Jamhuri ya Muungano wa Tanzania

Ripoti ya Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi Tanzania, 2018

Mpango wa Kurasimisha Rasilimali na Biashara za Wanyonge Tanzania (MKURABITA)

Ofisi ya Taifa ya Takwimu (NBS),

Ofisi ya Mtakwimu Mkuu wa Serikali (OCGS), Zanzibar

Oktoba, 2018

YALIYOMO

ORODHA YA MAJEDWALI ..... **xii**

ORODHA YA VIELELEZO ..... **xxi**

MAANA YA MANENO ..... **xxiii**

SURA YA 1 ..... **1**

UTANGULIZI **1**

1.1 Historia ya Sekta Isiyo Rasmi Tanzania 1
1.2 Mantiki ya Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi wa Mwaka 2018 3
1.3 Malengo ya Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi 3
1.4 Tafsiri ya Dhana Zilizotumika katika Utafiti 4
1.4.1 Shughuli za Kiuchumi na Rasilimali 4
1.4.2 Sekta Isiyo Rasmi 4
1.4.3 Sekta Rasmi 5
1.5 Taasisi Zilizofanya Utafiti 5

SURA YA 2 ..... **6**

METHODOLOJIA **6**

2.1 Sampuli ya Utafiti 6
2.2 Idadi ya Kaya Tanzania 6
2.3 Idadi ya Maeneo ya Utafiti na Kaya Zilizochaguliwa 8
2.4 Madodoso Yaliyotumika 10
2.5 Tathmini ya Majaribio 11
2.6 Mafunzo ya Utafiti 12
2.7 Kazi ya Kukusanya Taarifa 12
2.8 Mbinu Iliyotumika Kukusanya na KuchambuaTaarifa 12
2.9 Ulinganifu wa Methodolojia za Tafiti za Mwaka 2005 na 2018 13

SURA YA 3 ..... **14**

SIFA ZA KAYA NA WANAKAYA **14**

3.1 Washiriki wa Utafiti na Mgawanyo wa Watu 14
3.2 Kaya 15
3.3 Elimu 16
3.4 Hali ya Ndoa 22

SURA YA 4 ..... **24**

TAARIFA ZA SHUGHULI ZA KIUCHUMI **24**

4.1 Shughuli za Kiuchumi 24
4.1.1 Umiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Eneo na Jinsi 24
4.1.2 Umiliki wa Shughuli za Uchumi kwa Jinsi Tanzania Bara na Zanzibar 25
4.1.3 Umiliki wa Shughuli za Kiuchumi Kimkoa 28
4.1.4 Shughuli za Kiuchumi kwa Aina ya Umiliki, Tanzania 28
4.1.5 Umiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Aina ya Umiliki, Tanzania Bara na Zanzibar 29
4.1.6 Umiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa aina ya Umiliki, Kimkoa 32
4.2 Kipindi cha Kuanza kwa Shughuli za Kiuchumi 33
4.2.1 Kipindi cha Kuanza Shughuli za Kiuchumi kwa Eneo 35
4.2.2 Kipindi cha Kuanza Shughuli za Kiuchumi, Tanzania Bara na Zanzibar 36
4.3 Sababu za Kuchagua Aina ya Shughuli za Kiuchumi 38
4.3.1 Sababu za Kuchagua Aina ya Shughuli za Kiuchumi kwa Eneo, Tanzania 38
4.3.2 Sababu za Kuchagua Aina ya Shughuli za Kiuchumi Tanzania Bara na Zanzibar 38

SURA YA 5 ..... **40**

MAENEO YA KUENDESHEA SHUGHULI ZA KIUCHUMI **40**

5.1 Maeneo ya Kuendesha Shughuli za Kiuchumi 40
5.1.1 Maeneo ya Kuendeshea Shughuli za Kiuchumi Tanzania 40
5.1.2 Maeneo ya Kuendeshea Shughuli za Kiuchumi Kimkoa. 42
5.2 Gharama za Pango kwa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi 43
5.2.1 Kodi ya Pango kwa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Maeneo na Kisekta 43
5.2.2 Gharama za Kodi ya Pango kwa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Kimkoa 45
5.3 Huduma za Msingi Zinazopatikana Katika Maeneo ya Kuendeshea Shughuli za Kiuchumi 47
5.3.1 Huduma za Msingi Zinazopatikana Katika Maeneo ya Kuendeshea Shughuli za Kiuchumi kwa Eneo, Tanzania 47
5.3.2 Huduma za Msingi Zinazopatikana Katika Maeneo ya Kuendeshea Shughuli za Kiuchumi Kisekta, Tanzania Bara na Zanzibar 47

SURA YA 6 ..... **49**

USAJILI WA SHUGHULI ZA KIUCHUMI **49**

6.1 Usajili wa Majina na Leseni 49
6.1.1 Usajili wa Majina na Leseni Tanzania 49
6.1.2 Usajili wa Majina na Leseni Tanzania Bara na Zanzibar 50
6.1.3 Usajili wa Majina na Leseni Kimkoa 52

6.2 Manufaa ya Kuwa na Leseni 53
6.2.1 Manufaa ya Kuwa na Leseni Tanzania 54
6.2.2 Manufaa ya Kuwa na Leseni Tanzania Bara na Zanzibar 54
6.2.3 Manufaa ya Kuwa na Leseni Kimkoa 55

SURA YA 7 57

SHUGHULI ZA KIUCHUMI KATIKA SEKTA RASMI NA ISIYO RASMI 57

7.1 Shughuli za Kiuchumi Kisekta 57
7.1.1 Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta Tanzania 57
7.1.2 Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta Tanzania Bara. 58
7.1.3 Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta Zanzibar. 59
7.1.4 Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta Kimkoa. 60
7.2 Umiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta na Jinsi 62
7.2.1 Umiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta na Jinsi Tanzania. 62
7.2.2 Umiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta na Jinsi, Tanzania Bara 63
7.2.3 Umiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta na Jinsi Zanzibar 64
7.3 Umiliki wa Shughuli za Kiuchumi Kwa Umri 65
7.3.1 Umiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta na Umri, Tanzania 65
7.3.2 Umiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta na Umri, Tanzania bara. 66
7.3.3 Umiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta na Umri, Zanzibar 68
7.3.4 Umiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta na Umri, Kimkoa 69

SURA YA 8 70

THAMANI YA SHUGHULI ZA KIUCHUMI KATIKA SEKTA RASMI NA ISIYO RASMI 70

8.1 Thamani ya Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta 70
8.1.1 Thamani ya Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta, Tanzania 70
8.1.2 Thamani ya Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta na Eneo, Tanzania 71
8.1.3 Thamani ya Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta na Eneo, Tanzania Bara na Zanzibar 74
8.1.4 Thamani ya Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta na Mkoa 76
8.2 Thamani ya Shughuli za Kiuchumi kwa Jinsi 77
8.2.1 Thamani ya Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta na Jinsi Tanzania 77
8.2.2 Thamani ya Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta na Jinsi, Tanzania Bara na Zanzibar 78

SURA YA 9 80

VIKWAZO KATIKA KURASIMISHA SHUGHULI ZA KIUCHUMI 80

9.1 Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Waliokumbana/Wasiokumbana na Vikwazo Katika Kufuatilia Leseni za Biashara 80

9.1.1 Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wenye Usajili au Leseni Waliokutana/Wasiokutana na Vikwazo Wakati wa Kufuatilia Leseni kwa Eneo. 80
9.1.2 Vikwazo kwa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wenye Usajili au Leseni Wakati wa Ufuatiliaji wa Leseni, Tanzania Bara na Zanzibar 81
9.1.3 Vikwazo kwa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wenye Usajili au Leseni Wakati wa Ufuatiliaji wa Leseni kwa Mkoa 83
9.2 Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Waliokumbana na Vikwazo Wakati wa Ufuatiliaji wa Leseni kwa Aina ya Kikwazo 85
9.2.1 Aina ya Vikwazo kwa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wenye Leseni Wakati wa Ufuatiliaji wa Leseni Tanzania 85
9.2.2 Aina ya Vikwazo kwa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wenye Leseni Wakati wa Ufuatiliaji wa Leseni, Tanzania Bara na Zanzibar 86
9.2.3 Aina ya Vikwazo kwa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wenye Usajili au Leseni Wakati wa Ufuatiliaji wa Leseni Kimkoa 88
9.3 Sababu za Kuendesha Shughuli za Kiuchumi Katika Sekta Isiyo Rasmi 89
9.3.1 Sababu za Kuendesha Shughuli za Kiuchumi Katika Sekta Isiyo Rasmi kwa Eneo 89
9.3.2 Sababu za Kuendeshaji Shughuli za Kiuchumi Katika Sekta Isiyo Rasmi Kimkoa 90

SURA YA 10 92

UTUNZAJI WA KUMBUKUMBU KATIKA SHUGHULI ZA KIUCHUMI 92

10.1 Utunzaji wa Kumbukumbu Katika Shughuli za kiuchumi 92
10.2 Aina ya Kumbukumbu Zinazotunzwa na Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi 93
10.2.1 Utunzaji wa Kumbukumbu za Shughuli za Kiuchumi kwa Eneo 93
10.2.2 Utunzaji wa Kumbukumbu za Shughuli za Kiuchumi Kimkoa 94
10.3 Utenganishaji wa Mali za Shughuli za Kiuchumi na Mali za Binafsi 96
10.3.1 Utenganishaji wa Mali za Shughuli za Kiuchumi na Mali za Binafsi Kisekta 96
10.3.2 Utenganishaji wa Mali za Shughuli za Kiuchumi na Mali za Binafsi Kimkoa 96

SURA YA 11 98

AJIRA KWENYE SHUGHULI ZA KIUCHUMI 98

11.1 Ajira kwenye Shughuli za Kiuchumi Tanzania 98
11.2 Ajira Kwenye Shughuli za Kiuchumi Tanzania Bara 99
11.3 Ajira Kwenye Shughuli za Kiuchumi Zanzibar 100
11.4 Ajira Kwenye Shughuli za Kiuchumi kwa Eneo Tanzania 101
11.5 Ajira Kwenye Shughuli za Kiuchumi kwa Eneo Tanzania Bara 102
11.6 Ajira Kwenye Shughuli za Kiuchumi kwa Eneo Zanzibar 103
11.7 Ajira Kwenye Shughuli za Kiuchumi Kimkoa 103

SURA YA 12 105

KIPATO NA KODI VINAVYOTOKANA NA SHUGHULI ZA KIUCHUMI KWA SEKTA RASMI NA ISIYO RASMI 105

12.1 Upatikanaji wa Mitaji ya Kuendesha Shughuli za Kiuchumi 105
12.1.1 Upatikanaji wa Mitaji ya Kuendesha Shughuli za Kiuchumi, Tanzania 105
12.1.2 Upatikanaji wa mitaji ya kuendesha shughuli za kiuchumi, Tanzania Bara 106
12.1.3 Upatikanaji wa Mitaji ya Kuendesha Shughuli za Kiuchumi, Zanzibar 106
12.1.4 Upatikanaji wa mitaji ya kuendesha shughuli za kiuchumi Kimkoa 107
12.2 Ulipaji wa Kodi kwa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi 108
12.2.1 Ulipaji wa Kodi Katika Sekta Rasmi na Sekta Isiyo Rasmi, Tanzania 109
12.2.2 Ulipaji wa Kodi Katika Sekta Rasmi na Sekta Isiyo Rasmi, Tanzania Bara 109
12.2.2 Ulipaji wa Kodi katika Sekta Rasmi na Sekta Isiyo Rasmi, Zanzibar 109
12.2.3 Ulipaji wa Kodi Kimkoa 110
12.3 Kipato kwa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi 111
12.3.1 Kipato kwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi, Tanzania Bara na Zanzibar 112
12.3.2 Kipato katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi Kimkoa 112

SURA YA 13 113

TAASISI ZINAZOHUSIKA, MUDA NA GHARAMA ZA KUPATA LESENI ZA SHUGHULI ZA KIUCHUMI 113

13.1 Idadi ya Taasisi Zinazohusika Wakati wa Kufuatilia leseni 113
13.1.1 Idadi ya Taasisi zinazohusika wakati wa kufuatilia leseni, Tanzania 113
13.1.2 Idadi ya Taasisi zinazohusika na Upatikanaji wa Leseni Tanzania Bara na Zanzibar 115
13.1.3 Idadi ya Taasisi, Zinazohusika na Upatikanaji wa lesseni Kimkoa 115
13.1.4 Taasisi Zinazohusika Wakati wa Kufuatilia Leseni kwa Eneo, Tanzania 117
13.1.5 Taasisi Zinazohusika Katika Kufuatilia Leseni za Shughuli za Kiuchumi Kimkoa 117
13.2 Muda na Gharama Zinazotumika Wakati wa Kufuatilia leseni. 118
13.2.1 Muda na Gharama Zinazotumika Katika Kupata Leseni Tanzania. 118
13.2.2 Taasisi Zinazohusika Wakati wa kufuatilia leseni Tanzania Bara na Zanzibar 119
13.2.3 Muda na Gharama Zinazotumika Kufuatilia Leseni, Tanzania Bara na Zanzibar 119

SURA YA 14 121

TAARIFA ZA RASILIMALI 121

14.1 Idadi ya Wamiliki kwa Kila Rasilimali 121
14.1.1 Wamiliki wa Majengo, Viwanja na Mashamba Tanzania 121
14.1.2 Wamiliki wa Majengo, Viwanja na Mashamba kwa Sekta na Eneo, Tanzania 121
14.1.3 Wamiliki wa Angalau Rasilimali Moja kwa Sekta na Eneo, Tanzania 122
14.1.4 Wamiliki wa Majengo, Viwanja na Mashamba Tanzania Bara 122

14.1.5 Wamiliki wa Majengo, Viwanja na Mashamba kwa Sekta na Eneo, Tanzania Bara 122
14.1.6 Wamiliki wa Angalau Rasilimali Moja kwa Sekta na Eneo, Tanzania Bara 123
14.1.7 Wamiliki wa Majengo, Viwanja na Mashamba Zanzibar 123
14.1.8 Wamiliki wa Majengo, Viwanja na Mashamba kwa Sekta na Maeneo, Zanzibar 124
14.1.9 Wamiliki wa Angalau Rasilimali Moja kwa Sekta na Eneo, Zanzibar 124
14.2 Umiliki wa Rasilimali 125
14.2.1 Umiliki wa Rasilimali kwa Jinsi na Eneo, Tanzania 125
14.2.2 Umiliki wa Rasilimali kwa Jinsi na Eneo, Tanzania Bara 126
14.2.3 Umiliki wa Rasilimali kwa Jinsi na Eneo, Zanzibar 126
14.2.4 Umiliki wa Rasilimali Kijinsi na Kimkoa 127
14.3 Muda wa umiliki wa Rasilimali kwa Maeneo, Tanzania, Tanzania Bara, na Zanzibar 127
14.3.1 Muda wa Umiliki wa Majengo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar 128
14.3.2 Muda wa umiliki wa viwanja, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar 128
14.3.3 Muda wa Umiliki wa Mashamba, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar 129
14.4 Muda wa umiliki wa rasilimali Kimkoa 131
14.4.1 Muda wa umiliki wa Rasilimali Majengo Kimkoa 131
14.4.2 Muda wa Umiliki wa Rasilimali Viwanja Kimkoa 132
14.4.3 Muda wa Umiliki wa Rasilimali Mashamba Kimkoa 133
14.5 Upatikanaji wa Rasilimali 134
14.5.1 Upatikanaji wa Rasilimali Jengo 135
14.5.2 Upatikanaji wa Rasilimali Viwanja 135
14.5.3 Upatikanaji wa Rasilimali Mashamba 135
14.6 Matumizi ya Rasilimali kwa Maeneo Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar 136
14.6.1 Matumizi ya Jengo kwa Maeneo Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar 137
14.6.2 Matumizi ya Viwanja kwa Maeneo Tanzania,Tanzania Bara na Zanzibar 138
14.6.3 Matumizi ya mashamba kwa maeneo Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar 139
14.6.4 Matumizi ya Viwanja Yaliyokusudiwa Kimkoa Tanzania Bara na Zanzibar 141
14.6.5 Matumizi ya Mashamba Kimkoa 142
14.6.6 Matumizi ya Majengo Kimkoa 144

SURA YA 15 146

UMILIKI WA RASILIMALI KATIKA SEKTA RASMI NA ISIYO RASMI 146

15.1 Wamiliki wa Rasilimali Katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi 146
15.1.1 Wamiliki wa Rasilimali Katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi, Tanzania 147
15.1.2 Wamiliki wa rasilimali katika sekta Rasmi na isiyo rasmi Tanzania Bara na Zanzibar. 147
15.2 Wamiliki wa Rasilimali kwa Aina ya Rasilimali,Sekta na Eneo Tanzania 148

15.3 Wamiliki wa Rasilimali kwa Sekta na Mkoa 148
15.3.1 Wamiliki wa rasilimali angalau moja kwa Sekta na Kimkoa 148
15.3.2 Umiliki wa Majengo kwa Sekta na Mkoa 149
15.3.3 Umiliki wa Mashamba kwa Sekta na Mkoa 150
15.3.4 Umiliki wa Viwanja kwa Sekta na Mkoa 151
15.4 Umiliki wa Rasilimali kwa Sekta na Jinsi 152
15.4.1 Umiliki wa Rasilimali kwa Sekta na Jinsi, Tanzania 152
15.4.2 Umiliki wa Rasilimali kwa Sekta na Jinsi ,Tanzania Bara 152
15.4.3 Umiliki wa Rasilimali kwa Sekta na Jinsi ,Zanzibar 153
15.4.4 Umiliki wa Rasilimali kwa Sekta, Jinsi na Mkoa 153
15.5 Umiliki wa Rasilimali kwa Sekta na Umri 154
15.5.1 Umiliki wa Rasilimali kwa Sekta na Umri, Tanzania 154
15.5.2 Umiliki wa Rasilimali kwa Sekta na Umri, Tanzania bara na Zanzibar 155

SURA YA 16 156

THAMANI YA RASILIMALI KATIKA SEKTA RASMI NA ISIYO RASMI. 156

16.1 Thamani ya Rasilimali kwa Sekta 156
16.1.1 Thamani ya Rasilimali Katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi Tanzania. 156
16.1.2 Thamani ya Rasilimali Katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi, Tanzania Bara na Zanzibar 157
16.1.3 Thamani ya Rasilimali katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi Kimkoa 157

SURA YA 17 159

KIPATO KUTOKANA NA MATUMIZI YA RASILIMALI 159

17.1 Kipato Kutokana na Matumizi ya Rasilimali kwa Sekta na Eneo 159
17.1.1 Kipato Kutokana na Matumizi ya Rasilimali kwa Sekta, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar 159
17.1.2 Kipato Kutokana na Matumizi ya Rasilimali Katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi Maeneo ya Mijini na Vijijini 160
17.2 Kipato Kutokana na Matumizi ya Rasilimali Kijinsi, Tanzania 162
17.2.1 Kipato Kutokana na Matumizi ya Rasilimali Kijinsi Tanzania Bara 162
17.2.2 Kipato katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi Kijinsi Zanzibar 163
17.3 Kipato Kutokana na Matumizi ya Rasilimali Katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi Kimkoa 164
17.3.1 Kipato Kutokana na Matumizi ya Rasilimali Jengo kwa Sekta na Mkoa 164
7.3.2 Kipato Kutokana na Matumizi ya Rasilimali Kiwanja kwa Sekta na Mmkoa 165
17.3.3 Kipato Kutokana na Matumizi ya Shamba kwa Sekta na Mkoa. 166

SURA YA 18 168

ULIPAJI WA KODI YA ARDHI NA MAJENGO 168

18.1 Ulipaji wa Kodi ya Ardhi kwa Kiwanja, Tanzania 168

18.2 Ulipaji wa Kodi ya Ardhi kwa Viwanja Kimikoa 169

18.3 Ulipaji wa Kodi ya Ardhi kwa Kiwanja Chenye Jengo, Tanzania 170

18.4 Kodi ya Ardhi kwa Kiwannja chenye Jengo Kimkoa 171

18.5 Ulipaji wa Kodi ya Ardhi kwa Shamba 173

18.6 Ulipaji wa Kodi ya Ardhi kwa Shamba Kimkoa 173

18.7 Ulipaji wa Kodi ya Jengo Tanzania 174

18.8 Ulipaji wa Kodi wa Jengo Kimkoa 175

SURA YA 19 177

TAASISI ZINAZOHUSIKA, MUDA NA GHARAMA KATIKA KUPATA VIBALI VYA UJENZI NA HATI ZA RASILIMALI 177

19.1 Taasisi, Muda na Gharama zinazotumika katika kupata vibali vya ujenzi 178

19.1.1 Taasisi, Muda na Gharama zilizotumiwa na Wamiliki wa Majengo wakati wa kupata Kibali cha Ujenzi 178

19.1.2 Taasisi, Muda na Gharama Zinazotumika Katika Kupata Vibali vya Ujenzi,Tanzania Bara na Zanzibar 179

19.1.3 Taasisi, Muda na Gharama zinazotumika katika kupata Vibali vya Ujenzi kwa Mkoa 181

19.2 Taasisi, Muda na Gharama Walizotumia Wamiliki wa Rasilimali katika Kupata Hati Miliki ya Rasilimali 182

19.2.1 Taasisi walizopitia Wamiliki wa Majengo, Viwanja na Mashamba katika Kupata Hati Miliki kwa Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar 183

19.2.2 Taasisi zinazohusika, Muda na Gharama Zinazotumika Kupata Hati miliki ya Kiwanja chenye Jengo, Tanzania 184

19.2.3 Taasisi, Muda na Gharama zinazotumikakupata Hati miliki ya kiwanja chenye Majengo, Tanzania Bara na Zanzibar. 185

19.2.4 Taasisi Zinazohusika, Muda na Gharama Walizotumia Wamiliki wa Majengo KHati Miliki ya Kiwanja chenye Jengo kwa Mkoa 186

19.2.5 Taasisi, Muda na Gharama Zinazotumika katikakupata Hati Miliki ya Kiwanja kisichokuwa na jengo, Tanzania 186

19.2.6 Taasisi, Muda na Gharama zilizotumiwa na wamiliki wa Viwanja Visivyokuwa na Majengo Kupata Hati, Tanzania Bara na Zanzibar 187

19.2.7 Taasisi, Muda na Gharama zilizotumika kupata Hati ya Kiwanja, kwa Mkoa 188

19.2.8 Taasisi, Muda na Gharama Zilizotumiwa na Wamiliki wa Mashamba katika Kupata Hati Tanzania 189

19.2.9 Taasisi, Muda na Gharama Zilizotumiwa na Wamiliki wa Mashamba kupata Hati ya Shamba,Tanzania Bara na Zanzibar 190

19.2.10 Taasisi, Muda na Gharama Zilizotumiwa na Wamiliki wa Mashamba katika kupata Hati ya Shamba, kwa Mkoa 191

SURA YA 20 193

VIKWAZO KATIKA KURASIMISHA RASILIMALI 193

20.1 Mgawanyo wa Vikwazo vya Ufuatiliaji wa Hati Miliki 193

20.1.1 Mgawanyo wa wamiliki kwa aina ya Vikwazo katika ufuatiliaji na upatikanaji wa Hati za Viwanja vyenye Majengo kwa Eneo 193

20.1.2 Mgawanyo wa wamiliki kwa aina ya vikwazo vya Ufuatiliaji na Upatikanaji wa Hati Miliki na Eneo 194

20.1.3 Mgawanyo wa wamiliki kwa aina ya Vikwazo vya Ufuatiliaji na Upatikanaji wa Hati za Mashamba na Eneo, 2018 196

20.2 Vikwazo Wanavyokutana Navyo Wamiliki wa Rasilimali katika Upimaji Viwanja na Mashamba 197

20.2.1 Vikwazo vya Upimaji Viwanja kwa Eneo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar 197

20.2.2 Vikwazo vya Upimaji na Uombaji Hati za Viwanja kwa Mkoa. 198

20.2.3 Vikwazo vya Upimaji na Uombaji wa Hati za Mashamba, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar 200

20.3.4 Vikwazo vya Upimaji na Uombaji Hati za Mashamba kwa Mkoa 202

20.3 Vikwazo vya Ufuatiliaji Vibali vya Ujenzi 203

20.3.1 Vikwazo vya Ufuatiliaji Vibali vya Ujenzi kwa Maeneo 204

20.3.2 Vikwazo vya Upatikanaji wa Vibali vya Ujenzi, Kimkoa 205

SURA YA 21 207

TATHMINI YA UTEKELEZAJI WA MAPENDEKEZO YA MABORESHO YA KISHERIA NA KITAASISI TANZANIA 207

21.1 Matokeo ya tathmini ya Utekelezaji wa Mapendekezo ya Maboresho ya Kisheria na Kitaasisi ya Shughuli za Kiuchumi Yaliyofanyika Tanzania Bara na Zanzibar 208

21.1.1 Mapendekezo ya Maboresho ya Kisheria ya Shughuli za Kiuchumi, Tanzania Bara 208

21.1.2 Mapendezezo ya Maboresho ya Kisheria ya Shughuli za Kiuchumi, Zanzibar 209

21.2 Matokeo ya Tathmini ya Utekelezaji wa Mapendekezo ya Maboresho ya Kisheria na Kitaasisi ya Rasilimali Yaliyofanyika Tanzania Bara na Zanzibar 211

21.2.1 Mapendekezo ya Maboresho ya Kisheria ya Rasilimali Ardhi Tanzania Bara 211

21.2.2 Mapendekezo ya maboresho ya kisheria katika rasilimali ardhi, Zanzibar 213

SURA YA 22 215

TATHMINI YA URASIMISHAJI WA SHUGHULI ZA KIUCHUMI NA RASILIMALI 215

22.1 Tathmini ya Urasimishaji wa Shughuli za Kiuchumi 216

22.1.1 Hali halisi ya Sekta Isiyo Rasmi katika shughuli za kiuchumi 216

22.1.2 Upatikanaji wa Mikopo katika Shughuli za Kiuchumi Tanzania 218
22.1.3 Upatikanaji wa Leseni za Biashara Tanzania 222
22.1.4 Upatikanaji wa Taarifa za Kodi na Kiasi cha Kodi Kinacholipwa kwa wamiliki wa Shughuli za kiuchumi 224
22.2 Tathmini ya Urasimishaji wa Rasilimali 225
22.2.1 Hali halisi ya rasilimali katika Sekta Isiyo Rasmi 225
22.2.2 Upatikanaji wa Mikopo kwa Kutumia Hati Miliki 227
22.2.3 Upatikanaji wa Hati Miliki za Rasilimali 233
22.2.4 Upatikanaji wa Taarifa na Ulipaji wa Kodi za Ardhi na Majengo 235
22.3 Migogoro ya Matumizi ya Ardhi 236
22.3.1 Migogoro ya matumizi ya ardhi iliyotatuliwa 236
22.3.2 Mgawanyo wa Migogoro ya Matumizi ya Ardhi kwa Makundi ya Jamii 237
22.3.3 Aina ya Migogoro iliyojitokeza kwa Mikoa 238

SURA YA 23 241

HITIMISHO NA MAPENDEKEZO 241

23.1 Hitimisho 241
23.2 Mapendekezo 242
23.2.1 Mapendekezo ya Kisera 242
23.2.2 Mapendekekezo ya Kisheria 243
23.2.3 Mapendekezo ya Kiutendaji 243

VIAMBATANISHO 244

A. Madodoso yaliyotumika 244
B. Orodha ya timu ya watafiti 297
C. Majedwali mbali mbali 300
A. Maeneo ya Utafiti 317
B. Thamani ya rasilimali 327
C. Krish Grid: Namna ya kuchagua shughuli ya kiuchumi na rasilimali ya kuhoji 332

ORODHA YA MAJEDWALI

Jedwali Na. 2.1 Mgawanyo na Mchango wa Idadi ya Kaya Kimkoa na Eneo, Tanzania, 2012 7

Jedwali Na. 2.2 Mgawanyo wa Maeneo ya Kuhesabia na Wastani wa Idadi ya Kaya kwa kila Eneo la Kuhesabia Kimkoa na kwa Maeneo 8

Jedwali Na. 2.3: Mgawanyo wa Maeneo ya Utafiti na Idadi ya Kaya Zilizochaguliwa Kimkoa, Tanzania, 2018 10

Jedwali Na. 3.3: Idadi ya Watu (miaka 4 au zaidi) kwa Umri, Eneo na Kiwango cha Elimu (asilimia) Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 17

Jedwali Na. 3.4: Idadi ya Wanawake (miaka 4 au zaidi) kwa Umri, Eneo na Kiwango cha Elimu (asilimia) Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 19

Jedwali Na. 3.5: Idadi ya Wanaume (miaka 4 au zaidi) kwa Umri, Eneo na Kiwango cha Elimu (asilimia) Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 21

Jedwali Na. 4.1: Mgawanyo wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi (asilimia) kwa Aina ya Shughuli, Eneo na Jinsi, Tanzania, 2018 25

Jedwali Na. 4.2: Mgawanyo wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi (asilimia) kwa Aina ya Shughuli, Eneo na Jinsi, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 27

Jedwali Na. 4.3: Mgawanyo wa Shughuli za Kiuchumi (idadi/asilimia) kwa Aina ya Shughuli na Umiliki, Tanzania, 2018 29

Jedwali Na. 4.4: Mgawanyo wa Shughuli za Kiuchumi (idadi/asilimia) kwa Aina ya Shughuli na Umiliki, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 31

Jedwali Na. 4.5: Mgawanyo wa Shughuli za Kiuchumi (idadi/asilimia) kwa Mkoa na Aina ya Umiliki, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018. 33

Jedwali Na. 4.6: Mgawanyo wa Shughuli za Kiuchumi (idadi/asilimia) kwa Aina ya Shughuli na Kipindi cha Kuanza, Tanzania, 2018 35

Jedwali Na. 4.7: Mgawanyo wa Shughuli za Kiuchumi (idadi/asilimia) kwa Aina ya Shughuli na Kipindi cha Kuanza, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 37

Jedwali Na. 4.8: Mgawanyo wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi (Asilimia) kwa Sababu ya Kuchagua Aina ya Shughuli ya Kiuchumi na Eaeneo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar 2018 39

Jedwali Na. 5.1: Mgawanyo wa Wamiliki (idadi/Asilimia) kwa Aina ya Umiliki wa Eneo la Kuendeshea Shughuli za Kiuchumi, Sekta na Mijini/Vijijini,Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 41

Jedwali Na. 5.2: Idadi ya Wamiliki kwa Mkoa na Mgawanyo wa Wamiliki (Asilimia) kwa Mkoa na Umiliki wa Eneo la Kuendeshea, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 42

Jedwali Na. 5.3: Idadi ya Wamiliki kwa Sekta na Eneo, Mgawanyo wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Waliopanga (asilimia) kwa Kiwango cha Kodi (shilingi), kwa Sekta na Eneo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 44

Jedwali Na. 5.4: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi waliopanga (asilimia) kwa Kiwango cha Kodi (Shs), Sekta na Eneo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 46

Jedwali Na. 5.5: Idadi ya Wamiliki kwa Sekta na Eneo, Asilimia ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta na Eneo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar,2018 48

Jedwali Na. 6.1: Mgawanyo wa Wamiliki wa Shughuliza za Kiuchumi (asilimia) kwa Shughuli ya Kiuchumi na Hali ya Usajili, Tanzania, 2018 50

Jedwali Na. 6.2: Mgawanyo wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi (asilimia) kwa Shughuli ya Kiuchumi na Hali ya Usajili, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 51

Jedwali Na. 6.3: Mgawanyo wa Wamiliki wa Shughuli Za Kiuchumi (asilimia) kwa Mkoa na Hali ya Usajili, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 53

Jedwali Na. 6.4: Mgawanyo wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wenye Leseni (asilimia) kwa Manufaa ya Kuwa na Leseni na Eneo, Tanzania, 2018 54

Jedwali Na. 6.5: Mgawanyo wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wenye Leseni (asilimia) kwa Manufaa ya Kuwa na Leseni na Eneo, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 55

Jedwali Na 6.6: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wenye Leseni kwa Mkoa na Mgawanyo wa Wamiliki (asilimia) kwa Mkoa na Aina ya Manufaa ya Kuwa na Leseni, Tanzania, Bara na Zanzibar, 2018 56

Jedwali Na. 7.1: Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Aina ya Shughuli na Sekta, Tanzania, 2018 58

Jedwali Na. 7.2: Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Aina ya Shughuli na Sekta, Tanzania Bara, 2018 59

Jedwali Na. 7.3: Mgawanyo wa Wamiliki (asilimia) wa Shughuli za Kiuchumi kwa Aina ya Shughuli na Sekta, Zanzibar, 2018 60

Jedwali Na. 7.4: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Mkoa na Mgawanyo wa Wamiliki (asilimia) kwa Mkoa na Sekta, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 61

Jedwali Na. 7.5: Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Aina ya Shughuli, Sekta na Jinsi,Tanzania, 2018 63

Jedwali Na. 7.6: Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Aina ya Shughuli,Sekta na Jinsi, Tanzania Bara, 2018 64

Jedwali Na. 7.7: Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Aina ya Shughuli, Sekta na Jinsi, Zanzibar, 2018 65

Jedwali Na. 7.8: Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa aina ya Shughuli, Sekta na Umri Tanzania, 2018 66

Jedwali Na. 7.9: Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Aina ya Shughuli, Sekta na Umri Tanzania Bara, 2018 67

Jedwali Na. 7.10: Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Aina ya Shughuli, Sekta na Umri, Zanzibar, 2018 68

Jedwali Na. 7.11: Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Mkoa, Sekta na Umri, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 69

Jedwali Na. 8.1: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Aina ya Shughuli, Mgawanyo wa Wamiliki (asilimia) na Thamani ya Shughuli (sh. milioni) kwa aina ya Shughuli na Sekta, Tanzania, 2018 71

Jedwali Na. 8.2: Mgawanyo wa Thamani (sh. Milioni) ya Shughuli za Kiuchumi kwa Aina ya Shughuli, Sekta na Eneo Tanzania, 2018 73

Jedwali Na. 8.3: Idadi ya Wamiliki wa shughuli za Kiuchumi, Mgawanyo wa Wamiliki (asilimia) na Thamani (sh. Milioni) ya Shughuli kwa aina ya Shughuli, Sekta na Eneo, Tanzania Bara, 2018 74

Jedwali Na. 8.4: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi, Mgawanyo wa Wamiliki (asilimia) na Thamani (Sh. Milioni) ya Shughuli kwa Aina ya Shughuli, Sekta na Eneo, Zanzibar, 2018 75

Jedwali Na. 8.5: Mgawanyo wa Wamiliki (asilimia) na Thamani (sh. Milioni) ya Shughuli za Kiuchumi kwa Mkoa na Sekta, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 76

Jedwali Na. 8.6: Mgawanyo wa Thamani (sh. Milioni) ya Shughuli za Kiuchumi Kwa Aina ya Shughuli, Sekta na Jinsi, Tanzania, 2018 77

Jedwali Na. 8.7: Mgawanyo wa Thamani (sh. Milioni) ya Shughuli za Kiuchumi kwa Aina ya Shughuli, Sekta na Jinsi, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 79

Jedwali Na. 9.1: Mgawanyo wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi wenye leseni waliopata vikwazo wakati wa ufuatiliaji wa leseni Tanzania kwa maeneo, 2018 81

Jedwali Na. 9.2: Mgawanyo (Asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wenye Usajili au Leseni kwa Aina ya Shughuli, Hali ya Vikwazo na Eneo, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 82

Jedwali Na. 9.3: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wenye Usajili au Leseni kwa Mkoa na Mgawanyo (Asilimia) wa Wamiliki kwa Mkoa na Hali ya Vikwazo, Tanzania Bara na Zanziba , 2018 84

Jedwali Na. 9.4: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wenye Usajili au Leseni Waliokumbana na Vikwazo kwa Aina ya Shughuli na Mgawanyo wa Wamiliki (asilimia) Tanzania, 2018 85

Jedwali Na. 9.5: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wenye Usajili au Leseni Waliopata Vikwazo kwa Aina ya Shughuli na Mgawanyo wa Wamiliki (Asilimia) kwa Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 87

Jedwali Na. 9.6: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wenye Usajili au Leseni Waliopata Vikwazo kwa Mkoa na Mgawanyo wa Wamiliki (Asilimia) kwa Mkoa na Aina ya Kikwazo Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 88

Jedwali Na. 9.7: Mgawanyo (Asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Katika Sekta Isiyo Rasmi na Sababu ya Kukosa Leseni kwa Eneo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar , 2018. 90

Jedwali Na. 9.8: Mgawanyo (Asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Kwenye Sekta Isiyo Rasmi kwa Mkoa na Sababu ya Kukosa Leseni, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 91

Jedwali Na. 10.1: Mgawanyo (Asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wanaotunza na Wasiotunza Kumbukumbu kwa Eneo Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 . 93

Jedwali Na. 10.2: Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wanaotunza Kumbukumbu kwa Aina ya Kumbukumbu na Eneo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 94

Jedwali Na. 10.3: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wanaotunza Kumbukumbu kwa Mkoa na Mgawanyo (Asilimia) wa Wamiliki kwa Mkoa na Aina ya Kumbukumbu, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 95

Jedwali Na. 10.4: Mgawanyo (Asilimia) wa Wamiliki Wanaotenganisha na Wasiotenganisha Mali za Shughuli za Kiuchumi na Mali Binafsi kwa Sekta, 2018..... 96

Jedwali Na. 10.5: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Mkoa na Mgawanyo (Asilimia) wa Wamiliki kwa Mkoa na Wanaotenganisha* na Wasiotenganisha*, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 97

Jedwali Na. 11.1: Mgawanyo (Asilimia) waajiriwa(miaka 15 au zaidi) wenye Shughuli za Kiuchumi kwa kwa aina ya shughuli, Jinsi, Sekta na Jinsi, Tanzania, 2018 99

Jedwali Na. 11.2: Mgawanyo (Asilimia) Waajiria (Miaka 15 au Zaidi) Wenye Shughuli za Kiuchumi kwa Aina ya Shughuli, Sekta na Jinsi, Tanzania Bara, 2018..... 99

Jedwali Na. 11.3: Mgawanyo(asilimia) wa waajiriwa(Miaka 15 au Zaidi) kwenye Shughuli za Kiuchumi kwa Aina ya Shughuli, Sekta na Jinsi, Zanzibar, 2018..... 100

Jedwali Na. 11.4: Mgawanyo (Asilimia) wa wajiriwa (miaka 15 au zaidi) Kwenye Shughuli za Kiuchumi kwa kwa Aina ya shughuli, Sekta na Eneo, Tanzania, 2018 101

Jedwali Na. 11.5: Mgawanyo (asilimia) waajiriwa (Miaka 15 au Zaidi) Kwenye Shughuli ya Kiuchumi kwa Aina ya Kiuchumi, Sekta na Eneo, Tanzania Bara, 2018 102

Jedwali Na. 11.6: Mgawanyo (Asilimia) waajiriwa (Miaka 15 au Zaidi) Kwenye Shughuli ya Kiuchumi kwa Aina ya Kiuchumi, Sekta na Eneo, Zanzibar, 2018 103

Jedwali Na. 11.7: Mgawanyo (Asilimia) waajiriwa (Miaka 15 au Zaidi) Kwenye Shughuli ya Kiuchumi kwa Sekta na Jinsi, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018..... 104

Jedwali Na. 12.1: Mgawanyo(asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Chanzo cha Mtaji, Sekta na Eneo, Tanzania, 2018 106

Jedwali Na. 12.2: Mgawanyo(asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Chanzo cha Mtaji, Sekta na Eneo, Tanzania Bara, 2018 106

Jedwali Na. 12.3: Mgawanyo(asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Chanzo cha Mtaji, Sekta na Eneo, Zanzibar, 2018 107

Jedwali Na. 12.4: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za kiuchumi kwa Mkoa na Mgawanyo(asilimia) wa Wamiliki kwa Mkoa na Chanzo cha Mtaji, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 108

Jedwali Na. 12.5: Mgawanyo(asilimia) ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wanaolipa Kodi, Kiwango cha Kodi, Sekta na Eneo Tanzania, 2018 109

Jedwali Na. 12.6: Mgawanyo(asilimia) ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wanaolipa Kodi, Kiwango cha Kodi, Sekta na Eneo Tanzania Bara, 2018 109

Jedwali Na. 12.7: Mgawanyo(asilimia) ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wanaolipa Kodi, Kiwango cha Kodi, Sekta na Eneo Zanzibar, 2018 110

Jedwali Na. 12.8: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wanaolipa Kodi kwa Mkoa na Eneo na Mgawanyo wa wamiliki (asilimia) na Kiasi cha Kodi kwa Mkoa, Sekta na Eneo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 111

Jedwali Na. 13.1: Idadi ya Wamiliki wa Shughul za Kiuchumi Wenye Usajili au Leseni na Mgawanyo(asilimia) wa Wamiliki kwa Aina ya Shughuli, Eneo na Idadi ya Taasisi Walizopitia Kupata Leseni, Tanzania, 2018 114

Jedwali Na. 13.2: Mgawanyo (asilimia) wa wamiliki kwa aina ya shughuli na idadi ya Taasisi Walizopitia Kupata Leseni, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018. 115

Jedwali Na. 13.3: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za kiuchumi wenye Usajili au Leseni na Mgawanyo (asilimia) wa Wamilikiwa kwa Mkoa na Idadi ya Taasisi Walizopitia Kupata Leseni, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018. 116

Jedwali Na. 13.4: Asilimia ya Wamiliki Waliopitia Kwenye Taasisi, Wastani wa Siku na Gharama Walizotumia Wakati wa Kufuatilia Leseni kwa Taasisi Waliyopitia, Eneo na Aina ya Gharama, Tanzania, 2018 119

Jedwali Na. 13.5: Asilimia ya Wamiliki Waliopitia Kwenye Taasisi, Wastani wa Siku na Gharama Walizotumia Katika Kufuatilia Leseni kwa Taasisi Waliyopita na Aina ya Gharama Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 120

Jedwali Na. 14.1: Mgawanyo (idadi na asilimia) wa Wamiliki wa Rasilimali kwa Aina ya Rasilimali, Eneo na Sekta Tanzania, Tnzania Bara na Zanzibar, 2018 125

Jedwali Na. 14.2: Mgawanyo (Idadi na asilimia) wa Wamiliki wa Rasilimali kwa aina ya Rasilimali, Jinsi na Eneo Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 126

Jedwali Na. 14.3 Mgawanyo wa Wamiliki wa Rasilimali kwa Muda wa Umiliki Kwa Maeneo 2018 130

Jedwali Na. 14.4: Mgawanyo wa Wamiliki wa Rasilimali Majengo kwa Muda wa Umiliki, Kimkoa, 2018 132

Jedwali Na. 14.5: Mgawanyo wa Wamiliki wa Rasilimali Viwanja kwa Muda wa Umiliki Kimkoa, 2018 133

Jedwali Na. 14.6: Mgawanyo wa Wamiliki wa Rasilimali Mashamba kwa Muda wa Umiliki Kimkoa, 2018 134

Jedwali Na. 14.7: Namna ya Upatikanaji wa Rasilimali Tanzania, 2018 136

Jedwali Na. 14.8: Mgawanyo wa asilimia ya matumizi ya rasilimali majengo kwa maeneo, 2018 138

Jedwali Na. 14.9: Mgawanyo wa Wamiliki kwa aina ya matumizi ya Rasilimali Kiwanja, Tanzania, Tanzanua bara na Zanzibar 2018 139

Jedwali Na. 14.10: Mgawanyo wa Wamiliki kwa aina ya matumizi ya Rasilimali Shamba Tanzania, Tanzania bara na Zanzibar, 2018 141

Jedwali Na. 14.11: Mgawanyo wa Wamiliki kwa aina ya matumizi ya Rasilimali Kiwanja Kimkoa, 2018 142

Jedwali Na. 14.12: Mgawanyo wa Wamiliki kwa aina ya matumizi ya Rasilimali Shamba Kimkoa, 2018 143

Jedwali Na. 14.13: Mgawanyo wa Wamiliki kwa aina ya matumizi ya Rasilimali Jengo Kimkoa, 2018 144

Jedwali Na. 15.1: Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki wa Angalau Rasilimali Moja kwa Sekta na Eneo, Tanzania, 2018 147

Jedwali Na. 15.2: Idadi ya Wamiliki wa Rasilimali na Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki kwa Aina ya Rasilimali, Sekta, na Eneo, Tanzania, Tanzania bara na Zanzibar, 2018 148

Jedwali Na. 15.3: Idadi ya Wamiliki wa Angalau Rasilimali Moja na Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki kwa Mkoa na Sekta, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 149

Jedwali Na. 15.4: Idadi ya Wamiliki wa Angalau Rasilimali Moja na Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki kwa Eneo, Sekta na Jinsi, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 .. 153

Jedwali Na. 15.5: Idadi ya Wamiliki wa Angalau Rasilimali Moja na Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki kwa Mkoa, Sekta na Jinsi, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018. 154

Jedwali Na. 15.6: Idadi ya Wamiliki wa Angalau Rasilimali Moja na Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki kwa Umri na Sekta, Tanzania, 2018 155

Jedwali Na. 15.7: Idadi ya Wamiliki wa Angalau Rasilimali Moja na Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki kwa Umri na Sekta, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 155

Jedwali Na. 16.1: Mgawanyo wa Thamani (sh. Milioni) ya Rasilimali kwa Aina ya Rasilimali, Sekta na Eneo, Tanzania, 2018 157

Jedwali Na. 16.2: Mgawanyo wa Thamani (sh. Milioni) ya Rasilimali kwa Aina ya Rasilimali, Sekta na Eneo, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 157

Jedwali Na. 16.3: Thamani (sh. Milioni) ya Rasilimali kwa Mkoa, Aina ya Rasilimali na Sekta, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 158

Jedwali Na. 17.1: Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki wa Rasilimali za Biashara kwa Kiwango cha Mapato, Aina ya Rasilimali na Sekta, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar 2018 160

Jedwali Na. 17.2: Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki wa Rasilimali za Biashara kwa Kiwango cha Mapato, Aina ya Rasilimali , Sekta na Eneo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar 2018 161

Jedwali Na. 17.3: Idadi ya Wamiliki wa Rasilimali za Biashara na Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki kwa Kiwango cha Mapato, Aina ya Rasilimali na Jinsi, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar 2018 163

Jedwali Na. 17.4: Idadi ya Wamiliki wa Rasilimali Majengo kwa Ajili ya Biashara na Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki kwa Mkoa, Sekta na Kiwango cha Mapato, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018..... 165

Jedwali Na. 17.5: Idadi ya Wamiliki wa Rasilimali Viwanja kwa Ajili ya Biashara na Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki kwa Mkoa, Sekta na Kiwango cha Mapato, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018..... 166

Jedwali Na. 17.6: Idadi ya Wamiliki wa Rasilimali Mashamba kwa Ajili ya Biashara na Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki kwa Mkoa, Sekta na Kiwango cha Mapato, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018..... 167

Jedwali Na. 18.1: Mgawanyo (asilimia) wa wamiliki wa Viwanja Wanaolipa Kodi ya Ardhi kwa Kiwango cha kodi, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 168

Jedwali Na. 18.2 Idadi ya Wamiliki wa Viwanja wanaolipa kodi ya Ardhi na Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki wa Mkoa na Kiwango cha Kodi, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018.. 170

Jedwali Na. 18.3: Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki wa Majengo Wanaolipa Kodi ya Ardhi kwa kiwango cha kodi, Tanzania, Tanzania Bra na Zanzibar, 2018 171

Jedwali Na. 18.4 Idadi ya wamiliki wa Majengo wanaolipa Kodi ya Ardhi na Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki kwa Mkoa na Kiwango cha kodi, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 172

Jedwali Na. 18.5: Mgawanyo (asilimia) wa wamiliki wa Mashamba wanaolipa Kodi ya Ardhi kwa Kiwango cha Kodi, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 173

Jedwali Na. 18.6: Idadi ya Wamiliki wa Mashamba wanaolipa Kodi ya Ardhi na Mgawanyo (asilimia) wa wamiliki kwa Mkoa na Kiwango cha Kodi, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 174

Jedwali Na. 18.7: Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki wa Majengo Wanaolipa Kodi ya Majengo kwa Kiwango cha Kodi, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018..... 175

Jedwali Na. 18. 8: Idadi ya Wamiliki wa majengo Wanaolipa Kodi ya Majengo na Mgawanyo (asilimia) wa wamiliki kwa Mkoa na Kiwango cha Kodi, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 176

Jedwali Na. 19.1a: Mgawanyo wa Wamiliki wa Majengo Wenye Vibali na Wasio na Vibali vya ujenzi Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018..... 178

Jedwali Na. 19.1b: Mgawanyo wa wamiliki wa Majengo kwa Wastani wa Muda na Gharama Zinazotumika Kupata Kibali cha Ujenzi na Aina ya Taasisi na Eneo, Tanzania, 2018.....179

Jedwali Na. 19.2: Mgawanyo wa Wamiliki wa Majengo kwa Taasisi, Muda na gharama Zinazotumika katika kupata Kibali cha Ujenzi na Eneo, Tanzania, Tanzania Rara na Zanzibar, 2018.....180

Jedwali Na. 19.3: Mgawanyo wa wamiliki wa Majengo kwa Taasisi, Muda na Gharama Zinazotumika katika Kupata Kibali cha Ujenzi kwa Mkoa, 2018.....182

Jedwali Na. 19.4: Mgawanyo wa Wamiliki wa Rasilimali kwa Idadi ya Taasisi walizopitia, Muda na Gharama Zinazotumika Katika Kupata hati na Eneo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018.....183

Jedwali Na. 19.5: Mgawanyo wa Wamiliki wa Majengo kwa Taasisi Walizopitia, Muda na Gharama Zinazotumika katika Kupata Hati ya Kiwanja na Eneo, Tanzania, 2018 185

Jedwali Na. 19.6: Mgawanyo wa Wamiliki wa Majengo kwa Taasisi Walizopitia katika kupata Hati ya Kiwanja, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018.....186

Jedwali Na. 19. 7: Mgawanyo wa Wamiliki wa Rasilimali Kiwanja kwa wastani wa muda (siku) na kwa gharama Zinazotumika katika kupata Hati Miliki na Eneo, Tanzania, 2018...187

Jedwali Na. 19.8: Mgawanyo wa wamiliki wa Rasilimali Viwanja Visivokuwa na Majengo (idadi) kwa Muda na Gharama Zilizotumika Katika Kupata Hati Taasisi Tanzania Bara na Zanzibar, 2018.....188

Jedwali Na. 19. 9: Mgawanyo wa Wanamiliki wa Mashamba kwa Aina ya Taasisi, Wastani wa Siku na Gharama Zinazotumika Katika kupata Hati Miliki na Eneo, Tanzania, 2018. ...190

Jedwali Na. 19. 10: Mgawanyo wa Wamiliki wa Mashamba kwa Aina ya taasisi, Wastani wa, Muda na Gharama Zilizotumika katika Kupata Hati miliki na Eneo Tanzania Bara na Zanzibar, 2018. 191

Jedwali Na. 20.1: Mgawanyo wa wamiliki (asilimia) kwa aina ya Vikwazo vya Ufuatiliaji na Upatikanaji wa Hati za Viwanja vyenye Majengo na Eneo Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018.....194

Jedwali Na. 20.2: Mgawanyo wa wamiliki kwa aina ya Vikwazo vya Ufuatiliaji na Upatikanaji wa Hati za Viwanja na Eneo Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018.....195

Jedwali Na. 20.3: Mgawanyo wa Vikwazo vya Ufuatiliaji na Upatikanaji wa Hati ya Shamba na Eneo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 196

Jedwali Na.20.4: Mgawanyo wa wamiliki kwa aina ya Vikwazo vya Upimaji wa Viwanja na Eneo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar 2018.....198

Jedwali Na. 20.5: Mgawanyo wa wamiliki waliopata Vikwazo vya Upimaji na Uombaji Hati za Viwanja kwa Aina ya Kikwazo na Mkoa, 2018. 200

Jedwali Na. 20.6: Mgawanyo wa wamiliki kwa Aina ya Vikwazo vya Upimaji wa Mashamba na Eneo Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 201

Jedwali Na. 20.7: Mgawanyo wa Wamiliki wa Rasilimali kwa Aina ya Vikwazo vya Upimaji na Ufuatiliaji Hati ya Shamba Tanzania, Tanzania Bara, Zanzibar na Mkoa, 2018 203

Jedwali Na. 20.8: Mgawanyo wa Wamiliki (asilimia) kwa Aina ya Vikwazo vya Ufuatiliaji wa Vibali vya Ujenzi na Eneo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 204

Jedwali Na. 20.9: Mgawanyo wa wamiliki (asilimia) kwa aina ya Vikwazo vya ufuatiliaji wa vibali vya ujenzi na eneo na Mikoa Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018.....206

Jedwali Na. 22.1: Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Waliokopa na Wasiokopa kwa Jinsi, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018.....219

Jedwali Na. 22.2: Mgawanyo wa fedha zilizokopwa Na wamiliki wa shughuli za kiuchumi kwa sekta, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 220

Jedwali Na. 22.3: Mgawanyo wa Taasisi Zinazohusika na Utoaji wa Mikopo kwa kiwango cha wamiliki wa shughuli za kiuchumi Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 ...221

Jedwali Na. 22.4: Mgwawanyo wa Matumizi ya Mikopo katika shughuli za kiuchumi, 2018.....222

Jedwali Na. 22.5: Mgawanyo wa wamiliki wa rasilimali waliotumia Hati Miliki kama dhamana ya mkopo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018.....229

Jedwali Na. 22.6: Mgawanyo wa Kiasi cha Fedha Kilichokopwa na Wamiliki wa Rasilimali, 2018 .230

Jedwali Na. 22.7: Taasisi za fedha zinazotoa mikopo kwa kukubali Hati miliki kama dhamana. 231

Jedwali Na. 22.8: Sababu za Kutokutumia Hati Miliki kama Dhamana ya Mkopo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar 2018 233

Jedwali Na. 22.9: Maoni ya wamiliki juu ya Upatikanaji wa Taarifa za Kodi za ardhi na Majengo Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018.....236

Jedwali Na. 22.10: Mgawanyo wa Aina ya migogoro Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018.....238

Jedwali Na. 22.11: Mgawanyo wa Makundi ya Aina ya Migogoro iliyojitokeza kwa wingi Mikoani, 2018.....239

ORODHA YA VIELELEZO

Kielelezo Na. 3.1: Kiwango cha Elimu Kilichofikiwa na Wanakaya Katika Asilimia, kwa Jinsi, Tanzania, 2018 22

Kielelezo Na. 3.2: Hali ya Ndoa (asilimia) kwa Wanaume na Wanawake wenye Umri wa Miaka 15 au Zaidi, Tanzania, 2018 23

Kielelezo Na. 7.1: Asilimia ya Wamiliki wa Shughuli wa Kiuchumi Katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi kwa Mkoa, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 62

Kielelezo Na. 11.1: Mgawanyo(Asilimia) wa Waajiriwa (Miaka 15 au Zaidi) kwa Sekta na Maeneo, Tanzania, 2018 102

Kielelezo Na.15.1: Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki wa Angalau Rasilimali Moja kwa Sekta na Eneo, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 147

Kielelezo Na.15.2: Asilimia ya Wamiliki wa Majengo katika Sekta a Isiyo Rasmi kwa Mkoa, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 150

Kielelezo Na.15.3: Asilimia ya Wamiliki wa Mashamba katika Sekta Isiyo Rasmi kwa Mkoa, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 151

Kielelezo Na.15.4: Asilimia ya Wamiliki wa Viwanja katika Sekta Isiyo Rasmi kwa Mkoa, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 152

Kielelezo Na. 22.1: Hali ya Sekta Isiyo Rasmi katika Shughuli za Kiuchumi, 2005 na 2018 217

Kielelezo Na. 22.3: Mgawanyo wa Kiasi cha fedha kilichokopwa(asilimia) na wamiliki wa shughuli za kiuchumi kwa Sekta Tanzania, Tasnzania Bara na Zanzibar, 2018 220

Kielelezo Na. 22.4: Maoni ya Wamiliki Kuhusu Upatikanaji wa Leseni za Biashara Tanzania, 2018 ... 223

Kielelezo Na. 22.5: Upatikanaji wa Taarifa za Kodi na Kiasi cha Kodi kinachotakiwa kulipwa na Tanzanioa, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 225

Kielelezo Na. 22.6: Hali halisi ya rasilimali katika Sekta Isiyo Rasmi katika rasilimali, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar 2005 na 2018 227

Kielelezo Na. 22.7: Mgwawanyo wa Maoni ya wamiliki juu ya upatikanaji wa Hati Miliki za Rasilimali Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 235

Kielelezo Na. 22.8: Mgawanyo wa Migogoro ya Matumizi ya Ardhi Iliyotatuliwa Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 237

Kielelezo Na. 22.9: Mgawanyo wa Migogoro kwa Mikoa, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018 240

VIFUPISHO VYA MANENO

AZISE/NGOs	Asasi Zisizo za Serikali /Non Governmental Organizations
CBOs	Community Based Organizations (Mashirika ya Kijamii)
CSPro	*Census and Survey Processing System*
EAs	Enumeration Areas (Maeneo ya Kuhesabia Watu)
EWURA	Energy and Water Utilities Regulatory Authority (Mamlaka ya udhibiti Maji na Nishati)
GDP	Gross Domestic Product (Pato Ghafi laTaifa)
ICLS	International Conference of Labour Statisticians (Mkutano wa Kimataifa wa Wataalamu wa Takwimu za Kazi)
ILD	*Institute of Liberty and Democracy*
ILFS	Integrated Labour Force Survey (Tathmini ya Kujumuisha Nguvukazi ya Tanzania)
ILO	International Labour Organization (Shirika la Kazi Duniani)
ISIC	International Standard Industrial Classification(Mgawanyo wa Kimataifa wa Shughuli za Kiuchumi)
Ke	Wanawake
MDAs	Ministry, Department and Agency (Wizara, Idara na Taasisi za Serikali)
Me	Wanaume
MKURABITA	Mpango wa Kurasimisha Rasilimali na Biashara za Wanyonge Tanzania
NBS	National Bureau of Statistics (Ofisi ya Taifa ya Takwimu)
OCGS	Office of the Chief Government Statistician (Ofisi ya Mtakwimu Mkuu wa Serikali Zanzibar)
OSHA	Occupational Safety and Health Authority (Mamlaka ya Usalama na Afya Kazini)
SACCOS	Savings and Credit Cooperative Society (Chama cha Ushirika wa Akiba na Mikopo)
SPSS	*Statistical Packages for Social Science*
TAMISEMI	Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa
TBS	Tanzania Bureau of Standards (Shirika la Viwango Tanzania)
TFDA	Tanzania Food and Drugs Authority (Mamlaka ya Chakula na Dawa Tanzania)
THB	Tanzania Housing Bank (Benki ya Nyumba Tanzania)
TRA	Tanzania Revenue Authority (Mamlaka ya Mapato Tanzania)
VICOBA	Village Community Banks (Benki za Jamii Vijijini)

MAANA YA MANENO

Sekta Isiyo Rasmi: Ni shughuli au rasilimali inayomilikiwa bila kuwa na usajili maalumu kisheria, bila kuwa na leseni ya uendeshaji inayosajiliwa na mamlaka za serikali za mitaa au wizara za kisekta.

Sekta Rasmi: Ni shughuli za kiuchumi ambazo zimesajiliwa kisheria na taasisi zinazohusika na usajili wa shughuli husika na zenye leseni kutoka katika mamlaka zinazotambulika kisheria kwa ajili ya utoaji wa leseni. Aidha, Sekta Rasmi kwa upande wa rasilimali ardhi ni ardhi inayojumuisha majengo, viwanja na mashamba yanayomilikiwa na mtu binafsi, kampuni au kaya ambayo imepimwa na kusajiliwa kisheria na mamlaka za serikali za mitaa au wizara za kisekta.

Rasilimali Ardhi: Inajumuisha rasilimali zote zilizo katika ardhi zinazomilikiwa na wananchi ikijumuisha majengo, viwanja na mashamba.

Hati ya Kiwanja/Shamba: Ni nyaraka anayopewa mmiliki wa rasilimali na kutambulika kisheria kwa kuidhinisha uhalali wa kumiliki rasilimali ardhi (kiwanja au shamba).

Leseni: Ni hati, kibali au idhini ya kumruhusu mmiliki wa shughuli ya kiuchumi kuendesha shughuli hiyo kihalali kwa mujibu wa sheria na kanuni zilizowekwa.

Wanakaya: Ni mtu au kikundi cha watu ambao kwa kawaida huishi na kula pamoja.

Mkuu wa Kaya: Ni mtu ambaye wanakaya wanamtambua na wanamtegemea kuwa ndiye kiongozi wao na mara nyingi huwajibika kwa ajili ya kaya hiyo.

Kijiji: Ni eneo lenye usajili wa kudumu lililosajiliwa na Msajili wa Vijiji ambaye ni Waziri mwenye dhamana ya TAMISEMI kwa mujibu wa vigezo vilivyowekwa na mamlaka za serikali za mitaa.

Shilingi Shilingi ya Tanzania

Jedwali la Kish (kish grid) Ni njia inayotumika kuchagua sampuli ya vitu vya kuhojiwa kwa namna ambayo kila kitu huwa na nafasi ya kuchaguliwa kwenye sampuli.

Taasisi Ni mamlaka ya umma au binafsi inayohusika katika utaratibu wa kurasimisha shughuli za kiuchumi au rasilimali ardhi nchini.

SURA YA 1

UTANGULIZI

Sura hii inatoa maelezo ya awali ambayo yanamuwezesha msomaji wa ripoti hii kufahamu historia ya sekta isiyo rasmi Tanzania. Aidha, sura hii inafafanua jitihada za Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania katika kupunguza ukubwa wa sekta isiyo rasmi nchini. Sura inatoa maelezo ya mantinki ya Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi wa Mwaka 2018 pamoja na kutoa tafsiri ya dhana mbalimbali zilizotumika katika utafiti.

Muhtasari

- *Kabla ya utafiti huu Tanzania iliwahi kufanya tafiti tatu (3) za sekta isiyo rasmi kwa miaka ya 1991, 1995 na 2005. Tafiti zote zilibainisha kukua kwa sekta isiyo rasmi nchini.*
- *Mwaka 2005, Tanzania ilifanya uamuzi wa kurasimisha sekta isiyo rasmi ili kupunguza ukubwa wa sekta hiyo na kuwawezesha wananchi kumiliki rasilimali na kuendesha shughuli za kiuchumi katika mfumo rasmi.*
- *Mwaka 2017, Serikali ilifanya uamuzi wa kufanya Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi Tanzania ili kutathmini hali halisi ya sekta hiyo baada ya utekelezaji wa urasimishaji kwa zaidi ya miaka 10.*

1.1 Historia ya Sekta Isiyo Rasmi Tanzania

Shughuli za kiuchumi pamoja na umiliki wa rasilimali nchini unafanyika katika Sekta Rasmi na Sekta Isiyo Rasmi. Sekta hizi zimekuwa zikiongezeka au kupungua katika viwango tofauti mwaka hadi mwaka. Aidha, Serikali ya Tanzania imekuwa ikifanya jitihada mbalimbali kwa lengo la kupunguza ukubwa wa Sekta Isiyo Rasmi ili kuwawezesha wananchi kuendesha shughuli za kiuchumi na kumiliki raslimali katika sekta rasmi. Jitihada zilizofanywa ni pamoja na kufanya tafiti mbalimbali ili kubaini ukubwa wa Sekta Isiyo Rasmi na changamoto zake. Aidha, Serikali ya Tanzania imeanzisha Mpango wa Kurasimisha Rasilimali na Biashara za Wanyonge Tanzania (MKURABITA) ili wananchi wanaomiliki rasilimali na shughuli za kiuchumi katika sekta isiyo rasmi waweze kuzirasimisha.

Tanzania ilifanya Tathmini ya kwanza wa Sekta Isiyo Rasmi mwaka 1991. Utafiti huo, ulionesha kwamba kwa wakati huo watu 2,370,000 kati ya 22,533,000 (asilimia 11) walikuwa wakijihusisha na uzalishaji wa bidhaa na kutoa huduma katika Sekta Isiyo Rasmi[1].

Utafiti mwingine wa Sekta Isiyo Rasmi ulifanyika katika jiji la Dar es Salaam mwaka 1995 ukilenga kubaini ukubwa wa sekta hiyo katika miji na majiji ya Tanzania. Matokeo ya utafiti yalionesha kuongezeka kwa Sekta Isiyo Rasmi katika miji na majiji ya Tanzania ambapo katika

[1] Utafiti huu ulifanywa na Tume ya Mipango na Wizara ya Kazi na Maendeleo ya Vijana, 1991

Jiji la Dar es Salaam ilibainika kwamba, asilimia 9.5 ya watu walikuwa wanajihusisha katika Sekta Isiyo Rasmi[2].

Licha ya kuongezeka kwa sekta isiyo rasmi katika miji na majiji, Tanzania iliendelea kupata matokeo mazuri ya kufuatana na viashiria vya uchumi mkubwa (macro economic indicators) hususan katika Pato Ghafi la Taifa (GDP) na mfumko wa bei wa tarakimu moja mwaka 1995[3].

Katika Miaka ya 2000, Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ilibaini kuendelea kuwepo kwa umaskini wa kipato kwa Watanzania walio wengi kutokana na kuendelea kuendesha shughuli za kiuchumi na kumiliki rasilimali nje ya mfumo rasmi. Hali hii iliashiria kuwa ukuaji wa Pato Ghafi la Taifa (GDP) haukujumuisha shughuli za kiuchumi na umiliki wa rasilimali katika Sekta Isiyo Rasmi. Aidha, matokeo mazuri ya viashiari vya uchumi mkubwa hayakuweza kuleta mabadiliko ya moja kwa moja katika maisha ya kila siku ya mwananchi.

Mwezi Septemba 2003, Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ilifanya uamuzi wa kutekeleza ajenda ya kurasimisha shughuli za kiuchumi na rasilimali zinazomilikiwa katika Sekta Isiyo Rasmi. Katika kutekeleza uamuzi huu, Serikali ilianzisha MKURABITA kwa lengo la kuwawezesha wananchi kumiliki rasilimali na kuendesha shughuli za kiuchumi katika mfumo rasmi. Utekelezaji wa MKURABITA ulifanyika katika awamu kuu nne ambazo ni Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi, Maandalizi ya Mapendekezo ya Maboresho ya Kisheria na Kitaasisi, pamoja na Utekelezaji na Ukuaji wa Mitaji na Utawala Bora.

Katika utekelezaji wa MKURABITA, mwaka 2005 Serikali kwa kushirikiana na taasisi ya 'Liberty and Democracy (ILD)' iliyoko Lima, Peru, ilifanya utafiti kwa lengo la kutathmini ukubwa na mchango wa Sekta Isiyo Rasmi nchini katika ukuaji wa uchumi wa Tanzania. Utafiti ulibaini asilimia 98 ya biashara za Tanzania zilikuwa zinaendeshwa nje ya mfumo rasmi. Aidha, Utafiti ulibaini pia kuwa asiliamia 89 ya rasilimali za wananchi wa Tanzania zilikuwa zinamilikiwa nje ya mfumo. Utafiti pia ulibaini ya kwamba asilimia 100 ya wananchi wa Zanzibar walikuwa wanamiliki rasilimali nje ya mfumo rasmi. Aidha, utafiti ulionesha kuwa thamani ya rasilimali na biashara zilizokuwa zinaendeshwa nje ya mfumo rasmi zilikadiriwa kufikia Dola za Kimarekani bilioni 29.3.

Utafiti ulibainisha sababu kuu mbili ambazo zilisababisha wananchi kuendelea kuendesha shughuli za kiuchumi na kumiliki rasilimali katika mfumo usio rasmi ambazo ni;

---

[2] Ripoti Kuhusu Sekta Isiyo Rasmi na Muundo Tanzania Bara, ILO, Dar es Salaam, 1995
[3] Ripoti ya uhakiki wa uchumi ya 1995

i. Sheria na kanuni za kumiliki rasilimali na biashara ni za mchakato mrefu na zinasumbua, sio rahisi kwa mtumiaji kuzitekeleza kwa kuwa zinachukua muda mrefu na ni utaratibu wenye gharama;
ii. Wananchi katika mfumo usio rasmi walikuwa wameunda mfumo wao unaofanana ambao ulikuwa rahisi kuutekeleza.

1.2 Mantiki ya Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi wa Mwaka 2018

Baada ya matokeo ya Tathmini ya kutathmini ukubwa wa Sekta Isiyo Rasmi wa mwaka 2005, Serikali iliamua kupunguza ukubwa wa sekta hiyo kwa kuanza utekelezaji wa Mapendekezo ya Maboresho ya Kisheria na Kitaasisi ambayo yaliandaliwa baada ya Tathmini ya mwaka 2005. Mapendekezo ya maboresho hayo yalilenga kupunguza urasimu, muda na gharama katika kupata huduma zinazotolewa na taasisi za Serikali ili kuwawezesha wananchi wanaoendesha shughuli za kiuchumi na kumiliki rasilimali katika Sekta Isiyo Rasmi kuzirasimisha.

Urasimishaji wa shughuli za kiuchumi na rasilimali Tanzania umetekelezwa kwa kipindi cha zaidi ya miaka 10 tangu mwaka 2008. Utekelezaji huu umefanywa na MKURABITA, wizara za kisekta za Serikali za Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar, asasi za kiraia pamoja na Sekta Binafsi. Pamoja na jitihada hizi za Serikali na Sekta Binafsi, bado wananchi wameendelea kuendesha shughuli za kiuchumi na kumiliki rasilimali nje ya mfumo rasmi.

1.3 Malengo ya ya Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi

Serikali ya Tanzania iliamua kufanya Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi wa Mwaka 2018 ili kubaini hali halisi ya sekta hiyo na kutathmini utekelezaji wa maboresho ya Kisheria na Kitaasisi, yaliyotekelezwa na Serikali pamoja na Sekta Binafsi katika kipindi cha miaka 10 iliyopita. Utekelezaji wa maboresho ulilenga kuwawezesha wananchi kurasimisha shughuli zao za kiuchumi na rasilimali ili zifanyike katika mfumo rasmi unaotambulika kisheria. Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi Tanzania umefanyika ukiwa na malengo matano (5) kama ifuatavyo:

i. Kubainisha idadi ya wamiliki na thamani za shughuli za kiuchumi na rasilimali katika Sekta Isiyo Rasmi Tanzania;
ii. Kubainisha vikwazo vya utekelezaji wa urasimishaji wa shughuli za kiuchumi na rasilimali katika maeneo ya mijini na vijijini nchini Tanzania;
iii. Kubainisha taasisi husika, muda na gharama zinazotumika kurasimisha shughuli za kiuchumi na rasilimali kwa sasa Tanzania;

iv. Kutathmini utekelezaji wa Maboresho ya Kisheria na Kitaasisi kuanzia mwaka 2008 yaliyolenga kupunguza ukubwa wa Sekta Isiyo Rasmi Tanzania;
v. Kutathmini matokeo ya urasimishaji wa shughuli za kiuchumi na rasilimali katika upatikanaji wa mikopo, usajili wa biashara, upatikanaji wa taarifa za kodi na kiasi cha kodi kinachotakiwa kulipwa pamoja na usalama wa miliki.

utafiti huu ulifadhiliwa na Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na unatoa matokeo kwa nchi nzima katika ngazi ya taifa na mikoa yote 31 nchini (mikoa 26 ya Tanzania Bara na mikoa 5 ya Zanzibar). Matokeo haya yatasaidia katika kupima hali halisi ya Sekta Isiyo Rasmi kwa Tanzania Bara na Zanzibar ili kuiwezesha Serikali kuweka vipaumbele vya kurasimisha sekta hiyo na hatimaye iweze kuchangia katika Pato la Taifa kwa ukamilifu.

1.4 Tafsiri ya Dhana Zilizotumika katika Tathmini

Dhana zilizotumika katika utafiti huu zinaweza kuwa na maana tofauti kwa kulinganisha na maana zilizokwisha kutumika katika tafiti nyingine au machapisho mbalimbali. Dhana hizi zimefafanuliwa katika vipengele 1.4.1 hadi 1.4.3 ili kuwezesha wasomaji wa ripoti hii kupata tafsiri sahihi ya matokeo ya utafiti.

1.4.1 Shughuli za Kiuchumi na Rasilimali

Shughuli za kiuchumi ni shughuli zote za kutengeneza, kununua na kuuza bidhaa au kutoa huduma kwa kubadilishana na fedha kama inavyofafanuliwa katika mfumo wa kuainisha makundi ya shughuli za kiuchumi katika taifa. Aidha, rasilimali inamaanisha jengo lililokamilika, kiwanja au shamba linalomilikiwa na watu binafsi au kaya.

1.4.2 Sekta Isiyo Rasmi

Dhana ya Sekta Isiyo Rasmi iliyotumika katika utafiti huu, inajumuisha shughuli za kiuchumi na rasilimali ardhi ambazo ni majengo, viwanja na mashamba. Kwa upande wa shughuli za kiuchumi, Sekta Isiyo Rasmi imetoholewa katika Tathmini ya Kujumuisha Nguvukazi ya Tanzania wa Mwaka 2014 (ILFS 2014), ambao ulizingatia ufafanuzi kutoka Mkutano wa 15 wa Kimataifa wa Wataalamu wa Takwimu za Kazi wa Mwaka 1993 (ICLS 1993). Maboresho yamefanyika katika tafsiri hii ili kukidhi malengo ya utafiti huu kulingana na mazingira ya Tanzania.

Shughuli za kiuchumi katika Sekta Isiyo Rasmi Tanzania zinajumuisha shughuli za kiuchumi zinazomilikiwa na watu binafsi au kaya, ambazo hazijasajiliwa kisheria na zisizokuwa na leseni kutoka katika mamlaka zinazotambulika kisheria. Aidha, Sekta Isiyo Rasmi kwa upande wa

rasilimali ni ardhi inayojumuisha majengo, viwanja na mashamba yanayomilikiwa na watu binafsi au kaya ambayo hayajapimwa na kusajiliwa na mamlaka za serikali za mitaa au wizara za kisekta.

1.4.3 Sekta Rasmi

Dhana ya Sekta Rasmi iliyotumika katika utafiti huu, ni shughuli za kiuchmi nchini ambazo zimesajiliwa na taasisi za kisheria zinazojitegemea na zenye leseni kutoka katika mamlaka zinazotambulika kisheria. Aidha, Sekta Rasmi kwa upande wa rasilimali ni ardhi inayojumuisha majengo, viwanja na mashamba yanayomilikiwa na watu binafsi au kaya ambayo yamepimwa na kusajiliwa na mamlaka za serikali za mitaa au wizara za kisekta.

1.5 Taasisi Zilizofanya Utafiti

Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi Tanzania wa Mwaka 2018 umefanywa na MKURABITA kwa kushirikiana na Ofisi ya Taifa ya Takwimu na Ofisi ya Mtakwimu Mkuu wa Serikali Zanzibar. Katika utekelezaji, Timu ya Wataalamu 19 iliundwa kutoka katika wizara na taasisi za serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Serikali ya Mapinduzi Zanzibar. Wataalam walitoka katika Ofisi ya Rais –TAMISEMI; Ofisi ya Waziri Mkuu ya Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania; Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi Tanzania Bara; Wizara ya Ardhi, Nyumba, Maji na Nishati Zanzibar; Wizara ya Viwanda, Biashara na Uwekezaji Tanzania Bara; Wizara ya Biashara na Viwanda Zanzibar; Ofisi ya Taifa ya Takwimu Tanzania Bara; Ofisi ya Mtakwimu Mkuu wa Serikali Zanzibar; na MKURABITA. Timu hii ya Wataalamu ilisaidiwa na mameneja wa takwimu wa mikoa yote ya Tanzania Bara na Zanzibar pamoja na wadadisi 104 waliokuwa na jukumu la kukusanya taarifa kutoka kwa wanakaya. Timu hii ya Wataalamu ilifanya kazi ya uandaaji wa maelezo ya dhana ya utafiti (*concept note)*, hadidu za rejea, zana za utafiti, mpango kazi na bajeti, kukusanya na kuchambua taarifa kutoka kwa wanakaya na kuandika ripoti.

SURA YA 2

METHODOLOJIA

Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi Tanzania wa Mwaka 2018, unahusisha rasilimali ardhi (viwanja, majengo na mashamba) na shughuli nyingine za kiuchumi zinazofanyika nchini Tanzania umefanywa na MKURABITA kwa kutumia utaalam wa Ofisi ya Taifa ya Takwimu Tanzania Bara na Ofisi ya Mtakwimu Mkuu wa Serikali Zanzibar. Timu ya Watalaam ya Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi Nchini wa Mwaka 2018 iliundwa kwa lengo la kusimamia masuala yote ya utafiti huu.

Muhtasari

- *Utafiti umetumia methodolojia ya kudadisi umiliki wa shughuli za kiuchumi na rasilimali Tanzania Bara na Zanzibar kwa kuhoji wanakaya katika mikoa 31 na wilaya 170 za Tanzania Bara na Zanzibar.*
- *Sampuli ya utafiti ilitokana na orodha ya maeneo ya kuhesabia watu (EAs) ya Sensa ya Watu na Makazi ya Mwaka 2012.*
- *Maeneo 620 na kaya 12,400 zilichaguliwa kwa Mfumo wa Systematic Sampling.*
- *Madodoso yaliyowekwa kwenye mfumo wa simu za viganjani (tablets) yalitumika kukusanya taarifa kutoka kwa wanakaya na wadau mahsusi na kisha taarifa kuchambuliwa kwa programu ya CSpro.*

2.1 Sampuli ya Utafiti

Sampuli iliyotumika katika Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi Tanzania wa Mwaka 2018 ilitokana na orodha ya maeneo ya kuhesabia watu ya Sensa ya Watu na Makazi ya Mwaka 2012. Sampuli ya utafiti ilichaguliwa kwa ngazi kadhaa hadi kuwafikia walengwa (wahojiwa). Utaratibu wa kuandaa sampuli kitaalam ulifanyika kwa hatua mbili; ya kwanza ilihusisha kuchagua maeneo ya kuhesabia watu yaliyotokana na Sensa ya Watu na Makazi ya Mwaka 2012; ya pili ilihusisha kuchagua kaya zitakazohojiwa.

2.2 Idadi ya Kaya Tanzania

Jedwali Na. 2.1 linaonesha uwakilishi na mchango wa idadi ya kaya binafsi katika kila mkoa. Ipo tofauti kubwa baina ya mikoa katika uwakilishi na mchango wa idadi ya kaya kitaifa. Mkoa wenye mchango mkubwa Zaidi ni Dar es Salaam wenye asilimia 11.7, ukifuatiwa na Kagera (asilimia 5.6). Mkoa wenye mchango mdogo zaidi ni Kusini Unguja ukiwa na asilimia 0.3. Sensa ya Watu na Makazi ya Mwaka 2012, inaonesha kuwa asilimia 32.6 ya kaya Tanzania zipo mijini na asilimia 67.4 zipo vijijini.

Jedwali Na. 2.1 Mgawanyo na Mchango wa Idadi ya Kaya Kimkoa na Eneo, Tanzania, 2012

Mkoa	Idadi ya Kaya			Asilimia		
	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini	Kimkoa
Dodoma	72,556	376,850	449,406	16.1	83.9	4.9
Arusha	122,345	235,074	357,419	34.2	65.8	3.9
Kilimanjaro	96,175	283,639	379,814	25.3	74.7	4.1
Tanga	96,325	338,708	435,033	22.1	77.9	4.7
Morogoro	149,730	349,453	499,183	30.0	70.0	5.4
Pwani	83,359	170,310	253,669	32.9	67.1	2.8
Dar es Salaam	1,078,865	0	1,078,865	100	0.0	11.7
Lindi	43,644	180,228	223,872	19.5	80.5	2.4
Mtwara	76,997	264,559	341,556	22.5	77.5	3.7
Ruvuma	76,482	222,819	299,301	25.6	74.4	3.3
Iringa	60,720	159,511	220,231	27.6	72.4	2.4
Mbeya	161,476	241,473	402,949	40.1	59.9	4.4
Singida	36,689	218,533	255,222	14.4	85.6	2.8
Tabora	62,649	305,299	367,948	17.0	83.0	4.0
Rukwa	49,269	148,581	197,850	24.9	75.1	2.2
Kigoma	70,842	297,386	368,228	19.2	80.8	4.0
Shinyanga	56,654	202,132	258,786	21.9	78.1	2.8
Kagera	54,870	462,167	517,037	10.6	89.4	5.6
Mwanza	186,433	293,694	480,127	38.8	61.2	5.2
Mara	59,756	247,222	306,978	19.5	80.5	3.3
Manyara	42,664	227,923	270,587	15.8	84.2	2.9
Njombe	40,059	128,542	168,601	23.8	76.2	1.8
Katavi	20,243	58,984	79,227	25.6	74.4	0.9
Simiyu	22,250	205,372	227,622	9.8	90.2	2.5
Geita	54,831	228,725	283,556	19.3	80.7	3.1
Songwe	51,080	175,286	226,366	22.6	77.4	2.5
Kaskazini Unguja	3,188	33,325	36,513	8.7	91.3	0.4
Kusini Unguja	1,726	23,860	25,586	6.7	93.3	0.3
Mjini Magharibi	51,481	60,935	112,416	45.8	54.2	1.2
Kaskazini Pemba	7,134	32,119	39,253	18.2	81.8	0.4
Kusini Pemba	7,022	28,487	35,509	19.8	80.2	0.4
Tanzania	**2,997,514**	**6,201,196**	**9,198,710**	**32.6**	**67.4**	**100.0**

Chanzo: *Sensa ya Watu na Makazi ya Mwaka 2012, Tanzania*

Jedwali Na. 2.2 linaonesha idadi ya maeneo ya kuhesabia watu na wastani wa idadi ya kaya kwa eneo la kuhesabia kwa mkoa na eneo kutoka kwenye Sensa ya Watu na Makazi ya Mwaka 2012. Kati ya maeneo 106,642 ya kuhesabia watu, maeneo 34,960 yapo mijini na maeneo 71,682 yapo vijijini. Kwa ngazi ya Taifa, wastani wa idadi ya kaya kwa eneola kuhesabia watu ni karibu sawa (mijini 86 na vijijini 87).

Jedwali Na. 2.2 Mgawanyo wa Maeneo ya Kuhesabia na Wastani wa Idadi ya Kaya kwa kila Eneo la Kuhesabia Kimkoa na kwa Maeneo

Mkoa	Idadi ya Maeneo ya Kuhesabia			Wastani wa Idadi ya Kaya katika Eneo la Kuhesabia[4]		
	Mjini	Vijijini	Jumla	Mjini	Vijijini	Maeneo yote
Dodoma	621	4,170	4,791	117	90	94
Arusha	909	2,200	3,109	135	107	115
Kilimanjaro	729	2,570	3,299	132	110	115
Tanga	905	3,599	4,504	106	94	97
Morogoro	1,458	3,567	5,025	103	98	99
Pwani	911	1,922	2,833	92	89	90
Dar es Salaam	15,287	0	15,287	71	0	71
Lindi	451	2,004	2,455	97	90	91
Mtwara	812	2,979	3,791	95	89	90
Ruvuma	694	2,309	3,003	110	97	100
Iringa	580	1,621	2,201	105	98	100
Mbeya	1,623	2,433	4,056	99	99	99
Singida	308	2,312	2,620	119	95	97
Tabora	1,026	4,859	5,885	61	63	63
Rukwa	815	2,152	2,967	60	69	67
Kigoma	870	3,818	4,688	81	78	79
Shinyanga	535	2,349	2,884	106	86	90
Kagera	733	6,907	7,640	75	67	68
Mwanza	1,715	3,000	4,715	109	98	102
Mara	550	2,732	3,282	109	90	94
Manyara	357	2,218	2,575	120	103	105
Njombe	367	1,455	1,822	109	88	93
Katavi	273	778	1,051	74	76	75
Simiyu	201	2,373	2,574	111	87	88
Geita	619	2,842	3,461	89	80	82
Songwe	844	2,325	3,169	61	75	71
Kaskazini Unguja	40	405	445	80	82	82
Kusini Unguja	22	319	341	78	75	75
Mjini Magharibi	542	693	1,235	95	88	91
Kaskazini Pemba	75	406	481	95	79	82
Kusini Pemba	88	365	453	80	78	78
Tanzania	**34,960**	**71,682**	**106,642**	**86**	**87**	**86**

Chanzo: *Sensa ya Watu na Makazi ya Mwaka 2012, Tanzania*

2.3 Idadi ya Maeneo ya Utafiti na Kaya Zilizochaguliwa

Vigezo vya uwakilishi na mchango wa idadi ya kaya katika kila mkoa kitaifa na idadi ya maeneo ya kuhesabia watu kwa maeneo ya mijini na vijijini ndani ya mkoa vilizingatiwa katika kuandaa sampuli ya utafiti huu. Kwa kutumia vigezo hivyo, eneo la kufanyia utafiti lilichaguliwa kwa kuzingatia uwezekano wa kuchaguliwa kulingana na ukubwa wa eneo *(Probability Proportional to Size)*. Hatua ya kwanza ilihusisha kuchagua kitalaam maeneo 620[5] ya utafiti katika Mikoa 31 (Tanzania Bara 26 na Zanzibar 5) na wilaya 170 zilizoko nchini (Tanzania Bara 160 na Zanzibar

[4] Majibu ya safu wima katika sehemu hii yamepatikana kwa kugawanya idadi ya kaya na idadi ya maeneo ya kuhesabia watu katika eneo husika yaliyopo Majedwali Na. 2.1 na Na. 2.2

[5] Katika jumla ya maeneo 106,642, Tanzania Bara yalichaguliwa maeneo 589 kati ya 103,687 na Zanzibar maeneo 31 kati ya 2,955

10). Baada ya uchaguzi wa maeneo ya kuhesabia, zoezi la kuorodhesha idadi ya kaya lilifanyika kabla ya kuanza kazi ya ukusanyaji wa taarifa. Wadadisi walipatiwa ramani zinazoonesha eneo lililochaguliwa kwa ajili ya utafiti. Ramani hizi za eneo la kuhesabia zilitumika katika kutambua mipaka ya kila eneo husika ili kuwezesha uorodheshaji wa kaya zote zilizomo ndani ya eneo husika. Ramani zinaonesha mazingira muhimu ya eneo kama yalivyokuwa wakati wa kutenga maeneo ya Sensa ya Watu na Makazi ya Mwaka 2012. Katika hatua ya pili, kaya 20 zilichaguliwa kutoka katika orodha ya idadi ya kaya katika kila eneo lililochaguliwa kwa kufuata utaratibu wa mruko maalum (*systematic sampling procedure*). Kwa ujumla kaya 12,400 zilichaguliwa kwa ajili ya utafiti huu. Kaya zilizochaguliwa zilitembelewa na kuhojiwa; watu wote wenye umri wa miaka 15 au zaidi walihojiwa maswali ya umiliki wa rasilimali ardhi (viwanja, majengo na mashamba) na shughuli za kiuchumi zinazofanywa na wanakaya. Mchanganuo wa idadi ya maeneo na idadi ya kaya zilizochaguliwa kwa kila mkoa unaonekana katika Jedwali Na. 2.3.

Jedwali Na. 2.3: Mgawanyo wa Maeneo ya Utafiti na Idadi ya Kaya Zilizochaguliwa Kimkoa, Tanzania, 2018

Mkoa	Mgawanyo wa Maeneo ya Utafiti			Idadi ya Kaya Zilizochaguliwa		
	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla
Dodoma	4	26	30	80	520	600
Arusha	10	20	30	200	400	600
Kilimanjaro	4	16	20	80	320	400
Tanga	8	24	32	160	480	640
Morogoro	9	21	30	180	420	600
Pwani	5	10	15	100	200	300
Dar es Salaam	70	0	70	1,400	0	1,400
Lindi	3	12	15	60	240	300
Mtwara	3	12	15	60	240	300
Ruvuma	5	16	21	100	320	420
Iringa	4	10	14	80	200	280
Mbeya	12	18	30	240	360	600
Singida	2	12	14	40	240	280
Tabora	4	20	24	80	400	480
Rukwa	5	16	21	100	320	420
Kigoma	3	12	15	60	240	300
Shinyanga	5	16	21	100	320	420
Kagera	3	27	30	60	540	600
Mwanza	12	18	30	240	360	600
Mara	3	12	15	60	240	300
Manyara	3	18	21	60	360	420
Njombe	4	12	16	80	240	320
Katavi	4	10	14	80	200	280
Simiyu	2	14	16	40	280	320
Geita	3	12	15	60	240	300
Songwe	3	12	15	60	240	300
Kaskazini Unguja	2	4	6	40	80	120
Kusini Unguja	0	2	2	0	40	40
Mjini Magharibi	11	2	13	220	40	260
Kaskazini Pemba	2	4	6	40	80	120
Kusini Pemba	2	2	4	40	40	80
Tanzania	**210**	**410**	**620**	**4,200**	**8,200**	**12,400**

2.4 Madodoso Yaliyotumika

Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi Tanzania wa Mwaka 2018 ulitumia madodoso ya aina mbili. Madodoso hayo ni Dodoso la Kaya na Dodoso Maalum la Wadau mahsusi wa shughuli za kiuchumi na rasilimali ardhi. Dodoso la Kaya lilitumika kuorodhesha wanakaya wote ambao kwa kawaida wanaishi katika kaya zilizochaguliwa. Kwa kila mwanakaya aliyeorodheshwa, taarifa zake za msingi kama vile umri, jinsi, hali ya ndoa, uraia, kiwango cha elimu na uhusiano na mkuu wa kaya zilikusanywa. Maswali kuhusu hali ya ndoa yaliwahusu wahojiwa wote wenye umri wa miaka 15 au zaidi na maswali ya elimu yaliwahusu watu wote wenye umri wa miaka 4 au zaidi. Dodoso la Kaya pia lilitumika kukusanya taarifa za majengo, mashamba na viwanja kutoka kwa wamiliki wa rasilimali ardhi pamoja na taarifa za wamiliki wa shughuli za kiuchumi.

Dodoso hilo pia lilitumika katika kuwatambua watu wote waliokuwa na umri wa miaka 15 au zaidi ambao walistahili kuhojiwa maswali kuhusu rasilimali ardhi na shughuli za kiuchumi.

Wanakaya waliokuwa wanamiliki rasilimali au shughuli ya kiuchumi inayopatikana katika mkoa ambao mahojiano yalifanyika walihojiwa kuhusu kiwanja, jengo, shamba na shughuli ya kiuchumi moja anayomiliki. Iwapo mwanakaya alimiliki rasilimali ardhi au shughuli ya kiuchumi katika mkoa wa mahojiano au mkoa mwingine kipaumbele kilikuwa ni mkoa wa mahojiano. Endapo mwanakaya alikuwa na rasilimali ardhi na shughuli ya kiuchumi zaidi ya moja katika mkoa ambao mahojiano yamefanyika, Jedwali la *Kish* (*kish grid*) lilitumika kuchagua rasilimali moja na shughuli ya kiuchumi moja ambayo taarifa zake zilikusanywa. Hivyo, utafiti huu hautoi idadi ya rasilimali ardhi na idadi ya shughuli za kiuchumi zilizokuwa zinazomilikiwa na wanakaya, bali unatoa hali halisi ya viashiria mbalimbali vya sekta rasmi na sekta isiyo rasmi.

Dodoso Maalum la Wadau Mahsusi lilitumika kukusanya taarifa kutoka kwa wadau mbalimbali walio kwenye sekta ya shughuli za kiuchumi na rasilimali ardhi. Wadau mahsusi waliohojiwa na kutoa taarifa kwa wadadisi ni makatibu wakuu wa wizara za kisekta, wakurugenzi wa halmashauri, wabunge wa Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, wajumbe wa Baraza la Wawakilishi Zanzibar na madiwani.

Katika kuandaa madodoso ya utafiti, wadau kutoka Tanzania Bara na Zanzibar walishiriki vikao mbalimbali kwa lengo la kupata maoni, ushauri na mapendekezo ya namna ya kuboresha methodolojia na madodoso kabla ya kuanza kazi ya utafiti nchi nzima. Walioshiriki katika vikao hivi ni wizara na taasisi zake, vyuo vya elimu ya juu, vyombo vya fedha (mfano mabenki, bima, SACCOS), mifuko ya hifadhi za jamii, Sekta Binafsi na waandishi wa habari kwa Tanzania Bara na Zanzibar .

2.5 Tathmini ya Majaribio

Tathmini ya majaribio ulifanyika kwa lengo la kubaini iwapo zana za utafiti ambazo ni pamoja na methodolojia na madodoso yaliyoandaliwa kwa ajili ya utafiti huu zinaeleweka na maswali yaliyokuwa kwenye madodoso yanayotoa majibu yanayotarajiwa katika mazingira yote ya Tanzania. Tathmini ya majaribio pia ulikuwa na lengo la kupata wastani wa muda ambao ungetumika kukamilisha kujaza dodoso moja ili usaidie kufanya makadirio ya muda halisi wa kumaliza zoezi zima la ukusanyaji wa taarifa katika mikoa yote ya Tanzania Bara na Zanzibar.

Kazi ya Tathmini ya majaribio ilianza tarehe 02/10/2017 na kukamilika tarehe 15/10/2017. Kazi hii ilifanyika katika mikoa nane (8) ambapo mikoa sita (6) ilikuwa ya Tanzania Bara (Dar es Salaam, Dodoma, Mbeya, Mtwara, Mwanza na Tanga) na mikoa miwili ya Zanzibar (Mjini Magharibi na Kusini Pemba).

2.6 Mafunzo ya Utafiti

Mafunzo ya Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi Tanzania wa Mwaka 2018 yalifanyika Mkoani Dodoma kwa muda wa siku saba (7), kuanzia tarehe 6 Aprili, 2018 hadi tarehe 12 Aprili, 2018. Mafunzo haya yalihusisha wadadisi na wasimamizi ambao walikuwa ni mameneja wa ofisi ya takwimu wa mikoa yote ya Tanzania Bara na Zanzibar. Jumla ya wadadisi 104 na wasimamizi 33 walihudhuria mafunzo hayo. Wadadisi walipatiwa mafunzo ya namna ya kufanya mahojiano kwa kutumia simu ya kiganjani (*tablet*) na namna ya kuhariri kazi wakiwa kwenye maeneo ya kazi kabla ya kutuma kazi hiyo makao makuu ya Ofisi ya Taifa ya Takwimu Tanzania Bara. Wasimamizi wa timu walipatiwa mafunzo ya ziada ya namna ya kuhakiki na kudhibiti ubora wa taarifa za utafiti na namna ya kuratibu zoezi la ukusanyaji wa taarifa za utafiti katika mikoa yote. Mafunzo hayo yalitolewa na timu ya taifa ya wataalam wa utafiti huu na yalihusisha utoaji wa mada darasani, mitihani ya majaribio na mazoezi ya vitendo katika maeneo yaliyochaguliwa.

2.7 Kazi ya Kukusanya Taarifa

Kazi ya kukusanya taarifa ilianza mara tu baada ya mafunzo ya wadadisi na wasimamizi wa utafiti kukamilika. Kazi hiyo ilifanyika kwa siku 33 kuanzia tarehe 19 Aprili, 2018 hadi tarehe 22 Mei, 2018. Kati ya timu 31 zilizoundwa ili kufanikisha kazi ya ukusanyaji wa taarifa, 26 zilifanya kazi Tanzania Bara na tano (5) Zanzibar. Kila timu ilihusisha kiongozi mmoja wa timu na wadadisi kati ya wawili hadi watano kutegemeana na ukubwa wa maeneo ya kazi kwa kila mkoa. Timu ya taifa ya wataalamu 19 iliundwa kwa lengo la kusimamia na udhibiti wa ubora wa kazi wakati wa ukusanyaji wa taarifa za utafiti huu. Wataalamu hao walitoka katika wizara na taasisi za serikali zilizohusika katika utafiti.

2.8 Mbinu Iliyotumika Kukusanya na KuchambuaTaarifa

Utafiti huu ulitumia njia mbili za kukusanya taarifa; njia ya kwanza ilihusisha teknolojia ya kisasa kwa kutumia simu ya kiganjani (*tablet*) na njia ya pili ilikuwa ni ile iliyozoeleka ya kutumia madodoso ya karatasi. Dodoso la Wamiliki wa Rasilimali na Shughuli za Kiuchumi liliandaliwa kwa kutumia programu ya *CSPro* na kuwekwa katika simu ya kiganjani. Kwa kutumia njia hii wadadisi waliweza kukusanya taarifa kutoka kwa wahojiwa na kisha kuzituma makao makuu ya Ofisi ya Taifa ya Takwimu Tanzania Bara ambapo zilihifadhiwa. Aidha, yalipotokea maboresho ya dodoso, wadadisi waliweza kupokea maboresho hayo kupitia

mawasiliano ya mtandao wa *internet*. Timu ya wataalam wa utafiti na wasimamizi wa wadadisi walitumia njia ya pili kukusanya taarifa kutoka kwa wakurugenzi wa halmashauri za wilaya, miji, manispaa na majiji ya Tanzania Bara na Zanzibar ambapo Dodoso la Wadau Mahususi lilitumika.

Kazi ya kuchambau taarifa na kuandika Ripoti ya Utafiti ilifanywa na timu ya wataalam wa utafiti kuanzia tarehe 4 Juni 2018 hadi tarehe10 Julai 2018. *Progamu za SPSS, Excel, STATA* na *CSPro* zilitumika katika kuchambua taarifa za utafiti huu. Mizania (*weighting*) ilitumika ili kufanya viashiria na takwimu zilizopatikana katika utafiti kuwa wakilishi kwenye ngazi ya taifa, maeneo ya mijini na vijijini na ngazi ya mikoa.

2.9 Ulinganifu wa Methodolojia za Tafiti za Mwaka 2005 na 2018

Methodolojia ya Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi Tanzania wa Mwaka 2018 na ile ya mwaka 2005 ni tofauti. Kwa namna moja ama nyingine, matokeo ya tafiti hizi mbili yanaweza kufanana au kutofautiana kwa kiwango fulani. Hivyo, ulinganifu kwa baadhi ya viashiria ni vyema ukafanyika kwa tahadhari kutokana na utofauti wa kimethodolojia baina ya tafiti hizi mbili. Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi Tanzania wa Mwaka 2005 ulifanyika katika mikoa 18 ya Tanzania ambapo mikoa 13 ilikuwa ya Tanzania Bara na mitano (5) ya Zanzibar. Ukusanyaji wa taarifa, maoni na rejea mbali mbali katika utafiti huo ulifanyika kwa njia mbali mbali ikiwa ni pamoja na vikao, makongamano na warsha zilizohusisha makundi mbali mbali ya watu, watendaji na taasisi zilizokuwa zinashughulika na utekelezaji wa sheria za ardhi na biashara Tanzania Bara na Zanzibar. Uchaguzi wa washiriki katika utafiti huo ulifanyika kwa kuangalia namna iliyokuwa inafaa kuwapata washiriki (*purposive sampling procedure)*.

Methodolojia ya Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi Tanzania wa Mwaka 2018 ni bora zaidi ukilinganisha na ile iliyotumika kwenye Tathmini ya mwaka 2005 kwani inatoa wigo mpana wa ushiriki wa wanakaya na upatikanaji wa taarifa kuhusu rasilimali na shughuli za kiuchumi wanazomiliki katika ngazi ya kaya kwa mikoa yote ya Tanzania. Methodolojia hii ya kuhoji wanakaya inawezesha upatikanaji wa matokeo ya viashiria mbalimbali katika ngazi ya taifa na mikoa, tofauti na Tathmini ya mwaka 2005 ambao ulitoa matokeo katika ngazi ya taifa tu.

SURA YA 3

SIFA ZA KAYA NA WANAKAYA

Sura hii inahusu taarifa za msingi zilizokusanywa katika Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi Tanzania wa Mwaka 2018 kutoka kwenye kaya na wanakaya. Taarifa hizi zinatumika katika kufanya uchambuzi wa viashiria mbali mbali katika sura zinazofuata katika ripoti hii.

Muhtasari

- *Watu 59,270 wameshiriki katika Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi Tanzania.*
- *Udadisi wa umiliki wa shughuli za kiuchumi na rasilimali ulihusisha wanakaya wenye umri wa kuanzia miaka 15 au zaidi kwa jinsi zote.*
- *Utafiti umebainisha sifa nyingine za wanakaya waliohojiwa ambazo ni jinsi, elimu na hali ya ndoa.*

3.1 Washiriki wa Utafiti na Mgawanyo wa Watu

Katika Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi Tanzania wa Mwaka 2018 jumla ya watu 59,270 walishiriki. Udadisi kuhusu umiliki wa shughuli za kiuchumi na rasilimali ulihusisha wanakaya wenye umri wa miaka 15 au zaidi wa jinsi zote. Sampuli hii inatoa matokeo wakilishi kwa Tanzania nzima, maeneo ya mijini na vijijini katika mikoa yote 31 ya Tanzania ikiwa ni mikoa 26 ya Tanzania Bara na mikoa 5 ya Zanzibar. Kwa kutumia mizania, sampuli hii inakadiria Tanzania kuwa na watu 52,430,748 ambapo kati yao wanawake ni 26,526,239 (asilimia 51) na wanaume ni 25,904,509 (asilimia 49). Aidha, asilimia 97 ya watu wote Tanzania wanaishi Tanzania Bara na asilimia 3 wanaishi Zanzibar. Matokeo yanaonesha kwamba makundi tegemezi ni asilimia 46 ya Watanzania wote ambapo watoto wenye umri wa miaka 0 hadi 14 ni asilimia 42 na watu wenye umri wa miaka 65 au zaidi ni asilimia 4 ya Watanzania wote.

Jedwali Na. 3.1: Mgawanyo wa Watu (asilimia) kwa Umri, Jinsi, na Eneo, Tanzania, 2018

	Tanzania			Mijini			Vijijini		
Umri	**Jumla**	**Me**	**Ke**	**Jumla**	**Me**	**Ke**	**Jumla**	**Me**	**Ke**
Makundi ya umri wa miaka mitano mitano									
<5	14.3	14.6	13.9	12.0	12.8	11.3	15.2	15.3	15.0
5-9	14.4	15.0	13.8	11.7	11.9	11.4	15.5	16.2	14.9
10-19	14.8	15.4	14.2	12.9	13.3	12.6	15.6	16.2	14.9
20 - 24	6.7	5.9	7.5	8.6	8.0	9.2	5.9	5.1	6.8
25 - 29	8.7	8.3	9.0	10.2	9.5	10.9	8.0	7.9	8.1
30 - 34	8.7	8.4	9.0	10.4	10.3	10.5	8.0	7.6	8.4
35 - 39	8.1	8.2	8.1	9.1	9.2	8.9	7.8	7.8	7.8
40 - 44	7.7	7.7	7.8	8.5	7.9	9.0	7.4	7.6	7.2
45 - 49	4.8	4.8	4.8	5.1	5.1	5.1	4.7	4.7	4.7
50 - 54	3.1	3.2	3.0	3.3	3.5	3.0	3.0	3.0	3.0
55 - 59	2.5	2.6	2.4	2.6	2.8	2.5	2.5	2.5	2.4
60 - 64	1.9	1.8	2.0	2.0	2.0	2.0	1.9	1.8	2.0
65 - 69	1.5	1.5	1.5	1.4	1.5	1.3	1.6	1.5	1.6
70 - 74	1.0	1.0	1.0	0.9	0.9	0.9	1.0	1.0	1.0
75 - 79	0.7	0.7	0.8	0.6	0.6	0.6	0.8	0.7	0.9
80+	1.0	0.9	1.1	0.7	0.7	0.8	1.1	1.0	1.3
Jumla	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Makundi ya Umri									
0 - 14	42.0	43.6	40.4	34.7	36.2	33.4	45.0	46.6	43.4
15 - 64	53.7	52.2	55.2	61.7	60.1	63.1	50.4	49.1	51.8
65+	4.3	4.2	4.4	3.6	3.7	3.5	4.6	4.3	4.8
Jumla	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Idadi ya Watoto na Watu Wazima									
0 - 17	42.4	44.0	40.9	35.5	36.8	34.3	45.3	46.8	43.8
18+	57.6	56.0	59.1	64.5	63.2	65.7	54.7	53.2	56.2
Jumla	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Idadi ya Watu	**52,430,748**	**25,904,509**	**26,526,239**	**15,466,558**	**7,377,344**	**8,089,214**	**36,964,190**	**18,527,165**	**18,437,025**

3.2 Kaya

Nchini Tanzania, kaya ina wastani wa watu 4.8. Wastani wa idadi ya watu kwa kaya wanatofautiana kidogo kati ya kaya za mijini (4.3) na vijijini (5.0). Kwa upande wa Tanzania Bara, wastani wa watu katika kaya ni 4.2 mijini na 5.0 vijijini. Kwa upande wa Zanzibar, wastani wa watu katika kaya ni 5.3 na idadi ni ile ile mijini na vijijini. Wastani wa idadi ya watu katika kaya wakati wa Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi Tanzania wa Mwaka 2018 ni sawa na ulivyokuwa katika Sensa ya Watu na Makazi ya Mwaka 2012: watu 4.8.

Utafiti umeonesha kuwa asilimia 27 ya kaya zote nchini Tanzania zinaongozwa na wanawake. Kaya za mijini zina uwezekano zaidi wa kuongozwa na wanawake kuliko kaya za vijijini ambapo, asilimia 33 ya kaya za mijini zinaongozwa na wanawake zikilinganishwa na asilimia 24 ya kaya za vijijini (Jedwali Na. 3.2).

Jedwali Na. 3.2: Mgawanyo wa Wakuu wa Kaya kwa Jinsi na Eneo na Wastani wa Idadi ya Watu katika Kaya kwa Eneo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

	Tanzania			Tanzania Bara			Zanzibar		
Maelezo	**Jumla**	**Mijini**	**Vijijini**	**Jumla**	**Mijini**	**Vijijini**	**Jumla**	**Mijini**	**Vijijini**
Wakuu wa Kaya									
Wanaume	73.5	67.5	76.4	73.4	66.9	76.5	76.9	79.4	73.8
Wanawake	26.5	32.5	23.6	26.6	33.1	23.5	23.1	20.6	26.2
Jumla	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Idadi ya wakuu wa kaya	**10,981,832**	**3,600,778**	**7,381,055**	**10,694,785**	**3,439,236**	**7,255,549**	**287,046**	**161,541**	**125,505**
Wastani wa idadi ya watu katika kaya	4.8	4.3	5.0	4.8	4.2	5.0	5.3	5.3	5.3

3.3 Elimu

Waliohojiwa katika Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi Tanzania wa Mwaka 2018 waliulizwa maswali kuhusu viwango vya elimu vya wanakaya. Jedwali Na. 3.3 linaonesha Watanzania wengi wamepata fursa ya kusoma na kufikia viwango mbalimbali vya elimu. Hata hivyo, asilimia 16 ya Watanzania wote hawana elimu ya aina yoyote. Ipo tofauti kubwa ya watu ambao hawana elimu yoyote kati ya mijini na vijijini, ambapo asilimia 19 ya watu wanaoishi vijijini hawana elimu ukilinganisha na asilimia 7 ya watu wanaoishi mijini. Katika ngazi ya mkoa, utafiti umebaini kuwa mkoa wa Tabora una kiwango kikubwa cha watu ambao hawana elimu (asilimia 29) ukifuatiwa na mikoa ya Manyara na Kigoma (asilimia 25 kila mmoja).

Jedwali Na. 3.3: Idadi ya Watu (miaka 4 au zaidi) kwa Umri, Eneo na Kiwango cha Elimu (asilimia) Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Umri/eneo	Idadi ya Watu	Jumla	Kiwango cha Elimu							
			Hajasoma	Watu Wazima	Awali	Msingi	Sekondari	Ufundi Stadi	Diploma	Chuo Kikuu
Makundi ya Umri										
4	1,471,918	100.0	66.9	0.0	33.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
5-9	7,553,416	100.0	19.2	0.0	26.4	54.4	0.0	0.0	0.0	0.0
10-19	7,753,142	100.0	5.8	0.0	0.8	84.8	8.3	0.3	0.0	0.0
20 - 24	3,524,234	100.0	7.2	0.0	0.0	49.6	33.8	3.5	2.1	3.8
25 - 29	4,538,704	100.0	9.6	0.1	0.0	52.9	31.1	1.8	1.4	3.1
30 - 34	4,565,348	100.0	11.4	0.0	0.1	60.9	23.6	1.4	1.0	1.5
35 - 39	4,272,394	100.0	10.1	0.1	0.0	64.9	22.5	0.9	0.6	1.0
40 - 44	4,044,840	100.0	10.9	0.0	0.0	64.4	22.5	1.1	0.3	0.7
45 - 49	2,526,908	100.0	12.2	0.1	0.0	71.5	13.2	1.2	0.6	1.1
50 - 54	1,620,384	100.0	15.9	0.3	0.1	73.6	7.3	1.5	0.2	1.1
55 - 59	1,317,753	100.0	23.1	0.7	0.0	67.2	6.3	1.8	0.4	0.6
60 - 64	995,591	100.0	31.8	1.6	0.2	56.2	7.0	1.3	1.3	0.6
65+	2,243,058	100.0	48.4	2.7	0.0	44.5	2.6	0.6	0.6	0.5
Tanzania										
Mijini	13,988,836	100.0	6.9	0.2	5.3	55.5	26.1	2.0	1.4	2.6
Vijijini	32,438,853	100.0	19.3	0.3	5.6	63.7	9.9	0.6	0.2	0.4
Tanzania Bara										
Mijini	13,213,534	100.0	6.7	0.1	5.2	56.6	25.2	2.1	1.3	2.6
Vijijini	31,849,696	100.0	19.4	0.2	5.6	64.2	9.4	0.6	0.2	0.4
Zanzibar										
Unguja	920,453	100.0	10.3	0.1	6.1	36.8	42.2	0.7	1.5	2.3
Pemba	444,007	100.0	17.9	1.2	6.2	42.6	30.1	0.5	1.1	0.4
Mkoa										
Dodoma	2,143,112	100.0	21.9	0.0	6.8	58.2	9.2	1.2	1.3	1.4
Arusha	1,695,738	100.0	13.6	0.2	5.3	53.1	21.7	2.3	0.8	2.9
Kilimanjaro	1,683,567	100.0	5.6	0.4	4.2	67.0	19.2	1.6	0.6	1.4
Tanga	2,057,069	100.0	11.5	0.3	3.9	70.6	12.3	0.6	0.4	0.4
Morogoro	2,251,320	100.0	18.9	0.2	6.3	62.7	10.3	0.6	0.1	0.8
Pwani	1,105,886	100.0	13.0	1.6	4.2	64.1	14.1	1.5	0.5	1.0
Dar es Salaam	4,525,020	100.0	4.3	0.1	5.6	53.9	28.2	2.4	1.8	3.7
Lindi	879,159	100.0	19.4	0.2	5.6	62.8	11.3	0.3	0.1	0.2
Mtwara	1,287,435	100.0	15.3	0.5	4.1	67.9	10.6	0.8	0.4	0.5
Ruvuma	1,412,823	100.0	8.4	0.2	6.5	71.4	11.7	0.9	0.6	0.3
Iringa	944,627	100.0	11.0	0.5	5.5	62.1	16.4	1.7	0.5	2.4
Mbeya	1,785,400	100.0	8.5	0.0	6.8	63.1	18.5	0.9	1.0	1.3
Singida	1,390,376	100.0	8.3	0.2	5.0	70.7	13.5	0.9	0.5	0.8
Tabora	2,380,565	100.0	28.9	0.1	4.4	54.5	11.0	0.3	0.5	0.4
Rukwa	1,004,770	100.0	16.6	0.3	5.3	66.2	10.5	0.5	0.3	0.4
Kigoma	2,198,631	100.0	24.9	0.3	5.7	58.8	9.2	0.6	0.3	0.4
Shinyanga	1,549,118	100.0	22.8	0.1	6.3	60.5	9.3	0.7	0.1	0.4
Kagera	2,542,303	100.0	19.7	0.1	6.9	62.2	9.3	1.2	0.1	0.5
Mwanza	2,991,364	100.0	13.4	0.0	5.2	63.0	16.1	1.5	0.4	0.4
Mara	1,901,831	100.0	9.7	0.1	4.9	69.2	14.1	0.7	0.5	0.8
Manyara	1,482,905	100.0	25.3	0.4	4.8	59.6	8.9	0.4	0.1	0.5
Njombe	709,541	100.0	9.7	0.6	5.4	67.8	15.2	0.5	0.2	0.5
Katavi	622,940	100.0	20.7	0.1	4.5	60.5	12.9	0.6	0.1	0.5
Simiyu	1,685,192	100.0	21.7	0.0	8.5	62.6	6.7	0.2	0.2	0.1
Geita	1,832,899	100.0	23.0	0.0	4.7	59.5	11.4	0.7	0.5	0.2
Songwe	999,640	100.0	21.1	0.3	3.7	63.3	10.7	0.1	0.4	0.5
Kaskazini Unguja	193,821	100.0	15.9	0.0	6.6	41.2	32.3	2.4	0.2	1.5
Kusini Unguja	115,091	100.0	11.1	0.6	4.7	45.6	38.0	0.0	0.0	0.0
Mjini Magharibi	611,541	100.0	8.4	0.1	6.2	33.8	46.1	0.3	2.2	3.0
Kaskazini Pemba	232,644	100.0	19.2	0.8	6.5	41.8	29.2	0.8	1.5	0.3
Kusini Pemba	211,363	100.0	16.4	1.6	5.9	43.6	31.1	0.2	0.7	0.5
Jumla	**46,427,691**	**100.0**	**15.6**	**0.2**	**5.5**	**61.3**	**14.8**	**1.0**	**0.6**	**1.0**

Utafiti pia ulifanya ulinganifu wa kiwango cha elimu kwa kuzingatia jinsi ya wanakaya waliohojiwa. Matokeo katika Jedwali Na. 3.4 yanaonesha kuwa asilimia 18 ya wanawake hawana elimu. Utafiti pia umebaini kuwepo kwa tofauti kubwa kati ya wanawake ambao hawana elimu wanaoishi mijini na wale wanaoishi vijijini, ambapo asilimia 22 ya wanawake wanaoishi maeneo ya vijijini hawana elimu ikilinganishwa na asilimia 8 ya wanawake wanaoishi mijini. Hali hii inafanana na ile iliyopo Tanzania Bara. Kwa upande wa Zanzibar, asilimia 19 ya wanawake wanaoishi Pemba hawana elimu ikilinganishwa na asilimia 13 ya wanawake wanaoishi Unguja. Mkoa wa Tabora ndio unaoongoza kwa kuwa na kiwango kikubwa cha wanawake ambao hawana elimu (asilimia 31), ukifuatiwa na mikoa ya Kigoma, Geita na Manyara (asilimia 28 kila mmoja).

Jedwali Na. 3.4: Idadi ya Wanawake (miaka 4 au zaidi) kwa Umri, Eneo na Kiwango cha Elimu (asilimia) Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Umri/eneo	Idadi ya Wanawake	Jumla	Kiwango cha Elimu							
			Hajasoma	Watu Wazima	Awali	Msingi	Sekondari	Ufundi Stadi	Diploma	Chuo Kikuu
Makundi ya Umri										
4	727,446	100.0	64.6	0.0	35.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
5-9	3,669,350	100.0	17.5	0.0	26.3	56.2	0.0	0.0	0.0	0.0
10-19	3,766,150	100.0	5.3	0.0	0.6	84.6	9.2	0.2	0.0	0.0
20 - 24	1,993,250	100.0	9.1	0.0	0.0	51.6	31.7	3.0	1.8	2.9
25 - 29	2,381,099	100.0	11.0	0.1	0.0	53.8	30.0	1.7	1.3	2.1
30 - 34	2,400,525	100.0	13.5	0.0	0.1	62.3	21.4	1.0	0.6	0.9
35 - 39	2,155,008	100.0	12.4	0.1	0.0	64.7	20.7	1.0	0.5	0.6
40 - 44	2,057,868	100.0	13.1	0.1	0.0	62.5	22.3	1.3	0.2	0.4
45 - 49	1,284,031	100.0	16.3	0.1	0.0	70.5	11.3	1.1	0.3	0.3
50 - 54	801,677	100.0	22.8	0.5	0.1	71.4	4.0	1.0	0.0	0.3
55 - 59	645,388	100.0	34.6	1.1	0.0	57.8	5.3	1.1	0.0	0.1
60 - 64	521,520	100.0	44.0	2.0	0.2	49.5	3.2	1.1	0.0	0.0
65+	1,165,859	100.0	64.9	2.3	0.1	31.2	1.0	0.1	0.3	0.0
Tanzania										
Mjini	7,372,241	100.0	8.3	0.2	5.1	56.8	24.9	1.9	1.1	1.6
Vijijini	16,196,931	100.0	22.3	0.2	5.4	61.8	9.4	0.5	0.1	0.2
Tanzania Bara										
Mjini	6,976,004	100.0	8.1	0.2	5.1	58.0	24.0	2.0	1.1	1.6
Vijijini	15,905,971	100.0	22.4	0.2	5.4	62.3	8.9	0.5	0.1	0.2
Jumla	**22,881,975**	**100.0**	**18.0**	**0.2**	**5.3**	**61.0**	**13.5**	**0.9**	**0.4**	**0.7**
Zanzibar										
Unguja	465,353	100.0	12.7	0.1	5.8	35.2	42.2	0.9	1.1	2.1
Pemba	221,844	100.0	19.1	0.8	8.0	41.1	29.9	0.3	0.6	0.2
Jumla	**687,197**	**100.0**	**14.8**	**0.4**	**6.5**	**37.1**	**38.2**	**0.7**	**0.9**	**1.5**
Mkoa										
Dodoma	1,120,926	100.0	24.2	0.1	5.5	58.1	9.4	1.0	0.8	0.9
Arusha	860,710	100.0	15.9	0.4	4.9	52.1	21.5	2.2	0.9	2.1
Kilimanjaro	880,486	100.0	8.1	0.5	3.5	65.8	19.2	1.6	0.0	1.3
Tanga	1,039,666	100.0	13.6	0.4	4.2	68.7	11.8	0.6	0.4	0.3
Morogoro	1,185,714	100.0	20.7	0.2	6.1	61.7	10.3	0.5	0.1	0.6
Pwani	574,601	100.0	16.0	1.7	5.4	61.7	12.6	1.4	0.5	0.8
Dar es Salaam	2,391,900	100.0	5.0	0.1	5.3	56.1	27.6	2.2	1.6	2.2
Lindi	462,409	100.0	24.8	0.2	3.8	60.7	10.3	0.0	0.2	0.0
Mtwara	656,522	100.0	19.3	0.4	3.7	65.1	10.6	0.5	0.2	0.2
Ruvuma	685,292	100.0	9.1	0.0	6.3	73.2	10.4	0.6	0.4	0.0
Iringa	484,999	100.0	15.5	0.4	6.0	58.4	16.3	1.4	0.2	1.8
Mbeya	929,562	100.0	10.0	0.0	6.6	64.2	16.6	0.6	1.0	0.9
Singida	670,004	100.0	9.5	0.3	4.7	69.8	13.8	1.0	0.6	0.4
Tabora	1,207,211	100.0	30.8	0.0	4.4	53.1	11.1	0.2	0.3	0.2
Rukwa	513,277	100.0	18.7	0.4	5.3	65.2	9.7	0.2	0.1	0.3
Kigoma	1,154,743	100.0	28.4	0.3	6.0	56.5	8.3	0.4	0.1	0.0
Shinyanga	760,291	100.0	25.3	0.1	5.1	59.9	8.7	0.6	0.1	0.3
Kagera	1,237,534	100.0	22.4	0.1	5.6	61.7	8.7	1.2	0.1	0.2
Mwanza	1,524,224	100.0	15.7	0.0	4.9	62.9	14.3	1.6	0.3	0.3
Mara	922,331	100.0	11.2	0.1	5.2	70.1	12.0	0.8	0.1	0.4
Manyara	707,610	100.0	27.6	0.5	5.2	57.1	8.7	0.4	0.2	0.2
Njombe	371,204	100.0	11.6	1.0	5.4	65.1	16.0	0.3	0.2	0.3
Katavi	301,096	100.0	23.5	0.0	4.2	59.7	11.8	0.8	0.0	0.0
Simiyu	851,628	100.0	24.7	0.0	8.4	61.2	5.7	0.0	0.0	0.0
Geita	884,923	100.0	28.1	0.0	5.2	54.5	11.2	0.6	0.2	0.1
Songwe	503,111	100.0	26.2	0.4	5.0	57.6	10.3	0.0	0.2	0.4
Kaskazini Unguja	95,142	100.0	20.8	0.0	6.3	35.3	33.1	2.6	0.4	1.5
Kusini Unguja	58,555	100.0	13.8	1.1	5.7	44.8	34.5	0.0	0.0	0.0
Mjini Magharibi	311,655	100.0	10.0	0.0	5.6	33.3	46.5	0.5	1.5	2.6
Kaskazini Pemba	112,945	100.0	19.9	0.3	7.3	43.5	27.6	0.7	0.7	0.0
Kusini Pemba	108,899	100.0	18.2	1.4	8.6	38.6	32.3	0.0	0.5	0.5
Jumla	**23,569,171**	**100.0**	**17.9**	**0.2**	**5.3**	**60.3**	**14.2**	**0.9**	**0.4**	**0.7**

Jedwali Na. 3.5 linaonesha kuwa asilimia 13 ya wanaume Tanzania hawana elimu. Matokeo pia yanabainisha kuwepo kwa tofauti kubwa kati ya wanaume ambao hawana elimu wanaoishi mijini na wanaoishi vijijini, ambapo asilimia 16 ya wanaume wanaoishi vijijini hawana elimu ikilinganishwa na asilimia 5 ya wanaume wanaoishi mijini. Hali hii inafanana na ile iliyopo Tanzania Bara., Kwa upande wa Zanzibar, asilimia 17 ya wanaume wanaoishi Pemba hawana elimu ikilinganishwa na asilimia 8 ya wanaume wanaoishi Unguja. Kama ilivyokuwa kwa wanawake, Mkoa wa Tabora una kiwango kikubwa cha wanaume ambao hawana elimu (asilimia 27), ukifuatiwa na Mkoa wa Manyara (asilimia 23).

Jedwali Na. 3.5: Idadi ya Wanaume (miaka 4 au zaidi) kwa Umri, Eneo na Kiwango cha Elimu (asilimia) Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Sifa za wanakaya kwa umri na maeneo	Idadi ya Wanaume	Jumla	Kiwango cha Elimu							
			Hajasoma	Watu Wazima	Awali	Msingi	Sekondari	Ufundi Stadi	Diploma	Chuo Kikuu
Umri										
4	744,472	100.0	69.1	0.0	30.9	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
5-9	3,884,065	100.0	20.7	0.0	26.5	52.8	0.0	0.0	0.0	0.0
10-19	3,986,994	100.0	6.3	0.0	0.9	85.0	7.4	0.4	0.0	0.0
20 - 24	1,530,984	100.0	4.6	0.0	0.0	47.1	36.5	4.3	2.5	5.0
25 - 29	2,157,605	100.0	8.1	0.1	0.1	52.0	32.3	1.9	1.5	4.1
30 - 34	2,164,822	100.0	9.0	0.0	0.1	59.4	26.1	1.7	1.5	2.3
35 - 39	2,117,386	100.0	7.7	0.0	0.1	65.0	24.2	0.8	0.8	1.4
40 - 44	1,986,971	100.0	8.6	0.0	0.0	66.5	22.6	0.9	0.4	1.0
45 - 49	1,242,877	100.0	8.0	0.2	0.1	72.5	15.1	1.3	0.9	1.9
50 - 54	818,707	100.0	9.2	0.1	0.0	75.8	10.6	2.0	0.5	2.0
55 - 59	672,365	100.0	12.0	0.4	0.0	76.3	7.2	2.4	0.7	1.1
60 - 64	474,070	100.0	18.4	1.2	0.2	63.7	11.3	1.5	2.7	1.2
65+	1,077,199	100.0	30.6	3.0	0.0	59.0	4.4	1.2	0.8	1.1
Tanzania										
Mjini	6,616,595	100.0	5.3	0.1	5.4	54.1	27.4	2.2	1.6	3.8
Vijijini	16,241,923	100.0	16.4	0.3	5.8	65.6	10.4	0.7	0.4	0.5
Tanzania Bara										
Mjini	6,237,530	100.0	5.1	0.1	5.4	55.1	26.6	2.3	1.6	3.8
Vijijini	15,943,725	100.0	16.5	0.2	5.8	66.0	9.9	0.7	0.4	0.5
Jumla										
Zanzibar										
Unguja	455,100	100.0	7.8	0.1	6.4	38.6	42.2	0.5	1.9	2.6
Pemba	222,163	100.0	16.6	1.6	4.4	44.1	30.4	0.7	1.6	0.6
Jumla										
Mkoa										
Dodoma	1,022,187	100.0	19.4	0.0	8.2	58.3	8.9	1.4	1.8	1.9
Arusha	835,028	100.0	11.3	0.0	5.6	54.2	22.0	2.5	0.7	3.7
Kilimanjaro	803,081	100.0	2.8	0.3	5.0	68.4	19.3	1.6	1.2	1.5
Tanga	1,017,403	100.0	9.4	0.1	3.6	72.5	12.8	0.7	0.5	0.4
Morogoro	1,065,605	100.0	16.9	0.3	6.6	63.9	10.3	0.8	0.2	1.1
Pwani	531,285	100.0	9.8	1.5	2.8	66.7	15.8	1.7	0.5	1.2
Dar es Salaam	2,133,119	100.0	3.6	0.1	5.9	51.5	28.9	2.6	2.0	5.4
Lindi	416,751	100.0	13.5	0.2	7.7	65.0	12.4	0.7	0.0	0.5
Mtwara	630,913	100.0	11.1	0.7	4.4	70.8	10.5	1.1	0.6	0.7
Ruvuma	727,530	100.0	7.7	0.4	6.8	69.7	12.9	1.2	0.8	0.6
Iringa	459,627	100.0	6.2	0.6	4.9	66.0	16.6	1.9	0.8	3.0
Mbeya	855,838	100.0	6.8	0.0	6.9	61.8	20.6	1.1	1.0	1.7
Singida	720,373	100.0	7.1	0.1	5.3	71.6	13.3	0.8	0.5	1.2
Tabora	1,173,354	100.0	27.1	0.2	4.3	55.9	10.9	0.4	0.7	0.5
Rukwa	491,492	100.0	14.3	0.2	5.3	67.1	11.4	0.8	0.5	0.4
Kigoma	1,043,888	100.0	20.9	0.3	5.5	61.2	10.2	0.7	0.4	0.7
Shinyanga	788,827	100.0	20.3	0.1	7.4	61.1	9.8	0.8	0.1	0.4
Kagera	1,304,769	100.0	17.1	0.2	8.2	62.6	9.8	1.3	0.1	0.7
Mwanza	1,467,141	100.0	11.1	0.1	5.6	63.0	18.0	1.4	0.4	0.5
Mara	979,500	100.0	8.3	0.1	4.7	68.4	16.1	0.5	0.8	1.2
Manyara	775,295	100.0	23.1	0.3	4.4	62.0	9.0	0.4	0.0	0.8
Njombe	338,337	100.0	7.6	0.2	5.5	70.9	14.3	0.8	0.2	0.6
Katavi	321,844	100.0	18.1	0.2	4.9	61.3	14.0	0.5	0.2	0.9
Simiyu	833,563	100.0	18.7	0.0	8.6	64.0	7.8	0.4	0.3	0.2
Geita	947,976	100.0	18.2	0.0	4.2	64.2	11.6	0.7	0.7	0.3
Songwe	496,529	100.0	15.9	0.2	2.3	69.1	11.2	0.2	0.6	0.6
Kaskazini Unguja	98,679	100.0	11.1	0.0	6.8	47.0	31.5	2.2	0.0	1.4
Kusini Unguja	56,536	100.0	8.3	0.0	3.6	46.4	41.7	0.0	0.0	0.0
Mjini Magharibi	299,885	100.0	6.7	0.2	6.8	34.3	45.7	0.0	2.9	3.4
Kaskazini Pemba	119,699	100.0	18.5	1.3	5.6	40.1	30.7	0.9	2.2	0.6
Kusini Pemba	102,464	100.0	14.5	1.9	2.9	48.8	30.0	0.5	1.0	0.5
Jumla	**22,858,518**	**100.0**	**13.2**	**0.2**	**5.7**	**62.3**	**15.3**	**1.1**	**0.7**	**1.4**

Kielelezo Na. 3.1: Kiwango cha Elimu Kilichofikiwa na Wanakaya Katika Asilimia, kwa Jinsi, Tanzania, 2018

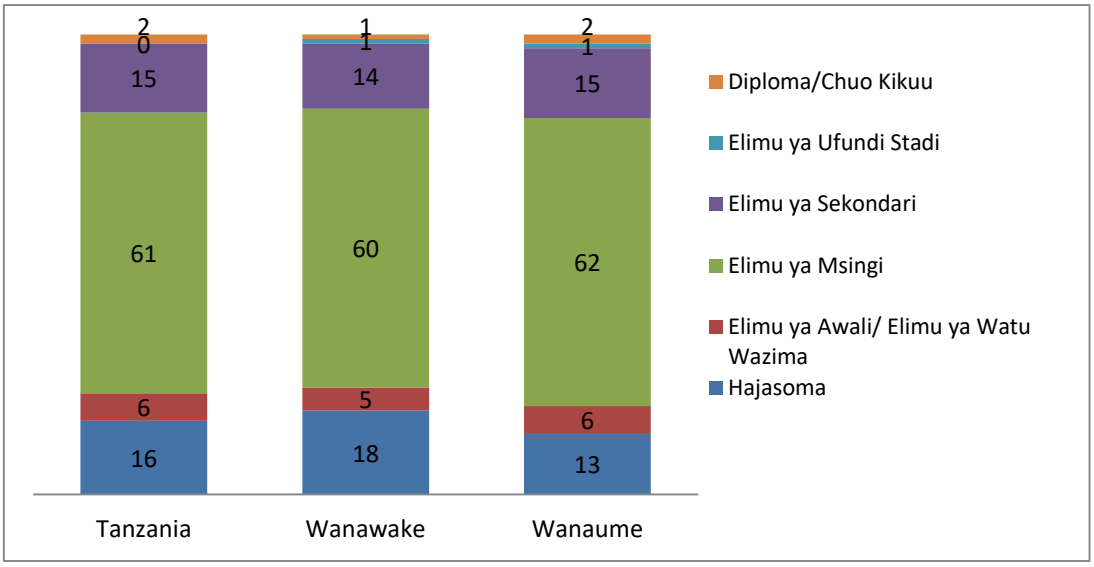

3.4 Hali ya Ndoa

Wahojiwa wenye umri wa miaka 15 au zaidi walioshiriki katika Tathmini ya liulizwa kuhusu hali zao za ndoa kwa sasa. Matokeo katika Kielelezo Na. 3.2 yanaonyesha kuwa miongoni mwa wanawake wa Tanzania wenye umri wa miaka 15 au zaidi, asilimia 51 wameolewa na silimia 5 wanaishi pamoja na wenza wao. Matokeo yanabainisha kuwa asilimia 27 ya wanawake wenye umri wa miaka 15 au zaidi hawajaolewa kwa sasa. Asilimia 55 ya wanaume wenye umri wa miaka 15 au zaidi Tanzania wameoa na asilimia 4 wanaishi pamoja na wenza wao.

Kielelezo Na. 3.2: Hali ya Ndoa (asilimia) kwa Wanaume na Wanawake wenye Umri wa Miaka 15 au Zaidi, Tanzania, 2018

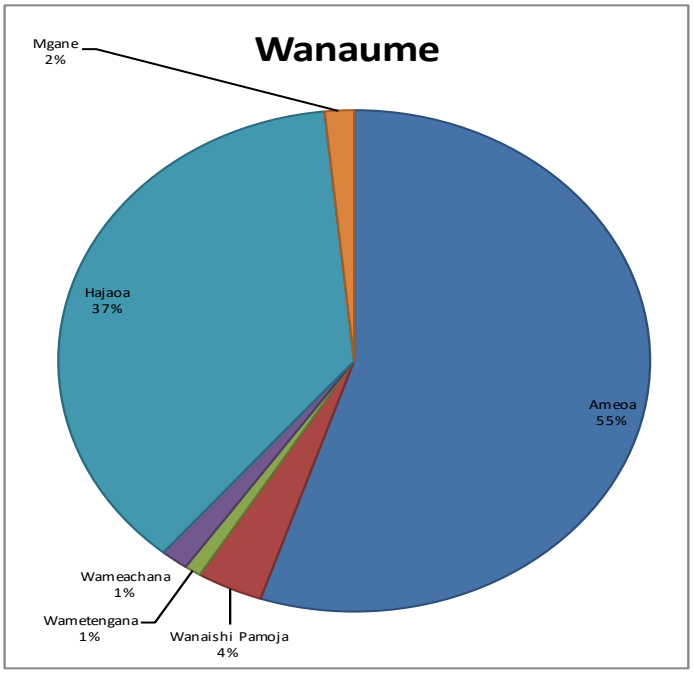

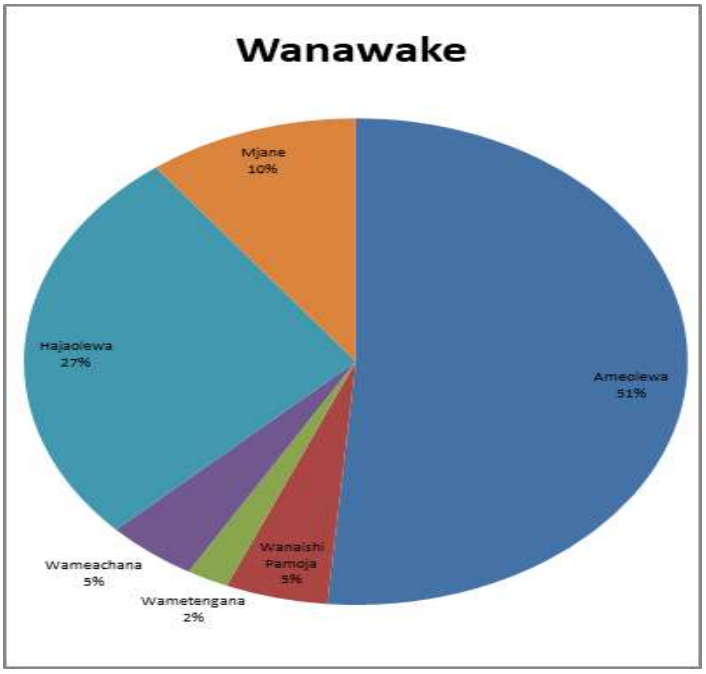

SURA YA 4

TAARIFA ZA SHUGHULI ZA KIUCHUMI

Sehemu hii ya ripoti inaelezea matokeo ya umiliki wa shughuli za kiuchumi kwa kubainisha idadi ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi waliopo mijini na vijijini kwa ngazi ya kitaifa na kimkoa. Sehemu hii inaelezea mgawanyo wa aina za wamiliki kwa aina umiliki (mijini na vijijini), shughuli za kiuchumi, kipindi ambacho shughuli ilianzishwa, na sababu zilizowapelekea wamiliki kuanzisha shughuli hiyo.

Muhtasari

- *Shughuli za kiuchumi zenye asilimia kubwa zaidi ya wamiliki ni Kilimo, misitu na uvuvi (asilimia 50); Biashara ya jumla na rejareja (asilimia 24) na Huduma za malazi na chakula (asilimia 7).*
- *Shughuli za kiuchumi zinamilikiwa zaidi katika mfumo wa watu binafsi ambapo Tanzania Bara ni asilimia 81 na Zanzibar ni asilimia 89.*
- *Mikoa yenye asilimia kubwa zaidi ya wamiliki binafsi ni Shinyanga (asilimia 99) kwa Tanzania Bara na Kusini Unguja (asilimia 98) kwa Zanzibar.*
- *Mkoa wenye asilimia ndogo ya wamiliki binafsi ni Ruvuma (asilimia 48) kwa Tanzania Bara na Kaskazini Pemba (asilimia 67) kwa Zanzibar.*
- *Shughuli nyingi zaidi zilianza miaka ya 2011 hadi 2015 ikiwa ni asilimia 24 kwa Tanzania Bara na asilimia 22 kwa Zanzibar.*

4.1 Shughuli za Kiuchumi

Shughuli za kiuchumi ni mjumuisho wa shughuli mbalimbali zinazoendeshwa na wananchi ambazo zimebainishwa katika makundi 21 ya shughuli za kiuchumi (*ISIC Rev. 4*). Mfano wa shughuli za kiuchumi ni biashara za jumla na rejareja, uzalishaji, kilimo, umeme, elimu, huduma za malazi na chakula na nyingine kama zinavyoonekana katika Mwongozo wa Kimataifa wa Mgawanyo wa Shughuli za Kiuchumi (*ISIC Rev. 4*).

4.1.1 Umiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Eneo na Jinsi

Utafiti ulitaka kupata taarifa za mgawanyo na idadi ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi wanaofanya shughuli zao katika maeneo ya mijini na vijini kwa jinsi. Uchambuzi umebainisha namna wanawake na wanaume waliopo mijini na vijijini wanavyochangia katika uendeshaji wa shughuli za kiuchumi nchini. Matokeo ya mgawanyo wa shughuli za kichumi kimkoa kwa Tanzania Bara na Zanzibar yanaonesha ni kwa kiasi gani viwango vya umiliki wa shughuli za kiuchumi vinatofautiana.

Jedwali Na 4.1 linaonesha asilimia 26 ya wanaume wote waliopo mijini wanajishughulisha na Kilimo, misitu na uvuvi ukilinganisha na asilimia 14 ya wanawake wa mijini wenye shughuli

hizo. Kwa upande wa vijijini matokeo yanaonyesha asilimia 74 ya wanaume wote wanajishughulisha na Kilimo, misitu na uvuvi wakati kwa wanawake ni asilimia 52 ya wanawake wote wanajishughulisha na Kilimo, misitu na uvuvi. Matokeo yanaonesha kuwa shughuli za Biashara za jumla na rejareja; ukarabati magari na pikipiki kwa maeneo ya mijini asilimia 33 ya wamiliki ni wanaume na asilimia 43 ya wamiliki wanawake wanaofanya shughuli hiyo. Maeneo ya vijijini, asilimia 25 ya wamiliki wanawake wanafanya Biashara za jumla na rejareja; ukarabati magari na pikipiki ikilinganishwa na asilimia 11 ya wamiliki wanaume. Hali hii imejitokeza pia katika shughuli ya Huduma za chakula na malazi ambapo mijini wamiliki wanawake wanaohusika ni asilimia 24 na wamiliki wanaume ni asilimia 5. Kwa ujumla takwimu zinaonesha kuwa shughuli za kiuchumi zilizo katika kundi la Kilimo, misitu na uvuvi zina wamiliki wengi kuliko shughuli nyingine za kiuchumi.

Jedwali Na. 4.1: Mgawanyo wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi (asilimia) kwa Aina ya Shughuli, Eneo na Jinsi, Tanzania, 2018

Shughuli ya kiuchumi	Asilimia kwa Mijini na Vijijini			Asilimia kwa Mijini			Asilimia kwa Vijijini		
	Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke
Kilimo, Misitu na Uvuvi	**50.2**	59.3	34.8	**20.6**	26.4	13.9	**67.0**	73.9	52.1
Uchimbaji wa Madini Mawe na Mchanga	**1.0**	1.3	0.5	**1.2**	1.8	0.6	**0.9**	1.1	0.4
Uzalishaji wa Bidhaa	**4.4**	3.8	5.5	**5.2**	5.0	5.4	**4.0**	3.2	5.6
Umeme, Gesi, Gesimvuke na Viyoyozi	**0.1**	0.2	0.1	**0.3**	0.4	0.2	**0.0**	0.1	0.0
Ugavi wa maji, Uzoaji wa maji taka, Uratibu wa taka na Shughuli za urekebishaji	**0.1**	0.1	0.2	**0.3**	0.2	0.3	**0.0**	0.0	0.1
Ujenzi	**3.0**	4.7	0.1	**4.3**	8.0	0.1	**2.2**	3.3	0.0
Biashara za Jumla na Rejareja;Ukarabati magari na pikipiki	**23.6**	17.9	33.3	**37.6**	33.0	42.9	**15.7**	11.2	25.3
Usafirishaji na kuhifadhi	**2.1**	3.3	0.2	**3.6**	6.5	0.3	**1.3**	1.9	0.1
Huduma za Malazi na Huduma za Chakula	**7.2**	2.2	15.7	**13.4**	4.6	23.5	**3.7**	1.1	9.3
Habari na mawasiliano	**0.1**	0.2	0.0	**0.2**	0.3	0.1	**0.1**	0.1	0.0
Huduma za kifedha na Bima	**0.3**	0.2	0.3	**0.5**	0.4	0.5	**0.1**	0.2	0.1
Shughuli za mali isiyohamishika kwenye ardhi	**0.2**	0.1	0.2	**0.3**	0.3	0.3	**0.1**	0.1	0.0
Shughuli za kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi	**1.0**	1.2	0.6	**2.1**	3.0	1.0	**0.4**	0.5	0.2
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	**0.1**	0.1	0.1	**0.2**	0.2	0.2	**0.0**	0.0	0.1
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	**0.1**	0.1	0.0	**0.2**	0.3	0.0	**0.0**	0.0	0.1
Elimu	**0.3**	0.3	0.2	**0.3**	0.4	0.2	**0.3**	0.3	0.2
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	**0.2**	0.2	0.2	**0.3**	0.4	0.1	**0.2**	0.1	0.3
Sanaa na Burudani	**0.4**	0.4	0.4	**0.7**	0.9	0.4	**0.3**	0.2	0.4
Shughuli za huduma nyingine	**5.1**	3.9	7.1	**7.8**	7.0	8.8	**3.5**	2.5	5.6
Shughuli za kaya kama muajiri, uzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	**0.5**	0.4	0.7	**1.1**	0.8	1.4	**0.2**	0.2	0.2
Shughuli za mashirika na Jumuia za Kimataifa	**0.0**	0.0	0.0	**0.0**	0.0	0.0	**0.0**	0.0	0.0
Jumla	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Idadi ya Wamiliki	**8,497,805**	**5,334,054**	**3,163,751**	**3,079,958**	**1,644,888**	**1,435,071**	**5,417,846**	**3,689,166**	**1,728,680**

4.1.2 Umiliki wa Shughuli za Uchumi kwa Jinsi Tanzania Bara na Zanzibar

Utafiti huu pia ulitaka kufahamu kiwango cha umiliki wa shughuli za kiuchumi kwa jinsi ili kupata hali halisi ya umiliki wa shughuli za kiuchumi kwa makundi ya wanawake na wanaume kwa maeneo ya mijini na vijijini Tanzania Bara na Zanzibar.

Kwa upande wa Tanzania Bara, matokeo ya umiliki wa shughuli za kiuchumi kwa jinsi yanaonekana kufanana na yale ya Tanzania kwa maana ya shughuli za Kilimo, misitu na uvuvi kuwa na wamiliki wengi zikifuatiwa na shughuli za Biashara za jumla na reja reja; ukarabati magari na pikipiki. Kwa Tanzania Bara, matokeo yanaonesha kwamba asilimia 42 ya wamiliki wanawake wa mijini wanajishughulisha na Biashara za jumla na rejareja; ukarabati magari na pikipiki ikilinganishwa na asilimia 32 ya wamiliki wanaume. Aidha, kwa maeneo ya vijijini wamiliki wanawake katika shughuli hizo ni asilimia 25 na wamiliki wanaume ni asilimia 11.

Kwa upande wa Zanzibar mijini, matokeo ya umiliki wa shughuli za kiuchumi yanaonesha kwamba asilimia 21 ya wamiliki wanaume wanashughulika na Kilimo, misitu na uvuvi kwa zikilinganishwa na asilimia 2 za wamiliki wanawake wenye shughuli hizo. Katika maeneo ya vijijini asilimia 53 ya wamiliki wanaume wana shuguli za Kilimo, misitu na uvuvi zikilinganishwa na asilimia 50 za wamiliki wanawake wenye shughuli hizo. Matokeo ya umiliki wa shughuli za kiuchumi za Biashara za jumla na rejareja; ukarabati magari na pikipiki kwa maeneo ya mijini yameonesha kuwa asilimia 51 ya wamiliki wanaume wanafanya shughuli hiyo wakati ni asilimia 57 ya wamiliki wanawake wanaofanya shughuli hiyo. Maeneo ya vijijini matokeo yanaonesha kuwa asilimia 19 ya wamiliki wanaume wapo katika shughuli ya Biashara za jumla na rejareja; ukarabati magari na pikipiki, wakati ni asilimia 27 ya wamiliki wanawake walio katika shughuli hiyo. Mijini, asilimia ya wamiliki walio kwenye Huduma za chakula na malazi ni kubwa kwa wanawake (asilimia 13) kuliko wanaume (asilimia 2), wakati katika maeneo ya vijijini asilimia ni kubwa kwa wanawake (asilimia 5) kuliko wanaume (chini ya asilimia 1) (Jedwali Na. 4.2).

Jedwali Na. 4.2: Mgawanyo wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi (asilimia) kwa Aina ya Shughuli, Eneo na Jinsi, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Shughuli ya kiuchumi	Mijini na Vijijini			Mijini			Vijijini		
	Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke
Tanzania Bara									
Kilimo, misitu na uvuvi	50.7	60.0	35.0	20.8	26.7	14.3	67.3	74.4	52.2
Uchimbaji wa madini mawe na mchanga	1.0	1.3	0.5	1.3	1.9	0.6	0.9	1.1	0.4
Uzalishaji wa bidhaa	4.3	3.7	5.2	4.9	4.8	4.9	3.9	3.2	5.4
Umeme, gesi, gesimvuke na viyoyozi	0.1	0.1	0.1	0.3	0.4	0.2	0.0	0.1	0.0
Ugavi wa maji, uzoaji wa maji taka, uratibu wa taka na shughuli za urekebishaji	0.1	0.0	0.2	0.2	0.2	0.3	0.0	0.0	0.1
Ujenzi	2.8	4.5	0.1	4.2	7.9	0.1	2.1	3.0	0.0
Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki	23.2	17.4	33.0	37.0	32.0	42.4	15.6	11.0	25.3
Usafirishaji na kuhifadhi	2.1	3.3	0.2	3.7	6.7	0.3	1.3	1.9	0.1
Huduma za malazi na huduma za chakula	7.3	2.2	15.9	13.7	4.7	23.8	3.8	1.1	9.4
Habari na mawasiliano	0.1	0.2	0.0	0.2	0.4	0.1	0.1	0.1	0.0
Huduma za kifedha na bima	0.3	0.2	0.3	0.5	0.5	0.5	0.1	0.1	0.1
Shughuli za mali isiyohamishika kwenye ardhi	0.2	0.2	0.2	0.3	0.3	0.3	0.1	0.1	0.0
Shughuli za kitaalamu, kisayansi na kiufundi	1.0	1.3	0.6	2.1	3.1	1.0	0.4	0.5	0.2
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	0.1	0.1	0.1	0.2	0.2	0.2	0.0	0.0	0.1
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	0.1	0.1	0.0	0.2	0.3	0.0	0.0	0.0	0.1
Elimu	0.3	0.3	0.2	0.3	0.4	0.2	0.3	0.3	0.2
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	0.2	0.2	0.2	0.3	0.5	0.1	0.2	0.1	0.3
Sanaa na burudani	0.4	0.5	0.4	0.7	1.0	0.4	0.3	0.2	0.4
Shughuli za huduma nyingine	5.2	4.0	7.1	8.0	7.3	8.9	3.6	2.6	5.7
Shughuli za kaya kama muajiri, uzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	0.5	0.4	0.7	1.1	0.8	1.4	0.2	0.2	0.2
Jumla	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Idadi ya wamiliki	**8,258,247**	**5,169,418**	**3,088,829**	**2,953,854**	**1,557,748**	**1,396,106**	**5,304,392**	**3,611,669**	**1,692,723**
Zanzibar									
Kilimo, misitu na uvuvi	32.7	36.2	25.0	15.2	21.1	1.9	52.1	53.1	50.0
Uchimbaji wa madini mawe na mchanga	0.6	0.8	0.0	0.0	0.0	0.0	1.2	1.8	0.0
Uzalishaji wa bidhaa	9.5	5.5	18.3	11.6	7.3	21.3	7.1	3.4	15.1
Umeme, gesi, gesimvuke na viyoyozi	0.8	1.2	0.0	1.2	1.7	0.0	0.5	0.7	0.0
Ugavi wa maji, uzoaji wa maji taka, uratibu wa taka na shughuli za urekebishaji	0.4	0.5	0.0	0.7	1.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Ujenzi	8.8	12.9	0.0	6.8	9.8	0.0	11.1	16.2	0.0
Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki	37.9	35.7	42.9	52.6	50.5	57.4	21.6	19.0	27.2
Usafirishaji na kuhifadhi	2.0	2.8	0.0	1.8	2.6	0.0	2.1	3.1	0.0
Huduma za malazi na huduma za chakula	3.6	1.2	9.0	5.6	2.3	12.8	1.5	0.0	4.8
Habari na mawasiliano	0.1	0.0	0.5	0.0	0.0	0.0	0.3	0.0	1.0
Huduma za kifedha na bima	0.1	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.3	0.5	0.0
Shughuli za mali isiyohamishika kwenye ardhi	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shughuli za kitaalamu, kisayansi na kiufundi	0.2	0.3	0.0	0.4	0.6	0.0	0.0	0.0	0.0
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	0.4	0.6	0.0	0.4	0.6	0.0	0.5	0.7	0.0
Elimu	0.6	0.8	0.0	0.7	1.0	0.0	0.4	0.6	0.0
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	0.2	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.3	0.5	0.0
Shughuli za huduma nyingine	2.0	1.0	4.3	3.0	1.4	6.6	0.9	0.5	1.9
Jumla	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Idadi ya wamiliki	**239,558**	**164,636**	**74,922**	**126,104**	**87,139**	**38,965**	**113,454**	**77,497**	**35,957**

4.1.3 Umiliki wa Shughuli za Kiuchumi Kimkoa

Kwa Tanzania Bara, mikoa ya Simiyu na Manyara imeonekana kuwa na asilimia kubwa zaidi ya wamiliki wa shughuli za Kilimo, mifugo na uvuvi (asilimia 89 kila mmoja), ikifuatiwa na mikoa ya Kigoma na Ruvuma (asilimia 79 kila mmoja). Mkoa wa Lindi umeonekana kuwa na wamiliki wengi wanaojishughulisha na shughuli za Biashara za jumla na rejareja; ukarabati magari na pikipiki (asilimia 74) ukifuatiwa na Mkoa wa Iringa (asilimia 64). Aidha, katika Mkoa wa Dar es Salama shughuli ya kiuchumi yenye asilimia kubwa ya wamiliki ni Biashara za jumla na rejareja; ukarabati magari na pikipiki (asilimia 39) ukilinganishwa na Mkoa wa Songwe (asilimia 1) na Manyara (asilimia 2) (Kiambatisho Na. C1).

Kwa upande wa Zanzibar, Mkoa wa Kusini Unguja una wamiliki wengi katika shughuli za Kilimo, misitu na uvuvi (asilimia 65) ukifuatiwa na Mkoa wa Kaskazini Pemba (63 asilimia). Mkoa wa Mjini Magharibi umeonekana kuwa na wamiliki wengi wa shughuli za Biashara za jumla na rejareja; ukarabati magari na pikipiki (asilimia 59) ukifuatiwa na Mkoa wa Kaskazini Unguja wenye asilimia 29 ya wamiliki wa shughuli hizo (Kiambatisho Na. C1).

4.1.4 Shughuli za Kiuchumi kwa Aina ya Umiliki, Tanzania

Utafiti ulitaka kufahamu mgawanyo wa shughuli za kiuchumi kwa aina za umiliki ambazo ni binafsi, ubia na kampuni. Matokeo yanaonesha viwango vya umiliki vinatofautiana kulingana na aina ya umiliki kutoka kiwango cha chini ya asilimia 1 cha umiliki kwa njia ya kampuni mpaka kiwango cha juu cha asilimia 81 cha umiliki binafsi.

Umiliki wa shughuli za Kilimo, misitu na uvuvi ndio unaoongoza kwa kuwa na asilimia 37 ya umiliki binafsi na asilimia 13 ya umiliki wa ubia. Matokeo yanabainisha kwamba umiliki wa shughuli za Biashara za rejareja; ukarabati wa magari na pikipiki una asilimia kubwa ya umiliki binafsi (asilimia 21) ukifuatiwa na umiliki wa ubia (asilimia 3). Aidha, umiliki binafsi wa shughuli za kiuchumi (asilimia 7) umejitokeza katika Huduma za chakula na malazi (Jedwali Na. 4.3).

Jedwali Na. 4.3: Mgawanyo wa Shughuli za Kiuchumi (idadi/asilimia) kwa Aina ya Shughuli na Umiliki, Tanzania, 2018

Shughuli ya kiuchumi	Shughuli * (idadi)	Aina ya Umiliki		
		Binafsi	Ubia	Kampuni
Kilimo, misitu na uvuvi	**4,262,873**	36.7	13.4	0.0
Uchimbaji wa madini mawe na mchanga	**84,958**	0.8	0.2	0.5
Uzalishaji wa bidhaa	**375,099**	4.0	0.4	0.0
Umeme, gesi, gesimvuke na viyoyozi	**11,793**	0.1	0.0	0.0
Ugavi wa maji, uzoaji wa maji taka, uratibu wa taka na shughuli za urekebishaji	**8,932**	0.1	0.0	0.0
Ujenzi	**255,146**	2.7	0.3	0.0
Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki	**2,008,702**	21	2.6	0.0
Usafirishaji na kuhifadhi	**181,627**	1.8	0.2	0.1
Huduma za malazi na huduma za chakula	**614,008**	6.6	0.6	0.0
Habari na mawasiliano	**10,659**	0.1	0.0	0.0
Huduma za kifedha na bima	**21,267**	0.2	0.0	0.0
Shughuli za mali isiyohamishika kwenye ardhi	**12,756**	0.1	0.0	0.0
Shughuli za kitaalamu, kisayansi na kiufundi	**83,749**	0.9	0.1	0.0
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	**7,977**	0.1	0.0	0.0
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	**7,330**	0.1	0.0	0.0
Elimu	**23,024**	0.2	0.0	0.0
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	**17,953**	0.2	0.0	0.0
Sanaa na burudani	**35,328**	0.3	0.1	0.0
Shughuli za huduma nyingine	**432,486**	4.7	0.3	0.0
Shughuli za kaya kama muajiri, uzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	**42,135**	0.5	0.0	0.0
Asilimia	**100.0**	**81.3**	**18.3**	**0.3**
Jumla ya shughuli (*businesses*)	**8,497,804**	**6,910,019**	**1,558,625**	**29,160**

**Kumbuka: Kwa utafiti huu, kila mmiliki alihojiwa kuhusiana na shughuli moja tu kati ya shughuli anazomiliki.*

4.1.5 Umiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Aina ya Umiliki, Tanzania Bara na Zanzibar

Utafiti ulitaka kupata taarifa za aina ya umiliki wa shughuli za kiuchumi kwa Tanzania Bara na Zanzibar ili kuweza kufahamu wamiliki wa shughuli za kiuchumi wapo katika aina zipi za umiliki.

Matokeo ya Tanzania Bara karibu yanafanana na matokeo ya Tanzania ambapo wamiliki wengi wanashughulika na Kilimo, misitu na uvuvi chini ya umiliki binafsi (asilimia 37) wakifuatiwa na wamiliki wa Biashara za jumla na rejareja; na ukarabati wa magari na pikipiki wenye asilimia 21 na wamiliki wa shughuli za Kilimo misitu na uvuvi chini ya ubia (asilimia 14) (Jedwali Na. 4.4). Kwa upande wa Zanzibar, mgawanyo wa shughuli za kiuchumi kwa aina ya shughuli na umiliki unaonesha kwamba shughuli nyingi ni Biashara za jumla na rejareja; ukarabati wa magari na

pikikipi chini ya umiliki binafsi (asilimia 35) zikifuatiwa na Kilimo, misitu na uvuvi chini ya umiliki binafsi (asilimia 28) na Uzalishaji wa bidhaa chini ya umiliki binafsi (asilimia 9) na Ujenzi chiniya umiliki binafsi (asilimia 7) (Jedwali Na. 4.4).

Jedwali Na. 4.4: Mgawanyo wa Shughuli za Kiuchumi (idadi/asilimia) kwa Aina ya Shughuli na Umiliki, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Shughuli ya Kiuchumi	Shughuli * (idadi)	Aina ya Umiliki		
		Binafsi	Ubia	Kampuni
Tanzania Bara				
Kilimo, misitu na uvuvi	**4,184,603**	37.0	13.7	0.0
Uchimbaji wa madini mawe na mchanga	**83,593**	0.8	0.2	0.0
Uzalishaji wa bidhaa	**352,385**	3.8	0.4	0.0
Umeme, gesi, gesimvuke na viyoyozi	**9,763**	0.1	0.0	0.0
Ugavi wa maji, uzoaji wa maji taka, uratibu wa taka na shughuli za urekebishaji	**8,061**	0.1	0.0	0.0
Ujenzi	**233,986**	2.5	0.3	0.0
Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki	**1,917,795**	20.6	2.6	0.0
Usafirishaji na kuhifadhi	**176,955**	1.8	0.2	0.1
Huduma za malazi na huduma za chakula	**605,267**	6.7	0.6	0.0
Habari na mawasiliano	**10,305**	0.1	0.0	0.0
Huduma za kifedha na bima	**20,913**	0.2	0.0	0.0
Shughuli za mali isiyohamishika kwenye ardhi	**12,756**	0.1	0.0	0.0
Shughuli za kitaalamu, kisayansi na kiufundi	**83,237**	0.9	0.1	0.0
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	**7,977**	0.1	0.0	0.0
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	**6,306**	0.1	0.0	0.0
Elimu	**21,642**	0.2	0.0	0.0
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	**17,578**	0.2	0.0	0.0
Sanaa na burudani	**35,328**	0.4	0.1	0.0
Shughuli za huduma nyingine	**427,660**	4.8	0.3	0.0
Shughuli za kaya kama muajiri, uzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	**42,136**	0.5	0.0	0.0
Shughuli za mashirika na jumuia za kimataifa	**-**	0.0	0.0	0.0
Asilimia	**100**	**81.1**	**18.6**	**0.3**
Jumla	**8,258,247**	**6,696,888**	**1,533,574**	**27,784**
Zanzibar				
Kilimo, misitu na uvuvi	**78,270**	27.5	5.2	0.0
Uchimbaji wa madini mawe na mchanga	**1,365**	0.6	0.0	0.0
Uzalishaji wa bidhaa	**22,715**	8.8	0.7	0.0
Umeme, gesi, gesimvuke na viyoyozi	**2,030**	0.8	0.0	0.0
Ugavi wa maji, uzoaji wa maji taka, uratibu wa taka na shughuli za urekebishaji	**870**	0.4	0.0	0.0
Ujenzi	**21,160**	7.4	1.4	0.0
Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki	**90,908**	35.1	2.6	0.2
Usafirishaji na kuhifadhi	**4,673**	1.2	0.4	0.4
Huduma za malazi na huduma za chakula	**8,741**	3.6	0.0	0.0
Habari na mawasiliano	**354**	0.1	0.0	0.0
Huduma za kifedha na bima	**354**	0.1	0.0	0.0
Shughuli za mali isiyohamishika kwenye ardhi	**-**	0.0	0.0	0.0
Shughuli za kitaalamu, kisayansi na kiufundi	**512**	0.2	0.0	0.0
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	**-**	0.0	0.0	0.0
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	**1,023**	0.4	0.0	0.0
Elimu	**1,382**	0.6	0.0	0.0
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	**375**	0.2	0.0	0.0
Sanaa na burudani	**-**	0.0	0.0	0.0
Shughuli za huduma nyingine	**4,826**	1.9	0.1	0.0
Shughuli za kaya kama muajiri, uzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	**-**	0.0	0.0	0.0
Shughuli za mashirika na jumuia za kimataifa	**-**	0.0	0.0	0.0
Asilimia	**100**	**89.0**	**10.5**	**0.6**
Jumla	**239,558**	**213,131**	**25,050**	**1,377**

**Kumbuka: Kwa utafiti huu, kila mmiliki alihojiwa kuhusiana na shughuli moja tu kati ya shughuli anazomiliki.*

4.1.6 Umiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa aina ya Umiliki, Kimkoa

Matokeo katika Jedwali Na. 4.5 yanaonesha mgawanyo wa shughuli za kiuchumi kwa mkoa na aina ya umiliki. Mkoa wa Dar es Salaam unaongoza kwa kuwa na shughuli nyingi za kiuchumi katika umiliki binafsi (asilimia 11) ukifuatiwa na mikoa ya Mbeya, Mwanza na Tanga katika umiliki binafsi (asilimia 6 kila mmoja). Matokeo pia yanaonesha kuwa viwango vya umiliki wa shughuli za kiuchumi kwa njia ya kampuni bado vipo chini ya asilimia moja kitaifa na katika kila mkoa.

Kwa upande wa aina ya umiliki kimkoa, takwimu zinaonesha kuwa katika mikoa yote ya Tanzania shughuli nyingi za kiuchumi zipo katika umiliki binafsi ukifuatiwa na umiliki wa ubia na kampuni. Mikoa yenye shughuli nyingi za kiuchumi katika umiliki binafsi ni Shinyanga (asilimia 99); Mwanza na Kusini Unguja (asilimia 98 kila mmoja); Katavi na Mtwara (asilimia 97 kila mmoja); na Mara na Iringa (asilimia 94 kila mmoja).

Jedwali Na. 4.5: Mgawanyo wa Shughuli za Kiuchumi (idadi/asilimia) kwa Mkoa na Aina ya Umiliki, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018.

Mkoa	Shughuli (idadi)	Aina ya Umiliki wa Shughuli ya Kiuchumi Ndani ya Mkoa (asilimia)				Aina ya Umiliki wa Shughuli ya kiuchumi ya Mkoa katika Taifa (asilimia)			
		Jumla	Binafsi	Ubia	Kampuni	Jumla	Binafsi	Ubia	Kampuni
Tanzania	**8,497,805**	**100.0**	**81.3**	**18.3**	**0.3**	**100.0**	**81.3**	**18.3**	**0.3**
Tanzania Bara									
Dodoma	346,058	100.0	73.4	26.6	0.0	4.2	3.1	1.1	0.0
Arusha	367,618	100.0	79.4	20.0	0.6	4.5	3.5	0.9	0.0
Kilimanjaro	191,363	100.0	65.7	34.3	0.0	2.3	1.5	0.8	0.0
Tanga	534,304	100.0	85.4	14.0	0.6	6.5	5.5	0.9	0.0
Morogoro	296,909	100.0	90.0	10.0	0.0	3.6	3.2	0.4	0.0
Pwani	186,524	100.0	79.1	19.9	0.9	2.3	1.8	0.4	0.0
Dar es Salaam	954,026	100.0	92.6	7.2	0.3	11.6	10.7	0.8	0.0
Lindi	51,487	100.0	67.9	32.1	0.0	0.6	0.4	0.2	0.0
Mtwara	391,120	100.0	96.7	3.3	0.0	4.7	4.6	0.2	0.0
Ruvuma	292,219	100.0	47.5	52.5	0.0	3.5	1.7	1.9	0.0
Iringa	115,151	100.0	94.1	5.9	0.0	1.4	1.3	0.1	0.0
Mbeya	586,585	100.0	88.7	10.5	0.8	7.1	6.3	0.7	0.1
Singida	297,463	100.0	72.5	27.5	0.0	3.6	2.6	1.0	0.0
Tabora	185,155	100.0	83.4	16.0	0.6	2.2	1.9	0.4	0.0
Rukwa	244,418	100.0	57.0	43.0	0.0	3.0	1.7	1.3	0.0
Kigoma	612,784	100.0	47.5	52.5	0.0	7.4	3.5	3.9	0.0
Shinyanga	334,963	100.0	98.8	0.8	0.4	4.1	4.0	0.0	0.0
Kagera	234,270	100.0	73.5	26.0	0.4	2.8	2.1	0.7	0.0
Mwanza	488,713	100.0	98.0	1.6	0.4	5.9	5.8	0.1	0.0
Mara	111,798	100.0	94.3	4.5	1.1	1.4	1.3	0.1	0.0
Manyara	306,118	100.0	82.4	17.6	0.0	3.7	3.1	0.7	0.0
Njombe	48,334	100.0	58.7	38.7	2.7	0.6	0.3	0.2	0.0
Katavi	97,160	100.0	96.9	2.6	0.5	1.2	1.1	0.0	0.0
Simiyu	314,844	100.0	92.3	7.4	0.3	3.8	3.5	0.3	0.0
Geita	433,764	100.0	84.2	15.5	0.3	5.3	4.4	0.8	0.0
Songwe	235,099	100.0	73.2	25.6	1.2	2.8	2.1	0.7	0.0
Jumla	**8,258,247**	**100.0**	**81.1**	**18.6**	**0.3**	**100.0**	**81.1**	**18.6**	**0.3**
Zanzibar									
Kaskazini Unguja	32,539	100.0	87.0	12.0	1.1	13.6	11.8	1.6	0.1
Kusini Unguja	26,922	100.0	97.5	2.5	0.0	11.2	11.0	0.3	0.0
Mjini Magharibi	108,491	100.0	94.3	4.7	0.9	45.3	42.7	2.1	0.4
Kaskazini Pemba	42,401	100.0	67.3	32.7	0.0	17.7	11.9	5.8	0.0
Kusini Pemba	29,205	100.0	94.9	5.1	0.0	12.2	11.6	0.6	0.0
Jumla	**239,558**	**100.0**	**89.0**	**10.5**	**0.6**	**100.0**	**89.0**	**10.5**	**0.6**

4.2 Kipindi cha Kuanza kwa Shughuli za Kiuchumi

Utafiti ulitaka kujua umri wa shughuli za kiuchumi ili kuweza kufahamu ni miaka ipi shughuli nyingi zilianzishwa. Umri wa shughuli za kiuchumi unaonesha namna ambavyo shughuli hizi

zinadumu tangu zinapoanzishwa. Taarifa za kuanza kwa shughuli za kiuchumi zimegawanywa katika makundi sita ya miaka mitano mitano kuanzia mwaka 1990 pamoja na kundi moja la kabla ya mwaka huo kama inavyoonekana katika Jedwali Na. 4.6

Matokeo yanaonesha kuwa shughuli nyingi za kiuchumi Tanzania zimeanzishwa kuanzia mwaka 2011 hadi 2015 (asilimia 24) na 2016 hadi 2018 (asilimia 22). Katika Kilimo, misitu na uvuvi, shughuli nyingi za kiuchumi zilianzishwa kabla ya mwaka 1990 (asilimia 23) zikafuatiwa na shughuli za aina hiyo zilizoanzishwa katika kipindi cha mwaka 2011 hadi 2015 (asilimia 19) na zile zilizoanzishwa katika kipindi cha mwaka 1995 hadi 2000 (asilimia 17).

Shughuli nyingi za Biashara za jumla na rejareja; ukarabati wa magari na pikipiki zilianzishwa mwaka 2016 hadi 2018 (asilimia 37), zikifuatiwa na zilizoanzishwa mwaka 2011 hadi 2015 (asilimia 29) na mwaka 2006 hadi 2010 (asilimia 14). Shughuli nyingi za Habari na mawasiliano zilianzishwa mwaka 2011 hadi 2015 (asilimia 64) na kuafuatiwa na zilizoanzishwa mwaka 2016 hadi 2018 (asilimia 20). Shughuli nyingi za Huduma za kifedha na bima zilianzishwa mwaka 2016 hadi 2018 (asilimia 60) (Jedwali Na 4.6).

Jedwali Na. 4.6: Mgawanyo wa Shughuli za Kiuchumi (idadi/asilimia) kwa Aina ya Shughuli na Kipindi cha Kuanza, Tanzania, 2018

Shughuli ya Kiuchumi	Idadi ya Wamiliki	Jumla	Kipindi cha Kuanza						
			Kabla ya 1990	1990 - 1994	1995 - 2000	2001 - 2005	2006 - 2010	2011 - 2015	2016 - 2018
Kilimo, misitu na uvuvi	4,262,873	100.0	22.8	8.1	17.3	11.0	11.7	18.8	10.3
Uchimbaji wa madini mawe na mchanga	84,958	100.0	3.9	4.9	11.2	14.4	12.3	33.1	20.1
Uzalishaji wa bidhaa	375,100	100.0	9.8	2.2	12.9	10.7	15.5	27.6	21.4
Umeme gesi, mvuke na viyoyozi	11,793	100.0	0.0	0.0	16.8	22.8	7.7	17.6	35.0
Ugavi wa maji, uzoaji wa maji taka, uratibu wa taka na shughuli za urekebishaji	8,932	100.0	0.0	0.0	17.8	5.5	0.0	46.4	30.3
Ujenzi	255,146	100.0	7.8	5.6	14.7	11.8	22.2	26.7	11.1
Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki	2,008,703	100.0	3.1	2.2	8.1	7.1	13.6	29.1	36.9
Usafirishaji na Uhifadhi	181,628	100.0	1.0	2.4	4.3	6.9	9.1	41.9	34.5
Huduma za malazi na huduma za chakula	614,008	100.0	2.1	1.5	7.0	6.8	12.7	26.0	43.8
Habari na mawasiliano	10,659	100.0	0.0	0.0	0.0	8.5	8.1	63.7	19.7
Huduma za kifedha na bima	21,267	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	12.9	27.1	60.0
Shughuli za mali isiyohamishika kwenye ardhi	12,756	100.0	0.0	0.0	20.0	0.0	7.1	40.4	32.5
Shughuli za kitaalamu kisayansi na kiufundi	83,749	100.0	8.2	2.6	14.6	14.1	20.7	26.5	13.3
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	7,977	100.0	0.0	0.0	15.9	0.0	23.2	21.0	39.9
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	7,329	100.0	0.0	0.0	9.3	7.0	9.3	20.1	54.4
Elimu	23,024	100.0	5.9	0.0	2.9	13.0	27.3	27.2	23.6
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	17,953	100.0	4.5	8.9	4.8	34.1	9.4	25.0	13.3
Sanaa Burudani	35,328	100.0	2.3	4.7	9.1	12.2	23.9	17.7	30.2
Shughuli za huduma nyingine	432,486	100.0	3.2	3.6	10.0	8.3	14.3	26.6	34.1
Shughuli za kaya kama muajiri uzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	42,136	100.0	2.2	2.3	6.2	5.6	16.6	28.8	38.2
Jumla	**8,497,805**	**100.0**	**13.3**	**5.3**	**13.1**	**9.6**	**13.0**	**23.7**	**21.9**

4.2.1 Kipindi cha Kuanza Shughuli za Kiuchumi kwa Eneo

Shughuli za kiuchumi zimegawanywa katika vipindi vya kuanza kufuatana na maeneo zilipo, mijini na vijijini, ili kuweza kufahamu kama kuna tofauti ya umri wa shughuli katika maeneo hayo. Kiambatisho Na. C2 kinaonesha vipindi ambavyo shughuli za kiuchumi zilipoanzishwa mijini na vijijini hadi kufikia mwaka 2018.

Matokeo yanabainisha kuwa kwa maeneo ya mijini ya shughuli nyingi za Kilimo, misitu na uvuvi zilianzishwa katika miaka ya 2011 hadi 2015 (asilimia 22), zikifuatiwa na asilimia 18 zilizoanzishwa kabla ya mwaka 1990. Kwa maeneo ya vijijini, shughuli nyingi za Kilimo, misitu na uvuvi zilianzishwa kabla ya mwaka 1990 (asilimia 24) ikifuatiwa na asilimia 18

zilizoanzishwa mwaka 2011 hadi 2015. Aidha, shughuli nyingi za Biashara za jumla na reja; ukarabati wa magari na pikipiki kwa maeneo ya mijini zilianzishwa mwaka 2016 hadi 2018 (asilimia 38) na kufuatiwa na za mwaka 2011 hadi 2015 (asilimia 30). Kwa maeneo ya vijijini, asilimia 36 ya shughuli hizi zimeanzishwa mwaka 2016 hadi 2018 zikifuatiwa na asilimia 28 za mwaka 2011 hadi 2015. Shughuli nyingi za Huduma za chakula na malazi zimeanza mwaka 2016 hadi 2018 ikiwa ni asilimia 51 mijini na asilimia 29 vijijini.

Kwa ujumla matokeo yanaonesha kuwa asilimia ya shughuli za kiuchumi zilizopo mijini na vijijini na kuanza kabla ya mwaka 1990 ni kubwa kwa shughuli za Kilimo, misitu na uvuvi kuliko aina nyingine za shughuli za kiuchumi kiambatisho Na. C2.

4.2.2 Kipindi cha Kuanza Shughuli za Kiuchumi, Tanzania Bara na Zanzibar

Jedwali Na. 4.7 linaonesha kuwa shughuli nyingi za kiuchumi Tanzania Bara zilianzishwa mwaka 2011 hadi 2015 (asilimia 24) zikifuatiwa na ambazo zilianzishwa mwaka 2016 hadi 2018 (asilimia 22). Matokeo kwa aina za shughuli za kiuchumi yanaonesha kuwa asilimia 23 ya shughuli za Kilimo, misitu na uvuvi zilianza kabla ya mwaka 1990. Shughuli nyingi za Biashara za jumla na rejareja; ukarabati wa magari na pikipiki zilianza mwaka 2016 hadi 2018 (asilimia 37) zinafatiwa na za mwaka 2011 hadi 2015 (asilimia 29). Aidha, shughuli nyingi za Habari na mawasiliano zilianzishwa mwaka 2011 hadi 2015 (asilimia 62) zikilinganishwa na asilimia 8 tu zilizoanzishwa mwaka 2006 hadi 2010.

Kwa upande wa Zanzibar, matokeo yanaonesha kwamba shughuli nyingi za kiuchumi zilianzishwa mwaka 2011 hadi 2015 (asilimia 22). Shughuli za Biashara za jumla na rejareja; ukarabati wa magari na pikipiki zilianzishwa katika mwaka 2016 -2018 (29 asilimia), zikifuatiwa na za mwaka 2011 hadi 2015 (asilimia 25). Shughuli za Kilimo, mifugo na uvuvi zilianzishwa zaidi katika kipindi cha mwaka 2011 hadi 2015 (asilimia 22) kuliko vipindi vingine vyote (Jedwali Na. 4.7).

Jedwali Na. 4.7: Mgawanyo wa Shughuli za Kiuchumi (idadi/asilimia) kwa Aina ya Shughuli na Kipindi cha Kuanza, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Shughuli ya kiuchumi	Idadi ya Wamiliki	Kipindi cha kuanza							
		Jumla	Kabla ya 1990	1990 - 1994	1995 - 2000	2001 - 2005	2006 - 2010	2011 - 2015	2016 - 2018
Tanzania Bara									
Kilimo cha mazao uvuvi ufugaji na mazao ya misitu	4,184,603	100.0	22.9	8.1	17.3	10.9	11.7	18.8	10.4
Uchimbaji madini mawe na mchanga	83,593	100.0	4.0	4.6	11.4	14.1	11.9	33.6	20.4
Utengenezaji wa bidhaa	352,385	100.0	9.9	2.1	12.2	11.0	14.9	27.7	22.3
Umeme gesimvuke na viyoyozi	9,763	100.0	0.0	0.0	10.0	22.3	9.3	21.3	37.1
Ugavi wa maji uzoaji wa taka uratibu wa taka na shughuli za urekebishaji	8,061	100.0	0.0	0.0	19.7	0.0	0.0	46.7	33.6
Ujenzi	233,986	100.0	7.9	5.2	14.2	11.7	21.8	27.6	11.6
Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki	1,917,795	100.0	3.0	2.1	7.9	6.9	13.5	29.3	37.2
Usafirishaji na Uhifadhi	176,955	100.0	1.0	2.5	3.2	6.9	9.1	42.7	34.6
Huduma za malazi na huduma ya chakula	605,267	100.0	2.1	1.5	7.0	6.7	12.4	26.4	44.0
Habari na mawasiliano	10,305	100.0	0.0	0.0	0.0	8.8	8.3	62.4	20.4
Huduma za kifedha na Bima	20,913	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	11.4	27.6	61.0
mali ardhi	12,756	100.0	0.0	0.0	20.0	0.0	7.1	40.4	32.5
Shughuli za kitaalamu kisayansi na kiufundi	83,237	100.0	8.3	2.6	14.7	14.1	20.2	26.7	13.4
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	7,977	100.0	0.0	0.0	15.9	0.0	23.2	21.0	39.9
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	6,306	100.0	0.0	0.0	10.8	0.0	10.8	15.2	63.2
Elimu	21,642	100.0	6.3	0.0	3.1	11.6	27.4	28.9	22.7
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	17,578	100.0	4.6	9.1	4.9	32.7	9.6	25.6	13.6
Sanaa Burudani	35,328	100.0	2.3	4.7	9.1	12.2	23.9	17.7	30.2
Shughuli za huduma nyingine	427,660	100.0	3.2	3.7	10.1	8.3	14.2	26.4	34.1
Shughuli za kaya kama muajiriuzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	42,136	100.0	2.2	2.3	6.2	5.6	16.6	28.8	38.2
Jumla	**8,258,247**	**100.0**	**13.4**	**5.3**	**13.1**	**9.5**	**12.8**	**23.8**	**22.1**
Zanzibar									
Shughuli za kilimo cha mazao uvuvi ufugaji na mazo ya misitu	78,270	100.0	18.9	8.2	20.1	14.3	13.6	21.9	3.0
Shughuli za uchimbaji madini mawe na mchanga	1,365	100.0	0.0	27.5	0.0	36.3	36.3	0.0	0.0
Shughuli za utengenezaji wa bidhaa	22,715	100.0	8.2	4.9	23.2	6.0	24.1	26.5	7.2
Umeme gesimvuke na viyoyozi	2,030	100.0	0.0	0.0	49.6	25.2	0.0	0.0	25.2
Ugavi wa majiuzoaji wa taka uratibu wa taka na shughuli za urekebishaji	870	100.0	0.0	0.0	0.0	56.9	0.0	43.1	0.0
Ujenzi	21,160	100.0	7.3	9.9	20.2	13.5	25.8	17.8	5.6
Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki	90,908	100.0	5.3	4.0	11.4	9.6	15.6	24.9	29.2
Usafirishaji na Uhifadhi	4,673	100.0	0.0	0.0	43.5	8.0	7.6	11.0	29.9
Shughuli za huduma za malazi na huduma ya chakula	8,741	100.0	4.0	5.9	5.7	15.8	33.1	4.0	31.5
Habari na mawasiliano	354	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0
Shughuli za huduma za kifedha na Bima	354	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	0.0
Shughuli za kitaalamu kisayansi na kiufundi	512	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.2	0.0	0.0
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	1,023	100.0	0.0	0.0	0.0	1.8	0.0	1.0	0.0
Elimu	1,382	100.0	0.0	0.0	0.0	35.8	27.1	0.0	37.0
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	375	100.0	0.0	0.0	0.0	1.3	0.0	0.0	0.0

Shughuli ya kiuchumi	Idadi ya Wamiliki	Kipindi cha kuanza							
		Jumla	Kabla ya 1990	1990 - 1994	1995 - 2000	2001 - 2005	2006 - 2010	2011 - 2015	2016 - 2018
Shughuli za huduma nyingine	4,826	100.0	0.0	0.0	0.0	7.3	17.9	42.9	31.8
Jumla	**239,558**	**100.0**	**9.8**	**5.9**	**16.3**	**12.2**	**17.4**	**22.4**	**16.0**

4.3 Sababu za Kuchagua Aina ya Shughuli za Kiuchumi

Wamiliki wa shughuli za kiuchumi walihojiwa juu ya sababu zilizowafanya waanzishe shughuli za kiuchumi wanazoendesha ili kuweza kufahamu uanzishwaji wa shughuli ya kiuchumi unatokana na misukumo gani. Sababu hizi zimechambuliwa kwa aina ya shughuli na eneo.

4.3.1 Sababu za Kuchagua Aina ya Shughuli za Kiuchumi kwa Eneo, Tanzania

Matokeo ya utafiti yanaonesha kuwa asilimia kubwa ya wamiliki walioko mijini (asilimia 23) na vijijini (asilimia 25) walianzisha shughuli za kiuchumi kwa sababu *Familia inahitaji mapato ya ziada*. Aidha, sababu ya kuanzisha shughuli ya kiuchumi kwa kushindwa kufanya kazi nyingine ina asilimia sawa ya 21 kwa maeneo ya mijini na vijijini. Asilimia 16 mijini na asilimia 15 vijijini ya wahojiwa walisema kwamba walianzisha shughuli za kiuchumi walizo nazo kwa sababu *Biashara/shughuli haihitaji mtaji mkubwa* (Jedwali Na. 4.8).

4.3.2 Sababu za Kuchagua Aina ya Shughuli za Kiuchumi Tanzania Bara na Zanzibar

Wamiliki wa shughuli za kiuchumi wanaendesha shughuli tofauti Tanzania Bara na Zanzibar. Utafiti ulitaka kufahamu sababu zilizowafanya wamiliki kuchagua shughuli za kiuchumi walizonazo .

Kwa upande wa Tanzania Bara matokeo yanaonesha kwamba asilimia 24 ya wamiliki walioanzisha shughuli za kiuchumi walitaja sababu ya *Familia inahitaji mapato ya ziada* ikifuatiwa na asilimia 21 waliotaja sababu ya kuwa *Hawawezi kupata kazi nyingine*. Matokeo pia yanaonesha asilimia 21 ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi kwa maeneo ya mijini walitaja sababu ya kuanzisha shughuli za kiuchumi kuwa '*Hawawezi kupata kazi nyingine'.* Kwa upande wa vijijini wamiliki waliotoa sababu hiyo ni asilimia 20. Wamiliki waliotaja sababu ya '*Familia inahitaji mapato ya ziada'* wameonekana kufanana na wale waliotaja sababu hiyohiyo kwa Tanzania ambapo asilimia 22 wanatoka maeneo ya mjini na asilimia 25 wanatoka maeneo ya vijijini. Asilimia 13 ya wamiliki wa maeneo ya mjini na asilimia 11 ya wamiliki wa maeneo ya vijijini walisema kuwa sababu ya kuanzisha shughuli ya kiuchumi ni '*Anataka kuwa*

huru/Kujitegemea mwenyewe' wakati asilimia 16 ya wamiliki wa mjini na asilimia15 ya wamiliki wa vijijini walisema sababu ya kuanzisha shughuli za kiuchumi ni *'biashara/shughuli haihitaji mtaji mkubwa'* kama inavyoonekana katika Jedwali Na. 4.8.

Kwa upande wa Zanzibar matokeo yanaonesha kuwa wamiliki wengi wa shughuli za kiuchumi walichagua kuanzisha shughuli walizonazo kwa sababu '*Familia inahitaji mapato ya ziada' (*asilimia 37 mijini na asilimia 35 vijijini). Waliotaja sababu ya '*hawezi kupata kazi nyingine'* wameonekana kufanana kwa maeneo ya mijini na vijijini (asilimia 25 kila moja). Wamiliki waliosema sababu ya kuanzisha shughuli za kiuchumi ni A*nataka kuwa huru/kujitegemea mwenyewe'* ni asilimia 15 mijini na vijijini (Jedwali Na. 4.8).

Jedwali Na. 4.8: Mgawanyo wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi (Asilimia) kwa Sababu ya Kuchagua Aina ya Shughuli ya Kiuchumi na Eaeneo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar 2018

Sababu ya Kuchagua Shughuli ya Kiuchumi	Tanzania			Tanzania Bara			Zanzibar		
	Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini
Hawezi kupata kazi nyingine	20.67	20.9	20.5	20.6	20.8	20.4	24.8	25.1	24.5
Kuondolewa kwenye kazi nyingine/muda wa kazi umepunguzwa	0.60	0.9	0.4	0.6	0.9	0.4	0.6	0.5	0.6
Kustaafu	0.91	1.3	0.7	0.9	1.3	0.6	1.7	1.8	1.5
Familia inahitaji mapato ya ziada	23.95	22.6	24.7	23.6	22.1	24.5	35.9	36.9	34.8
Biashara/shughuli inatoa fursa ya mapato mazuri	9.34	9.5	9.2	9.4	9.6	9.3	6.0	6.4	5.5
Biashara/shughuli haihitaji mtaji mkubwa	15.43	16.1	15.0	15.6	16.4	15.1	9.5	10.1	8.9
Anaweza kupunguza gharama za uzalishaji	2.21	3.1	1.7	2.2	3.2	1.6	2.3	1.7	2.9
Anataka kuwa huru/Kujitegemea mwenyewe	11.96	13.0	11.4	11.9	12.9	11.3	14.9	14.9	14.8
Anaweza kuchagua muda na eneo la kufanyia shughuli	2.93	4.6	1.9	3.0	4.7	2.0	0.7	0.6	0.7
Anaweza kuchanganya biashara/shughuli na majukumu ya kaya/kifamilia	4.30	4.1	4.4	4.4	4.3	4.5	1.3	0.9	1.7
Urasimu katika kurasimisha shughuli/biashara	0.22	0.3	0.2	0.2	0.3	0.2	0.1	0.2	-
Ni biashara/shughuli za asili za mdadisiwa au familia/kabila	6.53	2.3	9.0	6.6	2.4	9.1	2.3	0.8	4.1
Sababu nyingine	0.95	1.2	0.8	1.0	1.2	0.8	-	-	-
Jumla	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**

SURA YA 5

MAENEO YA KUENDESHEA SHUGHULI ZA KIUCHUMI

Sura hii inahusu umiliki wa maeneo ya kuendeshea shughuli za kiuchumi. Utafiti umefanyika ili kubaini aina za umiliki wa maeneo ya kuendeshea shughuli za kiuchumi upande wa Tanzania Bara na Zanzibar maeneo ya mijini na vijijini pamoja na kwenye mikoa.

Muhtasari

- *Matokeo yanaonesha kuwa wamiliki wengi wa shughuli za kiuchumi wanaendesha shughuli zao katika maeneo wanayomiliki wenyewe ambapo Tanzania na Tanzania Bara ni asilimia 58na Zanzibar asilimia 48;*
- *Mikoa wenye asilimia kubwa ya wamiliki wanaoendesha shughuli zao katika maeneo wanaomiliki wenyewe ni Manyara (asilimia 89), Mtwara (asilimia 86) na Simiyu (asilimia 85), ambapo mkoa wenye asilimia ndogo sana ni Dar es salaam (asilimia 23);*
- *Wamiliki wanaoendesha shughuli zao katika maeneo ya wazi ni asilimia 23 Tanzania na Tanzania Bara na Zanzibar ni asilimia 20;*
- *Mikoa yenye asilimia kubwa ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi wanaoendesha shughuli zao katika maeneo ya wazi ni Lindi (asilimia 45), Dar es Salaam (asilimia 40), Kaskazini Unguja (asilimia 38), Pwani (asilimia 34) na Morogoro (asilimia 33)ambapo mkoa wenye asilimia ndogo sana ni Manyara (asilimia 4);*

5.1 Maeneo ya Kuendesha Shughuli za Kiuchumi

Katika utafiti huu, umiliki wa maeneo ya kuendeshea shughuli za kiuchumi umegawanyika katika aina tano (5) ambazo ni eneo linalomilikiwa na mfanyabiashara,eneo la wazi/umma, eneo la kupanga, eneo la ubia na maeneo mengine.

5.1.1 Maeneo ya Kuendeshea Shughuli za Kiuchumi Tanzania

Matokeo ya utafiti yanaonesha kuwa, asilimia 58 ya watu wanaojishughulisha na shughuli mbali mbali za kiuchumi nchini Tanzania wanaendesha shughuli zao katika maeneo wanayoyamiliki wao wenyewe na asilimia 23 ya wamiliki wanaendesha shughuli zao katika maeneo ya wazi/umma. Asilimia 14 ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi wanaendesha shughuli zao katika maeneo ya kupanga. Asilimia 3 tu ya wamiliki wanaendesha shughuli zao katika maeneo wanayoyamiliki kwa ubia.

Kwa upande wa Tanzania Bara asilimia 58 ya wamiliki wanaendesha shughuli zao katika maeneo wanayoyamiliki wenyewe, ambapo kwa mijini ni asilimia 34 na vijijini ni asilimia 71.

Matokeo ya utafiti yanaonesha kuwa asilimia 23 ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi Tanzania Bara wanaendesha shughuli zao katika maeneo ya wazi/umma ambapo kwa maeneo ya mijini ni

asilimia 37 na vijijini ni asilimia 15. Aidha, asilimia 3 ya wamiliki wa Tanzania Bara wanaendesha shughuli zao za kiuchumi katika maeneo wanayoyamiliki kwa ubia ambapo kwa mijini ni asilimia 2 na vijijini ni asilimia 3 (Jedwali Na. 5.1).

Kwa upande wa Zanzibar asilimia 48 ya wamiliki wanaendesha shughuli zao katika maeneo wanayoyamiliki wenyewe (mijini asilimia 45 na vijijini asilimia 51). Vile vile, asilimia 22 ya wamiliki wa Zanzibar wanaendesha shughuli zao za kiuchumi katika maeneo ya kupanga (mijini asilimia 25 na vijijini asilimia 18). Wamiliki wanaoendesha shughuli zao katika maeneo ya wazi/umma ni asilimia 20 (mijini asilimia 20 na vijijini asilimia 19) (Jedwali Na. 5.1).

Jedwali Na. 5.1: Mgawanyo wa Wamiliki (idadi/Asilimia) kwa Aina ya Umiliki wa Eneo la Kuendeshea Shughuli za Kiuchumi, Sekta na Mijini/Vijijini,Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Eneo la Shughuli za Kiuchumi	Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi			Sekta Rasmi			Sekta Isiyo Rasmi		
	Mijini na vijijini	Mijini	Vijijini	Mijini na vijijini	Mijini	Vijijini	Mijini na vijijini	Mijini	Vijijini
Tanzania									
Linamilikiwa na mfanya biashara	57.6	34.9	70.5	34.1	28.8	42.7	59.4	35.7	71.7
Eneo la wazi/Eneo la Umma	22.8	36.1	15.3	22.8	22.1	24.1	22.8	38.1	14.9
Ubia	2.5	1.6	3.0	4.1	1.8	7.8	2.4	1.5	2.8
Nimepanga	13.6	22.2	8.7	37.0	44.4	24.7	11.8	19.1	8.0
Nyingine	3.5	5.2	2.5	2.1	2.9	0.7	3.6	5.5	2.6
Asilimia	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Idadi ya wamiliki	**8,497,805**	**3,079,958**	**5,417,846**	**612,597**	**381,003**	**231,593**	**7,885,208**	**2,698,955**	**5,186,253**
Tanzania Bara									
Linamilikiwa na mfanya biashara	57.8	34.4	70.9	33.0	26.8	42.8	59.6	35.4	72.1
Eneo la wazi/Eneo la Umma	22.9	36.8	15.2	24.0	23.6	24.5	22.9	38.5	14.8
Ubia	2.5	1.5	3.0	4.0	1.4	8.1	2.4	1.5	2.8
Nimepanga	13.4	22.1	8.5	36.9	45.1	23.8	11.7	19.1	7.9
Nyingine taja	3.3	5.1	2.4	2.1	3.0	0.7	3.4	5.4	2.4
Asilimia	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Idadi ya wamiliki	**8,258,247**	**2,953,854**	**5,304,393**	**551,374**	**339,047**	**212,327**	**7,706,873**	**2,614,807**	**5,092,066**
Zanzibar									
Linamilikiwa na mfanya biashara	48.1	45.2	51.3	43.9	44.9	41.7	49.5	45.3	53.3
Eneo la wazi/Eneo la Umma	19.7	20.4	18.9	12.4	9.4	19.0	22.2	25.9	18.9
Ubia	2.6	2.7	2.4	4.5	4.5	4.5	1.9	1.8	2.0
Nimepanga	21.5	24.6	18.1	37.6	38.8	34.9	16.0	17.5	14.7
Nyingine taja	8.1	7.1	9.2	1.7	2.4	0.0	10.4	9.5	11.1
Asilimia	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Idadi ya wamiliki	**239,558**	**126,104**	**113,454**	**61,223**	**41,956**	**19,266**	**178,335**	**84,148**	**94,187**

5.1.2 Maeneo ya Kuendeshea Shughuli za Kiuchumi Kimkoa.

Utafiti umebaini kuwa Mkoa wa Manyara unaongoza kwa kuwa na asilimia 89 ya wamiliki wanaoendesha shughuli za kiuchumi kwenye maeneo wanayoyamiliki wenyewe, ukifuatiwa na Mkoa wa Mtwara (asilimia 86) na Simiyu (asilimia 85). Mkoa wa Dar es Salaam ndio wenye asilimia ndogo sana ya wamiliki wanaoendesha shughuli za kiuchumi katika maeneo wanayoyamiliki wenyewe (asilimia 23).

Aidha, mikoa ya Lindi (asilimia 45) na Dar es Salaam (asilimia 40) ina viwango vikubwa vya wamiliki wanaoendesha shughuli za kiuchumi katika maeneo ya wazi/umma. Mikoa ya Manyara na Simiyu ina viwango sawa na vya chini zaidi (asilimia 4) vya wamiliki wanaofanya shughuli zao katika maeneo ya wazi/umma (Jedwali Na. 5.2).

Jedwali Na. 5.2: Idadi ya Wamiliki kwa Mkoa na Mgawanyo wa Wamiliki (Asilimia) kwa Mkoa na Umiliki wa Eneo la Kuendeshea, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Mikoa	Idadi ya wamiliki	Umiliki wa Eneo la Kuendeshea					
		Jumla	Linamilikiwa na mfanya biashara	Eneo la wazi/Eneo la Umma	Ubia	Nimepanga	Nyingine
Tanzania Bara							
Dodoma	346,058	100.0	68.8	14.9	1.4	13.6	1.4
Arusha	367,618	100.0	55.1	22.4	5.0	14.0	3.6
Kilimanjaro	191,363	100.0	45.5	28.1	3.4	21.3	1.7
Tanga	534,304	100.0	69.0	20.6	1.5	7.8	1.1
Morogoro	296,909	100.0	38.5	32.7	3.6	21.0	4.2
Pwani	186,524	100.0	46.4	34.1	1.4	9.5	8.5
Dar es Salaam	954,026	100.0	23.4	40.3	0.8	30.3	5.3
Lindi	51,487	100.0	32.1	45.3	1.9	18.9	1.9
Mtwara	391,120	100.0	85.7	6.5	0.6	3.9	3.3
Ruvuma	292,219	100.0	61.9	17.4	15.3	5.0	0.3
Iringa	115,151	100.0	67.8	16.9	0.0	11.0	4.2
Mbeya	586,585	100.0	62.8	26.9	0.8	4.9	4.5
Singida	297,463	100.0	63.6	17.9	1.3	16.6	0.6
Tabora	185,155	100.0	58.9	23.4	1.1	15.4	1.1
Rukwa	244,418	100.0	45.4	22.8	16.3	11.7	3.7
Kigoma	612,784	100.0	75.1	18.6	2.5	2.5	1.3
Shinyanga	334,963	100.0	67.1	18.5	0.2	12.8	1.4
Kagera	234,270	100.0	54.3	24.2	0.9	18.8	1.8
Mwanza	488,713	100.0	50.6	31.4	0.4	11.9	5.7
Mara	111,798	100.0	51.1	27.3	1.1	19.3	1.1
Manyara	306,118	100.0	88.9	3.8	0.3	7.0	0.0
Njombe	48,334	100.0	48.0	9.3	1.3	34.7	6.7
Katavi	97,160	100.0	44.3	25.5	0.0	28.1	2.1
Simiyu	314,844	100.0	85.2	4.1	3.6	6.8	0.3
Geita	433,764	100.0	50.1	18.8	3.3	17.0	10.8
Songwe	235,099	100.0	54.0	30.0	0.4	10.0	5.6
Jumla	**8,258,247**	**100.0**	**57.8**	**22.9**	**2.5**	**13.4**	**3.3**
Zanzibar		100.0					
Kaskazini Unguja	32,539	100.0	39.1	38.0	2.2	13.0	7.6
Kusini Unguja	26,922	100.0	32.5	30.0	2.5	25.0	10.0
Mjini Magharibi	108,491	100.0	47.2	18.9	2.8	22.6	8.5
Kaskazini Pemba	42,401	100.0	73.5	8.8	1.8	9.7	6.2
Kusini Pemba	29,205	100.0	39.0	8.5	3.4	40.7	8.5
Jumla	**239,558**	**100.0**	**48.1**	**19.7**	**2.6**	**21.5**	**8.1**

5.2 Gharama za Pango kwa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi

Utafiti huu pia ulikusanya taarifa zinazohusiana na gharama za pango kwa watu ambao wanajishughulisha na shughuli mbalimbali za kiuchumi lakini hawana maeneo yao binafsi wanayoyamiliki.

5.2.1 Kodi ya Pango kwa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Maeneo na Kisekta

Ipo tofauti kubwa ya kiasi cha kodi ya pango inayolipwa na wamiliki wa shughuli za kiuchumi Tanzania, ambapo asilimia 97 ya wamiliki wa shughuli hizo wanalipa kodi ya pango isiyozidi Shilingi 200,000. Miongoni mwa wanaolipa kodi ya pango isiyozidi Shilingi 200,000, asilimia 64 wanalipa kodi chini ya Shilingi 50,000 na asilimia 32 wanalipa kodi kuanzia Shilingi 50,000 hadi Shilingi 200,000. Utafiti umebaini kuwa asilimia 34 ya wamiliki waliopo mijini na asilimia 30 ya waliopo vijijini wanalipa kodi ya pango chini ya Shilingi 50,000. Kisekta, asilimia 15 ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi katika Sekta Rasmi na asilimia 18 kwenye Sekta Isiyo Rasmi wanalipa viwango vya gharama za pango kwa ajili ya kuendeshea shughuli za kiuchumi kuanzia Shilingi 50,000 hadi Shilingi 200,000.

Asilimia 65 ya wamiliki wa Tanzania Bara na asilimia 23 ya wamiliki wa Zanzibar wanalipa kodi ya pango chini ya Shilingi 50,000. Hata hivyo, kwa upande wa Zanzibar, asilimia 70 ya wamiliki wanalipa gharama ya pango kuanzia Shilingi 50,000 hadi 200,000, ikilinganishwa na asilimia 32 kwa Tanzania Bara (Jedwali Na. 5.3).

Jedwali Na. 5.3: Idadi ya Wamiliki kwa Sekta na Eneo, Mgawanyo wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Waliopanga (asilimia) kwa Kiwango cha Kodi (shilingi), kwa Sekta na Eneo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Kiwango cha kodi (Shilingi)	Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi			Sekta Rasmi			Sekta Isiyo Rasmi		
	Mijini	Vijijini	Mijini na Vijijini	Mijini	Vijijini	Mijini na Vijijini	Mijini	Kijijini	Mijini na Vijijini
Tanzania									
Chini ya 50,000	34.1	30.2	64.3	4.9	4.7	9.6	29.2	25.5	54.7
50,000 hadi 200,000	28	4.4	32.4	12.8	1.8	14.6	15.2	2.5	17.7
200,001 hadi 350,000	0.8	0.1	0.9	0.5	0.0	0.5	0.4	0.1	0.5
350,001 hadi 500,000	1.4	0.1	1.5	0.7	0	0.7	0.6	0.1	0.7
500,001 hadi 650,000	0	0.1	0.1	0	0	0	0	0.1	0.1
650,001 hadi 800,000	0.3	0	0.3	0	0	0	0.3	0.0	0.3
Zaidi ya 800,000	0.5	0	0.5	0.3	0	0.3	0.3	0	0.3
Asilimia	**65.1**	**34.9**	**100**	**19.2**	**6.5**	**25.7**	**46.0**	**28.3**	**74.3**
Idadi ya Wamiliki	**466,873**	**250,232**	**717,105**	**137,439**	**46,873**	**184,312**	**329,434**	**203,359**	**532,793**
Tanzania Bara									
Chini ya 50,000	34.4	30.8	65.2	4.7	4.8	9.5	29.7	26	55.8
50,000 hadi 200,000	27.7	3.9	31.6	12.3	1.3	13.6	15.4	2.6	18
200,001 hadi 350,000	0.8	0.1	0.9	0.4	0.0	0.4	0.4	0.1	0.5
350,001 hadi 500,000	1.3	0.1	1.4	0.7	0.0	0.7	0.6	0.1	0.7
500,001 hadi 650,000	0.0	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1
650,001 hadi 800,000	0.3	0.0	0.3	0.0	0.0	0.0	0.3	0.0	0.3
Zaidi ya 800,000	0.5	0.0	0.5	0.3	0.0	0.3	0.3	0.0	0.3
Asilimia	**65.1**	**34.9**	**100.0**	**19.2**	**6.5**	**25.7**	**45.9**	**29.4**	**75.6**
Idadi ya Wamiliki	**455,452**	**245,589**	**701,041**	**128,244**	**42,584**	**170,828**	**327,208**	**203,005**	**530,213**
Zanzibar									
Chini ya 50,000	21.2	2.2	23.4	15.8	0.0	15.8	5.4	2.2	7.6
50,000 hadi 200,000	43.5	26.7	70.2	35	26.7	61.7	8.5	0.0	8.5
200,001 hadi 350,000	3.2	0.0	3.2	3.2	0.0	3.2	0.0	0.0	0.0
350,001 hadi 500,000	3.2	0.0	3.2	3.2	0.0	3.2	0.0	0.0	0.0
500,001 hadi 650,000	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
650,001 hadi 800,000	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Zaidi ya 800,000	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Asilimia	**71.1**	**28.9**	**100**	**57.2**	**26.7**	**83.9**	**13.9**	**2.2**	**16.1**
Idadi ya Wamiliki	**11,421**	**4,643**	**16,064**	**9,195**	**4,290**	**13,484**	**2,226**	**354**	**2,580**

5.2.2 Gharama za Kodi ya Pango kwa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Kimkoa

Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi umebaini kuwa ni katika Mkoa wa Lindi peke yake ambapo wamiliki wote wanapanga maeneo ya kuendeshea shughuli zao wanalipa pango la chini ya Shilingi 50,000. Mkoa wenye asilimia ndogo sana ya wamiliki wanaolipa pango la Shilingi 50,000 ni Mjini Magharibi (asilimia 19). Katika utafiti huu, imebainika kuwa kwenye Mikoa ya Tanzania, asilimia 100 ya watu wa Mkoa wa Lindi wanalipia gharama za pango chini ya 50,000 na asilimia 19 wapo katika Mkoa wa Mjini Magharib. Asilimia 0 kwenye Mikoa ya Kusini Unguja na Kaskazini Pemba ni sawa na kiwango cha watu wasioweza kulipia gharama za pango chini ya Shilingi 50,000.

Vilevile, asilimia 73 ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi wa Mkoa wa Mjini Magharibi wanalipia kodi za pango kati ya Shilingi 50,000 hadi 200,000 ikilinganishwa na kiwango cha juu cha asilimia 47 kwa wamiliki wa Mkoa wa Dar es Salaam wanaolipa kiasi hicho cha kodi ya pango kwa Tanzania Bara. Kwa upande wa gharama za kati ya Shilingi 200,000 hadi zaidi ya 800,000 kiwango cha wamiliki wa biashara wanaoweza kulipia gharama hizo ni wastani wa chini ya asilimia 1 katika mikoa yote ya Tanzania (Jedwali Na. 5.4).

Jedwali Na. 5.4: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi waliopanga (asilimia) kwa Kiwango cha Kodi (Shs), Sekta na Eneo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Mkoa	Idadi ya Wamiliki	Jumla	Chini ya 50,000	50,000 - 200,000	200,001 - 350,000	350,001 - 500,000	500,001 - 650,000	650,001 - 800,000	Zaidi ya 800,000
Tanzania Bara									
Dodoma	32,913	100.0	65.7	31.4	2.9	0.0	0.0	0.0	0.0
Arusha	33,020	100.0	53.3	46.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kilimanjaro	15,051	100.0	85.7	14.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Tanga	22,263	100.0	80.0	20.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Morogoro	17,296	100.0	61.1	38.9	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Pwani	3,536	100.0	50.0	25.0	0.0	25.0	0.0	0.0	0.0
Dar es Salaam	243,290	100.0	45.3	47.2	2.2	3.0	0.0	0.7	1.5
Lindi	4,857	100.0	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Mtwara	6,984	100.0	66.7	33.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Ruvuma	5,172	100.0	83.3	16.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Iringa	11,710	100.0	58.3	41.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Mbeya	18,431	100.0	78.3	21.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Singida	28,511	100.0	86.7	10.0	0.0	3.3	0.0	0.0	0.0
Tabora	21,161	100.0	85.0	15.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Rukwa	21,785	100.0	97.6	2.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kigoma	4,619	100.0	66.7	33.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shinyanga	17,665	100.0	57.7	42.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kagera	30,466	100.0	86.2	13.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Mwanza	32,047	100.0	68.7	31.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Mara	20,327	100.0	56.3	43.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Manyara	7,691	100.0	70.0	30.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Njombe	14,178	100.0	81.8	18.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Katavi	20,748	100.0	85.4	12.2	0.0	0.0	2.4	0.0	0.0
Simiyu	6,882	100.0	87.5	12.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Geita	57,618	100.0	88.7	11.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Songwe	2,821	100.0	33.3	33.3	0.0	33.3	0.0	0.0	0.0
Jumla	**701,042**	**100.0**	**72.3**	**24.9**	**0.2**	**2.5**	**0.1**	**0.0**	**0.1**
Zanzibar									
Kaskazini Unguja	1,768	100.0	40.0	60.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kusini Unguja	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mjini Magharibi	13,305	100.0	19.2	73.1	3.8	3.8	0.0	0.0	0.0
Kaskazini Pemba	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kusini Pemba	990	100.0	50.0	50.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Jumla	**16,063**	**100.0**	**36.4**	**61.0**	**1.3**	**1.3**	**0.0**	**0.0**	**0.0**

5.3 Huduma za Msingi Zinazopatikana Katika Maeneo ya Kuendeshea Shughuli za Kiuchumi

Katika utafiti huu, wamiliki wa shughuli mbali mbali za kiuchumi waliulizwa kuhusu huduma za msingi zinazopatikana katika maeneo wanapoendeshea shughuli zao za kiuchumi. Uchambuzi wa huduma hizo umefanyika kwa sekta na kwa eneo (mijini na vijijini), Tanzania Bara na Zanzibar.

5.3.1 Huduma za Msingi Zinazopatikana Katika Maeneo ya Kuendeshea Shughuli za Kiuchumi kwa Eneo, Tanzania

Matokeo ya utafiti huu yameonesha kuwa, kitaifa huduma inayopatikana kwa kiasi kikubwa kwenye maeneo ambayo shughuli za kiuchumi zinafanyika ni miundombinu ya barabara (asilimia 60) inafuatiwa na miundombinu ya mawasiliano ya simu (asilimia 42) na umeme (asilimia 32). Huduma inayopatikana kwa kiwango cha chini kabisa ni miundombinu ya gesi (chini ya asilimia 1) inafuatiwa na mafunzo ya kutumia ardhi kupata mtaji (asilimia 1). Hata hivyo, ipo tofauti kubwa ya upatikanaji wa huduma za msingi kati ya maeneo ya mijini na vijijini, ambapo wamiliki wanaopata huduma ya barabara ni asilimia 72 mijini na asilimia 52 vijijini. Kwa upande wa mijini, asilimia 51 ya wamiliki wanapata umeme ikilinganishwa na asilimia 21 kwa upande wa vijijini. Aidha, huduma ya maji inapatikana kwa asilimia 40 ya wamaliki katika maeneo ya mijini na asilimia 18 katika maeneo ya vijijini. Katika Sekta Rasmi huduma inayopatikana kwa kiasi kikubwa kwa ajili ya shughuli za kiuchumi ni barabara (asilimia 88) ya wamiliki ikifuatiwa na huduma ya umeme (asilimia 68). Kwa upande wa Sekta Isiyo Rasmi, huduma inayopatikana kwa kiasi kikubwa kwenye maeneo ya shughuli za kiuchumi ni barabara (asilimia 57) ikifuatiwa na huduma ya miundombinu ya mawasiliano ya simu (asilimia 42) (Jedwali Na. 5.5).

5.3.2 Huduma za Msingi Zinazopatikana Katika Maeneo ya Kuendeshea Shughuli za Kiuchumi Kisekta, Tanzania Bara na Zanzibar

Kwa upande wa Tanzania Bara, huduma inayopatikana kwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi wengi zaidi ni barabara (asilimia 59 ya wamiliki) ikifuatiwa na huduma ya simu (asilimia 42) na umeme (asilimia 30). Huduma hizi pia zinapatikana kwa wamiliki wengi katika maeneo ya mijini na vijijini na pia kwa Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi.

Tofauti na hali ilivyo Tanzania Bara, Zanzibar huduma inayopatikana kwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi wengi zaidi ni huduma ya barabara (asilimia 86 ya wamiliki) ikifuatiwa na huduma ya umeme (asilimia 77) na huduma ya maji safi (asilimia 75). Kwa ujumla, huduma hizi tatu pia zinapatikana kwa wamiliki wengi zaidi katika maeneo ya mijini na vijijini na pia kwa Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi (Jedwali Na. 5.5).

Huduma za wa miundombinu ya gesi, maji taka na mafunzo ya kutumia ardhi kupata mtaji wanazipata wamiliki wachache sana katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi, maeneo ya mijini na vijijini katika Tanzania Bara na Zanzibar.

Jedwali Na. 5.5: Idadi ya Wamiliki kwa Sekta na Eneo, Asilimia ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta na Eneo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar,2018

	Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi			Sekta Rasmi			Sekta Isiyo Rasmi		
Huduma	**Mijini na Vijijini**	**Mijini**	**Vijijini**	**Mijini na Vijijini**	**Mijini**	**Vijijini**	**Mijini na Vijijini**	**Mijini**	**Vijijini**
Tanzania									
Umeme	31.7	51.1	20.7	68.0	77.1	52.9	28.9	47.5	19.2
Maji safi	25.7	39.9	17.6	52.2	60.2	39.0	23.6	37.1	16.7
Maji Taka	4.9	9.7	2.1	13.6	18.0	6.3	4.2	8.5	1.9
Mafunzo ya kutumia ardhi kupata mtaji	0.5	0.7	0.3	1.1	1.1	1.2	0.4	0.6	0.3
Miundombinu ya mawasiliano ya simu	42.4	43.2	42.0	50.8	49.1	53.7	41.8	42.4	41.4
Barabara	59.6	72.3	52.4	87.5	87.5	87.4	57.4	70.1	50.8
Miundombinu ya gesi	0.3	0.4	0.2	0.3	0.5	0	0.2	0.4	0.2
Jumla	**8,497,805**	**3,079,958**	**5,417,847**	**612,597**	**381,003**	**231,593**	**7,885,208**	**2,698,955**	**5,186,253**
Tanzania Bara									
Umeme	30.4	49.5	19.8	45.8	31.8	50.8	27.9	46.3	18.5
Maji safi	24.3	38.0	16.6	34.6	22.4	35.8	22.5	35.6	15.8
Maji Taka	4.9	9.9	2.1	12.2	4.3	6.9	4.2	8.6	1.9
Mafunzo ya kutumia ardhi kupata mtaji	0.5	0.7	0.3	0.8	0.8	1.3	0.4	0.7	0.3
Miundombinu ya mawasiliano ya simu	41.9	42.8	41.4	29.4	33.1	52.8	41.4	42.2	41.0
Barabara	58.9	71.4	51.9	53.0	54.7	87.4	56.9	69.4	50.4
Miundombinu ya gesi	0.2	0.4	0.2	0.3	0	0	0.2	0.4	0.2
Jumla	**8,258,247**	**2,953,854**	**5,304,393**	**551,374**	**339,047**	**212,327**	**7,706,873**	**2,614,807**	**5,092,066**
Zanzibar									
Umeme	77.1	89.2	63.7	91	97.9	76.0	72.4	84.9	61.2
Maji safi	75.3	85.0	64.6	86.3	91.8	74.4	71.6	81.5	62.6
Maji Taka	4.1	5.2	3.0	1.7	2.4	0.0	5.0	6.5	3.6
Mafunzo ya kutumia ardhi kupata mtaji	0.3	0	0.6	0	0	0	0.4	0	0.8
Miundombinu ya mawasiliano ya simu	59.1	51.8	67.3	60.5	58.9	64.0	58.7	48.3	68
Barabara	85.5	93.8	76.3	94.8	97.9	88.1	82.3	91.7	73.9
Miundombinu ya gesi	0.3	0	0.6	0	0	0	0.4	0	0.7
Jumla	**239,558**	**126,104**	**113,454**	**61,223**	**41,956**	**19,266**	**178,335**	**84,148**	**94,187**

NB: Majibu zaidi ya moja yalikubalika

SURA YA 6

USAJILI WA SHUGHULI ZA KIUCHUMI

Muhtasari

- *Wamiliki wa shughuli za kiuchumi Tanzania Bara waliosajiliwa kisheria lakini hawana leseni ni asilimia 1.4, wenye leseni ya biashara ni asilimia 1.9, waliosajiliwa kisheria na wana leseni ya biashara ni asilimia 3.5 na ambao hawajasajili na hawana leseni za biashara ni asilimia 93.3;*
- *Wamiliki wa shughuli za kiuchumi Zanzibar waliosajiliwa kisheria lakini hawana leseni ni asilimia 4.4, wenye leseni ya biashara ni asilimia 8.1, waliosajiliwa kisheria na wana leseni ya biashara ni asilimia 13.1 na ambao hawajasajili na hawana leseni za biashara ni asilimia 74.4;*
- *Mikoa yenye idadi kubwa ya wamiliki ambao hawajasajili na hawana leseni za biashara ni Manyara ni asilimia 98 na Kusini Unguja ni asilimia 91 wakati mikoa yenye viwango vidogo ni Njombe ni asilimia 79 na Mjini Magharibi ni asilimia 64.*

Utafiti umeangalia usajili wa kisheria na upatikaji wa leseni kwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi Tanzania. Aidha, utafiti umedadisi manufaa wanayopatapa wamiliki wa shughuli za kiuchumi kutokana na leseni. Sura hii ya ripoti inawasilisha matokeo kuhusu usajili wa shughuli za kiuchumi kwa kuzingatia aina ya shughuli za kiuchumi. Matokeo yamezingatia viashiria vinne (4) vya usajili ambavyo vilitumika kuhoji wamiliki wa shughuli za kiuchumi kama vilivyooneshwa kwenye Jedwali Na. 6.1. hivi ndivyo vinaonesha hali ya usajili ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi. Sura hii pia inaeleza manufaa ya kuwa na leseni kwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi Tanzania Bara na Zanzibar.

6.1 Usajili wa Majina na Leseni

Katika utafiti huu, watu wanaojishughulisha na shughuli mbali mbali za kiuchumi waliulizwa juu ya usajili wa majina ya shughuli zao za kiuchumi. Majibu yaliyopatikana ni haya yafuatayo: imesajiliwa kisheria lakini haina leseni, ina leseni ya biashara, imesajiliwa na ina leseni ya biashara na haijasajiliwa na haina leseni ya biashara. Aidha uchambuzi umefanyika kwa maeneo ya mijini na vijijini kwa Tanzania Bara na Zanzibar.

6.1.1 Usajili wa Majina na Leseni Tanzania

Matokeo katika Jedwali Na. 6.1 yanaonyesha kuwa asilimia 93 ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi hawajasajiliwa na hawana leseni, asilimia 4 wamesajiliwa na wana lessen, asilimia 2 wana leseni za biashara na asilimia 1 wamesajiliwa kisheria. Aidha, wengi wa wamiliki walio sajili shughuli zao na kupata leseni wanashughulika na biashara za jumla na rejareja; ukarabati

magari na pikipiki (asilimia 1.8) na kufuatiwa na wanaoshughulika na kilimo, misitu na uvuvi pamoja na usafirishaji na uhifadhi (asilimia 0.5 kila moja).

Jedwali Na. 6.1: Mgawanyo wa Wamiliki wa Shughuliza za Kiuchumi (asilimia) kwa Shughuli ya Kiuchumi na Hali ya Usajili, Tanzania, 2018

Shughuli ya Kiuchumi	Jumla	Imesajiliwa Kisheria	Ina leseni ya Biashara	Imesajiliwa na ina Leseni ya biashara	Haijasajiliwa na Haina Leseni ya Biashara
Kilimo, Misitu na Uvuvi	50.2	0.4	0.2	0.5	49.1
Uchimbaji wa Madini Mawe na Mchanga	1.0	0.0	0.0	0.1	0.9
Uzalishaji wa Bidhaa	4.4	0.0	0.1	0.1	4.1
Umeme, Gesi, Gesimvuke na Viyoyozi	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1
Ugavi wa maji, Uzoaji wa maji taka, Uratibu wa taka na Shughuli za urekebishaji	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1
Ujenzi	3.0	0.0	0.0	0.1	2.9
Biashara za Jumla na Rejareja;Ukarabati magari na pikipiki	23.6	0.6	1.0	1.8	20.2
Usafirishaji na kuhifadhi	2.1	0.1	0.4	0.5	1.2
Huduma za Malazi na Huduma za Chakula	7.2	0.1	0.2	0.2	6.8
Habari na mawasiliano	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1
Huduma za kifedha na Bima	0.3	0.0	0.0	0.1	0.1
Shughuli za mali isiyohamishika kwenye ardhi	0.2	0.0	0.0	0.0	0.2
Shughuli za kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi	1.0	0.0	0.0	0.0	0.9
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1
Elimu	0.3	0.0	0.0	0.1	0.2
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	0.2	0.1	0.0	0.0	0.1
Sanaa na Burudani	0.4	0.0	0.0	0.0	0.3
Shughuli za huduma nyingine	5.1	0.1	0.1	0.2	4.7
Shughuli za kaya kama muajiri, uzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	0.5	0.0	0.0	0.0	0.5
Shughuli za mashirika na Jumuia za Kimataifa	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Asilimia	**100.0**	**1.4**	**2.1**	**3.8**	**92.7**
Idadi ya Wamiliki	**8,497,805**	**121,986**	**175,345**	**319,885**	**7,880,589**

6.1.2 Usajili wa Majina na Leseni Tanzania Bara na Zanzibar

Utafiti umebainisha hali ya usajili wa kisheria na utoaji wa leseni za shughuli za kiuchumi kwa Tanzania Bara na Zanzibar. Matokeo katika Jedwali Na. 6.2 yanaonesha kuwa shughuli za kiuchumi za Tanzania Bara ambazo zimeshajiliwa kisheria au zina leseni ni asilimia saba (7). Matokeo ya Tanzania Bara ni tofauti na ya Zanzibar kwa sababu kwa Zanzibar asilimia 26 ya

shughuli za kiuchumi zimesajiliwa kisheria au zina leseni. Matokeo yanaonesha kuwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi wa Zanzibar wamepiga hatua katika kusajili na kupata leseni ya shughuli zao kutoka katika mamlaka zinazohusika kinyume na wamiliki wa shughuli wa Tanzania Bara.

Takwimu pia zinaonesha kuwa shughuli za kiuchumi zilizoongoza kwa kuwa na wamiliki waliosajiliwa au kupata leseni ni Biashara za jumla na rejareja; Ukarabati wa magari na pikipiki ambao ni kwa Tanzania Bara asilimia 3 na Zanzibar ni asilimia 17. Wanafuatiwa na wamiliki wa shughuli za kilimo, misitu na uvuvi pamoja na Usafirishaji na kuhifadhi (asilimia 0.9 kila moja) na wamiliki wa Huduma za malazi na huduma za chakula (asilimia 0.5) (Jedwali Na. 6.2).

Jedwali Na. 6.2: Mgawanyo wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi (asilimia) kwa Shughuli ya Kiuchumi na Hali ya Usajili, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Shughuli ya Kiuchumi	Jumla	Imesajiliwa Kisheria	Ina leseni ya Biashara	Imesajiliwa na Ina Leseni ya Biashara	Haijasajiliwa na Haina Leseni ya Biashara
Tanzania Bara					
Kilimo, Misitu na Uvuvi	50.7	0.4	0.1	0.4	49.7
Uchimbaji wa Madini Mawe na Mchanga	1.0	0.0	0.0	0.1	0.9
Uzalishaji wa Bidhaa	4.3	0.0	0.1	0.1	4.0
Umeme, Gesi, Gesimvuke na Viyoyozi	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1
Ugavi wa maji, Uzoaji wa maji taka, Uratibu wa taka na Shughuli za urekebishaji	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1
Ujenzi	2.8	0.0	0.0	0.1	2.8
Biashara za Jumla na Rejareja;Ukarabati magari na pikipiki	23.2	0.5	0.9	1.6	20.2
Usafirishaji na kuhifadhi	2.1	0.1	0.4	0.4	1.2
Huduma za Malazi na Huduma za Chakula	7.3	0.1	0.2	0.2	6.9
Habari na mawasiliano	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1
Huduma za kifedha na Bima	0.3	0.0	0.0	0.1	0.1
Shughuli za mali isiyohamishika kwenye ardhi	0.2	0.0	0.0	0.0	0.2
Shughuli za kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi	1.0	0.0	0.0	0.0	0.9
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1
Elimu	0.3	0.0	0.0	0.0	0.2
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	0.2	0.1	0.0	0.0	0.1
Sanaa na Burudani	0.4	0.0	0.0	0.0	0.4
Shughuli za huduma nyingine	5.2	0.1	0.1	0.2	4.8
Shughuli za kaya kama muajiri, uzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	0.5	0.0	0.0	0.0	0.5
Shughuli za mashirika na Jumuia za Kimataifa	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Asilimia	**100.0**	**1.4**	**1.9**	**3.5**	**93.3**
Idadi ya Wamiliki	**8,258,247**	**111,504**	**155,896**	**288,592**	**7,702,254**

Shughuli ya Kiuchumi	Jumla	Imesajiliwa Kisheria	Ina leseni ya Biashara	Imesajiliwa na Ina Leseni ya Biashara	Haijasajiliwa na Haina Leseni ya Biashara
Zanzibar					
Kilimo, Misitu na Uvuvi	32.7	0.2	1.2	2.1	29.2
Uchimbaji wa Madini Mawe na Mchanga	0.6	0.0	0.0	0.0	0.6
Uzalishaji wa Bidhaa	9.5	0.2	0.8	0.2	8.2
Umeme, Gesi, Gesimvuke na Viyoyozi	0.8	0.0	0.0	0.0	0.8
Ugavi wa maji, Uzoaji wa maji taka, Uratibu wa taka na Shughuli za urekebishaji	0.4	0.0	0.0	0.0	0.4
Ujenzi	8.8	0.0	0.0	0.0	8.8
Biashara za Jumla na Rejareja;Ukarabati magari na pikipiki	37.9	3.5	5.3	8.2	20.9
Usafirishaji na kuhifadhi	2.0	0.3	0.2	1.3	0.2
Huduma za Malazi na Huduma za Chakula	3.6	0.2	0.4	0.2	2.8
Habari na mawasiliano	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1
Huduma za kifedha na Bima	0.1	0.0	0.0	0.1	0.0
Shughuli za mali isiyohamishika kwenye ardhi	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shughuli za kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi	0.2	0.0	0.0	0.0	0.2
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	0.4	0.0	0.0	0.0	0.4
Elimu	0.6	0.0	0.0	0.4	0.2
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	0.2	0.0	0.0	0.0	0.2
Sanaa na Burudani	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shughuli za huduma nyingine	2.0	0.0	0.1	0.4	1.4
Shughuli za kaya kama muajiri, uzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shughuli za mashirika na Jumuia za Kimataifa	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Asilimia	**100.0**	**4.4**	**8.1**	**13.1**	**74.4**
Idadi ya Wamiliki	**239,558**	**10,482**	**19,448**	**31,293**	**178,335**

6.1.3 Usajili wa Majina na Leseni Kimkoa

Matokeo katika Jedwali Na.6.3 yanaonesha kuwa usajili wa kisheria na utoaji wa leseni bado ni changamoto katika mikoa mingi ya Tanzania. Utafiti umebaini kuwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi wasio sajiliwa au kuwa na leseni ni kati ya asilimia 64 za Mkoa wa Mjini Magharibi na asilimia 99 za Mkoa wa Manyara. Aidha, shughuli zilizosajiliwa au zenye leseni ni chache na zinatofautiana kutoka mkoa mmoja hadi mwingine.

Jedwali Na. 6.3: Mgawanyo wa Wamiliki wa Shughuli Za Kiuchumi (asilimia) kwa Mkoa na Hali ya Usajili, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Mkoa	Hali ya Usajili				
	Jumla	Imesajiliwa Kisheria	Ina Leseni ya Biashara	Imesajiliwa na ina Leseni ya Biashara	Haijasajiliwa na Haina Leseni ya Biashara
Tanzania Bara					
Dodoma	100.0	0.5	3.5	3.3	92.7
Arusha	100.0	2.0	0.6	5.8	91.6
Kilimanjaro	100.0	1.1	7.9	5.6	85.4
Tanga	100.0	0.8	1.4	1.7	96.1
Morogoro	100.0	1.9	1.0	4.5	92.6
Pwani	100.0	5.7	1.9	6.2	86.3
Dar es Salaam	100.0	1.8	3.7	6.4	88.1
Lindi	100.0	5.7	5.7	5.7	83.0
Mtwara	100.0	1.5	0.6	0.6	97.3
Ruvuma	100.0	7.4	0.3	0.6	91.7
Iringa	100.0	0.0	0.8	5.1	94.1
Mbeya	100.0	0.4	0.7	2.3	96.6
Singida	100.0	1.9	0.3	5.8	92.0
Tabora	100.0	5.1	0.0	5.1	89.7
Rukwa	100.0	0.4	0.4	1.5	97.6
Kigoma	100.0	0.5	1.0	2.8	95.7
Shinyanga	100.0	0.2	2.6	1.2	95.9
Kagera	100.0	0.9	3.1	7.6	88.3
Mwanza	100.0	0.6	1.2	4.3	93.9
Mara	100.0	0.0	11.4	5.7	83.0
Manyara	100.0	0.3	0.5	0.8	98.5
Njombe	100.0	2.7	12.0	6.7	78.7
Katavi	100.0	1.0	4.2	4.7	90.1
Simiyu	100.0	0.0	0.3	1.9	97.8
Geita	100.0	0.3	0.5	1.5	97.7
Songwe	100.0	0.0	3.6	2.0	94.4
Asilimia	**100.0**	**1.4**	**1.9**	**3.5**	**93.3**
Idadi ya Wamiliki	**8,258,247**	**111,503**	**155,897**	**288,589**	**7,702,255**
Zanzibar					
Kaskazini Unguja	100	0.0	2.2	18.5	79.3
Kusini Unguja	100	2.5	2.5	5.0	90.0
Mjini Magharibi	100	7.5	9.9	18.4	64.2
Kaskazini Pemba	100	2.7	4.4	3.5	89.4
Kusini Pemba	100	1.7	18.6	8.5	71.2
Asilimia	**100**	**4.4**	**8.1**	**13.1**	**74.4**
Idadi ya Wamiliki	**239,558**	**10,482**	**19,448**	**31,293**	**178,335**

6.2 Manufaa ya Kuwa na Leseni

Katika eneo hili utafiti ulitaka kujua manufaa wanayopata wamiliki wa shughuli za kiuchumi wenye leseni. Manufaa yaliyoorodheshwa ni kutambulika kisheria, kupata mkopo kutoka taasisi za fedha, kupata wateja wengi zaidi na manufaa mengine**.** Aidha, uchambuzi umefanyika kwa eneo (mijini na vijijini) na Mkoa Tanzania Bara na Zanzibar.

6.2.1 Manufaa ya Kuwa na Leseni Tanzania

Jedwali Na 6.4 linaonesha aina za manufaa kwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi wenye leseni. Matokeo yanaonesha kuwa, idadi kubwa ya wenye leseni (asilimia 62.1) walitaja kutambulika kisheria kama manufaa wanayoyapata kutokana na kuwa na leseni hizo. Asilimia 23.0 walitaja uwezekano wa kupata mikopo kutoka taasisi za fedha kama manufaa ya kuwa na leseni. Hakuna tofauti ya mgawanyo wa manufaa yanayopatikana kwa kuwa na leseni kati ya mijini na vijijini.

Jedwali Na. 6.4: Mgawanyo wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wenye Leseni (asilimia) kwa Manufaa ya Kuwa na Leseni na Eneo, Tanzania, 2018

Manufaa ya Kuwa na Leseni	Jumla	Mijini na Vijijini	Mijini	Vijijini
Kutambulika kisheria	464,540	62.1	64.8	63.0
Mkopo kutoka taasisi za fedha	157,775	23.0	18.4	21.4
Kupata wateja wengi zaidi	75,016	11.2	8.2	10.2
Manufaa mengine	39,891	3.8	8.5	5.4
Asilimia	100.0	100.0	100.0	100.0
Idadi ya Wamiliki Wenye Leseni	**737,222**	**495,229**	**480,731**	**256,492**

NB:Matokeo yametokana na swali la dodoso ambalo wahojiwa waliruhusiwa kuchagua jibu zaidi ya moja.

6.2.2 Manufaa ya Kuwa na Leseni Tanzania Bara na Zanzibar

Jedwali Na 6.5 linaonesha kuwa asilimia 63 ya wenye leseni Tanzania Bara wanapata manufaa ya kutambulika kisheria ikilinganishwa na asilimia 11 wanaopata manufaa ya kuwa na wateja wengi. Kwa upande wa Zanzibar, asilimia 66 ya wenye leseni wanapata manufaa ya kutambulika kisheria ikilinganishwa na asilimia 6 wanaopata manufaa ya kuwa na wateja wengi. Hali hii pia imeonekana katika mgawanyo wa wamiliki wa shughuli za kiuchumi katika maeneo ya mijini na vjijini.

Jedwali Na. 6.5: Mgawanyo wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wenye Leseni (asilimia) kwa Manufaa ya Kuwa na Leseni na Eneo, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Manufaa ya Kuwa na Leseni	Idadi	Mijini na Vijijini	Mijini	Vijijini
Tanzania Bara				
Kutambulika kisheria	414,822	62.7	40.0	22.6
Mkopo kutoka taasisi za fedha	137,042	20.7	14.5	6.2
Kupata wateja wengi zaidi	70,244	10.6	7.6	3.0
Manufaa mengine	39,891	6.0	2.7	3.3
Idadi ya Wamiliki Wenye Leseni	**661,999**	**100.0**	**64.9**	**35.1**
Zanzibar				
Kutambulika kisheria	49,718	66.1	44.2	21.9
Mkopo kutoka taasisi za fedha	20,734	27.6	19.4	8.2
Kupata wateja wengi zaidi	4,772	6.3	4.7	1.7
Idadi ya Wamiliki Wenye Leseni	**75,224**	**100**	**68.3**	**31.7**

NB:Matokeo yametokana na swali la dodoso ambalo wahojiwa waliruhusiwa kuchagua jibu zaidi ya moja.

6.2.3 Manufaa ya Kuwa na Leseni Kimkoa

Matokeo yanaonesha kuwa manufaa yatokanayo na kuwa na leseni kwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi katika mikoa ya Tanzania ni kutambulika kisheria na kupata mikopo katika taasisi za fedha. Manufaa haya yakichambuliwa katika ngazi ya mkoa yanatofautiana kutoka mkoa mmoja hadi mwingine. Matokea katika Jedwali Na.6.6 yanaonesha kuwa wastani wa asilimia 50 hadi 100 ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi katika mikoa yote wanapata manufaa ya kutambulika kisheria. Utafiti pia umebaini kwamba manufaa ya kupata mikopo kutoka taasisi za fedha yanatofautiana kwa viwango kati ya asilimia 6 kwa Mkoa wa Mwanza hadi asilimia 36 kwa Mkoa wa Iringa.

Jedwali Na 6.6: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wenye Leseni kwa Mkoa na Mgawanyo wa Wamiliki (asilimia) kwa Mkoa na Aina ya Manufaa ya Kuwa na Leseni, Tanzania, Bara na Zanzibar, 2018

Mkoa	Idadi ya Wamiliki Wenye Leseni	Manufaa ya Kuwa na Leseni				
		Asilimia	Kutambulika kisheria	Mkopo kutoka Taasisi za fedha	Kupata wateja wengi zaidi	Manufaa mengine
Tanzania Bara						
Dodoma	26,330	100.0	89.3	10.7	0.0	0.0
Arusha	28,617	100.0	79.5	12.8	7.7	0.0
Kilimanjaro	25,802	100.0	100.0	0.0	0.0	0.0
Tanga	21,520	100.0	75.9	17.2	3.4	3.4
Morogoro	29,787	100.0	48.4	22.6	19.4	9.7
Pwani	30,940	100.0	45.7	20.0	14.3	20
Dar es Salaam	164,016	100.0	52.8	26.1	16.7	4.4
Lindi	7,772	100.0	75.0	25.0	0.0	0.0
Mtwara	8,148	100.0	57.1	28.6	14.3	0.0
Ruvuma	3,448	100.0	75.0	25.0	0.0	0.0
Iringa	10,734	100.0	63.6	36.4	0.0	0.0
Mbeya	27,246	100.0	64.7	26.5	5.9	2.9
Singida	29,461	100.0	61.3	35.5	3.2	0.0
Tabora	11,638	100.0	72.7	18.2	0.0	9.1
Rukwa	6,376	100.0	75.0	8.3	16.7	0.0
Kigoma	41,570	100.0	33.3	18.5	18.5	29.6
Shinyanga	14,268	100.0	85.7	0.0	14.3	0.0
Kagera	37,819	100.0	63.9	11.1	11.1	13.9
Mwanza	35,050	100.0	77.1	5.7	14.3	2.9
Mara	29,220	100.0	60.9	26.1	8.7	4.3
Manyara	6,153	100.0	62.5	25.0	12.5	0.0
Njombe	11,599	100.0	66.7	27.8	5.6	0.0
Katavi	9,109	100.0	77.8	11.1	11.1	0.0
Simiyu	9,463	100.0	72.7	27.3	0.0	0.0
Geita	15,220	100.0	33.0	16.5	4.1	4.1
Songwe	20,689	100.0	63.6	36.4	0.0	0.0
Jumla	**661,999**	**100.0**	**62.7**	**20.7**	**10.6**	**6.0**
Zanzibar						
Kaskazini Unguja	9,196	100.0	73.1	23.1	3.8	0.0
Kusini Unguja	2,019	100.0	100.0	0.0	0.0	0.0
Mjini Magharibi	48,104	100.0	61.7	34	4.3	0.0
Kaskazini Pemba	6,003	100.0	56.3	12.5	31.3	0.0
Kusini Pemba	9,900	100.0	80.0	15.0	5.0	0.0
Jumla	**75,224**	**100.0**	**66.1**	**27.6**	**6.3**	**0.0**

NB:Matokeo yametokana na swali la dodoso ambalo wahojiwa waliruhusiwa kuchagua jibu zaidi ya moja.

SURA YA 7

SHUGHULI ZA KIUCHUMI KATIKA SEKTA RASMI NA ISIYO RASMI

Sehemu hii ya ripoti inaelezea matokeo ya taarifa za shughuli za kiuchumi kwa kuzingatia mgawanyo wa sekta. Matokeo yanahusu shughuli za kiuchumi katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi Tanzania Bara na Zanzibar. Aidha, sehemu hii inaelezea umiliki wa shughuli za kiuchumi kwa jinsi na umri wa wamiliki wa shughuli za kiuchumi katika Tanzania Bara na Zanzibar.

Muhtasari

- *Mchango wa Sekta Isiyo Rasmi katika wamiliki wa shughuli za kiuchumi ni asilimia 92.8 kwa Tanzania, Tanzania Bara asilimia 93.3 na asilimia 74.4 kwa Zanzibar ;*
- *Shughuli za Kilimo, misitu na uvuvi; Biashara za jumla na rejareja: ukarabati magari na pikipiki; na Huduma za malazi na chakula ndizo zenye wamiliki wengi katika Sekta Isiyo Rasmi kwa Tanzania Bara na Zanzibar;*
- *Mikoa yenye asilimia kubwa zaidi ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi katika Tanzania Bara ni Manyara (asilimia 98.5), Simiyu (asilimia 97.8), Geita asilimia 97.7, Rukwa asilimia 97.6, Mtwara asilimia 97.3, Mbeya asilimia 96.6, Tanga asilimia 96.1 na Shinyanga asilimia 95.9. Kwa upande wa Zanzibar, Mkoa wa Kusini Unguja (asilimia 90) ndio wenye asilimia kubwa zaidi ya wamiliki.*

Kama ilivyofafanuliwa katika Sura ya Kwanza ya ripoti hii, Sekta Isiyo Rasmi inajumuisha shughuli za kiuchumi zinazomilikiwa na watu binafsi au kaya ambazo hazijasajiliwa kwenye vyombo vya kisheria na zisizo na leseni za biashara.

7.1 Shughuli za Kiuchumi Kisekta

Utafiti ulitaka kujua hali ya Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi kupitia wamiliki wa shughuli za kiuchumi. Aidha uchambuzi umefanyika kwa aina ya shughuli na mkoa katika Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar.

7.1.1 Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta Tanzania

Matokeo yanaonesha kuwa asilimia 7.2 ya wamiliki wa shughuli za uchumi wa Tanzania wapo katika Sekta Rasmi na asilimia 92.8 wapo katika Sekta Isiyo Rasmi. Shughuli za kiuchumi ambazo zina asilimia kubwa zaidi ya wamiliki ni Kilimo, misitu na uvuvi katika Sekta Isiyo Rasmi (asilimia 49) zikifuatiwa na shughuli za Biashara ya jumla na rejareja: ukarabati magari na pikipiki katika Sekta Isiyo Rasmi (asilimia 20). Mgawanyo wa asilimia kwa shughuli zingine za kiuchumi kisekta umeonyeshwa katika Jedwali Na. 7.1.

Jedwali Na. 7.1: Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Aina ya Shughuli na Sekta, Tanzania, 2018

Shughuli ya Kiuchumi	Jumla	Sekta Rasmi	Sekta Isiyo Rasmi
Shughuli za kilimo cha mazao uvuvi ufugaji na mazo ya misitu	50.2	1.0	49.2
Shughuli za uchimbaji madini mawe na mchanga	1.0	0.1	0.9
Shughuli za utengenezaji wa bidhaa	4.4	0.3	4.1
Umeme gesi, mvuke na viyoyozi	0.1	0.0	0.1
Ugavi wa maji uzoaji wa taka uratibu wa taka na shughuli za urekebishaji	0.1	0.0	0.1
Ujenzi	3.0	0.1	2.9
Biashara za jumla na rejareja; ukarabati magari na pikipiki	23.6	3.5	20.2
Usafirishaji na Uhifadhi	2.1	0.9	1.2
Shughuli za huduma za malazi na huduma ya chakula	7.2	0.4	6.8
Habari na mawasiliano	0.1	0.0	0.1
Shughuli za huduma za kifedha na Bima	0.3	0.1	0.1
Shughuli za mali ardhi	0.2	0.0	0.2
Shughuli za kitaalamu kisayansi na kiufundi	1.0	0.1	0.9
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	0.1	0.0	0.1
Utawala wa umma na ulinzi; na huduma za lazima za usalama wa jamii	0.1	0.0	0.1
Elimu	0.3	0.1	0.2
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	0.2	0.1	0.1
Sanaa Burudani	0.4	0.1	0.3
Shughuli za huduma nyingine	5.1	0.4	4.7
Shughuli za kaya kama muajiri uzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	0.5	0.0	0.5
Shughuli za mashirika na jumuia za kimataifa	0.0	0.0	0.0
Jumla	**100.0**	**7.2**	**92.8**
Jumla ya Wamiliki	**8,497,805**	**612,597**	**7,885,208**

7.1.2 Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta Tanzania Bara.

Jedwali Na. 7.2 linaonesha kuwa mgawanyo wa wamiliki wa shughuli za kiuchumi kwa aina ya shughuli na sekta kwa Tanzania Bara hautofautiana sana na wa Tanzania nzima. Asilimia 7.2 ya wamiliki wa shughuli za uchumi wa Tanzania Bara wapo katika Sekta Rasmi na asilimia 92.8 wapo katika Sekta Isiyo Rasmi. (Jedwali Na. 7.2)

Jedwali Na. 7.2: Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Aina ya Shughuli na Sekta, Tanzania Bara, 2018

Shughuli ya kiuchumi	Jumla	Sekta Rasmi	Sekta Isiyo Rasmi
Kilimo, Misitu na Uvuvi	32.7	3.5	29.2
Uchimbaji wa Madini Mawe na Mchanga	0.6	0.0	0.6
Uzalishaji wa Bidhaa	9.5	1.3	8.2
Umeme, Gesi, Gesimvuke na Viyoyozi	0.8	0.0	0.8
Ugavi wa maji, Uzoaji wa maji taka, Uratibu wa taka na Shughuli za urekebishaji	0.4	0.0	0.4
Ujenzi	8.8	0.0	8.8
Biashara za Jumla na Rejareja;Ukarabati magari na pikipiki	37.9	17.0	20.9
Usafirishaji na kuhifadhi	2.0	1.8	0.2
Huduma za Malazi na Huduma za Chakula	3.6	0.8	2.8
Habari na mawasiliano	0.1	0.0	0.1
Huduma za kifedha na Bima	0.1	0.1	0.0
Shughuli za mali isiyohamishika kwenye ardhi	0.0	0.0	0.0
Shughuli za kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi	0.2	0.0	0.2
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	0.0	0.0	0.0
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	0.4	0.0	0.4
Elimu	0.6	0.4	0.2
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	0.2	0.0	0.2
Sanaa na Burudani	0.0	0.0	0.0
Shughuli za huduma nyingine	2.0	0.6	1.4
Shughuli za kaya kama muajiri, uzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	0.0	0.0	0.0
Shughuli za mashirika na Jumuia za Kimataifa	0.0	0.0	0.0
Jumla	**100.0**	**26.0**	**74.0**
Idadi ya Wamiliki	**8,258,247**	**551,374**	**7,706,873**

7.1.3 Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta Zanzibar.

Jedwali Na. 7.3 linaonesha wamiliki wa shughuli za kiuchumi wa Zanzibar kwa aina ya shughuli na sekta. Matokeo yanaonesha kuwa, asilimia 25.6 ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi wapo kwenye Sekta Isiyo Rasmi (asilimia 29.2) na asilimia 74.4 wapo kwenye Sekta Rasmi.

Jedwali Na. 7.3: Mgawanyo wa Wamiliki (asilimia) wa Shughuli za Kiuchumi kwa Aina ya Shughuli na Sekta, Zanzibar, 2018

Shughuli ya kiuchumi	Jumla	Sekta Rasmi	Sekta Isiyo Rasmi
Kilimo, Misitu na Uvuvi	32.7	3.5	29.2
Uchimbaji wa Madini Mawe na Mchanga	0.6	0.0	0.6
Uzalishaji wa Bidhaa	9.5	1.3	8.2
Umeme, Gesi, Gesimvuke na Viyoyozi	0.8	0.0	0.8
Ugavi wa maji, Uzoaji wa maji taka, Uratibu wa taka na Shughuli za urekebishaji	0.4	0.0	0.4
Ujenzi	8.8	0.0	8.8
Biashara za Jumla na Rejareja;Ukarabati magari na pikipiki	37.9	17.0	20.9
Usafirishaji na kuhifadhi	2.0	1.8	0.2
Huduma za Malazi na Huduma za Chakula	3.6	0.8	2.8
Habari na mawasiliano	0.1	0.0	0.1
Huduma za kifedha na Bima	0.1	0.1	0.0
Shughuli za kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi	0.2	0.0	0.2
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	0.4	0.0	0.4
Elimu	0.6	0.4	0.2
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	0.2	0.0	0.2
Shughuli za huduma nyingine	2.0	0.6	1.4
Jumla	**100.0**	**25.6**	**74.4**
Idadi ya Wamiliki	**239,558**	**61,223**	**178,335**

7.1.4 Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta Kimkoa.

Takwimu katika Jedwali Na 7.3 na Kielelezo Na. 7.1 zinaonesha kuwa katika mikoa yote ya Tanzania Bara na Zanzibar wamiliki wengi zaidi wa shughuli za kiuchumi wanaendesha shughuli zao katika Sekta Isiyo Rasmi. Kwa mikoa ya Tanzania Bara, wamiliki wanaendesha shughuli zao katika Sekta Isiyo Rasmi Mkoa ni kati ya asilimia 78.7 katika Mkoa wa Njombe na asilimia 98.5 katika Mkoa wa Manyara. Kwa mikoa ya Zanzibar Sekta Isiyo Rasmi ni kati ya asilimi 64.2 kwa Mkoa wa Mjini Magharibi na asilimia 90.0 kwa Mkoa wa Kusini Unguja. Matokeo zaidi yamo katika Jedwali Na. 7.4 na Kielelezo Na. 7.1.

Jedwali Na. 7.4: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Mkoa na Mgawanyo wa Wamiliki (asilimia) kwa Mkoa na Sekta, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Mkoa	Idadi ya Wamiliki	Asilimia ya Wamiliki Kimkoa			Asilimia ya wamiliki Kitaifa		
		Jumla	Rasmi	Isiyo Rasmi	Jumla	Rasmi	Isiyo Rasmi
Tanzania Bara							
Dodoma	346,058	100.0	7.3	92.7	4.2	0.3	3.9
Arusha	367,618	100.0	8.4	91.6	4.5	0.4	4.1
Kilimanjaro	191,363	100.0	14.6	85.4	2.3	0.3	2
Tanga	534,304	100.0	3.9	96.1	6.5	0.3	6.2
Morogoro	296,909	100.0	7.4	92.6	3.6	0.3	3.3
Pwani	186,524	100.0	13.7	86.3	2.3	0.3	1.9
Dar Es Salaam	954,026	100.0	11.9	88.1	11.6	1.4	10.2
Lindi	51,487	100.0	17.0	83.0	0.6	0.1	0.5
Mtwara	391,120	100.0	2.7	97.3	4.7	0.1	4.6
Ruvuma	292,219	100.0	8.3	91.7	3.5	0.3	3.2
Iringa	115,151	100.0	5.9	94.1	1.4	0.1	1.3
Mbeya	586,585	100.0	3.4	96.6	7.1	0.2	6.9
Singida	297,463	100.0	8.0	92.0	3.6	0.3	3.3
Tabora	185,155	100.0	10.3	89.7	2.2	0.2	2
Rukwa	244,418	100.0	2.4	97.6	3.0	0.1	2.9
Kigoma	612,784	100.0	4.3	95.7	7.4	0.3	7.1
Shinyanga	334,963	100.0	4.1	95.9	4.1	0.2	3.9
Kagera	234,270	100.0	11.7	88.3	2.8	0.3	2.5
Mwanza	488,713	100.0	6.1	93.9	5.9	0.4	5.6
Mara	111,798	100.0	17.0	83.0	1.4	0.2	1.1
Manyara	306,118	100.0	1.5	98.5	3.7	0.1	3.7
Njombe	48,334	100.0	21.3	78.7	0.6	0.1	0.5
Katavi	97,160	100.0	9.9	90.1	1.2	0.1	1.1
Simiyu	314,844	100.0	2.2	97.8	3.8	0.1	3.7
Geita	433,764	100.0	2.3	97.7	5.3	0.1	5.1
Songwe	235,099	100.0	5.6	94.4	2.8	0.2	2.7
Asilimia		100.0	**6.7**	**93.3**	**100.0**	**6.7**	**93.3**
Idadi	**8,258,247**	**8,258,247**	**555,993**	**7,702,255**	**8,258,247**	**555,993**	**7,702,255**
Zanzibar							
Kaskazini Unguja	32,539	100.0	20.7	79.3	13.6	2.8	10.8
Kusini Unguja	26,922	100.0	10.0	90.0	11.2	1.1	10.1
Mjini Magharibi	108,491	100.0	35.8	64.2	45.3	16.2	29.1
Kaskazini Pemba	42,401	100.0	10.6	89.4	17.7	1.9	15.8
Kusini Pemba	29,205	100.0	28.8	71.2	12.2	3.5	8.7
Asilimia		100.0	**25.6**	**74.4**	**100**	**25.6**	**74.4**
Idadi	**239,558**	**239,558**	**61,223**	**178,335**	**239,558**	**61,223**	**178,335**

Kielelezo Na. 7.1: Asilimia ya Wamiliki wa Shughuli wa Kiuchumi Katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi kwa Mkoa, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

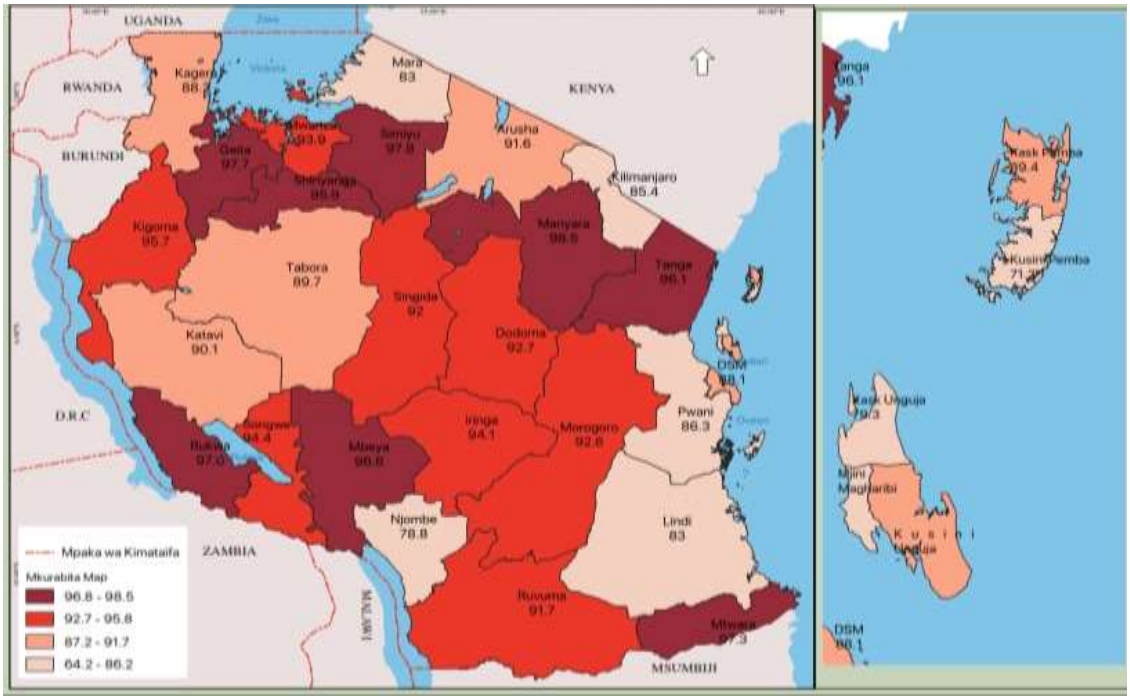

Chanzo: Jedwali Na. 7.5

7.2 Umiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta na Jinsi

Utafiti ulitaka kujua hali ya umiliki wa shughuli za kiuchumi kwa sekta na jinsi, katika , Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar. Maelezo zaidi yametolewa kwenye vipengele Na. 7.2.1 hadi 7.2.3.

7.2.1 Umiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta na Jinsi Tanzania.

Matokeo katika Jedwali Na. 7.5 yanaonesha kuwa katika Sekta Isiyo wanaume wamiliki (asilimia 61.6) ni wengi kuliko wamiliki wanawake (asilimia 38.4). Wanaume wamiliki wengi katika sekta Isiyo Rasmi wamo zaidi katika shughuli za Kilimo, misitu na uvuvi (asilimia 39.2) wanafuatiwa na walio katika Shughuli za biashara za jumla na rejareja; ukarabati magari na pikipiki (9.4 asilimia). Kwa upande wa Sekta Rasmi pia wanaume wamiliki (asilimia 77.4) ni wengi kuliko wanawake wamiliki (asilimia 22.6).

Jedwali Na. 7.6: Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Aina ya Shughuli, Sekta na Jinsi,Tanzania, 2018

Shughuli ya kiuchumi	Sekta Zote			Sekta Rasmi			Sekta Isiyo Rasmi		
	Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke
Shughuli za kilimo cha mazao uvuvi ufugaji na mazo ya misitu	50.2	37.2	13.0	13.5	11.1	2.3	53.0	39.2	13.8
Shughuli za uchimbaji madini mawe na mchanga	1.0	0.8	0.2	1.3	1.3	0.0	1.0	0.8	0.2
Shughuli za utengenezaji wa bidhaa	4.4	2.4	2.0	3.9	3.2	0.7	4.5	2.3	2.2
Umeme gesimvuke na viyoyozi	0.1	0.1	0.0	0.7	0.3	0.4	0.1	0.1	0.0
Ugavi wa majiuzoaji wa taka uratibu wa taka na shughuli za urekebishaji	0.1	0.0	0.1	0.4	0.1	0.3	0.1	0.0	0.0
Ujenzi	3.0	3.0	0.0	1.0	1.0	0.0	3.2	3.1	0.0
Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki	23.6	11.3	12.4	47.9	35.6	12.3	21.8	9.4	12.4
Usafirishaji na Uhifadhi	2.1	2.1	0.1	13.0	12.5	0.6	1.3	1.3	0.0
Shughuli za huduma za malazi na huduma ya chakula	7.2	1.4	5.9	6.1	3.5	2.6	7.3	1.2	6.1
Habari na mawasiliano	0.1	0.1	0.0	0.4	0.2	0.1	0.1	0.1	0.0
Shughuli za huduma za kifedha na Bima	0.3	0.2	0.1	1.7	1.1	0.6	0.1	0.1	0.1
Shughuli za mali ardhi	0.2	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.2	0.1	0.1
Shughuli za kitaalamu kisayansi na kiufundi	1.0	0.8	0.2	0.8	0.6	0.2	1.0	0.8	0.2
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	0.1	0.1	0.0	0.2	0.2	0.0	0.1	0.0	0.0
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.0
Elimu	0.3	0.2	0.1	0.9	0.8	0.1	0.2	0.2	0.1
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	0.2	0.1	0.1	1.3	0.8	0.4	0.1	0.1	0.0
Sanaa Burudani	0.4	0.3	0.1	0.9	0.8	0.1	0.4	0.2	0.1
Shughuli za huduma nyingine	5.1	2.5	2.6	5.6	4.0	1.6	5.0	2.3	2.7
Shughuli za kaya kama muajiriuzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	0.5	0.2	0.3	0.5	0.4	0.2	0.5	0.2	0.3
Shughuli za mashirika na jumuia za kimataifa	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Asilimia	**100.0**	**62.8**	**37.2**	**100.0**	**77.4**	**22.6**	**100.0**	**61.6**	**38.4**
Idadi ya wamiliki	**8,497,805**	**5,334,054**	**3,163,751**	**612,597**	**474,139**	**138,458**	**7,885,208**	**4,859,915**	**3,025,293**

7.2.2 Umiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta na Jinsi, Tanzania Bara

Jedwali Na. 7.6 linaonesha kuwa umiliki wa shughuli za kiuchumi kwa aina ya shughuli, sekta na jinsi kwa Tanzania Bara haupishani sana na wa Tanzania (Jedwali Na. 7.5).

Jedwali Na. 7.7: Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Aina ya Shughuli,Sekta na Jinsi, Tanzania Bara, 2018

Shughuli ya kiuchumi	Sekta Zote			Sekta Rasmi			Sekta Isiyo Rasmi		
	Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke
Shughuli za kilimo cha mazao uvuvi ufugaji na mazo ya misitu	50.7	37.6	13.1	13.4	10.9	2.6	53.3	39.5	13.9
Shughuli za uchimbaji madini mawe na mchanga	1.0	0.8	0.2	1.4	1.4	0.0	1.0	0.8	0.2
Shughuli za utengenezaji wa bidhaa	4.3	2.3	1.9	3.8	3.0	0.7	4.3	2.3	2.0
Umeme gesimvuke na viyoyozi	0.1	0.1	0.0	0.8	0.3	0.4	0.1	0.1	0.0
Ugavi wa majiuzoaji wa taka uratibu wa taka na shughuli za urekebishaji	0.1	0.0	0.1	0.5	0.2	0.3	0.1	0.0	0.0
Ujenzi	2.8	2.8	0.0	1.1	1.1	0.0	3.0	2.9	0.0
Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki	23.2	10.9	12.4	45.8	33.0	12.8	21.6	9.3	12.3
Usafirishaji na Uhifadhi	2.1	2.1	0.1	13.7	13.1	0.6	1.3	1.3	0.0
Shughuli za huduma za malazi na huduma ya chakula	7.3	1.4	6.0	6.4	3.6	2.8	7.4	1.2	6.2
Habari na mawasiliano	0.1	0.1	0.0	0.4	0.2	0.2	0.1	0.1	0.0
Shughuli za huduma za kifedha na Bima	0.3	0.2	0.1	1.8	1.1	0.7	0.1	0.1	0.1
Shughuli za mali ardhi	0.2	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.2	0.1	0.1
Shughuli za kitaalamu kisayansi na kiufundi	1.0	0.8	0.2	0.9	0.6	0.3	1.0	0.8	0.2
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	0.1	0.1	0.0	0.2	0.2	0.0	0.1	0.0	0.0
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.0
Elimu	0.3	0.2	0.1	0.8	0.7	0.1	0.2	0.2	0.1
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	0.2	0.1	0.1	1.4	0.9	0.5	0.1	0.1	0.0
Sanaa Burudani	0.4	0.3	0.1	1.0	0.9	0.2	0.4	0.2	0.1
Shughuli za huduma nyingine	5.2	2.5	2.7	6.0	4.3	1.6	5.1	2.4	2.7
Shughuli za kaya kama muajiriuzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	0.5	0.2	0.3	0.6	0.4	0.2	0.5	0.2	0.3
Shughuli za mashirika na jumuia za kimataifa	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Asilimia	**100.0**	**62.6**	**37.4**	**100.0**	**76.0**	**24.0**	**100.0**	**61.6**	**38.4**
Idadi ya wamiliki	**8,258,247**	**5,169,418**	**3,088,829**	**551,374**	**419,257**	**132,116**	**7,706,873**	**4,750,160**	**2,956,713**

7.2.3 Umiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta na Jinsi Zanzibar

Matokeo katika Jedwali Na. 7.7 yanaonesha kuwa katika Sekta Isiyo Rasmi kwa Zanzibar wanaume wamiliki (asilimia 61.5) ni wengi kuliko wanawake wamiliki (asilimia 38.5). Wanaume wamiliki wengi katika sekta Isiyo Rasmi wamo zaidi katika shughuli za Kilimo, misitu na uvuvi (asilimia 28.7) wanafuatiwa na waliomo katika shughuli za Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki (asilimia 12.8). Kwa upande wa Sekta Rasmi pia wanaume wamiliki (asilimia 89.6) ni wengi kuliko wanawake wamiliki (asilimia 10.4)

Jedwali Na. 7.8: Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Aina ya Shughuli, Sekta na Jinsi, Zanzibar, 2018

Shughuli ya kiuchumi	Sekta Zote			Sekta Rasmi			Sekta Isiyo Rasmi		
	Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke
Shughuli za kilimo cha mazao uvuvi ufugaji na mazo ya misitu	32.7	24.9	7.8	13.6	13.6	0.0	39.2	28.7	10.5
Shughuli za uchimbaji madini mawe na mchanga	0.6	0.6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.8	0.8	0.0
Shughuli za utengenezaji wa bidhaa	9.5	3.8	5.7	4.9	4.9	0.0	11.0	3.3	7.7
Umeme gesimvuke na viyoyozi	0.8	0.8	0.0	0.0	0.0	0.0	1.1	1.1	0.0
Ugavi wa majiuzoaji wa taka uratibu wa taka na shughuli za urekebishaji	0.4	0.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.5	0.5	0.0
Ujenzi	8.8	8.8	0.0	0.0	0.0	0.0	11.9	11.9	0.0
Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki	37.9	24.5	13.4	66.6	58.8	7.8	28.1	12.8	15.3
Usafirishaji na Uhifadhi	2.0	2.0	0.0	7.0	7.0	0.0	0.2	0.2	0.0
Shughuli za huduma za malazi na huduma ya chakula	3.6	0.8	2.8	3.3	2.5	0.8	3.8	0.3	3.5
Habari na mawasiliano	0.1	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0	0.2
Shughuli za huduma za kifedha na Bima	0.1	0.1	0.0	0.6	0.6	0.0	0.0	0.0	0.0
Shughuli za mali ardhi	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shughuli za kitaalamu kisayansi na kiufundi	0.2	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.3	0.3	0.0
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	0.4	0.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.6	0.6	0.0
Elimu	0.6	0.6	0.0	1.6	1.6	0.0	0.2	0.2	0.0
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	0.2	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.2	0.0
Sanaa Burudani	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shughuli za huduma nyingine	2.0	0.7	1.3	2.2	0.6	1.7	1.9	0.7	1.2
Shughuli za kaya kama muajiriuzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shughuli za mashirika na jumuia za kimataifa	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Asilimia	**100.0**	**68.7**	**31.3**	**100.0**	**89.6**	**10.4**	**100.0**	**61.5**	**38.5**
Idadi ya wamiliki	**239,558**	**164,636**	**74,922**	**61,223**	**54,882**	**6,341**	**178,335**	**109,755**	**68,580**

7.3 Umiliki wa Shughuli za Kiuchumi Kwa Umri

Utafiti ulitaka kujua hali ya umiliki wa shughuli za kiuchumi kwa sekta na umri wa wamiliki katikaTanzania, Tanzania Bara na Zanzibar. Aidha umri umegawanywa katika makundi sita (5): miaka 15 hadi 24; miaka 25 hadi 34; miaka 35 hadi 44; miaka 45 hadi 54; miaka 65 na zaidi.

7.3.1 Umiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta na Umri, Tanzania

Matokeo katika Jedwali Na. 7.8 yanaonesha kuwa wamiliki wengi wa shughuli za kiuchumi katika Sekta Rasmi wana umri wa kuanzia miaka 45 hadi 64 (asilimia 34.4) wakati katika Sekta Isiyo Rasmi wana umri wa miaka 35 hadi 44 (asilimia 32.2).

Jedwali Na. 7.9: Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa aina ya Shughuli, Sekta na Umri Tanzania, 2018

Shughuli ya Kiuchumi	Sekta Rasmi						Sekta Isiyo rasmi					
	Jumla	15 -24	25 - 34	35 - 44	45 - 64	65+	Jumla	15 -24	25 - 34	35 - 44	45 - 64	65+
Shughuli za kilimo cha mazao uvuvi ufugaji na mazo ya misitu	13.5	0.0	2.4	4.4	5.0	1.6	53.0	0.4	12.1	15.3	19.3	5.9
Shughuli za uchimbaji madini mawe na mchanga	1.3	0.0	0.0	0.5	0.8	0.0	1.0	0.0	0.3	0.4	0.3	0.0
Shughuli za utengenezaji wa bidhaa	3.9	0.1	0.6	0.9	1.9	0.4	4.5	0.2	1.5	1.4	1.2	0.2
Umeme gesimvuke na viyoyozi	0.7	0.0	0.1	0.0	0.3	0.2	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0
Ugavi wa majiuzoaji wa taka uratibu wa taka na shughuli za urekebishaji	0.4	0.0	0.1	0.1	0.1	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Ujenzi	1.0	0.0	0.1	0.4	0.4	0.0	3.2	0.1	1.1	1.2	0.7	0.1
Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki	47.9	0.2	13.3	16.1	16.5	1.8	21.8	0.5	6.8	7.6	6.1	0.7
Usafirishaji na Uhifadhi	13.0	0.4	5.5	3.5	3.4	0.2	1.3	0.0	0.6	0.5	0.2	0.0
Shughuli za huduma za malazi na huduma ya chakula	6.1	0.0	1.6	1.8	2.7	0.0	7.3	0.1	2.2	2.9	1.9	0.2
Habari na mawasiliano	0.4	0.0	0.1	0.2	0.0	0.0	0.1	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0
Shughuli za huduma za kifedha na Bima	1.7	0.0	1.1	0.4	0.2	0.0	0.1	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0
Shughuli za mali ardhi	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0	0.0	0.1	0.1	0.0
Shughuli za kitaalamu kisayansi na kiufundi	0.8	0.0	0.4	0.4	0.0	0.0	1.0	0.0	0.4	0.3	0.2	0.1
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Elimu	0.9	0.0	0.4	0.1	0.4	0.0	0.2	0.0	0.1	0.1	0.0	0.0
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	1.3	0.0	0.1	0.3	0.8	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Sanaa Burudani	0.9	0.0	0.5	0.3	0.1	0.0	0.4	0.0	0.2	0.1	0.0	0.0
Shughuli za huduma nyingine	5.6	0.3	2.2	1.3	1.4	0.5	5.0	0.2	1.7	2.0	0.9	0.3
Shughuli za kaya kama muajiriuzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	0.5	0.0	0.0	0.2	0.2	0.2	0.5	0.0	0.2	0.2	0.1	0.0
Shughuli za mashirika na jumuia za kimataifa	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Asilimia	**100.0**	**1.0**	**28.5**	**30.9**	**34.4**	**5.2**	**100.0**	**1.6**	**27.5**	**32.2**	**31.2**	**7.6**
Idadi ya Wamiliki	**612,597**	**5,914**	**174,836**	**189,189**	**210,521**	**32,137**	**7,885,208**	**125,506**	**2,165,757**	**2,540,338**	**2,456,545**	**597,062**

7.3.2 Umiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta na Umri, Tanzania bara.

Jedwali Na. 7.9 linaonesha kuwa katika Tanzania Bara umiliki wa shughuli za kiuchumi kwa sekta na umri hautofautiani sana na wa Tanzania (Jedwali Na. 7.9).

Jedwali Na. 7.10: Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Aina ya Shughuli, Sekta na Umri Tanzania Bara, 2018

Shughuli ya Kiuchumi	Sekta Rasmi						Sekta Isiyo Rasmi					
	Jumla	15 -24	25 - 34	35 - 44	45 - 64	65+	Jumla	15 -24	25 - 34	35 - 44	45 - 64	65+
Shughuli za kilimo cha mazao uvuvi ufugaji na mazo ya misitu	13.4	0.0	2.0	4.4	5.3	1.7	53.3	0.4	12.2	15.4	19.4	5.9
Shughuli za uchimbaji madini mawe na mchanga	1.4	0.0	0.0	0.5	0.9	0.0	1.0	0.0	0.3	0.4	0.3	0.0
Shughuli za utengenezaji wa bidhaa	3.8	0.1	0.5	0.7	2.0	0.4	4.3	0.1	1.5	1.4	1.1	0.2
Umeme gesimvuke na viyoyozi	0.8	0.0	0.2	0.0	0.4	0.2	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0
Ugavi wa majiuzoaji wa taka uratibu wa taka na shughuli za urekebishaji	0.5	0.0	0.2	0.2	0.2	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Ujenzi	1.1	0.0	0.2	0.5	0.5	0.0	3.0	0.1	1.0	1.1	0.7	0.1
Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki	45.8	0.2	13.1	15.4	15.5	1.6	21.6	0.5	6.8	7.5	6.1	0.7
Usafirishaji na Uhifadhi	13.7	0.4	6.0	3.5	3.5	0.2	1.3	0.0	0.6	0.5	0.2	0.0
Shughuli za huduma za malazi na huduma ya chakula	6.4	0.0	1.8	1.9	2.7	0.0	7.4	0.1	2.2	2.9	1.9	0.2
Habari na mawasiliano	0.4	0.0	0.1	0.3	0.0	0.0	0.1	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0
Shughuli za huduma za kifedha na Bima	1.8	0.0	1.2	0.4	0.2	0.0	0.1	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0
Shughuli za mali ardhi	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0	0.0	0.1	0.1	0.0
Shughuli za kitaalamu kisayansi na kiufundi	0.9	0.0	0.4	0.5	0.0	0.0	1.0	0.0	0.4	0.3	0.2	0.1
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Elimu	0.8	0.0	0.4	0.0	0.5	0.0	0.2	0.0	0.1	0.1	0.0	0.0
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	1.4	0.0	0.1	0.3	0.9	0.1	0.1	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0
Sanaa Burudani	1.0	0.0	0.5	0.4	0.2	0.0	0.4	0.0	0.2	0.1	0.0	0.0
Shughuli za huduma nyingine	6.0	0.3	2.2	1.5	1.5	0.5	5.1	0.2	1.8	2.0	0.9	0.3
Shughuli za kaya kama muajiriuzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	0.6	0.0	0.0	0.2	0.2	0.2	0.5	0.0	0.2	0.2	0.1	0.0
Shughuli za mashirika na jumuia za kimataifa	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Asilimia	**100.0**	**1.1**	**28.8**	**30.6**	**34.3**	**5.2**	**100.0**	**1.6**	**27.6**	**32.2**	**31.1**	**7.5**
Idadi ya Wamiliki	**551,374**	**5914**	**158810**	**168494**	**189234**	**28922**	**7706873**	**122491**	**2126677**	**2477974**	**2397910**	**581820**

7.3.3 Umiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta na Umri, Zanzibar

Matokeo katika Jedwali Na. 7.10 yanaonesha kuwa wamiliki wengi wa shughuli za kiuchumi Zanzibar walioko katika Sekta Rasmi wana umri wa kuanzia miaka 45 hadi 64 (asilimia 34.8) wakati katika Sekta Isiyo Rasmi wana umri wa miaka 35 hadi 44 (asilimia 35.0).

Jedwali Na. 7.11: Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Aina ya Shughuli, Sekta na Umri, Zanzibar, 2018

Shughuli ya Kiuchumi	Sekta Rasmi						Sekta Isiyo Rasmi					
	Jumla	15 -24	25 - 34	35 - 44	45 - 64	65+	Jumla	15 -24	25 - 34	35 - 44	45 - 64	65+
Shughuli za kilimo cha mazao uvuvi ufugaji na mazo ya misitu	13.6	0.0	6.1	3.9	2.6	1.1	39.2	0.2	5.7	10.0	17.3	6.0
Shughuli za uchimbaji madini mawe na mchanga	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.8	0.0	0.3	0.3	0.2	0.0
Shughuli za utengenezaji wa bidhaa	4.9	0.0	1.7	2.5	0.8	0.0	11.0	0.7	3.3	3.0	3.8	0.2
Umeme gesimvuke na viyoyozi	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.1	0.0	0.0	0.6	0.6	0.0
Ugavi wa majiuzoaji wa taka uratibu wa taka na shughuli za urekebishaji	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.5	0.0	0.2	0.3	0.0	0.0
Ujenzi	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	11.9	0.0	3.0	5.4	3.3	0.2
Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki	66.6	0.0	15.1	22.1	25.2	4.2	28.1	0.3	7.0	11.8	7.0	1.9
Usafirishaji na Uhifadhi	7.0	0.0	0.8	3.7	2.5	0.0	0.2	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0
Shughuli za huduma za malazi na huduma ya chakula	3.3	0.0	0.0	0.8	2.5	0.0	3.8	0.0	1.0	1.9	0.7	0.2
Habari na mawasiliano	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0
Shughuli za huduma za kifedha na Bima	0.6	0.0	0.0	0.0	0.6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shughuli za mali ardhi	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shughuli za kitaalamu kisayansi na kiufundi	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.3	0.0	0.3	0.0	0.0	0.0
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.6	0.0	0.0	0.6	0.0	0.0
Elimu	1.6	0.0	0.8	0.8	0.0	0.0	0.2	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0	0.0	0.2	0.0	0.0
Sanaa Burudani	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shughuli za huduma nyingine	2.2	0.0	1.7	0.0	0.6	0.0	1.9	0.3	0.7	1.0	0.0	0.0
Shughuli za kaya kama muajiriuzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shughuli za mashirika na jumuia za kimataifa	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Asilimia	**100.0**	**0.0**	**26.2**	**33.8**	**34.8**	**5.3**	**100.0**	**1.7**	**21.9**	**35.0**	**32.9**	**8.5**
Idadi ya Wamiliki	**61,223**	**-**	**16,025**	**20,694**	**21,288**	**3,215**	**178,333**	**3,015**	**39,081**	**62,363**	**58,634**	**15,244**

7.3.4 Umiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta na Umri, Kimkoa

Matokeo katika Jedwali Na. 7.11 yanaonesha katika Mkoa wa Songwe wamiliki wengi wa shughuli za kiuchumi Zanzibar walioko katika Sekta Rasmi wana umri wa kuanzia miaka 25 hadi 34 (asilimia 71.4) wakati katika Sekta Isiyo Rasmi wamiliki wengi wenye umri wa miaka 25 hadi 34 (asilimia 43.2) wako mkoa wa Lindi.

Jedwali Na. 7.12: Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Mkoa, Sekta na Umri, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Mkoa	Sekta Rasmi							Sekta Isiyo Rasmi						
	Idadi	Jumla	15 -24	25 - 34	35 - 44	45 - 64	65+	Idadi	Jumla	15 -24	25 - 34	35 - 44	45 - 64	65+
Tanzania Bara														
Dodoma	25,390	100.0	0.0	37.0	33.3	25.9	3.7	320,667	100.0	1.2	24.9	29.3	33.4	11.1
Arusha	30,818	100.0	0.0	28.6	33.3	38.1	0.0	336,800	100.0	1.3	27.9	31.6	29.4	9.8
Kilimanjaro	27,951	100.0	0.0	7.7	15.4	65.4	11.5	163,411	100.0	2.0	20.4	37.5	31.6	8.6
Tanga	20,779	100.0	0.0	35.7	32.1	21.4	10.7	513,526	100.0	1.0	19.2	26.3	40.2	13.3
Morogoro	22,100	100.0	0.0	39.1	21.7	39.1	0.0	274,808	100.0	1.4	30.8	39.2	23.8	4.9
Pwani	25,636	100.0	3.4	24.1	34.5	37.9	0.0	160,888	100.0	2.7	26.9	35.2	26.4	8.8
Dar es Salaam	13,901	100.0	1.6	39.2	30.4	26.4	2.4	840,126	100.0	2.3	36.0	35.1	23.6	2.9
Lindi	8,742	100.0	11.1	33.3	22.2	33.3	0.0	42,743	100.0	2.3	43.2	20.5	34.1	0.0
Mtwara	10,476	100.0	0.0	0.0	33.3	55.6	11.1	380,643	100.0	0.3	24.5	28.7	34.9	11.6
Ruvuma	24,136	100.0	0.0	17.9	25.0	46.4	10.7	268,082	100.0	0.3	26.4	31.8	33.1	8.4
Iringa	6,832	100.0	0.0	14.3	42.9	28.6	14.3	108,319	100.0	1.8	27.9	32.4	34.2	3.6
Mbeya	20,034	100.0	0.0	32.0	52.0	12.0	4.0	566,552	100.0	1.7	27.3	34.2	28.7	8.1
Singida	23,760	100.0	0.0	32.0	40.0	28.0	0.0	273,703	100.0	0.7	25.0	32.3	35.1	6.9
Tabora	19,044	100.0	0.0	16.7	27.8	27.8	27.8	166,110	100.0	1.3	23.6	39.5	33.1	2.5
Rukwa	5,845	100.0	0.0	27.3	27.3	45.5	0.0	238,574	100.0	2.4	29.2	34.5	28.3	5.6
Kigoma	21,555	100.0	0.0	28.6	21.4	35.7	14.3	591,229	100.0	2.6	27.1	30.5	32.3	7.6
Shinyanga	13,589	100.0	5.0	20.0	30.0	45.0	0.0	321,374	100.0	1.5	26.2	26.2	38.5	7.6
Kagera	27,314	100.0	3.8	23.1	34.6	38.5	0.0	206,956	100.0	0.0	29.9	33.5	30.5	6.1
Mwanza	30,044	100.0	0.0	26.7	43.3	26.7	3.3	458,669	100.0	2.0	26.2	33.0	29.7	9.2
Mara	19,056	100.0	0.0	6.7	13.3	60.0	20.0	92,741	100.0	2.7	27.4	30.1	35.6	4.1
Manyara	4,615	100.0	0.0	16.7	16.7	66.7	0.0	301,504	100.0	0.3	24.5	32.4	35.5	7.4
Njombe	10,311	100.0	0.0	18.7	50.0	31.2	0.0	38,022	100.0	0.0	42.4	32.2	20.3	5.1
Katavi	9,614	100.0	5.3	47.4	31.6	15.8	0.0	87,546	100.0	1.7	42.2	22.0	27.2	6.9
Simiyu	6,882	100.0	0.0	50.0	37.5	12.5	0.0	307,962	100.0	1.7	25.4	30.7	31.8	10.3
Geita	9,784	100.0	0.0	0.0	22.2	66.7	11.1	423,980	100.0	3.1	26.2	34.4	30.8	5.6
Songwe	13,166	100.0	0.0	71.4	14.3	14.3	0.0	221,934	100.0	0.8	35.2	31.8	26.7	5.5
Idadi ya Wamiliki	**651,374**	**100.0**	**1.1**	**28.8**	**30.6**	**34.3**	**5.2**	**7,706,869**	**100.0**	**1.6**	**27.6**	**32.2**	**31.1**	**7.5**
Zanzibar														
Kaskazini Unguja	6,721	100.0	0.0	21.1	36.8	42.1	0.0	25,820	100.0	1.4	32.9	21.9	31.5	12.3
Kusini Unguja	2,692	100.0	0.0	25.0	50.0	0.0	25.0	24,230	100.0	0.0	19.4	36.1	38.9	5.6
Mjini Magharibi	38,892	100.0	0.0	23.7	31.6	39.5	5.3	69,597	100.0	2.2	19.1	41.2	30.9	6.6
Kaskazini Pemba	4,503	100.0	0.0	50.0	25.0	25.0	0.0	37,899	100.0	3.0	18.8	28.7	38.6	10.9
Kusini Pemba	8,415	100.0	0.0	29.4	41.2	23.5	5.9	20,790	100.0	0.0	26.2	40.5	23.8	9.5
Idadi ya Wamiliki	**61,223**	**100.0**	**0.0**	**26.2**	**33.8**	**34.8**	**5.3**	**178,336**	**100.0**	**1.7**	**21.9**	**35.0**	**32.9**	**8.5**

SURA YA 8

THAMANI YA SHUGHULI ZA KIUCHUMI KATIKA SEKTA RASMI NA ISIYO RASMI

Muhtasari

- *Thamani ya shughuli za kiuchumi katika Sekta Isiyo Rasmi Tanzania ni Shilingi trilioni 13.9 (mijini ni trilioni 5.4 na vijijini ni trilioni 8.5).*
- *Thamani ya shughuli za kiuchumi katika Sekta Isiyo Rasmi Tanzania Bara ni Shilingi trilioni 13.7 (mijini (trilioni 5.2 na vijijini trilioni 8.5);*
- *Thamani ya shughuli za kiuchumi katika Sekta Isiyo Rasmi Zanzibar ni bilioni 199.3 (mijini bilioni 100.9 na vijijini bililioni 98.4);*
- *Shughuli za Kilimo, Misitu na Uvuvi na shughuli za Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki zina thamani kubwa katika sekta isiyo rasmi ikilinganishwa na zingine;*
- *Mikoa ya Tanzania Bara yenye thamani kubwa katika Sekta Isiyo Rasmi ni Dar es salaam (trilioni 2.1), Manyara (trilioni 2.6) na Mtwara (trilioni 1.1), wakati Mikoa ya Zanzibar ni Kaskazini Pemba (bilioni. 89.3), Mjini Magharibi (bilioni 43.2) na Kaskazini Unguja (bilioni 29.9).*

Sehemu hii ya ripoti inaelezea thamani ya shughuli za kiuchumi katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi Tanzania Bara na Zanzibar. Sehemu hii pia inaelezea mgawanyo wa thamani ya shughuli za kiuchumi katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi kwa maeneo ya mijini na vijijini kwa kila mkoa wa Tanzania Bara na Zanzibar. Thamani iliyouliziwa wakati wa utafiti inajumuisha mali za shughuli za kiuchumi zisizohamishika pamoja na malighafi/bidhaa iliyokuwa tayari kwa kuuzwa wakati wa utafiti.

8.1 Thamani ya Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta

Utafiti huu ulitaka kujua thamani ya shughuli za kiuchumi kwa sekta, eneo na jinsi, kwa Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar.

8.1.1 Thamani ya Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta, Tanzania

Jedwali Na. 8.1 linaonesha idadi ya wamiliki na thamani ya shughuli za kiuchumi kwa Tanzania. Linaonesha kuwa idadi ya wamiliki ni 8,497,805 na thamani ya shughuli za kiuchumi katika sekta zote ni shilingi trilioni 19.7. Kati ya hizo thamani ya shughuli katika Sekta Rasmi ni Shilingi trilioni 5.8 na katika Sekta Isiyo Rasmi ni Shilingi trilioni 13.9.

Jedwali Na. 8.1: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Aina ya Shughuli, Mgawanyo wa Wamiliki (asilimia) na Thamani ya Shughuli (sh. milioni) kwa aina ya Shughuli na Sekta, Tanzania, 2018

Shughuli ya kiuchumi	Idadi ya Wamiliki	Asilimia ya Wamiliki			Thamani (sh. milioni)		
		Jumla	Sekta Rasmi	Isiyo Rasmi	Jumla	Sekta Rasmi	Isiyo Rasmi
Kilimo, Misitu na Uvuvi	4,262,873	50.2	1.0	49.1	10,342,865	628,412	9,714,452
Uchimbaji wa Madini Mawe na Mchanga	84,958	1.0	0.1	0.9	841,463	559,534	281,929
Uzalishaji wa Bidhaa	375,100	4.4	0.3	4.1	486,769	224,653	262,116
Umeme, Gesi, Gesimvuke na Viyoyozi	11,793	0.1	0.0	0.1	49,902	43,484	6,417
Ugavi wa maji, Uzoaji wa maji taka, Uratibu wa taka na Shughuli za urekebishaji	8,932	0.1	0.0	0.1	80,707	59,684	21,023
Ujenzi	255,146	3.0	0.1	2.9	261,631	140,081	121,550
Biashara za Jumla na Rejareja;Ukarabati magari na pikipiki	2,008,703	23.6	3.5	20.2	3,549,166	2,042,306	1,506,860
Usafirishaji na kuhifadhi	181,628	2.1	0.9	1.2	1,273,504	872,855	400,649
Huduma za Malazi na Huduma za Chakula	614,008	7.2	0.4	6.8	1,736,560	902,267	834,293
Habari na mawasiliano	10,659	0.1	0.0	0.1	5,189	2,820	2,369
Huduma za kifedha na Bima	21,267	0.3	0.1	0.1	32,642	22,478	10,164
Shughuli za mali isiyohamishika kwenye ardhi	12,756	0.2	0.0	0.2	58,676	0	58,676
Shughuli za kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi	83,749	1.0	0.1	0.9	41,718	5,795	35,923
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	7,977	0.1	0.0	0.1	46,916	38,113	8,803
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	7,329	0.1	0.0	0.1	1,663	0	1,663
Elimu	23,024	0.3	0.1	0.2	59,291	42,145	17,146
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	17,953	0.2	0.1	0.1	15,171	11,408	3,763
Sanaa na Burudani	35,328	0.4	0.1	0.3	106,234	53,385	52,850
Shughuli za huduma nyingine	432,486	5.1	0.4	4.7	576,298	124,187	452,111
Shughuli za kaya kama muajiri, uzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	42,136	0.5	0.0	0.5	144,967	26,106	118,862
Jumla	**8,497,805**	**100.0**	**7.3**	**92.7**	**19,711,330**	**5,799,712**	**13,911,619**

8.1.2 Thamani ya Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta na Eneo, Tanzania

Jedwali Na. 8.2 linaonesha thamani ya shughuli za kiuchumi mijini na vijijini. Matokeo yanaonesha thamani ya jumla ya shughuli za kiuchumi katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi ni Shilingi trilioni 19.7. Sekta Rasmi ina shughuli za kiuchumi zenye thamani ya Shilingi trilioni 5.8 na Sekta Isiyo Rasmi ina shughuli zenye thamani ya Shilingi trilioni 13.9

Matokeo yanaonesha kuwa katika Sekta Rasmi, shughuli za kiuchumi za mijini zina thamani ya Shilingi trilioni 4.1 wakati vijijini zina thamani ya Shilingi trilioni 1.7. Kwa sekta Isiyo Rasmi, matokeo yanaonesha kwamba shughuli za kiuchumi mijini zina thamani ya Shilingi

trilioni 5.4 zikilinganishwa na Shilingi trilioni 8.5 kwa vijijini. Shughuli za kiuchumi zinazoongoza kwa thamini katika Sekta Isiyo Rasmi ni Kilimo, misitu na uvuvi ambazo zina thamani ya Shilingi trilioni 9.7 (mijini trilioni 2.6 na vijijini trilioni 7.1).

Shughuli za kiuchumi zenye thamani ndogo zaidi ni Utawala wa umma na ulinzi na huduma za lazima za usalama wa jamii ambazo thamani yake ni Shilingi bilioni 1.7 na zote zipo katika Sekta Isiyo Rasmi.

Jedwali Na. 8.2: Mgawanyo wa Thamani (sh. Milioni) ya Shughuli za Kiuchumi kwa Aina ya Shughuli, Sekta na Eneo Tanzania, 2018

shughuli ya kiuchumi	Thamani Sekta Zote (sh. milioni)			Thamani Sekta Rasmi (sh. milioni)			Thamani Sekta Isiyo Rasmi (sh. milioni)		
	Jumla	Rasmi	Isiyo Rasmi	Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini
Shughuli za kilimo cha mazao uvuvi ufugaji na mazo ya misitu	10,342,865	628,412	9,714,452	628,412	360,879	267,534	9,714,452	2,620,438	7,094,014
Shughuli za uchimbaji madini mawe na mchanga	841,463	559,534	281,929	559,534	518,876	40,659	281,929	71,459	210,470
Shughuli za utengenezaji wa bidhaa	486,769	224,653	262,116	224,653	64,587	160,066	262,116	155,216	106,900
Umeme gesimvuke na viyoyozi	49,902	43,484	6,417	43,484	43,484	0	6,417	1,912	4,506
Ugavi wa majiuzoaji wa taka uratibu wa taka na shughuli za urekebishaji	80,707	59,684	21,023	59,684	59,684	0	21,023	7,763	13,260
Ujenzi	261,631	140,081	121,550	140,081	139,787	294	121,550	86,926	34,624
Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki	3,549,166	2,042,306	1,506,860	2,042,306	1,591,928	450,378	1,506,860	1,022,828	484,031
Usafirishaji na Uhifadhi	1,273,504	872,855	400,649	872,855	441,302	431,553	400,649	191,373	209,276
Shughuli za huduma za malazi na huduma ya chakula	1,736,560	902,267	834,293	902,267	707,715	194,552	834,293	652,254	182,040
Habari na mawasiliano	5,189	2,820	2,369	2,820	2,820	0	2,369	1,788	581
Shughuli za huduma za kifedha na Bima	32,642	22,478	10,164	22,478	10,264	12,214	10,164	7,431	2,733
Shughuli za mali ardhi	58,676	0	58,676	0	0	0	58,676	55,814	2,861
Shughuli za kitaalamu kisayansi na kiufundi	41,718	5,795	35,923	5,795	2,860	2,935	35,923	30,129	5,794
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	46,916	38,113	8,803	38,113	38,113	0	8,803	8,514	288
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	1,663	0	1,663	0	0	0	1,663	904	759
Elimu	59,291	42,145	17,146	42,145	11,981	30,164	17,146	9,584	7,562
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	15,171	11,408	3,763	11,408	9,074	2,334	3,763	2,041	1,723
Sanaa Burudani	106,234	53,385	52,850	53,385	12,264	41,121	52,850	29,967	22,883
Shughuli za huduma nyingine	576,298	124,187	452,111	124,187	86,642	37,545	452,111	370,156	81,955
Shughuli za kaya kama muajiriuzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	144,967	26,106	118,862	26,106	26,106	0	118,862	113,253	5,609
Shughuli za mashirika na jumuia za kimataifa	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jumla	**19,711,330**	**5,799,713**	**13,911,618**	**5,799,713**	**4,128,364**	**1,671,348**	**13,911,618**	**5,439,748**	**8,471,869**

8.1.3 Thamani ya Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta na Eneo, Tanzania Bara na Zanzibar

Jedwali Na. 8.3 linaonesha kuwa shughuli za kiuchumi za Tanzania Bara zina thamani ya Shilingi trilioni 19.2. Kati ya hizo, shughuli za kiuchumi za Sekta Rasmi zina thamani ya Shilingi trilioni 5.4 (asilimia 28). Aidha, shughuli za kiuchumi za Sekta Isiyo Rasmi zina thamani ya shilingi trilioni 13.9 (asilimia 72). Shughuli zenye thamani kubwa zaidi kwa Sekta Isiyo Rasmi ni Kilimo, misitu na uvuvi (shilingi trilioni 9.6) zinafuatiwa na Biashara ya jumla na rejereja, ukarabati wa magari na pikipiki (shilingi trilioni 1.5) na shuguli za Huduma ya malazi na huduma ya chakula (shilingi bilioni 833).

Jedwali Na. 8.3: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi, Mgawanyo wa Wamiliki (asilimia) na Thamani (sh. Milioni) ya Shughuli kwa aina ya Shughuli, Sekta na Eneo, Tanzania Bara, 2018

Shughuli ya kiuchumi	Idadi ya Wamiliki	Asilimia ya Wamiliki			Sekta Rasmi (sh. milioni)			Sekta Isiyo Rasmi (sh. milioni)		
		Jumla	Sekta Rasmi	Isiyo Rasmi	Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini
Kilimo, Misitu na Uvuvi	4,184,603	50.7	1.0	49.7	509,356	316,615	192,741	9,574,922	2,480,908	7,094,014
Uchimbaji wa Madini Mawe na Mchanga	83,593	1.0	0.1	0.9	559,534	518,876	40,659	280,907	70,437	210,470
Uzalishaji wa Bidhaa	352,385	4.3	0.3	4.0	220,743	60,677	160,066	249,787	142,887	106,900
Umeme, Gesi, Gesimvuke na Viyoyozi	9,763	0.1	0.1	0.1	43,484	43,484	0	5,738	1,233	4,506
Ugavi wa maji, Uzoaji wa maji taka, Uratibu wa taka na Shughuli za urekebishaji	8,061	0.1	0.0	0.1	59,684	59,684	0	19,423	6,163	13,260
Ujenzi	233,986	2.8	0.1	2.8	140,081	139,787	294	116,985	82,361	34,624
Biashara za Jumla na Rejareja;Ukarabati magari na pikipiki	1,917,795	23.2	3.1	20.2	1,855,844	1,429,591	426,252	1,472,343	988,312	484,031
Usafirishaji na kuhifadhi	176,955	2.1	0.9	1.2	828,618	425,348	403,270	400,274	190,997	209,276
Huduma za Malazi na Huduma za Chakula	605,267	7.3	0.4	6.9	900,228	705,676	194,552	832,713	650,674	182,040
Habari na mawasiliano	10,305	0.1	0.0	0.1	2,820	2,820	0	2,312	1,731	581
Huduma za kifedha na Bima	20,913	0.3	0.1	0.1	21,700	10,264	11,436	10,164	7,431	2,733
Shughuli za mali isiyohamishika kwenye ardhi	12,756	0.2	0.0	0.2	0	0	0	58,676	55,814	2,861
Shughuli za kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi	83,237	1.0	0.1	0.9	5,795	2,860	2,935	35,887	30,093	5,794
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	7,977	0.1	0.0	0.1	38,113	38,113	0	8,803	8,514	288
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	6,306	0.1	0.0	0.1	0	0	0	1,151	392	759
Elimu	21,642	0.3	0.1	0.2	41,740	11,725	30,015	15,645	8,083	7,562
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	17,578	0.2	0.1	0.1	11,408	9,074	2,334	3,651	1,928	1,723
Sanaa na Burudani	35,328	0.4	0.1	0.4	53,385	12,264	41,121	52,850	29,967	22,883
Shughuli za huduma nyingine	427,660	5.2	0.4	4.8	120,269	82,725	37,545	451,178	369,223	81,955
Shughuli za kaya kama muajiri, uzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	42,136	0.5	0.0	0.5	26,106	26,106	0	118,862	113,253	5,609
Shughuli za mashirika na Jumuia za Kimataifa	-	0.0	0.0	0.0	0	0	0	0	0	0
Jumla	**8,258,247**	**100.0**	**6.7**	**93.3**	**5,438,909**	**3,895,688**	**1,543,220**	**13,712,270**	**5,240,401**	**8,471,869**

Matokeo kwenye Jedwali Na. 8.4 yanaonesha kuwa shughuli za kiuchumi za Zanzibar zina thamani ya Shilingi bilioni 560.1. Kati ya hizo, shughuli za kiuchumi zinazomilikiwa na Sekta Rasmi zina thamani ya Shilingi bilioni 360.8 (asilimia 64) na shughuli za kiuchumi katika Sekta Isiyo Rasmi zina thamani ya Shilingi bilioni 199.3 (asilimia 36). Shughuli za Sekta Isiyo Rasmi zenye thamani kubwa kubwa zaidi ni za Kilimo, misitu na uvuvi (Sh. bilioni 139.5) zinafuatiwa na shughuli za Biashara ya jumla na rejereja; ukarabati wa magari na pikipiki (Sh. bilioni 34.5) na Uzalishaji wa bidhaa (Sh. bilioni 12.3).

Jedwali Na. 8.4: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi, Mgawanyo wa Wamiliki (asilimia) na Thamani (Sh. Milioni) ya Shughuli kwa Aina ya Shughuli, Sekta na Eneo, Zanzibar, 2018

Shughuli ya kiuchumi	Idadi ya Wamiliki	Sekta zote			Sekta Rasmi (sh. milioni)			Sekta Isiyo Rasmi (sh. milioni)		
		Jumla	Sekta Rasmi	Isiyo Rasmi	Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini
Kilimo, Misitu na Uvuvi	78,270	32.7	3.5	29.2	119,056	44,264	74,793	139,530	53,151	86,379
Uchimbaji wa Madini Mawe na Mchanga	1,365	0.6	0.0	0.6	0	0	0	1,022	0	1,022
Uzalishaji wa Bidhaa	22,715	9.5	1.3	8.2	3,910	3,910	0	12,328	9,746	2,583
Umeme, Gesi, Gesimvuke na Viyoyozi	2,030	0.8	0.0	0.8	0	0	0	679	664	15
Ugavi wa maji, Uzoaji wa maji taka, Uratibu wa taka na	870	0.4	0.0	0.4	0	0	0	1,600	1,600	0
Shughuli za urekebishaji Ujenzi	21,160	8.8	0.0	8.8	0	0	0	4,565	1,752	2,813
Biashara za Jumla na Rejareja;Ukarabati magari na pikipiki	90,908	37.9	17.0	20.9	186,462	162,336	24,126	34,517	29,806	4,710
Usafirishaji na kuhifadhi	4,673	2.0	1.8	0.2	44,237	15,954	28,283	375	375	0
Huduma za Malazi na Huduma za Chakula	8,741	3.6	0.8	2.8	2,039	2,039	0	1,580	1,260	320
Habari na mawasiliano	354	0.1	0.0	0.1	0	0	0	57	0	57
Huduma za kifedha na Bima	354	0.1	0.1	0.0	778	0	778	0	0	0
Shughuli za mali isiyohamishika kwenye ardhi	0	0.0	0.0	0.0	0	0	0	0	0	0
Shughuli za kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi	512	0.2	0.0	0.2	0	0	0	36	36	0
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	0	0.0	0.0	0.0	0	0	0	0	0	0
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	1,023	0.4	0.0	0.4	0	0	0	512	256	256
Elimu	1,382	0.6	0.4	0.2	404	256	148	1,501	1,501	0
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	375	0.2	0.0	0.2	0	0	0	113	0	113
Sanaa na Burudani	0	0.0	0.0	0.0	0	0	0	0	0	0
Shughuli za huduma nyingine	4,826	2.0	0.6	1.4	3,918	3,918	0	933	753	180
Shughuli za kaya kama muajiri, uzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	0	0.0	0.0	0.0	0	0	0	0	0	0
Shughuli za mashirika na Jumuia za Kimataifa	0	0.0	0.0	0.0	0	0	0	0	0	0
Jumla	**239,558**	**100.0**	**26.0**	**74.0**	**360,804**	**232,676**	**128,128**	**199,348**	**100,900**	**98,448**

8.1.4 Thamani ya Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta na Mkoa

Jedwali 8.5 linaonesha kuwa katika Tanzania (Tanzania Bara na Zanzibar) kuna wamiliki wa shughuli za kiuchumi 8,497,805. Matokeo pia yanaonesha kwamba shughuli zilizofanyiwa utafiti zina thamani ya Shilingi trilioni 19.7.

Matokeo ya utafiti yameonesha kwamba, katika Sekta Isiyo Rasmi Tanzania Bara, mkoa wenye thamani kubwa zaidi ya shughuli za kiuchumi Manyara (Shilingi trilioni 2.6) unafuatiwa na mikoa ya Dar es Salaam (Shilingi trilioni 2.1) na Mtwara (Shilingi trilioni 1.2). Kwa Sekta Isiyo Rasmi Zanzibar, Mkoa wenye thamani kubwa zaidi ni Kaskazini Pemba (Shilingi bilioni 89.4) unafuatiwa na Mjini Magharibi (Shilingi bilioni 43.3) na Kaskazini Unguja (Shilingi bilioni 30.0).

Jedwali Na. 8.5: Mgawanyo wa Wamiliki (asilimia) na Thamani (sh. Milioni) ya Shughuli za Kiuchumi kwa Mkoa na Sekta, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Mkoa	Asilimia ya Wamiliki			Thamani (sh. milioni)		
	Jumla	Rasmi	Isiyo Rasmi	Jumla	Rasmi	Isiyo Rasmi
Tanzania Bara						
Dodoma	100.0	7.3	92.7	647,336	151,400	495,936
Arusha	100.0	8.4	91.6	641,397	119,654	521,743
Kilimanjaro	100.0	14.6	85.4	505,397	185,940	319,458
Tanga	100.0	3.9	96.1	850,781	105,236	745,545
Morogoro	100.0	7.4	92.6	646,481	240,314	406,167
Pwani	100.0	13.7	86.3	309,661	137,586	172,076
Dar es Salaam	100.0	11.9	88.1	4,340,644	2,217,159	2,123,485
Lindi	100.0	17.0	83.0	129,285	102,682	26,603
Mtwara	100.0	2.7	97.3	1,238,384	77,700	1,160,684
Ruvuma	100.0	8.3	91.7	682,363	72,797	609,566
Iringa	100.0	5.9	94.1	68,117	22,250	45,868
Mbeya	100.0	3.4	96.6	676,764	87,844	588,920
Singida	100.0	8.0	92.0	1,037,722	267,289	770,433
Tabora	100.0	10.3	89.7	177,292	67,143	110,149
Rukwa	100.0	2.4	97.6	306,650	27,370	279,281
Kigoma	100.0	4.3	95.7	306,513	23,369	283,144
Shinyanga	100.0	4.1	95.9	431,577	53,977	377,600
Kagera	100.0	11.7	88.3	402,219	162,728	239,491
Mwanza	100.0	6.1	93.9	1,090,692	644,162	446,531
Mara	100.0	17.0	83.0	360,765	314,304	46,461
Manyara	100.0	1.5	98.5	2,645,497	42,764	2,602,732
Njombe	100.0	21.3	78.7	141,059	41,674	99,385
Katavi	100.0	9.9	90.1	210,479	39,208	171,270
Simiyu	100.0	2.2	97.8	458,150	19,140	439,010
Geita	100.0	2.3	97.7	638,152	169,157	468,995
Songwe	100.0	5.6	94.4	207,802	53,085	154,717
Zanzibar						
Kaskazini Unguja	100.0	20.7	79.3	81,999	52,045	29,954
Kusini Unguja	100.0	10.0	90.0	30,802	14,538	16,264
Mjini Magharibi	100.0	35.8	64.2	208,115	164,837	43,278
Kaskazini Pemba	100.0	10.6	89.4	127,065	37,711	89,355
Kusini Pemba	100.0	28.8	71.2	112,171	91,673	20,498
Jumla	**8,497,805**	**617,216**	**7,880,589**	**19,711,330**	**5,799,713**	**13,911,618**

8.2 Thamani ya Shughuli za Kiuchumi kwa Jinsi

Utafiti ulitaka kujua thamani ya shughuli za kiuchumi zilizochaguliwa kwa sekta na jinsi katika Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar.

8.2.1 Thamani ya Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta na Jinsi Tanzania

Jedwali Na. 8.6 linaonesha kuwa wanaume wanaendesha shughuli za kiuchumi zenye thamani ya Shilingi trilioni 16.4 ambapo shughuli katika Sekta Rasmi ni za Shilingi trilioni 5.0 na Sekta Isiyo Rasmi ni za Shilingi trilioni 11.4. Kwenye Sekta Isiyo Rasmi, wanaume wanajishughulisha zaidi na Kilimo, misitu na uvuvi (Shilingi trilioni 8.4) zikifuatiwa na shughuli za Biashara za jumla na rejareja; ukarabati magari na pikipiki (Shilingi trilioni 1.1).

Wanawake wanaendesha shughuli za kiuchumi zenye thamani ya Shilingi trillion 3.3 ambapo shughuli za Sekta Rasmi ni za thamani ya Shilingi bilioni 775.5 na Sekta Isiyo Rasmi ni za Shiling trilion 2.5. Katika Sekta Isiyo Rasmi, wanawake wanajishughulisha zaidi na Kilimo, misitu na uvuvi (Shilingi trilioni 1.2) zikifuatiwa na Huduma za malazi na huduma za chakula (Shilingi bilioni 448.8).

Jedwali Na. 8.6: Mgawanyo wa Thamani (sh. Milioni) ya Shughuli za Kiuchumi Kwa Aina ya Shughuli, Sekta na Jinsi, Tanzania, 2018

Shughuli ya Kiuchumi	Thamani Sekta Rasmi (sh. milioni)			Thamani Sekta Isiyo Rasmi (sh. milioni)		
	Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke
Shughuli za kilimo cha mazao uvuvi ufugaji na mazao ya misitu	628,412	606,440	21,973	9,714,452	8,435,768	1,278,684
Shughuli za uchimbaji madini mawe na mchanga	559,534	559,534	0	281,929	280,534	1,395
Shughuli za utengenezaji wa bidhaa	224,653	187,739	36,914	262,116	202,069	60,047
Umeme gesimvuke na viyoyozi	43,484	23,427	20,058	6,417	6,417	0
Ugavi wa majiuzoaji wa taka uratibu wa taka na shughuli za urekebishaji	59,684	5,467	54,216	21,023	6,166	14,857
Ujenzi	140,081	140,081	0	121,550	121,171	380
Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki	2,042,306	1,553,295	489,011	1,506,860	1,143,815	363,045
Usafirishaji na Uhifadhi	872,855	864,364	8,491	400,649	385,676	14,973
Shughuli za huduma za malazi na huduma ya chakula	902,267	793,710	108,557	834,293	385,446	448,847
Habari na mawasiliano	2,820	2,547	273	2,369	2,312	57
Shughuli za huduma za kifedha na Bima	22,478	14,795	7,683	10,164	4,333	5,830
Shughuli za mali ardhi	0	0	0	58,676	14,490	44,186
Shughuli za kitaalamu kisayansi na kiufundi	5,795	4,591	1,204	35,923	29,729	6,194
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	38,113	38,113	0	8,803	4,429	4,374
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	0	0	0	1,663	1,160	503
Elimu	42,145	38,138	4,007	17,146	7,109	10,037
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	11,408	9,419	1,989	3,763	2,371	1,392
Sanaa Burudani	53,385	51,562	1,822	52,850	48,031	4,818
Shughuli za huduma nyingine	124,187	107,706	16,481	452,111	194,342	257,769
Shughuli za kaya kama muajiriuzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	26,106	23,285	2,821	118,862	111,310	7,552
Shughuli za mashirika na jumuia za kimataifa	0	0	0	0	0	0
Jumla	**5,799,713**	**5,024,212**	**775,501**	**13,911,618**	**11,386,681**	**2,524,937**

8.2.2 Thamani ya Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta na Jinsi, Tanzania Bara na Zanzibar

Jedwali Na. 8.6 na 8.7 zinaonesha kwamba kithamani shughuli za kiuchumi za Tanzania Bara hazijatofautiana sana na za Tanzania. Katika Tanzania Bara, wanaume wanamiliki na kuendesha shughuli za kiuchumi zenye thamani ya Shilingi trilioni 15.9 katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi. Kwa upande wa Sekta Isiyo Rasmi, shughuli za kiuchumi zza wanaume zenye thamani kubwa zaidi ni Kilimo, misitu na uvuvi zenye thamani ya Shilingi trilioni 8.3.

Wanawake wanamiliki shughuli za kiuchumi zenye thamani ya Shilingi trilioni 3.2 kwenye sekta zote mbili. Katika Sekta Isiyo Rasmi, shughuli za wanawake zenye thamani kubwa zaidi ni Kilimo, misitu na uvuvi (Shilingi trilioni 1.3) zinafuatiwa na Huduma za malazi na huduma za chakula zenye thamani ya Shilingi bilioni 447.4.

Kwa upande wa Zanzibar, Sekta Isiyo Rasmi wanaume wanajishughulisha sana na Kilimo misitu na uvuvi zenye thamani ya Shilingi bilioni 122.9 na wanawake vilevile wanajishughulisha zaidi na Kilimo, misitu na uvuvi lakini zenye thamani ya Shilingi bilioni 16.6.

Jedwali Na. 8.7: Mgawanyo wa Thamani (sh. Milioni) ya Shughuli za Kiuchumi kwa Aina ya Shughuli, Sekta na Jinsi, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Shughuli ya Kiuchumi	Thamani Sekta Rasmi (sh. milioni)			Thamani Sekta Isiyo Rasmi (sh. milioni)		
	Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke
Tanzania Bara						
Shughuli za kilimo cha mazao uvuvi ufugaji na mazao ya misitu	509,356	487,383	21,973	9,574,922	8,312,850	1,262,071
Shughuli za uchimbaji madini mawe na mchanga	559,534	559,534	0	280,907	279,512	1,395
Shughuli za utengenezaji wa bidhaa	220,743	183,830	36,914	249,787	194,545	55,242
Umeme gesimvuke na viyoyozi	43,484	23,427	20,058	5,738	5,738	0
Ugavi wa majiuzoaji wa taka uratibu wa taka na shughuli za urekebishaji	59,684	5,467	54,216	19,423	4,566	14,857
Ujenzi	140,081	140,081	0	116,985	116,606	380
Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki	1,855,844	1,379,702	476,142	1,472,343	1,120,882	351,461
Usafirishaji na Uhifadhi	828,618	820,127	8,491	400,274	385,301	14,973
Shughuli za huduma za malazi na huduma ya chakula	900,228	791,748	108,480	832,713	385,347	447,366
Habari na mawasiliano	2,820	2,547	273	2,312	2,312	0
Shughuli za huduma za kifedha na Bima	21,700	14,017	7,683	10,164	4,333	5,830
Shughuli za mali ardhi	0	0	0	58,676	14,490	44,186
Shughuli za kitaalamu kisayansi na kiufundi	5,795	4,591	1,204	35,887	29,693	6,194
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	38,113	38,113	0	8,803	4,429	4,374
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	0	0	0	1,151	648	503
Elimu	41,740	37,734	4,007	15,645	5,608	10,037
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	11,408	9,419	1,989	3,651	2,259	1,392
Sanaa Burudani	53,385	51,562	1,822	52,850	48,031	4,818
Shughuli za huduma nyingine	120,269	105,938	14,332	451,178	194,142	257,036
Shughuli za kaya kama muajiriuzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	26,106	23,285	2,821	118,862	111,310	7,552
Jumla	**5,438,909**	**4,678,504**	**760,405**	**13,712,270**	**11,222,604**	**2,489,666**
Zanzibar						
Shughuli za kilimo cha mazao uvuvi ufugaji na mazoa ya misitu	119,056	119,056	0	139,530	122,918	16,612
Shughuli za uchimbaji madini mawe na mchanga	0	0	0	1,022	1,022	0
Shughuli za utengenezaji wa bidhaa	3,910	3,910	0	12,328	7,524	4,805
Umeme gesimvuke na viyoyozi	0	0	0	679	679	0
Ugavi wa majiuzoaji wa taka uratibu wa taka na shughuli za urekebishaji	0	0	0	1,600	1,600	0
Ujenzi	0	0	0	4,565	4,565	0
Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki	186,462	173,593	12,869	34,517	22,933	11,583
Usafirishaji na Uhifadhi	44,237	44,237	0	375	375	0
Shughuli za huduma za malazi na huduma ya chakula	2,039	1,962	77	1,580	99	1,481
Habari na mawasiliano	0	0	0	57	0	57
Shughuli za huduma za kifedha na Bima	778	778	0	0	0	0
Shughuli za kitaalamu kisayansi na kiufundi	0	0	0	36	36	0
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	0	0	0	512	512	0
Elimu	404	404	0	1,501	1,501	0
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	0	0	0	113	113	0
Sanaa Burudani	0	0	0	0	0	0
Shughuli za huduma nyingine	3,918	1,768	2,149	933	200	733
Jumla	**360,804**	**345,708**	**15,096**	**199,348**	**164,077**	**35,271**

SURA YA 9

VIKWAZO KATIKA KURASIMISHA SHUGHULI ZA KIUCHUMI

Muhtasari

- *Wamiliki wa shughuli za kiuchumi waliokutana na vikwazo wakati wa kufuatilia leseni Tanzania ni asilimia 54, Tanzania Bara (asilimia 53) na Zanzibar (asilimia 60);*
- *Mkoa wenye kiwango cha juu cha wamiliki waliokutana na Vikwazo Tanzania Bara ni Mtwara (asilimia 78) na kiwango cha chini ni Njombe (asilimia 31) wakati kwa Zanzibar kiwango cha chini ni mikoa ya Kusini Unguja na Kaskazini Pemba (asilimia 50) na kiwango cha juu ni mkoa wa Mjini Magharibi (asilimia 63);*

Sura hii inaelezea matokeo ya utafiti juu ya vikwazo wanavyokumbana navyo wenye shughuli mbalimbali za kiuchumi. Wamiliki wa shughuli za kiuchumi zenye usajili au leseni wametaja vikwazo walivyokabiliana navyo wakati wakisajili na kutafuta leseni kwa ajili ya shughuli zao. Matokeo ya utafiti kwa suala ya vikwazo yameoneshwa kwa aina ya shughuli, mkoa na eneo katika Tanzania Bara na Zanzibar.

Aidha, sababu za wamiliki kuendelea kuendesha shughuli zao za kiuchumi bila kujisajili au kuwa na leseni zimeelezwa. Sababu hizo zimeoneshwa kwa mkoa na eneo (mijini na vijijini),katika ngazi ya taifa, Tanzania Bara na Zanzibar.. Lengo la Sura hii ni kuonesha aina ya vikwazo vinavyozuia urasimishaji wa shughuli za kiuchumi na kufanya shughuli hizo ziendeshwe nje ya mfumo rasmi, ili Serikali iweze kujitathmini na kufanya maamuzi sahihi.

9.1 Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Waliokumbana/Wasiokumbana na Vikwazo Katika Kufuatilia Leseni za Biashara

Utafiti ulitaka kujua wamiliki wa shughuli za kiuchumi waliokumbana na wasiokumbana na vikwazo wakati wa kufuatilia leseni za biashara na aina ya vikwazo walivyokumbana navyo.

9.1.1 Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wenye Usajili au Leseni Waliokutana/Wasiokutana na Vikwazo Wakati wa Kufuatilia Leseni kwa Eneo.

Wamiliki wa shughuli za kiuchumi wenye leseni, walitaja vikwazo mbalimbali walivyokabiliana navyo wakati wanafuatilia leseni. Vikwazo hivyo vimeoneshwa kwa mijini na vijijini katika Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar. Jedwali Na. 9.1 linaonesha kwamba, katika Tanzania, asilimia 54 ya wamili wenye usajili walikumbana na vikwazo na asilimia 46 hawakukumbana navyo wakati wa kufuatilia leseni. Aidha, matokeo yanaonesha kuwa wamiliki waliokumbana na vikwazo ni wengi zaidi kwa Biashara za jumla na rejareja, ukarabati magari na pikipiki (asilimia 45.6), na ni wengi mijini (asilimia 61.8) kuliko vijijini

(asilimia 38.2). Kwa wamiliki waliokumbana na vikwazo, shughuli zenye tofauti zaidi kati ya mijini na vijijini ni Biashara za jumla na rejareja, ukarabati magari na pikipiki (pointi za asilimia 16), zinafuatiwa na Kilimo, misitu na uvuvi (pointi za asilimia 6).

Jedwali Na. 9.1: Mgawanyo wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi wenye leseni waliopata vikwazo wakati wa ufuatiliaji wa leseni Tanzania kwa maeneo, 2018

Shughuli za kiuchumi	Mjini na Kijijini			Wenye Vikwazo		Wasio na Vikwazo	
	Jumla	Wenye Vikwazo	Wasio na Vikwazo	Mijini	Vijijini	Mijini	Vijijini
Shughuli za kilimo cha mazao uvuvi ufugaji na mazo ya misitu	14.1	8.8	5.3	5.0	11.4	3.3	8.2
Shughuli za uchimbaji madini mawe na mchanga	1.3	0.7	0.6	0.6	0.7	1.2	0.0
Shughuli za utengenezaji wa bidhaa	3.8	2.5	1.4	2.3	2.3	1.7	1.2
Umeme gesimvuke na viyoyozi	0.7	0.5	0.1	1.0	0.0	0.3	0.0
Ugavi wa majiuzoaji wa taka uratibu wa taka na shughuli za urekebishaji	0.4	0.1	0.3	0.3	0.0	0.6	0.0
Ujenzi	1.0	0.4	0.6	0.7	0.0	1.0	0.3
Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki	47.5	24.5	23.0	30.9	14.7	31.9	17.8
Usafirishaji na Uhifadhi	12.9	5.9	7.0	6.9	4.1	9.3	5.9
Shughuli za huduma za malazi na huduma ya chakula	6.1	3.7	2.4	4.7	2.2	3.8	1.4
Habari na mawasiliano	0.3	0.1	0.2	0.3	0.0	0.4	0.0
Shughuli za huduma za kifedha na Bima	1.7	0.8	0.8	1.3	0.3	1.0	0.8
Shughuli za mali ardhi	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shughuli za kitaalamu kisayansi na kiufundi	0.8	0.3	0.5	0.4	0.2	1.0	0.0
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	0.2	0.2	0.0	0.4	0.0	0.0	0.0
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Elimu	0.9	0.5	0.4	0.6	0.2	0.5	0.4
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	1.3	0.5	0.8	0.7	0.3	0.7	0.9
Sanaa Burudani	0.9	0.5	0.5	0.6	0.3	0.6	0.4
Shughuli za huduma nyingine	5.6	3.3	2.3	4.5	1.7	3.9	1.0
Shughuli za kaya kama muajiriuzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	0.5	0.4	0.2	0.7	0.0	0.4	0.0
Shughuli za mashirika na jumuia za kimataifa	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Asilimia	**100.0**	**53.7**	**46.3**	**61.8**	**38.2**	**61.7**	**38.3**
Idadi	**617,216**	**331,268**	**285,948**	**204,617**	**126,651**	**176,386**	**109,562**

9.1.2 Vikwazo kwa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wenye Usajili au Leseni Wakati wa Ufuatiliaji wa Leseni, Tanzania Bara na Zanzibar

Matokeo kwenye Jedwali Na. 9.2 yanaonesha kuwa katika Tanzania Bara, asilimia 53 ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi wenye usajili au leseni walikumbana na vikwazo wakati wanafuatilia leseni. Kati ya waliokumbana na vikwazo, asilimia 61 ni wa mijini na asilimia 39 ni wa vijijini.

Matokeo pia yanaonesha kuwa wamiliki waliokumbana na vikwazo vya ufuatiliaji wa leseni ni wengi zaidi katika Biashara za jumla na rejareja; ukarabati magari na pikipiki (asilimia

42.3). Hata hivyo, kiwango cha vikwazo wakati wa ufuatiliaji wa leseni kimetofautiana kutoka shughuli moja kwenda nyingine.

Kwa Zanzibar, wamiliki wa shughuli za kiuchumi waliokumbana na vikwazo ni asilimia 60. Kati ya waliokutana na vikwazo asilimia 67.1 wapo mijini na asilimia 32.9 wako vijijini. Kama ilivyo Tanzania Bara, wamiliki wengi waliopata vikwazo wanaendesha Biashara za jumla na rejareja; ukarabati magari na pikipiki.

Jedwali Na. 9.2: Mgawanyo (Asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wenye Usajili au Leseni kwa Aina ya Shughuli, Hali ya Vikwazo na Eneo, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Shughuli ya Kiuchumi	Mijini na Vijijini			Wenye Vikwazo		Wasio na Vikwazo	
	Jumla	Wenye Vikwazo	Wasio na Vikwazo	Mijini	Vijijini	Mijini	Vijijini
Tanzania Bara							
Shughuli za kilimo cha mazao uvuvi ufugaji na mazo ya misitu	14.2	9.0	5.1	5.3	11.8	3.0	8.0
Shughuli za uchimbaji madini mawe na mchanga	1.4	0.8	0.6	0.7	0.7	1.4	0.0
Shughuli za utengenezaji wa bidhaa	3.7	2.5	1.2	2.1	2.6	1.3	1.3
Umeme gesimvuke na viyoyozi	0.7	0.6	0.2	1.1	0.0	0.3	0.0
Ugavi wa majiuzoaji wa taka uratibu wa taka na shughuli za urekebishaji	0.5	0.2	0.3	0.3	0.0	0.7	0.0
Ujenzi	1.1	0.4	0.6	0.8	0.0	1.1	0.3
Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki	45.4	22.4	23.0	28.3	14.0	30.6	18.4
Usafirishaji na Uhifadhi	13.6	6.1	7.5	7.3	4.2	9.9	6.0
Shughuli za huduma za malazi na huduma ya chakula	6.4	3.9	2.5	5.0	2.5	3.7	1.5
Habari na mawasiliano	0.4	0.2	0.2	0.3	0.0	0.5	0.0
Shughuli za huduma za kifedha na Bima	1.8	0.8	0.9	1.4	0.2	1.1	0.9
Shughuli za mali ardhi	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shughuli za kitaalamu kisayansi na kiufundi	0.9	0.4	0.5	0.5	0.2	1.1	0.0
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	0.2	0.2	0.0	0.4	0.0	0.0	0.0
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Elimu	0.8	0.4	0.4	0.5	0.2	0.6	0.3
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	1.4	0.6	0.8	0.8	0.3	0.8	1.0
Sanaa Burudani	1.0	0.5	0.5	0.7	0.3	0.7	0.4
Shughuli za huduma nyingine	5.9	3.6	2.3	5.0	1.9	3.7	1.1
Shughuli za kaya kama muajiriuzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	0.6	0.4	0.2	0.8	0.0	0.4	0.0
Shughuli za mashirika na jumuia za kimataifa	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Asilimia	**100.0**	**53.0**	**47.0**	**61.1**	**38.9**	**60.8**	**39.2**
Idadi	**555,992**	**294,761**	**261,231**	**180,112**	**114,649**	**158,934**	**102,296**
Zanzibar							
Shughuli za kilimo cha mazao uvuvi ufugaji na mazo ya misitu	13.6	6.5	7.1	2.8	8.2	7.0	10.6
Shughuli za uchimbaji madini mawe na mchanga	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shughuli za utengenezaji wa bidhaa	4.9	2.4	2.5	4.1	0.0	6.2	0.0
Umeme gesimvuke na viyoyozi	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0

Ugavi wa majiuzoaji wa taka uratibu wa taka na shughuli za urekebishaji	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Ujenzi	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki	66.6	43.4	23.2	52.3	20.5	45.7	11.8
Usafirishaji na Uhifadhi	7.0	4.2	2.8	3.8	3.2	2.1	5.0
Shughuli za huduma za malazi na huduma ya chakula	3.3	1.7	1.6	2.8	0.0	4.1	0.0
Habari na mawasiliano	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shughuli za huduma za kifedha na Bima	0.6	0.6	0.0	0.0	1.0	0.0	0.0
Shughuli za mali ardhi	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shughuli za kitaalamu kisayansi na kiufundi	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Elimu	1.6	0.8	0.8	1.4	0.0	0.0	2.0
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Sanaa Burudani	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shughuli za huduma nyingine	2.2	0.0	2.2	0.0	0.0	5.6	0.0
Shughuli za kaya kama muajiriuzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shughuli za mashirika na jumuia za kimataifa	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Asilimia	**100.0**	**59.6**	**40.4**	**67.1**	**32.9**	**70.6**	**29.4**
Idadi	**61,223**	**36,507**	**24,717**	**24,506**	**12,002**	**17,451**	**7,265**

9.1.3 Vikwazo kwa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wenye Usajili au Leseni Wakati wa Ufuatiliaji wa Leseni kwa Mkoa

Taarifa za wamiliki wa shughuli za kiuchumi wenye usajili au leseni ambao walikabiliana na vikwazo wakati wa kufuatilia leseni pamoja na wale ambao hawakukabiliana navyo zimeoneshwa kimkoa kwa Tanzania Bara na Zanzibar katika Jedwali Na.9.3.

Kwa Tanzania Bara, viwango vya vikwazo wakati wa ufuatiliaji wa leseni vimetofautiana kati ya mkoa na mkoa toka kiwango cha chini cha asilimia 31 katika Mkoa wa Njombe hadi kiwango cha juu cha asilimia 78 katika Mkoa wa Mtwara.

Jedwali Na. 9.3: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wenye Usajili au Leseni kwa Mkoa na Mgawanyo (Asilimia) wa Wamiliki kwa Mkoa na Hali ya Vikwazo, Tanzania Bara na Zanziba , 2018

Mkoa	Idadi ya Wamiliki	Hali ya Vikwazo		
		Jumla	Wenye Vikwazo	Wasio na Vikwazo
Tanzania Bara				
Dodoma	25,390	100.0	74.1	25.9
Arusha	30,818	100.0	40.5	59.5
Kilimanjaro	27,952	100.0	50	50
Tanga	20,778	100.0	50	50
Morogoro	22,100	100.0	47.8	52.2
Pwani	25,636	100.0	51.7	48.3
Dar es Salaam	113,900	100.0	50.4	49.6
Lindi	8,743	100.0	44.4	55.6
Mtwara	10,476	100.0	77.8	22.2
Ruvuma	24,136	100.0	57.1	42.9
Iringa	6,831	100.0	71.4	28.6
Mbeya	20,034	100.0	40	60
Singida	23,759	100.0	44	56
Tabora	19,045	100.0	61.1	38.9
Rukwa	5,845	100.0	45.5	54.5
Kigoma	26,174	100.0	47.1	52.9
Shinyanga	13,589	100.0	60	40
Kagera	27,314	100.0	61.5	38.5
Mwanza	30,044	100.0	60	40
Mara	19,056	100.0	46.7	53.3
Manyara	4,615	100.0	66.7	33.3
Njombe	10,311	100.0	31.2	68.8
Katavi	9,615	100.0	57.9	42.1
Simiyu	6,882	100.0	62.5	37.5
Geita	9,784	100.0	66.7	33.3
Songwe	13,166	100.0	57.1	42.9
Jumla	**555,993**	**100.0**	**53.0**	**47.0**
Zanzibar				
Kaskazini Unguja	6,720	100.0	57.9	42.1
Kusini Unguja	2,692	100.0	50.0	50.0
Mjini Magharibi	38,893	100.0	63.2	36.8
Kaskazini Pemba	4,503	100.0	50.0	50.0
Kusini Pemba	8,415	100.0	52.9	47.1
Jumla	**61,223**	**100.0**	**59.6**	**40.4**

Kwa Zanzibar pia, kiwango cha kukabiliana na vikwazo wakati wa ufuatiliaji wa leseni kinatofautiana kati ya mkoa mmoja na mwingine toka kiwango cha chini cha asilimia 50 mikoa ya Kusini Unguja na Kaskazini Pemba mpaka kiwango cha juu cha asilimia 63 kwa Mkoa wa Mjini Magharibi.

9.2 Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Waliokumbana na Vikwazo Wakati wa Ufuatiliaji wa Leseni kwa Aina ya Kikwazo

Katika sehemu hii, utafiti ulitaka kujua aina za vikwazo walivyokutana navyo wamiliki wa shughuli za kiuchumi wakati wa kufuatilia leseni Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar. Vikwazo ni vya aina tano (5): sheria na kanuni zake ni ngumu, utaratibu mrefu, gharama kubwa za kupata leseni, kuombwa rushwa na tatizo la mtandao.

9.2.1 Aina ya Vikwazo kwa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wenye Leseni Wakati wa Ufuatiliaji wa Leseni Tanzania

Matokeo katika Jedwali Na. 9.4 yanaonesha kuwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi wanaokumbana na vikwazo wamegawanyika kwa aina ya kikwazo kama ifuatavyo: utaratibu mrefu; gharama kubwa asilimia 22 ya wamiliki kila moja; tatizo la mtandao asilimia 20; sheria na kanuni zake ni ngumu asilimia 19 na kuombwa rushwa asilimia 17. Aidha, vikwazo hivi vimeoneshwa kwa kila shughuli.

Jedwali Na. 9.4: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wenye Usajili au Leseni Waliokumbana na Vikwazo kwa Aina ya Shughuli na Mgawanyo wa Wamiliki (asilimia) Tanzania, 2018

Shughuli za kiuchumi	Jumla ya Wamiliki	Jumla	Sheria na kanuni zake ni ngumu	Utaratibu mrefu	Gharama kubwa za kupata leseni	Kuombwa rushwa	Tatizo la mtandao
Shughuli za kilimo cha mazao uvuvi ufugaji na mazao ya misitu	54,247	100.0	20	15	20	21	24
Shughuli za uchimbaji madini mawe na mchanga	4,173	100.0	26	52	-	-	22
Shughuli za utengenezaji wa bidhaa	15,309	100.0	6	43	18	12	21
Umeme gesi, mvuke na viyoyozi	3,248	100.0	-	70	30	-	-
Ugavi wa majiuzoaji wa taka uratibu wa taka na shughuli za urekebishaji	911	100.0	-	-	-	-	100
Ujenzi	2,360	100.0	-	29	33	-	39
Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki	151,126	100.0	19	25	21	14	21
Usafirishaji na Uhifadhi	36,362	100.0	13	26	19	16	26
Shughuli za huduma za malazi na huduma ya chakula	22,874	100.0	33	12	31	14	9
Habari na mawasiliano	911	100.0	-	100	-	-	-
Shughuli za huduma za kifedha na Bima	5,036	100.0	43	-	36	10	11
Shughuli za mali ardhi	-	100.0	-	-	-	-	-
Shughuli za kitaalamu kisayansi na kiufundi	2,124	100.0	65	-	-	-	35
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	1,270	100.0	-	-	-	100	-
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	-	100.0	-	-	-	-	-
Elimu	2,839	100.0	26	18	38	18	-
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	3,079	100.0	54	-	29	17	-
Sanaa Burudani	2,912	100.0	-	36	-	64	-
Shughuli za huduma nyingine	20,276	100.0	20	8	27	36	9
Shughuli za kaya kama muajiriuzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	2,211	100.0	-	-	100	-	-
Shughuli za mashirika na jumuia za kimataifa	-	-	-	-	-	-	-
Jumla	**331,268**	**100.0**	**19**	**22**	**22**	**17**	**20**

9.2.2 Aina ya Vikwazo kwa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wenye Leseni Wakati wa Ufuatiliaji wa Leseni, Tanzania Bara na Zanzibar

Matokeo katika Jedwali Na. 9.5 yanaonesha kuwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi wa Tanzania Bara waliokumbana na vikwazo waliathirika ifuatavyo: utaratibu mrefu asilimia 22 ya wamiliki; gharama kubwa asilimia 23; tatizo la mtandao; sheria na kanuni zake ni ngumu asilimia 19, kila moja na kuombwa rushwa asilimia 16. Aidha, vikwazo hivi vimeoneshwa kwa kila shughuli.

Kwa upande wa Zanzibar matokeo katika Jedwali Na. 9.5 yanaonesha kuwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi waliathiriwa na vikwazo ifuatavyo: utaratibu mrefu asilimia 24 ya wamiliki; gharama kubwa asilimia 17; tatizo la mtandao asilimia 22; sheria na kanuni zake ni ngumu asilimia 17 na kuombwa rushwa asilimia 20. Aidha, vikwazo hivi vimeoneshwa kwa kila shughuli ambapo, rushwa inaonekana kuwa kikwazo kikubwa zaidi katika Shughuli za utawala na huduma za usaidizi (asilimia 100.0) ikifuatiwa na Sanaa na burudani (asilimia63.9).

Jedwali Na. 9.5: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wenye Usajili au Leseni Waliopata Vikwazo kwa Aina ya Shughuli na Mgawanyo wa Wamiliki (Asilimia) kwa Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Shughuli ya Kiuchumi	Jumla ya Wamilki	Jumla	Sheria na kanuni ni ngumu	Utaratibu mrefu	Gharama kubwa za kupata leseni	Kuombwa rushwa	Tatizo la mtandao
Tanzania bara							
Kilimo, Misitu na Uvuvi	50,261	100.0	19.1	14.6	20.5	20.7	25.2
Uchimbaji wa Madini Mawe na Mchanga	4,173	100.0	26.0	52.1	0.0	0.0	21.8
Uzalishaji wa Bidhaa	13,824	100.0	6.8	47.7	16.6	13.3	15.6
Umeme, Gesi, Gesimvuke na Viyoyozi	3,248	100.0	0.0	70.0	30.0	0.0	0.0
Ugavi wa maji, Uzoaji wa maji taka, Uratibu wa taka na Shughuli za urekebishaji	911	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0
Ujenzi	2,360	100.0	0.0	28.8	32.6	0.0	38.6
Biashara za Jumla na Rejareja;Ukarabati magari na pikipiki	124,541	100.0	19.0	24.0	22.1	14.6	20.3
Usafirishaji na kuhifadhi	33,800	100.0	13.7	28.4	19.7	10.8	27.4
Huduma za Malazi na Huduma za Chakula	21,851	100.0	34.7	12.9	30.6	12.8	9.0
Habari na mawasiliano	911	100.0	0.0	100.0	0.0	0.0	0.0
Huduma za kifedha na Bima	4,682	100.0	38.9	0.0	38.9	10.8	11.3
Shughuli za mali isiyohamishika kwenye ardhi	-	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shughuli za kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi	2,124	100.0	65.4	0.0	0.0	0.0	34.6
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	1,270	100.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	-	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Elimu	2,327	100.0	31.5	21.7	46.7	0.0	0.0
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	3,079	100.0	54.0	0.0	28.7	17.2	0.0
Sanaa na Burudani	2,912	100.0	0.0	36.1	0.0	63.9	0.0
Shughuli za huduma nyingine	20,276	100.0	19.6	8.2	27.2	36.1	9.0
Shughuli za kaya kama muajiri, uzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	2,211	100.0	0.0	0.0	100.0	0.0	0.0
Shughuli za mashirika na Jumuia za Kimataifa		100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Jumla	**294,761**	**100.0**	**19.4**	**22.2**	**22.7**	**16.4**	**19.4**
Zanzibar							
Kilimo, Misitu na Uvuvi	3,986	100.0	29.3	21.3	9.4	27.2	12.8
Uchimbaji wa Madini Mawe na Mchanga	-		0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Uzalishaji wa Bidhaa	1,485	100.0	0.0	0.0	33.3	0.0	66.7
Umeme, Gesi, Gesimvuke na Viyoyozi	-	0.	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Ugavi wa maji, Uzoaji wa maji taka, Uratibu wa taka na Shughuli za urekebishaji	-	0.	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Ujenzi	-	0.	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Biashara za Jumla na Rejareja;Ukarabati magari na pikipiki	26,585	100.0	18.1	29.1	17.2	11.7	23.9
Usafirishaji na kuhifadhi	2,562	100.0	0.0	0.0	13.8	86.2	0.0
Huduma za Malazi na Huduma za Chakula	1,023	100.0	0.0	0.0	50.0	50.0	0.0
Habari na mawasiliano	-	0.	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Huduma za kifedha na Bima	354	100.0	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shughuli za mali isiyohamishika kwenye ardhi	-	0.	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shughuli za kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi	-	0.	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	-	0.	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	-	0.	0.0				
Elimu	512	100.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	-	0.	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Sanaa na Burudani	-	0.	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shughuli za huduma nyingine	-	0.	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shughuli za kaya kama muajiri, uzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	-	0.	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shughuli za mashirika na Jumuia za Kimataifa	-	0.	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Jumla	**36,507**	**100.0**	**17.3**	**23.5**	**17.3**	**20.3**	**21.5**

9.2.3 Aina ya Vikwazo kwa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wenye Usajili au Leseni Wakati wa Ufuatiliaji wa Leseni Kimkoa

Mgawanyo kwa aina ya kikwazo wa wamiliki wa shughuli za kiuchumi wenye usajili au leseni waliokabiliana na vikwazo wakati wa ufuatiliaji wa leseni unatofautiana kati ya mkoa na mkoa. Ugumu wa sheria na kanunin zake ni kikwazo kikubwa zaidi kwa wafuatiliaji wa leseni katika mikoa ya Mara (asilimia 42.9), na Ruvuma (asilimia 31.3). Aidha, kikwazo cha gharama kubwa za kupata leseni kinawasumbua wafuatiliaji wengi wa leseni katika mikoa ya Manyara (asilimia 75), na Tabora na Katavi asilimia 46 kila mmoja pamoja na Mkoa wa Pwani asilimia (asilimia 40). Vikwazo vingine vinatatiza kimkoa kama Jedwali Na. 9.6 linavyoonesha.

Jedwali Na. 9.6: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wenye Usajili au Leseni Waliopata Vikwazo kwa Mkoa na Mgawanyo wa Wamiliki (Asilimia) kwa Mkoa na Aina ya Kikwazo Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Mkoa	Jumla ya Wamiliki	Aina ya Vikwazo					
		Jumla	Sheria na kanuni zake ni ngumu	Utaratibu mrefu	Gharama kubwa za kupata leseni	Kuombwa rushwa	Tatizo la mtandao
Tanzania Bara							
Dodoma	18,807	100.0	30.0	30.0	15.0	15.0	10.0
Arusha	12,475	100.0	23.5	29.4	0.0	11.8	35.3
Kilimanjaro	13,975	100.0	15.4	15.4	15.4	15.4	38.5
Tanga	10,388	100.0	14.3	21.4	28.6	21.4	14.3
Morogoro	10,571	100.0	18.2	18.2	27.3	18.2	18.2
Pwani	13,260	100.0	20.0	6.7	40.0	13.3	20.0
Dar Es Salaam	57,405	100.0	25.4	22.2	17.5	17.5	17.5
Lindi	3,885	100.0	0.0	50.0	0.0	25.0	25.0
Mtwara	8,148	100.0	14.3	28.6	28.	28.6	0.0
Ruvuma	13,792	100.0	31.3	6.3	31.3	6.3	25.0
Iringa	4,880	100.0	20.0	0.0	20.0	40.0	20.0
Mbeya	8,013	100.0	20.0	30.0	0.0	40.0	10.0
Singida	10,454	100.0	0.0	27.3	36.4	18.2	18.2
Tabora	11,638	100.0	0.0	18.2	45.5	0.0	36.4
Rukwa	2,656	100.0	20.0	20.0	0.0	40.0	20.0
Kigoma	12,317	100.0	25.0	25.0	12.5	12.5	25.0
Shinyanga	8,153	100.0	16.7	41.7	25.0	16.7	0.0
Kagera	16,809	100.0	0.0	25.0	31.3	12.5	31.3
Mwanza	18,025	100.0	16.7	33.3	16.7	5.6	27.8
Mara	8,892	100.0	42.9	14.3	28.6	14.3	0.0
Manyara	3,076	100.0	0.0	0.0	75.0	25.0	0.0
Njombe	3,221	100.0	20.0	20.0	20.0	40.0	0.0
Katavi	5,566	100.0	9.1	9.1	45.5	27.3	9.1
Simiyu	4,300	100.0	40.0	0.0	0.0	20.0	40.0
Geita	6,522	100.0	16.7	33.3	33.3	16.7	0.0
Songwe	7,523	100.0	25.0	25.0	25.0	12.5	12.5
Jumla	**294,751**	**100.0**	**19.4**	**22.2**	**22.7**	**16.4**	**19.4**

Mkoa	Jumla ya Wamiliki	Aina ya Vikwazo					
		Jumla	Sheria na kanuni zake ni ngumu	Utaratibu mrefu	Gharama kubwa za kupata leseni	Kuombwa rushwa	Tatizo la mtandao
Zanzibar							
Kaskazini Unguja	3,890	100.0	18.2	18.2	9.1	45.4	9.1
Kusini Unguja	1,346	100.0	50.0	0.0	0.0	50.0	0.0
Mjini Magharibi	24,564	100.0	14.6	25.0	16.7	18.8	25.0
Kaskazini Pemba	2,250	100.0	16.7	33.3	16.7	16.7	16.7
Kusini Pemba	4,455	100.0	22.2	22.2	33.3	0.0	22.2
Jumla	**36,505**	**100.0**	**17.3**	**23.5**	**17.3**	**20.3**	**21.5**

Kwa upande wa Zanzibar katika kupata leseni, Mkoa wa Kusini Unguja una vikwazo viwili tu vyenye uzito sawa, navyo ni kuombwa rushwa (asilimia 50) na ugumu wa sheria na kanuni zake (asilimia 50. Kikwazo cha kuombwa rushwa kinajitokeza zaidi katika mikoa ya Kusini Unguja (asilimia 50), na Kaskazini Unguja (asilimia 45.4).

9.3 Sababu za Kuendesha Shughuli za Kiuchumi Katika Sekta Isiyo Rasmi

Utafiti ulitaka kujua sababu za kuendesha shughuli za kiuchumi katika sekta isiyo rasmi. Sababu hizo zilikisiwa ni: sheria/sera siyo rafiki, urasimu katika hatua za kupata leseni, ukosefu wa elimu juu ya umuhimu wa leseni, gharama kubwa za kupata leseni, mchakato mrefu wa ufuatiliaji, hakuna umuhimu wa leseni na sababu zingine. Matokeo yamechambuliwa kwa sababu ya kukosa leseni kimkoa katika Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar .

9.3.1 Sababu za Kuendesha Shughuli za Kiuchumi Katika Sekta Isiyo Rasmi kwa Eneo

Matokeo yanaonesha kuwa kwa Tanzania na Tanzania Bara, sababu kubwa zaidi ya kuendesha shughuli za kiuchumi kwenye sekta isiyo rasmi ni ukosefu wa elimu ya umuhimu wa leseni (asilimia 40 ya wamiliki) ambapo, vijijini ni asilimia 48 na mijini ni asilimia 25. Sababu inayofuata pote, Tanzania na Tanzania Bara ni hakuna umuhimu wa leseni (asilimia 30.5), ambapo vijijini ni asilimia 28.2 na mijini ni asilimia 35.4.

Kwa upande wa Zanzibar, sababu ya kwanza ni hakuna umuhimu wa leseni (asilimia 36) (vijijini asilimia 37.9 na mijini asilimia 34) na ya pili ni ukosefu wa elimu juu ya umuhimu

wa leseni (asilimia 29.9) ambapo vijijini ni asilimia 41.4 na mijini ni asilimia 17.0 (Jedwali Na. 9.7)

Jedwali Na. 9.7: Mgawanyo (Asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Katika Sekta Isiyo Rasmi na Sababu ya Kukosa Leseni kwa Eneo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar , 2018.

Aina ya Sababu	Tanzania			Tanzania Bara			Zanzibar		
	Jumla	Mjini	Vijijini	Jumla	Mjini	Vijijini	Jumla	Mjini	Vijijini
Sheria au sera siyo rafiki	5.7	6.9	5.2	5.9	7.1	5.2	1.0	0.4	1.4
Urasimu katika hatua za kupata leseni	3.2	4.2	2.6	3.2	4.2	2.7	1.6	2.4	0.9
Ukosefu wa elimu juu ya umuhimu wa leseni	40.0	24.5	48	40.2	24.7	48.1	29.9	17.0	41.4
Gharama kubwa za kupata leseni	11.3	16.6	8.6	11.0	16.0	8.5	25	33.3	17.6
Ufuatiliaji wa leseni upo kwenye mchakato	4.7	6.6	3.8	4.8	6.6	3.8	2.5	5.0	0.4
Hakuna umuhimu wa leseni	30.6	35.3	28.2	30.5	35.4	28	36.0	34.0	37.9
Sababu Zingine	4.4	6.0	3.6	4.5	6.0	3.7	3.9	7.9	0.4
Asilimia	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Jumla	**7,885,208**	**2,698,955**	**5,186,253**	**7,706,873**	**2,614,807**	**5,092,066**	**178,335**	**84,148**	**94,187**

9.3.2 Sababu za Kuendeshaji Shughuli za Kiuchumi Katika Sekta Isiyo Rasmi Kimkoa

Sababu zinazowafanya wamiliki wa shughuli za kiuchumi waendeshe shughuli zao katika sekta isiyo rasmi zimeoneshwa kwa mkoa katika Jedwali Na. 9.8.

Matokeo ya kitaifa yanaonesha kwamba sababu kubwa inayowafanya wamiliki wa shughuli za kiuchumi waendeshe shughuli zao katika sekta isiyo rasmi ni ukosefu wa elimu juu ya umuhimu wa leseni (asilimia 40) wakifuatiwa na wale wanaoona hakuna umuhimu wa leseni (asilimia 31).

Kwa upande wa Tanzania Bara, katika mikoa 16 kati ya 26, sababu kubwa ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi kuendesha shughuli zao kwenye sekta isiyo rasmi ni ukosefu wa elimu juu ya umuhimu wa leseni. Sababu hiyo inafuatiwa na ya kutoona umuhimu wa leseni, ambayo ni sababu kubwa katika mikoa minane.

Kwa upande wa Zanzibar, katika mikoa miwili kati ya mitano, sababu kubwa ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi kuendesha shughuli zao kwenye sekta isiyo rasmi ni kutoona umuhimu wa leseni. Ukosefu wa elimu juu ya umuhimu wa leseni pia ni sababu kubwa katika mikoa miwili. Gharama kubwa ya kupata leseni ni sababu kubwa kwenye mkoa mmoja.

Jedwali Na. 9.8: Mgawanyo (Asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Kwenye Sekta Isiyo Rasmi kwa Mkoa na Sababu ya Kukosa Leseni, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Mikoa	Idadi ya wamiliki	Jumla	Sheria au sera siyo rafiki	Urasimu katika hatua za kupata leseni	Ukosefu wa elimu juu ya umuhimu wa leseni	Gharama kubwa za kupata leseni	Ufuatiliaji wa leseni upo kwenye mchakato	Hakuna umuhimu wa leseni	Sababu Nyingine
Tanzania	**7,885,208**	**100.0**	**5.7**	**3.2**	**40.0**	**11.3**	**4.7**	**30.6**	**4.4**
Tanzania Bara									
Dodoma	320,668	100.0	0.6	4.4	49.0	19.1	1.5	21.7	3.8
Arusha	336,799	100.0	13.1	2.2	44.7	18.3	4.4	14.2	3.3
Kilimanjaro	163,411	100.0	2.6	1.3	23.0	25.0	6.6	34.9	6.6
Tanga	513,525	100.0	2.0	1.3	45.2	4.2	0.7	33.7	12.9
Morogoro	274,809	100.0	4.9	0.7	21.0	12.6	4.9	46.9	9.1
Pwani	160,888	100.0	3.3	0.0	20.9	3.3	4.9	24.7	42.9
Dar es Salaam	840,126	100.0	11.4	5.9	17.1	15.8	8.0	37.4	4.3
Lindi	42,744	100.0	2.3	6.8	34.1	13.6	27.3	13.6	2.3
Mtwara	380,643	100.0	2.4	1.2	38.5	3.7	1.2	50.2	2.8
Ruvuma	268,083	100.0	4.5	0.0	58.2	24.1	3.9	8.7	0.6
Iringa	108,320	100.0	0.0	3.6	19.8	36.0	14.4	24.3	1.8
Mbeya	566,552	100.0	3.0	2.7	45.8	11.3	4.2	32.5	0.4
Singida	273,704	100.0	2.4	0.0	54.9	5.9	9.4	27.4	0.0
Tabora	166,111	100.0	19.1	1.9	49.0	15.3	3.2	6.4	5.1
Rukwa	238,573	100.0	1.8	1.1	53.7	4.9	1.8	33.2	3.6
Kigoma	591,228	100.0	16.9	8.3	37.2	10.2	12.2	14.8	0.3
Shinyanga	321,374	100.0	5.7	0.8	35.1	1.5	1.9	51.2	3.8
Kagera	206,956	100.0	2.5	0.0	40.6	12.7	4.6	39.6	0.0
Mwanza	458,669	100.0	3.9	3.9	37.3	19.7	5.2	26.2	3.7
Mara	92,741	100.0	0.0	2.7	21.9	9.6	11.0	53.4	1.4
Manyara	301,504	100.0	9.4	4.1	49.0	3.8	2.3	29.6	1.8
Njombe	38,023	100.0	11.9	1.7	22.0	17.0	3.4	32.2	11.9
Katavi	87,546	100.0	9.8	4.6	38.7	9.2	4.6	32.4	0.6
Simiyu	307,963	100.0	0.8	11.5	81.6	0.6	0.3	5.3	0.0
Geita	423,980	100.0	0.3	0.8	45.1	4.1	0.3	41.8	7.7
Songwe	221,933	100.0	3.4	1.7	38.6	7.2	3.4	44.1	1.7
Jumla	**7,706,873**	**100.0**	**5.9**	**3.2**	**40.2**	**11.0**	**4.8**	**30.5**	**4.5**
Zanzibar									
Kaskazini Unguja	25,819	100.0	1.4	1.4	46.6	30.1	9.6	9.6	1.4
Kusini Unguja	24,230	100.0	5.6	0.0	30.6	0.0	0.0	63.9	0.0
Mjini Magharibi	69,598	100.0	0.0	3.7	20.6	37.5	2.9	25.7	9.6
Kaskazini Pemba	37,898	100.0	0.0	0.0	51.5	5.0	0.0	43.6	0.0
Kusini Pemba	20,790	100.0	0.0	0.0	0.0	42.9	0.0	57.1	0.0
Jumla	**178,335**	**100.0**	**1.0**	**1.6**	**29.9**	**25.0**	**2.5**	**36.0**	**3.9**

SURA YA 10

UTUNZAJI WA KUMBUKUMBU KATIKA SHUGHULI ZA KIUCHUMI

Muhtasari

- *Wamiliki wa shughuli za kiuchumi wanaotunza kumbukumbu ni asilimia 15.8 Tanzania na , Tanzania Bara na Zanzibar ni asilimia 15.5.*
- *Wamiliki wanaotunza kumbukumbu kwenye vitabu vya maingizo ni asilimia 59.9 Tanzania Bara na asilimia 23.8 Zanzibar; Vitabu vya Mauzo ni asilimia 20.6 Tanzania Bara na , Zanzibar (asilimia 21.1); Vitabu vya Mahesabu Tanzania Bara (asilimia 17.9), Zanzibar (asilimia 52.3); na Hesabu za mwisho wa mwaka Tanzania Bara (asilimia 1.7), Zanzibar (asilimia 2.8);*
- *Wamiliki wa shughuli za kiuchumi katika mikoa ya Dar es Salaam, Morogoro, Kilimanjaro, Tanga, Mjini Magharibi, Kaskazini Unguja na Kusini Unguja wamepiga hatua katika utunzaji wa kumbukumbu.*

Sura hii inawasilisha matokeo kuhusu utunzaji wa kumbukumbu kwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi nchini. Matokeo yamegawanywa katika maeneo ya mjini na vijijini kwa Tanzania Bara na Zanzibar. Aidha, utunzaji wa kumbukumbu za shughuli za kiuchumi umeoneshwa kwa kila mkoa wa Tanzania Bara na Zanzibar. Aina za kumbumbuku ambazo utafiti uliangalia ni; *vitabu vya maingizo (register); vitabu vya mauzo; vitabu vya mahesabu, na hesabu za mwisho wa mwaka.* Sura hii pia inaelezea matokeo kuhusu utenganishaji wa mali ya shughuli ya kiuchumi na binafsi.

10.1 Utunzaji wa Kumbukumbu Katika Shughuli za kiuchumi

Jedwali Na. 10.1 linaonesha kwamba, kati ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi 8,497,805 wa Tanzania asilimia 15.8 (mjini asilimia 9.3 na vijijini asilimia 6.6) wanatunza kumbukumbu za shughuli zao za kiuchumi. Uwiano huu wa utunzaji wa kumbukumbu kwa Tanzania unafanana na ule wa Tanzania Bara na Zanzibar (Jedwali Na. 10.1).

Jedwali Na. 10.1: Mgawanyo (Asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wanaotunza na Wasiotunza Kumbukumbu kwa Eneo Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Wanaotunza/Wasiotunza	Jumla	Mjini	Kijijini
Tanzania			
Wasiotunza Kumbukumbu	84.2	27.0	57.2
Wanaotunza kumbukumbu	15.8	9.3	6.5
Jumla	**100.0**	**36.2**	**63.8**
Idadi ya wamiliki	**8,497,805**	**3,079,959**	**5,417,846**
Tanzania Bara			
Wasiotunza Kumbu kumbu	84.2	26.5	57.7
Wanaotunza kumbukumbu	15.8	9.2	6.6
Jumla	**100.0**	**35.8**	**64.2**
Idadi ya wamiliki	**8,258,247**	**2,953,854**	**5,304,393**
Zanzibar			
Wasiotunza Kumbu kumbu	84.5	42.1	42.4
Wanaotunza kumbukumbu	15.5	10.5	5.0
Asilimia	**100.0**	**52.6**	**47.4**
Idadi	**239,558**	**126,104**	**113,454**

10.2 Aina ya Kumbukumbu Zinazotunzwa na Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi

Utafiti huu ulitaka kujua aina ya kumbukumbu za shughuli za kiuchumi kwa eneo na mkoa Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar.

10.2.1 Utunzaji wa Kumbukumbu za Shughuli za Kiuchumi kwa Eneo

Jedwali Na. 10.2 linaonesha kuwa wamiliki wa Tanzania Bara wanatunza zaidi vitabu vya maingizo (asilimia 59) vikifuatiwa na vitabu vya mauzo (asilimia 21) na vitabu vya mahesabu (asilimia 18). Wamiliki wa Zanzibar tofauti na wa Tanzania Bara wanatunza zaidi vitabu vya mahesabu (asilimia 52) vikifuatiwa na vitabu vya maingizo (asilimia 24) na vitabu vya mauzo (asilimia 21).

Jedwali Na. 10.2: Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wanaotunza Kumbukumbu kwa Aina ya Kumbukumbu na Eneo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Aina ya Kumbukumbu	Jumla	Mijini	Vijijini
Tanzania			
Vitabu vya Maingizo/Kumbukumbu	58.9	33.6	25.3
Vitabu vya Mauzo	20.6	14.0	6.6
Vitabu vya Mahesabu	18.8	10.5	8.4
hesabu za mwisho wa mwaka wa biashara	1.7	0.7	1.0
Asilimia	**100.0**	**58.8**	**41.2**
Idadi ya Wamiliki	**1,342,391**	**788,677**	**553,714**
Tanzania Bara			
Vitabu vya Maingizo/Kumbukumbu	59.9	33.9	26.0
Vitabu vya Mauzo	20.6	14.1	6.5
Vitabu vya Mahesabu	17.9	9.9	8.0
hesabu za mwisho wa mwaka wa biashara	1.7	0.7	1.0
Asilimia	**100.0**	**58.5**	**41.5**
Idadi ya Wamiliki	**1,305,212**	**763,405**	**541,808**
Zanzibar			
Vitabu vya Maingizo/Kumbukumbu	23.8	22.0	1.8
Vitabu vya Mauzo	21.1	13.3	7.7
Vitabu vya Mahesabu	52.3	32.6	19.7
hesabu za mwisho wa mwaka wa biashara	2.8	-	2.8
Asilimia	**100.0**	**68.0**	**32.0**
Idadi ya Wamiliki	**37,179**	**25,271**	**11,907**

10.2.2 Utunzaji wa Kumbukumbu za Shughuli za Kiuchumi Kimkoa

Jedwali Na. 10.3 ni la mgawanyo wa wamiliki wa shughuli za kiuchumi kimkoa wanaotunza kumbukumbu. Linaonesha kuwa utunzaji wa kumbukumbu katika mikoa ya Tanzania Bara na Zanzibar bado upo katika hatua ya awali ya vitabu vya maingizo. Matokeo ya Tanzania Bara yanaonesha kuwa ni mikoa 11 kati ya 26 Tanzania Bara ambayo wamiliki wa shughuli za kiuchumi wanatunza vitabu vya mauzo, mahesabu na mahesabu ya mwisho. Aidha, mkoa wenye kiwango kikubwa zaidi katika kutunza vitabu vya mahesabu ni Kilimanjaro (asilimia 58). Unafuatiwa na mikoa ya Mtwara (asilimia 53) na Simiyu (asilimia 33). Kwa vitabu vya mauzo, mkoa wa juu zaidi ni Lindi (asilimia 73).Unafuatiwa na mikoa ya Katavi (asilimia 62) na Shinyanga (asilimia 54). Kwa upande wa hesabu za mwisho wa mwaka, mikoa ya juu zaidi ni Kigoma (asilimia 17) na Geita (asilimia 13).

Matokeo kwenye Jedwali Na. 10.3 pia yanaonesha kuwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi katika mikoa ya Mjini Magharibi, Kaskazini Unguja na Kusini Unguja wamepiga hatua

katika utunzaji wa kumbukumbu. Hali hii ni tofauti na mikoa ya Kaskazini Pemba na Kusini Unguja ambako wamiliki wa shughuli za kiuchumi hawatunzi kabisa kumbukumbu. Aidha, wamiliki wa shughuli za kiuchumi katika mikoa ya Kaskazini Unguja na Kusini Unguja wamepiga hatua kubwa kwani wao tayari wamefikia hatua ya kutunza vitabu vya mahesabu ya mwisho ambapo Kaskazini Unguja ni asilimia 33 na Kusini Unguja ni asilimia 20.

Jedwali Na. 10.3: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wanaotunza Kumbukumbu kwa Mkoa na Mgawanyo (Asilimia) wa Wamiliki kwa Mkoa na Aina ya Kumbukumbu, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Mkoa	Idadi ya Wamiliki	Jumla	Aina ya Kumbukumbu			
			Vitabu vya maingizo/ Kumbukumbu	Vitabu vya Mauzo	Vitabu vya Mahesabu	Hesabu za Mwisho wa Mwaka
Tanzania Bara						
Dodoma	49,839	100.0	90.6	1.9	5.7	1.9
Arusha	93,923	100.0	93.0	1.6	3.9	1.6
Kilimanjaro	51,603	100.0	37.5	4.2	58.3	0.0
Tanga	31,167	100.0	52.4	7.1	38.1	2.4
Morogoro	61,496	100.0	65.6	1.6	31.2	1.6
Pwani	25,636	100.0	82.8	13.8	0.0	3.4
Dar es Salaam	34,7168	100.0	48.0	24.4	27.3	0.3
Lindi	14,571	100.0	13.3	73.3	6.7	6.7
Mtwara	47,725	100.0	19.5	22.0	53.7	4.9
Ruvuma	16,378	100.0	47.4	47.4	5.3	0.0
Iringa	31,228	100.0	31.3	43.7	25.0	0.0
Mbeya	47,280	100.0	88.1	3.4	8.5	0.0
Singida	99,787	100.0	82.9	14.3	1.9	1.0
Tabora	21,160	100.0	85.0	0.0	10.0	5.0
Rukwa	12,221	100.0	73.9	13.0	4.3	8.7
Kigoma	92,38	100.0	83.3	0.0	0.0	16.7
Shinyanga	29,215	100.0	39.5	53.5	4.7	2.3
Kagera	49,376	100.0	53.2	34.0	10.6	2.1
Mwanza	81,118	100.0	37.0	61.7	1.2	0.0
Mara	26,678	100.0	47.6	4.8	47.6	0.0
Manyara	49,994	100.0	98.5	1.5	0.0	0.0
Njombe	16,755	100.0	42.3	46.2	7.7	3.8
Katavi	18,724	100.0	35.1	62.2	2.7	0.0
Simiyu	15,484	100.0	50.0	16.7	33.3	0.0
Geita	42,399	100.0	76.9	10.3	0.0	12.8
Songwe	15,047	100.0	87.5	12.5	0.0	0.0
Jumla	**1,305,212**	**100.0**	**59.9**	**20.6**	**17.9**	**1.6**
Zanzibar						
Kaskazini Unguja	1,062	100.0	0.0	33.3	33.3	33.3
Kusini Unguja	3,365	100.0	20.0	40.0	20.0	20.0
Mjini Magharibi	32,752	100.0	25.0	18.8	56.3	0.0
Kaskazini Pemba	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kusini Pemba	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Jumla	**37,179**	**100**	**23.8**	**21.1**	**52.3**	**2.8**

10.3 Utenganishaji wa Mali za Shughuli za Kiuchumi na Mali za Binafsi

Sehemu hii ililenga kujulisha jinsi wamiliki wanavyotenganisha mali za shughuli za kiuchumi na zao binafsi.

10.3.1 Utenganishaji wa Mali za Shughuli za Kiuchumi na Mali za Binafsi Kisekta

Jedwali Na. 10.4 linaonesha kuwa wanaotenganisha mali za shughuli za kiuchumi na za binafsi ni asilimia 19 Tanzania Bara na (Tanzania Bara na asilimia 26.8 Zanzibar .(Jedwali Na. 10.4).

Jedwali Na. 10.4: Mgawanyo (Asilimia) wa Wamiliki Wanaotenganisha na Wasiotenganisha Mali za Shughuli za Kiuchumi na Mali Binafsi kwa Sekta, 2018

Wanaotenganisha/ Wasiotenganisha	Jumla	Sekta Rasmi	Sekta Isiyo Rasmi
Tanzania			
Wanaotenganisha	19.0	3.1	15.8
Wasiotenganisha	81.0	4.1	76.9
Asilimia	100.0	7.3	92.7
Idadi ya Wamiliki	**8,497,805**	**617,216**	**7,880,589**
Tanzania Bara			
Wanaotenganisha	18.7	2.9	15.8
Wasiotenganisha	81.3	3.8	77.4
Asilimia	100.0	6.7	93.3
Idadi ya Wamiliki	**8,258,247**	**555,993**	**7,702,254**
Zanzibar			
Wanaotenganisha	26.8	11.6	15.2
Wasiotenganisha	73.2	14.0	59.2
Asilimia	100.0	25.6	74.4
Idadi ya Wamiliki	**239,558**	**61,223**	**178,335**

10.3.2 Utenganishaji wa Mali za Shughuli za Kiuchumi na Mali za Binafsi Kimkoa

Jedwali Na. 10.5 linaonesha mgawanyo wa wamiliki wa shughuli za kiuchumi kati ya wanaotenganisha mali za shughuli zao za kiuchumi na zile za binafsi na wasiotenganisha kimkoa. Mgawanyo huo kwa Tanzania Bara, mikoa yenye asilimia kubwa ya wamiliki wanaotenganisha mali ni Singida (asilimia 43), Lindi (asilimia 40), Iringa (asilimia 36) na Dar es salaam (asilimia 32).

Kwa upande wa Zanzibar, mikoa yenye asilimia kubwa ya wamiliki wanaotenganisha mali za shughuli za kiuchumi na za binafsi ni: Mjini Magharibi (asilimia 49) na Kusini Unguja (asilimia 25).

Jedwali Na. 10.5: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Mkoa na Mgawanyo (Asilimia) wa Wamiliki kwa Mkoa na Wanaotenganisha* na Wasiotenganisha*, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Mkoa	Idadi	Asilimia Jumla	Wanaotenganisha*	Wasiotenganisha*
Tanzania Bara				
Dodoma	346,058	100.0	16.0	84.0
Arusha	367,618	100.0	24.0	76.0
Kilimanjaro	191,363	100.0	27.5	72.5
Tanga	534,304	100.0	28.5	71.5
Morogoro	296,909	100.0	27.8	72.2
Pwani	186,524	100.0	22.7	77.3
Dar Es Salaam	954,026	100.0	31.8	68.2
Lindi	51,487	100.0	39.6	60.4
Mtwara	391,120	100.0	17.6	82.4
Ruvuma	292,219	100.0	8.0	92.0
Iringa	115,151	100.0	36.4	63.6
Mbeya	586,585	100.0	9.0	91.0
Singida	297,463	100.0	42.5	57.5
Tabora	185,155	100.0	16.6	83.4
Rukwa	244,418	100.0	6.5	93.5
Kigoma	612,784	100.0	3.5	96.5
Shinyanga	334,963	100.0	5.7	94.3
Kagera	234,270	100.0	26.0	74.0
Mwanza	488,713	100.0	17.4	82.6
Mara	111,798	100.0	21.6	78.4
Manyara	306,118	100.0	16.6	83.4
Njombe	48,334	100.0	21.3	78.7
Katavi	97,160	100.0	25.0	75.0
Simiyu	314,844	100.0	6.0	94.0
Geita	433,764	100.0	12.3	87.7
Songwe	235,099	100.0	9.2	90.8
Jumla	**8,258,247**	**100.0**	**18.7**	**81.3**
Zanzibar				
Kaskazini Unguja	32,539	100	2.2	97.8
Kusini Unguja	26,922	100	25.0	75.0
Mjini Magharibi	108,491	100	48.6	51.4
Kaskazini Pemba	42,401	100	7.1	92.9
Kusini Pemba	29,205	100	3.4	96.6
Jumla	**239,558**	**100**	**26.8**	**73.2**

**Mali za shughuli za kiuchumi na za binafsi*

SURA YA 11

AJIRA KWENYE SHUGHULI ZA KIUCHUMI

Sura hii inachambua hali ya ajira kweye shughuli mbalimbali za kiuchumi. Uchambuzi wa hali ya ajira umefanywa kwa maeneo ya Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar. Aidha, uchambuzi wa taarifa za ajira umefanywa kupitia aina ya shughuli, mkoa, sekta, eneo(mijini na vijijini) na jinsi.

Muhtasari

- *Jumla ya wafanyakazi 11,665,033 wameajiriwa ambapo wanaume ni asilimia 62.2 na wanawake asilimia 37.8;*
- *Tanzania Bara ina waajiriwa 11,346,868 ambapo wanaume ni asilimia 62.0 na wanawake ni asilimia 38.0 na Zanzibar ina waajiriwa 318,165 ambapo wanaume ni asilimia 72 na wanawake ni asilimia 28;*
- *Walio ajiriwa katika Sekta Isiyo Rasmi Tanzania ni asilimia 87.4, Tanzania Bara ni asilimia 87.8 na Zanzibar ni asilimia 70.2*
- *Mikoa ya Simiyu ni asilimia 98.1 kwa Tanzania Bara na Kusini Unguja ni asilimia 91.8 kwa Zanzibar ndiyo yenye viwango vikubwa vya waajiriwa katika Sekta Isiyo Rasmi vikilinganisha na mikoa mingine*
- *Shughuli za Kilimo na Uvuvi zinaongoza kwa kuwa na kiwango kikubwa cha waajiriwa katika sekta isiyo rasmi kwa Tanzania Bara na Zanzibar.*

11.1 Ajira kwenye Shughuli za Kiuchumi Tanzania

Matokeo katika Jedwali Na 11.1 yanaonesha kuwa shughuli za kiuchumi zina waajiriwa 11,665,033 (asilimia 62.2 ni Wanaume na asilimia 37.8 wanawake). Aidha, Sekta Rasmi ina asilimia 12.6 na Sekta Isiyo Rasmi ina asilimia 87.4. Shughuli za kilimo, Misitu na Uvuvi (asilimia 48). Zinafuatiwa na biashara za jumla na reja reja, ukarabati magari na pikipiki ambazo zina asilimia 25 ya waajiriwa wote (Jedwali Na. 11.1).

Jedwali Na. 11.1: Mgawanyo (Asilimia) waajiriwa(miaka 15 au zaidi) wenye Shughuli za Kiuchumi kwa kwa aina ya shughuli, Jinsi, Sekta na Jinsi, Tanzania, 2018

Shughuli ya kiuchumi	Sekta Zote			Sekta Rasmi			Sekta Isiyo Rasmi		
	Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke
Shughuli za kilimo cha mazao uvuvi ufugaji na mazo ya misitu	47.6	33.8	13.9	2.2	1.0	1.1	45.5	32.7	12.8
Shughuli za uchimbaji madini mawe na mchanga	1.2	1.1	0.1	0.5	0.5	-	0.8	0.7	0.1
Shughuli za utengenezaji wa bidhaa	4.4	2.6	1.8	0.5	0.3	0.2	4.0	2.3	1.6
Umeme gesimvuke na viyoyozi	0.2	0.1	0.1	0.1	0.0	0.1	0.1	0.1	-
Ugavi wa majiuzoaji wa taka uratibu wa taka na shughuli za urekebishaji	0.2	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1
Ujenzi	3.8	3.6	0.2	0.1	0.1	0.0	3.7	3.5	0.2
Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki	24.7	13.0	11.7	6.2	4.5	1.7	18.4	8.5	10.0
Usafirishaji na Uhifadhi	1.8	1.8	0.1	0.9	0.8	0.0	1.0	0.9	0.0
Shughuli za huduma za malazi na huduma ya chakula	7.8	1.8	6.0	0.8	0.4	0.4	7.0	1.4	5.6
Habari na mawasiliano	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.0
Shughuli za huduma za kifedha na Bima	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.0	0.1	0.1	0.0
Shughuli za mali ardhi	0.1	0.1	0.0	-	-	-	0.1	0.1	0.0
Shughuli za kitaalamu kisayansi na kiufundi	1.8	0.9	1.0	0.2	0.1	0.1	1.7	0.8	0.9
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	0.5	0.4	0.1	0.5	0.4	0.1	0.1	0.0	0.0
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	0.1	0.0	0.0	-	-	-	0.1	0.0	0.0
Elimu	0.3	0.2	0.1	0.1	0.1	0.0	0.2	0.1	0.1
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	0.2	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0	0.1	0.1	0.0
Sanaa Burudani	0.4	0.2	0.2	0.1	0.0	0.0	0.3	0.2	0.1
Shughuli za huduma nyingine	4.2	2.1	2.1	0.4	0.2	0.1	3.8	1.9	2.0
Shughuli za kaya kama muajiriuzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	0.4	0.2	0.2	0.1	0.0	0.0	0.4	0.2	0.2
Shughuli za mashirika na jumuia za kimataifa	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jumla	**100.0**	**62.2**	**37.8**	**12.6**	**8.7**	**4.0**	**87.4**	**53.5**	**33.8**
Idadi ya waajiriwa	**11,665,033**	**7,255,202**	**4,409,832**	**1,475,529**	**1,013,575**	**461,953**	**10,189,505**	**6,241,626**	**3,947,879**

11.2 Ajira Kwenye Shughuli za Kiuchumi Tanzania Bara

Hali ya ajira Tanzania bara yanafanana nay ale ya Tanzania. Hivyo shughuli za kilimo, misitu na uvuvi zina waajiriwa zaidi; zinafuatiwa na biashara za jumla na rejareja; ukarabati magari na pikipiki (Jedwali Na. 11.2).

Jedwali Na. 11.2: Mgawanyo (Asilimia) Waajiria (Miaka 15 au Zaidi) Wenye Shughuli za Kiuchumi kwa Aina ya Shughuli, Sekta na Jinsi, Tanzania Bara, 2018

Shughuli ya Kiuchumi	Sekta Zote			Sekta Rasmi			Sekta Isiyo Rasmi		
	Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke
Shughuli za kilimo cha mazao, uvuvi, ufugaji na mazo ya misitu	48.0	33.9	14.1	2.0	0.9	1.1	46.0	33.1	12.9
Shughuli za uchimbaji madini mawe na mchanga	1.3	1.1	0.1	0.5	0.5	-	0.8	0.6	0.1
Shughuli za utengenezaji wa bidhaa	4.3	2.6	1.7	0.4	0.3	0.2	3.9	2.3	1.5
Umeme gesimvuke na viyoyozi	0.2	0.1	0.1	0.1	0.0	0.1	0.0	0.0	-
Ugavi wa majiuzoaji wa taka uratibu wa taka na shughuli za urekebishaji	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1
Ujenzi	3.6	3.3	0.2	0.1	0.1	0.0	3.5	3.3	0.2
Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki	24.5	12.8	11.7	6.0	4.3	1.7	18.5	8.5	10.0
Usafirishaji na Uhifadhi	1.8	1.8	0.1	0.8	0.8	0.0	1.0	1.0	0.0
Shughuli za huduma za malazi na huduma ya chakula	7.9	1.8	6.1	0.8	0.4	0.4	7.1	1.4	5.7
Habari na mawasiliano	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	-
Shughuli za huduma za kifedha na Bima	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.0	0.1	0.1	0.0
Shughuli za mali ardhi	0.1	0.1	0.0	-	-	-	0.1	0.1	0.0

Shughuli za kitaalamu kisayansi na kiufundi	1.9	0.9	1.0	0.2	0.1	0.1	1.7	0.8	0.9
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	0.5	0.4	0.1	0.5	0.4	0.1	0.1	0.0	0.0
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	0.0	0.0	0.0	-	-	-	0.0	0.0	0.0
Elimu	0.3	0.2	0.1	0.1	0.1	0.0	0.2	0.1	0.1
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	0.2	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0	0.1	0.1	0.0
Sanaa Burudani	0.4	0.2	0.2	0.1	0.1	0.0	0.3	0.2	0.2
Shughuli za huduma nyingine	4.2	2.1	2.1	0.3	0.2	0.1	3.9	1.9	2.0
Shughuli za kaya kama muajiriuzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	0.4	0.2	0.2	0.1	0.0	0.0	0.4	0.2	0.2
Shughuli za mashirika na jumuia za kimataifa	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jumla	**100.0**	**61.9**	**38.1**	**12.2**	**8.2**	**4.0**	**87.8**	**53.7**	**34.1**
Idadi ya Waajiriwa	**11,346,868**	**7,026,116**	**4,320,753**	**1,380,853**	**929,568**	**451,285**	**9,966,015**	**6,096,547**	**3,869,468**

11.3 Ajira Kwenye Shughuli za Kiuchumi Zanzibar

Matokeo katika Jedwali Na 11.3 yanaonesha kuwa shughuli za kiuchumi zina waajiriwa 318,165 (asilimia 72 Wanaume na asilimia 28 wanawake asilimia). Aidha, Sekta Rasmi ina asilimia 29.8 asilimia na sekta isiyo rasmi ina asilimia 70.2 asilim. Shughuli za Kilimo, Misitu na uvuvi (asilimia 35) zina waajiriwa wengi zaidi. Zikifutiwa na Biashara za jumla na rejareja; ukarabati magari na pikipiki ambazo zina asilimia 29.5 ya wafanyakazi wote (Jedwali Na. 11.3).

Jedwali Na. 11.3: Mgawanyo(asilimia) wa waajiriwa(Miaka 15 au Zaidi) kwenye Shughuli za Kiuchumi kwa Aina ya Shughuli, Sekta na Jinsi, Zanzibar, 2018

Shughuli ya Kiuchumi	Sekta Zote			Sekta Rasmi			Sekta Isiyo Rasmi		
	Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke
Shughuli za kilimo cha mazao, uvuvi, ufugaji na mazo ya misitu	35.0	27.3	7.7	8.2	7.8	0.3	26.8	19.5	7.4
Shughuli za uchimbaji madini mawe na mchanga	0.9	0.9	-	-	-	-	0.9	0.9	-
Shughuli za utengenezaji wa bidhaa	9.3	4.5	4.8	1.9	1.9	-	7.4	2.6	4.8
Umeme gesimvuke na viyoyozi	0.6	0.6	-	-	-	-	0.6	0.6	-
Ugavi wa majiuzoaji wa taka uratibu wa taka na shughuli za urekebishaji	0.3	0.3	-	-	-	-	0.3	0.3	-
Ujenzi	13.3	12.4	0.9	-	-	-	13.3	12.4	0.9
Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki	29.5	19.5	10.0	13.6	12.2	1.4	15.9	7.3	8.6
Usafirishaji na Uhifadhi	2.6	2.4	0.2	2.5	2.3	0.2	0.1	0.1	-
Shughuli za huduma za malazi na huduma ya chakula	4.5	1.6	2.9	2.2	1.4	0.8	2.3	0.2	2.1
Habari na mawasiliano	0.1	-	0.1	-	-	-	0.1	-	0.1
Shughuli za huduma za kifedha na Bima	0.3	0.2	0.1	0.3	0.2	0.1	-	-	-
Shughuli za mali ardhi	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Shughuli za kitaalamu kisayansi na kiufundi	0.2	0.2	-	-	-	-	0.2	0.2	-
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	0.3	0.3	-	-	-	-	0.3	0.3	-
Elimu	0.4	0.4	-	0.3	0.3	-	0.1	0.1	-
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	0.1	0.1	-	-	-	-	0.1	0.1	-
Sanaa Burudani	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Shughuli za huduma nyingine	2.5	1.3	1.2	0.8	0.2	0.5	1.8	1.1	0.7
Shughuli za kaya kama muajiriuzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Shughuli za mashirika na jumuia za kimataifa	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jumla	**100.0**	**72.0**	**28.0**	**29.8**	**26.4**	**3.4**	**70.2**	**45.6**	**24.6**
Idadi ya waajiriwa	**318,165**	**229,086**	**89,079**	**94,676**	**84,007**	**10,669**	**223,490**	**145,079**	**78,411**

11.4 Ajira Kwenye Shughuli za Kiuchumi kwa Eneo Tanzania

Jedwali Na. 11.4 na Kielelezo Na. 11.1 vinaonesha kuwa, waajiriwa wengi katika Sekta Rasmi wako Maeneo ya Mjini (asilimia 71.6) asilimia wakati kwa Sekta Isiyo Rasmi wengi wapo maeneo ya vijijini (asilimia 62.6 asilimia)(Jedwali Na. 11.4).

Jedwali Na. 11.4: Mgawanyo (Asilimia) wa wajiriwa (miaka 15 au zaidi) Kwenye Shughuli za Kiuchumi kwa kwa Aina ya shughuli, Sekta na Eneo, Tanzania, 2018

Shughuli ya kiuchumi	Sekta Zote			Sekta Rasmi			Sekta Isiyo Rasmi		
	Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini
Shughuli za kilimo cha mazao uvuvi ufugaji na mazo ya misitu	47.6	9.6	38.0	17.1	9.5	7.7	52.1	9.6	42.4
Shughuli za uchimbaji madini mawe na mchanga	1.2	0.6	0.7	3.6	1.4	2.3	0.9	0.4	0.4
Shughuli za utengenezaji wa bidhaa	4.4	1.9	2.5	3.7	1.3	2.4	4.5	2.0	2.5
Umeme gesimvuke na viyoyozi	0.2	0.2	0.0	1.1	1.1	-	0.1	0.1	0.0
Ugavi wa majiuzoaji wa taka uratibu wa taka na shughuli za urekebishaji	0.2	0.1	0.1	0.2	0.2	-	0.1	0.1	0.1
Ujenzi	3.8	2.1	1.7	0.7	0.7	0.0	4.3	2.3	2.0
Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki	24.7	15.0	9.7	49.2	39.6	9.7	21.1	11.4	9.7
Usafirishaji na Uhifadhi	1.8	1.1	0.7	6.8	4.0	2.7	1.1	0.7	0.4
Shughuli za huduma za malazi na huduma ya chakula	7.8	5.8	2.0	6.6	5.0	1.6	8.0	5.9	2.0
Habari na mawasiliano	0.1	0.1	0.0	0.1	0.1	-	0.1	0.0	0.0
Shughuli za huduma za kifedha na Bima	0.2	0.1	0.1	0.9	0.6	0.3	0.1	0.1	0.0
Shughuli za mali ardhi	0.1	0.1	0.0	-	-	-	0.1	0.1	0.0
Shughuli za kitaalamu kisayansi na kiufundi	1.8	1.6	0.2	1.2	1.0	0.2	1.9	1.7	0.2
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	0.5	0.5	0.0	3.7	3.7	-	0.1	0.0	0.0
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	0.1	0.0	0.0	-	-	-	0.1	0.0	0.0
Elimu	0.3	0.1	0.2	0.7	0.3	0.4	0.2	0.1	0.1
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	0.2	0.1	0.1	0.5	0.3	0.2	0.1	0.0	0.1
Sanaa Burudani	0.4	0.2	0.2	0.5	0.3	0.2	0.4	0.2	0.2
Shughuli za huduma nyingine	4.2	2.3	1.8	2.8	2.1	0.7	4.4	2.4	2.0
Shughuli za kaya kama muajiriuzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	0.4	0.3	0.1	0.5	0.5	-	0.4	0.3	0.1
Shughuli za mashirika na jumuia za kimataifa	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jumla	**100.0**	**41.8**	**58.2**	**100.0**	**71.6**	**28.4**	**100.0**	**37.4**	**62.6**
Idadi ya waajiriwa	**11,665,033**	**4,872,145**	**6,792,888**	**1,475,529**	**1,057,002**	**418,527**	**10,189,504**	**3,815,143**	**6,374,361**

Kielelezo Na. 11.1: Mgawanyo(Asilimia) wa Waajiriwa (Miaka 15 au Zaidi) kwa Sekta na Maeneo, Tanzania, 2018

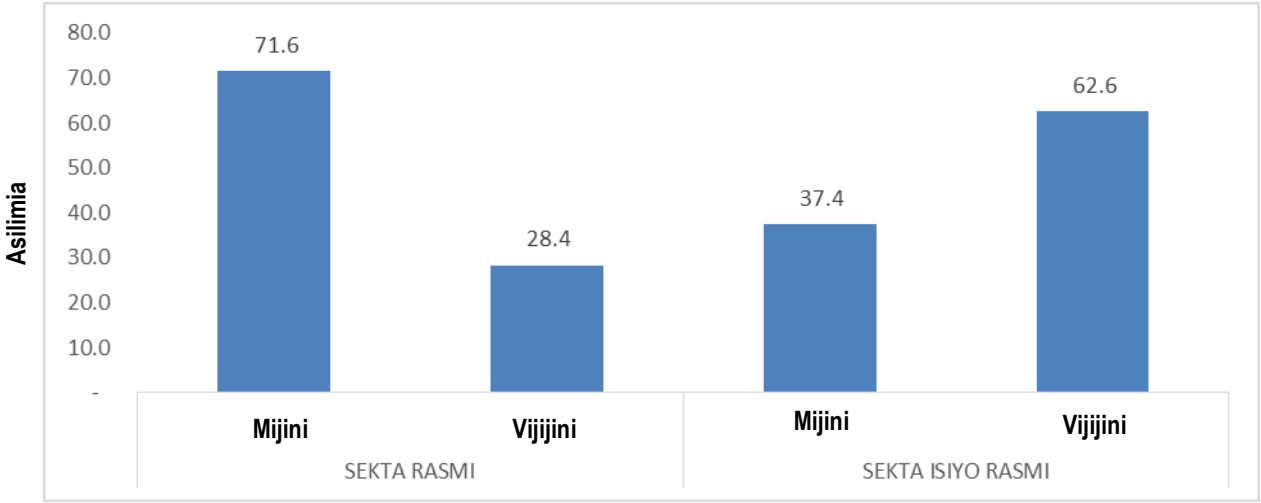

11.5 Ajira Kwenye Shughuli za Kiuchumi kwa Eneo Tanzania Bara

Matokea ya uchambuzi wa ajira kwa Tanzania Bara (Jedwali Na. 11.5) yanafanana na yale ya Tanzania (Jedwali Na. 11.4).

Jedwali Na. 11.5: Mgawanyo (asilimia) waajiriwa (Miaka 15 au Zaidi) Kwenye Shughuli ya Kiuchumi kwa Aina ya Kiuchumi, Sekta na Eneo, Tanzania Bara, 2018

Shughuli za kiuchumi	Sekta Zote			Sekta Rasmi			Sekta Isiyo Rasmi		
	Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini
Shughuli za kilimo cha mazao uvuvi ufugaji na mazo ya misitu	48.0	9.6	38.4	16.4	9.8	6.6	52.4	9.6	42.8
Shughuli za uchimbaji madini mawe na mchanga	1.3	0.6	0.7	3.9	1.4	2.4	0.9	0.5	0.4
Shughuli za utengenezaji wa bidhaa	4.3	1.8	2.5	3.5	0.9	2.5	4.4	1.9	2.5
Umeme gesimvuke na viyoyozi	0.2	0.2	0.0	1.2	1.2	-	0.1	0.0	0.0
Ugavi wa majiuzoaji wa taka uratibu wa taka na shughuli za urekebishaji	0.1	0.1	0.1	0.2	0.2	-	0.1	0.1	0.1
Ujenzi	3.6	2.0	1.5	0.8	0.7	0.1	3.9	2.2	1.7
Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki	24.5	14.8	9.8	49.5	39.9	9.5	21.1	11.3	9.8
Usafirishaji na Uhifadhi	1.8	1.1	0.7	6.7	4.0	2.7	1.1	0.7	0.5
Shughuli za huduma za malazi na huduma ya chakula	7.9	5.9	2.0	6.5	4.8	1.7	8.1	6.0	2.1
Habari na mawasiliano	0.1	0.1	0.0	0.2	0.2	-	0.1	0.0	0.0
Shughuli za huduma za kifedha na Bima	0.2	0.1	0.1	0.9	0.7	0.2	0.1	0.1	0.0
Shughuli za mali ardhi	0.1	0.1	0.0	-	-	-	0.1	0.1	0.0
Shughuli za kitaalamu kisayansi na kiufundi	1.9	1.6	0.2	1.3	1.1	0.2	1.9	1.7	0.2
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	0.5	0.5	0.0	4.0	4.0	-	0.1	0.0	0.0
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	0.0	0.0	0.0	-	-	-	0.1	0.0	0.0
Elimu	0.3	0.1	0.2	0.7	0.3	0.4	0.2	0.1	0.1
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	0.2	0.1	0.1	0.6	0.3	0.3	0.1	0.0	0.1
Sanaa Burudani	0.4	0.2	0.2	0.5	0.3	0.2	0.4	0.2	0.2
Shughuli za huduma nyingine	4.2	2.3	1.9	2.8	2.0	0.8	4.4	2.4	2.0
Shughuli za kaya kama muajiriuzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	0.4	0.3	0.1	0.5	0.5	-	0.4	0.3	0.1
Shughuli za mashirika na jumuia za kimataifa	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jumla	**100.0**	**41.5**	**58.5**	**100.0**	**72.4**	**27.6**	**100.0**	**37.3**	**62.7**
Idadi ya waajiriwa	**11,346,868**	**4,714,009**	**6,632,859**	**1,380,853**	**999,756**	**381,097**	**9,966,015**	**3,714,253**	**6,251,762**

11.6 Ajira Kwenye Shughuli za Kiuchumi kwa Eneo Zanzibar

Matokeo yanaonesha kuwa, kati ya waajiriwa 94,676 wa Sekta Rasmi, asilimia 60.5wapo mjini na asilimia wapo vijijini 39.5 asilimia. Aidha, kati ya waajiriwa 223,490 wa sekta isiyo rasmi asilimia 45.1 wapo mijini na 54.9 wapo vijijini(Jedwali Na. 11.6)

Jedwali Na. 11.6: Mgawanyo (Asilimia) waajiriwa (Miaka 15 au Zaidi) Kwenye Shughuli ya Kiuchumi kwa Aina ya Kiuchumi, Sekta na Eneo, Zanzibar, 2018

Shughuli ya kiuchumi	Sekta Zote			Sekta Rasmi			Sekta Isiyo Rasmi		
	Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini
Shughuli za kilimo cha mazao, uvuvi, ufugaji na mazo ya misitu	35.0	8.7	26.3	27.4	3.9	23.5	38.2	10.7	27.5
Shughuli za uchimbaji madini mawe na mchanga	0.9	-	0.9	-	-	-	1.3	-	1.3
Shughuli za utengenezaji wa bidhaa	9.3	6.5	2.8	6.4	6.4	-	10.5	6.6	3.9
Umeme gesimvuke na viyoyozi	0.6	0.5	0.2	-	-	-	0.9	0.7	0.2
Ugavi wa majiuzoaji wa taka uratibu wa taka na shughuli za urekebishaji	0.3	0.3	-	-	-	-	0.4	0.4	-
Ujenzi	13.3	3.6	9.7	-	-	-	19.0	5.2	13.8
Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki	29.5	21.7	7.8	45.6	34.3	11.4	22.7	16.3	6.3
Usafirishaji na Uhifadhi	2.6	1.7	0.9	8.3	5.2	3.1	0.2	0.2	-
Shughuli za huduma za malazi na huduma ya chakula	4.5	4.0	0.5	7.5	7.5	-	3.2	2.5	0.8
Habari na mawasiliano	0.1	-	0.1	-	-	-	0.2	-	0.2
Shughuli za huduma za kifedha na Bima	0.3	-	0.3	1.1	-	1.1	-	-	-
Shughuli za mali ardhi	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Shughuli za kitaalamu kisayansi na kiufundi	0.2	0.2	-	-	-	-	0.2	0.2	-
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	0.3	0.2	0.2	-	-	-	0.5	0.2	0.2
Elimu	0.4	0.3	0.2	1.1	0.5	0.5	0.2	0.2	-
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	0.1	-	0.1	-	-	-	0.2	-	0.2
Sanaa Burudani	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Shughuli za huduma nyingine	2.5	2.2	0.3	2.6	2.6	-	2.5	2.0	0.5
Shughuli za kaya kama muajiriuzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Shughuli za mashirika na jumuia za kimataifa	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jumla	**100.0**	**49.7**	**50.3**	**100.0**	**60.5**	**39.5**	**100.0**	**45.1**	**54.9**
Idadi ya waajiriwa	**318,166**	**158,137**	**160,029**	**94,676**	**57,246**	**37,430**	**223,490**	**100,891**	**122,599**

11.7 Ajira Kwenye Shughuli za Kiuchumi Kimkoa

Uchambuzi wa ajira kwa mikoa ya Tanzania Bara unaonesha kuwa, mikoa ya Simiyu na Manyara asilimia 98 asilimia kila mmoja na Mbeya na Kigoma asilimia 96 asilimia ina viwango vikubwa vya ajira katika Sekta Isiyo Rasmi vikilinganishwa na vya mikoa mingine. Kwa upande wa Zanzibar, matokeo yanaonesha kuwa, mikoa ya Mjini Magharibi na Kaskazini Pemba ina viwango vikubwa vya waajiriwa ilikinganishwa na mikoa mingine. Aidha, mkoa wa Kusini Unguja (asilimia 91.8 asilimia) na Kaskazini Pemba (asilimia 71.5 asilimia) ina kiwango kikubwa cha ajira katika Sekta Isiyo kuwa Rasmi kuliko Mikoa mingine ya Zanzibar.

Jedwali Na. 11.7: Mgawanyo (Asilimia) waajiriwa (Miaka 15 au Zaidi) Kwenye Shughuli ya Kiuchumi kwa Sekta na Jinsi, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Mkoa	Idadi ya waajiriwa	asilimia Sekta Zote			Sekta Rasmi			Sekta Isiyo Rasmi		
		Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke
Tanzania Bara										
Dodoma	521,907	100.0	64.3	35.7	10.1	6.5	3.6	89.9	57.8	32.1
Arusha	471,813	100.0	63.0	37.0	10.7	7.8	3.0	89.3	55.2	34.1
Kilimanjaro	232,216	100.0	63.9	36.1	19.0	14.8	4.2	81.0	49.1	31.9
Tanga	581,797	100.0	65.3	34.7	5.1	3.1	2.0	94.9	62.2	32.7
Morogoro	372,817	100.0	59.8	40.2	9.3	7.7	1.5	90.7	52.1	38.7
Pwani	233,376	100.0	54.9	45.1	12.9	10.2	2.7	87.1	44.7	42.4
Dar es Salaam	1,603,712	100.0	51.9	48.1	18.4	13.7	4.6	81.6	38.2	43.5
Lindi	68,001	100.0	65.7	34.3	24.3	15.7	8.6	75.7	50.0	25.7
Mtwara	597,156	100.0	63.9	36.1	5.8	5.7	0.2	94.2	58.3	35.9
Ruvuma	374,109	100.0	80.6	19.4	7.1	5.3	1.8	92.9	75.3	17.5
Iringa	409,859	100.0	37.6	62.4	26.2	2.1	24.0	73.8	35.5	38.3
Mbeya	688,356	100.0	59.6	40.4	4.0	3.0	0.9	96.0	56.6	39.5
Singida	333,577	100.0	71.2	28.8	12.0	10.3	1.7	88.0	61.0	27.1
Tabora	217,953	100.0	62.6	37.4	16.5	13.6	2.9	83.5	49.0	34.5
Rukwa	319,337	100.0	61.9	38.1	4.7	2.5	2.2	95.3	59.4	35.9
Kigoma	640,497	100.0	54.6	45.4	3.6	1.2	2.4	96.4	53.4	43.0
Shinyanga	498,707	100.0	66.9	33.1	30.1	15.7	14.4	69.9	51.2	18.7
Kagera	316,212	100.0	65.1	34.9	10.6	8.3	2.3	89.4	56.8	32.6
Mwanza	655,957	100.0	66.4	33.6	9.3	5.8	3.5	90.7	60.6	30.1
Mara	203,269	100.0	69.4	30.6	50.0	36.2	13.8	50.0	33.1	16.9
Manyara	309,195	100.0	82.1	17.9	2.5	1.7	0.7	97.5	80.3	17.2
Njombe	180,446	100.0	52.5	47.5	40.7	38.9	1.8	59.3	13.6	45.7
Katavi	126,511	100.0	64.8	35.2	8.8	6.4	2.4	91.2	58.4	32.8
Simiyu	412,911	100.0	59.8	40.2	1.9	1.5	0.4	98.1	58.3	39.8
Geita	704,460	100.0	72.4	27.6	6.2	5.7	0.5	93.8	66.7	27.2
Songwe	272,714	100.0	60.0	40.0	10.3	5.2	5.2	89.7	54.8	34.8
Jumla	**11,346,868**	**100.0**	**61.9**	**38.1**	**12.2**	**8.2**	**4.0**	**87.8**	**53.7**	**34.1**
Zanzibar										
Kaskazini Unguja	42,796	100.0	72.7	27.3	34.7	29.8	5.0	65.3	43.0	22.3
Kusini Unguja	32,979	100.0	61.2	38.8	8.2	8.2	-	91.8	53.1	38.8
Mjini Magharibi	131,520	100.0	68.9	31.1	38.1	32.3	5.8	61.9	36.6	25.3
Kaskazini Pemba	57,410	100.0	72.6	27.5	20.3	19.6	0.7	79.7	52.9	26.8
Kusini Pemba	53,460	100.0	85.2	14.8	28.7	27.8	0.9	71.3	57.4	13.9
Jumla	**318,166**	**100.0**	**72.0**	**28.0**	**29.8**	**26.4**	**3.4**	**70.2**	**45.6**	**24.6**

SURA YA 12

KIPATO NA KODI VINAVYOTOKANA NA SHUGHULI ZA KIUCHUMI KWA SEKTA RASMI NA ISIYO RASMI

Sura hii inaonesha wastani wa kipato wanachopata wamiliki wa shughuli za kiuchumi kwa mwaka, upatikanaji wa mitaji, ulipaji wa kodi ya mapato na kodi ya pango ya biashara.

Matokeo yameoneshwa katika asilimia, kitaifa, mkoa, sekta (rasmi na isiyo rasmi), eneo (mijini na vijijini), chanzo cha mtaji na kiwango cha kodi.

Muhtasari

- *Vyanzo vikuu vinavyotumiwa na wamiliki wa shughuli za kiuchumi kupata mitaji kwa Tanzania Bara ni akiba binafsi, mauzo ya mazao ya kilimo na zawadi kutoka kwa familia/marafiki na kwa Zanzibar ni akiba binafsi, zawadi kutoka kwa familia/marafiki*
- *Asilimia 8.2 ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi wanalipa kodi*
- *Mchango wa mikopo kutoka benki katika mitaji ya shughuli za kiuchumi ni asilimia 0.5 asilimia kwa Tanzania Bara na asilimia 0.2 kwa Zanzibar.*
- *Asilimia 8.2 ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi Tanzania wanalipa kodi ambapo wengi wao wanalipa kodi kati ya Shilingi 150,001 hadi 300,000*

12.1 Upatikanaji wa Mitaji ya Kuendesha Shughuli za Kiuchumi

Vyanzo vikuu vya mitaji ya shughuli za kiuchumi vilivyoulizwa katika utafiti huu ni: mapato ya kuuza bidhaa za kilimo, mapato ya kuuza bidhaa zisizo za kilimo, mikopo kutoka benki, mikopo kutoka SACCOS, zawadi kutoka kwa familia/marafiki, mikopo kutoka kwa familia/marafiki, urithi, mauzo ya vifaa vya kudumu vinavyomilikiwa na kaya pamoja na akiba binafsi.

12.1.1 Upatikanaji wa Mitaji ya Kuendesha Shughuli za Kiuchumi, Tanzania

Matokeo ya utafiti yanaonesha kuwa, wamiliki wa shughuli za kiuchumi wanapata mitaji mingi zaidi kutokana na vyanzo vikuu vitatu (3) ambavyo ni akiba binafsi asilimia 36.9 asilimia ya wamiliki, kuuza mazao ya kilimo asilimia 31.4 asilimia na zawadi kutoka kwa familia na marafiki asilimia 10.2asili. Aidha, utafiti pia unaonesha kuwa wamiliki wanaopata mitaji kutokana na mikopo ya benki ni asilimia 0.5 tu (Jedwali Na. 12.1).

Jedwali Na. 12.1: Mgawanyo(asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Chanzo cha Mtaji, Sekta na Eneo, Tanzania, 2018

Chanzo cha Mtaji	Sekta Zote			Asilimia ya Sekta Rasmi			Asilimia ya Sekta Isiyo Rasmi		
	Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini
Mapato ya kuuza bidhaa za kilimo	31.4	4.9	26.5	1.7	0.6	1.1	29.7	4.4	25.4
Mapato ya kuuza bidhaa zisizo za kilimo	2.8	0.9	1.9	0.2	0.1	0.1	2.6	0.8	1.8
Mikopo kutoka benki	0.5	0.4	0.1	0.3	0.2	0.0	0.3	0.2	0.1
Mikopo kutoka SACCOS	1.5	0.9	0.6	0.2	0.1	0.1	1.3	0.8	0.5
Zawadi kutoka katika familia/marafiki	10.2	5.4	4.8	0.6	0.4	0.2	9.6	5.0	4.6
Mkopo kutoka katika familia/marafiki	2.9	1.7	1.2	0.2	0.2	0.0	2.7	1.5	1.2
Urithi	7.8	1.1	6.7	0.2	0.1	0.1	7.6	1.0	6.6
Mauzo ya vifaa vya kudumu vinavyomilikiwa na kaya	0.5	0.3	0.3	0.1	0.1	0.0	0.4	0.2	0.2
Akiba binafsi	36.9	18.7	18.2	3.5	2.5	1.0	33.4	16.2	17.2
Vyanzo Vingine	5.5	1.9	3.6	0.3	0.2	0.1	5.2	1.6	3.5
Jumla	**100.0**	**36.2**	**63.8**	**7.3**	**4.5**	**2.8**	**92.7**	**31.8**	**61.0**
Idadi ya wamiliki	**8,497,805**	**3,079,958**	**5,417,846**	**617,216**	**381,003**	**236,212**	**7,880,589**	**2,698,955**	**5,181,634**

12.1.2 Upatikanaji wa mitaji ya kuendesha shughuli za kiuchumi, Tanzania Bara

Matokeo ya utafiti yanaonesha kuwa katika Tanzania Bara, wamiliki wa shughuli za kiuchumi wanapata mitaji yao mingi kutokana na vyanzo vikuu vitatu (3) ambavyo ni akiba binafsi asilimia 36.2 asilimia, kuuza mazao ya kilimo asilimia 32.1 asilimia na zawadi kutoka kwa familia na marafiki asilimia 10.2 asilimia. Aidha, utafiti pia unaonesha kuwa wamiliki wanaopata mitaji kutokana na mikopo ya benki ni asilimia 0.5 tu (Jedwali Na. 12.2)

Jedwali Na. 12.2: Mgawanyo(asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Chanzo cha Mtaji, Sekta na Eneo, Tanzania Bara, 2018

Chanzo cha Mtaji	Sekta Zote			Asilimia ya Sekta Rasmi			Asilimia ya Sekta Isiyo Rasmi		
	Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini
Mapato ya kuuza bidhaa za kilimo	32.1	5.0	27.0	1.7	0.6	1.1	30.4	4.5	25.9
Mapato ya kuuza bidhaa zisizo za kilimo	2.7	0.9	1.9	0.2	0.1	0.1	2.6	0.8	1.8
Mikopo kutoka benki	0.5	0.4	0.1	0.3	0.2	0.0	0.3	0.2	0.1
Mikopo kutoka SACCOS	1.5	0.9	0.6	0.2	0.1	0.1	1.3	0.8	0.5
Zawadi kutoka katika familia/marafiki	10.2	5.4	4.8	0.5	0.4	0.2	9.7	5.1	4.7
Mkopo kutoka katika familia/marafiki	2.8	1.6	1.2	0.2	0.1	0.0	2.6	1.4	1.2
Urithi	7.9	1.1	6.8	0.2	0.1	0.1	7.7	1.0	6.7
Mauzo ya vifaa vya kudumu vinavyomilikiwa na kaya	0.4	0.2	0.2	0.1	0.0	0.0	0.4	0.2	0.2
Akiba binafsi	36.2	18.3	17.9	3.2	2.3	0.9	33.0	16.0	17.0
Vyanzo Vingine	5.6	1.9	3.7	0.3	0.2	0.1	5.3	1.7	3.6
Jumla	**100.0**	**35.8**	**64.2**	**6.7**	**4.1**	**2.6**	**93.3**	**31.7**	**61.6**
Idadi ya wasmiliki	**8,258,247**	**2,953,854**	**5,304,393**	**555,993**	**339,047**	**216,946**	**7,702,254**	**2,614,807**	**5,087,447**

12.1.3 Upatikanaji wa Mitaji ya Kuendesha Shughuli za Kiuchumi, Zanzibar

Matokeo ya utafiti yanaonesha kuwa, wamiliki wa shughuli za kiuchumi wanapata mitaji yao kutokana na vyanzo vikuu vitatu (3) ambavyo ni akiba binafsi asilimia 61.1 ya wamiliki,

zawadi kutoka kwa familia na marafiki asilimia 10.3 asilimia na kuuza mazao ya kilimo asilimia 8.8 asilimia. Aidha, utafiti vilevile unaonesha kuwa wamiliki wanaopata mitaji kutokana na mikopo ya benki ni asilimia 0.5 tu (Jedwali Na. 12.3)

Jedwali Na. 12.3: Mgawanyo(asilimia) wa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Chanzo cha Mtaji, Sekta na Eneo, Zanzibar, 2018

Chanzo cha Mtaji	Sekta Zote			Asilimia ya Sekta Rasmi			Asilimia ya Sekta Isiyo Rasmi		
	Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini
Mapato ya kuuza bidhaa za kilimo	8.8	1.4	7.4	1.5	0.5	1.0	7.3	0.9	6.4
Mapato ya kuuza bidhaa zisizo za kilimo	3.8	1.4	2.4	1.0	0.8	0.1	2.9	0.6	2.3
Mikopo kutoka benki	0.2	0.2	-	0.2	0.2	-	-	-	-
Mikopo kutoka SACCOS	0.9	0.5	0.4	0.4	0.4	-	0.6	0.1	0.4
Zawadi kutoka katika familia/marafiki	10.3	5.7	4.6	3.6	1.9	1.7	6.8	3.8	3.0
Mkopo kutoka katika familia/marafiki	6.2	4.8	1.5	1.4	1.4	-	4.8	3.3	1.5
Urithi	4.1	1.6	2.5	0.6	0.2	0.4	3.6	1.4	2.2
Mauzo ya vifaa vya kudumu vinavyomilikiwa na kaya	3.6	1.5	2.1	2.4	1.2	1.1	1.3	0.3	1.0
Akiba binafsi	61.1	35.1	25.9	14.4	10.7	3.7	46.7	24.5	22.2
Vyanzo Vingine	0.8	0.4	0.4	0.1	0.1	-	0.7	0.2	0.4
Jumla	**100.0**	**52.6**	**47.4**	**25.6**	**17.5**	**8.0**	**74.4**	**35.1**	**39.3**
Idadi ya wamiliki	**239,558**	**126,104**	**113,454**	**61,223**	**41,956**	**19,266**	**178,335**	**84,148**	**94,187**

12.1.4 Upatikanaji wa mitaji ya kuendesha shughuli za kiuchumi Kimkoa

Jedwali Na. 12.4 linaonesha kuwa katika mikoa karibu yote, kama ilivyo Tanzania Bara na Zanzibar wamiliki wengi wanapata mitaji kutokana na akiba binafsi, zawadi kutoka kwa familia na marafiki na kuuza bidhaa ya kilimo. Aidha, asilimia ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi waliopata mitaji kutokana na akiba binafsi ni kubwa zaidi katika mikoa ya Manyara, Tanzania Bara (asilimi 65) na Kusini Pemba, Zanzibar (asilimia 88) . Asilimia ya wamiliki waliopata mitaji kutokana na zawadi ya marafiki na familia ni kubwa zaidi katika mikoa ya Dar es Salaam, Tanzania Bara (asilimia 18) na Kaskazini Pemba, Zanzibar (asilimia 14). Kwa waliopata mitaji kutokana na kuuza bidhaa za kilimo, asilimia ni kubwa zaidi katika kmikoa ya Singida, Tanzania Bara (asilimia 90) na Kaskazini Unguja, Zanzibar (asilimia 22).

Asilimia ya wamiliki waliopata mitaji kutokana na mikopo ya benki ni kubwa zaidi katika mkoa wa Njombe (asilimia 4) ambao pia una asilimia kubwa kuliko Tanzania Bara (asilimia 1) na Zanzibar (asilimia 0).

Jedwali Na. 12.4: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za kiuchumi kwa Mkoa na Mgawanyo(asilimia) wa Wamiliki kwa Mkoa na Chanzo cha Mtaji, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Mikoa	Idadi ya wamiliki	Chanzo cha mtaji										
		Jumla asilimia	Mapato ya kuuza bidhaa za kilimo	Mapato ya kuuza bidhaa zisizo za kilimo	Mikopo kutoka benki	Mikopo kutoka SACCOS	Zawadi kutoka katika familia/marafiki	Mkopo kutoka katika familia/marafiki	Urithi	Mauzo ya vifaa vya kudumu vinavyomilikiwa na kaya	Akiba binafsi	Vyanzo vingine
Tanzania	**8,497,805**	**100.0**	**31.4**	**2.8**	**0.5**	**1.5**	**10.2**	**2.9**	**7.8**	**0.5**	**36.9**	**5.5**
Tanzania Bara												
Dodoma	346,058	100.0	22.0	4.6	1.1	0.8	9.8	0.8	20.4	0.8	29.6	10.1
Arusha	367,618	100.0	18.4	4.2	1.6	1.8	13.6	2.8	7.8	0.2	48.5	1.2
Kilimanjaro	191,363	100.0	18.5	1.1	0.6	7.3	5.1	3.4	1.7	0.0	60.7	1.7
Tanga	534,304	100.0	45.7	1.3	0.1	0.4	9.4	1.3	5.3	0.0	27.6	8.9
Morogoro	296,909	100.0	33.0	2.9	0.0	1.3	9.4	3.9	1.6	0.3	41.4	6.1
Pwani	186,524	100.0	10.4	0.9	0.9	0.5	7.1	5.2	0.5	0.5	52.6	21.3
Dar Es Salaam	954,026	100.0	3.1	1.4	1.6	3.1	18.4	4.6	2.3	0.6	62.0	3.0
Lindi	51,487	100.0	34.0	1.9	0.0	1.9	5.7	5.7	1.9	0.0	45.3	3.8
Mtwara	391,120	100.0	23.8	2.7	0.3	0.6	9.8	0.9	37.8	0.3	22.9	0.9
Ruvuma	292,219	100.0	33.6	0.6	0.0	1.5	9.7	1.2	17.7	0.0	33.0	2.7
Iringa	115,151	100.0	20.3	7.6	0.0	3.4	5.9	0.0	0.8	0.8	58.5	2.5
Mbeya	586,585	100.0	49.2	2.2	0.4	2.3	11.1	3.0	1.4	0.1	29.9	0.4
Singida	297,463	100.0	65.2	1.3	0.3	2.9	4.8	1.3	4.2	1.3	16.6	2.2
Tabora	185,155	100.0	58.9	1.1	0.0	0.6	16.0	1.7	1.1	0.0	19.4	1.1
Rukwa	244,418	100.0	43.7	4.8	0.4	0.0	17.2	3.3	7.6	0.9	19.6	2.6
Kigoma	612,784	100.0	23.9	7.3	0.0	0.8	9.8	1.3	5.8	0.3	19.1	31.9
Shinyanga	334,963	100.0	32.0	10.5	0.0	0.4	6.1	1.4	21.3	0.2	21.1	6.9
Kagera	234,270	100.0	18.8	0.4	0.9	2.7	10.3	7.2	8.1	0.4	50.7	0.4
Mwanza	488,713	100.0	32.2	2.0	0.2	0.8	17.2	4.3	5.7	2.5	34.2	0.8
Mara	111,798	100.0	25.0	2.3	1.1	3.4	8.0	5.7	0.0	0.0	54.5	0.0
Manyara	306,118	100.0	2.5	1.8	0.3	0.8	4.0	0.8	24.9	0.0	65.1	0.0
Njombe	48,334	100.0	21.3	2.7	4.0	2.7	12.0	1.3	4.0	0.0	45.3	6.7
Katavi	97,160	100.0	37.5	1.0	1.0	0.5	11.5	2.1	1.6	0.0	43.8	1.0
Simiyu	314,844	100.0	89.9	0.3	0.0	0.3	0.5	0.5	0.3	0.0	7.7	0.5
Geita	433,764	100.0	48.1	1.3	0.3	0.3	3.0	5.8	0.8	0.3	36.6	3.8
Songwe	235,099	100.0	50.4	1.2	0.4	0.4	6.8	2.4	6.0	0.0	28.0	4.4
Jumla	**8,258,247**	**100.0**	**32.1**	**2.7**	**0.5**	**1.5**	**10.2**	**2.8**	**7.9**	**0.4**	**36.2**	**5.6**
Zanzibar												
Kaskazini Unguja	32,539	100.0	21.7	12.0	0.0	3.3	7.6	9.8	3.3	9.8	31.5	1.1
Kusini Unguja	26,922	100.0	20.0	0.0	0.0	2.5	7.5	2.5	2.5	0.0	62.5	2.5
Mjini Magharibi	108,491	100.0	6.6	3.3	0.5	0.5	12.3	8.0	1.4	4.7	62.3	0.5
Kaskazini Pemba	42,401	100.0	3.5	1.8	0.0	0.0	14.2	4.4	13.3	0.9	61.1	0.9
Kusini Pemba	29,205	100.0	0.0	3.4	0.0	0.0	3.4	1.7	3.4	0.0	88.1	0.0
Jumla	**239,558**	**100.0**	**8.8**	**3.8**	**0.2**	**0.9**	**10.3**	**6.2**	**4.1**	**3.6**	**61.1**	**0.8**

12.2 Ulipaji wa Kodi kwa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi

Utafiti ulilenga kujua ulipaji kodi kwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi kutokana na shughuli hizo. Matokeo ya ulipaji wa kodi yanaoneshwa kwa kiwango cha kodi, sekta, eneo na mkoa katika Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar.

12.2.1 Ulipaji wa Kodi Katika Sekta Rasmi na Sekta Isiyo Rasmi, Tanzania

Matokeo ya utafiti yanaonesha kuwa kati ya wamiliki 8,497,805 wa shughuli za kiuchumi, wamiliki wapatao 696,963 (asilimia 8.2) Tanzania wanaolipa kodi ya mapato ambapo mijini (asilimia 54.0 asilimia) na Vijijini (asilimia 46.0). Matokeo yanaonesha pia walipa kodi wengi zaidi (asilimia 59.0) wanalipa kodi ya Shilingi 150,001 hadi 300,000. Mgawanyo wa walipa kodi kwa kiwango cha kodi hautofautiani sana kisekta. (Jedwali Na. 12.5).

Jedwali Na. 12.5: Mgawanyo(asilimia) ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wanaolipa Kodi, Kiwango cha Kodi, Sekta na Eneo Tanzania, 2018

Kiwango cha kodi (Shilingi)	Sekta Zote			Sekta Rasmi			Sekta Isiyo Rasmi		
	Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini
Chini ya 150,000	20.6	7.9	12.7	9.9	6.4	3.5	33.2	9.7	23.4
150,001 hadi 300,000	59.0	32.7	26.3	62.6	39.2	23.4	54.8	25.1	29.7
300,001 hadi 450,000	9.6	6.6	2.9	13.6	10.5	3.1	4.8	2.0	2.8
450,001 hadi 600,000	4.2	2.5	1.8	5.4	3.3	2.1	2.8	1.5	1.4
600,001 hadi 750,000	1.2	0.7	0.5	2.1	1.3	0.8	0.2	0.0	0.2
750,001 hadi 900,000	1.5	1.0	0.5	1.9	1.3	0.6	1.0	0.7	0.3
Zaidi ya 900,000	3.9	2.6	1.3	4.6	3.6	1.0	3.2	1.4	1.7
Asilimia	**100.0**	**54.0**	**46.0**	**100.0**	**65.5**	**34.5**	**100.0**	**40.4**	**59.6**
Jumla ya walipa kodi	**696,963**	**376,359**	**320,604**	**377,082**	**247,047**	**130,035**	**319,881**	**129,312**	**190,569**

12.2.2 Ulipaji wa Kodi Katika Sekta Rasmi na Sekta Isiyo Rasmi, Tanzania Bara

Matokeo ya utafiti yanaonesha kuwa kati ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi 8,258,247 wa Tanzania ni wamiliki 656,097 (asilimia 7.9) wanaolipa kodi ya mapato ambapo mijini (asilimia 54.0) na Vijijini (asilimia 46.0). Matokeo yanaonesha pia walipa kodi wengi zaidi (asilimia 58.9) wanalipa kodi ya Shilingi 150,001 hadi 300,000. (Jedwali Na. 12.6).

Jedwali Na. 12.6: Mgawanyo(asilimia) ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wanaolipa Kodi, Kiwango cha Kodi, Sekta na Eneo Tanzania Bara, 2018

Kiwango cha kodi (Shilingi)	Sekta Zote			Sekta Rasmi			Sekta Isiyo Rasmi		
	Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini
Chini ya 150,000	20.0	7.7	12.2	10.0	6.4	3.6	31.5	9.3	22.2
150,001 hadi 300,000	58.9	32.5	26.4	61.3	38.3	23.0	56.1	25.8	30.3
300,001 hadi 450,000	9.9	6.8	3.1	14.3	11.1	3.3	4.8	1.8	2.9
450,001 hadi 600,000	4.3	2.5	1.8	5.4	3.4	2.0	3.0	1.5	1.4
600,001 hadi 750,000	1.3	0.8	0.6	2.3	1.4	0.9	0.2	0.0	0.2
750,001 hadi 900,000	1.6	1.1	0.5	2.0	1.4	0.7	1.1	0.7	0.4
Zaidi ya 900,000	4.0	2.6	1.4	4.6	3.5	1.0	3.3	1.5	1.8
Asilimia	**100.0**	**54.0**	**46.0**	**100.0**	**65.5**	**34.5**	**100.0**	**40.7**	**59.3**
Idadi ya wanaolipa kodi	**656,097**	**354,550**	**301,547**	**352,759**	**231,028**	**121,732**	**303,338**	**123,523**	**179,815**

12.2.2 Ulipaji wa Kodi katika Sekta Rasmi na Sekta Isiyo Rasmi, Zanzibar

Matokeo ya utafiti yanaonesha kuwa kati ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi 239,558 wa Zanzibar ni wamiliki 40,866 (asilimia 17.1) wanaolipa kodi ya mapato ambapo mijini (asilimia 53.4) na Vijijini (asilimia 46.6). Matokeo yanaonesha pia walipa kodi wengi zaidi

(asilimia 60.8) wanalipa kodi ya Shilingi 150,001 hadi 300,000. Mgawanyo wa walipa kodi kwa kiwango cha kodi hautofautiani sana kisekta. (Jedwali Na. 12.7).

Jedwali Na. 12.7: Mgawanyo(asilimia) ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wanaolipa Kodi, Kiwango cha Kodi, Sekta na Eneo Zanzibar, 2018

Kiwango cha kodi (Shilingi)	Sekta Zote			Sekta Rasmi			Sekta Isiyo Rasmi		
	Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini
Zanzibar									
Chini ya 150,000	30.4	10.6	19.8	8.3	6.2	2.1	62.9	17.1	45.8
150,001 hadi 300,000	60.8	35.6	25.2	81.0	51.8	29.3	31.0	11.8	19.2
300,001 hadi 450,000	3.7	3.7	0.0	2.1	2.1	0.0	6.1	6.1	0.0
450,001 hadi 600,000	2.6	0.9	1.6	4.3	1.5	2.8	0.0	0.0	0.0
600,001 hadi 750,000	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
750,001 hadi 900,000	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Zaidi ya 900,000	2.5	2.5	0.0	4.2	4.2	0.0	0.0	0.0	0.0
Asilimia	100.0	53.4	46.6	100.0	65.9	34.1	100.0	35.0	65.0
Idadi ya walipa kodi	40,866	21,808	19,057	24,322	16,019	8,303	16,543	5,789	10,754

12.2.3 Ulipaji wa Kodi Kimkoa

Matokeo yanaonesha kuwa mikoa ya Dar es Salaam (sh. bilioni 57), Arusha (sh.bilioni 15) na Mwanza (sh. bilioni 12) ndio imelipa kiwango kikubwa zaidi cha kodi kuliko mikoa mingine. Aidha, mikoa ya Kigoma (sh. bilioni 2 na Ruvuma (sh. bilioni 2.4) ndiyo imelipa kiasi kidogo zaidi kuliko mikoa mingine. Kwa Zanzibar, mikoa ya Mjini Magharibi (sh. bilioni 5.3) na Kusini Pemba (sh. bilioni 1.5) ndiyo inaongoza katika kiasi cha kodi kilicholipwa. Aidha, mkoa wa Kaskazini Pemba (sh. milioni 729) ndiyo kiasi kidogo zaidi (Jedwali Na. 12.8). Kwa upande wa viwango vya ulipajii kodi kimkoa matokeo yanaonesha kuwa, wamiliki wengi wa shughuli za kiuchumi wanalipa kodi kati ya Shiling 150,001 hadi 300,000, wengi wao wakiwa mikoa ya Arusha, Dar es salaam, Mtwara, Shinyanga, na wachache wakiwa kwenye mikoa ya Geita, Katavi na Simiyu. Mgawanyo wa ulipaji kodi kwa upande wa Zanzibar una sura inayofanana na Tanzania Bara. (Jedwali Na. 12.8).

Jedwali Na. 12.8: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Wanaolipa Kodi kwa Mkoa na Eneo na Mgawanyo wa wamiliki (asilimia) na Kiasi cha Kodi kwa Mkoa, Sekta na Eneo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Mkoa	idadi ya walipa kodi	Asilimia ya walipa kodi kwa sekta		Kiasi cha kodi katika Tshs. (000,000)			Asilimia ya wamiliki kwa kiwa cha kodi						
		Sekta rasmi	Sekta Isiyo Rasmi	Jumla	Sekta Rasmi	Sekta Isiyo Rasmi	Chini ya 150,000	Shilingi 150,001 hadi 300,000	Shilingi 300,001 hadi 450,000	Shilingi 450,001 hadi 600,000	Shilingi 600,001 hadi 750,000	Shilingi 750,001 hadi 900,000	Zaidi ya Shilingi 900,000
Tanzania	**696,963**	**54.1**	**45.9**	**228,495**	**145,059**	**83,436**	**20.6**	**59.0**	**9.6**	**4.2**	**1.2**	**1.5**	**3.9**
Mjini	**376,359**	**65.6**	**34.4**	**138,556**	**100,013**	**38,543**	**14.7**	**60.6**	**12.3**	**4.5**	**1.3**	**1.9**	**4.8**
Vijijini	**320,604**	**40.6**	**59.4**	**89,939**	**45,046**	**44,893**	**27.5**	**57.2**	**6.4**	**3.8**	**1.2**	**1.1**	**2.9**
Tanzania Bara													
Dodoma	19,748	95.2	4.8	5,144	4,918	226	9.5	76.2	9.5	4.8	0.0	0.0	0.0
Arusha	31,552	79.1	20.9	15,122	13,573	1,549	16.3	44.2	25.6	4.7	0.0	2.3	7.0
Kilimanjaro	10,751	70	30	6,860	2,792	4,068	0.0	60.0	0.0	0.0	10.0	10.0	20.0
Tanga	21,521	72.4	27.6	4,982	3,595	1,387	27.6	62.1	3.4	3.4	3.4	0.0	0.0
Morogoro	28,826	40	60	6,945	3,148	3,798	30.0	36.7	26.7	6.7	0.0	0.0	0.0
Pwani	18,564	81	19	6,510	4,634	1,876	4.8	71.4	4.8	9.5	4.8	0.0	4.8
Dar es Salaam	109,344	66.7	33.3	57,602	45,027	12,575	6.7	70.0	8.3	1.7	0.8	2.5	10.0
Lindi	9,714	70	30	4,093	2,078	2,015	0.0	80.0	0.0	10.0	0.0	0.0	10.0
Mtwara	20,953	33.3	66.7	6,526	2,544	3,982	22.2	55.6	11.1	5.6	0.0	0.0	5.6
Ruvuma	7,758	77.8	22.2	2,368	1,980	388	0.0	55.6	33.3	11.1	0.0	0.0	0.0
Iringa	34,155	17.1	82.9	5,150	1,706	3,444	60.0	37.1	2.9	0.0	0.0	0.0	0.0
Mbeya	26,444	57.6	42.4	9,212	4,063	5,149	9.1	72.7	6.1	6.1	0.0	3.0	3.0
Singida	46,568	51	49	9,302	5,182	4,120	32.7	53.1	12.2	2.0	0.0	0.0	0.0
Tabora	13,754	84.6	15.4	4,018	3,560	458	0.0	69.2	23.1	0.0	7.7	0.0	0.0
Rukwa	18,066	20.6	79.4	4,200	964	3,236	14.7	82.4	2.9	0.0	0.0	0.0	0.0
Kigoma	10,778	71.4	28.6	2,018	1,192	826	14.3	85.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shinyanga	16,307	33.3	66.7	8,396	2,325	6,071	12.5	41.7	8.3	20.8	4.2	0.0	12.5
Kagera	49,375	34	66	8,791	3,729	5,062	51.1	36.2	10.6	2.1	0.0	0.0	0.0
Mwanza	28,041	64.3	35.7	12,695	8,725	3,969	3.6	71.4	10.7	0.0	0.0	3.6	10.7
Mara	20,327	81.2	18.8	7,501	6,705	796	6.2	62.5	12.5	0.0	6.2	12.5	0.0
Manyara	45,379	10.2	89.8	9,284	859	8,425	37.3	45.8	11.9	5.1	0.0	0.0	0.0
Njombe	18,689	51.7	48.3	5,046	3,182	1,864	6.9	86.2	3.4	0.0	0.0	0.0	3.4
Katavi	9,615	78.9	21.1	4,175	3,431	744	15.8	57.9	5.3	0.0	0.0	5.3	15.8
Simiyu	8,602	70	30	3,411	2,737	673	0.0	50.0	0.0	50.0	0.0	0.0	0.0
Geita	8,697	75	25	3,377	2,483	894	25.0	25.0	12.5	12.5	12.5	12.5	0.0
Songwe	22,569	33.3	66.7	6,001	2,734	3,266	12.5	75.0	0.0	8.3	4.2	0.0	0.0
Jumla/Asilimia	**656,097**	**53.8**	**46.2**	**218,726**	**137,866**	**80,860**	**20.0**	**58.9**	**9.9**	**4.3**	**1.3**	**1.6**	**4.0**
Zanzibar													
Kaskazini Unguja	8,842	12	88	1,195	233	962	72.0	28.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kusini Unguja	6,057	11.1	88.9	1,044	404	640	66.7	22.2	0.0	11.1	0.0	0.0	0.0
Mjini Magharibi	17,399	97.1	2.9	5,284	5,080	205	8.8	79.4	5.9	0.0	0.0	0.0	5.9
Kaskazini Pemba	2,627	28.6	71.4	729	306	423	0.0	85.7	0.0	14.3	0.0	0.0	0.0
Kusini Pemba	5,940	83.3	16.7	1,517	1,171	346	8.3	83.3	8.3	0.0	0.0	0.0	0.0
Jumla/Asilimia	**40,866**	**59.5**	**40.5**	**9,769**	**7,193**	**2,576**	**30.4**	**60.8**	**3.7**	**2.6**	**0.0**	**0.0**	**2.5**

12.3 Kipato kwa Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi

Utafiti ulikuwa unalenga kujua kipato kwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi kutokana na shughuli hizo.

12.3.1 Kipato kwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi, Tanzania Bara na Zanzibar

Utafiti umebaini kuwa mmiliki wa shughuli za kiuchumi anapata wastani wa Shilingi 550,290, Shilingi 525,995 Tanzania Bara na Shilingi 1,387,803 ni Zanzibar kwa mwezi (Kiambatanisho Na. C.3).

Wamiliki wa shughuli za kiuchumi wa Tanzania Bara wanaojishughulisha na Uchimbaji madini, mawe na mchanga (wastani wa shilingi 6,382,612 kwa mwezi) pamoja na shughuli za huduma za malazi na huduma chakula (wastani wa shilingi 2,523,834 kwa mwezi) ndiyo wanapata wastani wa kipato kikubwa zaidi kuliko wanaofanya shughuli nyingine. Kwa upande wa Zanzibar wamiliki wa shughuli za kiuchumi wanaojishughulisha na Biashara za jumla na rejareja; ukarabati wa magari na pikipiki (wastani wa shilingi 2,904,137 kwa mwezi) pamoja na Uchimbaji madini, mawe na mchanga (wastani wa shilingi 2,603,359 kwa mwezi) ndiyo wanapata kuliko wanaofanya shughuli nyingine. Shughuli za Kilimo, misitu na uvuvi pamoja na kuwa na idadi kubwa ya wamiliki bado wanapata kipato kidogo cha wastani wa shilingi 236,423 kwa mwezi Tanzania Bara (Sh. 236,423) na shilingi 477,621 kwa mwezi Zanzibar.

12.3.2 Kipato katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi Kimkoa

Kiambatanisho Na. C4 kinaonesha mgawanyo wa Sekta, mkoa na kundi la kipato katika Tanzania. Utafiti umebaini kuwa wamiliki wengi Zaidi wa shughuli za kiuchumi Tanzania (Asilimia 51) wana kipato chini ya shilingi 100,000 kwa mwezi ambapo katika sekta rasmi ni asilimia 24 na asilimia 55 katika sekta isiyo rasmi. Aidha, asilimia 32 ya wamiliki wana kipato cha shilingi 100,000 hadio 300,000 ambapo sekta rasmi ni asilimia 36 na asilimia 31 katika sekta isiyo rasmi.

SURA YA 13

TAASISI ZINAZOHUSIKA, MUDA NA GHARAMA ZA KUPATA LESENI ZA SHUGHULI ZA KIUCHUMI

Muhtasari

- *Asilimia kubwa zaidi ya wamiliki wa Shughuli za kiuchumi wanapitia taasisi 1 au 2 kupata leseni. asilimia hizo ni 50.8 kwa Tanzania, 48.3 kwa Tanzania Bara na 72.7 kwa Zanzibar.*
- *Kwa wastani wamiliki wa shughuli za kiuchumi wanatumia siku 9 kwa Tanzania Bara na siku 3 kwa Zanzibar katika kufuatilia na kupata leseni za biashara;*
- *Kwa wastani wamiliki wa shughuli za kiuchumi wanatumia Shilingi 90,231 Tanzania , Shilingi 90,877 Tanzania Bara na Shilingi 89,820 Zanzibar wakati wa kufuatilia na kupata. leseni za biashara.*

Leseni kwa ajili ya shughuli za kiuchumi Tanzania zinatolewa na taasisisi mbalimbali zenye mamlaka ya kisheria ya kutoa leseni hizo**.** Kwa muda mrefu wamiliki wa shughuli za kiuchumi wamekuwa wanalalamikia upatikanaji wa leseni kuzihusisha taasisi nyingi. Aidha, kumekuwa na fikra kwamba upatikanaji wa leseni unatumia muda mrefu na gharama ni kubwa. Utafiti ulilenga kujua idadi ya taasisi wanazozipitia, muda na wastani wa gharama wanazotumia wamiliki kupata leseni kwa Tanzania Bara na Zanzibar. Gharama zinazohusika ni zinazolipwa moja kwa moja kwenye taasisi pamoja na gharama zinazotumiwa na mmiliki kwaajili ya kufuatilia kwenye taasisi husika. Matokeo yametolewa kwa aina ya shughuli, orodha na idadi ya taasisis zilizopitiwa, eneo na aina ya gharama.

13.1 Idadi ya Taasisi Zinazohusika Wakati wa Kufuatilia leseni

Utafiti ulitaka kujua idadi ya taasisi wanazopitia wamiliki wakati wa kufuatilia leseni za shughuli za kiuchumi. Makundi ya taasisi yanayotumiwa kutoa matokeo matokeo ni taasisi 1 au 2, taasisi 3 au 4 na taasisi 5 au zaidi.

13.1.1 Idadi ya Taasisi zinazohusika wakati wa kufuatilia leseni, Tanzania

Jedwali Na. 13.1 linaonesha kuwa katika Tanzania wakati wa kufuatilia na kupata leseni za biashara, wamiliki wa shughuli za kiuchumi asilimia 50.8 wanapitia taasisi 1 au 2, asilimia 38.4 wanapitia taasisi 3 au 4 na asilimia 10.8 wanapitia taasisi 5 au zaidi.

Shughuli ambazo wamiliki wengi wanapitia taasisi 1 au 2 yaani taasisi chache wakati wa kutafuta leseni ni uchimbaji wa madini, mawe na mchanga (asilimia 88 ya wamiliki), Usafirihsaji na kuhifadhi (asilimia 68), Shughuli za huduma nyingine (asilimia 67), Kilimo,

misitu na uvuvi (asilimia 62), Hudma za malazi na huduma za chakula (asilimia 60) na sanaa na burudani (asilimia 52). Kwa upande mwingine, Shughuli za utawala na huduma za usaidizi zinaongoza (asilimia 100) kwa wamiliki wengi kupitia taasisi 5 au zaidi wakati wakitafuta leseni.

Kwa upande wa maeneo, matokeo yanaonesha wamiliki asilimia 47 mijini na 56 vijijini wanapitia taasisi 1-2 wakati wanatafuta leseni.

Jedwali Na. 13.1: Idadi ya Wamiliki wa Shughul za Kiuchumi Wenye Usajili au Leseni na Mgawanyo(asilimia) wa Wamiliki kwa Aina ya Shughuli, Eneo na Idadi ya Taasisi Walizopitia Kupata Leseni, Tanzania, 2018

Shughuli ya Kiuchumi	Idadi ya Wamiliki	Jumla				Idadi ya Taasisi Mjini				Idadi ya Taasisi Vijijini			
		Jumla	Taasisi 1 au 2	Taasisi 3 au 4	Taasisi 5+	Jumla	Taasisi 1 au 2	Taasisi 3 au 4	Taasisi 5+	Jumla	Taasisi 1 au 2	Taasisi 3 au 4	Taasisi 5+
Kilimo, Misitu na Uvuvi	82,493	100.0	62.0	31.6	6.4	100.0	80.4	17.6	2.0	100.0	53.5	38.1	8.4
Uchimbaji wa Madini Mawe na Mchanga	7,741	100.0	88.2	11.8	0.0	100.0	83.6	16.4	0.0	100.0	100.	0.0	0.0
Uzalishaji wa Bidhaa	23,717	100.0	46.3	41.2	12.5	100.0	45.4	54.6	0.0	100.0	47.3	25.9	26.8
Umeme, Gesi, Gesimvuke na Viyoyozi	4,159	100.0	47.5	30.5	21.9	100.0	47.5	30.5	21.9	0.0	0.0	0.0	0.0
Ugavi wa maji, Uzoaji wa maji taka, Uratibu wa taka na Shughuli za urekebishaji	2,734	100.0	0.0	66.6	33.3	100.0	0.0	66.6	33.3	0.0	0.0	0.0	0.0
Ujenzi	5,966	100.0	39.0	28.2	32.9	100.0	30.4	32.1	37.5	100.0	100.0	0.0	0.0
Biashara za Jumla na Rejareja;Ukarabati magari na pikipiki	293,257	100.0	41.2	46.3	12.5	100.0	37.0	50.2	12.8	100.0	49.2	38.7	12.1
Usafirishaji na kuhifadhi	79,739	100.0	**67.9**	27.7	4.4	100.0	58.1	37.5	4.4	100.0	83.8	11.9	4.3
Huduma za Malazi na Huduma za Chakula	37,576	100.0	60.4	29.2	10.4	100.0	60.5	24.7	14.8	100.0	60.2	39.8	0.0
Habari na mawasiliano	2,159	100.0	34.4	65.6	0.0	100.0	34.4	65.6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Huduma za kifedha na Bima	10,254	100.0	47.7	35.8	16.5	100.0	47.1	52.9	0.0	100.0.	48.9	0.0	51.1
Shughuli za mali isiyohamishika kwenye ardhi	-	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shughuli za kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi	4,977	100.0	49.2	50.8	0.0	100.0	57.7	42.3	0.0	100.	0.0	100	0.0
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	1,270	100.0	0.0	0.0	100	100.0	0.0	0.0	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Elimu	5,459	100.0	43.6	36.5	19.9	100.0	32.4	37.0	30.6	100.0	64.4	35.6	0.0
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	7,735	100.0	32.9	39.6	27.5	100.0	40.0	60.0	0.0	100.0	24.5	15.1	60.4
Sanaa na Burudani	5,736	100.0	52.3	47.7	0.0	100.0	27.8	72.3	0.0	100.0	100.	0.0	0.0
Shughuli za huduma nyingine	34,355	100.0	**67.1**	24.9	8.0	100.0	68.5	28.0	3.5	100.0	62.9	15.1	22.0
Shughuli za kaya kama muajiri, uzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	3,269	100.0	38.8	28.8	32.4	100.0	38.8	28.8	32.4	0.0	0.0	0.0	0.0
Asilimia	**612,597**	100.0	**50.8**	**38.4**	**10.8**	100.0	**47.4**	**42.3**	**10.4**	100.0	**56.4**	**32.1**	**11.5**

13.1.2 Idadi ya Taasisi zinazohusika na Upatikanaji wa Leseni Tanzania Bara na Zanzibar

Jedwali Na. 13.2 linaonesha kuwa katika Tanzania Bara, wamiliki wa shughuli za kiuchumi asilimia 48 wanapitia taasisi 1 au 2 wakati wanatafuta lesseni, asilimia 40 wanapitia taasisi 3 au 4 na asilimia 12 wanapitia taasisi 5 au zaidi. Shughuli ambazo wamiliki wengi wanapitia taasisi chache wakati wa kutafuta leseni ni kama ilivyo kwa Tanzania. Aidha, shughuli za utawala na huduma za usaidizi zinaongoza (asilimia 100) kwa wamiliki wengi kupitia taasisi 5 au zaidi wakati wa kutafita leseni.

Kwa upande wa Zanzibar, wamiliki asilimia 73 wanapitia taasisi 1 au 2 wakati wanatafuta leseni, asilimia 25 wanapitia taasisi 3 au 4 na asilimia 2 wanapitia taasisi 5 au zaidi. Shughuli ambazo wamiliki wengi wanapitia taasisi taasisi 1 hadi 2 kupata leseni ni Uzalishaji bidhaa (asilimia 84): Kilimo, misitu na uvuvi (asilimia 77); Shughuli za huduma nyingine (asilimia 74); Biashara za jumla na rejareja, ukarabati magari na pikipiki (asilimia 73)

Jedwali Na. 13.2: Mgawanyo (asilimia) wa wamiliki kwa aina ya shughuli na idadi ya Taasisi Walizopitia Kupata Leseni, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018.

Shughuli ya Kiuchumi	Idadi ya Taasisi Tanzania Bara					Idadi ya Taasisi Zanzibar				
	Idadi ya Wamiliki	Jumla	Taasisi 1-2	Taasisi 3-4	Taasisi 5+	Idadi ya wamiliki	Jumla	Taasisi 1-2	Taasisi 3-4	Taasisi 5+
Kilimo, Misitu na Uvuvi	74,145	100.0	60.2	32.6	7.1	8,348	100.0	77.3	22.7	0.0
Uchimbaji wa Madini Mawe na Mchanga	7,741	100.0	88.2	11.8	0.0	0	0.0	0.0	0.0	0.0
Uzalishaji wa Bidhaa	20,697	100.0	40.8	44.8	14.4	3,020	100	83.6	16.4	0.0
Umeme, Gesi, Gesimvuke na Viyoyozi	4,159	100.0	47.5	30.5	21.9	0	0.0	0.0	0.0	0.0
Ugavi wa maji, Uzoaji wa maji taka, Uratibu wa taka na Shughuli za urekebishaji	2,734	100.0	0.0	66.6	33.3	0	0.0	0.0	0.0	0.0
Ujenzi	5,966	100.0	39.0	28.2	32.9	0	0.0	0.0	0.0	0.0
Biashara za Jumla na Rejareja;Ukarabati magari na pikipiki	252,467	100.0	36.1	49.6	14.4	40,789	100.0	72.6	26.2	1.3
Usafirishaji na kuhifadhi	75,442	100.0	69.1	27.5	3.4	4,298	100.0	47.3	32	20.6
Huduma za Malazi na Huduma za Chakula	35,546	100.0	58.1	30.8	11.0	2,030	100.0	100	0.0	0.0
Habari na mawasiliano	2,159	100.0	34.4	65.6	0.0	0	0.0	0.0	0.0	0.0
Huduma za kifedha na Bima	9,900	100.0	45.8	37.1	17.1	354	100.0	100	0.0	0.0
Shughuli za kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi	4,977	100.0	49.2	50.8	0.0	0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	1,270	100.0	0.0	0.0	100	0	0.0	0.0	0.0	0.0
Elimu	4,452	100.0	42.3	33.3	24.4	1,007	100.0	49.2	50.8	0.0
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	7,735	100.0	32.9	39.6	27.5	0	0.0	0.0	0.0	0.0
Sanaa na Burudani	5,736	100.0	52.3	47.7	0.0	0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shughuli za huduma nyingine	32,978	100.0	66.8	24.8	8.4	1,377	100.0	74.3	25.7	0.0
Shughuli za kaya kama muajiri, uzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	3,269	100.0	38.8	28.8	32.4	0	0.0	0.0	0.0	0.0
Idadi /Asilimia	**551,374**	**100.0**	**48.3**	**39.9**	**11.8**	**61,223**	**100**	**72.7**	**25.0**	**2.3**

13.1.3 Idadi ya Taasisi, Zinazohusika na Upatikanaji wa lesseni Kimkoa

Jedwali Na 13,3 linaonesha idadi ya taasisi wanazopitia wamiliki wa shughuli za kiuchumi kupata leseni kimkoa kwa Tanzania Bara na Zanzibar. Katika Tanzania Bara, mikoa ambayo

asilimia kubwa zaidi ya wamiliki wanapitia taasisi 1 au 2 kupata leseni ni Shinyanga (asilimia 85), Mwanza (asilimia 83), Kilimanjaro (asilimia 77) na Morogoro (asilimia 74). Mikoa ambayo ina asilimia kubwa zaidi ya wamiliki wanaopitia taasisi 5 au zaidi kupata leseni ni Kigoma (asilimia 29); Singida (asilimia 28); Lindi na Geita (asilimia 22 kila moja) na Mara (asilimia 20).

Kwa Zanzibar, mikoa ambayo asilimia kubwa zaidi ya wamiliki wanapitia taasisi 1 au 2 kupata leseni ni Kusini Pemba (asilimia77); Kusini Unguja na Mjini Magharibi (asilimia 75 kila mmoja); na Kaskazini Pemba (asilimia 67). Mkoa ambao una asilimia kubwa zaidi ya wamiliki wanaopitia taasisi 5 au zaidi kupata leseni ni Kaskazini Pemba (asilimia 8).

Jedwali Na. 13.3: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za kiuchumi wenye Usajili au Leseni na Mgawanyo (asilimia) wa Wamilikiwa kwa Mkoa na Idadi ya Taasisi Walizopitia Kupata Leseni, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018.

Mkoa	Idadi ya Wamiliki	Jumla	Idadi ya Taasisi Walizopitia		
			1 au 2	3 au 4	5 au Zaidi
Tanzania Bara					
Dodoma	25,390	100.0	29.6	55.6	14.8
Arusha	30,818	100.0	35.7	50.0	14.3
Kilimanjaro	27,952	100.0	76.9	11.5	11.5
Tanga	20,778	100.0	71.4	25.0	3.6
Morogoro	22,100	100.0	73.9	13.0	13.0
Pwani	25,636	100.0	62.1	27.6	10.3
Dar es Salaam	113,900	100.0	33.6	56.0	10.4
Lindi	8,743	100.0	.0	77.8	22.2
Mtwara	10,476	100.0	44.4	44.4	11.1
Ruvuma	24,136	100.0	35.7	60.7	3.6
Iringa	6,831	100.0	71.4	14.3	14.3
Mbeya	20,034	100.0	32.0	52.0	16.0
Singida	23,759	100.0	36.0	36.0	28.0
Tabora	19,045	100.0	50.0	38.9	11.1
Rukwa	5,845	100.0	45.5	36.4	18.2
Kigoma	21,555	100.0	35.7	35.7	28.6
Shinyanga	13,589	100.0	85.0	15.0	.0
Kagera	27,314	100.0	53.8	34.6	11.5
Mwanza	30,044	100.0	83.3	10.0	6.7
Mara	19,056	100.0	33.3	46.7	20.0
Manyara	4,615	100.0	66.7	33.3	0.0
Njombe	10,311	100.0	62.5	37.5	0.0
Katavi	9,615	100.0	57.9	42.1	0.0
Simiyu	6,882	100.0	50.0	50.0	0.0
Geita	9,784	100.0	55.6	22.2	22.2
Songwe	13,166	100.0	50.0	50.0	0.0
Jumla	**551,374**	**100.0**	**48.3**	**39.9**	**11.8**
Zanzibar					
Kaskazini Unguja	6,720	100.0	57.9	42.1	.0
Kusini Unguja	2,692	100.0	75.0	25.0	.0
Mjini Magharibi	38,893	100.0	75.0	22.4	2.6
Kaskazini Pemba	4,503	100.0	66.7	25.0	8.3
Kusini Pemba	8,415	100.0	76.5	23.5	.0
Jumla	**61,223**	**100.0**	**72.7**	**25**	**2.3**

13.1.4 Taasisi Zinazohusika Wakati wa Kufuatilia Leseni kwa Eneo, Tanzania

Katika sehemu hii, ripoti inabainisha majina ya taasisi ambazo wamiliki wa shughuli za kiuchumi wamepitia kupata leseni kwa Tanzania Bara na Zanzibar. Taasisi ambazo wamiliki wa shughuli za kiuchumi wanapitia mara kwa mara ili kupata leseni za shughuli za kiuchumi ni Serikali ya Kijiji/ Mtaa/ Shehia, Ofisi za Halmashauri pamoja na Ofisi za Mamlaka ya Mapato Tanzania (TRA) na Bodi ya Mapato ya Zanzibar (ZRB).

Jedwali Na. 13.4 linaonesha kuwa asilimia 68 ya wamiliki 612,597 wa shughuli za kiuchumi wenye usajili au leseni Tanzania walipitia Ofisi za Halamashauri za Miji, Wilaya, Manispaa au Jiji kwa nia ya kutafuta leseni. Kwa madhumuni hayo hayo asilimia 50 ya wamiliki hao walipita katika Ofisi za serikali za mtaa na Ofisi za Mamlaka ya mapato (TRA/ZRB). Aidha, asilimia 51 ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi wa vijijini walipitia katika ofisi za Serikali za mtaa ikilinganisha na asilimia 49 ya wamiliki wa mjini. Katika maeneo ya mijini na vijijini asilimia 5 ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi au chni yake walipitia taasisi zifuatazo kutafuta leseni: Wizara ya Viwanda na Biashara na Wizara ya Afya (asilimia 5 kila moja); Wizara ya Mambo ya Ndani (asilimia 2); Wizara ya Fedha (asilimia 0); Ofisi za BPRA na BRELA (Aasilimia 5); Ofisi za TFDA na ZFDA na Ofisi za wanasheria (asilimia 3 kila moja); Ofisi za TBS na ZBS; Ofisi za OSHA na Ofisi za EWURA na ZURA (asilimia 0 kila moja)

13.1.5 Taasisi Zinazohusika Katika Kufuatilia Leseni za Shughuli za Kiuchumi Kimkoa

Kiambatanisho Na. C5 kinaonesha asilimia ya wamiliki wenye usajili au leseni walipita kwenye taasisi za leseni Kimkoa katika Tanzania Bara na Zanzibar. Katika Tanzania Bara, asilimia kubwa zaidi ya wamiliki walipitia katika taasisi zifuatazo: Halmashauri (asilimia 66), TRA (asilimia 54) na serikali za mitaa (asilimia 53). Asilimia ndogo zaidi ya wamiliki walipitia Wizara ya Fedha na TBS, Kampuni binafsi na Wizara ya Mambo ya Ndani. Kwa Zanzibar, asilimia kubwa zaidi ya wamiliki walipitia katika taasisi zifuatazo: Halmashauri (asilimia 88) na Shehia (asilimia 20). Asilimia ndogo zaidi ya wamiliki walipitia ZBS, ZURA, ZFDA na Kampuni binafsi (asilimia 0 kila moja) pamoja na Wizara ya Viwanda, Mambo ya Ndani na Fedha, PBRA/BRELA na wanasheria (asilimia1 kila moja).

Kwa Tanzania Bara, Mikoa yenye asilimia kubwa zaidi ya wamiliki wanaopitia Ofisi za Serikali za Mtaa ni Pwani (asilimia 86); Dar es Salaam (asilimia 75); na Ruvuma, Iringa na Kigoma (asilimia 71 kila mmoja). Katika Zanzibar, mikoa yenye asilimia kubwa ya wamiliki

wanaopitia Ofisi za Serikali za mitaa wakati wa kutafuta leseni ni Kaskazini Unguja (asilima 53) na Kusini Unguja (asilimia 50).

13.2 Muda na Gharama Zinazotumika Wakati wa Kufuatilia leseni.

Utafiti ulitaka kujua muda (siku) na gharama (Shilingi) vinavyotumiwa na wamiliki wa shughuli za kiuchumi wakati wa kutafuta leseni.

13.2.1 Muda na Gharama Zinazotumika Katika Kupata Leseni Tanzania.

Muda ambao wamiliki wa shughuli za kiuchumi Tanzania wanatumia kupata leseni unatofautiana kutoka taasisi moja hadi nyingine. Jedwali Na.13.4 linaonesha kuwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi wanatumia wastani wa siku 7 kupata leseni kwenye taasisi mbalimbali. Aidha matokeo pia yanaonesha kuwa katika taasisi za benki wamiliki wa shughuli za kiuchumi wanatumia wastani wa siku moja. Hali hii ni tofauti kabisa na ile ya wamiliki wanaopitia katika Wizara ya Fedha ambao hutumia wastani wa siku 31 kupata leseni.

Wastani wa gharama zinazotumika kupata leseni unatofautiana kutoka taasisi moja kwenda nyimgine. Gharama ni pamoja na gharama zinazolipwa moja kwa moja kwenye taasisi husika na gharama ambazo mmiliki anatumia wakati wa kufuatilia leseni kwenye taasisi husika. Wastani wa gharama ni kutoka Shilingi 21,000 katika Ofisi ya Serikali ya mtaa hadi Shilingi 376,277 katika Ofisi za kampuni binafsi.

Jedwali Na. 13.4 linaonesha kuwa taasisi za OSHA, EWURA, TFDA pamoja na Wizara ya Fedha wanatoa huduma mijini. Wastani wa muda unaotumika kufuatilia leseni kote mjini na vijijini ni siku 7. Hata hivyo wastani wa gharama zinazotumika kufuatilia leseni ni Shilingi 22,248 hadi 376,277 mijini na Shilingi 596 hadi Shilingi 200,014 vijijini.

Jedwali Na. 13.4: Asilimia ya Wamiliki Waliopitia Kwenye Taasisi, Wastani wa Siku na Gharama Walizotumia Wakati wa Kufuatilia Leseni kwa Taasisi Waliyopitia, Eneo na Aina ya Gharama, Tanzania, 2018

Taasisi Waliyopitia Wamiliki	Mjini na Vijijini					Mjini					Vijijini				
	Asilimia ya Wamiliki	Siku	Ghrama (Shilingi)			Asilimia ya Wamiliki	Siku	Ghrama (Shilingi)			Asilimia ya Wamiliki	Siku	Ghrama (Shilingi)		
			Ofisi	Ufuatiliaji	Jumla			Ofisi	Ufuatiliaji	Jumla			Ofisi	Ufuatiliaji	Jumla
Ofisi ya Serikali ya Mtaa	49.5	3	17,671	4,237	21,908	48.7	3	18,393	3,855	22,248	50.6	3	16,527	4,843	21,370
Ofisi ya kata/Shehia	34.0	3	18,745	4,494	23,239	33.5	3	20,152	4,224	24,376	34.7	3	16,575	4,858	21,433
Halimashauri ya Mji Wilaya	68.1	7	71,676	17,185	88,861	71	7	78,826	16,520	95,346	63.2	7	59,464	17,426	76,890
Manispaa na Jiji															
Wizara ya Viwanda na Biashara	5.1	11	108,533	26,021	134,554	2.4	13	169,001	35,420	204,421	9.5	9	81,481	23,879	105,360
Wizara ya Afya	5.3	2	25,048	6,005	31,053	6.2	2	29,280	6,137	35,417	3.8	2	14,948	4,381	19,329
Wizara ya Mambo ya ndani	1.9	3	32,791	7,862	40,653	2.8	3	37,568	7,874	45,442	0.5	1	461	135	596
Wizara ya Fedha	0.2	31	24,352	5,839	30,191	0.3	31	24,960	5,231	30,191	0.0		0	0	
Ofisi ya PBRA/BRELA	4.5	10	128,297	30,760	159,057	5.4	10	157,947	33,103	191,050	3.1	10	51,618	15,127	66,745
Ofisi ya TRA/ZRB	50.1	6	125,112	29,996	155,108	53.7	6	138,549	29,037	167,586	44.2	7	100,657	29,498	130,155
BENKI	34.5	1	76,931	18,445	95,376	36.4	1	86,187	18,063	104,250	31.3	1	60,595	17,758	78,353
Ofisi ya TFDA/ZFDA	3.2	9	38,909	9,328	48,237	2.4	14	45,225	9,478	54,703	4.4	5	32,697	9,582	42,279
Ofisi ya OSHA	0.2	3	0	0	0	0.3	3	0	0	0	0.0		0	0	
Ofisi ya EWURA/ZURA	0.3	4	58,158	13,944	72,102	0.5	4	59,609	12,493	72,102	0.0		0	0	
Ofisi za Wanasheria	3.1	2	32,349	7,756	40,105	4.6	2	33,599	7,042	40,641	0.8	2	27,207	7,973	35,180
Ofisi ya Kampuni Binafsi	0.4	2	303,509	72,768	376,277	0.7	2	311,080	65,197	376,277	0.0		0	0	
Ofisi ya TBS/ZBS	0.5	4	121,667	29,170	150,837	0.3	3	49,606	10,396	60,002	0.9	4	154,683	45,331	200,014
Ofisi Nyingine yoyote	5.7	16	53,539	12,836	66,375	5.9	9	69,324	14,529	83,853	5.3	30	26,561	7,784	34,345
Idadi/Wastani	**612,597**	**7**	**72,782**	**17,450**	**90,231**	**381,003**	**7**	**78,194**	**16,388**	**94,583**	**231,593**	**7**	**37,851**	**11,093**	**64,004**

13.2.2 Taasisi Zinazohusika Wakati wa kufuatilia leseni Tanzania Bara na Zanzibar

Jedwali Na 13.5 linaonesha orodha ya taasisi zinazohusika na utoaji wa leseni kwa ajili ya Shughuli za kiuchumi katika Tanzania Bara na Zanzibar.

Wakati wa kutafuta leseni Tanzania Bara, asilimia kubwa zaidi ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi wanapitia Halmashauri (asilimia 66) ikifuatiwa na TRA (asilimia 54) na ofisi ya Serikali ya mtaa (asilimia 53). Kwa upande wa Zanzibar, asilimia kubwa ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi wanapita halmashauri (asilimia 88) na ofisi ya shehia (asilimia 71).

13.2.3 Muda na Gharama Zinazotumika Kufuatilia Leseni, Tanzania Bara na Zanzibar

Muda unaotumiwa na wamiliki wa shughuli za kiuchumi Tanzania Bara na Zanzibar wakati wa kufuatilia leseni unatofautiana kutoka taasisi moja hadi nyingine. Jedwali Na 13.5 linaonesha wastani wa siku wanazotumia wamiliki wa shughuli za kiuchumi kupata huduma ya leseni kwa ajili ya shughuli zao. Wamiliki wa shughuli za kiuchumi wa Tanzania Bara wanatumia wastani wa siku tisa (9) na gharama ya Shilingi 90,877 kupata huduma ya leseni kutoka taasisi husika. Aidha, wamiliki wa shughuli za kiuchumi wa Zanzibar wanatumia

wastani wa siku tatu (3) kwa gharama ya wastani wa Shilingi 89,820 kupata huduma ya leseni kutoka kwenye taasisi husika.

Jedwali Na 13.5 pia linaonesha kuwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi Tanzania Bara wanatumia wastani wa siku moja (1) kupata huduma kwenye Benki kulinganisha na wamiliki wanaotumia wastani wa siku 60 unaotumiwa na wamiliki kupata huduma ya leseni katika Wizara ya Fedha. Kwa Zanzibar wamiliki wa shughuli za kiuchumi wanatumia wastani wa siku moja kupata huduma Benki, Wizara ya Mambo ya Ndani na Wizara ya Fedha ukilinganishwa na wastani wa siku saba (7) kwenye ofisi za Mwanasheria.

Jedwali Na. 13.5: Asilimia ya Wamiliki Waliopitia Kwenye Taasisi, Wastani wa Siku na Gharama Walizotumia Katika Kufuatilia Leseni kwa Taasisi Waliyopita na Aina ya Gharama Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Taasisi Waliyopitia Wamiliki	Tanzania Bara					Zanzibar				
	Asilimia ya wamiliki	Siku	Gharama (shilingi)			Asilimia ya wamiliki	Siku	Gharama (shilingi)		
			Ofisi	Ufuatiliaji	Jumla ya gharama			Ofisi	Ufuatiliaji	Jumla ya gharama
Ofisi ya Serikali ya Mtaa	52.7	3	17,766	4,198	21,964	20.0	2	15,455	5,150	20,605
Ofisi ya Kata/Shehia	29.9	3	22,466	3,928	26,394	71.0	2	7,926	3,332	11,258
Halimashauri ya Mji, Wilaya Manispaa na Jiji	65.8	8	80,791	8,362	89,153	88.0	4	83,089	3,819	86,908
Wizara ya Viwanda na Biashara	5.6	11	113,710	21,514	135,224	1.0	2	3,998	89,956	93,954
Wizara ya Afya	5.0	2	24,055	5,495	29,550	7.0	2	29,253	11,228	40,481
Wizara ya Mambo ya Ndani	2.1	3	11,718	30,205	41,923	1.0	1	-	2,001	2,001
Wizara ya Fedha	0.1	60	20,013	20,013	40,026	1.0	1	19,990	-	19,990
Wizara ya Kilimo	.0		-	-		1.0	3	-	253,156	253,156
Ofisi ya PBRA/BRELA	4.9	10	106,265	53,530	159,795	1.0	3	99,951	19,990	119,941
Ofisi ya TRA/ZRB	54.1	7	153,288	1	153,289	14.0	2	219,887	1	219,888
Benki	37.1	1	92,767	3,394	96,161	11.0	1	66,024	5,130	71,154
Ofisi ya TFDA/ZFDA	3.5	9	40,023	8,214	48,237			-	-	
Ofisi ya OSHA	0.2	3	-	-	0			-	-	
Ofisi ya EWURA/ZURA	0.4	4	54,705	17,397	72,102			-	-	
Ofisi za Wanasheria	3.4	2	30,827	4,376	35,203	1.0	7	199,902	19,990	219,892
Ofisi ya Kampuni Binafsi	0.5	2	373,564	2,713	376,277			-	-	
Ofisi ya TBS/ZBS	0.6	4	69,467	81,370	150,837			-	-	
Ofisi Nyingine yoyote	6.0	17	64,766	4,011	68,777	2.0	3	7,356	1,074	8,430
Idadi/Wastani	**551,374**	**9**	**70,900**	**14,929**	**90,877**	6122 3	**3**	**41,824**	**23,046**	**89,820**

SURA YA 14

TAARIFA ZA RASILIMALI

Sura hii inawasilisha matokeo ya taarifa za rasilimali ambazo ni majengo, viwanja na mashamba. Aidha, matokeo yanahusu umiliki wa angalau rasilimali moja. Matokeo yamebainisha idadi, muda wa kuanza kumiliki na matumizi ya majengo, viwanja na mashamba katika Tanzania Bara na Zanzibar.

Muhtasari

- *Tanzania Bara, wamiliki wa majengo ni 8,477,000, viwanja ni 2,610,724 na mashamba ni 7,610,736 wamebainishwa Tanzania Bara wakati Zanzibar, wamiliki wa majengo ni 234,51), Viwanja (77,621) na mashamba (63,902;*
- *Idadi ya wamiliki angalau rasilimali moja ni 10,904,395 Tanzania, 10,612,711 Tanzania Bara na 291,683 Zanzibar.*
- *Tanzania Bara, wanawake wanaomiliki rasilimali ni asilimia 26 kwa majengo, 29 kwa viwanja na 28 kwa mashamba. Aidha Zanzibar, wanawake wanaomiliki rasilimali ni asilimia 23 kwa majengo, 28 kwa viwanja na 31 kwa mashamba.*
- *Katika Tanzania asilimia kubwa Zaidi ya wamiliki wa majengo (asilimia 24) na mashamba (asilimia 19) walianza kumiliki rasilimali hizo mwaka 2011 hadi 2015 wakati asilimia kubwa zaidi ya wamiliki wa viwanja (asilimia 52) walianza kumiliki rasilimali hizo mwaka 2016 hadi 2018.*
- *Wamiliki wa majengo (asilimia 95) na viwanja (asilimia 87) wanavitumia kwa makazi wakati wamiliki wa mashamba (asilimia 75) wanayatumia kwa kilimo cha kujikimu.*

14.1 Idadi ya Wamiliki kwa Kila Rasilimali

Idadi ya wamiliki wa rasilimali waliotoa taarifa za umiliki wao, inajumuisha idadi ya wamiliki wa majengo, viwanja na mashamba. Uchambuzi wa taarifa za rasilimali hizi umefanyika ili kujua ukubwa wa sekta rasmi na isiyo rasmi kwa kila rasilimali.

14.1.1 Wamiliki wa Majengo, Viwanja na Mashamba Tanzania

Utafiti umebaini kuwa katika Tanzania, idadi ya wamiliki ni 8,711,516 kwa majengo, 2,688,345 kwa viwanja na 7,674,638 kwa mashamba. Idadi ya wamiliki wa angalau rasilimali moja ni 10,904,395 (Jedwali Na. 14.1).

14.1.2 Wamiliki wa Majengo, Viwanja na Mashamba kwa Sekta na Eneo, Tanzania

Katika umiliki wa MAJENGO, uchambuzi umefanyika ili kufahamu wamiliki katika Sekta Rasmi na isiyo rasmi mijini na vijijini. Jedwali Na. 14.1 linaonesha kuwa wamiliki wa majengo katika Sekta Rasmi ni asilimia 12 na katika Sekta Isiyo Rasmi ni asilimia 88. Aidha, kati ya wamiliki wa majengo wa Sekta Rasmi asilimia 61 wapo maeneo ya mjini wakati asilimia 39 wapo vijijini. Kwa upande wa Sekta Isiyo Rasmi, asilimia 19 ya wamiliki wa majengo wapo mijini na asilimia 81 wapo vijijini.

Katika umiliki wa VIWANJA, uchambuzi umefanyika ili kubaini wamiliki katika Sekta Rasmi na isiyo rasmi mijini na vijijini. Jedwali Na. 14.1 linaonesha kuwa wamiliki wa viwanja katika Sekta Rasmi ni asilimia 19 na katika Sekta Isiyo Rasmi ni asilimia 81. Aidha, kati ya wamiliki wa viwanja wa Sekta Rasmi asilimia 60 wapo mjini wakati asilimia 40 wapo vijijini. Kwa upande wa Sekta Isiyo Rasmi, asilimia 32 ya wamiliki wa viwanja wapo mijini na asilimia 68 wapo vijijini.

Katika umiliki wa MASHAMBA, uchambuzi umefanyika ili kujua wamiliki katika Sekta Rasmi na isiyo rasmi mijini na vijijini. Jedwali Na. 14.1 linaonesha kuwa wamiliki wa mashamba katika Sekta Rasmi ni asilimia 8 na katika Sekta Isiyo Rasmi ambao ni asilimia 92. Aidha, kati ya wamiliki wa mashamba wa Sekta Rasmi asilimia 28 wapo mijini wakati asilimia 72 wapo vijijini. Kwa upande wa Sekta Isiyo Rasmi, asilimia 16 ya wamiliki wa mashamba wapo mijini na asilimia 84 wapo vijijini.

14.1.3 Wamiliki wa Angalau Rasilimali Moja kwa Sekta na Eneo, Tanzania

Kuhusu umiliki wa Angalau rasilimali moja, uchambuzi umefanyika ili kubaini wamiliki katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi mijini na vijijini. Jedwali Na. 14.1 linaonesha kuwa wamiliki wa angalau rasilimali moja katika Sekta Rasmi ni asilimia 16 na katika Sekta Isiyo Rasmi ni asilimia 84. Aidha, kati ya wamiliki wa angalau rasilimali moja wa Sekta Rasmi asilimia 54 wapo mijini wakati asilimia 46 wapo vijijini. Kwa upande wa Sekta Isiyo Rasmi, asilimia 22 ya wamiliki wa angalau rasilimali moja wapo mijini na asilimia 78 wapo vijijini.

14.1.4 Wamiliki wa Majengo, Viwanja na Mashamba Tanzania Bara

Utafiti umebaini kuwa katika Tanzania Bara idadi ya wamiliki ni 8,477,000 kwa majengo, 2,610,724 kwa viwanja na 7,610,736 kwa mashamba. Idadi ya wamiliki wa angalau rasilimaji moja ni 10,612,711 (Jedwali Na. 14.1).

14.1.5 Wamiliki wa Majengo, Viwanja na Mashamba kwa Sekta na Eneo, Tanzania Bara

Katika umiliki wa MAJENGO, uchambuzi umefanyika ili kujua wamiliki katika Sekta Rasmi na isiyo rasmi mijini na vijijini. Jedwali Na. 14.1 linaonesha kuwa wamiliki wa majengo katika Sekta Rasmi ni asilimia 12 na katika Sekta Isiyo Rasmi ni asilimia 88.

Aidha, kati ya wamiliki wa majengo wa Sekta Rasmi, asilimia 61 wapo mijini wakati asilimia 39 wapo vijijini. Kwa upande wa Sekta Isiyo Rasmi, asilimia 18 ya wamiliki wapo mijini na asilimia 82 wapo vijijini.

Katika umiliki wa VIWANJA, uchambuzi umefanyika ili kubaini wamiliki katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi mijini na vijijini. Jedwali Na. 14.1 linaonesha kuwa wamiliki wa viwanja katika Sekta Rasmi ni asilimia 19 na katika Sekta Isiyo Rasmi ni asilimia 81. Aidha, kati ya wamiliki wa viwanja wa Sekta Rasmi asilimia 60 wapo maeneo ya mijini wakati asilimia 40 wapo vijijini. Kwa upande wa Sekta Isiyo Rasmi, asilimia 31 ya wamiliki wa viwanja wapo mijini na asilimia 69 vijijini.

Katika umiliki wa MASHAMBA, uchambuzi umefanyika ili kufahamu wamiliki wa Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi mijini na vijijini. Jedwali Na. 14.1 linaonesha kuwa wamiliki wa mashamba katika Sekta Rasmi ni asilimia 8 na Sekta Isiyo Rasmi ni asilimia 92. Aidha, kati ya wamiliki wa mashamba wa Sekta Rasmi asilimia 28 wapo mijini wakati asilimia 72 wapo vijijini. Kwa upande wa Sekta Isiyo Rasmi, asilimia 16 ya wamiliki wa mashamba wapo mijini na asilimia 84 wapo vijijini.

14.1.6 Wamiliki wa Angalau Rasilimali Moja kwa Sekta na Eneo, Tanzania Bara

Kuhusu umiliki wa angalau rasilimali moja, uchambuzi umefanyika ili kubaini wamiliki katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi mijini na vijijini. Jedwali Na. 14.1 linaonesha kuwa wamiliki wa angalau rasilimali moja katika Sekta Rasmi ni asilimia 16 na katika Sekta Isiyo Rasmi ni asilimia 84. Aidha, kati ya wamiliki wa angalau rasilimali moja wa Sekta Rasmi asilimia 54 wapo mijini wakati asilimia 46 wapo vijijini. Kwa upande wa Sekta Isiyo Rasmi, asilimia 21 ya wamiliki wa angalau rasilimali moja wapo mijini na asilimia 79 wapo vijijini.

14.1.7 Wamiliki wa Majengo, Viwanja na Mashamba Zanzibar

Utafiti umebaini kuwa katika Zanzibar idadi ya wamiliki ni 234,517 katika majengo, 77,621 kwa viwanja na 63,902 kwa mashamba. Idadi ya wamiliki wa angalau rasilimali moja ni 291,683 (Jedwali Na. 14.1).

14.1.8 Wamiliki wa Majengo, Viwanja na Mashamba kwa Sekta na Maeneo, Zanzibar

Katika umiliki wa MAJENGO, uchambuzi umefanyika ili kufahamu wamiliki katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi mijini na vijijini. Jedwali Na. 14.1 linaonesha kuwa wamiliki wa majengo katika Sekta Rasmi ni asilimia 9 na katika Sekta Isiyo Rasmi ambao ni asilimia 91. Aidha, kati ya wamiliki wa majengo wa Sekta Rasmi asilimia 69 wapo mijini wakati asilimia 31 wapo vijijini. Kwa upande wa Sekta Isiyo Rasmi, asilimia 51 ya wamiliki wa majengo wapo mijini na asilimia 49 wapo vijijini.

Katika umiliki wa VIWANJA, uchambuzi umefanyika ili kubaini wamiliki katika Sekta Rasmi na isiyo Rasmi Mijini na vijijini. Jedwali Na. 14.1 linaonesha kuwa wamiliki wa viwanja katika Sekta Rasmi ni asilimia 15 na katika Sekta Isiyo Rasmi ni asilimia 86. Aidha, kati ya wamiliki wa viwanja wa Sekta Rasmi asilimia 56 wapo mijini wakati asilimia 44 wapo vijijini. Kwa upande wa Sekta Isiyo Rasmi, asilimia 61 ya wamiliki wa viwanja wapo mijini na asilimia 39 wapo vijijini.

Katika umiliki wa MASHAMBA, uchambuzi umefanyika ili kujua wamiliki katika sekta Rasmi na Isiyo Rasmi mijini na vijijini. Jedwali Na. 14.1 linaonesha kuwa wamiliki wa mashamba katika Sekta Rasmi ni asilimia 11 na katika Sekta Isiyo Rasmi ni asilimia 89. Aidha, kati ya wamiliki wa mashamba wa Sekta Rasmi asilimia 23 wapo mijini wakati asilimia 77 wapo vijijini. Kwa upande wa Sekta Isiyo Rasmi, asilimia 40 ya wamiliki wa mashamba wapo mijini na asilimia 60 wapo vijijini.

14.1.9 Wamiliki wa Angalau Rasilimali Moja kwa Sekta na Eneo, Zanzibar

Katika umiliki wa angalau rasilimali moja, uchambuzi umefanyika ili kubaini wamiliki katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi mijini na vijijini. Jedwali Na. 14.1 linaonesha kuwa wamiliki wa angalau rasilimali moja katika Sekta Rasmi ni asilimia 13 na katika Sekta Isiyo Rasmi ni asilimia 86. Aidha, kati ya wamiliki wa angalau rasilimali moja wa Sekta Rasmi asilimia 58 wapo mijini wakati asilimia 42 wapo vijijini. Kwa upande wa Sekta Isiyo Rasmi, asilimia 54 ya wamiliki wa angalau rasilimali moja wapo mijini na asilimia 46 wapo vijijini.

Jedwali Na. 14.1: Mgawanyo (idadi na asilimia) wa Wamiliki wa Rasilimali kwa Aina ya Rasilimali, Eneo na Sekta Tanzania, Tnzania Bara na Zanzibar, 2018

Aina ya Rasilimali	Sekta Zote				Sekta Rasmi				Sekta Isiyo Rasmi			
	idadi	Jumla	Rasmi	Isiyo Rasmi	idadi	Jumla	Mijini	Vijini	idadi	Jumla	Mijini	Vijijini
Tanzania												
Majengo	8,711,517	100.0	11.7	88.3	1,015,010	100.0	60.6	39.4	7,696,507	100.0	18.6	81.4
Viwanja	2,688,344	100.0	19.1	80.9	513,814	100.0	60.2	39.8	2,174,530	100.0	31.6	68.4
Mashamba	7,674,639	100.0	8.4	91.6	642,689	100.0	28.1	71.9	7,031,950	100.0	15.8	84.2
Angalau moja	10,904,395	100.0	16.4	83.6	1,783,823	100.0	53.8	46.2	9,120,572	100.0	22.0	78.0
Tanzania Bara												
Majengo	8,477,000	100.0	11.7	88.3	993,338	100.0	60.4	39.6	7,483,662	100.0	17.7	82.3
Viwanja	2,610,724	100.0	19.2	80.8	501,825	100.0	60.3	39.7	2,108,899	100.0	30.7	69.3
Mashamba	7,610,736	100.0	8.4	91.6	635,921	100.0	28.2	71.8	6,974,815	100.0	15.6	84.4
Angalau moja	10,612,711	100.0	16.4	83.6	1,745,764	100.0	53.7	46.3	8,866,947	100.0	21.1	78.9
Zanzibar												
Majengo	234,517	100.0	9.2	90.8	21,672	100.0	69.0	31.0	212,845	100.0	51.3	48.7
Viwanja	77,621	100.0	15.4	84.6	11,990	100.0	56.0	44.0	65,631	100.0	61.0	39.0
Mashamba	63,902	100.0	10.6	89.4	6,767	100.0	22.7	77.3	57,135	100.0	39.7	60.3
Angalau moja	291,683	100.0	13.0	87.0	38,058	100.0	58.3	41.7	253,625	100.0	54.0	46.0

14.2 Umiliki wa Rasilimali

Utafiti ulitaka kujua hali ya umiliki wa viwanja, mashamba na majengo kwa jinsi, umri na eneo.

14.2.1 Umiliki wa Rasilimali kwa Jinsi na Eneo, Tanzania

Jedwali Na. 14.2. linaonesha mgawanyo wa wamiliki wa Rasilimali katikaTanzania kwa aina ya rasilimali, jinsi na eneo. Jedwali linaonesha pia kuwa asilimia 67 ya wanaomiliki majengo mijini ni wanaume na asilimia 33 ni wanawake. Kwa vijijini asilimia 76 ya wamiliki wa majengo ni wanaume na asilimia 24 ni wanawake. Kwa upande wa viwanja, matokeo yanaonesha kuwa umiliki wa viwanja mijini ni asilimia 65 wanaume na asilimia 35 wanawake wakati vijijini ni asilimia 76 wanaume na 24 wanawake.

Matokeo ya utafiti pia yanaonesha mgawanyo wa wamiliki wa mashamba ambapo asilimia 67 ni wanaume na asilimia 33 wanawake na vijijini wanawake wanamiliki mashamba ni asilimia 27 na wanaume ni asilimia 73. Wamiliki wa angalau rasilimali moja, mijini wanaume ni asilimia 64 na wanawake asilimia 36. Kwa upande wa vijijini, wanaume asilimia 72 na wanawake asilimia 28.

Matokeo yamedhihirisha kuwa katika umiliki wa rasilimali majengo, viwanja na mashamba wanaume ni wengi kuliko wanawake. Jedwali Na. 14.2 linaonesha matokeo ya mgawanyo wa umiliki kati ya wanawake na wanaume.

Jedwali Na. 14.2: Mgawanyo (Idadi na asilimia) wa Wamiliki wa Rasilimali kwa aina ya Rasilimali, Jinsi na Eneo Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Aina ya Rasilimali	Jinsi	Tanzania			Tanzania Bara			Zanzibar		
		Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla
Jumla		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	**100.0**
Wamiliki wa Majengo	**Me**	67.5	76.1	74.1	66.9	76.1	74	76.7	78.1	**77.3**
	Ke	32.5	23.9	25.9	33.1	23.9	26	23.3	21.9	**22.7**
	Idadi	**2,047,164**	**6,664,352**	**8,711,516**	**1,922,925**	**6,554,074**	**8,477,000**	**124,239**	**110,278**	**234,517**
Jumla		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	**100.0**
Wamiliki wa Viwanja	**Me**	64.7	75.5	71.5	64.5	75.4	71.4	68.8	77.6	**72.3**
	Ke	35.3	24.5	28.5	35.5	24.6	28.6	31.2	22.4	**27.7**
	Idadi	**996,636**	**1,691,708**	**2,688,345**	**949,898**	**1,660,827**	**2,610,724**	**46,739**	**30,881**	**77,620**
Jumla		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	**100.0**
Wamiliki wa Mashamba	**Me**	67.5	73.4	72.4	67.5	73.4	72.4	66.9	70.3	**69**
	Ke	32.5	26.6	27.6	32.5	26.6	27.6	33.1	29.7	**31**
	Idadi	**1,289,329**	**6,385,309**	**7,674,638**	**1,265,129**	**6,345,607**	**7,610,736**	**24,199**	**39,702**	**63,902**
Jumla		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	**100.0**
Wamiliki wa Rasilimali walau Moja	**Me**	64.3	71.9	69.8	63.8	71.8	69.7	73.7	74.8	**74.2**
	Ke	35.7	28.1	30.2	36.2	28.2	30.3	26.3	25.2	**25.8**
	Idadi	**2,969,043**	**7,935,352**	**10,904,395**	**2,809,952**	**7,802,759**	**10,612,711**	**159,091**	**132,593**	**291,684**

14.2.2 Umiliki wa Rasilimali kwa Jinsi na Eneo, Tanzania Bara

Jadweli Na. 14.2 linaonesha kuwa asilimia 67 ya wanaomiliki majengo mijini ni wanaume na asilimia 33 ni wanawake. walioko vijijini, asilimia 76 ya wamiliki wa majengo ni wanaume na asilimia 24 ni wanawake.

Kwa upande wa viwanja matokeo katika jedwali yanaonesha kuwa katika umiliki mijini wanaume ni asilimia 65 na wanawake ni asilimia 35 wakati vijijini, asilimia 75 ni wanaume na asilimia 25 ni wanawake. Matokeo pia yanaonesha mgawanyo wa wamiliki wa rasilimali mashamba, ambapo mijini wanaume ni asilimia 67 na wanawake ni asilimia 33, na vijijini wanawake wanamiliki mashamba ni asilimia 27 na wanaume ni asilimia 73.

Kwa wanaomiliki angalau rasilimali moja, mijini wanaume ni asilimia 64 na wanawake asilimia 36 na wakati vijijini wanaume ni asilimia 72 na wanawake 28. Mgawanyo wa umiliki wa rasilimali kwa jinsi, unaonesha umiliki wa wanawake ni mdogo kuliko wa wanaume Tanzania Bara. Matokeo haya hayana tofauti na yale ya kitaifa kama ilivyoelezwa kwenye kifungu 14.2.1 cha taarifa hii.

14.2.3 Umiliki wa Rasilimali kwa Jinsi na Eneo, Zanzibar

Utafiti ulipata pia taarifa za umiliki wa rasilimali Zanzibar. Jedwali Na. 14.2 linaonesha mgawanyo wa wamiliki wa rasilimali majengo, viwanja na mashamba walioko mijini na

vijijini kwa jinsi. Jedwali linaonesha kuwa asilimia 77 ya wanaomiliki majengo mijini ni wanaume na asilimia 23 ni wanawake. Kwa vijijini, asilimia 78 ya wamiliki majengo ni wanaume na 22 ni wanawake.

Kwa upande wa viwanja, matokeo ya utafiti yanaonesha kuwa katika umiliki mijini wanaume ni asilimia 69 na wanawake ni asilimia 31 ambapo katika umiliki wa viwanja vijijini wanaume ni asilimia 78 na wanawake 22.

Matokeo pia yameonesha mgawanyo wa wamiliki kwa rasilimali mashamba ambapo mijini, wanaume ni asilimia 67 na wanawake 33, na vijijini wanawake ni asilimia 30 na wanaume ni 70. Kwa wamiliki wa angalau rasilimali moja, mijini wanaume ni asilimia 74 wanawake ni asilimia 26 ambapo vijijini wanaume ni asilimia 75 na wanawake ni 25. Matokeo yanaonesha kuwa katika umiliki wa rasilimali majengo, viwanja na mashamba Zanzibar wanaume ni wengi kuliko wanawake kama ilivyo kwa upande wa Tanzania Bara. (Jedwali Na. 14.2.)

14.2.4 Umiliki wa Rasilimali Kijinsi na Kimkoa

Matokeo ya utafiti katika mikoa ya Tanzania Bara, asilimia ya wamiliki wa walau rasilimali moja ni kubwa kwa wanaume kuliko wanawake. Aidha, asilimia ya wanawake wamiliki wa angalau rasilimali moja ni kubwa zaidi katika mikoa ya Iringa (asilimia 43), Dar es Salaam (asilimia 40) na Morogoro (asilimia 39) na ni ndogo zaidi katika mikoa ya Singida (asilimia 17 na Manyara (asilimia 18). Katika Zanzibar pia, katika mikoa yote asilimia ya wamiliki wa walau rasilimali moja ni kubwa zaidi kwa wanaume kuliko wanawake. Aidha, asilimia ya wanawake wamiliki wa angalau rasilimali moja ni kubwa zaidi katika mikoa ya Kaskazini Pemba (asilimia 34) na Kaskazini Unguja (asilimia 33) na ndogo zaidi katika Mkoa wa Kusini unguja (asilimia 16) (Kiambatisho Na. C6).

14.3 Muda wa umiliki wa Rasilimali kwa Maeneo, Tanzania, Tanzania Bara, na Zanzibar

Utafiti ulilenga kupata taarifa kuhusu muda wa umiliki wa rasilimali za majengo, mashamba na viwanja. Wamiliki walitaja mwaka ambao walianza kumiliki rasilimali waliyokuwa wanamiliki wakati wa utafiti. Katika kutoa matokeo, muda uligawanywa katika vipindi vya miaka mitano kuanzia mwaka 1990 hadi mwaka 2018. Muda wa kabla ya 1990 unachukuliwa kama kipindi kimoja kirefu kama inavyoonekana kwenye Jedwaki Na. 14.3.

14.3.1 Muda wa Umiliki wa Majengo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar

Matokeo ya utafiti yameonesha kuwa idadi kubwa zaidi ya wamiliki wa mijini (asilimia 21) na asilimia 25 ya wamiliki wa vijijini wameanza kumiliki rasilimali zao mwaka 2011 hadi 2015. Hali hii imebainishwa vilevile kwa upande wa Tanzania Bara ambapo katika miaka hiyo, asilimia 22 ya wamiliki wa mijini na asilimia 25 ya wamiliki wa vijijini walianza kumiliki rasilimali zao (Jedwali Na. 14.2).

Kwa ujumla matokeo ya kitaifa (asilimia 24) na Tanzania Bara (asilimia 25), yanaonesha majengo mengi zaidi yalimilikiwa mwaka 2011 hadi 2015. Aidha, katika miaka ya 1990 hadi 1994 umiliki wa majengo ulikuwa mdogo zaidi wa asilimia 6 kitaifa na Tanzania Bara.

Kwa Zanzibar, asilimia kubwa zaidi ya majengo yalimilikiwa mwaka 1995 hadi 2000 (asilimia 24: asilimia 28 mijini na 20 vijijini). Kwa ujumla matokeo haya yanaonesha utofauti baina ya Tanzania Bara na Zanzibar, ambapo umiliki wa rasilimali majengo ulikuwa mkubwa sawa na asilimia 24 katika miaka ya 1995 hadi 2000 na kuanza kupungua hadi asilimia 8 katika miaka ya 2016 hadi 2018 kama takwimu zinavyoonesha katika jadweli Na 14.2.

Kulingana na matokeo ya utafiti, katika miaka ya 1991 hadi 1994, umiliki wa majengo ulikuwa mdogo ukilinganisha na miaka mingine kama inavyoonekana kwenye jedwali Na. 14.2.

14.3.2 Muda wa umiliki wa viwanja, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar

Matokeo ya utafiti yameonesha kuwa wamiliki wengi sawa na asilimia 36 ya wamiliki walioko mijini na asilimia 29 walioko vijijini, wameanza kumiliki viwanja kati ya mwaka 2016 hadi 2018. Matokeo haya hayana tofauti na yale yaliyobainishwa kwa upande wa Tanzania Bara.

Kwa ujumla matokeo ya kitaifa na Tanzania Bara, yanaonesha kuwa viwanja vingi sawa na asilimia 32 vimeanza kumilikiwa kati ya mwaka 2016 hadi 2018 kwa maeneo ya mijini na vijijini. Hata hivyo, katika miaka ya 1990 hadi 1994, umiliki wa viwanja ulikuwa mdogo sawa na asilimia 4, ukilinganisha na miaka iliyofuata ambapo umiliki ulionekana kuongezeka kama inavyoonekana katika jedwali Na. 14.2.

Kwa upande wa Zanzibar, matokeo yameonesha kuwa idadi kubwa ya wamiliki sawa na asilimia 37 ya wamiliki walioko mijini, wameanza kumiliki viwanja kati ya mwaka 2011 hadi 2015. Kwa maeneo ya vijijini, matokeo yameonesha idadi kubwa ya wamiliki sawa na asilimia 31 wameanza kumiliki viwanja kati ya mwaka 2016-2018. Kwa ujumla matokeo haya yanaonesha utofauti baina ya Tanzania Bara, ambapo wamiliki wengi sawa na asilimia 36, walianza kumiliki katika miaka ya 2016 hadi 2018. Aidha, kwa upande wa Zanzibar wamiliki wengi zaidi sawa na asilimia 37 wameanza umiliki katika miaka ya 2011 hadi 2015. Kulingana na matokeo ya utafiti, katika miaka ya 1991 hadi 1994, umiliki wa viwanja ulikuwa mdogo ukilinganisha na miaka mingine kama inavyoonekana kwenye jedwali Na. 14.3. Hali hii imedhihirika pia kwenye umiliki wa majengo.

14.3.3 Muda wa Umiliki wa Mashamba, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar

Matokeo ya utafiti yameonesha kuwa kwa wamiliki wa mashamba waliopo Tanzania, wamiliki wengi sawa na asilimia 20 ya wamiliki walioko Mijini, wameanza kumiliki mashamba kati ya mwaka 2011 hadi 2015 ambapo kwa upande wa vijijini, wamiliki wengi sawa na asilimia 20 pia wameanza kumiliki mashamba katika miaka chini ya 1990.

Kwa ujumla muda wa umiliki kwa upande wa Tanzania Bara hauna tofauti na muda wa umiliki kitaifa kama ilivyobainishwa kwenye Jedwali Na. 14.3. Hata hivyo, matokeo yanaonesha wamiliki walioanza kumiliki mashamba kitaifa na Tanzania Bara ni wachache mijini na vijijini katika miaka ya 1991 hadi 1994 kwa ulinganifu wa miaka mingine.

Kwa upande wa Zanzibar, matokeo yanaonesha kuwa wamiliki wengi sawa na asilimia 27 wa mashamba walioko vijijini, wameanza kumiliki mashamba yao chini ya miaka ya 1990 ukilinganisha na wamiliki wa mijini, ambao wameanza kumiliki mashamba yao katika miaka ya 1995-2000 kama inavyoonekana katika Kiambatanisho Na. 6. Kwa ujumla, matokeo haya yanafanana na yale ya Tanzania Bara kwa upande wa muda wa umiliki katika vijiji, ambapo wamiliki wengi wamebainishwa kumiliki mashamba zaidi katika miaka chini ya mwaka 1990.

Jedwali Na. 14.3 Mgawanyo wa Wamiliki wa Rasilimali kwa Muda wa Umiliki Kwa Maeneo 2018

Aina ya Rasilimali	Eneo	Jumla		Muda wa umiliki wa rasilimali						
		Idadi ya Wamiliki	Asilimia	Chini ya 1990	1990 - 1994	1995 - 2000	2001 - 2005	2006 - 2010	2011 - 2015	2016 - 2018
Jengo	**Tanzania**									
	Mijini	2,047,164	100	12.2	7.4	16.3	13.5	17.3	21.4	11.8
	Kijijini	6,664,352	100	12.9	5.5	12.8	11.9	15.8	25.2	15.9
	Jumla	**8,711,516**	100	12.8	6	13.6	12.3	16.1	24.3	14.9
	Tanzania Bara									
	Mijini	1,922,925	100	12	7.2	15.6	13.6	17.6	21.9	12.1
	Kijijini	6,554,074	100	12.8	5.5	12.7	12	15.7	25.3	16
	Jumla	**8,477,000**	100	12.6	5.9	13.3	12.3	16.2	24.5	15.1
	Zanzibar									
	Mijini	124,239	100	16.1	10.3	27.5	11.6	13.9	14.2	6.5
	Kijijini	110,278	100	17.2	6.3	20.4	11.3	16.5	18.6	9.7
	Jumla	**234,517**	100	16.6	8.4	24.1	11.5	15.1	16.3	8
Kiwanja	**Tanzania**									
	Mijini	996,636	100	3	2.3	7.6	7.2	12.5	31.7	35.8
	Kijijini	1,691,708	100	9.2	4.7	11.9	9.1	11.8	23.9	29.3
	Jumla	**2,688,345**	100	6.9	3.8	10.3	8.4	12.1	26.8	31.7
	Tanzania Bara									
	Mijini	949,898	100	3	2.3	7.6	7.2	12.5	31.7	35.8
	Kijijini	1,660,827	100	9.2	4.7	11.9	9.1	11.8	23.9	29.3
	Jumla	**2,610,724**	100	6.9	3.8	10.3	8.4	12.1	26.8	31.7
	Zanzibar									
	Mijini	46,739	100	3.7	4.9	4.5	9.5	11.1	37.4	29
	Kijijini	30,881	100	4	3.9	10.6	7.2	16.5	27.1	30.8
	Jumla	**77,620**	100	3.8	4.5	6.9	8.6	13.2	33.3	29.7
Shamba	**Tanzania**									
	Mijini	1,289,329	100	16.2	7.3	15.4	11.6	15.4	20.3	13.7
	Kijijini	6,385,309	100	19.5	7.9	17.2	11.1	14.5	18.5	11.3
	Jumla	**7,674,638**	100	19	7.8	16.9	11.2	14.7	18.8	11.7
	Tanzania Bara									
	Mijini	1,265,129	100	16.1	7.2	15.2	11.6	15.4	20.5	13.8
	Kijijini	6,345,607	100	19.5	7.9	17.2	11.1	14.5	18.5	11.3
	Jumla	**7,610,736**	100	18.9	7.8	16.8	11.2	14.7	18.9	11.7
	Zanzibar									
	Mijini	24,199	100	19.2	11.6	27	10.7	13.1	9.7	8.6
	Kijijini	39,702	100	26.6	4.1	21.5	8.8	16.8	9.4	12.9
	Jumla	**63,902**	100	23.8	6.9	23.6	9.5	15.4	9.5	11.2

Kulingana na matokeo ya utafiti kama ilivyobainishwa kwenye jedwali Na. 14.3, kati ya mwaka 1991 hadi 1994, Watanzania wengi hawakuchangamkia fursa ya kumiliki rasilimali nchini ukilinganisha na miaka mingine. Aidha, kwa kiasi kikubwa umiliki wa viwanja umeshika kasi zaidi Tanzania Bara na Zanzibar katika miaka ya 2011 hadi 2015. Vilevile, Umiliki wa mashamba umepatikana chini ya mwaka 1990 kwa upande wa Zanzibar na Tanzania Bara kati ya mwaka 2011 hadi 2015. Kwa upande wa umiliki wa majengo, miaka kati ya 2011 na 2015 wamiliki walioanza kumiliki majengo kwa upande wa Tanzania Bara walikuwa wengi zaidi ukilinganisha na Zanzibar ambako wamiliki walikuwa wengi katika ya miaka 1995 na 2000.

14.4 Muda wa umiliki wa rasilimali Kimkoa

Utafiti pia umetoa matokeo ya muda wa kumiliki rasilimali majengo, viwanja na mashamba kimikoa kwa lengo la kuona muda ambao rasilimali zimeanza kumilikiwa katika Mikoa ya Tanzania Bara na Zanzibar.

14.4.1 Muda wa umiliki wa Rasilimali Majengo Kimkoa

Matokeo yanaonyesha kuwa wastani wa asilimia 25 ya wamiliki wa Majengo Mikoa ya Tanzania bara wameanza umiliki kati ya mwaka 2011 hadi 2015 ukilinganisha na wastani wa asilimia 24 ya wamiliki wa Majengo Katika Mikoa ya Zanzibar ambao wameanza kumiliki kati ya mwaka 1995 hadi 2000. Matokeo zaidi ni kama yanavyoonekana kwenye Jedwali Na. 14.4.

Jedwali Na. 14.4: Mgawanyo wa Wamiliki wa Rasilimali Majengo kwa Muda wa Umiliki, Kimkoa, 2018

Mikoa	Idadi	Jumla Asilimia	Chini ya 1990	1990 - 1994	1995 - 2000	2001 - 2005	2006 - 2010	2011 - 2015	2016 - 2018
Tanzania Bara									
Dodoma	511,563	100	11	4.6	12.7	13.4	15.3	30.7	12.3
Arusha	364,683	100	14.1	5.8	12.7	11.9	14.7	28.6	12.3
Kilimanjaro	407,453	100	25.9	10.3	14.8	9.5	14.5	16.6	8.4
Tanga	411,117	100	21.8	6.7	17.5	13.4	12.6	19	9
Morogoro	498,692	100	9.8	4.4	10.6	10.8	15.2	27.2	22
Pwani	182,104	100	9.2	10.2	12.1	16	15	23.8	13.6
Dar Es Salaam	517,562	100	11.8	7.6	14.3	13	19.7	22.9	10.7
Lindi	253,548	100	8.4	2.3	8.4	8.4	18	30.7	23.8
Mtwara	320,113	100	9.1	3.3	8.7	12	16.4	25.8	15.5
Ruvuma	326,699	100	14.5	6.3	15	14.2	16.4	20.3	13.2
Iringa	236,157	100	28.1	7	9.9	9.5	14	16.1	15.3
Mbeya	391,057	100	14.3	7.6	15.2	10.5	17.6	21.5	13.3
Singida	237,590	100	9.2	6.4	14.4	14	16.4	24.4	15.2
Tabora	416,863	100	7.4	7.6	15	11.7	16.2	27.4	14.7
Rukwa	178,531	100	8.3	4.8	16.7	13.4	17	26.8	13.1
Kigoma	426,485	100	4.7	1.1	11.2	18.4	17	30.7	17
Shinyanga	211,985	100	8.3	6.7	14.4	8.7	19.6	26.9	15.4
Kagera	578,847	100	8.2	4	12.2	10.7	18.9	26.3	19.8
Mwanza	475,694	100	10.9	6.1	11.8	12	14.3	24.6	20.2
Mara	289,658	100	22.4	6.1	19.3	13.6	17.1	13.6	7.9
Manyara	258,432	100	17	10.7	18.8	18.8	10.1	18.2	6.5
Njombe	185,602	100	20.5	6.9	16.7	13.5	14.9	17	10.4
Katavi	108,800	100	3.7	2.3	13.5	11.6	14.9	35.8	18.1
Simiyu	155,702	100	9.4	5	6.1	8.8	17.7	34.8	18.2
Geita	277,218	100	3.9	5.5	12.2	10.6	17.3	29.8	20.8
Songwe	254,847	100	16.2	5.2	12.2	11.4	17.7	21.4	15.9
Jumla	**8,477,000**	**100**	**12.6**	**5.9**	**13.3**	**12.3**	**16.2**	**24.5**	**15.1**
Zanzibar									
Kaskazini Unguja	45,979	100	23.1	6.2	20.8	8.5	15.4	17.7	8.5
Kusini Unguja	20,191	100	3.3	10	16.7	23.3	13.3	23.3	10
Mijini Magharibi	98,768	100	11.9	7.8	26.4	13	15.5	18.7	6.7
Kaskazini Pemba	37,898	100	15.8	9.9	26.7	7.9	12.9	12.9	13.9
Kusini Pemba	31,680	100	31.3	10.9	23.4	7.8	17.2	6.3	3.1
Jumla	**234,517**	**100**	**16.6**	**8.4**	**24.1**	**11.5**	**15.1**	**16.3**	**8**

14.4.2 Muda wa Umiliki wa Rasilimali Viwanja Kimkoa

Matokeo yanaonyesha kuwa wastani wa asilimia 33 ya wamiliki wa Viwanja Mikoa ya Tanzania bara wameanza umiliki kati ya mwaka 2011 hadi 2015 ukilinganisha na wastani wa asilimia 33 ya wamiliki wa Viwanja Katika Mikoa ya Zanzibar ambao wameanza kumiliki kati ya mwaka 2011 hadi 2015. Matokeo zaidi ni kama yanavyoonekana kwenye Jedwali Na. 14.5.

Jedwali Na. 14.5: Mgawanyo wa Wamiliki wa Rasilimali Viwanja kwa Muda wa Umiliki Kimkoa, 2018

Mkoa	Wamiliki	Asilimia	Chini ya 1990	1990 - 1994	1995 - 2000	2001 - 2005	2006 - 2010	2011 - 2015	2016 - 2018
Tanzania Bara									
Dodoma	134,473	100	9.1	5.6	9.1	8.4	11.2	33.6	23.1
Arusha	78,513	100	7.5	5.6	9.3	8.4	12.1	27.1	29.9
Kilimanjaro	50,529	100	4.3	8.5	14.9	6.4	17	27.7	21.3
Tanga	70,498	100	8.4	4.2	14.7	8.4	9.5	30.5	24.2
Morogoro	196,018	100	3.9	6.9	10.3	8.8	12.3	27.9	29.9
Pwani	81,328	100	4.3	0	10.9	7.6	17.4	22.8	37
Dar Es Salaam	318,009	100	1.7	1.1	6.3	7.2	16	33.8	33.8
Lindi	101,030	100	4.8	0	6.7	5.8	8.7	30.8	43.3
Mtwara	125,717	100	9.3	2.8	10.2	11.1	10.2	16.7	39.8
Ruvuma	68,960	100	21.3	2.5	8.8	1.3	6.3	21.3	38.8
Iringa	24,396	100	4	0	0	4	12	40	40
Mbeya	103,374	100	3.9	0.8	13.2	6.2	6.2	29.5	40.3
Singida	139,703	100	10.2	8.2	18.4	15.6	11.6	19.7	16.3
Tabora	101,571	100	6.2	5.2	7.3	4.2	8.3	26	42.7
Rukwa	62,698	100	5.9	0	8.5	5.9	10.2	27.1	42.4
Kigoma	98,538	100	4.7	4.7	7.8	9.4	15.6	28.1	29.7
Shinyanga	59,111	100	11.5	3.4	9.2	8	11.5	25.3	31
Kagera	98,751	100	8.5	7.4	16	6.4	8.5	20.2	33
Mwanza	159,232	100	8.2	1.9	8.8	6.3	12.6	23.3	39
Mara	94,012	100	16.2	6.8	16.2	6.8	12.2	16.2	25.7
Manyara	42,303	100	0	1.8	16.4	12.7	18.2	40	10.9
Njombe	58,001	100	7.8	2.2	6.7	11.1	20	21.1	31.1
Katavi	55,665	100	5.5	0	5.5	5.5	8.2	29.1	46.4
Simiyu	135,056	100	14	6.4	17.2	14	13.4	18.5	16.6
Geita	90,232	100	1.2	3.6	8.4	9.6	9.6	38.6	28.9
Songwe	63,006	100	6	4.5	7.5	11.9	10.4	22.4	37.3
Jumla	**2,610,724**	**100**	**3.8**	**4.5**	**6.9**	**8.6**	**13.2**	**33.3**	**29.7**
Zanzibar									
Kaskazini Unguja	15,562	100	4.5	4.5	15.9	2.3	6.8	20.5	45.5
Kusini Unguja	8,750	100	0	0	15.4	7.7	15.4	23.1	38.5
Mijini Magharibi	41,963	100	1.2	3.7	3.7	13.4	13.4	39	25.6
Kaskazini Pemba	7,880	100	9.5	9.5	0	0	9.5	47.6	23.8
Kusini Pemba	3,465	100	28.6	14.3	0	0	42.9	14.3	0
Jumla	**77,620**	**100**	**3.8**	**4.5**	**6.9**	**8.6**	**13.2**	**33.3**	**29.7**

14.4.3 Muda wa Umiliki wa Rasilimali Mashamba Kimkoa

Matokeo yanaonyesha kuwa wastani wa asilimia 19 ya wamiliki wa mashamba Tanzania Bara wameanza kumiliki chini ya mwaka 1990 ukilinganisha na wastani wa asilimia 24 ya wamiliki wa Mashamba Zanzibar ambao wameanza kumiliki chini ya mwaka 1990. Matokeo zaidi ni kama yanavyoonekana kwenye Jedwali Na. 14.6.

Jedwali Na. 14.6: Mgawanyo wa Wamiliki wa Rasilimali Mashamba kwa Muda wa Umiliki Kimkoa, 2018

Mkoa	Wamiliki	Asilimia	Chini ya 1990	1990 - 1994	1995 - 2000	2001 - 2005	2006 - 2010	2011 - 2015	2016 - 2018
Tanzania Bara									
Dodoma	500,279	100	19.7	8.3	14.7	9.4	14.1	22.7	11.1
Arusha	228,202	100	24.4	10.3	14.5	9.6	12.5	21.2	7.4
Kilimanjaro	384,877	100	31	10.1	17.6	7.8	14	14	5.6
Tanga	385,886	100	27.3	9.6	21.7	14.2	11.9	10.4	4.8
Morogoro	446,805	100	15.1	5.6	12.5	11.4	15.1	21.5	18.9
Pwani	173,264	100	12.8	5.6	18.9	12.2	18.9	15.8	15.8
Dar Es Salaam	242,379	100	8.6	6	12.4	11.7	17.7	24.4	19.2
Lindi	271,034	100	9	3.6	14	11.1	15.8	28.3	18.3
Mtwara	338,737	100	20.6	5.8	15.5	7.9	17.9	17.5	14.8
Ruvuma	338,767	100	23.7	9.4	17.6	9.2	13.7	15.5	10.9
Iringa	280,070	100	28.2	6.3	10.5	8.7	14.3	16.4	15.7
Mbeya	317,333	100	17.7	8.1	19.2	11.6	11.1	23.2	9.1
Singida	194,824	100	16.6	11.2	23.4	16.1	13.7	10.7	8.3
Tabora	304,712	100	12.2	6.6	19.1	9.4	17	24.3	11.5
Rukwa	164,716	100	15.2	6.1	16.8	10	13.9	19.4	18.7
Kigoma	426,485	100	14.4	6.9	19.1	16.2	15.9	19.1	8.3
Shinyanga	151,515	100	19.7	11.7	15.7	11.2	16.6	18.8	6.3
Kagera	587,251	100	14	5.4	17.7	12.9	13.4	23.4	13.2
Mwanza	433,633	100	13.6	8.8	17.3	10.4	13.2	20.6	16.2
Mara	285,846	100	32.9	11.1	18.7	8.9	12.4	9.3	6.7
Manyara	223,051	100	20	10	20.3	17.6	13.1	12.8	6.2
Njombe	187,535	100	25.8	10	19.9	12.4	13.1	13.4	5.5
Katavi	104,751	100	6.3	6.8	11.6	7.2	16.9	35.7	15.5
Simiyu	214,197	100	27.3	10	16.1	9.6	15.7	10	11.2
Geita	170,679	100	13.4	7.6	19.1	8.9	17.8	21.7	11.5
Songwe	253,907	100	15.6	6.3	13.3	13.7	19.3	18.9	13
Jumla	**7,610,736**	**100**	**18.9**	**7.8**	**16.8**	**11.2**	**14.7**	**18.9**	**11.7**
Zanzibar									
Kaskazini Unguja	17,684	100	20	0	40	0	0	20	20
Kusini Unguja	3,365	100	20	4.4	31.1	11.1	20	2.2	11.1
Mijini Magharibi	23,029	100	21.6	10.8	16.2	5.4	18.9	18.9	8.1
Kaskazini Pemba	13,884	100	21.6	10.8	16.2	5.4	18.9	18.9	8.1
Kusini Pemba	5,940	100	33.3	8.3	25	16.7	8.3	8.3	0
Jumla	**63,902**	**100**	**23.8**	**6.9**	**23.6**	**9.5**	**15.4**	**9.5**	**11.2**

14.5 Upatikanaji wa Rasilimali

Utafiti umetoa matokeo ya namna wamiliki walivyopata rasilimali ya majengo, mashamba na viwanja. Wamiliki wamebainisha aina mbalimbali za upatikanaji wa rasilimali ambazo zimefanyiwa uchambuzi na kupata matokeo. Namna iliyotumika kupata rasilimali imegawanywa katika makundi saba (7) ambayo ni kupata kwa njia ya kununua, kujenga mwenyewe, kurithi, kupewa zawadi, kupewa na serikali ya kijiji, kufyeka pori na ambayo haipo katika makundi haya.

14.5.1 Upatikanaji wa Rasilimali Jengo

Jedwali Na.14.7 linaonesha kwamba matokeo ya Tanzania ambayo ni ya kitaifa yanafanana na matokeo ya upande wa Tanzania Bara. Kulingana na matokeo ya utafiti. Idadi kubwa zaidi sawa na asilimia 72 ya wamiliki kwa upande Tanzania Bara na asilimia 55 Zanzibar, wanayomiliki majengo wamejenga wenyewe kama ambavyo takwimu zinaonesha katika Jedwali Na. 14.7.

14.5.2 Upatikanaji wa Rasilimali Viwanja

Matokeo pia yanaonesha kwamba, wamiliki wengi zaidi sawa na asilimia 68 Tanzania Bara na asilimia 60 Zanzibar wanamiliki viwanja kwa njia ya kununua. Hata hivyo, kuna idadi sawa na asilimia 20 wanaomiliki kwa kurithishwa. Kama ambavyo takwimu zinaonesha katika Jedwali Na. 14.6.

14.5.3 Upatikanaji wa Rasilimali Mashamba

Aidha, umiliki wa mashamba kwa walio wengi sawa na asilimia 48 Tanzania Bara na 58 kwa upande wa Zanzibar, wanamiliki wa mashamba kwa kurithishwa na baadhi wamenunua wenyewe kama kama inavyoonekana kwenye Jedwali Na. 14.6.

Jedwali Na. 14.7: Namna ya Upatikanaji wa Rasilimali Tanzania, 2018

Rasilimali	Aina ya upatikanaji	Tanzania	Tanzania Bara	Zanzibar
Jengo	Nilinunua/Tulinunua	9.8	9.4	24.7
	Nilijenga mwenyewe/Tulijenga Wenyewe	72.6	73.1	54.9
	Nilirithi/Tulirithi	12.4	12.3	15.5
	Zawadi	2.5	2.4	4.0
	Nimepewa na Serikali ya Kijiji/Tuimepewa na Serikali ya Kijiji	1.2	1.2	0.6
	Nimefyeka pori/Tumefyeka pori	1.4	1.5	-
	Nyingine taja	0.1	0.1	0.2
	Asilimia	**100.0**	**100.0**	**100.0**
	Idadi ya wamiliki	**8,711,516**	**8,477,000**	**234,239**
Kiwanja	Nilinunua/Tulinunua	67.8	68.0	61.2
	Nilirithi/Tulirithi	19.9	20.0	18.7
	Zawadi	5.1	4.7	18.9
	Nimepewa na Serikali ya Kijiji/Tuimepewa na Serikali ya Kijiji	5.4	5.5	1.3
	Nimefyeka pori/Tumefyeka pori	1.7	1.8	-
	Nyingine taja	-	-	-
	Asilimia	**100.0**	**100.0**	**100.0**
	Idadi ya wamiliki	**2,688,345**	**2,610,724**	**77,620**
Shamba	Nilinunua/Tulinunua	26.9	27.0	14.5
	Nilirithi/Tulirithi	46.8	46.7	56.2
	Zawadi	9.2	9.2	7.7
	Nimepewa na Serikali ya Kijiji/Tuimepewa na Serikali ya Kijiji	4.9	4.9	8.2
	Nimefyeka pori/Tumefyeka pori	11.7	11.7	13.3
	Nyingine taja	0.6	0.6	-
	Asilimia	**100.0**	**100.0**	**100.0**
	Idadi ya wamiliki	**7,674,638**	**7,610,736**	**63,902**

14.6 Matumizi ya Rasilimali kwa Maeneo Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar

Matokeo ya utafiti katika sehemu hii yanaonesha matumizi ya rasilimali majengo, viwanja na mashamba Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar. Uchambuzi ulifanyika ili kupata matokeo ya matumizi ya jengo ambayo yaligawanywa kwa ajili ya Makaazi, huduma za kijamii, matumizi katika Biashara/Kupangisha, makaazi na biashara na endapo jengo halijaanza kutumika. Aidha, kwa upande wa Viwanja matumizi yaliyofanyiwa uchambuzi ni Makaazi, Makaazi na biashara, biashara, viwanda, uwekezaji, huduma za jamii na endapo kuna matumizi mengine zaidi.

Kwa upande wa mashamba, matumizi ya shamba yaliyofanyiwa uchambuzi ni kilimo cha kujikimu, kilimo cha biashara, kilimo cha kujikimu na biashara, ufugaji wa kujikimu, ufugaji wa biashara, huduma za kijamii, uwekezaji, kilimo cha ufugaji, kukodisha na endapo shamba halijaanza kutumika.

14.6.1 Matumizi ya Jengo kwa Maeneo Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar

Kama inavyooneshwa kwenye Jadweli Na 14.7, asilimia 89 ya wamiliki waliopo mijini wanatumia jengo kwa ajili ya makazi, asilimia 8 wanatumia kwa ajili ya makazi na biashara, asilimia 2 wanatumia kwa biashara/kupangisha na asilimia moja bado hawaajaanza kutumia majengo yao. Kwa wamiliki waliopo vijijini takwimu zilizopo katika jadweli zinaonesha kuwa asilimia 97 ya wamiliki wanatumia majengo yao kwa ajili ya makaazi, asilimia moja wanatumia kwa makaazi na bishara na chini ya asilimia moja wanatumia kwa ajili ya biashara/kupangisha. Katika mgawanyo huu matokeo yanaonesha kuwa majengo yanatumika zaidi kwa matumizi ya makaazi kwa maeneo yote ya mijini na vijijini ukilinganisha na matumizi mengine ambayo yanachukua asilimia ndogo.

Matokeo ya matumizi ya majengo Tanzania Bara, yameonesha kuwa asilimia 89 ya wamiliki walioko mijini wanatumia majengo kwa ajili ya makaazi, asilimia 8 kwa matumizi ya maakazi na biashara, asilimia 3 wanatumia kwa ajili ya biashara/kukodisha na asilimia moja tu wamesema bado hawajaanza matumizi. Kwa maeneo ya vijijini matokeo yameonesha kuwa asilimia 97 ya wamiliki wanatumia majengo kwa ajili ya makaazi, asilimia 1 wanatumia kwa ajili ya makaazi na biashara na chini ya asilimia moja wanatumia kwa ajili ya biashara/kupangisha na wale ambao hawaajaanza matumizi ya majengo yao.

Aidha, kwa upande wa Zanzibar matokeo yaliyopo katika jadweli 14.7 yanaonesha kuwa asilimia 96 ya wamiliki wa majengo wanatumia majengo kwa ajili ya makaazi, asilimia 3 wanatumia kwa makaazi na biashara na asilimia 1 bado hawajaanza matumizi ya majengo yao. Kwa maeneo ya vijijini matokeo yameonesha kuwa asilimia 99 ya wamiliki wa majengo wanatumia kwa ajili ya makaazi na chini ya asilimia moja bado hawaajaanza matumizi ya majengo yao.

Kwa ujumla, Matokeo ya matumizi ya majengo kwa upande wa Tanzania Bara na Zanzibar hayana tofauti kama inavyoonekana kwenye jedwali Na. 14.7.

Jedwali Na. 14.8: Mgawanyo wa asilimia ya matumizi ya rasilimali majengo kwa maeneo, 2018

Matumizi ya Jengo	Tanzania			Tanzania Bara			Zanzibar		
	Jumla	Mijini	Kijijini	Jumla	Mijini	Kijijini	Jumla	Mijini	Kijijini
Makazi	95.4	89.1	97.3	95	88.6	97.3	97.8	96.4	99.4
Huduma za kijamii	0.0	0.0	0.0	0	0.0	0	0.0	0.0	0.0
Biashara/ Kupangisha	1.1	2.3	0.8	1	2.5	0.8	0.0	0.0	0.0
Makazi na biashara	2.7	7.6	1.2	3	7.9	1.2	1.3	2.5	0.0
Bado sijaanza kulitumia	0.8	1.1	0.7	1	1.1	0.7	0.9	1.2	0.6
Asilimia	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**
Jumla	**8,711,516**	**2,047,164**	**6,664,352**	**8,476,999**	**1,922,925**	**6,554,074**	**234,517**	**124,239**	**110,278**

14.6.2 Matumizi ya Viwanja kwa Maeneo Tanzania,Tanzania Bara na Zanzibar

Matokeo ya utafiti yameonesha kuwa wanaomiliki viwanja Tanzania, asilimia 92 ya waliopo mijini wanatumia viwanja kwa ajili ya makaazi, asilimia 4 wanatumia kwa ajili ya makazi na biashara, asilimia 2 wanatumia kwa biashara na chini ya asilimia moja wanatumia kwa ajili ya uwekezaji, viwanda, huduma za jamii na matumizi mengine. Kwa wamiliki waliopo vijijini takwimu zinaonesha kuwa asilimia 84 ya wamiliki wanatumia viwanja kwa ajili ya makaazi, asilimia 6 kwa ajili ya makaazi na biashara, asilimia 6 kwa ajili ya biashara, asilimia 2 kwa ajili ya uwekezaji na chini ya asilimia 1 wanatumia kwa ajili ya viwanda na huduma za jamii. Jedwali Na. 14.9 linaonesha takwimu za matumizi ya viwanja na wamiliki.

Kwa upande wa Tanzania Bara, Matokeo yameonesha kuwa asilimia 87 ya wamiliki wa viwanja walioko mijini wanatumia viwanja kwa ajili ya makaazi, asilimia 6 kwa matumizi ya maakazi na biashara, asilimia 5 biashara, 2 kwa ajili ya uwekezaji na chini ya asilimia 1 wanalenga kutumia kwa ajili ya viwanda na huduma za jamii. Kwa maeneo ya vijijini matokeo yameonesha kuwa asilimia 84 ya wamiliki wa viwanja wanalenga kutumia viwanja kwa ajili ya makaazi, asilimia 7 wanatumia kwa ajili ya makaazi na biashara, asilimia 6 kwa ajili ya biashara, asilimia 2 kwa ajili ya uwekezaji na chini ya asilimia moja wanatumia kwa ajili ya viwanda, huduma za jamii na matumizi mengine.

Aidha, matokeo ya utafiti Zanzibar yanaonesha kuwa asilimia 98 ya wamiliki wa viwanja wanatumia viwanja kwa ajili ya makaazi, asilimia 1 wanatumia kwa makaazi na biashara, asilimia 1 kwa matumizi ya viwanda na chini ya asilimia 1 ni kwa ajili ya matumizi ya biashara. Maeneo ya vijijini pia matokeo yameonesha kuwa asilimia 100 ya wamiliki wa viwanja wanatumia vuwanja kwa ajili ya makaazi tu na sio matumizi mengine.

Mgawanyo huu wa matumizi kati ya Tanzania Bara na Zanzibar hauna toafauti. Takwimu kwa ujumla zimeonesha wamiliki wengi zaidi wanatumia viwanja kwa ajili ya ujenzi wa majengo ya makaazi kuliko matumizi mengine. Aidha, matokeo haya pia yanaonesha utafauti kwa wamiliki wa viwanja walioko Zanzibar katika maeneo ya vijijini, ambapo matumizi ya viwanja kwa asilimia 100 kuwa maeneo ya makaazi na sio matumizi mengine. Jedwali Na. 14.8 linaonesha matokeo haya.

Jedwali Na. 14.9: Mgawanyo wa Wamiliki kwa aina ya matumizi ya Rasilimali Kiwanja, Tanzania, Tanzanua bara na Zanzibar 2018

Matumizi ya Kiwanja	Tanzania			Tanzania Bara			Zanzibar		
	Jumla	Mijini	Kijijini	Jumla	Mijini	Kijijini	Jumla	Mijini	Kijijini
Makazi	87.1	91.8	84.4	86.8	86.8	84.1	98.25	97.09	100
Makazi na Biashara	5.6	4.2	6.4	5.7	5.7	6.5	0.64	1.06	0.0
Biashara	4.6	2.2	6.1	4.7	4.7	6.2	0.46	0.76	-
Viwanda	0.1	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.66	1.1	-
Uwekezaji	1.7	0.7	2.3	1.8	1.8	2.4	-	-	-
Huduma za jamii	99.1	0.1	0.2	99.1	0.2	0.2	100	-	-
Nyingine	0.7	0.8	0.6	0.7	0.7	0.6	-	-	-
Asilimia	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**
Jumla	**2,688,345**	**996,636**	**1,691,708**	**2,610,724**	**949,898**	**1,660,827**	**77,620**	**46,739**	**30,881**

14.6.3 Matumizi ya mashamba kwa maeneo Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar

Matokeo yanaonesha kwamba, asilimia 74 ya wamiliki wa mashamba waliopo mijini wanatumia shamba kwa ajili ya kilimo cha kujimimu, asilimia 11 wanatumia kwa ajili ya kilimo cha biashara, asilimia 11 wanatumia kwa ajili ya kilimo cha kujikimu na biashara, asilimi 2 bado hawajaanza kuyatumia mashamba yao na chini ya asilimia moja wanatumia kwa ajili ya ufugaji wa kujikimu na biashara, uwekezaji, kilimo na ufugaji, ufugaji wa kujikimu, huduma za jamii, kukodisha na ufugaji wa biashara. Kwa wamiliki waliopo vijijini takwimu zilizopo katika Jadweli zinaonesha kuwa asilimia 75 ya wamiliki walioko vijijini wanatumia shamba kwa ajili ya kilimo cha kujikimu, asilimia 15 wanatumia kwa ajili ya kilimo cha kujikimu na biashara, asilimia 8 kwa ajili ya kilimo cha biashara, asilimia 1 wanatumia kwa ajili ya kilimo na ufugaji chini ya asilimia 1 wanatumia kwa ajili ya ufugaji wa kujikimu, ufugaji wa biashara, huduma za jamii, uwekezaji, kukodisha na wale ambao hawajaanza kutumia shamba kwa matumizi yoyote.

Matokeo ya matumizi ya mashamba Tanzania Bara yameonesha kuwa asilimia 75 ya wamiliki wa mashamba walioko mijini wanatumia shamba kwa ajili ya kilimo cha kujikimu,

asilimia 11 kilimo cha biashara, asilimia 16 wanatumia kwa ajili ya kilimo vha kujikimu na biashara, asilimia 2 bado hawajaanza kutumia mashamba kwa matumizi yoyote na chini ya asilimia 1 wanatumia kwa ajili ya ufugaji wa kujikimu, ufugaji wa biashara, huduma za jamii, uwekezaji, kilimo na ufugaji na kukodisha. Kwa maeneo ya vijijini matokeo yameonesha kuwa asilimia 75 ya wamiliki wa mashamba wanatumia shamba kwa ajili ya kilimo cha kujikimu, asilimia 8 kwa ajili ya kilimo cha biashara, asilimia 16 wanatumia kwa ajili kilimo cha kujikimu na biashara, asilimia 1 kilimo na ufugaji na chini ya asilimia 1 wanatumia kwa ajili ya uwekezaji, huduma za jamii, kukodisha, ufugaji wa biashara, na ufugaji wa kujikimu.
Kwa upande wa Zanzibar pia, matokeo yameonesha kuwa asilimia 73 ya wamiliki wa mashamba waliopo mijini wanatumia shamba kwa ajili ya kilimo cha kujikimu, asilimia 8 wanatumia shamba kwa ajili ya kilimo cha biashara, asilimia 14 wanatumia kwa ajili ya kilimo cha kujikimu na biashara, asilimia 4 wanatumia kwa ajili ya kilimo cha ufugaji, asilimia 2 hawajaanza kutumia shamba kwa matumizi yoyote. Kwa maeneo ya vijijini matokeo yameonesha kuwa asilimia 71 ya wamiliki wa mashamba wanatumia shamba kwa ajili ya kilimo cha kujikimu, asilimia 9 wanatumia kwa ajili ya kilimo cha biashara, asilimia 18 wanatumia kwa ajili ya kilimo cha kujikimu na biashara na asilimia 2 hawajaanza kutumia mashamba yao kwa ajili ya kazi yoyote.

Mgawawanyo huu unaonesha kufanana kwa matumizi ya mashamba Tanzania Bara na Zanzibar, ambapo wamiliki wengi wanatumia shamba kwa ajili ya kilimo cha kujikimu. Aidha matokeo haya pia yanaonesha utofauti kwa wamiliki wa mashamba walioko Zanzibar katika maeneo ya mijini ambapo asilimia 4 ya wamiliki wanatumia shamba katika kilimo na ufugaji ukilinganisha na Tanzania Bara wanaotumia shamba kwa matumizi hayo ambao ni chini ya asilimia 1. Jedwali Na. 14.9 limebainisha matokeo ya matumizi ya rasilimali mashamba.

Jedwali Na. 14.10: Mgawanyo wa Wamiliki kwa aina ya matumizi ya Rasilimali Shamba Tanzania, Tanzania bara na Zanzibar, 2018

Matumizi ya Shamba	Tanzania			Tanzania bara			Zanzibar		
	Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini
Kilimo cha kujikimu	74.5	74.4	74.6	74.6	74.4	74.6	71.6	73.0	70.7
Kilimo cha biashara	8.3	10.8	7.9	8.3	10.9	7.8	8.2	7.8	8.5
Kilimo kujikimu na biashara	14.8	10.5	15.7	14.8	10.4	15.7	16.3	13.6	18.0
Ufugaji wa kujikimu	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0
Ufugaji wa biashara	0.0	0.2	0.0	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0
Huduma za kijamii	0.0	0.1	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
Uwekezaji	0.2	0.7	0.1	0.2	0.7	0.1	0.0	0.0	0.0
Kilimo na ufugaji	1.0	0.3	1.2	1.0	0.3	1.2	2.0	3.7	0.9
Kukodisha	0.2	0.6	0.1	0.2	0.6	0.1	0.0	0.0	0.0
Bado sijaanza kulitumia	0.8	2.4	0.4	0.7	2.4	0.4	1.9	2.0	1.8
Asilimia	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Idadi	**7,674,638**	**1,289,329**	**6,385,309**	**7,610,736**	**1,265,129**	**6,345,607**	**63,902**	**24,199**	**39,702**

14.6.4 Matumizi ya Viwanja Yaliyokusudiwa Kimkoa Tanzania Bara na Zanzibar

Katika Mikoa iliyofanyiwa utafiti Tanzania Bara na Zanzibar, matokeo yameonesha kuwa mikoa yote wamiliki wake kwa asilimia kubwa wanatumia viwanja kwa ajili ya makaazi. Hata hivyo, Katika Mkoa wa Kagera takwimu zinaonesha kuwa ukiachilia mbali matumizi ya viwanja kwa ajili ya makaazi kuchukua nafasi kubwa kwa asilimia, uwekezaji nao una nafasi kubwa sawa na asilimia 33 katika mkoa huo ukilinganisha na mikoa mingine ambayo inaonekana kuwa suala la kutumia viwanja kwa ajili ya uwekezaji liko chini ya asilimia 1. Matokeo ya matumizi ya viwanja kwa Mikoa yameainishwa kwenye jedwali Na. 14.10.

Jedwali Na. 14.11: Mgawanyo wa Wamiliki kwa aina ya matumizi ya Rasilimali Kiwanja Kimkoa, 2018

Mkoa	Idadi	Asilimia	Makazi	Makazi na Biashara	Biashara	Viwanda	Uwekezaji	Huduma za jamii	Matumizi mengine
Tanzania Bara									
Dodoma	134,473	100	76.9	9.8	10.5	0.0	0.0	0.0	2.8
Arusha	78,513	100	74.8	15.0	5.6	0.0	2.8	1.9	0.0
Kilimanjaro	50,529	100	87.2	4.3	8.5	0.0	0.0	0.0	0.0
Tanga	70,498	100	94.7	3.2	2.1	0.0	0.0	0.0	0.0
Morogoro	196,018	100	90.7	1.5	2.9	0.0	1.0	0.0	3.9
Pwani	81,328	100	93.5	2.2	1.1	0.0	0.0	1.1	2.2
Dar Es Salaam	318,009	100	94.0	2.9	1.7	0.3	0.3	0.0	0.9
Lindi	101,030	100	97.1	1.9	1.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Mtwara	125,717	100	92.6	2.8	3.7	0.0	0.9	0.0	0.0
Ruvuma	68,960	100	93.8	2.5	2.5	0.0	1.3	0.0	0.0
Iringa	24,396	100	96.0	0.0	4.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Mbeya	103,374	100	93.8	1.6	3.1	0.0	0.0	0.0	1.6
Singida	139,703	100	64.6	27.9	6.8	0.0	0.7	0.0	0.0
Tabora	101,571	100	83.3	9.4	6.2	0.0	1.0	0.0	0.0
Rukwa	62,698	100	81.4	11.0	1.7	0.0	5.1	0.0	0.8
Kigoma	98,538	100	90.6	1.6	7.8	0.0	0.0	0.0	0.0
Shinyanga	59,111	100	89.7	4.6	4.6	0.0	0.0	0.0	1.1
Kagera	98,751	100	54.3	5.3	5.3	1.1	33.0	1.1	0.0
Mwanza	159,232	100	95.6	1.3	3.1	0.0	0.0	0.0	0.0
Mara	94,012	100	82.4	8.1	9.5	0.0	0.0	0.0	0.0
Manyara	42,303	100	70.9	9.1	20.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Njombe	58,001	100	94.4	0.0	5.6	0.0	0.0	0.0	0.0
Katavi	55,665	100	90.0	2.7	7.3	0.0	0.0	0.0	0.0
Simiyu	135,056	100	96.8	2.5	0.6	0.0	0.0	0.0	0.0
Geita	90,232	100	86.7	6.0	6.0	0.0	0.0	1.2	0.0
Songwe	63,006	100	71.6	13.4	11.9	1.5	1.5	0.0	0.0
Asilimia		**100**	**86.8**	**5.7**	**4.7**	**0.1**	**1.8**	**0.2**	**0.7**
Idadi	**2,610,724**		**2,265,790**	**149,040**	**123,976**	**2,902**	**45,764**	**4,489**	**18,764**
Zanzibar									
Kaskazini Unguja	15,562	100	97.7	0.0	2.3	0.0	0.0	0.0	0.0
Kusini Unguja	8,750	100	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Mijini Magharibi	41,963	100	98.8	0.0	0.0	1.2	0.0	0.0	0.0
Kaskazini Pemba	7,880	100	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kusini Pemba	3,465	100	85.7	14.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Asilimia		**100**	**98.2**	**0.6**	**0.5**	**0.7**	**0.0**	**0.0**	**0.0**
Idadi	**77620**		**76260**	**495**	**354**	**512**	**0**	**0**	**0**

14.6.5 Matumizi ya Mashamba Kimkoa

Katika Mikoa iliyofanyiwa utafiti kwa ajili ya kupata taarifa za matumizi ya rasimali shamba kwa wamiliki, matokeo ya matumizi ya mashamba yameonesha kutumika zaidi kwa ajili ya kilimo cha kujikimu. Hata hivyo, mikoa inayoongoza kwa asilimia zaidi ya 90 kutumia mashamba kwa ajili ya kilimo cha kujikimu ni Kigoma, Shinyanga, Njombe kwa upande wa Tanzania Bara na Kusini Pemba kwa upande wa Zanzibar.

Aidha, mikoa ya Tanga, Mtwara, Ruvuma, Rukwa kwa upande wa Tanzania Bara na Mjini Magharibi mashamba yake yameonekana pia kutumika zaidi katika kilimo cha kujikimu na biashara ukilinganisha na Mikoa mengine. Matumizi ya shamba katika kilimo cha Biashara, matokeo yameonesha kuwa Mikoa ya Lindi, Mtwara, Iringa na Kaskazini Pemba ndio inayoongoza kwa kutumia mashamba kwa ajili ya kilimo cha biashara.

Kwa upande wa matumizi ya mashamba kwa matumizi ya kilimo na ufugaji Mkoa wa Simiyu unaonekana kuongoza ikifuatiwa na Singida na Kaskazini Pemba. Vilevile, ukiachilia mbali matumizi ya mashamba katika kilimo, ufugaji, kukodisha na huduma za jamii, Mkoa wa njombe umeonekana kuwa na angalau asilimia 2 kwa matumizi ya mashamba katika uwekezaji ukilinganisha na mikoa mingine ambayo matumizi katika uwekezaji yako chini ya asilimia 1. Matokeo ya matumizi ya mashamba kimikoa yameainishwa kwenye Jedwali Na. 14.11.

Jedwali Na. 14.12: Mgawanyo wa Wamiliki kwa aina ya matumizi ya Rasilimali Shamba Kimkoa, 2018

Mkoa	Idadi	Asilimia	Kilimo cha kujikimu	Kilimo cha biashara	Kilimo kujikimu na biashara	Ufugaji wa kujikimu	Ufugaji wa biashara	Huduma za kijamii	Uwekezaji	Kilimo na ufugaji	Kukodisha	Bado sijaanza kulitumia
Tanzania Bara												
Dodoma	500,279	100.0	71.6	7.0	20.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.2	0.4
Arusha	228,202	100.0	89.4	4.2	1.9	0.0	0.0	0.0	0.3	3.5	0.0	0.6
Kilimanjaro	384,877	100.0	87.7	0.8	10.1	0.3	0.0	0.0	0.3	0.8	0.0	0.0
Tanga	385,886	100.0	67.3	6.9	25.4	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2
Morogoro	446,805	100.0	86.2	3.2	8.4	0.2	0.0	0.0	0.4	0.6	0.2	0.6
Pwani	173,264	100.0	76.5	6.1	10.7	0.0	1.0	0.0	0.5	1.0	0.0	4.1
Dar Es Salaam	242,379	100.0	63.5	19.5	7.1	0.0	0.0	0.4	1.5	0.0	1.9	6.0
Lindi	271,034	100.0	47.7	41.9	9.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.1
Mtwara	338,737	100.0	41.9	28.9	28.5	0.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.3
Ruvuma	338,767	100.0	61.8	1.5	35.9	0.0	0.0	0.3	0.0	0.0	0.0	0.5
Iringa	280,070	100.0	62.7	29.3	3.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	4.2
Mbeya	317,333	100.0	62.6	17.9	18.4	0.0	0.0	0.0	0.5	0.0	0.3	0.3
Singida	194,824	100.0	59.0	4.4	24.4	0.0	0.0	0.0	0.0	12.2	0.0	0.0
Tabora	304,712	100.0	84.7	4.5	10.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Rukwa	164,716	100.0	61.3	1.9	35.5	0.0	0.3	0.0	0.0	0.0	0.3	0.6
Kigoma	426,485	100.0	96.8	1.1	1.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.4
Shinyanga	151,515	100.0	98.2	1.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kagera	587,251	100.0	73.9	6.3	19.0	0.0	0.0	0.0	0.5	0.2	0.0	0.2
Mwanza	433,633	100.0	86.4	4.2	8.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.5	0.7
Mara	285,846	100.0	79.1	5.8	15.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Manyara	223,051	100.0	75.2	0.7	21.4	0.0	0.0	0.0	0.0	2.8	0.0	0.0
Njombe	187,535	100.0	95.9	0.7	0.3	0.0	0.0	0.0	2.1	0.0	0.0	1.0
Katavi	104,751	100.0	84.1	5.3	10.6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Simiyu	214,197	100.0	63.1	1.6	21.3	0.4	0.0	0.0	0.0	13.7	0.0	0.0
Geita	170,679	100.0	85.4	1.3	12.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.6	0.6
Songwe	253,907	100.0	79.3	5.9	14.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.4	0.0
Asilimia	**7,610,736**	**100.0**	**74.6**	**8.3**	**14.8**	**0.1**	**0.0**	**0.0**	**0.2**	**1.0**	**0.2**	**0.7**

Mkoa	Idadi	Asilimia	Kilimo cha kujikimu	Kilimo cha biashara	Kilimo kujikimu na biashara	Ufugaji wa kujikimu	Ufugaji wa biashara	Huduma za kijamii	Uwekezaji	Kilimo na ufugaji	Kukodisha	Bado sijaanza kulitumia
Zanzibar												
Kaskazini Unguja	17,684	100.0	82.0	4.0	12.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	2.0
Kusini Unguja	3,365	100.0	80.0	0.0	20.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Mijini Magharibi	23,029	100.0	64.4	6.7	26.7	0.0	0.0	0.0	0.0	2.2	0.0	0.0
Kaskazini Pemba	13,884	100.0	59.5	21.6	10.8	0.0	0.0	0.0	0.0	5.4	0.0	2.7
Kusini Pemba	5,940	100.0	91.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	8.3
Asilimia	**63,902**	**100.0**	**71.6**	**8.2**	**16.3**	**0.0**	**0.0**	**0.0**	**0.0**	**2.0**	**0.0**	**1.9**

14.6.6 Matumizi ya Majengo Kimkoa

Katika Mikoa iliyofanyiwa utafiti kwa ajili ya kupata taarifa za matumizi ya rasimali jengo kwa wamiliki, matokeo ya utafiti yameonesha kwamba mikoa yote Tanzania Bara na Zanzibar isipokuwa Dar es salaam, wamiliki wake kwa asilimia zaidi ya 90, wanatumia majengo kwa ajili ya makaazi. Pamoja na kwamba Mkoa wa Dar es salaam wamiliki wake wanatumia majengo kwa ajili ya makazi kwa asilimia 83, matokeo yameonesha majengo hutumika pia kwa ajili ya biashara na makazi (asilimia 11) na biashara/kupangisha (asilimia 5) kuliko mikoa mingine nchini.

Aidha, kwa upande wa Zanzibar, pamoja na Mkoa wa Mijini Magharibi wamiliki wake kutumia majengo zaidi kwa kwa ajili ya makaazi, matokeo yameonesha wamiliki pia huyatumia kwa ajili ya Makazi na biashara sawa na asilimia 3 ukilinganisha na mikoa mingine. Matokeo ya matumizi ya majengo yameainishwa kwenye Jedwali Na. 14. 12

Jedwali Na. 14.13: Mgawanyo wa Wamiliki kwa aina ya matumizi ya Rasilimali Jengo Kimkoa, 2018

Mkoa	Matumizi ya jengo.						
	Idadi	Jumla	Makazi	Huduma za kijamii	Biashara/K upangisha	Makazi na biashara	Bado sijaanza kulitumia
Tanzania							
Dodoma	511,563	100.0	96.0	0.0	1.1	1.1	1.8
Arusha	364,683	100.0	92.0	0.0	2.0	5.2	0.8
Kilimanjaro	407,452	100.0	96.3	0.0	1.3	1.3	1.1
Tanga	411,117	100.0	96.6	0.0	1.1	1.6	0.7
Morogoro	498,691	100.0	96.3	0.0	1.0	1.9	0.8
Pwani	182,104	100.0	96.6	0.0	0.5	1.5	1.5
Dar Es Salaam	517,561	100.0	83.5	0.0	4.8	10.9	0.9
Lindi	253,546	100.0	98.9	0.0	0.4	0.4	0.4
Mtwara	320,112	100.0	97.5	0.0	1.1	1.1	0.4
Ruvuma	326,699	100.0	96.3	0.0	0.3	1.6	1.8
Iringa	236,157	100.0	96.3	0.0	0.4	2.5	0.8
Mbeya	391,058	100.0	95.3	0.0	0.4	3.9	0.4

Mkoa	Matumizi ya jengo.						
	Idadi	Jumla	Makazi	Huduma za kijamii	Biashara/K upangisha	Makazi na biashara	Bado sijaanza kulitumia
Singida	237,590	100.0	90.8	0.0	2.4	3.2	3.6
Tabora	416,863	100.0	94.7	0.0	0.8	4.3	0.3
Rukwa	178,531	100.0	97.3	0.0	0.6	2.1	0.0
Kigoma	426,485	100.0	98.9	0.0	0.4	0.0	0.7
Shinyanga	211,984	100.0	94.2	0.3	1.0	4.5	0.0
Kagera	578,847	100.0	94.9	0.0	2.4	2.2	0.5
Mwanza	475,694	100.0	94.9	0.0	0.2	4.4	0.4
Mara	289,658	100.0	96.1	0.0	1.3	1.8	0.9
Manyara	258,432	100.0	98.2	0.0	0.3	1.2	0.3
Njombe	185,601	100.0	98.3	0.0	0.3	1.0	0.3
Katavi	108,799	100.0	97.2	0.0	0.0	1.4	1.4
Simiyu	155,701	100.0	98.9	0.0	0.6	0.6	0.0
Geita	277,217	100.0	95.7	0.0	0.8	2.7	0.8
Songwe	254,848	100.0	98.5	0.0	0.7	0.7	0.0
Jumla(asilimia)		**100.0**	**95.8**	**0.0**	**1.0**	**2.4**	**0.8**
Jumla	**8,476,993**		**8,078,462**	**679**	**99,316**	**230,663**	**67,873**
Zanzibar							
Kaskazini Unguja	45,979	100.0	96.2	0.0	0.0	0.0	3.8
Kusini Unguja	20,191	100.0	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Mijini Magharibi	98,767	100.0	96.9	0.0	0.0	3.1	0.0
Kaskazini Pemba	37,898	100.0	99.0	0.0	0.0	0.0	1.0
Kusini Pemba	31,680	100.0	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Jumla(asilimia)		**100.0**	**98.4**	**0.0**	**0.0**	**0.6**	**1.0**
Jumla	**234,515**	**229,302**	**229,302**	**0**	**0**	**3070**	**2143**

SURA YA 15

UMILIKI WA RASILIMALI KATIKA SEKTA RASMI NA ISIYO RASMI

Muhtasari

- *Katika Sekta Isiyo Rasmi, wamiliki wa angalau rasilimali moja katika Tanzania ni asilimia 84 (pointi za asilimia 19 mijini na 65 vijijini), Tanzania Bara ni asilimia 84 (pointi za asilimia 18 mijini na 66 vijijini) na Zanzibar ni asilimia 87 (pointi za asilimia 47 mijini na 40 vijijini).*
- *Asilimia 88 ya wamiliki wa majengo, 81 ya wa viwanja na 92 ya wa mashamba wapoi katika Sekta Isiyo Rasmi Tanzania Bara wakilinganishwa na asilimia 91 ya wamiliki wa majengo, 85 ya wa viwanja na 89 ya wa mashamba waliopo katika Sekta Isiyo Rasmi Zanzibar.*
- *Idadi kubwa zaidi ya wamiliki wa rasilimali Tanzania Bara (asilimia 28) na Zanzibar (asilimia 29) wana umri wa miaka 35 hadi 44.*

Sehemu hii inaelezea matokeo kuhusu rasilimali ambazo zinamilikiwa katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi kwa Tanzania Bara na Zanzibar. Uchambuzi wa taarifa za umiliki wa rasilimali umezingatia maana ya Sekta Isiyo Rasmi ambayo imefafanuliwa katika Sura ya Kwanza ya ripoti hii. Aidha, Sekta Isiyo Rasmi kwa upande wa rasilimali ni ardhi inayojumuisha majengo, viwanja na mashamba yanayomilikiwa na watu binafsi au kaya ambayo haijapimwa na kusajiliwa na Wizara za Ardhi au mamlaka za serikali za mitaa za Tanzania Bara au Zanzibar.

Ripoti inawasilisha matokeo ya utafiti katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi kwkuhusu rasilimali ambayo ni majengo, viwanja na mashamba. Vile vile, ripoti inabainisha ukubwa wa sekta rasmi na isiyo rasmi kwa rasilimali zote ambazo zinajumuisha majengo, viwanja na mashamba kwa pamoja. Matokeo ya rasilimali zote yamepatikana kwa kutumia taarifa za wamiliki wa angalau rasilimali moja kati ya majengo, viwanja na mashamba. Matokeo yamezingatia viashiria vilivyowekwa ili kutofautisha Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi. Rasilimali rasmi ni ile yenye kimojawapo kati ya vifuatavyo: hati ya kiwanja au shamba; hati ya haki ya matumizi ya ardhi au hati ya haki miliki ya kimila.

Sura hii inawasilisha matokeo ya idadi ya wamiliki wa rasilimali katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi nchini. Aidha, matokeo yanaonesha umiliki wa rasilimali kwa jinsi na umri wa wamiliki katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi.

15.1 Wamiliki wa Rasilimali Katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi

Utafiti pia ulilenga kujua umiliki wa rasilimali kwa sekta na eneo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar.

15.1.1 Wamiliki wa Rasilimali Katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi, Tanzania

Jedwali Na. 15.1 na Kielelezo Na. 15.1 vinaonesha kuwa katika Tanzania wanamiliki angalau rasilimali moja kati ya majengo, viwanja na mashamba ni 10,904,395 ambapo asilimia 16 wapo katika Sekta asmi na 84 katika Sekta Isiyo Rasmi. Aidha, asilimia 27 ya wamiliki wapo mijini na asilimia 73 wapo vijijini.

15.1.2 Wamiliki wa rasilimali katika sekta Rasmi na isiyo rasmi Tanzania Bara na Zanzibar.

Matokeo katika Jedwali Na. 15.1 na Kielelezo Na.15.1 yanaonesha kuwa katika Tanzania Bara kuna wamiliki wa rasilimali 10,612,711 ambapo asilimia 16 wapo Sekta Rasmi na asilimia 84 wapo Sekta Isiyo Rasmi. Aidha, asilimia 27 ya wamiliki wapo mijini na 73 wapo vijijini. Zanzibar kuna wamiliki wa rasilimali 291,684 asilimia 13 wapo katika Sekta Rasmi na 87 wapo katika Sekta Isiyo Rasmi. Wakati huo huo, asilimia 55 ya wamiliki wapo mijini na 45 wapo vijijini.

Jedwali Na. 15.1: Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki wa Angalau Rasilimali Moja kwa Sekta na Eneo, Tanzania, 2018

Mahali	Idadi ya Wamiliki	Sekta Zote			Sekta Rasmi			Sekta Isiyo Rasmi		
		Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini
Tanzania	10,904,395	100	27.2	72.8	16.4	8.8	7.6	83.6	18.4	65.2
Tanzania Bara	10,612,711	100	26.5	73.5	16.4	8.8	7.6	83.6	17.7	65.9
Zanzibar	291,684	100	54.5	45.5	13.0	7.6	5.4	87.0	46.9	40.0

Kielelezo Na.15.1: Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki wa Angalau Rasilimali Moja kwa Sekta na Eneo, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

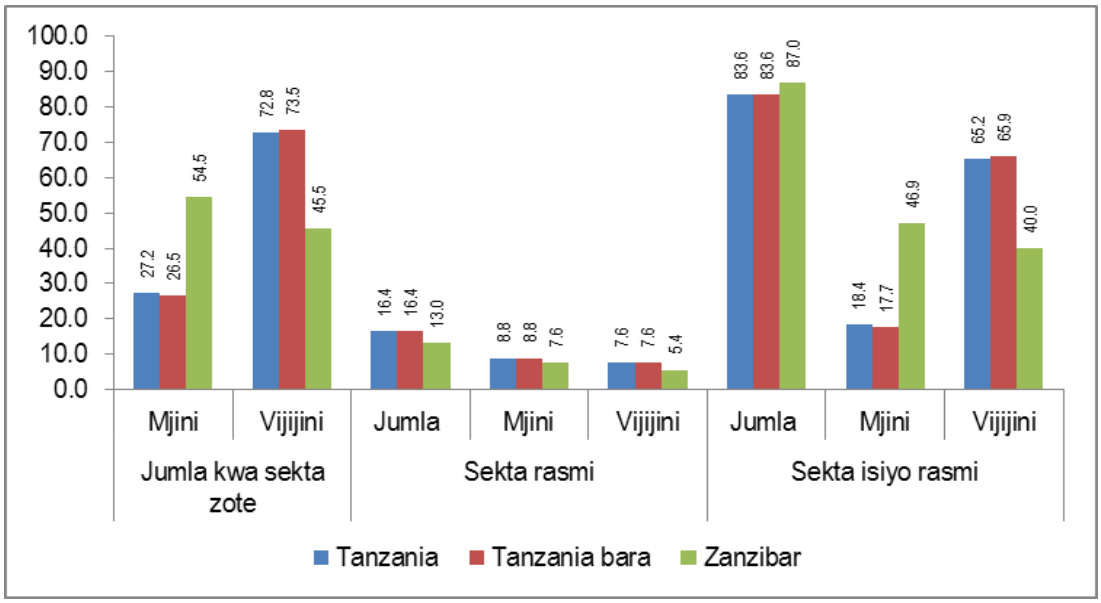

15.2 Wamiliki wa Rasilimali kwa Aina ya Rasilimali,Sekta na Eneo Tanzania

Kipengele hiki kinaonesha umiliki wa rasilimali moja moja. Rasilimali zinazohusika ni majengo, viwanaja na mashamba. Jedwali Na. 15.2 linaonesha idadi au asilimia ya wamiliki kwa aina ya rasilimali, sekta na eneo. Matokeo yanaonesha kuwa wamiliki walio katika Sekta Isiyo Rasmi ya Tanzania na Tanzania Bara ni asilimia 88 kwa majengo, 81 viwanja na asilimia 92 kwa mashamba wakati Zanzibar ni asilimia 91 kwa majengo, 85 viwanja na asilimia 89 kwa mashamba.

Jedwali Na. 15.2: Idadi ya Wamiliki wa Rasilimali na Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki kwa Aina ya Rasilimali, Sekta, na Eneo, Tanzania, Tanzania bara na Zanzibar, 2018

Mahali	Aina ya Rasilimali	Idadi ya Wamiliki	Sekta zote			Sekta Rasmi			Sekta Isiyo Rasmi		
			Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini
Tanzania	Majengo	8,711,516	100.0	23.5	76.5	11.7	7.1	4.6	88.3	16.4	71.9
	Viwanja	2,688,345	100.0	37.1	62.9	19.1	11.5	7.6	80.9	25.6	55.3
	Mashamba	7,674,638	100.0	16.8	83.2	8.4	2.4	6	91.6	14.4	77.2
Tanzania Bara	Majengo	8,477,000	100.0	22.7	77.3	11.7	7.1	4.6	88.3	15.6	72.7
	Viwanja	2,610,724	100.0	36.4	63.6	19.2	11.6	7.6	80.8	24.8	56
	Mashamba	7,610,736	100.0	16.6	83.4	8.4	2.4	6	91.6	14.3	77.4
Zanzibar	Majengo	234,517	100.0	53	47	9.2	6.4	2.9	90.8	46.6	44.2
	Viwanja	77,620	100.0	60.2	39.8	15.4	8.7	6.8	84.6	51.6	33
	Mashamba	63,902	100.0	37.9	62.1	10.6	2.4	8.2	89.4	35.5	53.9

15.3 Wamiliki wa Rasilimali kwa Sekta na Mkoa

Mgawanyo wa wamiliki wa rasilimali katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi, Tanzania Bara na Zanzibar, kwa mkoa na sekta umefanyika kwa njia mbili ambazo ni kutumia wamiliki wa angalau rasilimali moja na kutofautisha rasilimali. Njia ya kwanza inajumlisha wamiliki wa aina mbalimbali za rasilimali ambazo wakati huu ni majengo, viwanja na mashamba.

15.3.1 Wamiliki wa rasilimali angalau moja kwa Sekta na Kimkoa

Jedwali Na. 15.3 linaonesha mgawanyo wa wamiliki wa angalau rasilimali moja kwa mkoa na sekta katika Tanzania Bara na Zanzibar. Matokeo pia yanaonesha kuwa katika mikoa yote isipokuwa Dar es Salaam wamiliki ni wengi katika Sekta Isiyo Rasmi kuliko Sekta Rasmi lakini viwango ni tofauti.

Jedwali Na.15.3 pia linaonesha kuwa katika Tanzania Bara mikoa yenye asilimia ndogo zaidi ya wamiliki kwenye Sekta Isiyo Rasmi ni Dar es Salaam asilimia 50, Kilimanjaro asilimia 64 na Iringa asilimia 66. Aidha, mikoa yenye asilimia kubwa zaidi kwenye sekta hiyo ni Lindi,

Rukwa, Kigoma, Shinyanga na Simiyu (asilimia 97 kila moja); Pwani na Njombe (asilimia 95 kila moja); na Tanga (asilimia 94).

Kwa Zanzibar, Jedwali Na. 15.3 linaonesha kwamba katika Sekta Isiyo Rasmi mkoa wenye asilimia kubwa zaidi ya wamiliki wa rasilimali ni Kaskazini Unguja (asilimia 92) unafuatiwa na Kaskazini Pemba (asilimia 89), Mjini Magharibi (asilimia 87) na mkoa wa Kusini Pemba (asilimia 85)..

Jedwali Na. 15.3: Idadi ya Wamiliki wa Angalau Rasilimali Moja na Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki kwa Mkoa na Sekta, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Mkoa	Idadi ya Wamiliki	Jumla	Sekta Rasmi	Isiyo Rasmi
Tanzania Bara				
Dodoma	600,899	100	23.2	76.8
Arusha	413,111	100	29.5	70.5
Kilimanjaro	454,757	100	36.2	63.8
Tanga	478,647	100	6.4	93.6
Morogoro	664,922	100	10.1	89.9
Pwani	251,056	100	5.3	94.7
Dar es Salaam	830,103	100	50.3	49.7
Lindi	337,092	100	2.6	97.4
Mtwara	395,776	100	9.7	90.3
Ruvuma	387,901	100	9.1	90.9
Iringa	323,008	100	34.4	65.6
Mbeya	485,616	100	7.3	92.7
Singida	253,746	100	11.2	88.8
Tabora	489,867	100	6.9	93.1
Rukwa	223,164	100	3.1	96.9
Kigoma	511,166	100	2.7	97.3
Shinyanga	242,559	100	2.8	97.2
Kagera	697,558	100	10.5	89.5
Mwanza	675,986	100	32.9	67.1
Mara	376,047	100	7.8	92.2
Manyara	273,045	100	21.1	78.9
Njombe	217,180	100	5.3	94.7
Katavi	142,198	100	12.8	87.2
Simiyu	279,575	100	3.4	96.6
Geita	315,267	100	7.2	92.8
Songwe	292,463	100	9.6	90.4
Jumla	**10,612,709**	**100**	**13.9**	**86.1**
Zanzibar				
Kaskazini Unguja	56,590	100	8.8	91.2
Kusini Unguja	24,903	100	21.6	78.4
Mjini Magharibi	131,520	100	13.2	86.8
Kaskazini Pemba	43,527	100	11.2	88.8
Kusini Pemba	35,145	100	15.5	84.5
Jumla	**291,685**	**100**	**14.06**	**85.94**

15.3.2 Umiliki wa Majengo kwa Sekta na Mkoa

Wamiliki wa majengo katika Sekta Isiyo Rasmi kwa Tanzania Bara na Zanzibar wanaanzia asilimia 53 katika Mkoa wa Dar es Salaam hadi asilimia 98 katika Mkoa wa Pwani (kelelezo 15.2).

Kielelezo Na.15.2: Asilimia ya Wamiliki wa Majengo katika Sekta Isiyo Rasmi kwa Mkoa, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

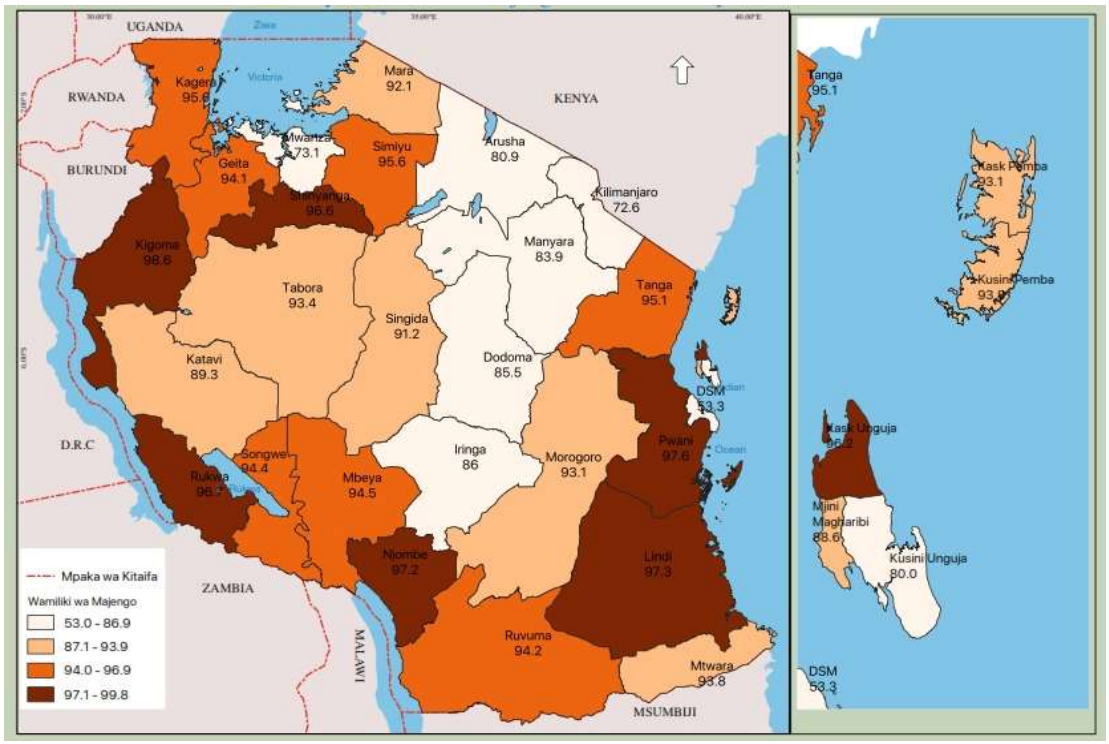

Chanzo:*Kiambatanisho Na. C10: Mgawanyo wa Wamiliki wa Rasilimali Jengo, Shamba na Kiwanja kwa Sekta Kimkoa, 2018*

15.3.3 Umiliki wa Mashamba kwa Sekta na Mkoa

Wamiliki wa mashamba katika Sekta Isiyo Rasmi kwa Tanzania Bara na Zanzibar wanaanzia asilimia 70 katika mikoa ya Dar es Salaam na Kilimanjaro hadi asilimia 100 kwa mikoa ya Mara na Simiyu (Kielelezo Na 15.3).

Kielelezo Na.15.3: Asilimia ya Wamiliki wa Mashamba katika Sekta Isiyo Rasmi kwa Mkoa, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

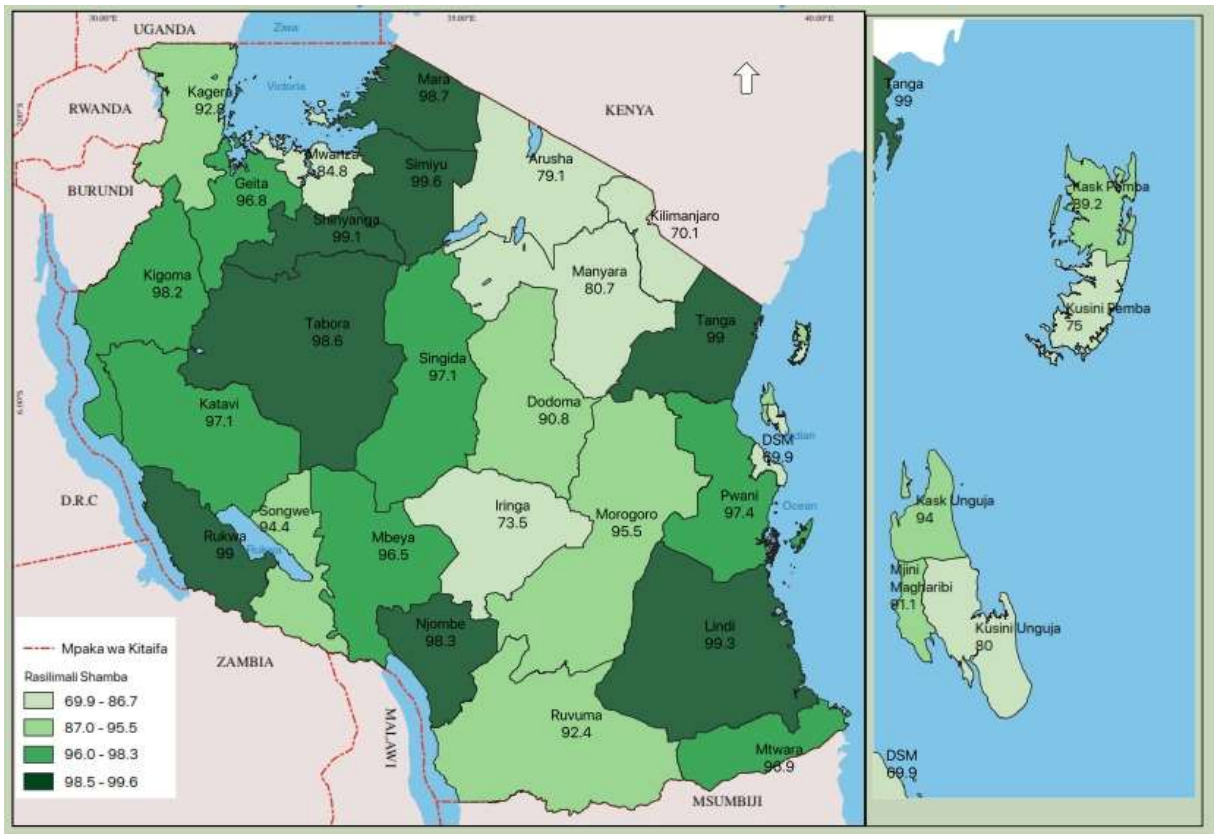

Chanzo:*Kiambatanisho Na. C10: Mgawanyo wa Wamiliki wa Rasilimali Jengo, Shamba na Kiwanja kwa Sekta Kimkoa, 2018*

15.3.4 Umiliki wa Viwanja kwa Sekta na Mkoa

Wamiliki wa viwanja katika Sekta Isiyo Rasmi kwa Tanzania Bara na Zanzibar wanaanzia asilimia 43 katika Mkoa wa Kusini Pemba hadi asilimia 100 katikaka Mkoawa Simiyu (Kielelezo Na 15.4).

Kielelezo Na.15.4: Asilimia ya Wamiliki wa Viwanja katika Sekta Isiyo Rasmi kwa Mkoa, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

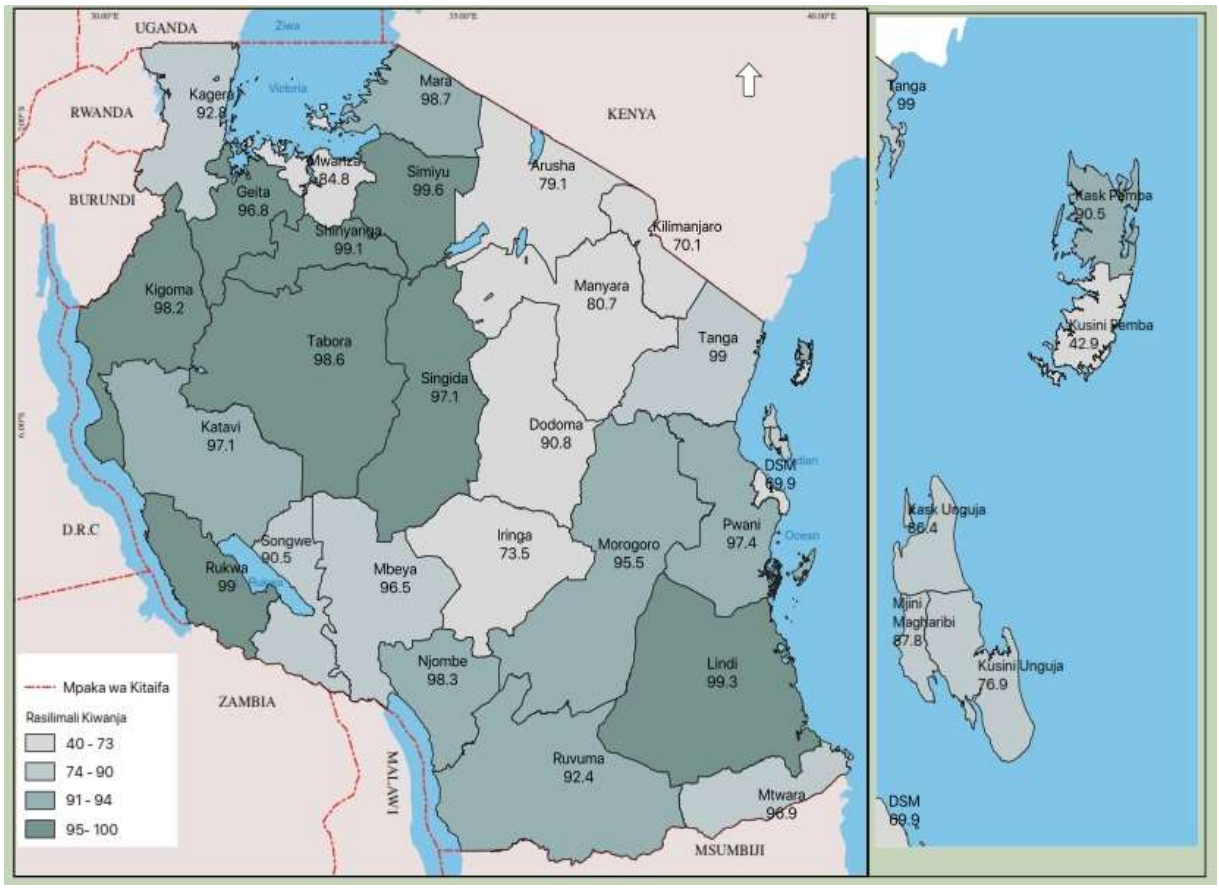

Chanzo: *Kiambatanisho Na. C10: Mgawanyo wa Wamiliki wa Rasilimali Jengo, Shamba na Kiwanja kwa Sekta Kimkoa, 2018*

15.4 Umiliki wa Rasilimali kwa Sekta na Jinsi

Utafiti ulitaka kujua hali ya umiliki wa rasilimali viwanja, majengo na mashamba kwa sekta na jinsi.

15.4.1 Umiliki wa Rasilimali kwa Sekta na Jinsi, Tanzania

Jedwali Na.15.5 linaonesha kwamba asilimia 16 za wamiliki wa rasilimali (pointi za asilimia 11 ni wanaume na 5 ni wanawake) wapo katika Sekta Rasmi na asilimia 84 (pointi za asilimia 59 wanaume na 25 wanawake) wapo katika Sekta Isiyo Rasmi.

15.4.2 Umiliki wa Rasilimali kwa Sekta na Jinsi ,Tanzania Bara

Matokeo yanaonesha kwamba asilimia 16 za wamiliki wa rasilimali (pointi za asilimia 11 wanaume na 5 wanawake) wapo katika Sekta Rasmi na asilimia 84 (pointi za asilimia 58 wanaume na 25 wanawake) wapo katika Sekta Isiyo Rasmi. .

15.4.3 Umiliki wa Rasilimali kwa Sekta na Jinsi ,Zanzibar

Kwa Zanzibar, matokeo ya utafiti yanaonesha kwamba asilimia 13 za wamiliki wa rasilimali (pointi za asilimia 11 wanaume na 2 wanawake) wapo katika Sekta Rasmi na asilimia 87 (pointi za asilimia 64 wanaume na 23 wanawake) wapo katika Sekta Isiyo Rasmi.

Jedwali Na. 15.4: Idadi ya Wamiliki wa Angalau Rasilimali Moja na Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki kwa Eneo, Sekta na Jinsi, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Mahali/Eneo	Idadi ya Wamiliki	Sekta ya wamiliki - umiliki angalau rasilimali moja								
		Sekta Zote			Sekta Rasmi			Sekta Isiyo Rasmi		
		Asilimia	Me	Ke	Asilimia	Me	Ke	Asilimia	Me	Ke
Tanzania	10,904,395	100.0	69.8	30.2	16.4	11.4	4.9	83.6	58.4	25.2
Mijini	2,969,043	27.2	17.5	9.7	8.8	5.7	3.1	18.4	11.8	6.6
Vijijini	7,935,352	72.8	52.3	20.5	7.6	5.7	1.8	65.2	46.6	18.7
Tanzania Bara	10,612,711	100.0	69.7	30.3	16.4	11.4	5.0	83.6	58.3	25.3
Zanzibar	291,684	100.0	74.2	25.8	13.0	10.6	2.5	87.0	63.6	23.3

15.4.4 Umiliki wa Rasilimali kwa Sekta, Jinsi na Mkoa

Jedwali Na 15.5 linaonesha a umiliki wa rasilimali kwa mkoa, sekta na jinsi katika Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar. Linaonesha kwamba katika kila mkoa wa Tanzania, pointi za asilimia za wanaume wamiliki ni kubwa kuliko za wanawake wamiliki. Mikoa yenye tofauti kubwa zaidi kati ya pointi za wanaume na wanawake ni Singida (pointi za asilimia 60), Shinyanga (pointi za asilimia 57), Ruvuma (pointi za asilimia 56) na Katavi (pointi za asilimia 53). Aidha, mikoa yenye tofauti ndogo zaidi ni Iringa (pointi za asilimia 1), Dar es Salaam (pointi za asilimia 8), Morogoro (pointi za asilimia 20) na Mwanza (pointi za asilimia 23) (Jedwali Na. 15.5).

Jedwali Na. 15.5: Idadi ya Wamiliki wa Angalau Rasilimali Moja na Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki kwa Mkoa, Sekta na Jinsi, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Mkoa	Idadi ya Wamiliki	Sekta Zote			Sekta Rasmi			Sekta Isiyo Rasmi		
		Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke
Tanzania	**10,904,395**	**100**	**69.8**	**30.2**	**16.4**	**11.4**	**4.9**	**83.6**	**58.4**	**25.2**
Tanzania Bara										
Dodoma	600,899	100.0	67.8	32.2	23.2	16.6	6.6	76.8	51.2	25.7
Arusha	413,111	100.0	72.5	27.5	29.5	20.4	9.1	70.5	52.0	18.5
Kilimanjaro	454,757	100.0	73.0	27.0	36.2	27.4	8.7	63.8	45.6	18.2
Tanga	478,647	100.0	71.9	28.1	6.4	4.8	1.6	93.6	67.1	26.5
Morogoro	664,922	100.0	61.1	38.9	10.1	6.1	4.0	89.9	55.1	34.8
Pwani	251,056	100.0	64.4	35.6	5.3	4.2	1.1	94.7	60.2	34.5
Dar es Salaam	830,103	100.0	59.7	40.3	50.3	31.1	19.2	49.7	28.6	21.1
Lindi	337,092	100.0	63.4	36.6	2.6	1.7	0.9	97.4	61.7	35.7
Mtwara	395,776	100.0	72.4	27.6	9.7	7.9	1.8	90.3	64.4	25.9
Ruvuma	387,901	100.0	79.3	20.7	9.1	5.8	3.3	90.9	73.6	17.3
Iringa	323,008	100.0	57.4	42.6	34.4	24.2	10.3	65.6	33.2	32.3
Mbeya	485,616	100.0	68.0	32.0	7.3	4.5	2.8	92.7	63.5	29.2
Singida	253,746	100.0	83.1	16.9	11.2	9.0	2.2	88.8	74.2	14.6
Tabora	489,867	100.0	71.3	28.7	6.9	4.1	2.8	93.1	67.2	25.9
Rukwa	223,164	100.0	74.8	25.2	3.1	2.1	1.0	96.9	72.6	24.3
Kigoma	511,166	100.0	63.3	36.7	2.7	2.1	0.6	97.3	61.1	36.1
Shinyanga	242,559	100.0	79.6	20.4	2.8	2.2	0.6	97.2	77.3	19.9
Kagera	697,558	100.0	72.9	27.1	10.5	6.5	4.1	89.5	66.4	23.0
Mwanza	675,986	100.0	69.5	30.5	32.9	24.6	8.3	67.1	44.9	22.2
Mara	376,047	100.0	74.0	26.0	7.8	5.4	2.4	92.2	68.6	23.6
Manyara	273,045	100.0	81.7	18.3	21.1	18.0	3.1	78.9	63.7	15.2
Njombe	217,180	100.0	66.2	33.8	5.3	4.2	1.2	94.7	62.0	32.6
Katavi	142,198	100.0	79.0	21.0	12.8	8.9	3.9	87.2	70.1	17.1
Simiyu	279,575	100.0	67.1	32.9	3.4	2.2	1.2	96.6	64.9	31.7
Geita	315,267	100.0	75.5	24.5	7.2	5.9	1.4	92.8	69.7	23.1
Songwe	292,463	100.0	75.6	24.4	9.6	7.7	1.9	90.4	67.8	22.5
Jumla	**10,612,709**	**100.0**	**70.9**	**29.1**	**13.9**	**9.9**	**4.0**	**86.1**	**61.0**	**25.1**
Zanzibar										
Kaskazini Unguja	24,903	100	67.5	32.5	8.8	5.6	3.1	91.2	61.9	29.4
Kusini Unguja	131,520	100	83.8	16.2	21.6	21.6	0.0	78.4	62.2	16.2
Mjini Magharibi	43,527	100	76.7	23.3	13.2	10.9	2.3	86.8	65.8	21.0
Kaskazini Pemba	35,145	100	66.4	33.6	11.2	6.9	4.3	88.8	59.5	29.3
Kusini Pemba	56,591	100	78.9	21.1	15.5	14.1	1.4	84.5	64.8	19.7
Jumla	**291,686**	**100**	**74.6**	**25.4**	**14.1**	**11.8**	**2.2**	**85.9**	**62.8**	**23.1**

15.5 Umiliki wa Rasilimali kwa Sekta na Umri

Utafiti ilitaka kufahamu umri wa wamiliki wa angalau rasilimali moja. Aidha umri umegawanywa katika makundi sita (6) yanayooneshwa katika Jedwali Na. 15.6.

15.5.1 Umiliki wa Rasilimali kwa Sekta na Umri, Tanzania

Jedwali Na. 15.6 linaonesha kuwa katika Tanzania, asilimia kubwa zaidi ya wamiliki wa rasilimali wana umri wa miaka 35 hadi 44 (asilimia 28). Wanafuatiwa na wenye umri wa

miaka 25 hadi 34 pamoja na umri wa miaka 55 hadi 64 (asilimia 21 kila moja). Kundi lenye asilimia ndogo zaidi ni la miaka 15hadi 24 (asilimia 1).

Jedwali Na. 15.6: Idadi ya Wamiliki wa Angalau Rasilimali Moja na Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki kwa Umri na Sekta, Tanzania, 2018

Umri	Idadi ya Wamiliki			
		Sekta Zote	Sekta Rasmi	Sekta Isiyo Rasmi
Miaka 15 hadi 24	81,773	0.7	0.1	0.7
Miaka 25 hadi 34	2,304,269	21.1	3.1	18.0
Miaka 35 hadi 44	3,025,121	27.7	4.8	23.0
Miaka 45 hadi 54	2,337,603	21.4	3.7	17.8
Miaka 55 hadi 64	1,597,707	14.7	2.6	12.1
Miaka 65 au Zaidi	1,557,920	14.3	2.2	12.1
Asilimia		**100.0**	**16.4**	**83.6**
Idadi ya Wamiliki	**10,904,395**	**10,904,395**	**1,783,823**	**9,120,572**

15.5.2 Umiliki wa Rasilimali kwa Sekta na Umri, Tanzania bara na Zanzibar

Mgawanyo wa wamiliki wa rasilimali kwa umri, ni karibu sawa katika Tanzania Bara na Zanzibar. Kwa Zanzibar, asilimia kubwa zaidi ya wamiliki wa rasilimali wana umri wa miaka 35 hadi 44 (asilimia 29). Wanafuatiwa na wenye umri wa miaka 45 hadi 54 (asilimia 24), miaka 25 hadi 34 (asilimia 17) na miaka 6 au zaidi (asilimia 16). Kundi lenye asilimia ndogo zaidi ni la miaka 15 hadi 24 (chini ya asilimia 1) (Jedwali Na. 15.7).

Jedwali Na. 15.7: Idadi ya Wamiliki wa Angalau Rasilimali Moja na Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki kwa Umri na Sekta, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Umri	Idadi ya Wamiliki			
		Sekta Zote	Sekta Rasmi	Sekta Isiyo Rasmi
Tanzania Bara				
Miaka 15 hadi 24	80,908	0.8	0.1	0.7
Miaka 25 hadi 34	2,255,551	21.3	3.1	18.1
Miaka 35 hadi 44	2,940,744	27.7	4.8	22.9
Miaka 45 hadi 54	2,267,616	21.4	3.7	17.7
Miaka 55 hadi 64	1,556,157	14.7	2.6	12.1
Miaka 65 au Zaidi	1,511,736	14.2	2.2	12.0
Asilimia		**100.0**	**16.4**	**83.6**
Idadi ya Wamiliki	**10,612,711**	**10,612,711**	**1,745,765**	**8,866,947**
Zanzibar				
Miaka 15 hadi 24	865	0.3	0.0	0.3
Miaka 25 hadi 34	48,718	16.7	2.3	14.4
Miaka 35 hadi 44	84,378	28.9	4.6	24.3
Miaka 45 hadi 54	69,988	24.0	2.6	21.3
Miaka 55 hadi 64	41,550	14.2	1.7	12.6
Miaka 65 au Zaidi	46,184	15.8	1.8	14.1
Asilimia		**100.0**	**13.0**	**87.0**
Idadi ya Wamiliki	**291,684**	**291,684**	**38,058**	**253,626**

SURA YA 16

THAMANI YA RASILIMALI KATIKA SEKTA RASMI NA ISIYO RASMI.

Sura hii inawasilisha taarifa ya thamani ya rasilimali kwa bei ya kuuza rasilimali hizo katika eneo la mwenye rasilimali. Aidha, maswali kwenye dodoso yalitoa mwongozo wa jinsi ya kukadiria thamani ya rasilimali. Thamani ya rasilimali inaoneshwa kwa aina ya rasilimali (majengo, viwanja na mashamba), mkoa sekta na eneo katika Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar.

Muhtasari

- *Thamani ya rasilimali katika Sekta Isiyo Rasmi kwa Tanzania ni Shilingi trilioni 149.6 ambapo mijini ni trilioni 59.6 na vijijini ni trilioni 90.0.*
- *Thamani ya rasilimali katika Sekta Isiyo Rasmi kwa Tanzania Bara ni Shilingi trilioni 143.8 ambapo mijini ni trilioni. 55.9 na vijijini ni trilioni. 87.9.*
- *Thamani ya rasilimali katika Sekta Isiyo Rasmi Zanzibar ni shilingi trilioni 5.8 ambapo mijini ni trilioni 3.7 na vijijini ni trilioni 2.1.*
- *Mikoa yenye thamani kubwa zaidi ya majengo kwenye Sekta Isiyo Rasmi ni Dar es Salaam (Sh. Trilioni 21.7) na Mwanza (sh. Trilioni 5.0) kwa Tanzania Bara na Mjini Magharibi (sh. Trilioni 1.9) kwa Zanzibar.*
- *Mikoa yenye thamani kubwa zaidi ya mashamba kwenye kwenye Sekta Isiyo Rasmi ni Morogoro (Sh. Trilioni 10.8) na Pwani (sh. Trilioni 10.2) kwa Tanzania Bara na Mjini Magharibi (sh. bilioni 423.0) kwa Zanzibar.*

16.1 Thamani ya Rasilimali kwa Sekta

Sehemu hii inawasilisha thamani ya majengo, viwanja na mashamba kwa sekta na eneo Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar.

16.1.1 Thamani ya Rasilimali Katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi Tanzania.

Jedwali Na. 16.1 linaonesha kuwa thamani ya rasilimali (majengo, viwanja na mashamba) zilizofanyiwa utafiti katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi ni shilingi trilioni 201.8. Kati ya hizi, thamani ya rasilimali katika Sekta Isiyo Rasmi ni Shilingi trilioni 149.6 (asilimia 74) na ya rasilimali katika Sekta Rasmi ni Shilingi trilioni 52.2 (asililimia 26).

Katika Sekta Isiyo Rasmi, thamani ya rasilimali ni kubwa vijijini kuliko mijini. Vijijini, thamani ya rasilimali ni shilingi trilioni 90.0 wakati mijini ni shilingi trilioni 59.6. Hata hivyo, katika Sekta Rasmi thamani ya rasilimali ni kubwa mijini (shilingi trilioni 42.3) kuliko vijijini (shilingi trilioni 9.9).

Jedwali Na. 16.1: Mgawanyo wa Thamani (sh. Milioni) ya Rasilimali kwa Aina ya Rasilimali, Sekta na Eneo, Tanzania, 2018

Rasilimali ya Rasilimali	Jumla	Sekta Rasmi			Sekta Isiyo Rasmi		
		Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini
Majengo	**126,296,813**	42,162,916	36,934,838	5,228,077	84,133,897	45,928,452	38,205,445
Viwanja	**11,742,322**	3,606,194	2,628,169	978,025	8,136,127	4,219,247	3,916,881
Shamba	**63,758,621**	6,447,828	2,778,877	3,668,951	57,310,793	9,458,116	47,852,678
Jumla	**201,797,756**	**52,216,938**	**42,341,885**	**9,875,053**	**149,580,818**	**59,605,814**	**89,975,004**

16.1.2 Thamani ya Rasilimali Katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi, Tanzania Bara na Zanzibar

Jedwali Na. 16.2 linaonesha kuwa thamani ya rasilimali (majengo, viwanja na mashamba) zilizofanyiwa utafiti katika sekta zote za Tanzania Bara ni Shilingi trilioni 194.1. Kati ya hizi, thamani ya rasilimali katika Sekta Isiyo Rasmi ni shilingi trilioni 143.8 (asilimia 74) na ya rasilimali katika Sekta Rasmi ni shilingi trilioni 50.3 (asililimia 26). Kwa Zanzibar, thamani ya rasilimali katika sekta zote ni shilingi trilioni 7.7**.** Kati ya hizi, thamani ya rasilimali katika Sekta Isiyo Rasmi ni Shilingi trilioni 5.8 (asilimia 75) na thamani ya rasilimali katika Sekta Rasmi ni shilingi trilioni 1.9 (25).

Jedwali Na. 16.2: Mgawanyo wa Thamani (sh. Milioni) ya Rasilimali kwa Aina ya Rasilimali, Sekta na Eneo, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Aina ya Rasilimali Rasilimali	Jumla	Sekta Rasmi			Sekta Isiyo Rasmi		
		Jumla	Mijini	Vijijini	Jumla	Mijini	Vijijini
Tanzania Bara							
Majengo	120,649,230	40,660,973	35,551,848	5,109,124	79,988,257	43,316,982	36,671,275
Viwanja	11,053,229	3,378,316	2,442,862	935,454	7,674,913	3,910,546	3,764,367
Mashamba	62,419,900	6,254,627	2,692,904	3,561,724	56,165,273	8,712,320	47,452,952
Jumla	**194,122,359**	**50,293,916**	**40,687,614**	**9,606,303**	**143,828,443**	**55,939,849**	**87,888,594**
Zanzibar							
Majengo	5,647,583	1,501,943	1,382,990	118,953	4,145,640	2,611,470	1,534,170
Viwanja	689,092	227,878	185,307	42,571	461,214	308,700	152,514
Mashamba	1,338,722	193,201	85,974	107,227	1,145,521	745,795	399,725
Jumla	**7,675,397**	**1,923,022**	**1,654,271**	**268,751**	**5,752,375**	**3,665,965**	**2,086,410**

16.1.3 Thamani ya Rasilimali katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi Kimkoa

Jedwali Na.16.3 linaonesha kwamba mikoa yenye thamani kubwa zaidi ya majengo kwenye Sekta Isiyo Rasmi ni Dar es Salaam (shilingi trilioni 21.7) na Mwanza (shilingi trilioni 5.0) kwa Tanzania Bara na Mjini Magharibi (shilingi trilioni 1.9) kwa Zanzibar.

Kwa Viwanja na Sekta Isiyo Rasmi, mikoa yenye thamani kubwa zaidi ni Dar es Salaam (shilingi trilioni 1.8) na Singida (shilingi bilioni 700.5) kwa Tanzania Bara na Mjini Magharibi (shilingi bilioni 259.6) kwa Zanzibar.

Mikoa yenye thamani kubwa zaidi ya mashamba kwenye Sekta Isiyo Rasmi ni Morogoro (shilingi trilioni 10.8) na Pwani (shilingi trilioni 10.2) kwa Tanzania Bara na Mjini Magharibi (shilingi bilioni 423.0) kwa Zanzibar.

Jedwali Na. 16.3: Thamani (sh. Milioni) ya Rasilimali kwa Mkoa, Aina ya Rasilimali na Sekta, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Mkoa	Majengo(sh. milioni)		Viwanja (sh. milioni)		Mashamba (sh. milioni)	
	Sekta Rasmi	Sekta Isiyo Rasmi.	Sekta Rasmi	Sekta isiyo rasmi	Sekta Rasmi	Sekta Isiyo Rasmi
Tanzania Bara						
Dodoma	2,534,966	1,123,694	227,260	127,139	188,108	653,956
Arusha	4,180,608	3,940,370	188,505	440,334	987,358	4,557,762
Kilimanjaro	1,718,614	4,871,422	217,219	126,160	1,603,958	3,315,086
Tanga	955,587	2,365,019	84,227	127,234	42,781	1,308,335
Morogoro	1,079,442	3,471,383	48,908	488,314	33,534	10,771,589
Pwani	31,647	4,093,652	22,630	268,604	132,865	10,160,063
Dar es Salaam	20,371,792	21,726,018	1,485,369	1,837,070	1,244,371	2,266,519
Lindi	287,548	1,627,665	26,229	137,032	3,886	1,946,791
Mtwara	245,963	1,184,842	50,345	208,166	42,488	1,515,156
Ruvuma	262,385	1,576,465	34,997	100,966	114,767	1,519,944
Iringa	625,718	915,327	29,861	7,465	117,869	217,433
Mbeya	588,188	3,576,398	157,064	279,189	122,204	1,233,751
Singida	465,771	3,562,519	120,125	700,510	11,024	1,349,083
Tabora	904,615	1,748,333	7,829	337,363	15,870	849,745
Rukwa	141,444	943,075	0	149,936	1,488	518,802
Kigoma	296,384	955,711	4,619	54,452	4,419	218,155
Shinyanga	67,944	1,884,980	1,559	87,010	7,134	1,141,063
Kagera	393,269	3,093,565	59,355	235,688	276,481	2,352,776
Mwanza	2,965,221	5,029,076	394,586	299,637	394,926	1,290,923
Mara	1,060,808	2,766,459	35,953	387,913	219,784	2,973,882
Manyara	285,924	2,043,542	15,139	216,552	420,785	2,014,382
Njombe	177,869	1,762,720	12,505	229,410	30,418	810,901
Katavi	298,819	450,848	10,171	62,056	4,200	246,024
Simiyu	67,786	1,987,211	3,441	314,414	602	1,270,216
Geita	256,943	2,571,782	39,137	384,702	27,830	1,158,798
Songwe	395,718	716,181	101,281	67,596	205,476	504,136
Jumla	**40,660,973**	**79,988,257**	**3,378,316**	**7,674,913**	**6,254,627**	**56,165,273**
Zanzibar						
Kaskazini Unguja	143,243	675,614	8,842	83,117	49,870	398,641
Kusini Unguja	82,112	556,948	18,172	72,084	6,730	48,796
Mjini Magharibi	1,176,512	1,892,731	172,613	259,585	86,997	422,961
Kaskazini Pemba	66,416	734,141	9,193	31,332	21,388	171,668
Kusini Pemba	33,660	286,206	19,057	15,097	28,215	103,454
Jumla	**1,501,943**	**4,145,640**	**227,878**	**461,214**	**193,201**	**1,145,521**

SURA YA 17

KIPATO KUTOKANA NA MATUMIZI YA RASILIMALI

Sehemu hii inatoa taarifa kuhusu mapato ya wamiliki wanaotumia rasilimali zao katika biashara. Wamiliki wa majengo, viwanja na mashamba wametoa taarifa za mapato yanayopatikana kwa msimu au kwa mwaka kutokana na matumizi ya rasilimali hizo katika biashara. Matokeo ya utafiti yameoneshwa kwa kiwango cha mapato, aina ya rasilimali, sekta, eneo na jinsi.

Muhtasari

- *Katika Tanzania na Tanzania Bara, wamiliki wa rasilimali za biashara wanaopata zaidi ya shilingi 340,000 kwa msimu au mwaka ni asilimia 69 kwa majengo, 52 kwa viwanja na 75kwa mashamba*
- *Kwa Zanzibar, wamiliki wa rasilimali za biashara wanaopata zaidi ya shilingi 340,000 kwa msimu au mwaka ni asilimia 67 kwa majengo na mashamba*

Katika utafiti huu, mapato yamegawanywa katika makundi 6 yafuatayo: chini ya shilingi 20,001; shilingi 20,001 hadi 100,000; shilingi 100,001 hadi 180,000; shilingi 180,001 hadi shilingi 260,000; shilingi 260,001 hadi 340,000; na zaidi ya shilingi 340,000.

17.1 Kipato Kutokana na Matumizi ya Rasilimali kwa Sekta na Eneo

Utafiti unafahamisha hali ya mapato ya wamiliki yanayotokana na matumizi ya rasilimali katika biashara. Matokeo yameoneshwa kwa aina ya rasilimali kwa Tanzania Bara na Zanzibar.

17.1.1 Kipato Kutokana na Matumizi ya Rasilimali kwa Sekta, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar

Jedwali Na.17.1 linaonesha kwamba kwa Tanzania na Tanzania Bara, asilimia kubwa zaidi ya wamiliki wa rasilimali (majengo, viwanja na mashamba) zinazotumika kibiashara, wanapata zaidi ya shilingi 340,000 kwa msimu au mwaka. Vilevile, asilimia kubwa zaidi ya wamiliki hao, wapo katika Sekta Isiyo Rasmi.

Zanzibar, hakuna wamiliki wa rasilimali viwanja wanaovitumia kwa ajili biashara. Kwa rasilimali majengo na mashamba, hali ya mapato ni kama ilivyo katika Tanzania na Tanzania Bara asilimia kubwa zaidi ya wamiliki wanapata zaidi ya shilingi 340,000 na wapo katika Sekta Isiyo Rasmi.

Jedwali Na. 17.1: Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki wa Rasilimali za Biashara kwa Kiwango cha Mapato, Aina ya Rasilimali na Sekta, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar 2018

Kiwango cha Mapato (shilingi)	Majengo			Viwanja			Mashamba		
	Jumla	Sekta Rasmi	Sekta Isiyo Rasmi	Jumla	Sekta Rasmi	Sekta Isiyo Rasmi	Jumla	Sekta Rasmi	Sekta Isiyo Rasmi
Tanzania									
Chini ya 20,001	1.1	0.3	0.8	2.9	1.2	1.7	0.0	0.0	0.0
20,001 hadi 100,000	8.5	0.9	7.6	18.0	3.4	14.6	5.3	0.3	5.0
100,001 hadi 180,000	10.0	2.4	7.6	15.4	1.9	13.5	4.8	0.2	4.6
180,001 hadi 260,000	9.0	2.0	7.0	6.9	2.0	4.9	7.2	0.3	6.9
260,001 hadi 340,000	2.3	0.4	2.0	5.2	2.4	2.9	7.3	0.9	6.4
Zaidi ya 340,000	69.1	26.2	42.9	51.6	14.6	37.1	75.4	7.3	68.1
Jumla	**100.0**	**32.1**	**67.9**	**100.0**	**25.4**	**74.6**	**100.0**	**9.0**	**91.0**
Idadi ya Wamiliki	**333,733**	**106,976**	**226757**	**86,938**	**22,081**	**64,857**	**1,933,023**	**173,349**	**1,759,674**
Tanzania Bara									
Chini ya 20,001	1.1	0.3	0.8	2.9	1.2	1.7	0.0	0.0	0.0
20,001 hadi 100,000	8.6	0.9	7.7	18.0	3.4	14.6	5.3	0.3	5.0
100,001 hadi 180,000	10.1	2.4	7.7	15.4	1.9	13.5	4.8	0.2	4.6
180,001 hadi 260,000	8.9	2.0	6.9	6.9	2.0	4.9	7.2	0.3	6.8
260,001 hadi 340,000	2.2	0.2	2.0	5.2	2.4	2.9	7.3	0.9	6.4
Zaidi ya 340,000	69.1	26.4	42.7	51.6	14.6	37.1	75.5	7.3	68.2
Jumla	**100.0**	**32.2**	**67.8**	**100.0**	**25.4**	**74.6**	**100.0**	**9.0**	**91.0**
Idadi ya Wamiliki	**330,662**	**106,464**	**224,198**	**86,938**	**22,081**	**64857**	**1,917,103**	**172,108**	**1,744,995**
Zanzibar									
Chini ya 20,001	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
20,001 hadi 100,000	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	6.4	0.0	6.4
100,001 hadi 180,000	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
180,001 hadi 260,000	16.7	0.0	16.7	0.0	0.0	0.0	11.1	0.0	11.1
260,001 hadi 340,000	16.7	16.7	0.0	0.0	0.0	0.0	15.9	0.0	15.9
Zaidi ya 340,000	66.7	0.0	66.7	0.0	0.0	0.0	66.6	7.8	58.8
Jumla	**100.0**	**16.7**	**83.3**	**0.0**	**0.0**	**0.0**	**100.0**	**7.8**	**92.2**
Idadi ya wamiliki	**3,071**	**512**	**2,559**	**0.0**	**0.0**	**0.0**	**15,920**	**1,241**	**14,679**

17.1.2 Kipato Kutokana na Matumizi ya Rasilimali Katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi Maeneo ya Mijini na Vijijini

Katika sekta zote na maeneo yote Tanzania na Tanzania Bara, asilimia kubwa zaidi ya wamiliki wa rasilimali za biashara wanapata zaidi ya shilingi 340,000 kwa mwaka au msimu. Katika Sekta Rasmi, kwa rasilimali zote tatu, asilimia ya wamiliki wanaopata zaidi ya shilingi 340,000 ni kubwa mijini kuliko vijijini. Hata hivyo, kwa Sekta Isiyo Rasmi asilimia ni kubwa mijini kuliko vijijini kwa rasilimali majengo na mashamba lakini kwa viwanja, asilimia ni kubwa vijijini kuliko mijini (Jedwali Na. 17.2).

Kwa Zanzibar, wamiliki wote wa majengo ya biashara waliopo katika Sekta Rasmi mijini, wanapata shilingi 260,000 hadi 340,000 kwa msimu au mwaka. Kwa wamiliki waliopo katika Sekta Isiyo Rasmi mijini, asilimia 80 wanapata zaidi zaidi ya shilingi 340,000 na asilimia 20 wanapata shilingi 180,001 hadi 260,000. Kwa Mashamba ya biashara katika Sekta rasmi vijijini, wamiliki wote wanapata zaidi ya shilingi 30,000 kwa msimu au mwaka. Katika Sekta Isiyo Rasmi mijini, wanaopata zaidi ya shilingi 340,000 ni asilimia 57 na vijijini wanaopata ni asilimia 67.

Jedwali Na. 17.2: Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki wa Rasilimali za Biashara kwa Kiwango cha Mapato, Aina ya Rasilimali , Sekta na Eneo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar 2018

Kiwango cha Mapato (shilingi)	Majengo					Viwanja					Mashamba				
	Jumla	Sekta Rasmi		Isiyo Rasmi		Jumla	Sekta Rasmi		Isiyo Rasmi		Jumla	Sekta Rasmi		Isiyo Rasmi	
		Mijini	Vijijini	Mijini	Vijijini		Mijini	Vijijini	Mijini	Vijijini		Mijini	Vijijini	Mijini	Vijijini
Tanzania															
Chini ya 20,001	1.1	1.1	0.0	0.9	1.5	2.9	0.0	7.7	9.7	0	0.0	0	0	0	0
20,001 hadi 100,000	8.5	1.0	10.6	5.7	16.7	18.0	12.0	14.1	26.6	17.5	5.4	6.1	3.7	3.7	5.8
100,001 hadi 180,000	10.0	6.9	10.4	7.7	14.7	15.4	10.9	5.3	16.0	18.7	5.0	6.2	3.3	3.3	5.3
180,001 hadi 260,000	8.9	6.2	5.5	7.6	13.0	6.9	0.0	12.6	7.8	6.2	7.6	4.1	9.6	9.6	7.3
260,001 hadi 340,000	2.4	0.6	4.0	1.4	4.4	5.2	0.0	14.9	0.0	5	6.9	2.3	5	5	7.4
Zaidi ya 340,000	69.1	84.1	69.5	76.7	49.7	51.6	77.1	45.3	39.9	52.6	75.2	81.3	78.4	78.4	74.3
Jumla	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Idadi ya Wamiliki	**333,732**	**88,678**	**18,297**	**113,267**	**113,490**	**86,937**	**8,350**	**13,731**	**14,894**	**49,962**	**1,933,023**	**45,925**	**127,424**	**215,861**	**1,543,813**
Tanzania Bara															
Chini ya 20,001	1.1	1.1	0.0	0.9	1.5	2.9	0.0	7.7	9.7	0	0.0	0	0	0	0
20,001 hadi 100,000	8.5	1.0	10.6	5.8	16.7	18.0	12.0	14.1	26.6	17.5	5.3	6.1	1.7	3.8	5.8
100,001 hadi 180,000	10.1	7.0	10.4	7.9	14.7	15.4	10.9	5.3	16.0	18.7	4.8	6.2	0.8	3.3	5.3
180,001 hadi 260,000	8.9	6.3	5.5	7.3	13.0	6.9	0.0	12.6	7.8	6.2	7.2	4.1	3.4	9.2	7.3
260,001 hadi 340,000	2.2	0.0	4.0	1.4	4.4	5.2	0.0	14.9	0.0	5	7.3	2.3	12.8	4.7	7.3
Zaidi ya 340,000	69.1	84.6	69.5	76.6	49.7	51.6	77.1	45.3	39.9	52.6	75.5	81.3	81.3	79	74.4
Jumla	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Idadi ya Wamiliki	**330,662**	**88,166**	**18,297**	**110,709**	**113,490**	**86,937**	**8,350**	**13,731**	**14,894**	**49,962**	**1,917,104**	**45,925**	**126,184**	**210,834**	**1,534,161**
Zanzibar															
Chini ya 20,001	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
20,001 hadi 100,000	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	6.4	0.0	0.0	0.0	10.6
100,001 hadi 180,000	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
180,001 hadi 260,000	16.7	0.0	0.0	20	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	11.1	0.0	0.0	25.1	5.3
260,001 hadi 340,000	16.7	100.0	0.0	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	15.9	0.0	0.0	17.6	17.0
Zaidi ya 340,000	66.7	0.0	0.0	80	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	66.6	0.0	100.0	57.3	67.1
Jumla	**100.0**	**100.0**	**00.**	**100.0**	**0.0**	**0.0**	**0.0**	**0.0**	**0.0**	**0.0**	**100.0**	**0.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Idadi ya Wamiliki	**3,071**	**512**	**0**	**2,559**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**15,920**	**0**	**1,241**	**5,027**	**9,652**

17.2 Kipato Kutokana na Matumizi ya Rasilimali Kijinsi, Tanzania

Matokeo ya utafiti yameonesha kipato kutokana na matumizi ya rasilimali Jengo, Kiwanja na Shamba kwa wamiliki wa rasilimali nchini, Tanzania Bara na Zanzibar. Matokeo yanaonesha kwa upande wa wamiliki wa Majengo, kuna usawa wa kipato kijinsi katika kipato chini ya Shilingi 20,000, ambapo wanawake na wanaume wanamiliki asilimia 50 kwa 50. Wamiliki wanaopata kipato kati ya Shilingi 20,000 hadi zaidi ya Shilingi 340,000, asilimia kubwa ni wanaume (Jedwali Na. 17.3).

Kwa upande wa viwanja, asilimia 75 ya wamiliki ni wanaume wanaotumia kiwanja kibiashara kupata kipato. Aidha, wanaopata kipato chini ya Shilingi 20,000 ni wanawake kwa asilimia 100 na asilimia kubwa ya wanaume wanapata kipato kuanzia Shilingi 20,000 hadi zaidi ya 340,000.

Vile vile kwa upande wa wamiliki wa mashamba, matokeo yanaonesha kati ya wamiliki wanaopata zaidi ya 340,000 asilimia 82 ni wanaume na asilimia 18 ni wanawake. Matokeo kwa ujumla yanaonesha wanaume Nchini wanapata mapato zaidi kutokana na matumizi ya rasilimali ukilinganisha na wanawake.

17.2.1 Kipato Kutokana na Matumizi ya Rasilimali Kijinsi Tanzania Bara

Kwa ujumla hali ya Tanzania Bara haipishani sana na hali ya Tanzania, ambapo Matokeo yanaonesha kwa upande wa wamiliki wa Majengo, kuna usawa wa kijinsi kwa wamiliki wanaopata chini ya Shilingi 20,000 ukilinganisha na wamiliki wanaopata kati ya Shilingi 180,000-200,000 (wanaume asilimia 67 na wanawake asilimia 33).

Matokeo pia yanaonesha, wamiliki wanaopata chini ya Shilingi 20,000 wote ni wanawake ukilinganisha na wanaopata kati ya 100,001 hadi 180,000 (wanaume asilimia 86 na wanawake asilimia 14).

Vilevile, kwa upande wa wamiliki wa mashamba, matokeo yanaonesha kati ya wamiliki wanaopata zaidi ya 340,000 asilimia 82 ni wanaume na asilimia 18 ni wanawake. Matokeo kwa ujumla yanaonesha wanaume Tanzania Bara wanapata mapato zaidi kutokana na matumizi ya rasilimali ukilinganisha na wanawake. Matokeo ya mgawanyo wa kipato kijinsi yamebainishwa kwenye Jedwali Na. 17.3

17.2.2 Kipato katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi Kijinsi Zanzibar

Matokeo ya utafiti yanaonesha kuwa hakuna wamiliki wa viwanja kwa upande wa Zanzibar wanaovitumia kibiashara. Matokeo yanaonesha pia kuwa wamiliki wa majengo wa viwango vya mapato vya shilingi 180,001 hadi 340,000 wote ni wanaume wakati wote wanaopata zaidi ya shilingi 340,000, nusu wanaume na nusu ni wanawake.

Kwa upande wa shamba, wamiliki wanaopata shilingi 20,001 hadi 340,000 wote ni wanaume kwa viwango vya shilingi a80,001 hadi 260,000 na zaidi ya shilingi 340,000 wanaume ni wengi kuliko wanawake (Jedwali Na. 17.3).

Jedwali Na. 17.3: Idadi ya Wamiliki wa Rasilimali za Biashara na Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki kwa Kiwango cha Mapato, Aina ya Rasilimali na Jinsi, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar 2018

Kiwango cha Mapato (shilingi)	Majengo				Viwanja				Mashamba			
	Idadi	Jumla	Me	Ke	Idadi	Jumla	Me	Ke	Idadi	Jumla	Me	Ke
Tanzania												
Chini ya 20,001	3,698	100.0	50.3	49.7	2,493	100.0	0.0	100.0	0	0.0	0.0	0.0
20,001 hadi 100,000	28,295	100.0	65.2	34.8	15,660	100.0	79.5	20.5	102,329	100.0	67.6	32.4
100,001 hadi 180,000	33,412	100.0	52.6	47.4	13,346	100.0	85.7	14.3	92,038	100.0	77.6	22.4
180,001 hadi 260,000	29,924	100.0	67.9	32.1	6,009	100.0	73.7	26.3	138,901	100.0	73.3	26.7
260,001 hadi 340,000	7,808	100.0	58.8	41.2	4,551	100.0	76.9	23.1	141,719	100.0	78.5	21.5
Zaidi ya 340,000	230,596	100.0	61.7	38.3	44,878	100.0	74.5	25.5	1,458,036	100.0	81.8	18.2
Asilimia/Idadi ya Wamiliki	**333,733**	**100.0**	**61.5**	**38.5**	**86,937**	**100.0**	**75.1**	**24.9**	**1,933,024**	**100.0**	**80.0**	**20.0**
Tanzania Bara												
Chini ya 20,001	3,698	100.0	50.3	49.7	2,493	100.0	0.0	100.0	0	0.0	0.0	0.0
20,001hadi 100,000	28,295	100.0	65.2	34.8	15,660	100.0	79.5	20.5	101,305	100.0	67.3	32.7
100,001 hadi 180,000	33,412	100.0	52.6	47.4	13,346	100.0	85.7	14.3	92,038	100.0	77.6	22.4
180,001 hadi 260,000	29,413	100.0	67.4	32.6	6,009	100.0	73.7	26.3	137,127	100.0	73.3	26.7
260,001 hadi 340,000	7,296	100.0	56.0	44.0	4,551	100.0	76.9	23.1	139,195	100.0	78.1	21.9
Zaidi ya 340,000	228,549	100.0	61.8	38.2	44,878	100.0	74.5	25.5	1,447,437	100.0	81.9	18.1
Asilimia/Idadi ya Wamiliki	**330,663**	**100.0**	**61.4**	**38.6**	**86,937**	**100.0**	**75.1**	**24.9**	**1,917,103**	**100.0**	**80.0**	**20.0**
Zanzibar												
Chiniya 20,001	0	0.0	0.0	0.0	0	0.0	0.0	0.0	0	0.0	0.0	0.0
20,001 hadi 100,000	0	0.0	0.0	0.0	0	0.0	0.0	0.0	1,023	100.0	100.0	0.0
100,001 hadi 180,000	0	0.0	0.0	0.0	0	0.0	0.0	0.0	0	0.0	0.0	0.0
180,001 hadi 260,000	512	100.0	100.0	0.0	0	0.0	0.0	0.0	1,774	100.0	71.1	28.9
260,001 hadi 340,000	512	100.0	100.0	0.0	0	0.0	0.0	0.0	2,524	100.0	100.0	0.0
Zaidiya 340,000	2,047	100.0	50.0	50.0	0	0.0	0.0	0.0	10,598	100.0	76.8	23.2
Asilimia/Idadi ya Wamiliki	**3,070**	**100.0**	**66.7**	**33.3**	**0**	**0.0**	**0.0**	**0.0**	**15,920**	**100.0**	**81.3**	**18.7**

17.3 Kipato Kutokana na Matumizi ya Rasilimali Katika Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi Kimkoa

Matokeo ya utafiti yanaonesha hali ya mapato kutokana na matumizi ya rasilimali majengo, viwanja na mashamba kimikoa kwa Tanzania Bara na Zanzibar. Aidha, mapato yameganywa ifuatavyo kwa ajili ya kutoa taarifa: chini ya Shilingi 20,001, Shilingi 20,001 hadi 180,000; 180,001 hadi 340,000 na zaidi ya Shilingi 340,000.

17.3.1 Kipato Kutokana na Matumizi ya Rasilimali Jengo kwa Sekta na Mkoa

Matokeo ya utafiti yanaonesha kuwa asilimia kubwa zaidi ya wamiliki wa majengo ya biashara wapo katika Sekta Isiyo Rasmi, ambapo kwa Tanzania Bara ni asilimia 68 na Zanzibar asilimia 83.

Katika mikoa yote isipokuwa Dodoma, Pwani, Dar es salaam na Mtwara, asilimia kubwa zaidi ya wamiliki wa majengo ya biashara wapo kwenye Sekta Isiyo Rasmi. Kwa mikoa ya Ddodoma, Pwani na Dar es Salaam, wamiliki wengi zaidi wapo katika Sekta Rasmi na katika Mkoa wa Mtwara nusu wapo katika Sekta Rasmi na nusu katika Sekta Isiyo Rasmi (Jedwali Na. 17.4).

Kwa Zanzibar, mkoa pekee wenye wamiliki wa majengo ya biashara ni Mjini Magharibi ambako asilimia 83 ya wamiliki wapo katika Sekta Isiyo Rasmi na pointi 67 za asilimia wanapata zaidi ya Shilingi 340,000 kwa msimu au mwaka. Sekta Rasmi ina wamiliki asilimia 17 na wote wanapata shilingi 180,001 hadi 340,000.

Jedwali Na. 17.4: Idadi ya Wamiliki wa Rasilimali Majengo kwa Ajili ya Biashara na Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki kwa Mkoa, Sekta na Kiwango cha Mapato, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Mkoa	Idadi ya Wamiliki	Jumla	Sekta Rasmi					Sekta Isiyo Rasmi				
			Jumla	Chini ya 20,001	20,001 hadi 180,000	180,001 hadi 340,000	Zaidi ya 340,000	Jumla	Chini ya 20001	20,001 hadi 180,000	180,001 hadi 340,000	Zaidi ya 340,000
Tanzania Bara												
Dodoma	11,284	100.0	75.0	0.0	16.7	25.0	33.3	25.0	0.0	8.3	0.0	16.7
Arusha	26,416	100.0	44.4	0.0	0.0	5.6	38.9	55.6	0.0	5.6	0.0	50.0
Kilimanjaro	10,751	100.0	30.0	0.0	0.0	0.0	30.0	70.0	0.0	0.0	10.0	60.0
Tanga	11,131	100.0	13.3	0.0	0.0	0.0	13.3	86.7	0.0	46.7	26.7	13.3
Morogoro	14,413	100.0	33.3	0.0	0.0	0.0	33.3	66.7	0.0	20.0	6.7	40.0
Pwani	3,536	100.0	51.7	0.0	4.5	1.1	46.1	48.3	0.0	1.1	2.2	44.9
Dar es Salaam	81,097	100.0	51.7	0.0	4.5	1.1	46.1	48.3	0.0	1.1	2.2	44.9
Lindi	1,943	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	0.0	50.0	50.0
Mtwara	6,984	100.0	50.0	0.0	0.0	0.0	50.0	50.0	0.0	0.0	0.0	50.0
Ruvuma	6,034	100.0	14.3	0.0	0.0	0.0	14.3	85.7	14.3	14.3	14.3	42.9
Iringa	6,831	100.0	28.6	14.3	0.0	0.0	14.3	71.4	14.3	28.6	14.3	14.3
Mbeya	16,828	100.0	9.5	0.0	0.0	0.0	9.5	90.5	0.0	33.3	9.5	47.6
Singida	13,305	100.0	28.6	0.0	14.3	0.0	14.3	71.4	0.0	0.0	0.0	71.4
Tabora	21,161	100.0	30.0	0.0	5.0	5.0	20.0	70.0	0.0	35.0	10.0	25.0
Rukwa	4,782	100.0	11.1	0.0	0.0	0.0	11.1	88.9	0.0	44.4	11.1	33.3
Kigoma	1,540	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	0.0	100.0	0.0
Shinyanga	12,230	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	5.6	16.7	77.8
Kagera	26,263	100.0	12.0	0.0	0.0	0.0	12.0	88.0	0.0	32.0	28.0	28.0
Mwanza	22,032	100.0	27.3	0.0	4.5	4.5	18.2	72.7	0.0	18.2	0.0	54.5
Mara	8,893	100.0	42.9	0.0	0.0	0.0	42.9	57.1	0.0	28.6	28.6	0.0
Manyara	3,846	100.0	40.0	0.0	20.0	0.0	20.0	60.0	0.0	20.0	0.0	40.0
Njombe	2,578	100.0	25.0	0.0	25.0	0.0	0.0	75.0	0.0	50.0	25.0	0.0
Katavi	1,518	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	33.3	33.3	33.3
Simiyu	1,720	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	0.0	0.0	100.0
Geita	9,784	100.0	11.1	0.0	0.0	0.0	11.1	88.9	0.0	33.3	0.0	55.6
Songwe	3,762	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	0.0	25.0	75.0
Jumla/Asilimia	**330,662**	**100.0**	**32.2**	**0.3**	**3.3**	**2.2**	**26.4**	**67.8**	**0.8**	**15.4**	**8.9**	**42.7**
Zanzibar												
Kaskazini Unguja	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kusini Unguja	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Mjini Magharibi	3,070	100.0	16.7	0.0	0.0	16.7	0.0	83.4	0.0	0.0	16.7	66.7
Kaskazini Pemba	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kusini Pemba	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Jumla/Asilimia	**3,070**	**100.0**	**16.7**	**0.0**	**0.0**	**16.7**	**0.0**	**83.4**	**0.0**	**0.0**	**16.7**	**66.7**

7.3.2 Kipato Kutokana na Matumizi ya Rasilimali Kiwanja kwa Sekta na Mkoa

Jedwali Na. 17.5 linaonesha kuwa kwa Tanzania Bara, asilimia 75 ya wamiliki wa viwanja vya biashara wamo katika Sekta Isiyo Rasmi ambako pointi za asilimia 37 wamiliki wanapata zaidi ya shilingi 340,000 kwa msimu au mwaka.

Pamoja na mikoa mingi zaidi kuwa na asilimia kubwa zaidi ya wamiliki wa viwanja vya biashara katika Sekta Isiyo Rasmi, Mkoa wa Kilimanjaro un wamiliki wote na Mkoa wa Mwanza una asilimia kubwa zaidi ya wamiliki katika Sekta Rasmi. Aidha, mikoa ya Pwani, Mbeya na Mara ina nusu ya wamiliki katika Sekta Rasmi.

Jedwali Na. 17.5: Idadi ya Wamiliki wa Rasilimali Viwanja kwa Ajili ya Biashara na Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki kwa Mkoa, Sekta na Kiwango cha Mapato, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Mkoa	Idadi ya Wamiliki	Jumla	Sekta Rasmi					Sekta Isito Rasmi				
			Jumla	Chini ya 20,001	20,001 hadi 180,000	180,001 hadi 340,000	Zaidi ya 340,000	Jumla	Chini ya 20001	20,001 hadi 180,000	180,001 hadi 340,000	Zaidi ya 340,000
Dodoma	2821	100.0	33.3	0.0	33.3	0.0	0.0	66.7	0.00	33.32	0.00	33.32
Arusha	3669	100.0	40.0	0.0	20.0	0.0	20.0	60.0	0.0	20.0	0.0	40.0
Kilimanjaro	1075	100.0	100.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Tanga	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Morogoro	4804	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	20.0	0.0	80.0
Pwani	1768	100.0	50.0	0.0	0.0	0.0	50.0	50.0	0.0	0.0	0.0	50.0
Dar es Salaam	3645	100.0	25.0	0.0	25.0	0.0	0.0	75.0	25.0	0.0	0.0	50.0
Lindi	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Mtwara	4656	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	50.0	25.0	25.0
Ruvuma	862	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	100.0	0.0	0.0
Iringa	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Mbeya	3205	100.0	50.0	0.0	0.0	0.0	50.0	50.0	0.0	25.0	0.0	25.0
Singida	4752	100.0	20.0	0.0	0.0	0.0	20.0	80.0	0.0	0.0	0.0	80.0
Tabora	2116	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	50.0	0.0	50.0
Rukwa	4251	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	12.5	12.5	25.0	50.0
Kigoma	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shinyanga	5436	100.0	12.5	0.0	0.0	12.5	0.0	87.5	0.0	37.5	12.5	37.5
Kagera	13657	100.0	30.8	7.7	0.0	15.4	7.7	69.2	0.0	30.8	15.4	23.1
Mwanza	10015	100.0	70.0	0.0	20.0	10.0	40.0	30.0	0.0	0.0	10.0	20.0
Mara	2541	100.0	50.0	0.0	0.0	0.0	50.0	50.0	0.0	50.0	0.0	0.0
Manyara	2307	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	33.3	33.3	33.3
Njombe	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Katavi	1012	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	50.0	0.0	50.0
Simiyu	6882	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	62.5	0.0	37.5
Geita	6523	100.0	16.7	0.0	0.0	0.0	16.7	83.3	0.0	33.3	0.0	50.0
Songwe	940	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	100.0	0.0	0.0
Jumla/Asilimia	**86937**	**100.0**	**25.4**	**1.2**	**5.3**	**4.4**	**14.6**	**74.6**	**1.7**	**28.1**	**7.8**	**37.1**

17.3.3 Kipato Kutokana na Matumizi ya Shamba kwa Sekta na Mkoa.

Kila mkoa isipokuwa Kusini Pemba, una wamiliki wanaotumia mashamba yao kibiashara. Katika Tanzania Bara, asilimia 91 ya wamiliki wanatumia mashamba yao kibiashara wakati

Zanzibar wamiliki kama hao ni asilimia 92. Katika Baadhi ya mikoa, wamiliki wote wanotumia mashamba kwa biashara wapo katika Sekta Isiyo Rasmi. Mikoa hiyo ni Shinyanga, Njombe, Katavi na Geita kwa Tanzania Bara na Zanzibar ni Mkoa wa Kusini Unguja)Jedwali 17.6).

Jedwali Na. 17.6: Idadi ya Wamiliki wa Rasilimali Mashamba kwa Ajili ya Biashara na Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki kwa Mkoa, Sekta na Kiwango cha Mapato, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Mkoa	Idadi ya Wamiliki	Jumla	Sekta Rasmi				Sekta Isiyo Rasmi			
			Jumla	20001 - 180000	180001 - 340000	Zaidi ya 340000	Jumla	20001 - 180000	180001 - 340000	Zaidi ya 340000
Tanzania Bara										
Dodoma	128,831	100.0	14.6	0.0	2.2	12.4	85.4	14.6	16.8	54.0
Arusha	19,812	100.0	37.0	0.0	3.7	33.3	63.0	3.7	3.7	55.6
Kilimanjaro	46,228	100.0	20.9	2.3	2.3	16.3	79.1	11.6	27.9	39.5
Tanga	124,671	100.0	0.6	0.0	0.0	0.6	99.4	10.7	16.1	72.6
Morogoro	49,004	100.0	9.8	0.0	3.9	5.9	90.2	9.8	13.7	66.7
Pwani	23,868	100.0	7.4	0.0	3.7	3.7	92.6	7.4	11.1	74.1
Dar es Salaam	44,649	100.0	36.7	6.1	2.0	28.6	63.3	0.0	12.2	51.0
Lindi	153,489	100.0	1.3	0.0	0.6	0.6	98.7	11.4	8.2	79.1
Mtwara	194,396	100.0	3.0	0.0	0.0	3.0	97.0	3.6	6.6	86.8
Ruvuma	124,128	100.0	2.8	0.0	0.0	2.8	97.2	2.8	23.6	70.8
Iringa	103,441	100.0	40.6	2.8	6.6	31.1	59.4	7.5	17.0	34.9
Mbeya	138,633	100.0	3.5	0.0	0.0	3.5	96.5	13.3	10.4	72.8
Singida	72,227	100.0	3.9	0.0	0.0	3.9	96.1	2.6	6.6	86.8
Tabora	48,669	100.0	2.2	0.0	0.0	2.2	97.8	4.3	6.5	87.0
Rukwa	65,887	100.0	0.8	0.0	0.0	0.8	99.2	19.4	19.4	60.5
Kigoma	12,317	100.0	12.5	0.0	12.5	0.0	87.5	0.0	0.0	87.5
Shinyanga	10,192	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	13.3	20.0	66.7
Kagera	231,118	100.0	5.0	0.5	1.8	2.7	95.0	20.0	22.3	52.7
Mwanza	82,120	100.0	23.2	0.0	0.0	23.2	76.8	1.2	2.4	73.2
Mara	43,195	100.0	2.9	0.0	0.0	2.9	97.1	8.8	5.9	82.4
Manyara	54,609	100.0	23.9	0.0	2.8	21.1	76.1	0.0	7.0	69.0
Njombe	3,222	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	20.0	20.0	60.0
Katavi	19,736	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	2.6	5.1	92.3
Simiyu	63,657	100.0	1.4	0.0	0.0	1.4	98.6	8.1	4.1	86.5
Geita	26,091	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	20.8	20.8	58.3
Songwe	32,914	100.0	8.6	2.9	0.0	5.7	91.4	14.3	11.4	65.7
Jumla/Asilimia	**1,917,104**	**100.0**	**9.0**	**0.5**	**1.2**	**7.3**	**91.0**	**9.6**	**13.2**	**68.2**
Zanzibar										
Kaskazini Unguja	2830	100.0	12.5	0.0	0.0	12.5	87.5	0.0	0.0	87.5
Kusini Unguja	673	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	0.0	100.0
Mjini Magharibi	7164	100.0	7.1	0.0	0.0	7.1	92.9	14.3	28.6	50.0
Kaskazini Pemba	5253	100.0	7.1	0.0	0.0	7.1	92.9	0.0	42.9	50.0
Kusini Pemba	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Jumla/Asilimia	**15920**	**100.0**	**7.8**	**0.0**	**0.0**	**7.8**	**92.2**	**6.4**	**27.0**	**58.8**

SURA YA 18

ULIPAJI WA KODI YA ARDHI NA MAJENGO

Sura hii inaelezea viwango vya kodi za ardhi na majengo kwa wamiliki wa viwanja, mashamba na majengo katika Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar. Aidha, sura inaonesha hali ya ulipaji kodi za ardhi na majengo katika zote kwa Tanzania Bara, Zanzibar pamoja na Mikoani.

Kwa upande wa Tanzania Bara, ulipaji wa kodi ya ardhi unasimamiwa na Sheria ya Ardhi Na.4 ya Mwaka 1999 wakati kodi ya majengo inasimamiwa na **Sheria ya 'Property Tax Act'** Na. 14 ya Mwaka 2008. Kwa Zanzibar, ulipaji wa kodi ya majengo unasimamiwa na Sheria ya 'Property Tax' Na. 201 ya Mwaka 1999 ikisomwa pamoja na 'Urban Authority Rating Act' ya Mwaka 1983. Sheria hizi zinamtaka mmiliki wa ardhi na majengo kulipa kodi kila mwaka wa fedha wa Serikali. Utafiti umedadisi taarifa za wamiliki ili kubaini ulipaji wa kodi hizi kwa mujibu wa sheria.

Muhtasari

- *Asilimia 3 ya wamiliki wa viwanja na asilimia 7 ya wamiliki wa majengo Tanzania Bara ndiyo wanaolipa kodi ya ardhi.*
- *Asilimia 1 ya wamiliki wa viwanja Zanzibar ndiyo wanaolipa kodi ya ardhi.*
- *Asilimia 0.2 ya wamiliki wa mashamba Tanzania Bara ndiyo wanaolipa kodi ya ardhi. Aidha, wamiliki wa mashamba Zanzibar hawalipi kodi ya ardhi.*
- *Asilimia 27 ya wamiliki wa majengo Tanzania Bara ndiyo wanaolipa kodi ya majengo. Aidha, wamiliki wa majengo Zanzibar hawalipi kodi ya majengo sababu sheria ya usimamizi wa kodi ya majengo haijaanza kutumika.*

18.1 Ulipaji wa Kodi ya Ardhi kwa Kiwanja, Tanzania

Utafiti umebaini kuwa kati ya wamiliki wa viwanja 2,688,345 wa Tanzania ni wamiliki **80,393** tu (asilimia 3.0) wanaolipa kodi ya ardhi. Matokeo ya Tanzania ni karibu sawa na ya Tanzania Bara. Kwa Zanzibar, kati ya wamiliki 77,620 wa viwanja ni wamiliki 512 (asilimia 1) wanaolipa kodi. Wamiliki wengi zaidi wa viwanja wa Tanzania Bara (asilimia 36) na Zanzibar (asilimia 100) wanalipa kodi ya Shilingi 10,000 hadi 15,000. (Jedwali Na. 18.1).

Jedwali Na. 18.1: Mgawanyo (asilimia) wa wamiliki wa Viwanja Wanaolipa Kodi ya Ardhi kwa Kiwango cha kodi, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Kiwango cha Kodi (shilingi)	Tanzania	Tanzania Bara	Zanzibar
Chini ya 10,000	7.9	7.9	0.0
10,000 hadi 15,000	35.9	35.9	100.0
15,001 hadi 25,000	27.4	27.4	0.0
25,001 hadi 50,000	13.9	13.9	0.0
50,001 hadi 80,000	8.4	8.4	0.0
80,001 hadi 100,000	4.4	4.4	0.0
Zaidi ya 100,000	2.2	2.2	0.0
Jumla	**100.0**	**99.4**	**0.6**
Idadi ya Wamiliki	**80,393**	**79,881**	**512**

18.2 Ulipaji wa Kodi ya Ardhi kwa Viwanja Kimikoa

Mikoa yenye wamiliki wengi wa viwanja wanaolipa kodi ya ardhi kwa Tanzania Bara ni Dar es Salaam (wamiliki 16,402), Dodoma (13,165), Mwanza (9,013) na Mbeya (7,212) ukilinganishwa na mikoa mingine. Kwa Zanzibar, wamiliki wote (512) wanaolipa kodi ya ardhi wapo katika Mkoa wa Mjini Magharibi. Aidha, mkoa wa Arusha (asilimia 33), Tanga (asilimia 33), Ruvuma (asilimia 50), Kagera (asilimia 100), Njombe (asilimia 100) na Simiyu (asilimia 100) ndio yenye wamiliki wengi ambao wanalipa kiwango cha kodi cha kuanzia Shilingi 25,001 hadi 50,000 tofauti na mikoa mingine ambayo wengi wao wanalipa kodi ya Shilingi 10,000 hadi 15,000 kwa Tanzania Bara na Zanzibar.

Jedwali Na. 18.2 Idadi ya Wamiliki wa Viwanja wanaolipa kodi ya Ardhi na Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki wa Mkoa na Kiwango cha Kodi, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Mkoa	Idadi ya Wamiliki	Kiwango cha Kodi (Asilimia)							
		Jumla asilimia	Chini ya 10,000	10,000 - 15,000	15,001 - 25,000	25,001 - 50,000	50,001 - 80,000	80,001 - 100,000	Zaidi ya 100,000
Tanzania Bara									
Dodoma	13,165	100.0	14.3	28.6	35.7	14.3	7.1	0	0
Arusha	4,403	100.0	0.0	0.0	0.0	33.3	33.3	16.7	16.7
Kilimanjaro	2,150	100.0	0.0	0.0	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Tanga	2,226	100.0	0.0	33.3	33.3	33.3	0.0	0.0	0.0
Morogoro	3,843	100.0	0.0	50.0	0.0	0.0	25.0	0.0	0.0
Pwani	0	0.0	0.0	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Dar es Salaam	16,402	100.0	0.0	77.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Lindi	2,914	100.0	0.0	33.3	33.3	0.0	0.0	0.0	0.0
Mtwara	1,164	100.0	0.0	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Ruvuma	1,724	100.0	0.0	50.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Iringa	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Mbeya	7,212	100.0	0.0	22.2	22.2	0.0	33.3	0.0	0.0
Singida	2,851	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Tabora	2,116	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Rukwa	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kigoma	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shinyanga	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kagera	1,051	100.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	0.0	0.0
Mwanza	9,013	100.0	0.0	22.2	44.4	11.1	11.1	0.0	11.1
Mara	3,811	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Manyara	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Njombe	644	100.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	0.0	0.0
Katavi	2,530	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Simiyu	1,720	100.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	0.0	0.0
Geita	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Songwe	940	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0
Jumla	**79,881**	**100.0**	**7.9**	**35.4**	**27.5**	**14.0**	**8.5**	**4.4**	**2.2**
Zanzibar									
Kaskazini Unguja	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kusini Unguja	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Mjini Magharibi	512	100.0	0.0	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kaskazini Pemba	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kusini Pemba	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Jumla	**512**	**100.0**	**0.0**	**100.0**	**0.0**	**0.0**	**0.0**	**0.0**	**0.0**

18.3 Ulipaji wa Kodi ya Ardhi kwa Kiwanja Chenye Jengo, Tanzania

Utafiti umebaini kuwa kati ya wamiliki wa majengo 8,711,516 ni wamiliki 628,886 (asilimia 7) wanaolipa kodi ya ardhi. Matokeo ya Tanzania ni sawa na ya Tanzania Bara. Kwa

Zanzibar, wamiliki wote 234,517 wa majengo hawalipi kodi ya ardhi kwa kuwa siyo hitaji la kisheria. Wamiliki wengi zaidi wa majengo wa Tanzania Bara (asilimia 41) wanalipa kodi ya ardhi kati ya Shilingi 10,000 hadi 15,000. (Jedwali Na. 18.3).

Jedwali Na. 18.3: Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki wa Majengo Wanaolipa Kodi ya Ardhi kwa kiwango cha kodi, Tanzania, Tanzania Bra na Zanzibar, 2018

Kiwango cha Kodi (Shilingi)	Tanzania	Tanzania Bara	Zanzibar
Chini ya 10,000	20.2	20.2	0.0
10,000 hadi 15,000	41.0	41.0	0.0
15,001 hadi 25,000	16.8	16.8	0.0
25,001 hadi 50,000	18.7	18.7	0.0
50,001 hadi 80,000	1.4	1.4	0.0
80,001 hadi 100,000	0.6	0.6	0.0
Zaidi ya 100,000	1.3	1.3	0.0
Asilimia	**100.0**	**100.0**	0.0
Idadi	**628,886**	**628,886**	0.0

18.4 Kodi ya Ardhi kwa Kiwannja chenye Jengo Kimkoa

Mikoa yenye wamiliki wengi wa majengo wanaolipa kodi ya ardhi kuliko mikoa mingine ni Dar es Salaam (172,217), Dodoma (53,601), na Mbeya (48,081). Kwa Zanzibar, wamiliki wote wenye viwanja vya majengo hawalipi kodi ya ardhi. Aidha, mkoa wa Kilimanjaro ndio wenye wamiliki wengi (asilimia 50) ambao wanalipa kiwango cha kodi cha kuanzia Shilingi 80,001 hadi 100,000 tofauti na mikoa mingine ambayo wamiliki wengi wanalipa kodi ya Shilingi 10,000 hadi shilongi 15,000.

Jedwali Na. 18.4 Idadi ya wamiliki wa Majengo wanaolipa Kodi ya Ardhi na Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki kwa Mkoa na Kiwango cha kodi, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Mkoa	Idadi ya Wamiliki	Kiwango cha kodi (Shilingi)							
		Jumla	Chini ya 10,000	10,000 - 15,000	15,001 - 25,000	25,001 - 50,000	50,001 - 80,000	80,001 - 100,000	Zaidi ya 100,000
Tanzania Bara									
Dodoma	53,601	100.0	10.5	14.0	29.8	40.4	3.5	0.0	1.8
Arusha	13,942	100.0	0.0	21.1	0.0	52.6	5.3	5.3	15.8
Kilimanjaro	2,150	100.0	0.0	0.0	0.0	50.0	0.0	0.0	0.0
Tanga	18,552	100.0	28.0	52.0	4.0	16.0	0.0	0.0	0.0
Morogoro	20,178	100.0	28.6	52.4	4.8	9.5	4.8	0.0	0.0
Pwani	9,724	100.0	18.2	63.6	9.1	9.1	0.0	0.0	0.0
Dar es Salaam	172,217	100.0	20.1	40.2	16.4	21.2	0.5	0.0	1.6
Lindi	2,914	100.0	33.3	66.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Mtwara	11,640	100.0	30.0	60.0	0.0	0.0	10.0	0.0	0.0
Ruvuma	16,378	100.0	36.8	31.6	5.3	21.1	0.0	0.0	0.0
Iringa	14,638	100.0	13.3	73.3	0.0	13.3	0.0	0.0	0.0
Mbeya	48,081	100.0	6.7	91.7	0.0	1.7	0.0	0.0	0.0
Singida	14,255	100.0	46.7	20.0	13.3	20.0	0.0	0.0	0.0
Tabora	34,915	100.0	12.1	39.4	30.3	15.2	3.0	0.0	0.0
Rukwa	13,284	100.0	16.0	72.0	0.0	4.0	0.0	0.0	0.0
Kigoma	7,698	100.0	20.0	40.0	20.0	20.0	0.0	0.0	0.0
Shinyanga	12,230	100.0	5.6	22.2	38.9	27.8	5.6	0.0	0.0
Kagera	10,505	100.0	30.0	40.0	10.0	20.0	0.0	0.0	0.0
Mwanza	35,051	100.0	22.9	17.1	40.0	20.0	0.0	0.0	0.0
Mara	30,490	100.0	37.5	25.0	25.0	12.5	0.0	0.0	0.0
Manyara	27,689	100.0	11.1	50.0	5.6	33.3	0.0	0.0	0.0
Njombe	11,600	100.0	72.2	5.6	16.7	5.6	0.0	0.0	0.0
Katavi	12,145	100.0	41.7	41.7	8.3	4.2	4.2	0.0	0.0
Simiyu	4,301	100.0	0.0	40.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Geita	18,481	100.0	11.8	47.1	29.4	11.8	0.0	0.0	0.0
Songwe	12,225	100.0	15.4	23.1	53.8	0.0	7.7	0.0	0.0
Jumla/Asilimia	**628,886**	**100.0**	**20.2**	**41.0**	**16.8**	**18.7**	**1.4**	**0.6**	**1.3**
Zanzibar									
Kaskazini Unguja	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kusini Unguja	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Mjini Magharibi	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kaskazini Pemba	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kusini Pemba	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Jumla/Asilimia	**0**	**0.0**	**0.0**	**0.0**	**0.0**	**0.0**	**0.0**	**0.0**	**0.0**

18.5 Ulipaji wa Kodi ya Ardhi kwa Shamba

Utafiti umebaini kuwa kati ya wamiliki 7,674,638 wa mashamba ni wamiliki 12,676 (asilimia 0.2) wanaolipa kodi ya ardhi. Matokeo ya Tanzania ni sawa na ya Tanzania Bara. Kwa Zanzibar, wamiliki wote 63,002 wa mashamba hawalipi kodi ya ardhi kwa kuwa siyo hitaji la kisheria. Wamiliki wengi zaidi wa mashamba wa Tanzania Bara (asilimia 32) wanalipa kodi chini ya Shilingi 10,000 (Jedwali Na. 18.5).

Jedwali Na. 18.5: Mgawanyo (asilimia) wa wamiliki wa Mashamba wanaolipa Kodi ya Ardhi kwa Kiwango cha Kodi, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Kiwango cha Kodi (Shilingi)	Tanzania	Tanzania Bara	Zanzibar
Chini ya 10,000	32.3	32.3	0.0
10,000 hadi 15000	31.2	31.2	0.0
15,001 hadi 50,000	7.2	7.2	0.0
50,001 hadi 80,000	7.2	7.2	0.0
80,001 hadi 100,000	6.3	6.3	0.0
Zaidi ya 100,000	15.8	15.8	0.0
Jumla	**100.0**	**100.0**	0.0
Idadi ya Wamiliki	**12,676**	**12,676**	0.0

18.6 Ulipaji wa Kodi ya Ardhi kwa Shamba Kimkoa

Mikoa yenye wamiliki wa Mashamba wanaolipa kodi ya ardhi kwa Tanzania Bara kwa wingi wa walipaji ni Dar es Salaam, Songwe, Mara, Mbeya, Arusha na Rukwa (Jedwali Na.18.6).

Jedwali Na. 18.6: Idadi ya Wamiliki wa Mashamba wanaolipa Kodi ya Ardhi na Mgawanyo (asilimia) wa wamiliki kwa Mkoa na Kiwango cha Kodi, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Mkoa	Idadi ya Wamiliki	Kiwango cha Kodi (Shilingi)							
		Jumla	Chini ya 10,000	10,000 - 15,000	15,001 - 25,000	25,001 - 50,000	50,001 - 80,000	80,001 - 100,000	Zaidi ya 100,000
Tanzania Bara									
Dodoma	0	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Arusha	734	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0
Kilimanjaro	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Tanga	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Morogoro	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Pwani	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Dar es Salaam	3,645	100.0	50.0	0.0	25.0	25.0	0.0	0.0	0.0
Lindi	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Mtwara	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Ruvuma	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Iringa	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Mbeya	2,404	100.0	33.3	33.3	0.0	0.0	33.3	0.0	0.0
Singida	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Tabora	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Rukwa	531	100.0	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kigoma	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shinyanga	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kagera	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Mwanza	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Mara	2,541	100.0	0.0	50.0	0.0	0.0	0.0	50.0	0.0
Manyara	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Njombe	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Katavi	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Simiyu	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Geita	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Songwe	2,821	100.0	33.3	66.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Jumla/Asilimia	**12,676**	**100.0**	**32.3**	**31.2**	**7.2**	**7.2**	**6.3**	**15.8**	**0.0**
Zanzibar									
Kaskazini Unguja	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kusini Unguja	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Mjini Magharibi	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kaskazini Pemba	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kusini Pemba	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Jumla/ Asilimia	**0**	**0.0**	**0.0**	**0.0**	**0.0**	**0.0**	**0.0**	**0.0**	**0.0**

18.7 Ulipaji wa Kodi ya Jengo Tanzania

Utafiti umebaini kuwa kati ya wamiliki 8,711,516 wa majengo ni wamiliki 2,322 (asilimia 27) wanaolipa kodi ya majengo. Matokeo ya Tanzania ni sawa na matokeo ya Tanzania Bara.

Kwa Zanzibar, wamiliki wote 234,517 wa Majengo hawalipi kodi ya majengo kwa kuwa siyo hitaji la kisheria. Wamiliki wengi zaidi wa majengo wa Tanzania Bara (asilimia 47) wanalipa kodi ya Shilingi 20,000 hadi shililingi 40,000 (Jedwali Na. 18.7).

Jedwali Na. 18.7: Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki wa Majengo Wanaolipa Kodi ya Majengo kwa Kiwango cha Kodi, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Kiwango cha Kodi(shilingi)	Tanzania	Tanzania Bara	Zanzibar
Chini ya 20,000	31.0	31.0	0.0
20,000 hadi 40,000	46.5	46.5	0.0
40,001 hadi 60,000	20.6	20.6	0.0
60,001 hadi 80,000	0.7	0.7	0.0
80,001 hadi 100,000	0.5	0.5	0.0
Zaidi ya 100,000	0.8	0.8	0.0
Jumla	**100.0**	**100.0**	**0.0**
Idadi ya Wamiliki	**2,322,574**	**2,322,574**	**0.0**

18.8 Ulipaji wa Kodi wa Jengo Kimkoa

Mikoa yenye wamiliki wengi wa majengo wanaolipa kodi ya majengo kuliko mikoa mingine ni Dar es Salaam (wamiliki 363,569), Mwanza (156,228), Tabora (138,602) na Dodoma (137,295) kwa Tanzania Bara. Kwa Zanzibar, wamiliki wote wa majengo hawalipi kodi ya majengo (Jedali Na.18.8).

Jedwali Na. 18. 8: Idadi ya Wamiliki wa majengo Wanaolipa Kodi ya Majengo na Mgawanyo (asilimia) wa wamiliki kwa Mkoa na Kiwango cha Kodi, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Mkoa	Idadi ya wamiliki	Kiwango cha Kodi (shilingi)							
		Jumla	Chini ya 10,000	10,000 - 15,000	15,001 - 25,000	25,001 - 50,000	50,001 - 80,000	80,001 - 100,000	Zaidi ya 100,000
Tanzania Bara									
Dodoma	137,295	100.0	32.2	66.4	0.7	0.0	0.0	0.0	0.0
Arusha	114,468	100.0	36.5	62.2	0.0	0.6	0.0	0.0	0.0
Kilimanjaro	96,757	100.0	20.0	80.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Tanga	97,956	100.0	20.5	79.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Morogoro	97,048	100.0	17.8	82.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Pwani	55,692	100.0	25.4	74.6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Dar es Salaam	363,569	100.0	46.6	50.9	1.3	0.3	0.8	0.3	0.0
Lindi	13,600	100.0	42.9	57.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Mtwara	96,616	100.0	26.5	71.1	0.0	1.2	1.2	0.0	0.0
Ruvuma	99,992	100.0	21.6	78.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Iringa	63,431	100.0	15.4	84.6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Mbeya	87,347	100.0	62.4	37.6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Singida	21,858	100.0	26.1	69.6	0.0	0.0	0.0	4.3	0.0
Tabora	138,602	100.0	24.4	75.6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Rukwa	49,946	100.0	21.3	78.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kigoma	44,650	100.0	31.0	69.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shinyanga	44,843	100.0	47.0	53.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kagera	123,964	100.0	16.9	83.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Mwanza	156,228	100.0	41.0	59.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Mara	85,119	100.0	28.4	70.1	1.5	0.0	0.0	0.0	0.0
Manyara	64,608	100.0	22.6	77.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Njombe	48,978	100.0	25.0	75.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Katavi	21,254	100.0	21.4	78.6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Simiyu	59,356	100.0	30.4	69.6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Geita	78,273	100.0	25.0	73.6	1.4	0.0	0.0	0.0	0.0
Songwe	61,126	100.0	20.0	80.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Jumla	**2,322,574**	**100.0**	**31.0**	**68.3**	**0.3**	**0.1**	**0.2**	**0.2**	**0.0**
Zanzibar									
Kaskazini Unguja	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kusini Unguja	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Mjini Magharibi	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kaskazini Pemba	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kusini Pemba	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Jumla	**0.0**	**0.0**	**0.0**	**0.0**	**0.0**	**0.0**	**0.0**	**0.0**	**0.0**

SURA YA 19

TAASISI ZINAZOHUSIKA, MUDA NA GHARAMA KATIKA KUPATA VIBALI VYA UJENZI NA HATI ZA RASILIMALI

Sura hii inatoa maelezo kuhusu upatikanaji wa vibali vya ujenzi pamoja na hati miliki za majengo, viwanja na mashamba. Maelezo ya sura hii yamezingatia matokeo ya mahojiano yaliyofanyika kwa wanakaya katika ngazi ya kaya. Idadi ya taasisi zinazohusika imehusisha wastani wa Taasisi alizopitia mmiliki wa rasilimali wakati wa kupata kibali cha ujenzi kwa wamiliki wa majengo na hati miliki za viwanja na mashamba.

Muhtasari

- *Kwa wastani wamiliki wengi wa viwanja vyenye majengo Tanzania Bara wanapitia wastani wa taasisi 2, siku 18 na gharama ya sh. 237,730 katika kufuatilia na kupata hati miliki. Aidha, wamiliki wa Zanzibar wanapitia wastani wa taasisi 3 kwa siku 10 na gharama ya sh. 267,818*
- *Kwa wastani wamiliki wa viwanja visivyo na majengo Tanzania Bara wastani wa wanapitia taasisi 2, siku 9 na gharama ya sh.323,420 katika kufuatilia na kupata hati ambapo kwa Zanzibar wanapitia wastani wa taasisi 3 kwa 30 na gharama ya sh. 176,831*
- *Katika kufuatilia hati ya shamba wamiliki wa mashamba Tanzania Bara wanapitia wastani wa taasisi 2, siku 6 na gharama ya sh. 243,793. Aidha, wamiliki wa mashamba wa Zanzibar wanapitia taasisi 3 kwa siku 10 na gharama ya sh. 203,492*

Aidha, uchambuzi wa taasisi zilizopitiwa wakati wa kupata kibali au hati zimebainishwa ili kubaini taasisi ambazo wamiliki wa rasilimali walio wengi wanapita kupata huduma. Wamiliki wa rasilimali waliruhusiwa kutaja zaidi ya taasisi moja ambazo walipita wakati wa kupata vibali vya ujenzi ama hati miliki za majengo, viwanja na mashamba.

Katika sura hii, pia uchambuzi wa muda na gharama zilizotumiwa na wamiliki wa rasilimali wakati wa kupata huduma kwenye taasisi zimeainishwa. Muda umepimwa kwa wastani wa siku ambazo wamiliki wa rasilimali wamezitumia kupata huduma kwenye Taasisi husika. Aidha, gharama zilizoainishwa zinajumuisha wastani wa gharama zote zinazolipwa kwenye taasisi kwa mujibu wa sheria zilizowekwa pamoja na wastani wa gharama za ufuatiliaji ambazo mmiliki wa rasilimali anazitumia wakati wa kufuatilia vibali vya ujenzi ama hati miliki ya rasilimali. Muda na gharama zimehusisha mchakato mzima kuanzia utaratibu wa kufanya maombi ya kibali cha ujenzi ama hati ya rasilimali, kufuatilia katika taasisi mbalimbali hadi kupata kibali ama hati ya rasilimali.

19.1 Taasisi, Muda na Gharama zinazotumika katika kupata vibali vya ujenzi

Tafiti ililenga kujua taasisi, muda (wastani wa siku) na gharama (Shilingi) zinazotumika kufuatilia vibali vya ujenzi. Vibali vya ujenzi vinahitajika ili kuhakikisha kuwa majengo yanajengwa katika miji kwa kuzingatia vigezo vilivyowekwa na mamlaka za Serikali za mitaa ili kukidhi kiwango na mahitaji ya jamii. Wamiliki wa majengo wanapotaka kuendeleza au kufanya ujenzi mpya kwenye maeneo yao wanatakiwa kufuata utaratibu wa kupata kibali kutoka kwenye mamlaka za Serikali za Mitaa. Uchambuzi wa vibali vya ujenzi umefanyika kwa wamiliki mbalimbali wa majengo ili kubaini idadi ya taasisi zinazohusika katika utoaji wa vibali vya ujenzi. Aidha, muda, pamoja na wastani wa gharama zinazohitajika wakati wa kuomba, kufuatilia hadi kupata kibali cha ujenzi zimeainishwa katika ripoti hii.

Kupata kibali cha ujenzi kunajumuisha utaratibu mzima wa kufanya maombi kulingana na utaratibu uliowekwa na taasisi zinazotoa huduma ya vibali, kufuatilia maombi hayo hadi kupata kibali. Gharama zinajumuisha fedha zinazolipwa moja kwa moja kwenye taasisi kwa mujibu wa sheria pamoja na gharama zinazotumiwa na mmiliki wa majengo kwa ajili ya ufuatiliaji hadi kupata kibali cha ujenzi.

Jedwali Na. 19.1a linaonesha kuwa wamiliki wa majengo Tanzania ni 184,152 (asilimia 2) ndiyo wenye vibali vya ujenzi ambapo Tanzania Bara ni wamiliki 157,981 (asilimia 2) na Zanzibar ni wamiliki 26,170 (asilimia 11).

Jedwali Na. 19.1a: Mgawanyo wa Wamiliki wa Majengo Wenye Vibali na Wasio na Vibali vya ujenzi Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Eneo	Jumla ya Wamiliki wa Majengo	Wenye Vibali vya Ujenzi	Wasio na Vibali vya Ujenzi	Asilimia Wenye Vibali vya Ujenzi (asilimia)
Tanzania	8,711,517	184,152	8,527,365	2.1
Tanzania Bara	8,477,000	157,981	8,319,019	1.9
Zanzibar	234,517	26,170	208,347	11.2

19.1.1 Taasisi, Muda na Gharama zilizotumiwa na Wamiliki wa Majengo wakati wa kupata Kibali cha Ujenzi

Wamikili wa majengo waliopata vibali vya ujenzi waliulizwa kuhusu muda na gharama walizotumia wakati wa kupata kibali cha ujenzi. Jedwali Na. 19.1b linaonesha wastani wa muda waliotumia kwa kila taasisi na wastani wa gharama zilizotumiwa na wamiliki hao

kupata kibali cha ujenzi. Matokeo yanaonesha kuwa katika maeneo ya mijini wamiliki wanatumia wastani wa siku tano (5) kwa kila taasisi na kwa maeneo ya vijijini wanatumia wastani wa siku sita (6) kwa taasisi moja, matokeo yanaonesha kuwa wamiliki hao mara nyingi wanatumia wastani wa taasisi tatu (3) kupata kibali cha ujenzi. Aidha, mgawanyo wa wastani wa gharama zinazotumiwa na wamiliki hao zinaonesha kuwa wamiliki wanatumia wastani wa kiasi cha Shilingi 173,104 kwa maeneo ya mijini na kiasi cha Shilingi 197,946 kwa maeneo ya vijijini. Wamiliki wa rasilimali majengo wa maeneo ya vijijini wanatumia gharama kubwa zaidi ukilinganisha na maeneo ya mijini.

Jedwali Na. 19.1b: Mgawanyo wa wamiliki wa Majengo kwa Wastani wa Muda na Gharama Zinazotumika Kupata Kibali cha Ujenzi na Aina ya Taasisi na Eneo, Tanzania, 2018

Eneo	Idadi ya Wamiliki	Asilimia	Aina ya Taasisi						
			Serikali ya Mtaa/Kijiji/ Shehia	Halmashauri ya wilaya	Manispaa	Kitengo cha Kudhibiti Maendeleo ya Mji Zanzibar	Taasisi Nyingine	Wastani wa siku	Wastani wa Gharama kwa Taasisi
Mijini	114,276	62.1	29	35	32	1	3	5	173,104
Vijijini	69,876	37.9	55	25	5	1	13	6	197,946
Jumla/Wastani	**184,152**	**100**	**39**	**31**	**22**	**1**	**7**	**6**	**182,530**

19.1.2 Taasisi, Muda na Gharama Zinazotumika Katika Kupata Vibali vya Ujenzi,Tanzania Bara na Zanzibar

Mgawanyo wa wamiliki wa majengo umeainishwa kwa kuzingatia taasisi walizopitia katika kupata vibali vya ujenzi Tanzania Bara na Zanzibar. Jedwali Na.19.2 linaonesha mgawanyo wa wamiliki wa majengo wa Tanzania Bara na Zanzibar. Matokeo yanaonesha kuwa wamiliki wengi wa majengo wa Tanzania Bara wanapata vibali vya ujenzi kutoka katika taasisi zifuatazo: Serikali ya Kijiji/Mtaa ni (asilimia 39), Ofisi ya Halmashauri ya Wilaya na (asilimia 28) na Halmashauri ya Manispaa (asilimia 25).

Kwa upande wa Zanzibar utafiti umebaini kuwa wamiliki wengi wa majengo wanapata vibali vya ujenzi kutoka katika taasisi zifuatazo: Ofisi za Serikaili ya Shehia (asilimia 42), Ofisi za Halmashauri ya Wilaya (asilimia 51), Halmashauri za Manispaa (asilimia 38) na Kitengo cha Kudhibiti Maendeleo ya mji Zanzibar (asilimia 4) (Jedwali 19.2).

Jedwali Na. 19.2 pialinaonesha mgawanyo wa wamiliki wa majengo kwa wastani wa, muda na gharama wanazotumia kupata katika vibali vya ujenzi, wamiliki wa Majengo wanatumia wastani wa siku sita (6) kupata kibali cha ujenzi kwa Tanzania Bara mijini na vijijini na kwa Zanzibar wanatumia wastani wa siku tatu (3), ambapo kwa mijini ni siku mbili (2) na kwa vijijini ni siku saba (7). Kwa wastani wamiliki wa majengo wanatumia taasisi tatu (3) katika kupata kibali cha ujenzi. Aidha, wamiliki wa majengo wa Tanzania Bara wanatumia wastani wa Shilingi 183,291 kupata vibali kwa maeneo ya mijini na wastani Shilingi 207,307 katika maeneo ya vijijini. Kwa Zanzibar, wamiliki wa majengo waishio mijini wanatumia wastani wa Shilingi 125,617 na wale wanaoishi vijijini wanatumia wastani wa Shilingi 98,063 kupata vibali vya ujenzi.

Jedwali Na. 19.2: Mgawanyo wa Wamiliki wa Majengo kwa Taasisi, Muda na gharama Zinazotumika katika kupata Kibali cha Ujenzi na Eneo, Tanzania, Tanzania Rara na Zanzibar, 2018

Taasisi	Mijini na Vijijini			Mijini			Vijijini		
	Idadi/ Asilimia	Muda (Siku)	Gharama (Shs)	Idadi/ Asilimia	Muda (Siku)	Gharama (sh.)	Idadi/ Asilimia	Muda (Siku)	Gharama (sh.)
Tanzania									
Serikali ya Mtaa/Kijiji/Shehia	39.0	4.0	206,433.8	29.1	4.2	190,775.8	55.2	3.9	219,954.0
Halmashauri ya Wilaya	31.3	5.9	169,230.4	35.4	6.2	202,458.1	24.5	5.1	90,651.3
Manispaa	21.9	5.0	147843.3	32.0	5.2	135,548.5	5.4	3.0	267,535.3
Kitengo cha kudhibiti maendeleo ya mji									
Zanzibar	1.1	2.2	56,604.0	0.8	3.0	50,011.0	1.5	1.5	62,530.5
Taasisi Nyingine	6.7	15.6	238,494.6	2.6	8.2	75,301.5	13.5	17.9	289,992.0
Asilimia/Watani	**100.0**	**5.6**	**182,530.3**	**100.0**	**5.3**	**173,104.3**	**100.0**	**6.0**	**197,945.7**
Idadi	**184,152**		**166,856.1**	**114,276**	**5.4**	**137,866.5**	**69,876**		**188,101.5**
Tanzania Bara									
Serikali ya Mtaa/Kijiji/Shehia	38.6	4.5	209,904.7	23.8	5.5	192,570.2	60.4	3.9	219954.0
Halmashauri ya Wilaya	28.0	6.3	198666.6	34.2	7.3	241,811.1	19.0	3.8	84637.4
Manispaa	25.0	5.1	149,609.8	38.0	5.3	137195.7	5.9	3.0	267535.3
Kitengo cha kudhibiti maendeleo ya mji									
Zanzibar	0.6	3.0	50,011.0	1.0	3.0	50011.0	0.0		
Taasisi Nyingine	7.8	15.6	238,494.6	3.2	8.2	75301.5	14.7	17.9	289992.0
Asilimia/Wastani	**100.0**	**6.0**	**193,003.4**	**100.0**	**6.1**	**183291.1**	**100.0**	**5.9**	**207307.1**
Idadi	**157981**	**6.7**	**173,281.7**	**94,092**	**5.9**	**146,696.8**	**63,889**	**6.9**	**213,885.2**
Zanzibar									
Kijiji/Mtaa/Shehia	41.8	1.6	187,109.7	54.2	1.6	187109.7			
Halmashauri ya Wilaya	50.9	4.4	71,311.7	41.4	2.1	51070.1	82.9	8.3	105387.4
Manispaa	3.4	1.0	69,224.6	4.4	1.0	69224.6			
Kitengo cha kudhibiti maendeleo ya mji									
Zanzibar	3.9	1.5	62,530.5	0.0			17.1	1.5	62530.5
Taasisi Nyingine	0.0			0.0					
Asilimia/Wastani	**100.0**	**3.0**	**119,314.2**	**100.0**	**1.8**	**125616.7**	**100.0**	**7.1**	**98063.2**
Idadi	**26170**		**101,898.1**	**20,184**			**5,986**	**5.6**	**88,660.4**

19.1.3 Taasisi, Muda na Gharama zinazotumika katika kupata Vibali vya Ujenzi kwa Mkoa

Wamiliki wa majengo walihojiwa kuhusu upatikanaji wa vibali vya ujenzi ili kubaini taasisi zilizohusika, muda na gharama zinazotumika kwenye mkoa husika. Jedwali Na. 19.3 linaonesha kuwa wamiliki wa majengo wa mikoa ya Kilimanjaro na Lindi walipata vibali vya ujenzi kutoka katika Ofisi Za serikali za Kijiji/Mtaa/Kata zaidi kuliko taasisi nyingine. Aidha, mikoa mingine wamiliki wengi wa majengo waliopata vibali vya ujenzi kwa kutumia Ofisi za Serikali za Kijiji ni Rukwa (asilimia 89) na Songwe (asilimia 72). Wamiliki wa mikoa ya Pwani, Ruvuma, Tabora, Shinyanga, Kagera, Mara, Njombe, Katavi, Simiyu, Kaskazini Pemba, Kusini Unguja na Kusini Pemba hawakupita katika Ofisi ya Serikali ya Kijiji/Mtaa/Kata wakati wa kupata vibali vya ujenzi bali walipata vibali vya ujenzi kwa kutumia Ofisi za Halmashauri za Wilaya na Manispaa.

Wamiliki wa majengo wanatofautiana kwa wastani wa muda waliotumia katika kupata vibali vya ujenzi kwenye taasisi zinazohusika kutoka mkoa mmoja hadi mkoa mwingine. Mikoa iliyotumia wastani wa siku nyingi kupata vibali vya ujenzi ikilinganishwa na mikoa mingine ya Tanzania Bara na Zanzibar ni Mkoa wa Ruvuma (siku 30), Mkoa wa Katavi (siku 19) na Tanga (siku 18).

Gharama za upatikanaji wa vibali vya ujenzi pia zinatofautiana kati ya mkoa mmoja na mwingine kwa Tanzania Bara na Zanzibar. Jedwali Na. 19.3 linaonesha kwamba kwa wastani wamiliki wa majengo wanatumia Shilingi 256,205 kupata vibali vya ujenzi kwa mikoa ya Tanzania Bara, ambapo kwa mikoa ya Zanzibar wanatumia wastani wa shilingi 119,314 kupata vibali vya ujenzi.

Katika hatua nyingine, ipo mikoa ambayo utafiti umebaini kuwa wamiliki wa majengo wanatumia gharama kubwa kupata vibali vya ujenzi ukilinganisha na mingine. Wamiliki wa majengo wa Mkoa wa Mara kwa wastani wanatumia gharama ya Shilingi 462,583, Manyara wanatumia Shilingi 373,209 na Geita wanatumia Shilingi 364,779 kupata vibali vya ujenzi katika mikoa yao. Mikoa hii ndio mikoa yenye viwango vya juu ukilinganisha na mikoa ya Shinyanga (shilingi. 27,502), Tabora (shilingi. 30,000,) Katavi (shilingi. 31,403), Kusini Pemba (shilingi 31,800) na Kigoma (shilingi. 35,000) wanaotoa huduma hiyo kwa kiwango cha chini kuliko mikoa mingine.

Jedwali Na. 19.3: Mgawanyo wa wamiliki wa Majengo kwa Taasisi, Muda na Gharama Zinazotumika katika Kupata Kibali cha Ujenzi kwa Mkoa, 2018

Eneo	Jumla		Taasisi					Muda	Gharama
Mikoa	Idadi ya Wamiliki wenye vibali	Asilimia	Serikali ya Mtaa/Kijiji/Shehia	Halmashauri ya Wilaya	Manispaa	Kitengo cha kudhibiti maendeleo ya miji Zanzibar	Nyingine	Wastani wa Siku	Wastani wa Gharama kwa (Shilingi)
Tanzania Bara									
Dodoma	19,748	100	9.5	9.5	33.3	0.0	47.6	11	234,522
Arusha	5,136	100	57.1	28.6	14.3	0.0	0.0	4	284,495
Kilimanjaro	1,075	100	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	12	100,007
Tanga	7,421	100	70.0	10.0	10.0	0.0	10.0	18	140,347
Morogoro	5,765	100	66.7	0.0	33.3	0.0	0.0	4	209,249
Pwani	884	100	0.0	100.0	0.0	0.0	0.0	2	50,000
Dar Es Salaam	13,668	100	60.0	13.3	20.0	6.7	0.0	5	106,454
Lindi	971	100	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1	128,227
Mtwara	12,805	100	27.3	27.3	45.5	0.0	0.0	6	103,360
Ruvuma	862	100	0.0	100.0	0.0	0.0	0.0	30	238,521
Iringa	2,928	100	33.3	33.3	33.3	0.0	0.0	4	86,654
Mbeya	7,212	100	44.4	0.0	55.6	0.0	0.0	3	258,732
Singida	19,958	100	33.3	38.1	28.6	0.0	0.0	1	196,788
Tabora	2,116	100	0.0	50.0	50.0	0.0	0.0	5	30,001
Rukwa	10,096	100	89.5	10.5	0.0	0.0	0.0	2	296,452
Kigoma	4,619	100	33.3	33.3	33.3	0.0	0.0	3	35,000
Shinyanga	3,397	100	0.0	40.0	60.0	0.0	0.0	3	27,502
Kagera	5,253	100	0.0	60.0	40.0	0.0	0.0	2	96,078
Mwanza	5,007	100	20.0	40.0	40.0	0.0	0.0	10	169,596
Mara	1,270	100	0.0	100.0	0.0	0.0	0.0	5	462,583
Manyara	5,384	100	42.8	57.2	0.0	0.0	0.0	15	373,209
Njombe	1,289	100	0.0	100.0	0.0	0.0	0.0	3	54,996
Katavi	2,530	100	0.0	20.0	60.0	0.0	20.0	19	31,403
Simiyu	1,720	100	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	1	92,525
Geita	6,523	100	16.7	83.3	0.0	0.0	0.0	4	364,779
Songwe	10,344	100	72.7	27.3	0.0	0.0	0.0	3	279,562
Jumla/Wastani	**157,981**	**100**	**41.8**	**50.9**	**3.4**	**3.9**	**0.0**	**3**	**256,205**
Zanzibar									
Kaskazini Unguja	1,061	100	66.6	33.4	0.0	0.0	0.0	3	256,205
Kusini Unguja	1,346	100	0.0	100.0	0.0	0.0	0.0	2	110,298
Mjini Magharibi	17,911	100	57.1	34.3	2.9	5.7	0.0	2	122,798
Kaskazini Pemba	3,377	100	0.0	88.9	11.1	0.0	0.0	11	125,559
Kusini Pemba	2,475	100	0.0	100.0	0.0	0.0	0.0	1	31,800
Jumla/Wastani	**26,170**	**100**	**41.8**	**50.9**	**3.4**	**3.9**	**0.0**	**3**	**119,314**

19.2 Taasisi, Muda na Gharama Walizotumia Wamiliki wa Rasilimali katika Kupata Hati Miliki ya Rasilimali

Sehemu hii ya ripoti inabainisha taarifa za wamiliki wa majengo, viwanja na mashamba kuhusiana na taasisi walizopita wakati wa kuomba, kufuatilia hadi kupata hati miliki za rasilimali husika. Aidha, muda na gharama zilizolipwa moja kwa moja kwenye taasisi pamoja na gharama za ufuatiliaji pia zimebainishwa. Uchambuzi wa taarifa hizo umefanyika kwa

maeneo ya mijini na Vijijini kwa Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar pamoja na mikoa yote ya Tanzania.

19.2.1 Taasisi walizopitia Wamiliki wa Majengo, Viwanja na Mashamba katika Kupata Hati Miliki kwa Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar

Jedwali Na. 19.4 linaonesha mgawanyo wa aina ya taasisi ambazo wamiliki wa rasilimali walipitia wakati kutafuta hati kwa rasilimali zao. Wamiliki wa majengo, kiwanja na mashamba Tanzania wanapitia wastani wa taasisi moja (1) hadi mbili katika kufuatilia na kupata hati miliki.

Wamiliki wa majengo wa Tanzania wanaotumia wastani wa taasisi moja hadi mbili ni asilimia 61 na waliopata huduma kwenye taasisi tatu hadi nne ni asilimia 36. Aidha, idadi ya taasisi zinazohusika kutoa hati za rasilimali kiwanja na shamba ni asilimia 60 na 61 kwa taasisi moja hadi mbili na 38 na 37 kwa taasisi tatu hadi nne (4).

Mgawanyo pia unaonesha kuwa Wamiliki wa Rasilimali waliopata huduma kwa Tanzania Bara na Zanzibar wanatofautiana kwa idadi ya taasisi wanazopitia. Wamiliki wa rasilimali (Jengo, Kiwanja na Shamba) wa Tanzania bara, zaidi ya asilimia 60 wanapata huduma kwenye taasisi moja (1) hadi mbili (2). Kwa upande wa Zanzibar wamiliki chini ya Asilimia 50 ndio wanaopata huduma kwenye taasisi moja (1) hadi mbili (2).

Jedwali Na. 19.4: Mgawanyo wa Wamiliki wa Rasilimali kwa Idadi ya Taasisi walizopitia, Muda na Gharama Zinazotumika Katika Kupata hati na Eneo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Eneo	Majengo				Viwanja				Mashamba			
	Idadi ya Wamiliki	Taasisi 1-2	Taasisi 3-4	Zaidi ya Taasisi 5	Idadi ya Wamiliki	Taasisi 1-2	Taasisi 3-4	Zaidi ya Taasisi 5	Idadi ya Wamiliki	Taasisi 1-2	Taasisi 3-4	Zaidi ya Taasisi 5
Tanzania												
Mijini	615,417	58.3	38.6	3.1	309,529	62.8	36.2	1	180,597	65.3	33.8	1
Kijijini	399,593	65.6	32.6	1.9	204,285	56.9	41.8	1.3	462,092	58.9	38.5	2.5
Jumla/Wastani	**1,015,010**	**61.2**	**36.2**	**2.6**	**513,814**	**60.4**	**38.4**	**1.1**	**642,689**	**60.7**	**37.2**	**2.1**
Tanzania Bara												
Mijini	600,465	59.4	38.5	2.2	302,813	63.2	35.9	0.9	179,061	65.3	33.8	1
Kijijini	392,873	65.7	32.5	1.7	199,012	57.6	41.1	1.3	456,860	59.1	38.4	2.5
Jumla/Wastani	**993,338**	**61.9**	**36.1**	**2**	501,825	**61**	**37.9**	**1.1**	**635,921**	**60.8**	**37.1**	**2.1**
Zanzibar												
Mijini	14,952	16	44.9	39.1	6,717	43.4	51	5.6	1,535	66.6	33.4	0
Kijijini	6,720	56.5	33.5	10	5,273	29.5	70.5	0	5,232	43	50.2	6.8
Jumla/Wastani	**21,672**	**28.5**	**41.4**	**30.1**	**11,990**	**37.3**	**59.6**	**3.1**	**6,767**	**48.4**	**46.4**	**5.2**

19.2.2 Taasisi zinazohusika, Muda na Gharama Zinazotumika Kupata Hati miliki ya Kiwanja chenye Jengo, Tanzania

Wamiliki wa majengo wa Tanzania wanatakiwa kupata hati miliki ya kiwanja kutoka katika Wizara za Ardhi. Mgawanyo wa wamiliki wa majengo na taasisi wanazopitia katika kupata hati miliki ya Viwanja vyao umeainishwa katika Jedwali Na. 19.5. Matokeo yanaonesha kuwa kwa wastani, mmiliki wa majengo anapitia taasisi 1-2 katika kufutilia na kupata hati miliki. Aidha, zipo taasisi Saba (7) zinahusika katika kupata hati Tanzania ambapo kwa Tanzania Bara ni sita (6) na kwa Zanzibar ni tano (5). Taasisi zinazohusika kwa Tanzania Bara ni Ofisi za vijiji/mtaa, Ofisi za Kata, Halmashauri za Wilaya na Manispaa; Wizara ya ARDHI; Wakala wa Taifa wa Nyumba (THB) na Kampuni Binafsi. Aidha, Taasisi zinahusika kwa Zanzibar ni Ofisi za Shehia; Halmashauri za Wilaya na Manispaa; Wizara ya ARDHI; Msajili wa Ardhi, Zanzibar: na Bodi ya Uhaulishaji Ardhi, Zanzibar.

Taasisi zinazohusika, Matokeo katika Jedwali Na. 19.5 lianaonesha, Asilimia 60 ya wamiliki wa majengo walipita katika Ofisi za Serikali za Kijiji, asilimia 55 walipita katika Ofisi ya Kata/Shehia kupata huduma ya hati miliki za kiwanja na asilimia 58 walipita katika Ofisi ya Halmashauri mbalimbali nchini. Aidha, wamiliki wa majengo waliopita katika kampuni binafsi ni asilimia 23 na Wizara za ARDHI/Msajiri wa Ardhi Zanzibar ni asilimia tatu (3).

Muda (watsani wa siku): Matokeo katika Jedwali Na. 19.5 yanaonesha, kwa wastani wamiliki wa majengo Tanzania wanatumia muda wa siku 21 katika kupata hati, (wastani wa siku 31 mijini na siku 18 mijini)

Gharama: Jedwali Na. 19.5 linaonesha, gharama za kisheria zinazolipwa ofisini kwa ajili ya upatikanaji wa hati za viwanja kwa wamiliki wa rasilimali majengo Tanzania. Aidha, utafiti pia umebainisha gharama ambazo Wamiliki wa majengo Tanzania wanatumia katika kufuatilia na kupata hati miliki. Matokeo yanaonesha kuwa kwa wastani mmiliki wa jengo anatumia Shilingi 249,646 katika kufuatilia na kupata hati miliki ambapo kwa mijini shilingi 309,938) na vijijini na kwa vijijini ni shilingi 250,474. Aidha, wamiliki wa viwanja wanapotumia kampuni binafsi katika kufuatilia na kupata hati miliki wanatumia gharama kubwa sawa na wastani wa Shilingi 751,331 ikilinganishwa na viwango vinavyolipwa katika taasisi nyingine.

Jedwali Na. 19.5: Mgawanyo wa Wamiliki wa Majengo kwa Taasisi Walizopitia, Muda na Gharama Zinazotumika katika Kupata Hati ya Kiwanja na Eneo, Tanzania, 2018

Taasisi	Mjini na Vijijini					Mjini					Vijijini				
	Idadi/ Asilimia	Muda (Siku)	Gharama (Shilingi)			Idadi/ Asilimia	Muda (Siku)	Gharama (Shilingi)			Idadi/ Asilimia	Muda (Siku)	Gharama (Shilingi)		
			Ofisi	Ufuatiliaji	Jumla			Ofisi	Ufuatiliaji	Jumla			Ofisi	Ufuatiliaji	Jumla
Ofisi ya Serikali ya Kijiji/Mtaa	60.5	4	5,259	4,307	9,566	61.7	4	5,205	4,216	9,421	61.9	4	5,342	4,445	9,787
Ofisi ya Kata/Shehia	55.0	4	6,171	5,054	11,225	56	4	6,232	5,049	11,281	56.6	4	6,081	5,060	11,141
Halimashauri ya Mji/wilaya/Manispaa/jiji	57.7	26	275,386	225,529	500,915	59.7	26	278,234	225,400	503,634	57.8	27	271,072	225,555	496,627
Msajili wa nyaraka - Zanzibar	1.5	20	75,341	61,700	137,041	1.4	13	62,666	50,767	113,433	1.8	29	89,631	74,581	164,212
Wakala wa Taifa wa Nyumba (THB)	1.5	20	6,998	5,731	12,729	1.4	13	7,316	5,926	13,242	1.8	29	6,425	5,346	11,771
Wizara ya ARDHI/Msajili wa Ardhi Zanzibar	2.7	24	323,358	264,815	588,173	3.7	29	307,700	249,271	556,971	1.4	3	393,020	327,026	720,046
Kampuni Binafsi	23.2	5	413,056	338,275	751,331	27.2	5	413,979	335,368	749,347	18.4	4	412,548	343,275	755,823
Bodi ya Uhaulishaji Ardhi Zanzibari	1.0	4	16,197	13,264	29,461	1.3	4	17,687	14,328	32,015	0.5	3	9,987	8,310	18,297
Ofisi Nyingine	0.4	80	113,460	92,918	206,378	0.1	180	142,014	358,081	800,095	0.8	57	36,335	30,234	66,569
Jumla/Wastani	**1,015,009**	**21**	**137,247**	**112,399**	**249,646**	**600,465**	**31**	**171,226**	**138,712**	**309,938**	**392,873**	**18**	**136,716**	**113,759**	**250,474**

19.2.3 Taasisi, Muda na Gharama Zinazotumika Kupata Hati Miliki ya kiwanja Chenye Jengo, Tanzania Bara na Zanzibar.

Wamiliki wa majengo wa Tanzania Bara na Zanzibar wanapitia taasisi tofauti katika kufuatilia na kupata hati miliki kulingana na sheria zinazosimamia ardhi Tanzania Bara na Zanzibar. Taasisi zinazohusika kwa Tanzania Bara ni Ofisi za vijiji, Kata, Halmashauri za Wilaya na Manispaa; Wizara ya ARDHI; Wakala wa Taifa wa Nyumba (THB) na Kampuni Binafsi. Aidha, Taasisi zinazohusika kwa Zanzibar ni Ofisi za Shehia; Halmashauri za Wilaya na Manispaa; Wizara ya ARDHI; Msajili wa Ardhi Zanzibar na Bodi ya Uhaulishaji Ardhi Zanzibar. Jedwali Na. 19.6 linaonesha kuwa wamiliki wengi wa majengo wa Tanzania Bara wanatumia zaidi taasisi tatu kupata hati tofauti na wamiliki wa majengo wa Zanzibar ambao wanatumia zaidi taasisi mbili katika kupata hati.

Jedwali Na. 19.6 pia linaonesha kuwa wamiliki wa majengo wa Tanzania Bara wanatumia wastani wa siku 18 katika kupata hati miliki na inawagharimu kiasi cha Shilingi 237,731. Aidha, wamiliki wa majengo wa Zanzibar wanatumia wastani wa siku 10 katika kupata hati miliki na inagharimu kiasi cha 267,818 kupata hati hiyo.

Jedwali Na. 19.6: Mgawanyo wa Wamiliki wa Majengo kwa Taasisi Walizopitia katika kupata Hati ya Kiwanja, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Taasisi	Tanzania Bara					Zanzibar				
	Idadi/ Asilimia	Muda (Siku)	Gharama (Sh.)			Idadi/ Asilimia	Muda (Siku)	Gharama (Sh.)		
			Ofisi	Ufuatiliaji	Jumla			Ofisi	Ufuatiliaji	Jumla
Ofisi ya Serikali ya Kijiji/Mtaa	61.0	4	5,261	4,304	9,565	49	4	5,134	4,469	9,603
Ofisi ya Kata/Shehia	55.0	4	6,178	5,054	11,232	47	4	5,809	5,055	10,864
Halimashauri ya Mji/wilaya/Manispaa/jiji	58.0	26	275,367	225,269	500,636	45	31	276,674	240,792	517,466
Msajili wa Nyaraka - Zanzibar	0.0	3	35,754	29,249	65,003	66	22	76,398	66,489	142,887
Wakala wa Taifa wa Nyumba (THB)	23.0	5	6,996	5,723	12,719	31	5	6,980	6,075	13,055
Wizara ya Ardhi/Msajili wa Ardhi Zanzibar	2.0	32	309,610	253,281	562,891	38	5	346,631	301,676	648,307
Kampuni Binafsi	23.0	5	412,878	337,761	750,639	40	4	411,539	358,166	769,705
Bodi ya Uhaulishaji Ardhi Zanzibari	0.0	2	11,282	9,230	20,512	40	4	16,392	14,266	30,658
Ofisi Nyingine	0.0	80	113,515	92,863	206,378	0	0	0	0	0
Jumla/Watani	**993,338**	**18**	**130,760**	**106,970**	**237,731**	**21,672**	**10**	**143,195**	**124,623**	**267,818**

19.2.4 Taasisi Zinazohusika, Muda na Gharama Walizotumia Wamiliki wa Majengo KHati Miliki ya Kiwanja chenye Jengo kwa Mkoa

Uchambuzi wa taasisi zinazohusika katika upatikanaji wa hati ya viwanja vyenye majengo umefanyika kwa mikoa yote ya Tanzania Bara na Zanzibar ili kubaini taasisi zinazotumiwa na wamiliki wa majengo katika kupata hati miliki katika mikoa hiyo. Taratibu za upatikanaji wa hati miliki kwa wamiliki wa majengo unatofautiana kutoka mkoa mmoja hadi mwingine. Kiambatisho Na. C7 kinaonesha kuwa wamiliki wa majengo walipitia zaidi katika Ofisi ya Serikali ya Kijiji/Mtaa, Ofisi za Kata/Shehia pamoja na Ofisi za Halmashauri ili kupata hati za viwanja vyenye majengo wanavyomiliki ukilinganisha na tassisi nyingine zilizoainishwa kwenye jedwali.

19.2.5 Taasisi, Muda na Gharama Zinazotumika katikakupata Hati Miliki ya Kiwanja kisichokuwa na jengo, Tanzania

Wamiliki wa viwanja visivyokuwa na majengo Tanzania wanatakiwa kupata hati miliki kutoka katika Wizara za Ardhi husika kwa kuzingatia sheria za ardhi. Jedwali Na. 19.7 linaonesha kuwa kwa wastani mmiliki wa viwanja visivyo na majengo anapitia taasisi mbili (2) kufutilia na kupata hati miliki. Aidha, zipo taasisi tano (5) zinahusika zaidi katika mchakato wa kupata hati miliki kwa ajili ya viwanja visivyokuwa na majengo Tanzania ambazo ni Ofisi za vijiji (asilimia 61), Kata/shehia (asilimia 60), Halmashauri za Wilaya na Manispaa (asilimia 64); Wakala wa Taifa wa Nyumba (THB) (asilimia 20) na Kampuni Binafsi (asilimia 18).

Muda unaotumiwa na wamiliki wa viwanja visivyo na majengo Tanzania katika kufuatilia na kupata hati miliki unatofautiana kutoka taasisi moja hadi nyingine. Kwa wastani wamiliki wa viwanja visivyokuwa na Majengo wanatumia siku 5 katika kufuatilia na kupata hati miliki (Jedwali Na.19.7).

Aidha, gharama za upatikanaji wa hati za viwanja visivyokuwa na majengo zimeainishwa katika Jedwali Na. 19.7. Kwa wastani mmiliki wa kiwanja kisichokuwa na majengo anatumia Shilingi 259,837 kufuatilia na kupata hati miliki ambapo kwa mjini ni wastani wa Shilingi 309,529 na kwa vijijini ni wastani wa Shilingi 308,196.

Jedwali Na. 19. 7: Mgawanyo wa Wamiliki wa Rasilimali Kiwanja kwa wastani wa muda (siku) na kwa gharama Zinazotumika katika kupata Hati Miliki na Eneo, Tanzania, 2018

Taasisi	Mjini na Vijijini					Mjini					Vijijini				
	Asilimia/ idadi	Muda (Siku)	Gharama (Shilingi)			Asilimia/ idadi	Muda (Siku)	Gharama (Shilingi)			Asilimia/ idadi	Muda (Siku)	Gharama (Shilingi)		
			Ofisi	Ufuatiliaji	Jumla			Ofisi	Ufuatiliaji	Jumla			Ofisi	Ufuatiliaji	Jumla
Ofisi ya Serikali ya Kijiji/Mtaa	60.8	4	5,603	4,496	10,099	60.4	4	5,718	4,620	10,338	61.4	4	5,431	4,312	9,743
Ofisi ya Kata/Shehia	59.6	4	5,576	4,475	10,051	57.8	4	5,716	4,619	10,335	62.3	4	5,381	4,271	9,652
Halimashauri ya Mji/wilaya/Manispaa/jiji	63.7	20	253,425	203,369	456,794	63.7	20	248,415	200,720	449,135	63.6	20	261,128	207,291	468,419
Msajili wa Nyaraka - Zanzibar	1.3	33	110,991	89,069	200,060	0.4	36	58,779	47,494	106,273	2.6	33	125,011	99,238	224,249
Wakala wa Taifa wa Nyumba (THB)	20.1	4	4,348	3,489	7,837	17.1	4	4,166	3,366	7,532	24.6	5	4,548	3,611	8,159
Wizara ya ARDHI/Msajili wa Ardhi Zanzibar	1.9	11	352,577	282,938	635,515	2.5	13	342,693	276,895	619,588	0.9	3	390,125	309,693	699,818
Kampuni Binafsi	17.6	4	416,438	334,185	750,623	15.4	4	421,787	340,803	762,590	20.9	5	411,039	326,295	737,334
Bodi ya Uhaulishaji Ardhi Zanzibari	0.4	5	4,281	3,435	7,716	0.7	5	4,268	3,448	7,716	0		0	0	0
Idadi/wastani	**513,814**		**144,155**	**115,682**	**259,837**	**309,529**		**136,443**	**110,246**	**246,688**	**204,285**		**150,333**	**119,339**	**308,196**

19.2.6 Taasisi, Muda na Gharama zilizotumiwa na wamiliki wa Viwanja Visivyokuwa na Majengo Kupata Hati, Tanzania Bara na Zanzibar

Wamiliki wa viwanja havina majengo Tanzania Bara na Zanzibar wanapitia taasisi tofauti katika kufuatilia na kupata hati miliki kulingana na sheria zinazosimamia ardhi Tanzania Bara na Zanzibar. Jedwali Na. 19.8 linaonesha kuwa kwa wastani wamiliki wa viwanja visivyo na majengo wa Tanzania Bara wanapitia katika taasisi mbili (2) kupata hati miliki tofauti na wamiliki wa upande Zanzibar ambao wanapitia katika taasisi tatu (3) ili kupata hati miliki.

Jedwali Na. 19.8 pia linaonesha kuwa wamiliki wa viwanja visivyo na majengo wa Tanzania Bara wanatumia wastani wa siku tisa (9) katika kupata hati miliki na inawagharimu kiasi cha Shilingi 323,420. Aidha, wamiliki wa viwanja visivyokuwa na majengo wa Zanzibar wanatumia wastani wa siku 10 katika kupata hati miliki na inawagharimu kiasi cha Shilingi 176,831 kupata hati miliki.

Jedwali Na. 19.8: Mgawanyo wa wamiliki wa Rasilimali Viwanja Visivokuwa na Majengo (idadi) kwa Muda na Gharama Zilizotumika Katika Kupata Hati Taasisi Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Taasisi	Tanzania Bara					Zanzibar				
	Idadi/ Asilimia	Muda (Siku)	Gharama			Idadi/ Asilimia	Muda (Siku)	Jumla ya Gharama		
			Ofisi	Ufuatiliaji	Gharama			Ofisi	Ufuatiliaji	Gharama
Ofisi ya Serikali ya Kijiji/Mtaa	61.0	4	5,611	4,496	10,107	52.8	4	5,197	4,499	9,696
Ofisi ya Kata/Shehia	59.8	4	5,580	4,472	10,052	50.1	4	5,368	4,648	10,016
Halimashauri ya Mji/wilaya/Manispaa/jiji	63.9	20	253,169	202,857	456,026	55.9	19	264,508	229,006	493,514
Msajili wa Nyaraka - Zanzibar	0.0	0	0	0	0	55.3	33	107,226	92,834	200,060
Wakala wa Taifa wa Nyumba (THB)	20.2	5	4,354	3,488	7,842	17.1	3	4,063	3,517	7,580
Wizara ya ARDHI/Msajili wa Ardhi Zanzibar	1.2	15	391,875	313,998	705,873	28.7	5	272,934	236,301	509,235
Kampuni Binafsi	18.0	4	416,718	333,905	750,623			0	0	0
Bodi ya Uhaulishaji Ardhi Zanzibari	0.0	0	0	0	0	19.1	5	4,136	3,580	7,716
Jumla/Wastani	**501,825**	**9**	**179,551**	**143,869**	**323,420**	**11,989**	**10**	**94,776**	**82,055**	**176,831**

19.2.7 Taasisi, Muda na Gharama zilizotumika kupata Hati ya Kiwanja, kwa Mkoa

Uchambuzi wa taasisi zinazohusika katika upatikanaji wa hati miliki kwa viwanja visivyokuwa na jengo umefanyika kwa mikoa yote ya Tanzania Bara na Zanzibar. Kiambatisho Na. C7 kinaonesha kuwa kwa wastani wamiliki wa viwanja katika mikoa 26 ya Tanzania Bara na mikoa 5 ya Zanzibar hufutilia na kupata hati miliki kwa kutumia zaidi taasisi za Ofisi za Serikali ya Kijiji/Mitaa, Kata na Halmashauri. Aidha, wamiliki katika mikoa mitano(5) ya Kigoma (asilimia 100), Ruvuma (asilimia 80), Mara (asilimia 80), Kilimanjaro (asilimia 75) na, Dodoma (asilimia 72) wanaonyesha kufuatilia hati miliki kwa kutumia zaidi Ofisi za Serikali za Mitaa au Kijiji. Katika hatua nyingine, Wamiliki wa viwanja katika mikoa ya Lindi, Tabora na Rukwa wameonyesha utofauti na mikoa mingine kwa kutokutumia kabisa Ofisi za Serikali za Mtaa au Kijiji.

Utafiti pia umebaini kuwa mikoa ambayo wamiliki wa viwanja visivyokuwa na majengo wanafuatilia hati miliki kwenye Halmashauri zaidi ni mikoa ya Kigoma (asilimia 100), Singida (asilimia 78) na Songwe (asilimia 75). Aidha, wamiliki wa viwanja waliopita Wizara

ya Ardhi ni wengi zaidi katika mikoa ya Kigoma (asilimia 100) na Lindi (asilimia 33.3). Kwa upande wa Zanzibar, mikoa ya Kusini Unguja na Kaskazini Pemba, inaongoza kwa kuwa na wamiliki wengi wanaopata hati miliki kwenye Ofisi za Kata/Shehia (asilimia 100), ambapo mikoa ya Kaskazini Unguja, Kusini Unguja na Kusini Pemba wanatumia Ofisi Msajili wa Nyaraka ili kupata hati (asilimia 100) (Kiambatisho Na. C7).

19.2.8 Taasisi, Muda na Gharama Zilizotumiwa na Wamiliki wa Mashamba katika Kupata Hati Tanzania

Wamiliki wa mashamba wa Tanzania wanatakiwa kupata hati miliki kutoka katika Halmashauri za wilaya kwa kuzingatia sheria za ardhi. Jedwali Na. 19.9 linaonesha kuwa taasisi tano (5) zinazohusika zaidi katika mchakato wa kupata hati miliki kwa ajili ya mashamba Tanzania ni Ofisi za Serikali ya Vijiji/Mitaa (asilimia 60), Ofisi ya Kata/shehia (asilimia 56), Halmashauri za Wilaya na Manispaa/Jiji (asilimia 57); Wakala wa Taifa wa Nyumba (asilimia 25) na Kampuni Binafsi (asilimia 24).

Muda unaotumiwa na wamiliki wa mashamba Tanzania katika kufuatilia na kupata hati miliki unatofautiana kutoka taasisi moja hadi nyingine. Wamiliki wa mashamba Tanzania wanatumia wastani wa siku 8 katika kufuatilia na kupata hati miliki. (Jedwali Na.19.9).

Gharama za upatikanaji wa hati za mashamba zimeainishwa katika Jedwali Na. 19.9 ambalo linaonesha kuwa mmiliki wa shamba anatumia wastani wa Shilingi 250,467 katika kufuatilia na kupata hati miliki ambapo kwa mijini ni wastani wa Shilingi 299,671 na kwa vijijini ni wastani wa Shilingi 248,775. Aidha, katika hatua nyingine, imeonekana kuwa mmiliki wa shamba anayetumia kampuni binafsi katika kupata hati inamlazimu kulipa wastani wa Shilingi 737,960 zikilinganishwa na viwango vinavyolipwa katika taasisi nyingine za Serikali.

Jedwali Na. 19. 9: Mgawanyo wa Wanamiliki wa Mashamba kwa Aina ya Taasisi, Wastani wa Siku na Gharama Zinazotumika Katika kupata Hati Miliki na Eneo, Tanzania, 2018.

Taasisi	Mjini na Vijijini					Mjini					Vijijini				
	Idadi/ asilimia	Muda (Siku)	Gharama (Sh.)			Idadi/ asilimia	Muda (Siku)	Gharama (Sh.)			Idadi/ asilimia	Muda (Siku)	Gharama (Sh.)		
			Ofisi	Ufuatiliaji	Jumla			Ofisi	Ufuatiliaji	Jumla			Ofisi	Ufuatiliaji	Jumla
Ofisi ya Serikali ya Kijiji/Mtaa	60.0	4	5,155	4,174	9,329	55.0	4	5,140	4,293	9,433	61.0	4	5,161	4,131	9,292
Ofisi ya Kata/Shehia	56.0	4	5,072	4,328	9,400	59.0	4	5,076	4,644	9,720	55.0	4	5,071	4,195	9,266
Halimashauri ya Mji/Wilaya/Manispaa/jiji	57.0	20	466,951	13,282	480,233	59.0	2	463,455	15,736	479,191	57.0	18	468,377	12,281	480,658
Msajili wa Nyaraka - Zanzibar	1.0	23	199,764	15,179	214,943	0.0	0	0	0	0	1.0	23	199,764	15,179	214,943
Wakala wa Taifa wa Nyumba (THB)	25.0	4	4,728	2,805	7,533	20.0	4	5,184	2,712	7,896	27.0	4	4,596	2,832	7,428
Wizara ya Ardhi/Msajili wa Ardhi Zanzibar	1.0	3	529,118	7,536	536,654	1.0	4	549,951	2,376	552,327	0.0	2	511,413	11,921	523,334
Kampuni Binafsi	24.0	5	734,968	2,992	737,960	17.0	4	736,418	3,040	739,458	27.0	5	734,616	2,981	737,597
Bodi ya Uhaulishaji Ardhi Zanzibari	0.0	3	3,363	4,323	7,686	0.0	0	0	0	0	0.0	3	3,363	4,323	7,686
Jumla/Watani	**642,688**	**8**	**243,640**	**6,827**	**250,468**	**180,597**	**7**	**294,204**	**5,467**	**299,671**	**462,092**	**8**	**241,545**	**7,230**	**248,776**

19.2.9 Taasisi, Muda na Gharama Zilizotumiwa na Wamiliki wa Mashamba kupata Hati ya Shamba,Tanzania Bara na Zanzibar

Wamiliki wa mashamba wa Tanzania Bara na Zanzibar wanapitia taasisi tofauti katika kufuatilia na kupata hati miliki kulingana na sheria zinazosimamia ardhi. Katika kufuatilia na kupata hati, wamiliki wa mashamba Tanzania Bara wanatumia zaidi Ofisi za Serikali za Vijiji/Mitaa (asilimia 60), Ofisi za Kata (asilimia 56). Ofisi za Halmashauri za Miji/Wilaya/Manispaa/Jiji (asilimia 57). Kwa Zanzibar wamiliki wa mashamba wanatumia zaidi Msajili wa Nyaraka (asilimia 70), Ofisi ya Shehia (asilimia 61) na Ofisi za Halmashauri za Mji/Wilaya/Manispaa/Jiji (asilimia 42).

Jedwali Na. 19.10 pia linaonesha kuwa wamiliki wa mashamba wa Tanzania Bara wanatumia wastani wa siku sita (6) katika kupata hati miliki na inawagharimu wastani wa Shilingi 243,793 kupata hati hiyo. Aidha, wamiliki wa mashamba wa Zanzibar wanatumia wastani wa siku 10 katika kupata hati miliki na inagharimu kiasi cha 203,492 kupata hati miliki.

Jedwali Na. 19. 10: Mgawanyo wa Wamiliki wa Mashamba kwa Aina ya taasisi, Wastani wa, Muda na Gharama Zilizotumika katika Kupata Hati miliki na Eneo Tanzania Bara na Zanzibar, 2018.

Taasisi	Tanzania Bara					Zanzibar				
	Asilimia/Idadi	Muda (Siku)	Gharama			Asilimia/Idadi	Muda (Siku)	Gharama		
			Ofisi	Ufuatiliaji	Jumla			Ofisi	Ufuatiliaji	Jumla
Ofisi ya Serikali ya kijiji/Mtaa	59.8	4	5,155	4,154	9,309	33.9	4	5,199	7,408	12,607
Ofisi ya kata/Shehia	55.9	4	5,070	4,310	9,380	60.9	5	5,272	5,858	11,130
Halimashauri ya Mji/wilaya/manispaa/jiji	57.4	20	466,712	13,293	480,005	42	27	497,598	11,785	509,383
Msajili wa nyaraka - Zanzibar	0.0	0	0	0	0	69.8	23	199,764	15,179	214,943
Wakala wa Taifa wa nyumba (THB)	24.6	4	4,727	2,807	7,534	33.1	5	4,784	2,724	7,508
Wizara ya Ardhi/Msajili wa Ardhi Zanzibar	0.1	1	198,565	20,008	218,573	35.5	4	658,533	2,652	661,185
Kampuni Binafsi	24.1	5	734,968	2,992	737,960	0.0		0	0	0
Bodi ya Uhaulishaji ardhi Zanzibari	0.0	0	0	0	0	5.2	3	3,363	4,323	7,686
Idadi/Wastani Siku/Gharama	**635,921**	**6**	**235,866**	**7,927**	**243,793**	**6,767.00**	**10**	**196,359**	**7,133**	**203,492**

19.2.10 Taasisi, Muda na Gharama Zilizotumiwa na Wamiliki wa Mashamba katika kupata Hati ya Shamba, kwa Mkoa

Uchambuzi wa taasisi zinazohusika katika upatikanaji wa hati umefanyika katika mikoa yote ya Tanzania Bara na Zanzibar ili kubaini hali ya upatikanaji wa hati katika mikoa hiyo. Kiambatisho Na. C9 kinaonesha mgawanyo wa wamiliki wa rasilimali shamba kwa taasisi zilizotoa huduma, muda na gharama zilizotumika katika kufuatilia na kupata hati. Ofisi ya Kata na Halmashauri ndizo zimehudumia wamiliki wa rasilimali shamba kwa asilimia kubwa katika kupata hati ya shamba katika mikoa mbalimbali, Tanzania Bara. Mikoa ambayo ilikuwa na wamiliki wengi zaidi walipata huduma kupitia Ofisi za Kata ni mikoa ya Lindi (asilimia 100), Mara (asilimia 100), Simiyu (asilimia 100), Kaskazini Unguja (asilimia 100), Arusha (asilimia 80) na Geita (asilimia 80).

Mikoa inayoongoza kwa kuwa na wamiliki wengi wa mashamba waliopitia katika Ofisi za Halmashauri za Miji/Wilaya/Manispaa/Jiji ni Lindi (asilimia 100), Ruvuma (asilimia 70), Mwanza na Mara (asilimia 67 kila mmoja).

Kwa upande wa Zanzibar, mkoa inayoongoza kwa kutumia Ofisi za Shehia katika hati miliki za mashamba ni Kaskazini Unguja (asilimia 100) na Mijini Mangaribi (asilimia 75), ambapo mikoa inayoongoza kwa kutumia Ofisi za Halmashauri za Miji/Wilaya/Manispaa/Jiji ni Kaskazini Unguja (asilimia 100), Kaskazini Pemba (asilimia 67) na Kusini Pemba (asilimia

61). Wamiliki wengi wa Zanzibar wanaotumia Ofisi za Msajili wa Nyaraka watatoka katika mikoa ya Kaskazini Unguja na Mjini Magharibi (Kiambatisho Na. C.9).

SURA YA 20

VIKWAZO KATIKA KURASIMISHA RASILIMALI

Mhutasari

- *Wamiliki wa rasilimali wa Tanzania Bara walikutana na vikwazo vikuu vitatu wakati wa kufuatilia hati ambavyo ni utaratibu huchukua muda mrefu (asilimia 16), taratibu zinahusisha taasisi nyingi (asilimia 15) na gharama kubwa za upimaji (asilimia 15). Aidha, kikwazo cha rushwa (asilimia 13) pia kimetajwa;*
- *Wamiliki wa rasilimali wa Zanzibar walikutana na vikwazo vikuu viwili wakati wa kufuatilia hati ambavyo ni Kuombwa rushwa(asilimia 19) na Taratibu zinahusisha taasisi nyingi (asilimia 17);*
- *Wamiliki wa rasilimali wa Tanzania Bara (asilimia 69) na Zanzibar (asilimia 59) wanakosa elimu kuhusu umuhimu wa vibali vya ujenzi.*

Moja ya madhumuni ya kufanya Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi nchini ni kubaini vikwazo vinavyozuia wananchi kurasimisha shughuli za kiuchumi na rasilimali wanazozimiliki. Sura hii inaelezea matokeo ya utafiti kuhusu vikwazo wanavyokabiliana navyo wamiliki wa rasilimali katika kurasimisha rasilimali za viwanja, majengo au mashamba. Utafiti umebanisha vikwazo vya urasimishaji wa rasilimali katika upimaji ardhi na ufuatiliaji na upatikanaji wa hati za viwanja, mashamba na vibali vya ujenzi. Vikwazo hivi vimeainishwa kulingana na aina ya rasilimali inayomilikiwa katika maeneo ya mijini na vijijini kwa Tanzania Bara na Zanzibar. Utambuzi wa vikwazo hivi utaiwezesha Serikali pamoja na wadau wengine wa maendeleo kuweka mikakati ya namna bora ya kuondokana na vikwazo hivyo. Aidha, mgawanyo wa wamiliki wanaokumbana na vikwazo vya urasimishaji rasilimali umebainishwa pia kwa ngazi ya mikoa ya Tanzania Bara na Zanzibar.

20.1 Mgawanyo wa Vikwazo vya Ufuatiliaji wa Hati Miliki

Wamiliki wa rasilimali wenye hati au waliowahi kufuatilia hati walihojiwa juu ya kikwazo kikuu walichokabiliana nacho wakati wa ufuatiliaji hati za rasilimali zao. Aidha, vikwazo vya hati za viwanja vyenye majengo, hati za viwanja pekee na hati za mashamba vimebainishwa kwa Eneo Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar.

20.1.1 Mgawanyo wa wamiliki kwa aina ya Vikwazo katika ufuatiliaji na upatikanaji wa Hati za Viwanja vyenye Majengo kwa Eneo

Jedwali Na. 20.1 linaonesha mgawanyo wa wamiliki kwa aina ya vikwazo katika ufuatiliaji na upatikanaji wa hati za viwanja vyenye majengo kwa Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar. Matokeo yanaonesha kwamba kwa Tanzania kikwazo cha hati kuchukua muda mrefu kimejitokeza zaidi katika maeneo ya mijini (asilimia 17) ikilinganishwa na maeneo ya

vijijini ambako kikwazo hicho kimewapata asilimia 15 ya wamiliki. Aidha, kikwazo cha ufuatiliaji na upatikanaji wa hati za viwanja vyenye majengo kuhusisha taasisi nyingi kimebainika zaidi katika maeneo ya vijijini (asilimia 18) ambapo mijini ni asilimia 14. Kikwazo cha gharama kubwa za upimaji kimejitokeza zaidi vijijini(asilimia 17) ililinganishwa asilimia 14 kwa maeneo ya mijini.

Kikwazo cha ufuatiliaji na upatikanaji wa hati kuchukua muda mrefu kimejitokeza Tanzania Bara (asilimia 17) ambapo kwa maeneo ya vijijini kikwazo kikuu kuwa ni taratibu za ufuatiliaji na upatikanaji wa hati kuhusisha taasisi nyingi(asilimia 18).

Kwa upande wa Zanzibar, takwimu zimebainisha kwamba kikwazo kikuu katika maeneo ya mijini ni kuombwa rushwa (asilimia 18) kikifuatiwa na kikwazo cha taratibu za ufuatiliaji na upatikanaji wa hati kuhusisha taasisi nyingi (asilimia 17). Kwa upande wa vijijini kikwazo kikuu kimeonekana kuwa ni ufuatiliaji wa hati kuchukua muda mrefu (asilimia 31) kikifuatiwa na kikwazo cha kuombwa rushwa (asilimia 20). Aidha, wamiliki wa rasilimali wa Zanzibar waliohojiwa katika maeneo ya vijijini walisema kwamba gharama kubwa za hati si kikwazo kwao(Jedwali Na. 20.1).

Jedwali Na. 20.1: Mgawanyo wa wamiliki (asilimia) kwa aina ya Vikwazo vya Ufuatiliaji na Upatikanaji wa Hati za Viwanja vyenye Majengo na Eneo Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Vikwazo	Tanzania			Tanzania Bara			Zanzibar		
	Asilimia Mjini na Vijijini	Asilimia Mijini	Asilimia Vijijini	Asilimia Mjini na Vijijini	Asilimia Mijini	Asilimia Vijijini	Asilimia Mjini na Vijijini	Asilimia Mijini	Asilimia Vijijini
Sheria na kanuni zake ni ngumu	13.7	14.3	12.8	13.7	14.3	12.9	12.4	15.2	5.6
Taratibu zinahusisha taasisi nyingi	15.4	13.9	17.9	15.4	13.8	18	16.7	17.2	15.6
Huchukua muda mrefu	16.1	16.7	15.3	16.1	16.8	15.1	16.2	10.5	30.6
Gharama kubwa za kupata hati	13.1	13.5	12.4	13.2	13.6	12.6	7.5	10.5	0
Gharama kubwa za upimaji	14.8	13.6	16.8	14.8	13.6	16.8	13.6	12	17.4
Huduma hupatikana mbali	13.5	14.4	12	13.5	14.4	12.1	14.8	16.4	10.8
Kuombwa rushwa	13.3	13.7	12.8	13.2	13.6	12.6	18.7	18.2	20
Asilimia	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**
Jumla	**1,094,951**	**673,508**	**421,443**	**1,071,369**	**656,646**	**414,723**	**23,582**	**16,862**	**6,720**

20.1.2 Mgawanyo wa wamiliki kwa aina ya vikwazo vya Ufuatiliaji na Upatikanaji wa Hati Miliki na Eneo

Mgawanyo wa vikwazo vya ufuatiliaji na upatikanaji wa hati miliki za viwanja katika maeneo ya mijini na vijijini kwa upande wa Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar umeainishwa katika Jedwali Na. 20.2. Jedwali linabainisha kwamba kikwazo cha huduma ya ufuatiliaji na upatikanaji wa hati za viwanja kupatikana mbali kimejitokeza zaidi kitaifa

katika maeneo ya mijini (asilimia 17) ikilinganishwa na maeneo ya vijijini (asilimia 10). Kikwazo cha kuombwa rushwa kimebainika kufanana katika maeneo ya mijini na vijijini (asilimia 16). Kikwazo cha ufuatiliaji na upatikanaji wa hati za viwanja kuchukua muda mrefu kimejitokeza zaidi katika maeneo ya vijijini (asilimia 19). Kwa upande wa Tanzania Bara, kikwazo cha huduma ya hati za viwanja kupatikana mbali kimejitokeza zaidi katika maeneo ya mijini (asilimia 18) ambapo kwa maeneo ya vijijni kikwazo kikuu kimebainika kuwa ni huduma hizo huchukua muda mrefu (asilimia 19).

Kwa upande wa Zanzibar, takwimu zinaonesha kuwa wamiliki wa rasilimali katika maeneo ya vijijini wanakumbana na vikwazo vya huduma za kupata hati huchukua muda mrefu (asilimia 32) ikifuatiwa na gharama kubwa za kupata hati (asilimia 29) ikilinganishwa na vikwazo vikuu kwa upande wa mijini ambavyo ni gharama kubwa za upimaji (asilimia 26) na gharama kubwa za kupata hati (asilimia 18).

Jedwali Na. 20.2: Mgawanyo wa wamiliki kwa aina ya Vikwazo vya Ufuatiliaji na Upatikanaji wa Hati za Viwanja na Eneo Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Vikwazo	Asilimia Mjini na Vijijini	Asilimia Mijini	Asilimia Vijijini
Tanzania			
Sheria na kanuni zake ni ngumu	13.9	12.9	15.3
Taratibu zinahusisha taasisi nyingi	12.2	11.9	12.7
Huchukua muda mrefu	17.1	15.8	19.0
Gharama kubwa za kupata hati	12.6	11.5	14.3
Gharama kubwa za upimaji	14.1	15.0	12.7
Huduma hupatikana mbali	14.2	17.2	9.6
Kuombwa rushwa	16.0	15.7	16.4
Asilimia	**100.0**	**100**	**100**
Jumla	**555,854**	**334,360**	**221,494**
Tanzania Bara			
Sheria na kanuni zake ni ngumu	13.8	13.0	15.0
Taratibu zinahusisha taasisi nyingi	12.2	11.9	12.8
Huchukua muda mrefu	17.0	15.8	18.7
Gharama kubwa za kupata hati	12.4	11.4	13.9
Gharama kubwa za upimaji	14.0	14.7	12.9
Huduma hupatikana mbali	14.4	17.5	9.9
Kuombwa rushwa	16.2	15.8	16.8
Asilimia	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Jumla	**542,841**	**326,620**	**216,221**
Zanzibar			
Sheria na kanuni zake ni ngumu	17.3	11.2	26.2
Taratibu zinahusisha taasisi nyingi	10.6	13.2	6.7
Huchukua muda mrefu	20.6	13.2	31.5
Gharama kubwa za kupata hati	22.4	18.1	28.9
Gharama kubwa za upimaji	18.5	26.4	6.7
Huduma hupatikana mbali	3.8	6.4	0
Kuombwa rushwa	6.8	11.5	0
Asilimia	**100.0**	**100**	**100**
Jumla	**13,013**	**7,740**	**5,273**

20.1.3 Mgawanyo wa wamiliki kwa aina ya Vikwazo vya Ufuatiliaji na Upatikanaji wa Hati za Mashamba na Eneo, 2018

Jedwali Na. 20.3 linaonesha mgawanyo wa wamiliki kwa aina ya vikwazo vya ufuatiliaji na upatikanaji wa hati za mashamba kwa Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar. Matokeo yanaonesha kwamba kitaifa kikwazo cha ufuatiliaji na upatikanaji wa hati kuchukua muda mrefu kimebainika kuwa ni kikwazo kikuu kwa maeneo ya mijini (asilimia 20) na vijijini (asilimia 18). Aidha, kikwazo cha kuombwa rushwa kimebainika kwa asilimia 17 mijini, asilimia 13 vijijini. Matokeo haya yanafanana na ya Tanzania Bara.

Kwa upande wa Zanzibar, takwimu zimebainisha kwamba katika maeneo ya mijini, wamiliki wa rasilimali waliohojiwa walisema kuwa vikwazo vikuu walivyokumbana navyo ni gharama kubwa za upatikanaji wa hati, huduma za hati kupatikana mbali na kuombwa rushwa (asilimia 33 kila kimoja) ikilinganishwa na Vijijini ambapo vikwazo vikuu walivyokutana navyo wamiliki ni huduma za hati kupatikana mbali (asilimia 20) na taratibu za hati kuchukua muda mrefu (asilimia 19).

Jedwali Na. 20.3: Mgawanyo wa Vikwazo vya Ufuatiliaji na Upatikanaji wa Hati ya Shamba na Eneo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Vikwazo	Asilimia Mjini na Vijijini	Asilimia Mijini	Asilimia Vijijini
Tanzania			
Sheria na kanuni zake ni ngumu	13.1	13.4	13.0
Taratibu zinahusisha taasisi nyingi	16.0	12.7	17.3
Huchukua muda mrefu	18.7	19.5	18.4
Gharama kubwa za kupata hati	12.4	12.6	12.3
Gharama kubwa za upimaji	12.3	10.4	13.1
Huduma hupatikana mbali	13.2	15.1	12.5
Kuombwa rushwa	14.2	16.5	13.4
Asilimia	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Jumla	**667,666**	**185,840**	**481,826**
Tanzania Bara			
Sheria na kanuni zake ni ngumu	13.1	13.5	13.0
Taratibu zinahusisha taasisi nyingi	16.1	12.8	17.3
Huchukua muda mrefu	18.8	19.6	18.4
Gharama kubwa za kupata hati	12.4	12.4	12.4
Gharama kubwa za upimaji	12.4	10.4	13.1
Huduma hupatikana mbali	13.1	15	12.4
Kuombwa rushwa	14.2	16.3	13.3
Asilimia	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Jumla	**660,899**	**184,305**	**476,594**
Zanzibar			
Sheria na kanuni zake ni ngumu	10.4	0.0	13.5
Taratibu zinahusisha taasisi nyingi	12.9	0.0	16.6
Huchukua muda mrefu	14.9	0.0	19.2
Gharama kubwa za kupata hati	13.1	33.4	7.2
Gharama kubwa za upimaji	5.5	0.0	7.2
Huduma hupatikana mbali	23.1	33.4	20
Kuombwa rushwa	20.1	33.4	16.2
Asilimia	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Jumla	**6,767**	**1,535**	**5,232**

20.2 Vikwazo Wanavyokutana Navyo Wamiliki wa Rasilimali katika Upimaji Viwanja na Mashamba

Utafiti ulitaka kujua ni vikwazo gani vikuu wanavyokutana navyo wamiliki wa mashamba na majengo wakati wa kupimiwa rasilimali zao. Vikwazo hivyo vimechambuliwa kwa makundi kama ifuatavyo: sheria na kanuni zake ni ngumu; taratibu zinahusisha taasisi nyingi; huchukua muda mrefu; gharama kubwa za kupata hati; mgogoro wa ardhi; hakuna umuhimu; nina barua ya mtendaji wa mtaa/kijiji/shehia na inatosha, sijapata taarifa juu ya usajili na sababu ya huduma kuwa mbali. matokeo yamechambuliwa kwa maeneo na aina ya rasilimali.

20.2.1 Vikwazo vya Upimaji Viwanja kwa Eneo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar

Wamiliki wa viwanja ambavyo havijapimwa wala kuombewa hati walihojiwa juu ya kikwazo kikuu kilichosababisha kutopimiwa viwanja vyao. Matokeo ya mgawanyo wa vikwazo vya upimaji wa viwanja kwa maeneo ya mijini na vijijini yameonesha kwamba kati ya wamiliki 1,041,005 wanaomiliki viwanja ambavyo havijapimwa wala kuombewa hati, asilimia 14 ya wamiliki wa mijini na asilimia 14 ya wamiliki wa vijijini bado hawajapata taarifa juu ya usajili. Aidha, asilimia 12 ya wamiliki wa vijijini walibainisha kuwa wana barua ya Mtendaji wa Kata/kijiji/Mtaa na inatosha. Kikwazo cha migogoro ya ardhi kimebainika kwa pande zote za mijini na vijijini kwa asilimia 12. Hali kama hii imejitokeza pia kwa upande wa Tanzania Bara (Jedwali Na. 20.4).

Kwa upande wa Zanzibar, matokeo yanaonesha kwamba vikwazo vikuu vya upimaji viwanja katika maeneo ya mijini ni kutokuwa na taarifa juu ya usajili (asilimia 21) na kutoona umuhimu wa kupima viwanja na gharama kubwa za upimaji viwanja (asilimia 18 kila moja). Vikwazo vikuu vilivyobainika kwa wamiliki wa vijijini ni pamoja na kutokuwa na taarifa juu ya usajili (asilimia 18) na wamiliki kuwa na barua ya Mtendaji wa Kata/Shehia na kuhesabu kwamba barua hiyo inatosha (asilimia 18). Migogoro ya ardhi imejitokeza kama kikwazo kwa vijijini kwa asilimia 16 (Jedwali Na. 20.4).

Jedwali Na.20.4: Mgawanyo wa wamiliki kwa aina ya Vikwazo vya Upimaji wa Viwanja na Eneo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar 2018.

Sababu za Vikwazo	Idadi	Asilimia Mjini na Vijijini	Asilimia Mijini	Asilimia Vijijini
Tanzania				
Sheria na kanuni zake ni ngumu.	111,792	10.7	10.7	11.7
Taratibu zinahusisha taasisi nyingi	105,160	10.1	10.1	9.4
Huchukua muda mrefu	114,950	11.0	11.0	11.3
Gharama kubwa za kupata hati	102,130	9.8	9.8	9.3
Mgogoro wa ardhi	125,682	12.1	12.1	12.2
Hakuna umuhimu	123,402	11.9	11.9	11.7
Nina barua ya Mtendaji wa Mtaa/Kijiji/Shehia na inatosha	118,252	11.4	11.4	11.6
Sijapata taarifa juu ya usajili	148,391	14.3	14.3	13.8
Huduma kuwa mbali	91,247	8.8	8.8	9.0
Asilimia		**100.0**	**100.0**	**100.0**
Jumla	**1,041,005**	**1,041,005**	**313,112**	**727,893**
Tanzania Bara				
Sheria na kanuni zake ni ngumu.	108,364	10.8	8.1	11.9
Taratibu zinahusisha taasisi nyingi	102,188	10.1	12.2	9.3
Huchukua muda mrefu	112,317	11.1	11.0	11.2
Gharama kubwa za kupata hati	97,618	9.7	10.6	9.3
Mgogoro wa ardhi	120,558	12.0	11.6	12.1
Hakuna umuhimu	119,108	11.8	11.8	11.8
Nina barua ya Mtendaji wa Mtaa/Kijiji/Shehia na inatosha	115,153	11.4	11.2	11.5
Sijapata taarifa juu ya usajili	141,812	14.1	15.0	13.7
Huduma kuwa mbali	90,223	9.0	8.5	9.1
Asilimia		100.0	**100**	**100**
Jumla	**1,007,342**	**1,007,342**	**294,116**	**713,226**
Zanzibar				
Sheria na kanuni zake ni ngumu.	3,427	10.2	14.5	4.6
Taratibu zinahusisha taasisi nyingi	2,972	8.8	4.7	14.2
Huchukua muda mrefu	2,634	7.8	3.7	13.1
Gharama kubwa za kupata hati	4,512	13.4	17.9	7.5
Mgogoro wa ardhi	5,124	15.2	14.5	16.2
Hakuna umuhimu	4,294	12.8	18.1	5.8
Nina barua ya Mtendaji wa Mtaa/Kijiji/Shehia na inatosha	3,099	9.2	2.7	17.6
Sijapata taarifa juu ya usajili	6,579	19.5	21.1	17.5
Huduma kuwa mbali	1,023	3.0	2.7	3.5
Asilimia		100.0	**100**	**100**
Jumla	**33,663**	**33,663**	**18,996**	**14,667**

20.2.2 Vikwazo vya Upimaji na Uombaji Hati za Viwanja kwa Mkoa.

Katika urasimishaji rasilimali ardhi, upimaji ardhi ndiyo jambo la msingi kabla ya uombaji wa hati ya kiwanja kilichopimwa hufanyika. Wananchi wamekuwa wakipata vikwazo mbalimbali pindi wanapohitaji huduma ya kupimiwa ardhi kwa ajili ya viwanja. Jedwali Na. 20.5 linaonesha mgawanyo wa wamiliki kwa aina ya vikwazo vya upimaji wa viwanja kati ya Mkoa mmoja na mwingine kwa Tanzania Bara na Zanzibar.

Jedwali Na. 20.5 linaonesha kuwa wamiliki wa rasilimali wa Mkoa wa Simiyu wametaja kikwazo kikuu kuwa ni upimaji kuchukua muda mrefu (asilimia 33), kikifuatiwa na gharama kubwa za kupata hati (asilimia 22) na gharama kubwa za upimaji (asilimia 22). Gharama kubwa za kupata hati zimeonekana kikwazo katika mikoa ya Geita (asilimia 26), Rukwa (asilimia 25) na Njombe (asilimia 22). Kikwazo kingine kikubwa ni taratibu za upimaji kuhusisha taasisi nyingi ambapo kikwazo hiki kimeonekana kuwa kikubwa katika mikoa ya Lindi (asilimia 38), Singida (asilimia 29) na Kigoma (asilimia 25).

Wamiliki wa waliohojiwa juu ya vikwazo vya kupimiwa viwanja na kuomba hati wakataja kuwa kikwazo kikwazo kikuu ni huduma kupatikana mbali ni wa mikoa ya Shinyanga (asilimia 33), Tabora (asilimia 23), Njombe (asilimia 22) na Mara na Mbeya asilimia 21 kila mmoja. Kikwazo cha sheria na kanuni zake kuwa ngumu kimeonekana ni kikwazo kikubwa kwa wamiliki wa rasilimali katika mikoa ya Kigoma (asilimia 25), Ruvuma (asilimia 21), Tabora (asilimia 19) na Singida (asilimia 18).

Aidha kuombwa Rushwa ili kupimiwa ardhi na kupatiwa hati imeonekana ni kikwazo kikubwa katika mikoa ya Kusini Unguja (asilimia 33), Songwe (asilimia 32), Rukwa (asilimia 25), Mjini Magharibi (asilimia 24), na Pwani (asilimia 20).Vikwazo hivi vinavyokwamisha upimaji wa rasilimali ardhi na upatikanaji wa hati miliki Tanzania (Jedwali Na 20.5)

Jedwali Na. 20.5: Mgawanyo wa wamiliki waliopata Vikwazo vya Upimaji na Uombaji Hati za Viwanja kwa Aina ya Kikwazo na Mkoa, 2018.

Mkoa	Idadi ya wamiliki waliopata vikwazo	Asilimia	Aina ya Vikwazo vya Upimaji								
			Jumla	Sheria na kanuni zake ni ngumu	Taratibu zinahusisha taasisi nyingi	Huchukua muda mrefu	Gharama kubwa za kupata hati	Gharama kubwa za upimaji	Huduma hupatikana mbali	Kuombwa rushwa	Nyingine
Tanzania Bara											
Dodoma	76,170	7.1	100.0	12.3	13.6	17.3	17.3	16.0	12.3	11.1	0.0
Arusha	71,175	6.6	100.0	15.5	13.4	16.5	7.2	15.5	18.6	13.4	0.0
Kilimanjaro	113,958	10.6	100.0	15.1	15.1	9.4	12.3	19.8	13.2	15.1	0.0
Tanga	22,263	2.1	100.0	13.3	20.0	20.0	6.7	16.7	13.3	10.0	0.0
Morogoro	36,513	3.4	100.0	7.9	23.7	21.1	10.5	7.9	15.8	13.2	0.0
Pwani	8,840	0.8	100.0	10.0	10.0	20.0	10.0	20.0	10.0	20.0	0.0
Dar es Salaam	255,136	23.8	100.0	15.7	15.7	15.7	15.7	12.9	13.9	10.4	0.0
Lindi	7,772	0.7	100.0	12.5	37.5	12.5	12.5	0.0	12.5	12.5	0.0
Mtwara	25,609	2.4	100.0	9.1	13.6	27.3	4.5	18.2	13.6	13.6	0.0
Ruvuma	20,688	1.9	100.0	20.8	4.2	25.0	20.8	4.2	8.3	16.7	0.0
Iringa	33,179	3.1	100.0	11.8	8.8	32.4	8.8	17.6	5.9	14.7	0.0
Mbeya	23,239	2.2	100.0	13.8	3.4	24.1	13.8	10.3	20.7	13.8	0.0
Singida	26,610	2.5	100.0	17.9	28.6	10.7	10.7	7.1	10.7	14.3	0.0
Tabora	27,509	2.6	100.0	19.2	19.2	19.2	0.0	15.4	23.1	3.8	0.0
Rukwa	6,376	0.6	100.0	8.3	8.3	8.3	25.0	8.3	16.7	25.0	0.0
Kigoma	12,317	1.1	100.0	25.0	25.0	12.5	12.5	12.5	0.0	12.5	0.0
Shinyanga	4,077	0.4	100.0	16.7	0.0	16.7	0.0	33.3	33.3	0.0	0.0
Kagera	30,466	2.8	100.0	3.4	20.7	10.3	20.7	13.8	13.8	17.2	0.0
Mwanza	131,191	12.2	100.0	13.7	15.3	16.8	13.0	13.7	11.5	16.0	0.0
Mara	30,490	2.8	100.0	16.7	12.5	4.2	12.5	20.8	20.8	12.5	0.0
Manyara	43,072	4.0	100.0	7.1	16.1	17.9	12.5	21.4	14.3	10.7	0.0
Njombe	5,800	0.5	100.0	0.0	11.1	11.1	22.2	22.2	22.2	11.1	0.0
Katavi	12,651	1.2	100.0	12.0	20.0	12.0	12.0	12.0	8.0	24.0	0.0
Simiyu	7,742	0.7	100.0	11.1	0.0	33.3	22.2	22.2	0.0	11.1	0.0
Geita	20,655	1.9	100.0	10.5	15.8	10.5	26.3	15.8	10.5	10.5	0.0
Songwe	17,868	1.7	100.0	10.5	15.8	10.5	10.5	15.8	5.3	31.6	0.0
Jumla	**1,071,369**	**100.0**	**100.0**	**13.7**	**15.4**	**16.1**	**13.2**	**14.8**	**13.5**	**13.2**	**0.0**
Zanzibar											
Kaskazini Unguja	1,768	7.5	100.0	0.0	20.0	40.0	0.0	0.0	40.0	0.0	0.0
Kusini Unguja	4,038	17.1	100.0	0.0	16.7	33.3	0.0	16.7	0.0	33.3	0.0
Mjini Magharibi	12,794	54.3	100.0	20.0	16.0	8.0	8.0	12.0	12.0	24.0	0.0
Kaskazini Pemba	3,002	12.7	100.0	12.5	12.5	25.0	25.0	0.0	25.0	0.0	0.0
Kusini Pemba	1,980	8.4	100.0	0.0	25.0	0.0	0.0	50.0	25.0	0.0	0.0
Jumla	**23,582**	**100.0**	**100.0**	**12.4**	**16.7**	**16.2**	**7.5**	**13.6**	**14.8**	**18.7**	**0.0**

20.2.3 Vikwazo vya Upimaji na Uombaji wa Hati za Mashamba, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar

Wamiliki 3,671,279 wa mashamba ambayo hayajapimwa wala kuombewa hati walihojiwa juu ya kikwazo kikuu kilichosababisha kutopimiwa mashamba yao na hivyo kushindwa kuomba Hati. Jedwali Na. 20.6 linaonesha kwamba kwa Tanzania, vikwazo vikuu vya upimaji wa mashamba katika maeneo ya mijini gharama kubwa ya upimaji (asilimia 13), utaratibu wa upimaji kuhusisha taasisi nyingi (asilimia 12) na wamiliki kutokuwa na taarifa

juu ya usajili wa mashamba (asilimia 12), pamoja na migogoro ya ardhi na huduma kuwa mbali (asilimia 11 kila moja). Kwa maeneo ya vijijini matokeo yanabainisha kwamba vikwazo vikuu vya upimaji mashamba ni pamoja na kutokuwa na taarifa juu ya upimaji (asilimia 13), kutoona umuhimi wa kupima mashamba (asilimia 13) na ugumu wa sheria na kanuni za upimaji wa mashamba (asilimia 11 kila moja). Hali kama hii imejitokeza vile vile upande wa Tanzania Bara (Jedwali Na. 20.6)

Kwa upande wa Zanzibar matokeo yamebainisha kwamba kwa maeneo ya mijini, kikwazo kikubwa cha upimaji wa mashamba ni utaratibu wa kupimiwa kuchukua muda mrefu kwa (asilimia 18), kikifuatiwa na kikwazo cha huduma kupatikana mbali (asilimia 14), sheria na kanuni za upimaji kuwa ngumu na kuona kuwa mmiliki akiwa na barua ya mtendaji wa mtaa/kijiji/shehia inatosha (asilimia 12) na kutokupata taarifa juu ya upimaji (asilimia 11). Vikwazo hivi vya mijini vimejitokeza pia katika maeneo ya vijijini Zanzibar kama vikwazo vikuu vya upimaji mashamba (Jedwali Na. 20.6).

Jedwali Na. 20.6: Mgawanyo wa wamiliki kwa Aina ya Vikwazo vya Upimaji wa Mashamba na Eneo Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Vikwazo	Mjini na Vijijini	Mijini	Vijijini
Tanzania			
Sheria na kanuni zake ni ngumu.	11.0	11.4	10.9
Taratibu zinahusisha taasisi nyingi	10.3	12.3	9.9
Huchukua muda mrefu	10.5	9.4	10.8
Gharama kubwa za kupata hati	10.8	12.5	10.4
Mgogoro wa ardhi	10.3	11.1	10.2
Hakuna umuhimu	12.1	9.8	12.6
Nina barua ya Mtendaji wa Mtaa/Kijiji/Shehia na inatosha	11.2	10.6	11.3
Sijapata taarifa juu ya usajili	12.5	11.8	12.6
Huduma kuwa mbali	11.2	11.0	11.3
Nyingine	0.1	0.2	0.1
Asilimia	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Jumla	**3,671,279**	**635,354**	**3,035,925**
Tanzania Bara			
Sheria na kanuni zake ni ngumu.	11.0	11.4	10.9
Taratibu zinahusisha taasisi nyingi	10.3	12.3	9.9
Huchukua muda mrefu	10.4	9.2	10.6
Gharama kubwa za kupata hati	10.8	12.8	10.4
Mgogoro wa ardhi	10.3	11.1	10.2
Hakuna umuhimu	12.2	10.0	12.6
Nina barua ya Mtendaji wa Mtaa/Kijiji/Shehia na inatosha	11.2	10.5	11.3
Sijapata taarifa juu ya usajili	12.5	11.8	12.7
Huduma kuwa mbali	11.2	10.8	11.3
Nyingine	0.1	0.2	0.1
Asilimia	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Jumla	**3,599,244**	**611,540**	**2,987,704**
Zanzibar			
Sheria na kanuni zake ni ngumu.	11.6	11.6	11.9

Vikwazo	Mjini na Vijijini	Mijini	Vijijini
Taratibu zinahusisha taasisi nyingi	8.5	8.5	6.6
Huchukua muda mrefu	17.8	17.8	19.6
Gharama kubwa za kupata hati	9.1	9.1	10.1
Mgogoro wa ardhi	9.1	9.1	8.8
Hakuna umuhimu	6.8	6.8	7.6
Nina barua ya Mtendaji wa Mtaa/Kijiji/Shehia inatosha	11.7	11.7	11.1
Sijapata taarifa juu ya usajili	11.4	11.4	11.5
Huduma kuwa mbali	14.0	14	12.8
Nyingine	0.0	0.0	0.0
Asilimia	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Jumla	**72,035**	**23,814**	**48,221**

20.3.4 Vikwazo vya Upimaji na Uombaji Hati za Mashamba kwa Mkoa

Vikwazo vya upimaji na uombaji hati za mashamba vimechambuliwa kwa kila mkoa Tanzania Bara na Zanzibar. Jedwali Na. 20.7. Matokeo yhayo yanaonesha kwamba kikwazo cha ugumu wa sheria na kanuni za upimaji na uombaji hati za mashamba kimejitokeza zaidi katika Mkoa wa Tabora (asilimia 50) na ukifuatiwa na Mkoa wa Njombe (asilimia 22) na Mkoa wa Mwanza (asilimia 21). Kikwazo cha taratibu za upimaji na uombaji hati za mashamba kuhusisha taasisi nyingi kimejitokeza zaidi katika Mkoa wa Simiyu (asilimia 100), ukifuatiwa na mkoa wa Lindi (asilimia 50) na Mkoa wa Mara (asilimia 33).

Aidha, kikwazo cha upimaji wa mashamba na uombaji wa hati kuchukua muda mrefu kimebainika zaidi katika Mkoa wa Tanga (asilimia 60), ukifuatiwa na Mkoa wa Geita (asilimia 50) na Mkoa wa Mtwara (asilimia 40). Asilimia 50 ya wamiliki wa Mkoa wa Shinyanga, asilimia 40 ya wamiliki wa Mkoa Pwani, asilimia 29 ya wamiliki wa Mkoa wa Pwani walisema kikwazo kikuu ni gharama kubwa za kupata hati.

Kwa upande wa Zanzibar, matokeo ya utafiti yanaonesha kwamba kikwazo kikuu cha upimaji na utoaji wa hati za mashamba ni kuwa mbali kimebainika zaidi katika mkoa wa Kusini Unguja (asilimia 100), ukifuatiwa na mikoa ya Mjini Magharibi na Kaskazini Pemba (asilimia 25 kila mmoja). Kikwazo cha ugumu wa sheria na kanuni za upimaji na uombaji wa hati za mashamba kilitajwa kuwa kikwazo kikuu katika Mkoa wa Kaskazini Unguja (asilimia 67).

Katika mikoa ya Kaskazini Unguja na Kusini Pemba (asilimia 33) ya watu waliohojiwa walisema rushwa imekuwa ni kikwazo kikuu katika kupima na kuomba hati za mashamba katika mikoa yao (Jedwali Na. 20.7).

Jedwali Na. 20.7: Mgawanyo wa Wamiliki wa Rasilimali kwa Aina ya Vikwazo vya Upimaji na Ufuatiliaji Hati ya Shamba, Tanzania Bara, Zanzibar na Mkoa, 2018

Mikoa	Idadi ya wamiliki wa Raslimali	Asilimia	Aina ya vikwazo								
			Jumla	Sheria na kanuni zake ni ngumu	Taratibu zinahusisha taasisi nyingi	Huchukua muda mrefu	Gharama kubwa za kupata hati	Gharama kubwa za upimaji	Huduma hupatikana mbali	Kuombwa rushwa	Nyingine (taja)
Tanzania											
Dodoma	46,078	7.0		8.2	14.3	24.5	12.2	18.4	10.2	12.2	0.0
Arusha	47,695	7.2	100.0	10.8	12.3	20.0	12.3	10.8	13.8	20.0	0.0
Kilimanjaro	119,333	18.1	100.0	15.3	18.9	14.4	9.9	16.2	10.8	14.4	0.0
Tanga	3710	0.6	100.0	0.0	0.0	60.0	20.0	0.0	20.0	0.0	0.0
Morogoro	20,178	3.1	100.0	14.3	19.0	23.8	4.8	19.0	4.8	14.3	0.0
Pwani	6,188	0.9	100.0	14.3	0.0	0.0	28.6	14.3	28.6	14.3	0.0
Dar Es Salaam	73,807	11.2	100.0	13.6	12.3	21.0	14.8	7.4	17.3	13.6	0.0
Lindi	1,943	0.3	100.0	0.0	50.0	0.0	0.0	0.0	0.0	50.0	0.0
Mtwara	11,640	1.8	100.0	0.0	20.0	40.0	0.0	30.0	0.0	10.0	0.0
Ruvuma	26,722	4.0	100.0	9.7	12.9	19.4	16.1	16.1	6.5	19.4	0.0
Iringa	74,165	11.2	100.0	11.8	15.8	21.1	13.2	6.6	19.7	11.8	0.0
Mbeya	12,020	1.8	100.0	6.7	6.7	20.0	13.3	6.7	26.7	20.0	0.0
Singida	9,504	1.4	100.0	10.0	10.0	20.0	20.0	10.0	20.0	10.0	0.0
Tabora	4,232	0.6	100.0	50.0	0.0	0.0	0.0	0.0	25.0	25.0	0.0
Rukwa	2,125	0.3	100.0	0.0	25.0	25.0	0.0	0.0	0.0	50.0	0.0
Kigoma	7,698	1.2	100.0	0.0	20.0	20.0	40.0	0.0	0.0	20.0	0.0
Shinyanga	1,359	0.2	100.0	0.0	0.0	0.0	50.0	0.0	50.0	0.0	0.0
Kagera	43,072	6.5	100.0	12.2	24.4	14.6	12.2	14.6	7.3	14.6	0.0
Mwanza	67,098	10.2	100.0	20.9	16.4	13.4	14.9	10.4	14.9	9.0	0.0
Mara	3,811	0.6	100.0	0.0	33.3	0.0	0.0	66.7	0.0	0.0	0.0
Manyara	47,687	7.2	100.0	16.1	14.5	16.1	8.1	16.1	12.9	16.1	0.0
Njombe	5,800	0.9	100.0	22.2	22.2	11.1	11.1	11.1	22.2	0.0	0.0
Katavi	3,542	0.5	100.0	14.3	28.6	0.0	0.0	0.0	42.9	14.3	0.0
Simiyu	860	0.1	100.0	0.0	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Geita	6,523	1.0	100.0	0.0	16.7	50.0	16.7	0.0	0.0	16.7	0.0
Songwe	14,106	2.1	100.0	13.3	13.3	33.3	13.3	0.0	6.7	20.0	0.0
Jumla	**660,896**	**100.0**	**100.0**	**13.1**	**16.1**	**18.8**	**12.4**	**12.4**	**13.1**	**14.2**	**0.0**
Zanzibar											
Kaskazini Unguja	1,061	15.7	100.0	66.6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	33.4	0.0
Kusini Unguja	673	9.9	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	0.0
Mjini Magharibi	2,047	30.2	100.0	0.0	0.0	25.0	25.0	0.0	25.0	25.0	0.0
Kaskazini Pemba	1,501	22.2	100.0	0.0	25.0	0.0	25.0	25.0	25.0	0.0	0.0
Kusini Pemba	1,485	21.9	100.0	0.0	33.3	33.3	0.0	0.0	0.0	33.3	0.0
Jumla	**6,767**	**100.0**	**100.0**	**10.4**	**12.9**	**14.9**	**13.1**	**5.5**	**23.1**	**20.1**	**0.0**

20.3 Vikwazo vya Ufuatiliaji Vibali vya Ujenzi

Utafiti ulitaka kujua aina ya vikwazo wanavyokutana navyo wamiliki wa majengo wakati wa kufuatilia vibali vya ujenzi, vikwazo hivyo viliwekwa katika makundi yafuatayo: gharama kubwa, Sheria na taratibu ngumu, ukosefu wa elimu kuhusu uhitaji wa vibali, huduma ya vibali kuwa mbali, na vikwazo vingine. Matokeo ya uchambuzi huo yamebainishwa kwa aina ya vikwazo.

20.3.1 Vikwazo vya Ufuatiliaji Vibali vya Ujenzi kwa Maeneo

Wamiliki wa majengo 6,141,986 ambayo hayana vibali vya ujenzi walihojiwa kuhusu vikwazo vikuu vilivyosababisha kujenga majengo bila vibali vya ujenzi. Jedwali Na. 20.8 linaonesha vikwazo vya ufuatiliaji wa vibali vya ujenzi kwa eneo Tanzania Bara.

Kitaifa matokeo ya utafiti yanaonesha kwamba kikwazo cha ukosefu wa elimu juu ya uhitaji wa vibali vya ujenzi kimebainika zaidi katika maeneo ya vijijini (asilimia 71) ukilinganisha na maeneo ya mijini (asilimia 62). Kikwazo cha huduma ya vibali vya ujenzi kupatikana mbali kimebainika kwa maeneo yote ya mijini na vijijini kwa asilimia 13. Hali hii pia imejitokeza kwa upande wa Tanzania Bara ambapo asilimia 62 wamiliki wa mijini na asilimia 71 ya wamiliki wa Vijijni.

Kwa upande wa Zanzibar, kikwazo cha ukosefu wa elimu kuhusu uhitaji wa vibali kimebainika pia ambapo asilimia 60 ya wamiliki wa mijini na asilimia 58 ya wamiliki wa vijijini wametaja kikwazo hicho. Kikwazo cha gharama kubwa ya ufuatiliaji wa vibali vya ujenzi kimebainika zaidi maeneo ya mijini (asilimia 19) ikilinganisha na maeneo ya vijijini (asilimia 16) (Jedwali Na. 20.8).

Jedwali Na. 20.8: Mgawanyo wa Wamiliki (asilimia) kwa Aina ya Vikwazo vya Ufuatiliaji wa Vibali vya Ujenzi na Eneo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Aina ya kikwazo	Jumla	Mijini	Vijijini
Tanzania			
Gharama kubwa	3.0	5.9	2.3
Sheria na taratibu ngumu	10.3	13.6	9.4
Ukosefu wa elimu kuhusu uhitaji wa vibali	69.1	62	70.8
Huduma ya vibali ipo mbali	13.2	13.1	13.2
Sababu za nyingine	4.5	5.5	4.3
Asilimia	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Jumla	**6,141,985**	**1,226,788**	**4,915,197**
Tanzania Bara			
Gharama kubwa	2.8	5.5	2.1
Sheria na taratibu ngumu	10.3	13.7	9.5
Ukosefu wa elimu kuhusu uhitaji wa vibali	69.2	62	71
Huduma ya vibali ipo mbali	13.3	13.2	13.3
Sababu za nyingine	4.4	5.5	4.1
Asilimia	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Jumla	**6,039,346**	**1,190,092**	**4,849,254**
Zanzibar			
Gharama kubwa	16.9	19.1	15.6
Sheria na taratibu ngumu	7.8	7.9	7.8
Ukosefu wa elimu kuhusu uhitaji wa vibali	58.6	60.2	57.7
Huduma ya vibali ipo mbali	7.1	9.4	5.7
Sababu za nyingine	9.6	3.3	13.1
Asilimia	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Jumla	**102,639**	**36,696**	**65,943**

20.3.2 Vikwazo vya Upatikanaji wa Vibali vya Ujenzi, Kimkoa

Mgawanyo wa wamiliki kwa aina ya vikwazo vya upatikanaji wa vibali vya ujenzi umebainishwa kwa kila mikoa ya Tanzania Bara na Zanzibar kujitathmini katika suala la utoaji vibali vya ujenzi kwa wamiliki. Jedwali Na. 20.9 linaonesha mgawanyo wa wamiliki kwa aina ya vikwazo vya upatikanaji wa vibali vya ujenzi kati ya mkoa mmoja hadi mwingine. Matokeo yanaonesha kwamba wamiliki wote waliohojiwa katika mikoa ya Kilimanjaro, Iringa, Kigoma, Njombe, Mwanza, Mara, Manyara na Simiyu walisema kwamba gharama za upatikanaji wa vibali vya ujenzi si kikwazo kikubwa kwao. Kikwazo cha gharama kubwa ya upatikanaji wa vibali vya ujenzi kimejitokeza zaidi katika Mkoa wa Tabora (asilimia 16), ukifuatiwa na mikoa ya Dar es Salaam (asilimia 8) na Ruvuma (asilimia 7).

Kama ilivyokuwa katika rasilimali za viwanja na mashamba, kikwazo cha ukosefu wa elimu kuhusu uhitaji wa vibali vya ujenzi kimejitokeza zaidi pia katika rasilimali za majengo. Maatokeo yanaonesha kuwa kikwazo hiki kimebainika zaidi katika Mkoa wa Kigoma (asilimia 96) ukifuatiwa na mikoa ya Singida (asilimia 89) na Iringa (asilimia 86). Aidha, kikwazo cha ugumu wa sheria na taratibu za kupata vibali vya ujenzi kimeonekana kujitokeza zaidi katika mikoa ya Simiyu asilimia 50, Ruvuma (asilimia 34), Katavi (asilimia 29) na Shinyanga (asilimia 29).

Kati ya wamiliki rasilimali 102,639 waliohojiwa Zanzibar, asilimia 26 ya wamiliki Mjini Magharibi, asilimia 9 ya wamiliki Kusini Unguja na asilimia 3 ya wamiliki wa Kaskazini Unguja ndio waliosema kwamba sheria na taratibu ngumu ndicho kikwazo kikubwa kwao katika kupata vibali vya ujenzi. Kwa upande mwinginme wamiliki mikoa ya Kaskazini Pemba na Kusini Pemba walisema kwamba sheria na taratibu ngumu si kikwazo kwao.

Kama ilivyokuwa kwa Tanzania Bara, kikwazo cha ukosefu wa elimu kuhusu uhitaji wa vibali vya ujenzi kimejitokeza pia Zanzibar. Matokeo yanaonesha kwamba kikwazo hiki kimebainika zaidi katika Mkoa wa Kaskazini Pemba (asilimia 86) ukifuatiwa na mikoa ya Kusini Unguja (asilimia 77) na Kaskazini Unguja (asilimia 60). Aidha, kikwazo cha huduma ya vibali vya ujenzi kupatikana mbali haikuwa kikwazo kwa mikoa ya Kaskazini Pemba (Jedwali Na 20.9).

Jedwali Na. 20.9: Mgawanyo wa wamiliki (asilimia) kwa aina ya Vikwazo vya ufuatiliaji wa vibali vya ujenzi na eneo na Mikoa Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Mikoa	Jumla	Asilimia	Aina ya kikwazo					
			Jumla	Gharama kubwa	Sheria na taratibu ngumu	Ukosefu wa elimu kuhusu uhitaji wa vibali	Huduma ya vibali ipo mbali	Nyingine
Tanzania Bara								
Dodoma	356,402	5.9	100.0	0.8	2.9	80.5	2.9	12.9
Arusha	193,715	3.2	100.0	6.1	17.8	64.0	11.4	0.8
Kilimanjaro	303,171	5.0	100.0	0.0	0.0	66.0	24.8	9.2
Tanga	338,392	5.6	100.0	1.5	4.8	84.6	7.2	1.8
Morogoro	399,722	6.6	100.0	2.6	11.8	66.8	2.2	16.6
Pwani	125,528	2.1	100.0	0.7	0.7	62.0	9.9	26.8
Dar Es Salaam	268,804	4.5	100.0	8.1	12.5	64.1	11.9	3.4
Lindi	144,746	2.4	100.0	1.3	8.1	79.9	10.1	0.7
Mtwara	228,153	3.8	100.0	2.0	10.7	45.9	38.3	3.1
Ruvuma	283,599	4.7	100.0	7.3	34	46.2	6.1	6.4
Iringa	91,730	1.5	100.0	0.0	3.2	86.2	10.6	0.0
Mbeya	205,946	3.4	100.0	1.2	7.8	84.0	6.6	0.4
Singida	194,824	3.2	100.0	0.5	3.9	89.3	6.3	0.0
Tabora	324,815	5.4	100.0	15.6	10.1	66.8	6.5	1.0
Rukwa	129,116	2.1	100.0	0.4	7.8	71.2	12.8	7.8
Kigoma	349,502	5.8	100.0	0.0	1.8	96.0	0.9	1.3
Shinyanga	190,243	3.2	100.0	0.7	28.9	54.6	15.7	0.0
Kagera	444,378	7.4	100.0	2.1	3.8	65.5	28.4	0.2
Mwanza	382,558	6.3	100.0	0.0	5.8	65.2	28.3	0.8
Mara	129,584	2.1	100.0	0.0	12.7	80.4	6.9	0.0
Manyara	209,207	3.5	100.0	0.0	11.4	83.5	2.2	2.9
Njombe	159,179	2.6	100.0	3.2	5.7	54.7	28.7	7.7
Katavi	85,521	1.4	100.0	1.8	29.0	56.2	10.1	3.0
Simiyu	85,163	1.4	100.0	0.0	49.5	46.5	4.0	0.0
Geita	220,687	3.7	100.0	2.5	22.2	43.3	29.1	3.0
Songwe	194,662	3.2	100.0	4.8	6.3	77.8	11.1	0.0
Jumla	**6,039,347**	**100.0**	**100.0**	**2.8**	**10.3**	**69.2**	**13.3**	**4.4**
Zanzibar								
Kaskazini Unguja	35,369	34.5	100.0	3.0	3.0	60.0	9.0	25.
Kusini Unguja	14,807	14.4	100.0	0.0	9.1	77.3	13.6	0.0
Mjini Magharibi	22,005	21.4	100.0	4.6	25.6	55.8	9.3	4.6
Kaskazini Pemba	13,133	12.8	100.0	14.3	0.0	85.7	0.0	0.0
Kusini Pemba	17,325	16.9	100.0	77.1	0.0	22.9	0.0	0.0
Jumla	**102,639**	**100**	**100.0**	**16.9**	**7.8**	**58.6**	**7.1**	**9.6**

SURA YA 21

TATHMINI YA UTEKELEZAJI WA MAPENDEKEZO YA MABORESHO YA KISHERIA NA KITAASISI TANZANIA

Muhtasari

- *Asilimia 38 ya mapendekezo ya kisheria na kitaasisi katika shughuli za kiuchumi Tanzania Bara na asilimia 45 ya yale ya Zanzibar yametekelezwa na;*
- *Asilimia 55 ya mapendekezo ya kisheria na kitaasisi katika rasilimali Tanzania Bara na asilimia 45 ya yale ya Zanzibar yametekelezwa*

Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi uliofanyika nchini mwaka 2005 ulibaini kuwa asilimia 89 ya rasilimali nchini na asilimia 98 ya biashara zote nchini zinamilikiwa katika Sekta isiyo ra smi. Aidha, utafiti ulibaini pia kuwa wamiliki walio wengi katika Sekta Isiyo Rasmi walikuwa wamejitengenezea mifumo yao wenyewe ya kumiliki mali na kufanya biashara nje ya mfumo wa kisheria uliopo kwa kuwa Sheria na Kanuni za kumiliki rasilimali na biashara zilikuwa na mchakato mrefu na wa gharama.

Matokeo hayo ya utafiti, yalisababisha kuandaliwa kwa mapendekezo ya maboresho mbalimbali ya kisheria na kitaasisi katika sheria zinazosimamia umiliki wa rasilimali na shughuli za kiuchumi nchini. Mwaka 2006, mapendekezo ya maboresho yaliandaliwa katika makundi matano (5) ambayo ni maboresho ya urasimishaji wa ardhi Tanzania Bara na Zanzibar; maboresho kuruhusu matumizi ya kiuchumi ya ardhi; Maboresho kwa ajili ya urasimishaji wa biashara Tanzania Bara na Zanzibar; Maboresho ya kuruhusu ukuaji wa biashara na matumizi ya rasilimali za biashara na Maboresho ya masuala mtambuka kama vile utambulisho wa watu binafsi na urahisishaji wa kazi za utawala pamoja na kuunda taasisi maalumu kwa ajili ya kuratibu urasimishaji wa biashara na ardhi.

Mapendekezo ya maboresho ya kisheria na kitaasisi katika shughuli za kiuchumi yaliyotokana na makundi hayo ni 24 ambapo kwa Tanzania Bara yapo 13 na Zanzibar yapo 11. Aidha, kuhusu rasilimali, yaliandaliwa mapendekezo ya maboresho 22 ambapo kati yake 11 ni kwa ajili ya Tanzania Bara na 11 kwa ajili ya Zanzibar.

Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi wa mwaka 2018 umefanya tathmini ili kubaini utekelezaji wa mapendekezo ya maboresho ya kisheria na kitaasisi ya mwaka 2006. Utafiti umekusanya taarifa za utekelezaji kutoka kwa Wadau Mahsusi ambao walikuwa na jukumu la kufanya utekelezaji wa maboresho hayo. Wadau mahsusi waliohojiwa ni Viongozi wa Wizara za Kisekta wa Tanzania Bara na Zanzibar; Viongozi wa Kisiasa ambao ni Wabunge wa Bunge

la Jamhuri la Muungano ya Tanzania; Wawakilishi wa Baraza la Mapinduzi Zanzibar; Madiwani wa Tanzania Bara na Zanzibar; Na Wakurugenzi wa Halmashauri za Wilaya, Manispaa na Majiji wa Tanzania Bara na Zanzibar.

Sehemu hii pia imebainisha matokeo ya utafiti kuhusu utekelezaji wa mapendekezo ya maboresho ya sheria na kitaasisi baada ya utekelezaji kwa kipindi cha zaidi ya miaka 10 kuanzia 2006 hadi 2018. Matokeo yamebainishwa katika makundi makuu mawili (2) ambayo ni: Mosi, utekelezaji wa mapendekezo ya maboresho ya kisheria na kitaasisi katika shughuli za kiuchumi Tanzania Bara na Zanzibar; na Pili, utekelezaji wa mapendekezo ya maboresho ya kisheria na kitaasisi katika rasilimali Tanzania Bara na Zanzibar.

21.1 Matokeo ya tathmini ya Utekelezaji wa Mapendekezo ya Maboresho ya Kisheria na Kitaasisi ya Shughuli za Kiuchumi Yaliyofanyika Tanzania Bara na Zanzibar

Matokeo yanaonesha kuwa kati ya mapendekezo 13 ya maboresho ya kisheria na kitaasisi ya shughuli za kiuchumi Tanzania Bara, mapendekezo matano (asilimia 38) yametekelezwa. Kwa upande wa Zanzibar, kati ya mapendekezo 11 ya shughuli za kiuchumi, mapendekezo matano (asilimia 45) yametekelezwa. Matokeo kwa undani yamechambuliwa kama ifuatavyo:

21.1.1 Mapendekezo ya Maboresho ya Kisheria ya Shughuli za Kiuchumi, Tanzania Bara

Utafiti umebaini kuwa kati ya mapendekezo 13 ya maboresho ya kisheria ya shughuli za kiuchumi yaliyopendekezwa mwaka 2006 kwa Tanzania Bara ni mapendekezo matano tu (asilimia 38) ambayo yametekelezwa. Maboresho yaliyotekelezwa ni kama ifuatavyo:-

(i) Kurahisishwa kwa Utaratibu, Muda na Ada za Kupata Leseni

Sheria ya Fedha ya mwaka 2014 imefanyia mabadiliko Sheria ya Leseni ya mwaka 1972 na kuruhusu matumizi ya mfumo wa kielektroniki kwenye mchakato wa upatikanaji leseni za biashara; Muda wa kuanza na kuisha kwa leseni; Ada za Leseni mbalimbali zimepungua na Sheria imeruhusu leseni za biashara za daraja A zitolewe na Wakala wa Usajili wa Biashara na Leseni (BRELA). Utafiti pia umebaini kuwa maboresho haya yamewezesha kupungua kwa muda wa kupata leseni kutoka siku 86 mwaka 2005 hadi siku 14 mwaka 2018 kwa Tanzania Bara na siku 50 mwaka 2005 hadi siku 12 mwaka 2018 kwa Zanzibar kama ilivyobainika katika sura ya 13 ya ripoti hii. Aidha, gharama za kupata leseni za biashara pia

zimepungua kutoka Shilingi 249,900 (2005) hadi Shilingi 181,754 (2018) kwa Tanzania Bara na kutoka Shilingi 375,900 (2005) hadi 179,640 (2018) kwa Zanzibar.

(ii) Kutambua na Kuwasajili Wafanyabiashara Wadogo:

Sheria ya Fedha ya Mwaka 2017 imeifanyia mabadiliko Sheria ya Usimamizi wa Kodi Na. 438 ya Mwaka 2015 na kumpa mamlaka Kamishna Mkuu wa Mamlaka ya Mapato Tanzania ya kuwatambua na kuwasajili wafanya biashara wadogo wanaoendesha biashara katika mfumo usio rasmi kwa kuwapatia vitambulisho.

(iii) Kusogeza huduma za urasimishaji karibu na wananchi

Utafiti umebaini kuwa uanzishawaji wa Vituo vya Urasimishaji Biashara katika baadhi ya Halmashauri za wilaya Tanzania Bara (Morogoro, Mpwapwa, Kongwa, Chamwino, Bahi, Kasulu, Urambo na Bariadi). Vituo hivi vimewezesha huduma za urasimishaji na uendelezaji wa biashara kusogezwa karibu na wananchi na hivyo kupunguza muda na gharama.

(iv) Kuanzishwa kwa Mfumo wa Kisheria wa Aina Mpya ya Kampuni ya Mwanahisa Mmoja

Marekebisho ya Sheria ya Makampuni ya Mwaka 2002 yalifanyika kupitia Sheria ya Biashara (Marekebisho ya Nyongeza) ya Mwaka 2011 (Miscelleneous Amendments Act of 2011). Marekebisho hayo yameruhusu uanzishwaji wa kampuni ya mwanahisa mmoja ambayo inaruhusu mtu mmoja pekee kuanzisha kampuni yenye ukomo wa kisheria.

(v) Mwongozo wa Kuweka Mazingira Wezeshi kwa Wafanyabiashara - (Blue Print Regulatory Reforms) wa mwaka 2017/2018

Serikali imeandaa Mwongozo wa kuweka mazingira wezeshi kwa wafanya biashara (Regulatory Reforms Blue Print) kwa ajili ya kuboresha mazingira ya biashara nchini. Mwongozo huu unatoa utaratibu wa kusajili na kutoa leseni za biashara nchini. Katika utekelezaji inatarajiwa kuwa mamlaka za usimamizi na usajili wa leseni za biashara zitaunganishwa ili kupunguza muda na gharama.

21.1.2 Mapendezezo ya Maboresho ya Kisheria ya Shughuli za Kiuchumi, Zanzibar

Utafiti umebaini kuwa kati ya mapendekezo 11 ya maboresho ya kisheria na kitaasisi ya shughuli za kiuchumi yaliyopendekezwa mwaka 2006, ni mapendekezo matano (asilimia 45)

ambayo yametekelezwa kwa upande wa Zanzibar. Maboresho yaliyotekelezwa ni kama ifuatavyo;-

(i) **Kugatua Madaraka ya Ofisi ya Mrajisi wa Biashara**

Mapendezo ya mwaka 2006 yalielekeza mamlaka ya kusajili biashara yaweze kugatuliwa na kushushwa katika ofisi za wilaya tofauti na ilivyokuwa kabla ambapo yalikuwa yakifanywa na Ofisi ya Mrajisi pekee. Utafiti umebaini kuwa Sheria Na. 13 ya Usajili wa Biashara na Mali ya Mwaka 2012 imeundwa na imegatua madaraka ya Ofisi ya Mrajisi na kupeleka mamlaka hayo ya kusajili shughuli za kiuchumi katika ngazi ya Wilaya ili kusogeza huduma karibu na wananchi. Aidha, Sheria hii, imeanzisha Wakala wa Usajili wa Biashara na Mali. Sheria pia imeruhusu usajili wa shughuli za kiuchumi kufanyika kwa njia ya kielektroniki ili kuongeza kasi ya usajili wa shughuli za kiuchumi.

(ii) Urasimishaji wa Shughuli za Kiuchumi kuwa Hitaji la Kisheria

Tathmini ya mwaka 2005 ulibaini kuwa usajili wa biashara halikuwa hitaji la kisheria na hivyo usajili ulikuwa unafanywa kwa hiari. Utafiti huu, umebaini kuwa marekebisho yamefanywa na yamewezesha usajili wa shughuli za kiuchumi kunafanywa kwa mujibu wa sheria. Utafiti umebaini kuwa Sheria ya Biashara ya Mwaka 2013 imetungwa na kuweka sharti la kila mwananchi anayetaka kuendesha shughuli yoyote ya kiuchumi kuisajili na kuiendesha katika mfumo rasmi.

(iii) Kurahisishwa kwa Utaratibu, Muda na Ada za Kupata Leseni

Mapendekezo ya mwaka 2008 yalibainisha hitaji la kupunguza taasisi, muda na gharama ambazo zilikuwa zinatumika katika kusajili shughuli za kiuchumi. Utafiti umebaini kuwa Sheria ya Usimamizi wa Mfumo wa Utoaji Leseni ya mwaka 1986 imefanyiwa marekebisho mwaka 2013 na kuweka mfumo rahisi wa kutoa leseni kwa kupunguza taasisi zinazohusika, muda na gharama za kukamilisha utaratibu wa upatikanaji wa leseni. Maboresho haya yamewezesha kupungua kwa muda wa kupata leseni kutoka siku 50 mwaka 2005 hadi siku 12 mwaka 2018. Aidha, utafiti umeonyesha gharama za kupata leseni za biashara pia zimepungua kutoka Shilingi 375,900 mwaka 2005 hadi 179,640 mwaka 2018.

(iv) Kuanzishwa kwa Mahakama ya Biashara

Katika Tathmini ya mwaka 2005, ilibainika kuwa hapakuwa na mahakama maalum kwa ajili ya kutatua migogoro ya biashara. Hali hii ilisababisha migogoro ya biashara kuchukua muda

mrefu kutatuliwa katika mahakama za kawaida. Mapendekezo yalielekeza kuanzishwa kwa Mahakama ya biashara ili kushughulikia migogoro ya kibiashara. Matokeo yanabainisha kuwa, Sheria ya Mahakama ya Biashara Na. 9 ya Mwaka 2013 imeanzisha Mahakama ya Biashara Zanzibar ili iweze kurahisisha na kuharakisha utatuzi wa migogoro ya biashara kwa haraka na kwa ufanisi zaidi.

(v) Kuanzishwa kwa Sheria ya Ukopaji wa Fedha kwa Kutumia Mali Inayohamishika

Ukosefu wa Sheria inayosimamia ukopaji wa fedha kwa kutumia mali inayohamishika kama dhamana uliwakosesha fursa wamiliki wa shughuli za kiuchumi kuweka dhamana mali zao na kukopa fedha. Mapendekezo ya maboresho yameanzisha Sheria inayotambulika kama "S*ecured Transaction on Moveable Properties Act, 2013".* Sheria hii imekidhi mahitaji ya wakopaji fedha kwa kutumia mali inayohamishika.

21.2 Matokeo ya Tathmini ya Utekelezaji wa Mapendekezo ya Maboresho ya Kisheria na Kitaasisi ya Rasilimali Yaliyofanyika Tanzania Bara na Zanzibar

Katika mapendekezo ya rasilimali, matokeo yanaonesha kuwa, kati ya mapendekezo 11 ya maboresho ya kisheria na kitaasisi Tanzania Bara, mapendekezo sita (6) sawa na asilimia 55 yametekelezwa. Vilevile, kati ya mapendekezo 11 ya maboresho ya rasilimali Zanzibar, mapendekezo matano (5) sawa na asilimia 45 yametekelezwa, matokeo kwa undani yamechambuliwa kama ifuatavyo:

21.2.1 Mapendekezo ya Maboresho ya Kisheria ya Rasilimali Ardhi Tanzania Bara

Utafiti umebaini kuwa kati ya mapendekezo 11 ya maboresho katika rasilimali yaliyopendekezwa (mwaka 2008) kwa Tanzania Bara ni mapendekezo saba (asilimia 54) ambayo yametekelezwa. Maboresho yaliyotekelezwa ni kama ifuatavyo;-

(i) Mapitio ya Sera ya Taifa ya Ardhi ya mwaka 1995

Sera ya Ardhi ya 1995 imekuwa na mapungufu ya kiutekelezaji, mfumo wa kiutawala katika ardhi na ukosefu wa mpango kazi katika kusimamia utekelezaji na utawala wa ardhi. Mapungufu haya yameleta changamoto kwa wananchi kurasimisha rasilimali zao. Mapendekezo ya maboresho yaliyotolewa yalilenga kufanyika kwa mapitio ya Sera ya Ardhi ili kuwezesha marekebisho katika Sheria mbalimbali zinasimamia ardhi. Tathmini ya mwaka 2018 umebainika kuwa, Sera ya Ardhi imefanyiwa mapitio ili iendane na mabadiliko katika thamani ya ardhi, matumizi na usimamizi wa sekta ya adhi nchini.

(ii) Kugatua Mamlaka ya Mkurugenzi wa Upimaji na Ramani

Kabla ya mependekezo ya maboresho ya mwaka 2008, ramani za upimaji zilikuwa zinapitishwa na Mkurugenzi wa Upimaji na Ramani ambaye alikuwa anapatikana katika Wizara ya Ardhi pekee. Mapendekezo yalitolewa ili kugatua mamlaka ya upitishaji wa ramani kufanyika katika ngazi ya wilaya kurahisisha urasimishaji. Matokeo ya utafiti yanaonesha kuwa Sheria ya Mipango Miji Na. 8 ya Mwaka 2007 imefanyiwa marekebisho na kugatua madaraka ya Mkurugenzi wa Upimaji na Ramani kutoka katika Wizara kwenda kwenye Kanda. Hatua hii imesaidia upatikanaji wa ramani za upimaji kwa urahisi katika Halmashauri za Wilaya ambazo zinakuwa ziko karibu na Kanda husika.

(iii) Kutolewa kwa Idhini ya Sekta Binafsi Kufanya Kazi za Upimaji wa Ardhi

Sheria ya Upimaji Na. 324 ya Mwaka 1957 imefanyiwa mapitio ili kuruhusu Usajili wa Makampuni Binafsi ya Mipango Miji na Upimaji. Sheria hii imetoa idhini ya Upimaji kufanywa na mawakala au kampuni binafsi na sio Mkurugenzi wa Upimaji na Ramani pekee.

(iv) Mabadiliko katika tozo za ardhi

Tozo ya mbele ya ardhi *(PREMIUM)* imepungua kutoka asilimia 7.5 hadi asilimia 2.5. Punguzo hili limewawezesha wananchi wengi kupima maeneo yao na hivyo utoaji wa hati kwa wananchi kufanyika.

(v) Kupungua kwa Muda wa Kutoa Hati

Wizara ya Ardhi Nyumba na Maendeleo ya Makazi Tanzania Bara imetoa miongozo ambayo imefanya maboresho katika muda wa upatikanaji wa ardhi. Awali, mchakato mzima wa kufutilia na kupata Hati Miliki ulikuwa unachukua zaidi ya siku 90. Utafiti umebaini kuwa, miongozo iliyotolewa na Wizara imepunguza muda wa kupata hati miliki kutoka siku 90 hadi siku 30.

(vi) Kugatua Mamlaka ya Kamishna wa Ardhi

Sheria za Ardhi zinamtambua Kamishna wa Ardhi kama Mshauri Mkuu wa Serikali kwa masuala yote yanayohusiana na utawala, usimamizi, umiliki na utumiaji endelevu wa ardhi. Sheria zimempa Kamishna wa Ardhi majukumu ya kipekee ya kutoa hati za umiliki wa ardhi katika maeneo yaliyopimwa. Kumpa madaraka haya mtu mmoja imekuwa ikichelewesha zoezi zima la utoaji wa Hati Miliki za rasilimali. Mapendekezo ya maboresho ya kisheria na

kitaasisi yalilenga katika kugawa madaraka ya Kamishna kwenda kwenye ngazi ya Wilaya. Utafiti umebaini kuwa Sheria za Ardhi Na. 4 na Sheria ya Ardhi ya Vijiji No. 5 za mwaka 1999 zimefanyiwa maboresho na kugatua Mamlaka ya Kamishna wa Ardhi kutoka katika Wizara ya Ardhi kwenda ofisi za ardhi za Kanda ambazo kwa sasa ndizo zinazohudumia Halmashauri za Wilaya zilizo karibu na Kanda husika.

21.2.2 Mapendekezo ya maboresho ya kisheria katika rasilimali ardhi, Zanzibar

Utafiti umebaini kuwa kati ya mapendekezo 11 ya maboresho katika rasilimali yaliyopendekezwa mwaka 2006 kwa Tanzania Bara ni mapendekezo matano (5) (asilimia 46) ambayo yametekelezwa. Kama ifuatavyo:-

(i) Kuanzishwa kwa Sheria ya Kamisheni ya Ardhi Na. 5 ya mwaka 2015

Sekta ya ardhi ilikuwa ikiendeshwa na Idara ya Ardhi, Upimaji na Ramani, Mipango Miji na Usajili wa Ardhi chini ya Wizara ya Ardhi, Nyumba, Maji na Nishati. Wakati wa mapendekezo ya maboresho ilibainika utekelezaji katika idara hizi haukuwa na uratibu hivyo ikapendekezwa kuundwa kwa chombo ambacho kitaratibu shughuli za idara hizi. Utafiti umebaini kuundwa kwa Kamisheni ya Ardhi chini ya Sheria ya Ardhi Na. 5 ya mwaka 2015. Jukumu kuu la Kamisheni hii ni kuratibu shughuli za usimamizi na utawala wa ardhi upimaji, mipango miji, ramani na usajili na kutoa ushauri kwa Wizara.

(ii) Mapitio ya Sera ya Ardhi ya Mwaka 2015

Sera ya Ardhi ya Mwaka 2015 haikuwa imeruhusu ardhi kuwa na thamani ya kiuchumi ili kuwawezesha wamiliki wa ardhi kuitumia kwa ajili ya fursa nyingine za kiuchumi. Sera imefanyiwa mapitio na kuipa ardhi thamani ya kiuchumi ili kuruhusu matumizi ya ardhi kwa ajili ya kupata fursa za kiuchumi katika soko.

(iii) Kuanzishwa kwa Mji Mkuu na Miji Midogo Zanzibar

Utafiti umebaini kuwa, Sheria ya Mipango Miji Na. 85 ya Mwaka 1955 imefanyiwa marekebisho na imeruhusu kuandaa *Master Plan* Mpya ya Zanzibar ambapo Mkoa wa Mjini Magharibi umekuwa Mji Mkuu wa Zanzibar. Aidha, imeanzishwa pia miji midogo katika baadhi ya mikoa ya Unguja na Pemba.

(iv) Kuanzishwa kwa Mahakama za Ardhi kwa kila Mkoa

Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi wa Mwaka 2005 ulibaini kuwepo kwa mahakama ya ardhi moja ambapo huchelewesha usuluhishaji wa migogoro ya ardhi. Pia, ilionekana kuwa kuna haja ya kusogeza huduma karibu na wananchi ili kuwezesha utatuzi wa migogoro kwa haraka pamoja na utekelezaji wa haraka wa maamuzi ya mahakama. Tathmini ya mwaka 2018 umebaini kuwa Sheria ya Mabaraza ya Ardhi na Nyumba Na. 7 ya Mwaka 1994 imefanyiwa marekebisho na kuanzisha mahakama za ardhi katika kila Mkoa ili kurahisisha utatuzi wa migogoro ya ardhi na kusogeza huduma karibu na wananchi.

(v) Kurahisishwa kwa utaratibu wa kutoa Hati

Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar imetoa Mwongozo mpya wa kusajili na kutoa hati ya haki ya matumizi ya ardhi kwenye mfumo wa kielektroniki.

SURA YA 22

TATHMINI YA URASIMISHAJI WA SHUGHULI ZA KIUCHUMI NA RASILIMALI

Muhtasari

- *Sekta Isiyo Rasmi katika shughuli za kiuchumi Tanzania Bara imepungua kutoka asilimia 98.0 mwaka 2005 hadi 93.3 mwaka 2018 ambapo kwa Zanzibar imepungua kutoka asilimia 97.0 mwaka 2005 hadi asilimia 74.4 mwaka 2018.*
- *Umiliki wa rasilimali katika Sekta Isiyo Rasmi Tanzania Bara umepungua kutoka asilimia 89.0 mwaka 2005 hadi asilimia 83.6 mwaka 2018 wakati kwa Zanzibar imepungua kutoka asilimia 100 mwaka 2005 hadi asilimia 87 mwaka 2018.*
- *Asilimia 11 ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi Tanzania Bara wamekopa kiasi cha shilingi Trilioni 1.8 kutoka SACCOs, Benki na Taasisi ndogo za fedha.*
- *Asilimia 6 ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi Zanzibar wamekopa kiasi cha Shilingi Bilioni 12 kutoka SACCOs, Benki na Taasisi ndogo za fedha.*
- *Asilimia 2 ya wamiliki wa majengo, asilimia 1 ya wamiliki wa mashamba na asilimia 1 ya wamiliki wa viwanja wa Tanzania wametumia rasilimali zao kukopa kiasi cha Shilingi trilioni 1.06 kutoka katika SACCOs, Benki na Taasisi za fedha ndogo.*
- *Jumla ya Migogoro 25,409 ya matumizi ya ardhi Tanzania ilitambuliwa ambapo asilimia 64 ya migogoro hiyo imetatuliwa.*
- *Migogoro ilikua katika makundi yafuatayo wananchi kwa wananchi; mipaka ya kijiji na kijiji; wawekezaji na wananchi; maeneo ya hifadhi za taifa na vijiji na wafugaji na wakulima*

Tanzania imetekeleza urasimishaji wa shughuli za kiuchumi na rasilimali kwa kipindi cha zaidi ya miaka 10 tangu mwaka 2004. Urasimishaji wa rasilimali na shughuli za kiuchumi Tanzania Bara na Zanzibar unatekelezwa na MKURABITA, Wizara za Kisekta pamoja na wadau wengine wa Maendeleo na Sekta Binafsi. Utekelezaji huu unalenga kuwawezesha wamiliki wa rasilimali na shughuli za kiuchumi kuzifanya kuwa rasmi na kushiriki katika fursa za uchumi wa soko. Aidha, urasimisha wa shughuli za kiuchumi ulilenga kuleta maboresho katika upatikanaji wa leseni na mikopo kwa ajili ya uendeshaji wa shughuli za kiuchumi nchini. Kama ilivyo kwa shughuli za kiuchumi, urasimishaji wa rasilimali ulilenga kuweka mazingira ya kurahisisha upatikanaji wa hati miliki kwa wamiliki wa viwanja na mashamba ili waweze kuzipata kwa urahisi na kuzitumia kupata mikopo kutoka katika Taasisi za Fedha. Aidha, inatarajiwa kuwa urasimishaji wa ardhi utapunguza migogoro ya ardhi na kuwezesha makundi ya watumiaji wa ardhi kuzingatia matumizi bora ya ardhi.

Katika kipindi hiki cha utekelezaji, tathmini ya urasimishaji ilikuwa haijafanyika. Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi wa Mwaka 2018, pamoja na malengo mengine umelenga kufanya tathmini ya urasimishaji wa ardhi na shughuli za kiuchumi.

Sura hii inawasilisha tathmini ya urasimishaji wa rasilimali na shughuli za kiuchumi baada ya kipindi cha zaidi ya miaka 10 ya utekelezaji. Katika utafiti huu, tathmini ya urasimishaji imefanyika kwa kuzingatia vigezo vifuatavyo:

i. Kupungua kwa ukubwa wa Sekta Isiyo Rasmi nchini tangu mwaka 2005;
ii. Upatikanaji wa mikopo kwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi na rasilimali;
iii. Upatikanaji wa leseni kwa ajili ya shughuli za kiuchumi;
iv. Upatikanaji wa hati miliki kwa wamiliki wa rasilimali; na
v. Kupungua kwa migogoro ya matumizi ya ardhi Tanzania Bara na Zanzibar

Tathmini ya urasimishaji imegawanyika katika sehemu kuu mbili ambazo ni tathmini ya urasimishaji wa shughuli za kiuchumi na tathmini ya urasimishaji wa rasilimali.

22.1 Tathmini ya Urasimishaji wa Shughuli za Kiuchumi

Sehemu hii ya ripoti, inahusisha matokeo ya tathmini ya shughuli za kiuchumia kwa kuzingatia vigezo vya; Kupungua kwa ukubwa wa Sekta Isiyo Rasmi katika shughuli za kiuchumi; Upatikaji wa mikopo kwa ajili ya shughuli za kiuchumi; Upatikanaji wa leseni pamoja na upatikanaji wa taarifa za kodi kwa shughuli za kiuchumi.

22.1.1 Hali halisi ya Sekta Isiyo Rasmi katika shughuli za kiuchumi

Historia ya Sekta Isiyo Rasmi Tanzania ambayo imeelezwa katika sura ya Kwanza ya ripoti hii, inaonesha kwamba Sekta Isiyo Rasmi katika shughuli za kiuchumi imekuwa ikiongezeka kwa mujibu wa Tafiti ambazo zimefanyika kabla ya utafiti huu. Tafiti zilizopita zinaonyesha kuwa kiwango cha ukubwa wa Sekta Isiyo Rasmi kinatofautiana kutoka utafiti mmoja hadi mwingine. Kwa mfano, Matokeo ya Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi Tanzania wa mwaka 2005, unaonesha kuwa asilimia 98 ya biashara za Tanzania shughuli za kiuchumi zilikuwa zinaendeshwa katika sekta isiyo rami. Aidha, Takwimu za utafiti huo pia zinaonyesha kuwa biashara za Tanzania Bara katika Sekta Isiyo Rasmi zilikuwa 1,467,310 na Zanzibar zilikuwa 14,690, Matokeo ya Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi wa mwaka 2005 yalizingatia methodolojia ya kukusanywa taarifa za biashara yenyewe katika mikoa mbalimbali ya Tanzania. Baada ya utafiti huo serikali ilifanya uamuzi wa kuanza urasimishaji kwa lengo la kupunguza ukubwa wa sekta isiyo arsmi nchini. Hadi Mwaka 2018, urasimishaji ulikuwa umetekelezwa zaidi ya miaka 10 bila kufanya tathmini.

Serikali ilifanya uamuzi wa kufanya Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi wa mwaka 2018 kwa lengo la kujua hali halisi ya sekta hiyo kwa mwaka 2018. Utafiti huu umetumia methodolojia ya kuhoji kaya kama ilivyofafanuliwa katika Sura ya Pili ya ripoti hii ili kubaini umiliki wa shughuli za kiuchumi. Matokeo katika Sura ya Saba (7) na Nane (8) ya ripoti hii pamoja na Kielelezo Na. 22.1 yamebainisha kwamba wamiliki wa shughuli za kiuchumi wa Tanzania ambao wapo kwenye Sekta Isiyo Rasmi ni asilimia 92.8. Aidha, matokeo pia yanaonesha ukubwa wa Sekta Isiyo Rasmi kwa Tanzania Bara na Zanzibar ambapo Tanzania Bara ni asilimia 93.3 na Zanzibar ni asilimia 74.4

Pamoja na Tafiti hizi kutumia methodolojia mbili tofauti lakini zote zimetoa matokeo ya ukubwa wa Sekta Isiyo Rasmi kwa Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar katika vipindi viwili tofauti. Matokeo ya Tathmini ya mwaka 2018, inaonesha kuwa Sekta Isiyo Rasmi katika shughuli za kiuchumi imepungua kulinganisha na matokeo ya Tathmini ya mwaka 2005. Sekta Isiyo Rasmi kwa Tanzania imepungu kutoka asilimia 98 hadi asilimia 92.8. Aidha, Sekta Isiyo Rasmi kwa Tanzania Bara na Zanzibar pia imepungua kutoka asilimia 98 hadi 93.3 kwa Tanzania Bara na asilimia 97 hadi asilimia 74.4 kwa Zanzibar.

Kupungua kwa Sekta Isiyo Rasmi kumesababishwa na maboresho ya Kisheria na Kitaasisi ambayo yamefanyika katika kipindi hiki cha zaidi ya miaka 10 mwaka 2005.

Kielelezo Na. 22.1: Hali ya Sekta Isiyo Rasmi katika Shughuli za Kiuchumi, 2005 na 2018

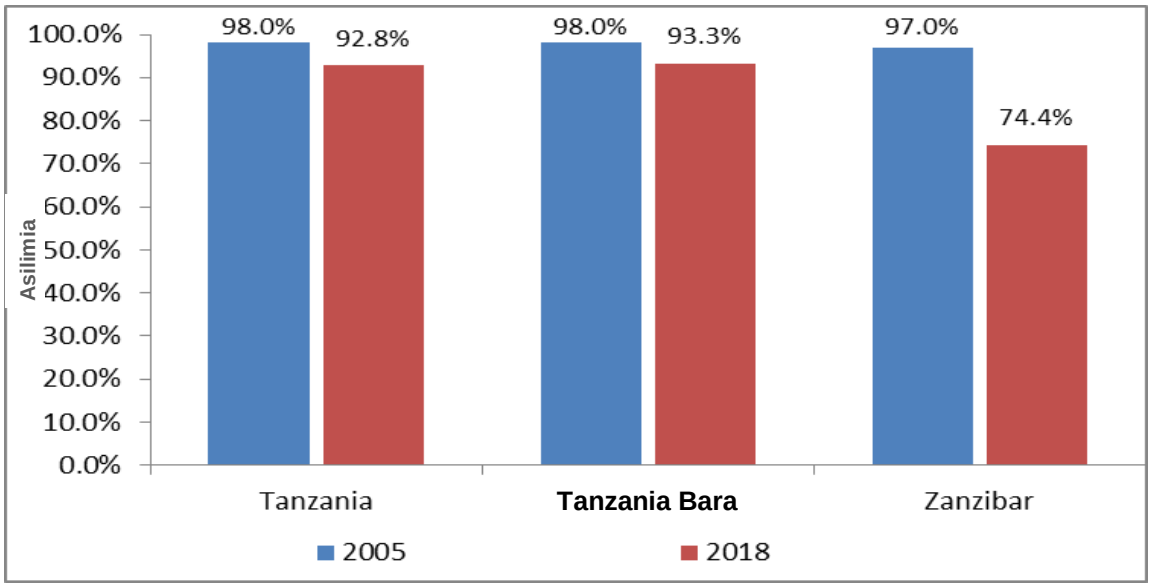

22.1.2 Upatikanaji wa Mikopo katika Shughuli za Kiuchumi Tanzania

Shughuli za kiuchumi Tanzania Bara na Zanzibar zinahitaji fedha kutoka vyanzo vingine tofauti na wamiliki wa shughuli za kiuchumi. Fedha hizi zinahitajika ili kuongeza mitaji ya kuwezesha ufanisi katika kuendesha shughuli za kiuchumi. Miongoni mwa vyanzo vya mitaji hii ni mikopo kutoka taasisi za fedha. Tafiti zilizopita ukiwemo Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi wa Mwaka 2005, zinaonesha kuwa utaratibu wa upatikanaji wa mikopo kutoka taasisi za fedha kwa ajili shughuli za kiuchumi ulikuwa ni mgumu na mrefu. Kutoka na sababu hii, wamiliki wengi wa shughuli za kiuchumi walikuwa wanashindwa kupata mikopo kutoka taasisi za fedha. Katika kipengele hiki utafiti umeangalia idadi ya wamiliki wamiliki waliokopo, Kiasi cha fedha walichokopa, Taasisi za fedha zilizotoa mikopo, na hali halisi ya upatikanaji wa mikopo nchini kwa 2018.

22.1.2.1 Idadi ya wamiliki waliokopa

Katika Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi wa mwaka 2018, taarifa kuhusu upatikanaji wa mikopo kwa shughuli za kiuchumi zilichambuliwa ili kutathmini idadi ya wamiliki waliokopa kutoka taasisi za fedha. Aidha, kiasi cha fedha walichokopa na taasisi walizokopa zimeainishwa. Matokeo ya idadi na kiasi cha fedha alichokopa mmiliki yamezingatia mkopo mmoja tu tena wa mwisho ambao mmliki wa shughuli za kiuchumi aliupata kutoka taasisi ya fedha. Kwa kuzingatia kigezo hicho, matokeo katika Kielelezo Na. 22.2 yanaonesha kuwa kati ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi 8,497,805 wa Tanzania, waliokopa (asilimia 11) wakilinganishwa na amabao hawajakopa (89 asilimia). Kati ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi 8,258,247 wa Tanzania Bara, waliokopa (asilimia 11) wakilinganishwa na amabao hawajakopa (asilimia 89). Kwa upande wa Zanzibar kati ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi 239,556 ni wamiliki 15,273, waliokopa (asilimia 6) wakilinganishwa na amabao hawajakopa (asilimia 94).

Tafiti zilizopita hazikubainisha idadi ya wamiliki waliokopa fedha kutoka taasisi za fedha bali ziliainisha taratibu za ukopaji zilivyokuwa. Pamoja na idadi ya walimiliki wa shughuli za kiuchumi waliokopa kuwa ndogo kwa Tanzania Bara na Zanzibar kama ilivyobainishwa na utafiti huu, lakini inaonesha kuwa kwa sasa wamiliki wa shughuli za kiuchumi wanaweza kukopa fedha kutoka taasisi za fedha baada ya kurasimisha shughuli zao. Hali hii imethibitishwa na kiasi cha fedha walichokopa pamoja na taasisi za fedha zilizokopeshwa kama inavyoelezewa katika vipengele vinavyofuata.

Kielelezo Na. 22.2 Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Waliokopa na Wasiokopa, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

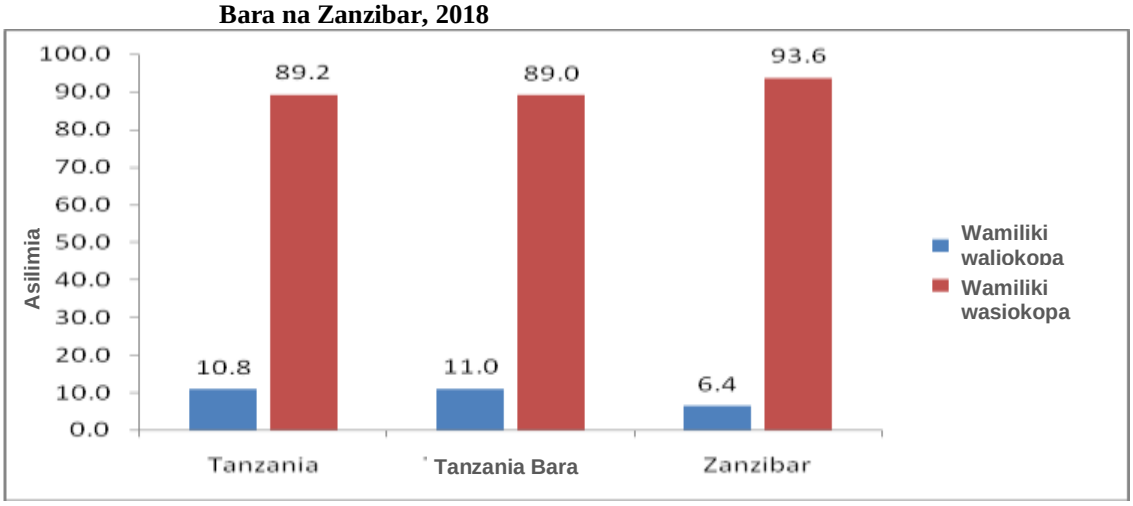

Matokeo pia yanaonyesha hali ya kukopa nchini ambapo asilimia 9 ya wanaume 5,334,054 wanaomiliki shughuli za kiuchumi walikopa ikilinganishwa na asilimia 13 ya wanawake waliokopa ya wamiliki wanawake 3,163,751. Kwa Upande wa Tanzania Bara matokeo yanaonesha asilimia 10 ya wanaume 5,169,417 wanaomiliki shughuli za kiuchumi walikopa ikilinganishwa na asilimia 13 ya wanawake waliokopa ya wamiliki wanawake 3,088,829 waliokopa. Vile vile kwa upande wa Zanzibar asilimia 6 ya wanaume 164,636 wanaomiliki shughuli za kiuchumi walikopa ambapo wanawake waliokopa ni asilimia 6 ya wanawake 74,922 wanaomiliki shughuli za kiuchumi (Jedwali Na. 22.1**).**

Jedwali Na. 22.1: Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Waliokopa na Wasiokopa kwa Jinsi, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

	Wamiliki wa Shughuli za kiuchimi		Asilimia waliokopa		Asilimia ya wasiokopa	
	Me	Ke	Me	Ke	Me	Ke
Tanzania	**5,334,053**	**3,163,751**	**9.4**	**13.2**	**90.6**	**86.8**
Tanzania Bara	5,169,417	3,088,829	9.5	13.3	90.5	86.7
Zanzibar	164,636	74,922	6.4	6.4	93.6	93.6

22.1.2.2 Kiasi cha Fedha Kilichokopwa na Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi Kutoka Taasisi za Fedha

Katika kipengele Na. 22.1.2.1 cha ripoti hii kinaonesha kwamba wamiliki wa shughuli za kiuchumi waliokopa kwa Tanzania ni asilimia 11, Tanzania Bara asilimia 11 na Zanzibar ni asilimia 6. Pamoja na idadi hii kuwa ndogo lakini wamiliki hawa wa shughuli za kiuchumi wamekopa fedha nyingi kutoka taasisi za fedha. Jedwali Na. 22.1 linaonesha kuwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi wa Tanzania wamekopa kiasi cha Shilingi trilioni 1.87 ambapo Tanzania Bara ni Shilingi trilioni 1.86 na Zanzibar ni Shilingi bilioni 12. Mgawanyo wa

fedha zilizokopwa na wamiliki kwa kuzingatia Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi Tanzania unaonesha kuwa asilimia 70 ya thamani ya fedha zilizokopwa na wamiliki wa shughuli za kiuchumi katika sekta rasmi na asilimia 30 ni zilizokopwa na wamiliki katika Sekta Isiyo Rasmi (Jedwali Na. 22.2 na Kielelezo Na. 22.3)

Jedwali Na. 22.2: Mgawanyo wa fedha zilizokopwa Na wamiliki wa shughuli za kiuchumi kwa sekta, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Eneo	Idadi ya wamiliki	Jumla (Shillingi)	Thamani ya mkopo (Idadi na Asilimia)		
			Jumla	Sekta Rasmi	Isiyo Rasmi
Tanzania	**919,831**	**1,871,469,533,170**	**100.0**	**70.2**	**29.8**
Tanzania Bara	904,558	1,859,327,191,035	100.0	70.2	29.8
Zanzibar	15,273	12,142,342,136	100.0	73.2	26.8

Kiasi cha fedha alichokopa mmiliki kimezingatia mkopo mmoja tu tena wa mwisho ambao mmliki wa shughuli za uchumi aliupata kutoka taasisi ya fedha. Matokeo haya ni sawa pia kwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi wa Tanzania Bara. Aidha, asilimia 73 ya thamani ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi wa Zanzibar ambao waliopo katika Sekta Rasmi ikilinganishwa na asilimia 27 ya mikopo iliyochgukuliwa na waliopo katika Sekta Isiyo Rasmi.

Kielelezo Na. 22.3: Mgawanyo wa Kiasi cha fedha kilichokopwa(asilimia) na wamiliki wa shughuli za kiuchumi kwa Sekta Tanzania, Tasnzania Bara na Zanzibar, 2018

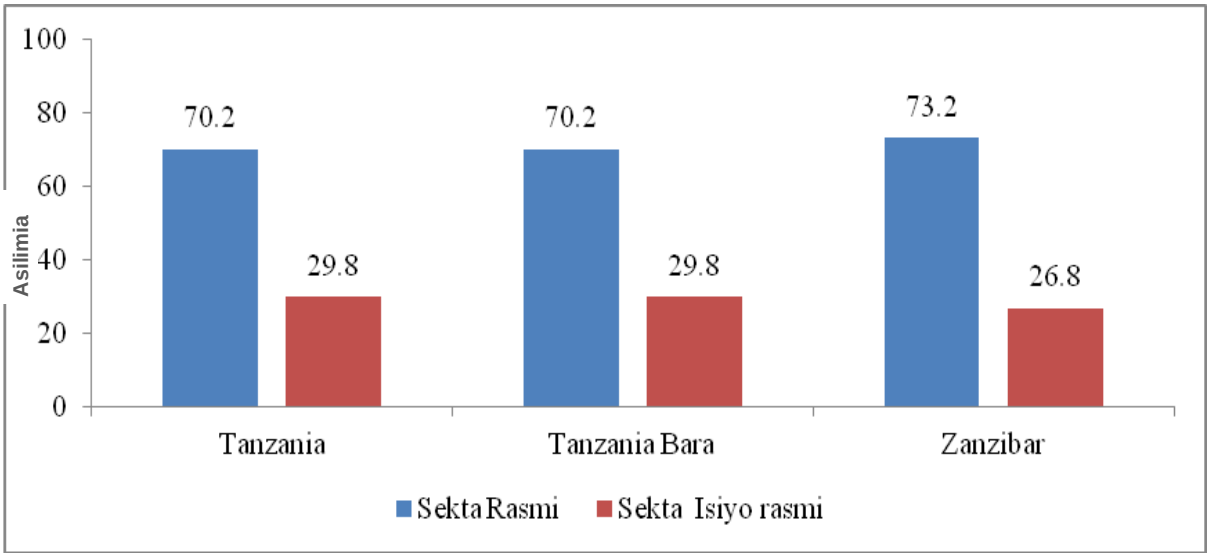

22.1.2.3 Taasisi Zinazohusika na Utoaji wa Mikopo kwa Ajili ya Shughuli za Kiuchumi

Tathmini ya taaasisi zinazotoa mikopo kwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi inaonesha kuwa wamiliki wengi wa shughuli za kiuchumi wanapata mikopo kutoka SACCOS, Benki

pamoja na taasisi za fedha za biashara ndogondogo (mf. CEDA na PRIDE). Wamiliki wa shughuli za kiuchumi wa Tanzania Bara wanapata mikopo kutoka SACCOSS (asilimia 25) na benki (asilimia 21). Aidha, Wamiliki wa shughuli za kiuchumi wa Zanzibar, wameonekana kutotumia benki sana kupata mikopo badala yake wanapata mikopo kutoka SACCOSS (asilimia 24) na taasisi za biashara ndogondogo (asilimia 24). Vilevile, upande mwingine imeonekana kuwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi bado wanapata mikopo katika Vikundi vya kijamii vya fedha pamoja na mikopo binafsi.

Katika hatua nyingine, tathmini ya mikopo kutoka Mifuko ya mikopo ya Maendeleo kwa Vijana na Wanawake na Mifuko ya Uwezeshaji Wananchi Kiuchumi ya Tanzania Bara imeonesha kwamba ni wamiliki wachache ambao wamepata mikopo kutoka mifuko hii (Jedwali Na. 22.3)

Jedwali Na. 22.3: Mgawanyo wa Taasisi Zinazohusika na Utoaji wa Mikopo kwa kiwango cha wamiliki wa shughuli za kiuchumi Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Taasisi	Tanzania	Tanzania Bara	Zanzibar
Benki	21.0	21.2	7.8
Taasisi za fedha za biashara ndogo ndogo (mf. CEDA PRIDE)	19.3	19.3	23.9
Vyama vya kuweka na kukopa (SACCOS, VICOBA)	25.0	25.0	24.0
Vikundi vya jamii vya kifedha	9.7	9.6	13.7
Mifuko ya mikopo ya maendeleo kwa vijana na wanawake	0.9	0.9	0.0
Mifuko ya uwezeshaji wananchi kiuchumi	1.0	1.0	0.0
Akiba Binafsi	18.2	17.9	30.7
Nyingine	4.8	4.9	0.0
Asilimia	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Idadi ya wamiliki	**919,831**	**904,558**	**15,273**

22.1.2.4 Matumizi ya Mikopo katika shughuli za kiuchumi

Kumekuwa na dhana kuwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi wanatumia mikopo kwa matumizi mengine tofauti na uendelezaji biashara ambao kwa sehemu kubwa ndiyo lengo la mikopo hiyo. Utafiti pia ulikusanya taarifa za matumizi ya fedha za mikopo ili kubaini kama zimetumika kwa ajili ya shughuli za kiuchumi. Jedwali Na. 22.4 linaonesha kuwa zaidi ya asilimia 80 ya fedha za mikopo kwa Tanzania Bara na Zanzibar zinatumika kwa ajili ya kuongeza mtaji wa shughuli za kiuchumi. Aidha, Asilimia 20 zilizobaki zinaonesha kuwa fedha za mikopo zinatumika katika matumizi matumizi mengine kama ujenzi wa nyumba (asilimia 4), matibabu (asilimia 2), matumizi ya kaya (asilimia 5), Kulipa ada za shule (asilimia 4) na matumizi mengine (asilimia 6). Na fedha za mikopo zilizotumika matumizi ya

kaya, kulipa ada na matumizi mengine zimebainika zaidi Tanzania Bara ikilinganishwa na Zanzibar. Matokeo yameonesha kuwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi wanatumia fursa ya mikopo kwa kukuza mitaji ya shughuli zao kama ambavyo elimu ya urasimishaji linavyoelekezwa wakati wa kujengewa uwezo katika Halmashauri mbalimbali nchini.

Jedwali Na. 22.4: Mgwawanyo wa Matumizi ya Mikopo katika shughuli za kiuchumi, 2018

Matumizi	Tanzani	Tanzania Bara	Zanzibar
Kuongeza Mtaji	79.5	79.5	85.1
Ujenzi wa Nyumba	3.9	3.8	12.6
Kugharamia Matibabu	1.7	1.7	2.3
Kugharamia Sherehe	0.1	0.1	0.0
Matumizi ya Kaya	4.7	4.8	0.0
Kulipa Ada	4.1	4.1	0.0
Matumizi Mengine	6.0	6.1	0.0
Asilimia	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Idadi ya wamiliki	**919,831**	**904,558**	**15,273**

22.1.3 Upatikanaji wa Leseni za Biashara Tanzania

Katika Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi wa mwaka 2005 ambao ripoti hii imefanya rejea ulikuwa unaonesha kuwa upatikanaji wa leseni kwa Tanzania Bara na Zanzibar ulikuwa na changamoto kuu tatu ambazo ni utaratibu ulikuwa mgumu sana na unachukuwa siku nyingi; Taratibu zilihusisha taasisi nyingi; na gharama ya kupata leseni ilikuwa kubwa. Utafiti huu ulilenga kubaini kama kuna mabadiliko kwa sasa kuhusu upatikanaji wa leseni kwa Tanzania Bara na Zanzibar. Matokeo ambayo yamebainishwa katika Kielelezo Na. 22.4 yanaonesha kuwa kwa sasa wamiliki wa shughuli za kiuchumi wana maoni tofauti kuhusu upatikaji wa leseni ikilinganishwa na matokeo ya Tafiti zilizopita. Matokeo yanabainisha kuwa zaidi ya asilimia 48 (Tanzania Bara) na asilimia 43 (Zanzibar) ya wamiliki wanaonesha kuwa hawana taarifa kuhusu leseni za biashara ikilinganishwa na asilimia 37 (Tanzania Bara) na asilimia 23 (Zanzibar) ambao wamesema kuwa utatibu wa kupata leseni ni mgumu. Tathmini ya matokeo haya yanaonesha kuwa kwa sasa wamiliki wa shughuli za kiuchumi wanahitaji elimu zaidi ya upatikanaji wa leseni kuliko ilivyokuwa ambapo wengi walikuwa wanaona kuwa upatikanaji wa leseni ni mgumu.

Tathmini ya upatikanaji wa leseni pia inapatikana katika Sura ya 13 na Sura ya 9 ya ripoti hii. Katika sura ya 13 na 9 utafiti unabainisha kuwa yapo maboresho ambayo yamefanyika kuhusu upatikanaji wa leseni Tanzania Bara na Zanzibar. Maboresho haya yanahusu Taasissi zinazohusika katika kutoa leseni pamoja na muda na gharama zinazotumika katika kupata leseni. Katika Sura ya 13 ya ripoti hii, matokeo yanaonesha kwamba kwa sasa upatikanaji wa leseni unapitia wastani wa taasisi mbili kwa Tanzania Bara na Zanzibar ikilinganishwa na

wastani wa taasisi tatu kwa Tanzania na Taasisi tatu kwa Zanzibar ambazo zilibainishwa wakati wa Tathmini ya mwaka 2005. Aidha, Wamiliki wa shughuli za kiuchumi wa Tanzania kwa sasa wanapata leseni kwa wastani wa siku 14 ambapo kwa Tanzania Bara ni wastani wa siku 18 na Zanzibar ni siku 6. Muda uliobainishwa na utafiti huu ni pungufu ya muda wa ufatiti wa mwaka 2005 ambao ulikuwa siku 86 kwa Tanzania Bara na siku 50 kwa Zanzibar

Gharama za upatikanaji wa leseni zimeonekana kutokuwa kikwazo kikubwa katika makundi ya shughuli za kiuchumi isipokuwa katika biashara ya jumla na rejareja ambapo wamiliki bado wanakabiliana na gharama kubwa katika kupata leseni. Wamiliki wa shuguli za kiuchumi wa Tanzania Bara wanatumia wastani wa Shilingi 181,754 katika kupata leseni kwenye Mamlaka za Serikali za Mitaa na Wizara za Kisekta. Aidha, wamiliki wa Zanzibar wanatumia wastani wa Shilingi 179,640. Viwango hivi viko chini ukilinganisha na viwango ambavyo vilibainishwakatika tafiti zilizopita ambapo katika Tathmini ya Mwaka 2005 kwa wastani ilikuwa inagharimu Shilingi 249,000 kwa Tanzania Bara na Shilingi 375,900 kwa Zanzibar kupata leseni.

Kuna mabadiliko ambayo yametokea katika upatikanaji wa leseni kwa Tanzania Bara na Zanzibar. Mabadiliko haya yamechangiwa na maboresho ambayo yamefanyika ili kurahisisha upatikanaji wa leseni. Maboresho yaliyofanyika yamefafunuliwa katika Sura ya 21 ya ripoti hii ambayo yanahusisha mabadiliko ya sheria mbalimbali za Tanzania Bara na Zanzibar.

Kielelezo Na. 22.4: Maoni ya Wamiliki Kuhusu Upatikanaji wa Leseni za Biashara Tanzania, 2018

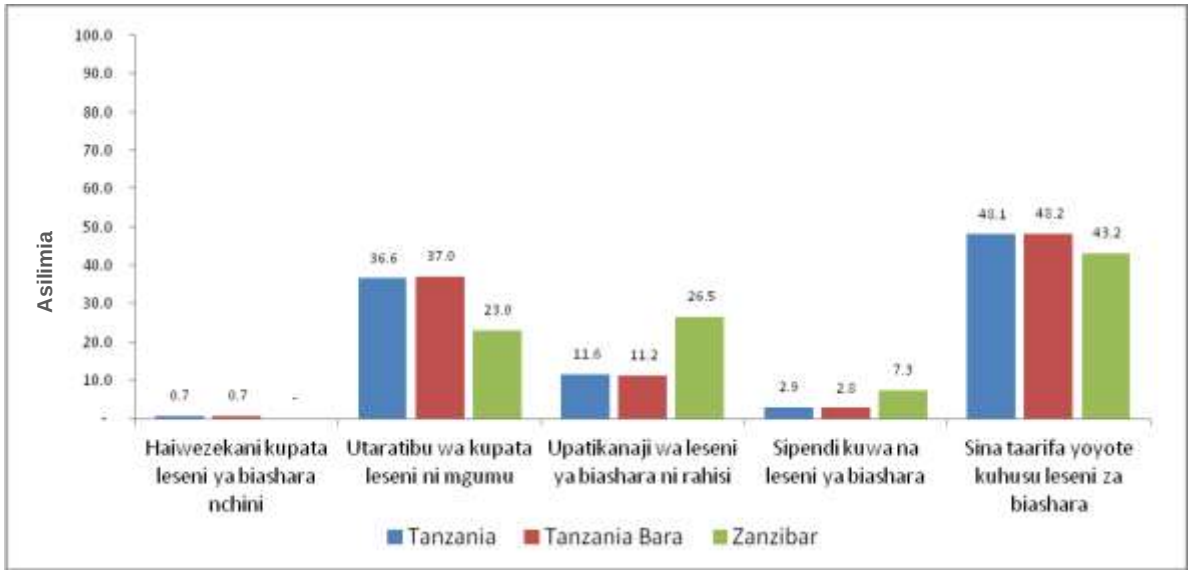

22.1.4 Upatikanaji wa Taarifa za Kodi na Kiasi cha Kodi Kinacholipwa kwa wamiliki wa Shughuli za kiuchumi

Utekelezaji wa urasimishaji wa shughuli za kiuchumi unafanyika sambamba na utoaji wa elimu kuhusu upatikanaji wa taarifa za kodi pamoja na kiasi cha kodi ambacho mlipa kodi anapaswa kulipa. Elimu hii inatolewa kwa ushirikiano wa wadau mbalimbali ikiwa inalenga kuwajengea uwezo walipa kodi kufikia kiwango cha kulipa kodi kwa hiari kwa maendeleo ya nchi.

Tathmini ya ulipaji wa kodi kwa shughuli za kiuchumi Tanzania imeoneshwa katika sura ya 12 ya ripoti hii. Matokeo ya utafiti katika Sura ya 12 ya ripoti hii yanabainisha kuwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi wanaolipa kodi bado ni wachache ambapo kati ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi 8,497,803 wa Tanzania, wanaolipa kodi ni asilimia 8 wakilinganishwa na wamiliki ambao ni asilimia 92 wasiolipa kodi. Kwa upande wa Sekta rasmi wamiliki wanaolipa kodi ni asilimia 54 wakilinganishwa na na asilimia 46 katika sekta Isiyo Rasmi.

Matokeo ya utafiti yanaonesha pia kuwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi wa Tanzania mijini wanalipa kodi kwa wingi zaidi (asilimia 54.0) kuliko wamiliki waliopo vijijini (asilimia 46.0). Tathmini ya ulipaji kodi kwa Tanzania Bara na Zanzibar haukuonesha sura tofauti na ile ambayo kwa ujumla imebainishwa na matokeo ya Tanzania .Wamiliki wa shughuli za kiuchumi wanaolipa kodi Tanzania Bara na Zanzibar bado ni wachache.

Kielelezo Na. 22.5 kinabainisha sababu kuu zinazochangia katika wamiliki wengi wasishiriki katika kulipa kodi. Matokeo yanaonesha kuwa asilimia 58 ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi wa Tanzania Bara na Zanzibar hawana taarifa kuhusu ulipaji wa kodi pamoja na kiwango cha kodi wanachopaswa kulipa. Aidha, Asilimia 26 ya wamiliki wanaona kuwa utaratibu wa kupata taarifa za kodi na kulipa kodi ni mgumu ambapo asilimia 12 ya wailiki wanaona kuwa utaratibu wa kupata taarifa za kodi na kulipa kodi ni rahisi. Matokeo haya yanaonesha kuwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi wa Tanzania Bara na Zanzibar wanahitaji elimu ya kulipa kodi ili kujengewa uwezo wa kulipa kodi.

Kielelezo Na. 22.5: Upatikanaji wa Taarifa za Kodi na Kiasi cha Kodi kinachotakiwa kulipwa na Tanzanioa, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

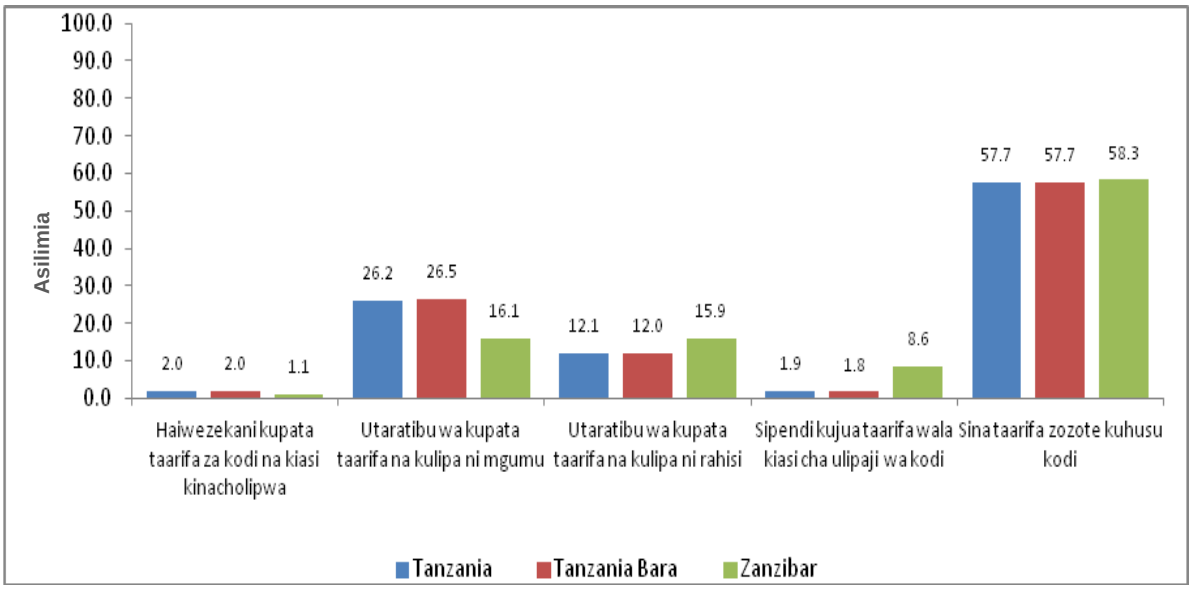

22.2 Tathmini ya Urasimishaji wa Rasilimali

Sehemu hii inahusisha matokeo ya tathmini ya urasimishaji wa rasilimali kwa Tanzania Bara na Zanzibar kwa kuzingatia vigezo vya: Kupungua kwa ukubwa wa Sekta Isiyo Rasmi katika rasilimali; upatikanaji wa mikopo kutokana na kutumia hati Miliki za viwanja na mashamba ambazo wamiliki wa rasilimali wanapata baada ya kurasimisha rasilimali zao; upatikanaji wa Hati Miliki za viwanja na mashamba pamoja na upatikanaji wa taarifa za kodi na ulipaji wa kodi ya majengo; na kupungua kwa migogoro ya matumizi ya ardhi.

22.2.1 Hali halisi ya rasilimali katika Sekta Isiyo Rasmi

Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi Tanzania wa mwaka 1991 na 1995 haukuhusisha rasilimali bali uliangalia shughuli za kiuchumi katika Sekta Isiyo Rasmi katika. Utafiti kuhusu ukubwa na thamani ya rasilimali katika Sekta Isiyo Rasmi Tanzania ulifanyika kwa mara ya kwanza mwaka 2005. Matokeo ya Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi Tanzania wa Mwaka 2005, unaonesha kuwa asilimia 89 ya rasilimali za Tanzania zilikuwa zinamilikiwa na wamiliki katika sekta isiyo rami. Utafiti huo pia unaonesha kuwa rasilimali za Tanzania Bara ambazo zilikuwa zinamilikiwa katika Sekta Isiyo Rasmi zilikuwa ni asilimia 80 na Zanzibar zilikuwa ni asilimia 100. Matokeo ya ukubwa wa Sekta Isiyo Rasmi yalizingatia methodolojia ya kukusanya taarifa za rasilimali katika mikoa mbalimbali ya Tanzania Bara na Zanzibar. Baada ya utafiti huo, Serikali ilifanya uamuzi wa kuanza urasimishaji wa rasilimali kwa lengo la kupunguza ukubwa wa Sekta Isiyo Rasmi nchini. Utekelezaji huu umefanyika kwa kipindi cha zaidi ya miaka 10.

Uamuzi wa Serikali wa kufanya Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi mwaka 2018 ukikuwa na lengo la kutaka kujua hali halisi ya rasilimali ambazo bado zinamilikiwa katika Sekta Isiyo Rasmi kwa mwaka 2018. Utafiti huu umetumia methodolojia ya kuhoji kaya kama ilivyofafanuliwa katika Sura ya Pili ya ripoti hii ili kubaini umiliki wa rasilimali. Matokeo katika Sura ya 15 na 16 pamoja na Kielelezo Na. 22.6 yanabainisha kwamba wamiliki wa rasilimali wa Tanzania ambao wapo kwenye Sekta Isiyo Rasmi ni asilimia 83.6. Aidha, matokeo pia yanaonesha ukubwa wa Sekta Isiyo Rasmi kwa Tanzania Bara na Zanzibar ambapo Tanzania Bara ni asilimia 83.6 na Zanzibar ni asilimia 87.0.

Pamoja na tafiti hizi za mwaka 2005 na mwaka 2018 kutumia methodolojia mbili tofauti lakini zote zimetoa matokeo ya ukubwa wa Sekta Isiyo Rasmi kwa Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar katika vipindi viwili tofauti. Kwa kuzingatia matokeo ya utafiti huu, inaonesha kuwa Sekta Isiyo Rasmi Tanzania imepungua. Tathmini pia inaonesha kuwa ukubwa wa rasilimali katika Sekta Isiyo Rasmi Tanzania umepungua kutoka asilimia 89.0 mwaka 2005 hadi asilimia 83.6 mwaka 2018 ambapo upungufu kama huo umebainika pia kwa Tanzania Bara. Matokeo pia yanabainisha kuwa ukubwa wa rasilimali katika Sekta Isiyo Rasmi kwa Zanzibar umepungua kutoka asilimia 100.0 mwaka 2005 hadi kufikia asilimia 87.0 mwaka 2018.

Kupungua kwa Sekta Isiyo Rasmi Tanzania Bara na Zanzibar kumesababishwa na maboresho ya Kisheria na Kitaasisi ambayo yamefanywa na Serikali ili kuwezesha urasimishaji wa rasilimali kama yalivyoelezwa katika Sura ya 21 ya ripoti hii.

Kielelezo Na. 22.6: Hali halisi ya rasilimali katika Sekta Isiyo Rasmi katika rasilimali, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar 2005 na 2018

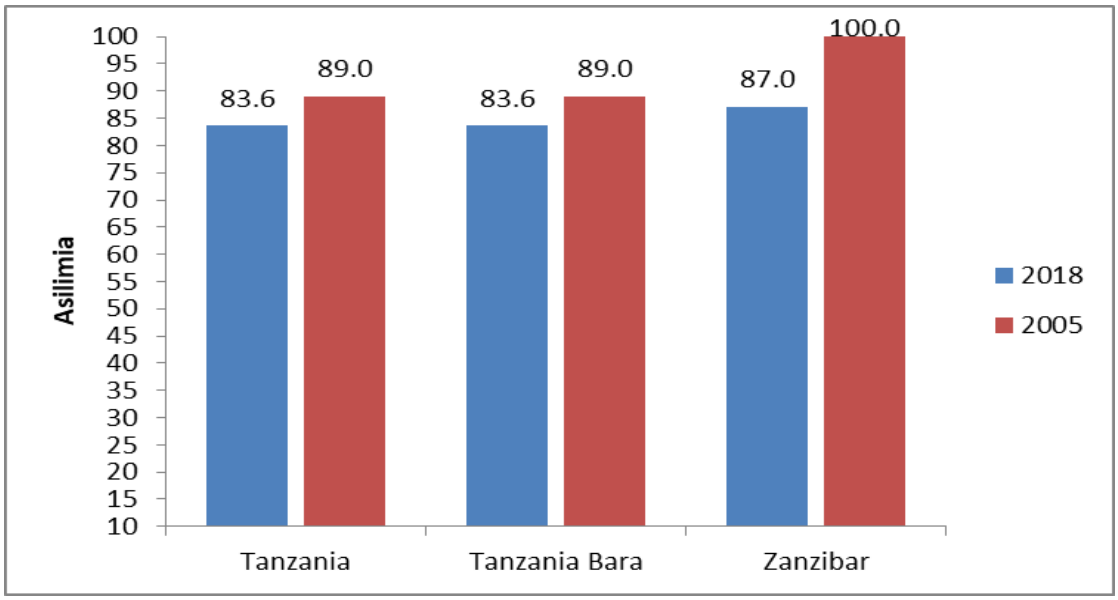

22.2.2 Upatikanaji wa Mikopo kwa Kutumia Hati Miliki

Tathmini ya mwaka 2005 ulibaini kuwa wamiliki wa rasilimali katika Sekta Isiyo Rasmi walikuwa hawatumii rasilimali zao kama dhamana kwa ajili ya kukopa fedha katika taasisi za fedha. Rasilimali hizi ambazo zilikuwa hazitumiki zilifafananishwa na mitaji ambayo ni mfu kwani zilikuwa hazimsaidii mmiliki kupata fedha za kuendeshea shughuli nyingine za kiuchumi. Sababu ambazo ziliainishwa na Tathmini ya mwaka 2005 ni kuwa: utaratibu wa upatikanaji wa mikopo kutoka taasisi za fedha ulikuwa unalazimu rasilimali kurasimishwa na kupata hati miliki ambayo ingetumika kama dhamana.

Katika kipengele hiki cha ripoti, utafiti umeangalia idadi ya wamiliki waliokopa, kiasi cha fedha walichokopa, taasisi za fedha zilizotoa mikopo, na hitimisho la hali halisi ya upatikanaji wa mikopo nchini kwa mwaka 2018.

22.2.2.1 Idadi ya Wamiliki Waliotumia Hati Miliki Kukopa

Katika utafiti huu wa Sekta Isiyo Rasmi wa mwaka 2018, taarifa kuhusu utumiaji wa rasilimali kama dhamana ya kupata mikopo zilichambuliwa ili kutathmini idadi ya wamiliki waliokopa fedha kutoka taasisi za fedha. Aidha, kiasi cha fedha walichokopa na taasisi walizokopa zimeainishwa. Matokeo ya idadi na kiasi cha fedha kilichokopwa na wamiliki yamezingatia mkopo mmoja tu tena wa mwisho ambao mmliki wa rasilimali aliupata kwa kutumia hati miliki ya kiwanja au shamba. Jedwali Na. 22.5 linaonesha kuwa kati ya

wamiliki wa majengo wa Tanzania 8,711,516 ni asilimia mbili ya wamiliki hao ambao walitumia hati miliki zao kama dhamana kwa ajili ya kupata mkopo. Kwa upande wa viwaja, kati ya wamiliki wa viwanja 2,688,344 Tanzania ni asilimia moja tu ndiyo waliotumia hati miliki zao kama dhamana ya kupata mkopo. Vile vile, kati ya wamiliki wa mashamba 65,794 Tanzania ni asilimia 1 tu ndiyo waliotumia hati za hakimiliki zao kama dhamana ya kupata mikopo katika taasisi za fedha.

Matumizi ya hati miliki za viwanja na mashamba yanayomilikiwa Tanzania Bara na Zanzibar yameonekana kutofautiana. Matumizi ya hati miliki kwa Tanzania Bara hayana tofauti na yale yamebainishwa kwa Tanzania kwa ujumla. Hata hivyo wamiliki wa rasilimali Zanzibar wanatumia hati za majengo na mashamba tu kama dhamana ya kupata mkopo katika taasisi za fedha. Jedwali Na. 22.5 linaonesha kuwa kati ya wamiliki 234,517 wa majengo wa Zanzibar ni asilimia. 1.8 tu walitumia hati miliki majengo yao kama dhamana ya mkopo. Aidha, kati ya wamiliki 63,902 wa mashamba Zanzibar ni asilimia moja (1) tu ndio waliotumia hati miliki za mashamba yao kukopa fedha katika taasisi za fedha.

Pamoja na idadi ya wamiliki wa rasilimali waliotumia hati miliki kama dhamana kwa ajili ya kukopa kuwa ndogo kwa Tanzania Bara na Zanzibar kama ilivyobainishwa kwenye Jedwali Na 22.5, kwa sasa wamiliki wa rasilimali wanaweza kukopa fedha kutoka taasisi za fedha kwa kutumia rasilimali. Wamiliki wa rasilimali wameanza kutumia rasilimali zao kwa kama dhamana katika taasisi za fedha. Hali hii imethibitishwa na kiasi cha fedha walichokopa kutoka katika taasisi za fedha kwa kutumia hati miliki kama inavyoelezwa katika kipengele Na. 22.2.2.2 na 22.2.2.3 cha ripoti hii.

Jedwali Na. 22.5: Mgawanyo wa wamiliki wa rasilimali waliotumia Hati Miliki kama dhamana ya mkopo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

	Majengo	Viwanja	Mashamba
Tanzania			
Waliotumia	2.4	0.9	0.9
Wasiotumia	97.6	99.1	99.1
Asilimia	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Idadi	**8,711,516**	**2,688,345**	**7,674,638**
Tanzania Bara			
Waliotumia	2.4	1.0	0.9
Wasiotumia	97.6	99.0	99.1
Asilimia	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Idadi	**8,477,000**	**2,610,724**	**7,610736**
Zanzibar			
Waliotumia	1.8	-	0.6
Wasiotumia	98.2	100.0	99.4
Asilimia	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Idadi	**234,517**	**77,620**	**63902**

22.2.2.2 Kiasi cha Fedha Kilichokopwa kwa kutumia Hati miliki

Katika kipengele Na. 22.2.2.1 cha ripoti hii kinaonesha kwamba asilimia 2 ya wa majengo, 1 ya wamiliki wa viwanja na asilimia 1 ya wamiliki wa mashamba Tanzania. Pamoja na idadi ya wamiliki wa rasilimali wnye hati miliki kuwa ndogo lakini wamiliki hawa wa rasilimali wamekopa fedha nyingi kutoka taasisi za fedha. Kiasi cha fedha alichokopa mmiliki wa rasilimali kimezingatia mkopo mmoja tu tena wa mwisho ambao mjasiriamali aliupata kutoka taasisi ya fedha.

Jedwali Na. 22.6 linaonesha kuwa wamiliki wa rasilimali wa Tanzania wamekopa kiasi cha shilingi trilioni 1.06 ambapo Tanzania Bara ni shilingi trilioni 1.05 na Zanzibar ni shilingi trilioni 0.01. Kati ya fedha zilizokopwa na wamiliki wa rasilimali wa Tanzania asilimia 50.2 zipo katika Sekta Rasmi na asilimia 49.8 zilikopwa na wamiliki katika sekta isiyo rasmi. Kwa upande wa Tanzania Bara asilimia 51 ya fedha za mikopo zilizokopwa na wamiliki wa majengo katika Sekta Rasmi na asilimia 49 zilikopwa na wamiliki wa majengo katika Sekta Isiyo Rasmi. Wamiliki wa majengo katika sekta rasmi Zanzibar walikopa asilimia 12 ya thamani ya mikopo na wale wa Sekta Isiyo Rasmi walikopa asilimia 88 ya thamani ya mikopo.

Jedwali Na. 22.6: Mgawanyo wa Kiasi cha Fedha Kilichokopwa na Wamiliki wa Rasilimali, 2018

Rasilimali	Jumla ya Mkopo (000,000)	Sekta rasmi		Sekta isiyo rasmi	
		Kiasi cha Mkopo (000,000)	Asilimia ya Mkopo	Kiasi cha Mkopo (000,000)	Asilimia ya Mkopo
Majengo					
Tanzania	801,970	402,702	50.2	399,269	49.8
Tanzania Bara	792,564	401,576	50.7	390,988	49.3
Zanzibar	9,406	1,126	12.0	8,281	88.0
Viwanja					
Tanzania	56,051	8,188	14.6	47,863	85.4
Tanzania Bara	56,051	8,188	14.6	47,863	85.4
Zanzibar	-	-		-	-
Mashamba					
Tanzania	203,055	121,836	60.0	81,219	40.0
Tanzania Bara	203,055	121,836	60.0	81,219	40.0
Zanzibar	-	-		-	-

22.2.2.3 Taasisi za Fedha Zinazotoa Mkopo kwa Kutumia Hati Miliki kama Dhamana

Wamiliki wa rasilimali wamekuwa na changamoto ya kutumia hati miliki kama dhamana ya kupata mikopo kutoka katika taasisi za fedha. Changamoto inaongezeka pindi rasilimali inapokuwa shamba badala ya jengo au kiwanja. Katika siku za karibuni kumekuwa na dhana kuwa benki hazikubali hati za haki miliki ya kimila ambayo anapata mmiliki wa shamba mara anaporasimisha shamba lake. Kinyume na dhana hiyo, matokeo ya Utafiti yanabainisha kuwa kwa sasa mabenki yanakubali hati miliki za kimila kama dhamana kwa ajili ya mikopo.

Utafiti umeangalia mwitikio wa benki za biashara katika kukubali matumizi ya hati miliki za kimila kama dhamana ya mikopo na kubaini kuwa asilimia 21 ya mikopo ambayo inapatikana kwa wamiliki wa mashamba Tanzania inatoka katika benki. Aidha, imeonekana pia kuwa asilimia 40 ya wamiliki wa mashamba ya Tanzania wanatumia hati miliki za kimila za mashamba yao kama dhamana kupata mikopo kutoka katika SACCOS. Hii inaashiria kuwa wamiliki wa mashamba wanatumia hati za mashamba yao yaliyorasimishwa kupata mikopo kutoka katika benki. Utafiti umeonesha kuwa benki ambazo zinatoa mikopo kwa kukubali hati miliki za kimila kama dhamana ya mikopo ni kama ***National Microfinance Bank (NMB), Cooperative and Rural Development Bank (CRDB), Tanzania Postal Bank (TPB), Tanzania Investment Bank (TIB) na Access Ban***k.

Tathmini pia ya taasisi zinazotoa mikopo kwa wamiliki wa rasilimali inaonesha kuwa wamiliki wa rasilimali wanapata mikopo kutoka katka taasisi mbalimbali za fedha kutegemeana na aina ya rasilimali wanayomiliki. Jedwali Na.22.7 lnaonesha kuwa zaidi ya

asilimia 49 ya wamiliki wa majengo Tanzania wanapata mikopo kutoka benki na asilimia 21 wanapata mikopo kutoka Taasisi za fedha za biashara ndogo ndogo (mf. CEDA na PRIDE). Matokeo ni tofauti kwa wamiliki wa viwanja ambao wengi wao wanapata mikopo kutoka SACCOS (asilimi 36) na benki (asilimia 33).

Katika hatua nyingine, tathmini ya mikopo kutoka Mifuko ya mikopo ya maendeleo kwa vijana na wanawake na mifuko ya uwezeshaji wananchi kiuchumi ya Tanzania Bara imeonesha kwamba ni wamiliki wachache ambao wamepata mikopo kutoka mifuko kwa kutumia hati miliki zao. Jedwali Na. 22.7 linaonesha kuwa ni asilimia **tatu** ya wamiliki waliokopa ndio wamepata mikopo kutoka mifuko hii kwa kutumia hati za majengo na asilimia 6 wametumia hati za viwanja. Aidha, ni asilimia 2 tu ya wamiliki ndio wametumia hati za mashamba yao kupata mikopo.

Kwa upande wa Zanzibar matokeo yanaonesha kuwa, mifuko ya mikopo ya maendeleo kwa vijana na wanawake imetoa mikopo kwa kutumia hati miliki za majengo kwa asilimia 18. Jedwali Na. 22.7 linaonesha kuwa wamiliki wengi wa majengo wa Zanzibar wanapata mikopo kutoka katika SACCOS asilimia 43 na Taasisi za fedha za biashara ndogo ndogo (mf. CEDA PRIDE) asilimia 39.

Jedwali Na. 22.7: Taasisi za fedha zinazotoa mikopo kwa kukubali Hati miliki kama dhamana.

TAASISI ZA MIKOPO	TANZANIA	TANZANIA BARA	ZANZIBAR
Jengo			
Benki	49.1	49.4	39.1
Taasisi za fedha za biashara ndogo ndogo (mf. CEDA PRIDE)	20.6	21.0	0.0
Vyama vya kuweka na kukopa (SACCOS/ VICOBA)	18.8	18.2	43.3
Vikundi vya jamii vya kifedha	5.6	5.7	0.0
Mifuko ya mikopo ya maendeleo kwa vijana na wanawake	0.9	0.6	17.6
Mifuko ya uwezeshaji wananchi kiuchumi	2.3	2.3	0.0
Nyingine taja	2.7	2.8	0.0
Asilimia	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Idadi	**191,810**	**187,675**	**4,135**
Kiwanja			
Benki	32.9	32.9	0.0
Taasisi za fedha za biashara ndogo ndogo (mf. CEDA PRIDE)	15.0	15.0	0.0
Vyama vya kuweka na kukopa (SACCOS/ VICOBA)	35.6	35.6	0.0
Vikundi vya jamii vya kifedha	5.8	5.8	0.0
Mifuko ya mikopo ya maendeleo kwa vijana na wanawake	0.0	0.0	0.0
Mifuko ya uwezeshaji wananchi kiuchumi	5.6	5.6	0.0
Nyingine taja	5.0	5.0	0.0
Asilimia	**100.0**	**100.0**	**0.0**
Idadi	**18,784**	**18,784**	**0.0**
Shamba			
Benki	20.8	20.8	0.0
Taasisi za fedha za biashara ndogo ndogo (mf. CEDA PRIDE)	13.5	13.5	0.0

Vyama vya kuweka na kukopa (SACCOS/ VICOBA)	39.2	39.2	0.0
Vikundi vya jamii vya kifedha	12.8	12.8	0.0
Mifuko ya mikopo ya maendeleo kwa vijana na wanawake	0.0	0.0	0.0
Mifuko ya uwezeshaji wananchi kiuchumi	2.1	2.1	0.0
Nyingine taja	11.7	11.7	0.0
Asilimia	**100.0**	**100.0**	**0.0**
Idadi	**50,519**	**50,519**	**0.0**

22.2.2.4 Sababu za Kutokutumia Hati Miliki kama Dhamana ya Mkopo

Sehemu hii ya ripoti inabainisha sababu za wamiliki wengine kushindwa kutumia hati miliki kama dhamana ya mikopo kutoka taasisi za fedha. Utafiti umebaini kuwa zipo sababu ambazo bado zinazuia wamiliki wa rasilimali kutumia hati miliki kama dhamana ya mkopo. Sababu ambazo zimebainishwa kwa Tanzania Bara ni tofauati na zile ambazo zimeonekana kuathiri wamiliki wa rasilimali wa Zanzibar. Jedwali Na. 22.8 linaonesha kuwa wamiliki wa rasilimali Tanzania Bara wanaathiriwa na sababu kuu tatu ambazo ni: Taratibu za kukopa bado ni ngumu; Ukosefu wa elimu ya kukopa pamoja na wengine kutopenda kukopa. Wamiliki wa rasilimali wa Zanzibar wao wanaathiriwa zaidi na sababu za kutokupenda kukopa pamoja kuogopa kushindwa kulipa.

Jedwali Na. 22.8: Sababu za Kutokutumia Hati Miliki kama Dhamana ya Mkopo, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar 2018

Sababu za kutotumia Rasilimali	Tanzania	Tanzania Bara	Zanzibar
MAJENGO			
Hakuna taasisi za fedha kwenye eneo langu	7.9	8.1	1.0
Taratibu za kukopa ni ngumu	22.4	22.8	7.8
Riba ni kubwa	8.4	8.3	13.3
Sina uwelewa wa mikopo	19.1	19.3	8.8
Nitashindwa kulipa mkopo	18.2	18.0	26.3
Sipendi kukopa	21.2	20.6	42.6
Nyingine	2.8	2.9	0.2
Jumla idadi	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Jumla	**8,500,285**	**8,269,903**	**230,382**
KIWANJA			
Hakuna taasisi za fedha kwenye eneo langu	6.6	6.8	0.5
Taratibu za kukopa ni ngumu	26.4	26.7	13.0
Riba ni kubwa	10.3	10.2	14.7
Sina uwelewa wa mikopo	16.9	17.2	8.5
Nitashindwa kulipa mkopo	14.	14.1	12.0
Sipendi kukopa	24.7	23.9	51.3
Nyingine	1.1	1.1	0.0
Jumla idadi	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Jumla	**2,663,451**	**2,585,831**	**77,620**
SHAMBA			
Hakuna taasisi za fedha kwenye eneo langu	8.1	8.2	2.2
Taratibu za kukopa ni ngumu	24.9	25	8.1
Riba ni kubwa	7.1	7.1	12.6
Sina uwelewa wa mikopo	21.1	21.1	12.8
Nitashindwa kulipa mkopo	17.6	17.6	21.4
Sipendi kukopa	19.4	19.2	42.9
Nyingine	1.8	1.8	0.0
Jumla idadi	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Jumla	**7,608,844**	**7,545,296**	**63,548**

22.2.3 Upatikanaji wa Hati Miliki za Rasilimali

Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi wa mwaka 2005 ambao ripoti hii imefanya rejea ulikuwa unaonesha kuwa upatikanaji wa hati miliki kwa Tanzania Bara na Zanzibar ulikuwa na changamoto kuu tatu ambazo ni: utaratibu ulikuwa mgumu sana na kuchukua siku nyingi; Taratibu zilihusisha taasisi nyingi na gharama ya kupata hati miliki kuwa kubwa. Tathmini ya mwaka 2018 ulilenga kubaini kama kuna mabadiliko kwa sasa juu ya upatikanaji wa hati miliki kwa Tanzania Bara na Zanzibar.

Matokeo yamebainishwa katika Kielelezo Na. 22.8 yanaonesha kuwa kwa sasa wamiliki wa rasilimali wana maoni tofauti ikilinganishwa na matokeo yao katika Tafiti zilizopita. Matokeo yanabainisha kuwa kwa mwaka 2005 zaidi ya asilimia 46 (Tanzania Bara) na asilimia 45 (Zanzibar) ya wamiliki walionesha kuwa hawana taarifa kuhusu hati miliki

ikilinganishwa na asilimia 44 (Tanzania Bara) na asilimia 34 (Zanzibar) ambao wamesema kuwa utaratibu wa kupata hati miliki ni mgumu. Tathmini ya matokeo haya inaonesha kuwa kwa sasa wamiliki wa rasilimali wanahitaji elimu zaidi ya upatikanaji wa hati miliki kuliko ilivyokuwa katika Tathmini ya mwaka 2005 ambapo wengi walikuwa wanaona kuwa upatikanaji wa hati miliki ni mgumu na hauwezekani.

Tathmini ya upatikanaji wa hati miliki pia inapatikana katika Sura ya 19 na Sura ya 20 ya ripoti hii. Katika Sura ya 19 na 20 ya ripoti hii, Utafiti unabainisha kuwa yapo maboresho ambayo yamefanyika kuhusu upatikanaji wa hati miliki Tanzania Bara na Zanzibar. Maboresho haya yanahusu taasissi zinazohusika katika kutoa hati miliki pamoja na muda na gharama zinazotumika. Matokeo katika Sura ya 19 ya ripoti hii, yanaonesha kwamba kwa sasa upatikanaji wa hati miliki kwa viwanja na mashamba unapitia wastani wa taasisi mbili (2) kwa Tanzania Bara na taasisi tatu (3) kwa Zanzibar ikilinganishwa na wastani wa taasisi tatu (3) kwa Tanzania Bara na taasisi tatu(3) kwa Zanzibar zilizobainishwa wakati wa Tathmini ya mwaka 2005.

Aidha, wamiliki wa rasilimali wa Tanzania kwa sasa wanapata hati miliki kwa wastani wa siku 20. Wastani wa siku ambazo wamiliki wanatumia kupata hati kwa Tanzania Bara ni siku siku 18 na Zanzibar ni siku 10. Muda unaotumika kwa sasa umeonyesha kuna maboresho ukilinganisha na muda mbao ulibainishwa na Tathmini ya mwaka 2005 ambapo mmiliki alikuwa anapata hati miliki kwa siku 380 kwa Tanzania Bara na siku 311 kwa Zanzibar.

Gharama za upatikanaji wa hati miliki zimeonekana kutofautina kati ya wamiliki wa viwanja na mashamba. Gharama imebainishwa kwa kuangalia wastani wa taasisi ambazo mmiliki anapitia pamoja na wastani wa gharama kwa kila taasisi. Kwa kuzingatia vigezo hivi, Wamiliki wa rasilimali wa Tanzania kwa wastani wanatumia wastani wa Shilingi 198,000 kwa wamiliki wa viwanja na Shilingi 96,930 kwa wamiliki wa mashamba. Aidha, wamiliki wa Viwanja wa Tanzania Bara wanatumia wastani wa shilingi 157,658 na wamiliki wa mashamba wanatumia wastani wa Shilingi 62,906.00 Aidha , wamiliki wa viwanja wa Zanzibar wanatumia wastani wa shililingi 472,974 ikilinganishwa na wastani wa Shilingi 188,718.00 ambazo zinalipwa na wamiliki wa mashamba.

Viwango hivi viko chini ikilinganishwa na viwango ambavyo vilibainishwa na Tafiti zilizopita ambapo katika Tathmini ya mwaka 2005 ilikuwa inagharimu Shilingi wastani wa 1,536,795 kwa Tanzania Bara na 3,000,800 kwa Zanzibar kupata hati miliki .

Kielelezo Na. 22.7: Mgwawanyo wa Maoni ya wamiliki juu ya upatikanaji wa Hati Miliki za Rasilimali Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

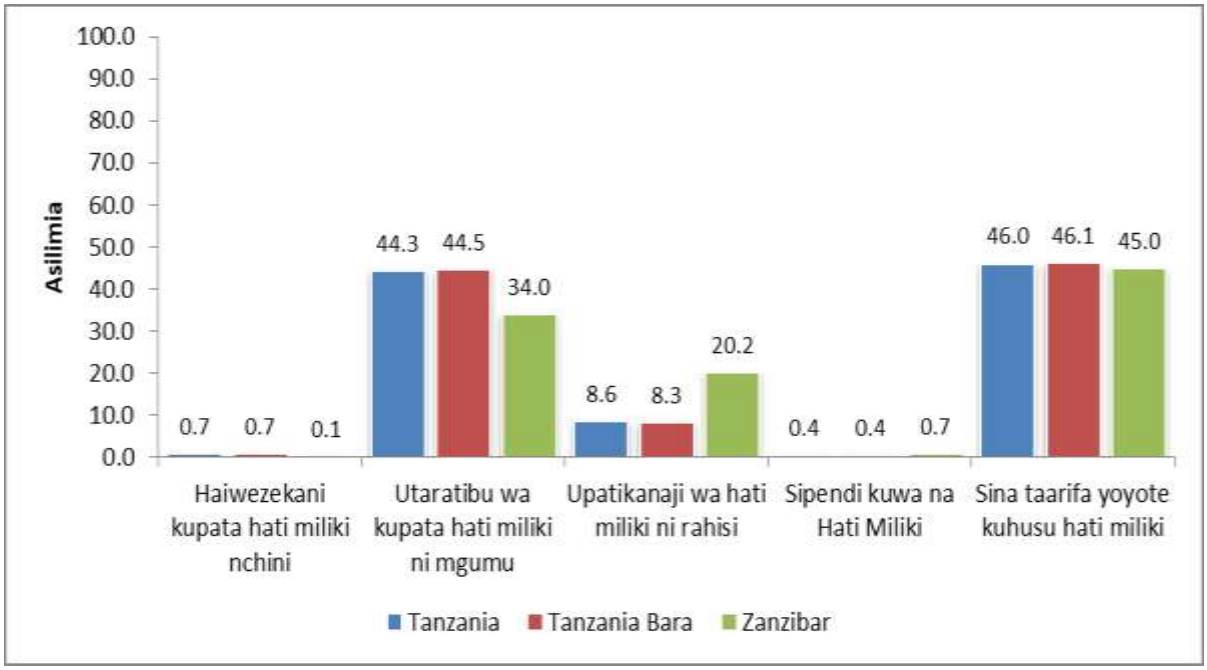

22.2.4 Upatikanaji wa Taarifa na Ulipaji wa Kodi za Ardhi na Majengo

Utekelezaji wa urasimishaji wa rasilimali unafanyika sambamba na utoaji wa elimu kuhusu upatikaji wa taarifa na ulipaji wa kodi za ardhi na majengo. Elimu hii inatolewa kwa ushirikiano wa wadau mbalimbali ikiwa inalenga kuwajengea uwezo walipa kodi kufikia kiwango cha kulipa kodi kwa hiari kwa maendeleo ya nchi.

Tathmini ya ulipaji wa kodi ya ardhi na majengo Tanzania imeoneshwa katika Sura ya 18 ya ripoti hii. Takwimu katika sura ya 18 imbebainika kuwa kwa Tanzania Bara ni asilimia 16 ya wamiliki wa viwanja, asilimia 7 ya wamiliki wa viwanja vyenye majengo na asilimia 2 ya wamiliki wa mashamba ndio wanaolipa kodi ya ardhi. Aidha, asilimia 4 ya wamiliki wa viwanja wa Zanzibar ndio pekee wanaolipa kodi ya ardhi.

Katika hatua nyingine ulipaji wa kodi ya majengo kwa Tanzania Bara unaonesha kuwa ni asilimia 27 ya wamiliki ndio wanaolipa kodi ya majengo. Hali ni tofauti kwa wamiliki wa majengo wa Zanzibar ambapo hapakuwa na ulipaji wa kodi ya majengo.

Jedwali Na. 22.8 linaonesha sababu kuu ambazo inachangia wamiliki wa rasilimali Tanzania Bara na Zanzibar kutokushiriki katika ulipaji wa kodi ya ardhi na majengo. Jedwali linaonesha kuwa asilimia 64 ya wamiliki wa viwanja na majengo Tanzania Bara na asilimia 80 ya wamiliki wa rasilimali wa Zanzibar hawana taarifa kuhusu ulipaji wa kodi pamoja na kiwango cha kodi wanachopaswa kulipa. Takwimu hizi zinaonesha kuwa wamiliki wa rasilimali wa Tanzania Bara na Zanzibar wanahitaji elimu ya ulipaji kodi ili kujengewa uwezo wa kulipa kodi.

Jedwali Na. 22.9: Maoni ya wamiliki juu ya Upatikanaji wa Taarifa za Kodi za ardhi na Majengo Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Maoni	Tanzania	Tanzania Bara	Zanzibar
Haiwezekani kupata taarifa za kodi na kiasi kinacholipwa	2.0	2.0	0.4
Utaratibu wa kupata taarifa na kulipa kodi ni mgumu	23.7	24.1	9.5
Utaratibu wa kupata taarifa na kulipa kodi ni rahisi	9.3	9.4	6.5
Sipendi kujua taarifa wala kiasi cha ulipaji wa kodi wa rasilimali	0.7	0.6	4.1
Sina taarifa zozote kuhusu kodi ya rasilimali	64.4	63.9	79.6
Asilimia	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Idadi	**10,904,395**	**10,612,711**	**291,684**

22.3 Migogoro ya Matumizi ya Ardhi

Urasimishaji wa ardhi unahusisha pia utayarishaji wa Mipango ya Matumizi ya Ardhi ili kuwezesha watumiaji wa ardhi kutumia ardhi kadri ya mahitaji ya makundi mbalimbali katika jamii. Upangaji huu wa matumizi ya ardhi unalenga kupunguza migogoro kati ya makundi yanayotumia ardhi. Aidha, Mipango hii ya Matumizi inalenga kuhakikisha kuwa kila kundi katika jamii linatumia ardhi kadri ya mahitaji yake bila kuathiri matumizi ya makundi mengine. Katika kipindi hiki cha utekelezaji wa urasimishaji wa ardhi, kumekuwepo na taarifa kuhusu matukio ya migogoro ya matumizi ya ardhi kati ya makundi ya watumiaji wa ardhi Tanzania Bara na Zanzibar. Aidha, Serikali pamoja na Wadau mbalimbali wameshirikiana katika kuhakikisha kwamba migogoro hii inatatuliwa au kabisa ili kuwezesha watumiaji wa ardhi kutumia ardhi kwa amani na utulivu.

22.3.1 Migogoro ya matumizi ya ardhi iliyotatuliwa

Utafiti huu umekusanya taarifa za idadi ya migogoro ya matumizi ya ardhi ambayo imeripotiwa katika Mamlaka za Usimamizi wa Matumizi ya Ardhi ya Tanzania Bara na Zanzibar kwa kipindi cha kuanzia mwaka 2005 hadi mwaka 2018. Taarifa za migogoro ya matumizi ya ardhi zimebainishwa na Mamlaka za Serikali za Mitaa pamoja na Wizara za

Kisekta za Tanzania Bara na Zanzibar. Aidha, utafiti umebainisha aina ya migogoro ya ardhi ili kujua ni makundi yapi katika jamii yanaathirika zaidi na migogoro hii. Aidha, Utafiti pia umebainisha jitihada za Serikali pamoja na Wadau wengine katika kutatua migogoro ya Matumizi ya Ardhi kwa Tanzania Bara na Zanzibar.

Katika kipindi cha kuanzia mwaka 2005 hadi mwaka 2018 kulikuwa na Migogoro 25,409 ya Matumizi ya ardhi ambayo iliripotiwa katika Mamlaka za Usimamizi wa matumizi ya radhi za Tanzania . Kati ya migogoro hii, Tanzania Bara ilikuwa 22,101 na Zanzibar ilikuwa 3,305. Kielelezo Na. 22.8 kinaonesha kuwa katika migogoro ya matumizi ya ardhi iliyoripotiwa Tanzania, asilimia 64 ya migogoro hiyo imetatuliwa. Aidha, katika migogoro ya ardhi iliyoripotiwa Tanzania Bara na Zanzibar ni asilimia 65 (Tanzania Bara) na asilimia 54 ya migogoro Zanzibar imetatuliwa. Matokeo haya yanaonesha kuwa jitihada za Serikali na Wadau wengine za kupunguza migogoro ya matumizi ya ardhi zimefanikiwa kwa kiasi kikubwa.

Kielelezo Na. 22.8: Mgawanyo wa Migogoro ya Matumizi ya Ardhi Iliyotatuliwa Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

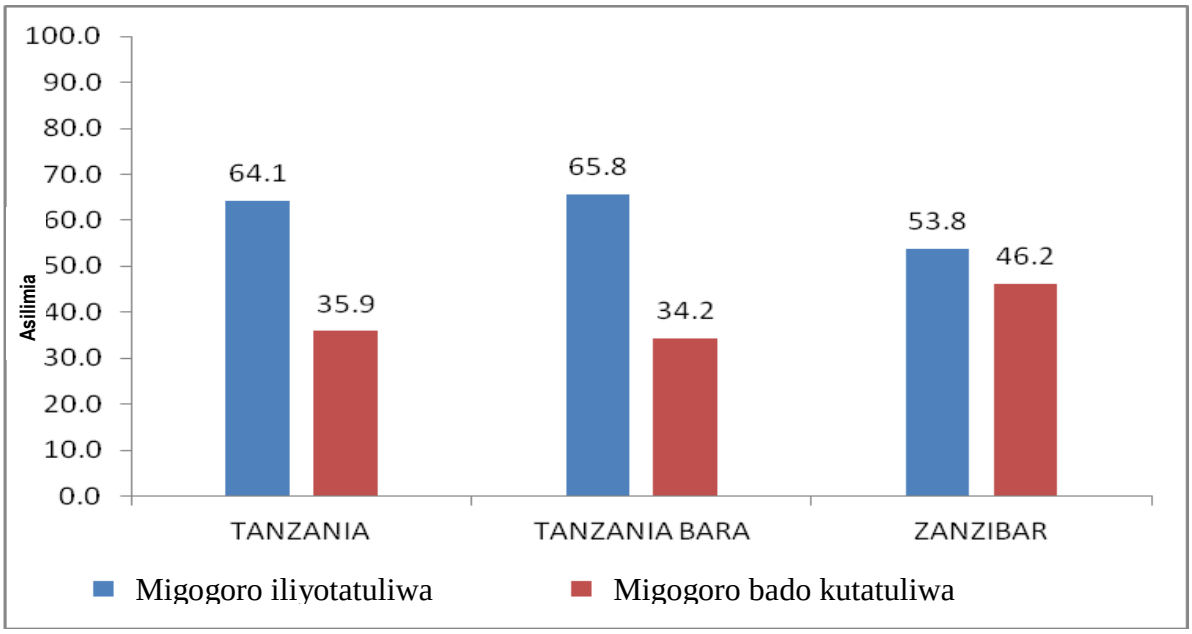

22.3.2 Mgawanyo wa Migogoro ya Matumizi ya Ardhi kwa Makundi ya Jamii

Migogoro ya matumizi ya ardhi inahusisha makundi mbalimbali ya jamii ambayo yanatumia ardhi Tanzania Bara na Zanzibar. Upangaji wa matumizi ya ardhi unahusisha makundi mbali mbali ya jamii wakati wa urasimishaji ili kutatua migogoro ya matumizi ya ardhi. Utafiti

umebainisha mgawanyo wa migogoro ya matumizi ya ardhi kwa kuzingatia makundi ya jamii ambayo yanatumia ardhi.

Jedwali Na. 22.10 linabainisha kuwa migogoro ya matumizi ya ardhi ipo katika makundi makuu matano kama ifuatavyo: wananchi kwa wananchi, mipaka ya kijiji kwa kijiji; wawekezaji na wananchi; maeneo ya hifadhi za taifa na vijiji pamoja na wafugaji na wakulima. Aidha, imebainika kuwa migogoro ya matumzi ya ardhi kati ya wakulima na wafugaji ipo Tanzania Bara tu na siyo Zanzibar.

Jedwali Na. 22.10: Mgawanyo wa Aina ya migogoro Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Makundi ya Migogoro	Idadi	Asilimia
Tanzania		
Mgogoro wa mipaka ya kijiji na kijiji	6,287	24.7
Wafugaji na wakulima	2,707	10.7
Wawekezaji na wananchi	4,278	16.8
Wananchi kwa wananchi	6,810	26.8
Maeneo ya hifadhi za taifa na vijiji	3,493	13.7
Nyingine	1,834	7.2
Jumla	**25,408**	**100.0**
Tanzania Bara		
Mgogoro wa mipaka ya kijiji na kijiji	5,667	25.6
Wafugaji na wakulima	2,510	11.4
Wawekezaji na wananchi	3,562	16.1
Wananchi kwa wananchi	5,667	25.6
Maeneo ya hifadhi za taifa na vijiji	3,076	13.9
Nyingine	1,619	7.3
Jumla	**22,102**	**100.0**
Zanzibar		
Mgogoro wa mipaka ya kijiji na kijiji	367	11.1
Wafugaji na wakulima	0	0.0
Wawekezaji na wananchi	918	27.8
Wananchi kwa wananchi	1,469	44.4
Maeneo ya hifadhi za taifa na vijiji	367	11.1
Nyingine	184	5.6
Jumla	**3,306**	**100.0**

22.3.3 Aina ya Migogoro iliyojitokeza kwa Mikoa

Utafiti ulilenga kujua aina ya makundi ya migogoro inayotambuiliwa na wadau mbalimbali katika mikoa. Aina ya migogogro iliyotambuliwa ni kama ifuatavyo: mgogoro ya mipaka kati ya kijiji na kijiji, wafugaji na wakulima; wawekezaji na wananchi; wananchi kwa wananchi; maeneo ya hifadhi za taifa na vijiji; na aina nyingine ya migogoro. Jedwali Na. 20.11 linaonesha kuwa kwa wastani, asilimia 26.8 ya migogoro ya ardhi inatokana na wananchi kwa wananchi.

Jedwali Na. 22.11: Mgawanyo wa Makundi ya Aina ya Migogoro iliyojitokeza kwa wingi Mikoani, 2018

Mkoa	Idadi ya migogoro	Asilimia						
		Jumla	Mgogoro wamipaka ya kijiji na kijiji	Wafugaji na wakulima	Wawekezaji na wananchi	wananchi kwa wananchi	Maeneo ya hifadhi za taifa na vijiji	Aina nyingine ya migogoro
Tanzania	**25,408**	**100.0**	**24.7**	**10.7**	**16.8**	**26.8**	**13.7**	**7.2**
Tanzania Bara								
Dodoma	-	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Arusha	1,214	100.0	26.7	6.7	20.0	26.7	13.3	6.7
Kilimanjaro	1,133	100.0	14.3	7.1	21.4	28.6	14.3	14.3
Tanga	1,457	100.0	27.8	22.2	22.2	22.2	5.6	0.0
Morogoro	405	100.0	40.0	20.0	0.0	20.0	20.0	0.0
Pwani	567	100.0	28.6	28.6	0.0	14.3	28.6	0.0
Dar es Salaam	891	100.0	18.2	0.0	36.4	36.4	9.1	0.0
Lindi	1,619	100.0	25.0	5.0	15.0	30.0	20.0	5.0
Mtwara	324	100.0	50.0	0.0	0.0	0.0	0.0	50.0
Ruvuma	972	100.0	41.7	25.0	8.3	16.7	8.3	0.0
Iringa	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Mbeya	1,781	100.0	27.3	4.5	13.6	31.8	18.2	4.5
Singida	729	100.0	33.3	0.0	11.1	33.3	11.1	11.1
Tabora	729	100.0	22.2	11.1	11.1	33.3	22.2	0.0
Rukwa	1,214	100.0	20.0	20.0	20.0	20.0	20.0	0.0
Kigoma	486	100.0	33.3	16.7	0.0	33.3	0.0	16.7
Shinyanga	1,619	100.0	20.0	10.0	30.0	25.0	10.0	5.0
Kagera	2,105	100.0	23.1	19.2	11.5	23.1	11.5	11.5
Mwanza	972	100.0	16.7	8.3	16.7	33.3	8.3	16.7
Mara	567	100.0	28.6	14.3	14.3	14.3	28.6	0.0
Manyara	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Njombe	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Katavi	729	100.0	11.1	11.1	22.2	11.1	22.2	22.2
Simiyu	1,295	100.0	31.3	6.3	0.0	25.0	18.8	18.8
Geita	162	100.0	50.0	0.0	50.0	0.0	0.0	0.0
Songwe	1,133	100.0	28.6	7.1	21.4	35.7	7.1	0.0
Jumla	**22,102**	**100.0**	**24.7**	**10.7**	**16.8**	**26.8**	**13.7**	**7.2**
Zanzibar								
KaskaziniUnguja	1,102	100.0	16.7	0.0	33.3	33.3	16.7	0.0
KusiniUnguja	918	100.0	20.0	0.0	20.0	20.0	20.0	20.0
MjiniMagharibi	735	100.0	0.0	0.0	25.0	75.0	0.0	0.0
Kaskazini Pemba	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kusini Pemba	551	100.0	0.0	0.0	33.3	66.7	0.0	0.0
Jumla	**3,306**	**100.0**	**9.2**	**0.0**	**27.9**	**48.8**	**9.2**	**5.0**

Kielelezo Na. 22.9: Mgawanyo wa Migogoro kwa Mikoa, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

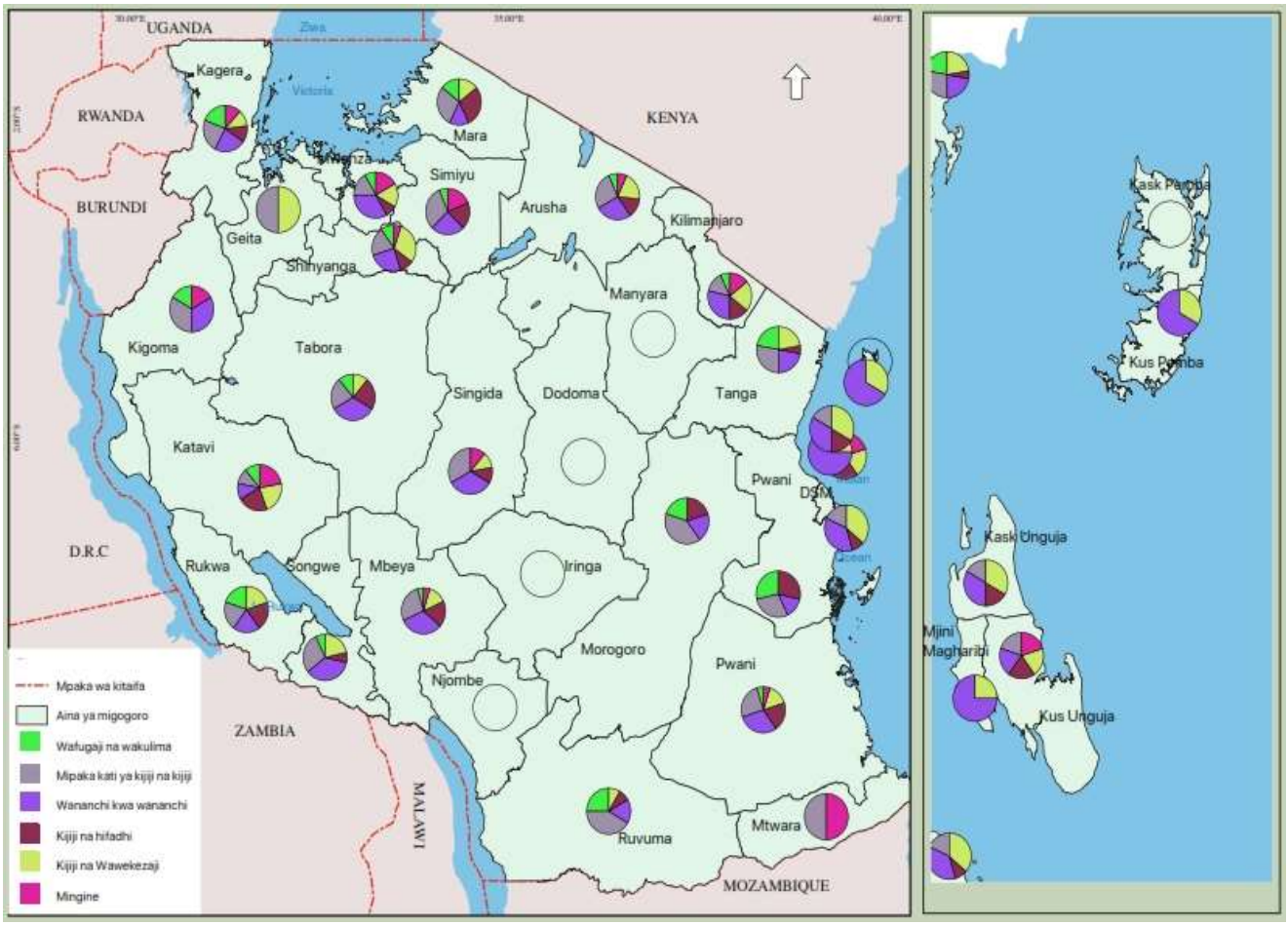

***Chanzo**: Jedwali Na. 22.11*

SURA YA 23

HITIMISHO NA MAPENDEKEZO

Sura hii inatoa hitimisho na mapendekezo yanayotokana na matokeo ya Tathmini ya tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi nchini. Matokeo yamezingatia malengo mahsusi ya Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi. Mapendekezo yaliyotolewa yatawezesha serikali kufanya maboresho ya kisera, kisheria na kiutendaji.

23.1 Hitimisho

Utafiti umebaini kupungua kwa Sekta Isiyo Rasmi katika shughuli za kiuchumi Tanzania kutoka asilimia 98 mwaka 2005 hadi asilimia 92.8 mwaka 2018. Aidha kwa Tanzania Bara Sekta Isiyo Rasmi imepungua kutoka asilimia 98.0 mwaka 2005 hadi 93.3 mwaka 2018 na Zanzibar kutoka asilimia 97 mwaka 2005 hadi asilimia 74.4 mwaka 2018. Sekta Isiyo Rasmi katika rasilimali imepungua kutoka asilimia 89.0 mwaka 2005 hadi asilimia 83.3 mwaka 2018 kwa Tanzania na Tanzania Bara na kutoka asilimia 100 mwaka 2005 hadi asilimia 87 mwaka 2018 kwa Zanzibar. Kupungua kwa Sekta Isiyo Rasmi ina maana ya kuwepo kwa ongezeko la wananchi waliopata uwezo wa kutumia rasilimali na shughuli zao za kiuchumi kupata mikopo kutoka taasisi za fedha. Wamiliki wa rasilimali wamekopa jumla ya Shilingi trilioni 2.7 kutoka katika taasisi za fedha.

Katika hatua nyingine kupungua kwa Sekta Isiyo Rasmi katika rasilimali kumewezesha utatuzi wa migogoro 16,261 kati ya 25,408 ya matumizi ya ardhi kwa kipindi cha kuanzia mwaka 2005 hadi 2018. Utatuzi wa migogoro umewezesha upatikanaji wa amani na usalama miongoni mwa makundi ya watumiaji wa ardhi Tanzania.

Utafiti pia umeonesha hali ya ajira kwa Sekta Rasmi na Sekta Isiyo Rasmi kwa maeneo ya mijini na vijijini. Jumla ya wafanyakazi 11,665,033 wameajiriwa katika shughuli za kiuchumi ambapo wanaume (asilimia 62.2) na wanawake (asilimia 37.8). Aidha, idadi kubwa ya ajira zipo katika Sekta Isiyo Rasmi Tanzania (asilimia 87.4), Tanzania Bara (asilimia 87.8) na Zanzibar (asilimia 70.2) hali ambayo inachangia kukosa michango ya wafanyakazi kwenye pato la taifa kwa kuwa hawalipi kodi pamoja na tozo zingine za kisheria.

Utafiti umebaini kuwa yapo mapendekezo ya maboresho ya kisheria na kitaasisi katika kupungua kwa idadi ya taasisi, muda pamoja na wastani wa gharama za upatikanaji wa leseni na hati miliki kwa Tanzania Bara na Zanzibar. Pamoja na maboresho hayo bado kuna vikwazo vya sheria na kanuni kuwa ngumu, utaratibu mrefu na kuombwa rushwa ambavyo vinazuia wananchi kurasimisha shughuli za kiuchumi na rasilimali nchini.

Matokeo yamebainisha kuwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi na rasilimali wanaolipa kodi ya mapato, ardhi na majengo bado ni wachache ikilinganishwa na wasiolipa. Asilimia 7 pekee ya wamiliki wa shughuli za kiuchumi Tanzania ndiyo wanaolipa kodi ya mapato. Asilimia 16 ya wamiliki wa viwanja na asilimia 7 ya wamiliki wa majengo ndiyo wanalipa kodi ya ardhi. Aidha, asilimia 27 tu ya wamiliki wa majengo Tanzania Bara wanalipa kodi ya majengo. Kwa upande wa Zanzibar, asilimia 4 ya wamiliki wa viwanja wanalipa kodi ya ardhi.

23.2 Mapendekezo

Tathmini ya Sekta Isiyo Rasmi nchini, umetoa mapendekezo ambayo yatawezesha Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Serikali ya Mapinduzi Zanzibar kufanya maboresho mbalimbali ya kisera, kisheria na kiutendaji kwa ajili ya kuongeza kasi ya urasimishaji rasilimali na shughuli za kiuchumi nchini.

Mapendekezo hayo yameainishwa kisera, kisheria na ya kiutendaji kama ifuatavyo:

23.2.1 Mapendekezo ya Kisera

i. Urasimishaji wa shughuli za kiuchumi na rasilimali uingizwe katika vipaumbele vya bajeti ya serikali ili kuongeza kasi ya urasimishaji wa shughuli za kiuchumi na rasilimali zilizoko kwenye Sekta Isiyo Rasmi;
ii. Mipango na Mikakati ya urasimishaji itoe kipaumbele kwenye shughuli za kilimo, misitu na uvuvi; biashara za jumla na rejareja; huduma za malazi na chakula kwa sababu ndizo zenye wamiliki wengi katika Sekta Isiyo Rasmi;
iii. Mamlaka za Serikali za Mitaa ziandae mkakati mahsusi wa urasimishaji katika mikoa ambayo shughuli zake nyingi za kiuchumi na rasilimali zipo katika Sekta Isiyo Rasmi;

23.2.2 Mapendekekezo ya Kisheria

i. Sheria na kanuni zinazoleta vikwazo kwa wananchi katika kurasimisha, kumiliki, kuendesha na kuendeleza rasilimali na shughuli za kiuchumi zifanyiwe marekebisho ili kuondokana na vikwazo hivyo;

ii. Serikali kupitia Wizara za Kisekta, iendelee kutekeleza mapendekezo ya maboresho katika sheria mbalimbali ili kuondoa ugumu katika kurasimisha rasilimali na shughuli za kiuchumi nchini.

23.2.3 Mapendekezo ya Kiutendaji

i. Serikali iwekeze katika elimu kwa umma ili kuwawezesha wananchi wengi kutambua umuhimu wa urasimishaji wa shughuli za kiuchumi na rasilimali katika kukuza uchumi na kupunguza umaskini;

ii. Mamlaka za Serikali za Mitaa ziongeze kasi ya kutenga maeneo yenye miundombinu wezeshi kwa ajili ya uendeshaji wa shughuli za kiuchumi;

iii. Elimu iendelee kutolewa kwa wananchi ili kuongeza kiwango cha umiliki wa rasilimali na shughuli za uchumi kwa wanawake;

iv. Serikali kwa kushirikiana na Wadau iongeze kasi ya urasimishaji wa shughuli za kiuchumi na rasilimali ili kuwezesha ajira kuendeshwa upatikanaji wa ajira katika mfumo rasmi;

v. Utambuzi wa wamiliki wa shughuli za kiuchumi na rasilimali wasiolipa kodi ufanyike ili wamiliki wajengewe uwezo wa kulipa kodi na kuelimishwa kuhusu manufaa ya ulipaji wa kodi ya mapato, ardhi na majengo kwa maendeleo ya nchi;

vi. Taasisi za fedha ziweke mazingira wezeshi kwa wamiliki wa shughuli za kiuchumi na rasilimali ili waweze kukopa na elimu iendelee kutolewa kuhusu umuhimu wa mikopo katika kuendesha biashara zenye tija;

vii. Jitihada za serikali na wadau kuhusu utatuzi wa migogoro ya matumizi ya ardhi ziendelee na;

viii. Uanzishwaji wa vituo vya urasimishaji na uendelezaji wa biashara katika halmashauri na miji upewe kipaumbele ili wananchi wapate huduma katika eneo moja.

VIAMBATANISHO

A. Madodoso yaliyotumika

SEHEMU YA A: DEMOGRAFIA

		1.	2.		3.	
				SWALI LA MCHUJO		
ILI KUPATA ORODHA HALISI YA WANAKAYA, ULIZA YAFUATAYO: KWANZA, ULIZA MAJINA YA WATU WA KARIBU WA FAMILIA AMBAO KWA KAWAIDA WANAISHI NA KULA PAMOJA ANDIKA MAJINA YAO, JINSI NA UHUSIANO WAO NA MKUU WA KAYA JAZA SWALI LA 1 HADI LA 9 KISHA, ANDIKA MAJINA YA WATU WENGINE WENYE UHUSIANO NA WAJAKAYA AMBAO KWA KAWAIDA HUISHI NA KULA MLO WAO PAMOJA HAPA JAZA SWALI LA 1 HADI 9 PIA, ULIZIA WATU WENGINE AMBAO KWA SASA HAWAPO LAKINI KWA KAWAIDA WANAISHI NA KULA PAMOJA HAPA MYANO WANAKAYA WALIOKO SHULENI AU WALIOSAFIRI. JAZA SWALI LA 1 HADI 9. KISHA, ULIZIA WATU WENGINE AMBAO HAWANA UHUSIANO NA WANAKAYA LAKINI KWA KAWAIDA WANAISHI NA KULA PAMOJA HAPA, KAMA WALE WANAOISHI KWENYE MABANDA YA WATUMISHI. JAZA SWALI LA 1 HADI 9	NO. YA MWANAKAYA	JINA ANDIKA JINA LA MKUU WA KAYA KWENYE MSTARI WA KWANZA. ORODHESHA MAJINA YA WATU WOTE WANAOISHI NA KULA PAMOJA KWENYE KAYA HII UKIANZA NA MKUU WA KAYA.	Jinsi ME..1 KE..2	Je mwakaya huyu yupo? Ndio....1 Hapana...2	Je, ni mwezi na mwaka gani [JINA] alizaliwa? **JAZA "99" KAMA HAIJULIKANI** **MATUKIO YA KUMBUKUMBU** Mwanzo wa Utawala wa Koloni la Waingereza 1919 Mwanzo wa Vita Kuu ya Pili ya Dunia 1939 Mwisho wa Vita Kuu ya Pili ya Dunia 1945 Kuzaliwa kwa TANU 1954 Siku ya Uhuru wa Tanganyika 1961 Mapinduzi ya Zanzibar 1964 Azimio la Arusha 1967 Kuzaliwa kwa Chama cha Mapinduzi 1977 Vita vya Kagera 1978 Kustaafu kwa Rais wa Kwanza wa Tanzania 1985	**MWAKA**	**MWEZI**
	1					
	2					
	3					
	4					
	5					
	6					
	7					
	8					
	9					
	10					
	11					
	12					

	4.	5.	6.	7.	
NO. YA MWANAKAYA	Je, [JINA] ana umri wa miaka mingapi? KAMA UNAYEMHOJI HAJUI, TUMIA MWAKA ALIOZALIWA KUFANYA HESABU YA UMRI WAKE MDADISI HAKIKISHA UMRI ULIOTAJIWA UNAENDANA NA MWAKA WA KUZALIWA ALIOTAJA KATIKA SWALI LA 3	Je, [JINA] ana uhusiano gani na Mkuu wa Kaya? Mkuu wa kaya.....1 Mke/Mume.....2 Mtoto wa kike/kiume.....3 Mtoto wa kufikia wa kike/kiume...4 Dada/Kaka.....5 Mjukuu.....6 Baba/Mama.....7 Ndugu wengine,...(Taja).....8 Ñtumishi anayeishi hapa (mfanyakazi wa ndani).....9	Nini hali ya ndoa ya (JINA)? **SWALI LIULIZWE KWA MWANAKAYA MWENYE UMRI WA MIAKA 12 AU ZAIDI** Ameoa/Ameolewa.....1 Wanaishi Pamoja....2 Wametengana.....3 Wameachana.....4 Hajaoa/Hajaolewa...5 Mjane/Mgane.....6	Je,[JINA] ni raia wa nchi gani? RAIA WA TANZANIA....1 RAIA WA NCHI NYINGINE....2	Je, ni kiwango gani cha juu cha elimu (JINA) alichohitimu?
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					
11					
12					

	8.	9.		10.	10a
		SWALI LA MCHUJO			
NO. YA MWANAKAYA	MAGERESHO YA SW 8 Hajasoma.....00 Shule ya awali/chekechea.....01 Elimu ya watu wazima....02 ELIMU YA MSINGI Darasa la 1.....11 Darasa la 2.... 12 Darasa la 3.... .13 Darasa la 4.... 14 Darasa la 5.... 15 Darasa la 6.... 16 Darasa la 7... .17 Darasa la 8 ....18 Elimu baada ya shule ya Msingi..19 ELIMU YA SEKONDARI Kidato cha I ....21 Kidato cha II....22 Kidato cha III...23 Kidato cha IV....24	JE, [JINA] ANA UMRI WA MIAKA 15 AU ZAIDI? ANGALIA SW4 Ndio.....1 Hapana..2 (►mwisho)	SASA TUNAINGIA KWENYE MASWALA YA SHUGHULI ZA KIUCHUMI/BIASHARA. JE JINA UNAWEZA KUENDELEA NA MAHOJIANO Ndiyo.....1 Hapana.2 (► MTU ANAEFUATA)	Je,[JINA]anamiliki shughuli/biashara yoyote inayozalisha bidhaa au huduma kwa ajili ya kuongeza kipato? Ndiyo Hapana.2 (►13)	Je, JINA anamilikishughuli/biashara ngapi?
1	Elimu baada ya sekondari.....25				
2					
3	Kidato cha V .. 31 Kidato cha VI.....32				
4	Elimu baada ya kidato cha VI....33				
5	Kozi ya diploma..34 Kozi nyingine za cheti.....35				
6	ELIMU YA CHUO KIKUU				
7	Mwaka 1..... ...41 Mwaka 2..... 42				
8	Mwaka 3..... 43 Mwaka 4..... 44				
9	Mwaka 5+ 45 Kozi ya Uzamili..46				
10	Kozi ya Uzamivu..47				
11					
12					

	10b	11.			12a	12a1	12a2	12b	
NO. YA MWANAKAYA	MDADISI KAMA MHOJIWA ANA SHUGHULI YA KIUCHUMI MOJA KATIKA MKOA WA MAHOJIANO AU NJE YA MKOA WA MAHOJIANO ENDELEA NA MAHOJIANO. IWAPO MHOJIWA ANA SHUGHULI ZAIDI YA MOJA KATIKA MKOA WA MAHOJIANO AU ZOTE ZIPO NJE YA MKOA WA MAHOJIANO TUMIA JEDWALI MAALUMU ILI KUPATA SHUGHULI MOJA YA KUHOJI KISHA ENDELEA NA MAHOJIANO	Je, shughuli/Biashara hii inapatikana kwenye mkoa na wilaya gani?		SASA TUNAINGIA KWENYE MASWALA YA JENGO. JE JINA UNAWEZA KUENDELEA NA MAHOJIANO	Je, jina anamiliki jengo? Ndiyo..1▶12b Hapana..2(▶13a	Je, jina anamiliki majengo mangapi?	MDADISI KAMA MHOJIWA ANA JENGO MOJA KATIKA MKOA WA MAHOJIANO AU NJE YA MKOA WA MAHOJIANO ENDELEA NA MAHOJIANO. IWAPO MHOJIWA ANA JENGO ZAIDI YA MOJA KATIKA MKOA WA MAHOJIANO AU ZOTE ZIPO NJE YA MKOA WA MAHOJIANO TUMIA JEDWALI MAALUMU ILI KUPATA JENGO MOJA LA KUHOJI KISHA ENDELEA NA MAHOJIANO	Je jengo hili linapatikana mkoa na wilaya gani?	
		MKOA	WILAYA	Ndiyo.....1 Hapana.2(▶ MTU ANAEFUATA)				MKOA	WILAYA
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									
11									
12									

		13a	13a1	13a2	13b			14a	14a1
NO. YA MWANAKAYA	SASA TUNAINGIA KWENYE MASWALA YA KIWANJA. JE JINA UNAWEZA KUENDELEA NA MAHOJIANO	Je, jina anamiliki Kiwanja? Ndiyo...1▶13b Hapana.2(▶14a	Je, jina anamiliki viwanja vingapi?	MDADISI KAMA MHOJIWA ANA KIWANJA KIMOJA KATIKA MKOA WA MAHOJIANO AU NJE YA MKOA WA MAHOJIANO ENDELEA NA MAHOJIANO. IWAPO MHOJIWA ANA KIWANJA ZAIDI YA MOJA KATIKA MKOA WA MAHOJIANO AU ZOTE ZIPO NJE YA MKOA WA MAHOJIANO TUMIA JEDWALI MAALUMU ILI KUPATA KIWANJA KIMOJA CHA KUHOJI KISHA ENDELEA NA MAHOJIANO	Je kiwanja hiki kinapatikana mkoa na wilaya gani?		SASA TUNAINGIA KWENYE MASWALA YA SHAMBA. JE JINA UNAWEZA KUENDELEA NA MAHOJIANO	Je, jina anamiliki Shamba? Ndiyo..1 Hapana.2(▶15	Je, jina anamiliki Mashamba mangapi?
	Ndiyo..1 Hapana.2(▶ MTU ANAEFUATA)				MKOA	WILAYA	Ndiyo...1 Hapana.2(▶ MTU ANAEFUATA)		
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									
11									
12									

	14a2	14b	
NO. YA MWANAKAYA	MDADISI KAMA MHOJIWA ANA SHAMBA MOJA KATIKA MKOA WA MAHOJIANO AU NJE YA MKOA WA MAHOJIANO ENDELEA NA MAHOJIANO. IWAPO MHOJIWA ANA SHAMBA ZAIDI YA MOJA KATIKA MKOA WA MAHOJIANO AU YOTE YAPO NJE YA MKOA WA MAHOJIANO TUMIA JEDWALI MAALUMU ILI KUPATA SHAMBA MOJA LA KUHOJI KISHA ENDELEA NA MAHOJIANO	Je shamba hili linapatikana mkoa na wilaya gani?	
		MKOA	WILAYA
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			

Dodoso la shughuli za kiuchumi

SEHEMU B: SHUGHULI ZA KIUCHUMI

SEHEMU YA 1:TAARIFA ZA UMILIKI WA SHUGHULI ZA KIUCHUMI

NAMBA YA MWANAKAYA	1.0	1.1	1.2	1.3a
	SWALI LA MCHUJO ANGALIA SWALI LA 10 KATIKA SEHEMU A:DEMOGRAFIA. KAMA SW.10=1 ULIZA MASWALI YA SEHEMU B:	Taja jina la biashara yako? KAMA HANA JINA LA BIASHARA JAZA 99 KWENYE KISANDUKU NA NENDA 1.3a	Je jina la biashara yako limesajiliwa na msajili wa majina ya biashara (BRELA/BPRA)? Ndiyo.....1 Hapana.....2	Je? ni aina gani kuu ya uzalishaji/huduma inayozalishwa/inayotolewa kwenye biashara/ shughuli yako? ANDIKA SHUGHULI KWA UKAMILIFU KWA MANENO MAWILI AU ZAIDI
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

NAMBA YA MWANAKAYA	1.3b	1.3c									GERESHO: 1.3c
	MAGERESHO YA ISIC JAZA MAGERESHO YA *ISIC* KULINGANA NA SHUGHULI ILIYOTAJWA SW 1.3a	Je, ni sababu zipi zilizokufanya uchague shughuli/biashara hii? JIBU ZAIDI YA MOJA LINAKUBALIKA) ANDIKA GERESHO "1" KWA JIBU ALILOLITOA KWENYE									Hawezi kupata kazi nyingine.....A Kuondolewa kwenye kazi nyingine/muda wa kazi umepunguzwa.....B Kustaafu.....C Familia inahitaji mapato ya ziada.....D Biashara/shughuli inatoa fursa ya mapato mazuri....E Biashara/shughuli haihitaji mtaji mkubwa.....F Anaweza kupunguza gharama za uzalishaji.....G Anataka kuwa huru/Kujitegemea mwenyewe.....H Anaweza kuchagua muda na eneo la kufanyia shughuli.I Anaweza kuchanganya biashara/shughuli na majukumu ya kaya/kifamilia.....J Urasimu katika kurasimisha shughuli/biashara.....K Ni biashara/shughuli za asili za mdadisiwa au familia/kabila.....L Nyingine, eleza.....M
	ISIC REV 4	A	B	C	D	E	F	G	H	I	
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
10											

NAMBA YA MWANAKAYA	1.3d	Geresho: 1.3d
	Sasa hivi unaendesha biashara/shughuli yako wapi?	Kwangu au kwenye nyumba ya mbia mwenzangu - ambayo ina sehemu maalum.....1 Kwangu au kwenye nyumba ya mbia mwenzangu - haina sehemu maalum.....2 Jengo limeungana na nyumba yangu au nyumba ya mbia mwenzangu.....3 Jengo limeungana lipo nje ya nyumba yangu au nyumba ya mbia mwenzangu.....4 Jengo la kudumu lakini siyo kwangu.....5 Kibanda cha kudumu - sokoni.....6 Gari, mkokoteni, kibanda cha muda - sokoni.....7 Kibanda cha kudumu - mtaani.....8 Gari, mkokoteni, kibanda cha muda - mtaani.....9 Sehemu nyingine ya muda.....10 Sehemu ya ujenzi.....11 Nyumba ya mteja/mwajiri.....12 Sina sehemu maalumu/mtembezaji.....13 Shambani/Sehemu ya Uvuvi/Ufugaji.....14
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		

NAMBA YA MWANAKAYA	1.4	1.5	1.6	1.7
	Taja aina ya umiliki wa biashara yako? Umiliki binafsi.....1 Ubia.....2 Kampuni.....3	Umefanya shughuli/biashara hii tangu mwaka gani ?	Nani mmiliki wa eneo la biashara? Linamilikiwa na mfanya biashara.....1▶2.1 Eneo la wazi/Eneo la Umma.....2▶2.1 Ubia.....3▶2.1 Nimepanga.....4 Linamilikiwa na familia.....5▶2.1 Eneo limeazimwa.....6▶2.1 Nyingine taja.....7▶2.1	Kama umepanga unalipa kodi kiasi gani kwa mwezi?(SH.) **SWALI LA 1.7 LIULIZWE KWA ALIYEJIBU GERESHO 4**
		MNAKA		
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

SEHEMU YA 2: TAARIFA ZA USAJILI, LESENI NA UTUNZAJI WA KUMBUKUMBU

NAMBA YA MWANAKAYA	2.1	2.2a	2.2b	2.2c	2.2d1	2.2d2	2.3
	Je, biashara hii MDADISI: MSOMEE MAJIBU MHOJIWA Imesajiliwa kisheria....1 Ina leseni ya biashara..2 Imesajiliwa na ina leseni ya biashara.....3 Haijasajiliwa na haina leseni ya biashara.....4►2.5	Taja idadi ya taasisi ulizopitia kabla ya kupata leseni ya biashara/shughuli	Taja majina ya taasisi ulizopitia, muda (siku) na gharama zake kabla ya kupata leseni ya biashara/shughuli?		Ni gharama kiasi gani umelipia katika taasisi hii ilikupata leseni/tin/kibali	Ni gharama kiasi gani umetumia kufuatilia mpaka kupata leseni/tin/kibali	Je ilikuchukua muda gani kupata leseni ya biashara? Siku 3 .....1 Siku 7.....2 Wiki 2.....3 Siku 30 .....4 Zaidi ya Siku 30 (Taja idadi ya siku).....5
			TAASISI	SIKU	GHARAMA	GHARAMA	CHAGUA MOJA
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							

NAMBA YA MWANAKAYA	2.4a
	Je, ulikutana na vikwazo vyovyote wakati wa kufuatilia leseni? Ndiyo.....1 Hapana.....2 ►2.6
	CHAGUA MOJA
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	

NAMBA YA MWANAKAYA	2.4b	2.5	2.6
	Kikwazo gani kikuu ulikutana nacho wakati wa kufuatilia leseni? Sheria na kanuni zake ni ngumu .....1 Utaratibu mrefu .....2 Gharama kubwa za kupata leseni .....3 Kuombwa rushwa .....4 Tatizo la mtandao ...5 Nyingine taja 6	Sababu gani kuu imepelekea biashara kutokusajiliwa/ kutokuwa na leseni ya biashara? Sheria au sera ziyo rafiki.....1 Urasimu katika hatua za kupata leseni.....2 Ukosefu wa elimu juu ya umuhimu wa leseni.....3 Gharama kubwa za kupata leseni.....4 Ufuatiliaji wa leseni upo kwenye mchakato.....5 Hakuna umuhimu wa leseni .....6 Nyingine taja (taja) 7	Nini kifanyike ili Biashara/ shughuli za kiuchumi ambazo hazijasajiliwa au hazijarasimishwa ziweze kusajiliwa na kutambulika kisheria? Kuweka sheria au sera rafiki zinazohusiana na urasimishaji...A Kupunguza urasimu katika hatua za kurasimisha.....B Kutoa elimu juu ya umuhimu wa urasimishaji.....C Kupunguza viwango vya tozo katika usajili.....D Nyingine (taja).....E
	CHAGUA MOJA		JIBU ZAIDI YA MOJA LINAKUBALIKA
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			

NAMBA YA MWANAKAYA	2.7	2.8
	Ili uweze kujua shughuli hii inavyokwenda Je, anaweka kumbukumbu kwa maandishi au mahesabu? Hapana.....1 Ndiyo,vitabu vya maingizo/ kumbukumbu.....2 Ndiyo,vitabu vya mauzo.....3 Ndiyo, vitabu vya mahesabu.....4 Ndiyo, hesabu za mwisho wa mwaka	Je uendeshaji wa biashara umetenganisha mali na matumizi binafsi? Ndiyo.....1 Hapana.....2
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		

SEHEMU YA 3:TAARIFA ZA AJIRA

NAMBA YA MWANAKAYA	3.1		3.2a	3.2b		3.3a	3.3b	3.3c	
	Taja idadi ya wamiliki katika shughuli/biashara yako KWA JIBU LA GERESHO "1" KATIKA SWALI LA 1.4 ASIULIZWE SWALI LA 3.1 JAZA IDADI, KAMA HAKUNA JAZA 0		Je, una wafanyakazi katika biashara/shughuli yako? Ndiyo.....1 Hapana.....2	Kwa kawaida, ni wafanyakazi wangapi wa kulipwa (pamoja na wewe mwenyewe) ambao wanafanya kazi katika biashara? ANGALIA SW.3.3a,KIWA JIBU JAZA IDADI, KAMA HAKUNA		Je una wafanyakazi wenye mikataba ya ajira? Ndiyo.....1 Hapana.....2▶3.4	Je, mikataba hiyo ni ya? Maandishi.....1 Makubaliano ya mdomo...2 Maandishi/Makubaliano ya mdomo.....3	Je wafanyakazi wangapi wana mikataba ya ajira? JAZA IDADI, KAMA HAKUNA JAZA 0	
	ME	KE		ME	KE			ME	KE
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									

NAMBA YA MWANAKAYA	3.4		3.5a	3.5b		3.6						3.7			
	Je ni wafanyakazi wangapi unawalipa mishahara? JAZA IDADI, KAMA HAKUNA JAZA 0		Je una wafanyakazi wowote ambao wamejiunga na mifuko ya hifadhi ya jamii? Ndiyo.....1 Hapana.....2▶ 3.7	Je ni wafanyakazi wangapi wamejiunga na mifuko ya hifadhi ya jamii? JAZA IDADI,KAMA HAKUNA JAZA 0 ▶ 3.7		Taja mifuko ya hifadhi ya jamii waliojiunga (Jaza idadi kwa kila mfuko) NSSF.....A PSPF.....B GEPF.....C LAPF.....D ZSSF.....E PPF.....F Nyingine taja ...G						Unapata manufaa gani kwa kuwa na leseni? Kutambulika kisheria .....A Mkopo kutoka taasisi za fedha..B Kupata wateja wengi zaidi.....C Nyingine(taja).....D SWALI LA 3.7 LISIULIZWE IKIWA SWALI LA 2.1 JIBU NI GERESHO '1 & 4' JIBU ZAIDI YA MOJA LINAKUBALIKA. WEKA GERESHO "1" IKIWA AINA YA MANUFAA YAMETAJWA , "2" IKIWA HAYAKUTAJWA			
	ME	KE		ME	KE	A	B	C	D	E	F	A	B	C	D
1															
2															
3															
4															
5															
6															
7															
8															
9															
10															

NAMBA YA MWANAKAYA	3.8A
	Je, biashara au huduma yako inapata huduma yeyote ya msingi kutoka Serikalini Ndiyo.....1
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	

NAMBA YA MWANAKAYA	3.8
	Je, Biashara / shughuli yako inapata huduma gani za msingi kutoka Serikalini? Umeme.....A Maji safi.....B Maji taka.....C Mafunzo ya kutumia ardhi kupata mtaji.....D Miundombinu ya mawasiliano ya simu.....E Barabara .....F Miundombinu ya gesi.....G Nyingine taja .....H JIBU ZAIDI YA MOJA LINAKUBALIKA. WEKA GERESHO "1" IKIWA HUDUMA IMETAJWA , "2" IKIWA HAIKUTAJWA

	A	B	C	D	E	F	G
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							

SEHEMU YA 4:TAARIFA YA THAMANI NA MTAJI WA SHUGHULI ZA KIUCHUMI

NAMBA YA MWANAKAYA	4.1	4.2a	4.2	4.3
	Je, thamani ya mali za biashara yako ni kiasi gani kwa sasa?(SH.)	Nini kilikuwa chanzo kikuu cha mtaji wa kuanzisha biashara hii? Mapato ya kuuza bidhaa za kilimo.....1 Mapato ya kuuza bidhaa zisizo za kilimo.....2 Mikopo kutoka benki.....3 Mikopo kutoka SACCOS.....4 Zawadi kutoka katika familia/marafiki.....5 Mkopo kutoka katika familia/marafiki .....6 Urithi.....7 Mauzo ya vifaa vya kudumu vinavyomilikiwa na kaya.....8 Akiba binafsi.....9	Je umewahi kukopa fedha kwa ajili ya kukuza mtaji wako? Ndiyo....1 Hapana...2▶5.1	Mkopo huo uliupata kutoka taasisi gani? Benki (Taja).....1 Taasisi za fedha za biashara ndogo ndogo (mf. CEDA, PRIDE).....2 Vyama vya kuweka na kukopa, (SACCOS, VICOBA) .....3 Vikundi vya jamii vya kifedha ...4 Mifuko ya mikopo ya maendeleo kwa vijana na wanawake .....5 Mifuko ya uwezeshaji wananchi kiuchumi Nyingine taja .....6 Nyingine taja.....7
	NAMBA KWA TSHS		CHAGUA MOJA	
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

NAMBA YA MWANAKAYA	4.4	4.5
	Ni kiasi gani cha mkopo umepata kutoka katika taasisi hiyo? (SH)	Taja matumizi makuu ya mkopo huo? Kuongeza mtaji .....1 Ujenzi wa nyumba .....2 Kugharamia matibabu...3 Kugharamia zherehe ...4 Matumiri ya kaya.....5 Kulipa ada.....6
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		

SEHEMU YA 5: TAARIFA ZA KODI, MAPATO NA MATUMIZI YA SHUGHULI ZA KIUCHUMI

NAMBA YA MWANAKAYA	5.1	5.2	5.3	5.4
	Je biashara yako inalipa kodi ya mapato? Ndiyo.....1 Hapana.....2 ▶5.3	Kama jibu ni ndiyo ni kiasi gani cha kodi unalipa kwa mwaka?	Je kwa kawaida biashara yako inapata jumla ya mapato/fedha kiasi gani kabla ya makato kwa mwezi?	Je, kwa kawaida biashara yako inatumia gharama kiasi gani kwa mwezi kukuwezesha kupata mapato/fedha hizo?
		NAMBA KWA TSHS	MAPATO KWA TSHS	MATUMIZI KWA TSHS
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

NAMBA YA MWANAKAYA	SEHEMU YA 6: MATOKEO YA URASIMISHAJI		
	6.1	6.2	6.3
	Je nini maoni yako kuhusu hali ya upatikanaji wa mikopo? Haiwezekani kukopa....1 Ngumu sana.....2 Mikopo inapatikana kwa urahisi.....3 Sipendi kukopa.....4 Sina maoni yoyote 5	Je nini maoni yako kuhusu upatikanaji wa leseni za biashara nchini? Haiwezekani kupata leseni ya biashara nchini.....1 Utaratibu wa kupata leseni ni mgumu..... .....2 Upatikanaji wa leseni ya biashara ni rahisi .....3 Sipendi kuwa na leseni ya biashara .....4 Sina taarifa yoyote kuhusu leseni za biashara 5	Je nini maoni yako kuhusu upatikanaji wa taarifa za kodi na kiasi unachotakiwa kulipa katika biashara yako? Haiwezekani kupata taarifa za kodi na kiasi kinacholipwa.....1 Utaratibu wa kupata taarifa na kulipa ni mgumu.....2 Utaratibu wa kupata taarifa na kulipa ni rahisi .....3 Sipendi kujua taarifa wala kiasi cha ulipaji wa kodi.....4 Sina taarifa zozote kuhusu kodi.....5
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			

Dodoso la rasilimali

NAMBA YA MWANAKAYA	SEHEMU C: RASILIMALI ARDHI - MAJENGO, MASHAMBA NA VIWANJA					
	SEHEMU YA 1: TAARIFA ZA UKUBWA WA RASILIMALI ARDHI				SEHEMU YA 2: TAARIFA ZA RASILIMALI ARDHI NA	
	1.0	1.1	1.2	1.3	2.0a	2.0b
	SWALI LA MCHUJO ANGALIA SEHEMU A: DEMOGRAFIA KAMA SW.12a=1►1.1 KAMA SW.13a=1►1.3 KAMA SW.14a=1►1.2	Ukubwa wa kiwanja cha jengo (Mita za Mraba)	Ukubwa wa kiwanja (mita za mraba)	Ukubwa wa shamba (EKARI)	Taja aina ya umiliki wa jengo lako? Umiliki binafsi.1 Ubia.....2 Kampuni.....3	Taja aina ya umiliki wa kiwanja chako? Umiliki binafsi.1 Ubia.....2 Kampuni.....3
		MITA ZA MRABA	MITA ZA MRABA	EKARI		
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
11						
12						
13						
14						
15						
16						

NAMBA YA MWANAKAYA	A UMILIKI							
	2.0c	2.1a	2.1b	2.1c				2.2a
	Taja aina ya umiliki wa shamba lako? Umiliki binafsi.1 Ubia.....2 Kampuni.....3	Umeanza/Mmeanza kumiliki jengo hili tangu lini?	Umeanza/Mmeanza kumiliki kiwanja hiki tangu lini?	Umeanza/Mmeanza kumiliki shamba hili tangu lini?				Je, ulipataje Jengo hili ? 1.Nilimunua ►Sehemu 3 2.Nilijenga mwenyewe 3.Nilirithi►Sehemu 3 4.Zawadi ►Sehemu 3 5.Nimepewa na Serikali ya Kijiji►Sehemu 3 6.Nyingine, taja►Sehemu 3
		MWAKA	MWAKA	MWAKA				
1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								
8								
9								
10								
11								
12								
13								
14								
15								
16								

NAMBA YA MWANAKAYA	2.2b	2.2c	2.3	2.4
	Je, ulipataje kiwanja hiki? 1.Hilinunua ▶Sehemu 3 2.Hilirithi▶Sehemu 3 3.Zawadi ▶Sehemu 3 4.Nimepewa na Serikali ya Kijiji▶Sehemu 3 5.Nimefyeka pori▶Sehemu 3 6.Nyingine, taja▶Sehemu 3	Je, ulipataje shamba hili? 1.Hilinunua ▶Sehemu 3 2.Hilirithi▶Sehemu 3 3.Zawadi ▶Sehemu 3 4.Nimepewa na Serikali ya Kijiji▶Sehemu 3 5.Nimefyeka pori▶Sehemu 3 6.Nyingine, taja▶Sehemu 3	Kama ulijenga, ulipata kibali cha ujenzi? Ndiyo.....1 Hapana.....2▶2.6 ENDA ALIYEJIBU SEHEMU 2 KATIKA SW. LA 2.2	Ulipata kibali cha ujenzi kutoka mamlaka gani? Serikali ya Mtaa/Kijiji/Shehia.....1 Halmashauri ya Wilaya...2 Manispaa.....3 Kitengo cha kudhibiti maendeleo ya mji Zanzibar (DCU).....4 Nyingine(taja).....5
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				

NAMBA YA MWANAKAYA	2.5a			2.5b									2.6
	Kibali kilichukua muda gani kukipata? (Miezi)			Kibali kilichukua gharama kiasi gani kukipata? (SH.) ►3.1									Ni vikwazo gani vilipekea kutopata kibali cha ujenzi? Gharama kubwa.....1 Sheria na taratibu ngumu.....2 Ukosefu wa elimu kuhusu uhitaji wa vibali.....3 Muduma ya vibali ipo mbali.....4 Nyingine, (taja).....5 **NWA ALIYEJIBU GERESHO 2 KATIKA SWALI LA 2.3**
	MIEZI			SH.									
1													
2													
3													
4													
5													
6													
7													
8													
9													
10													
11													
12													
13													
14													
15													
16													

SEHEMU YA 3: MATUMIZI YA RASILIMALI - JENGO, KIWANJA AU SHAMBA

NAMBA YA MWANAKAYA	3.0	3.1	3.1a
	SWALI LA MCHUJO ANGALIA SWALI LA 1.0 KAMA JIBU NI GERESHO 1 NENDA 3.1: KAMA NI GERESHO 2 NENDA 3.1A: KAMA NI GERESHO 3 NENDA 3.1B	Je, unatumia jengo kwa matumizi gani? Makazi..... ►Sehemu 4 Huduma za kijamii.....►3.2 Biashara/Kupangisha.....►3.2 Makazi na biashara..... ►3.2 Sijaanza kuhumia jengo bili.....►Sehemu 4	Je,nini matumizi yaliyokusudiwa ya kiwanja unachomiliki? Makazi.....1 Makazi na Biashara...2 Biashara.....3 Viwanda.....4 Uwekezaji.....5 Huduma za jamii.....6 Wyingine taja.....7
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			

NAMBA YA MWANAKAYA	3.1b	3.1c1	3.1c2
	Je, kwa sasa unatumia kiwanja kwa matumizi gani? Kilimo cha kujikimu.....1▶Sehemu4 Biashara.....2▶3.2b Makazi na biashara.....3▶3.2b Kilimo cha biashara.....4▶3.2b Kilimo cha kujikimu na biashara..5▶3.2b Ufugaji wa kujikimu....6▶Sehemu4 Ufugaji wa biashara.....7▶3.2b Viwanda.....8▶3.2b Kukodisha.....9▶3.2b Uwekezaji.....10▶3.2b Huduma za jamii.....11▶3.2b Bado sijaanza kukitumia..12▶Sehemu4	Je,nini matumizi yaliyokusudiwa ya shamba unalomiliki? Kilimo cha kujikimu.....1 Kilimo cha biashara.....2 Kilimo kujikimu na biashara..3 Ufugaji wa kujikimu.....4 Ufugaji wa biashara.....5 Huduma za kijamii.....6 Uwekezaji.....7 Kilimo na ufugaji.....8 Kukodisha.....9 Bado sijaanza kulitumia.....10	Je, kwa sasa unatumia shamba kwa matumizi gani? Kilimo cha kujikimu..1▶Sehemu4 Kilimo cha biashara.....2 Kilimo kujikimu na biashara..3 Ufugaji wa kujikimu..4▶Sehemu4 Ufugaji wa biashara.....5 Huduma za kijamii.....6 Uwekezaji.....7 Kilimo na ufugaji.....8 Kukodisha.....9 Bado sijaanza kulitumia10▶Sehemu4
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			

NAMBA YA MWANAKAYA	3.2a	3.2b	3.2c
	Unapata fedha kiasi gani kwa msimu/mwaka kutokana na jengo linalotumika kibiashara?	Unapata fedha kiasi gani kwa msimu/mwaka kutokana na kiwanja kinachotumika kibiashara?	Unapata fedha kiasi gani kwa msimu/mwaka kutokana na shamba linalotumika kibiashara?
	SH.	SH.	SH.
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			

SEHEMU YA 4: USAJILI WA RASILIMALI - JENGO, KIWANJA AU SHAMBA

NAMBA YA MWANAKAYA	4.1a	4.1b
	Je una nyaraka ya aina gani inayothibitisha umiliki wa jengo, hili?	Je una nyaraka ya aina gani inayothibitisha umiliki wa kiwanja hiki?
	Hati ya kiwanja/shamba.....1▶4.3a Hati ya haki ya matumizi ya ardhi.2▶4.3a Hati ya hakimiliki ya kimila.....3▶4.3a Barua ya toleo (ofa).....4 Barua ya Ofisi ya kijiji/mtaa/shehia....5 Mkataba wa mauzo.....6 Waraka.....7 Leseni ya makazi.....8 Cheti cha uhaulishaji ardhi cha bodi ya uhaulishaji ardhi zanzibar.....9 Nakuna nyaraka yoyote.....10 Nyingine(taja).....11	Hati ya kiwanja/shamba.....1▶4.3a Hati ya haki ya matumizi ya ardhi.2▶4.3a Hati ya hakimiliki ya kimila.....3▶4.3a Barua ya toleo (ofa).....4 Barua ya Ofisi ya kijiji/mtaa/shehia...5 Mkataba wa mauzo.....6 Waraka.....7 Leseni ya makazi.....8 Cheti cha uhaulishaji ardhi cha bodi ya uhaulishaji ardhi zanzibar.....9 Nakuna nyaraka yoyote.....10 Nyingine(taja).....11
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		

NAMBA YA MWANAKAYA	4.1c	4.21a	4.21b	4.21c
	Je una nyaraka ya aina gani inayothibitisha umiliki wa shamba hili? Hati ya kiwanja/shamba.....1►4.3a Hati ya haki ya matumizi ya ardhi.2►4.3a Hati ya hakimiliki ya kimila.....3►4.3a Barua ya toleo (ofa).....4 Barua ya Ofisi ya kijiji/mtaa/shehia...5 Mkataba wa mauzo.....6 Waraka.....7 Leseni ya makazi.....8 Cheti cha uhaulishaji ardhi cha bodi ya uhaulishaji ardhi zanzibar.....9 Hakuna nyaraka yoyote.....10 Nyingine(taja).....11	Je umewahi kuomba kupimiwa kiwanja chako chenye jengo kwa ajili ya kupata hati? Ndiyo.....1►4.22a Hapana....2 ►4.7a	Je umewahi kuomba kupimiwa kiwanja chako kwa ajili ya kupata hati? Ndiyo.....1►4.22b Hapana....2 ►4.7a	Je umewahi kuomba kupimiwa shamba lako kwa ajili ya kupata hati? Ndiyo.....1►4.22c Hapana....2 ►4.7a
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				

NAMBA YA MWANAKAYA	4.22a	4.22b	4.22c	4.23	4.3a
	Je ulipimiwa kiwanja chako chenye jengo? Ndiyo.....1►4.23 Hapana...2 ►4.3b	Je ulipimiwa kiwanja Ndiyo....1►4.23 Hapana...2 ►4.3b	Je ulipimiwa shamba? Ndiyo....1►4.23 Hapana...2 ►4.3b	Je ulishawahi kufuatilia hati? Ndiyo....1 Hapana...2 ►4.7a	Je ulipata vikwazo vyovyote wakati wa kufuatilia hati hiyo? Ndiyo...1►4.3c Hapana..2 ►4.6
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					
11					
12					
13					
14					
15					
16					

NAMBA YA MWANAKAYA	4.3b	4.3ca
	Je kikwazo gani kikuu kilisababisha usipimiwe? ►4.8 Sheria na kanuni zake ni ngumu.....1 Taratibu zinahusisha taasisi nyingi.....2 Huchukua muda mrefu.....3 Gharama kubwa za upimaji.....4 Huduma hupatikana mbali.....5 Mgogoro wa ardhi.....6 Sijajibiwa maombi yangu.....7 Nyingine (taja).....8 **ANGALIA SWALI LA 4.22a,b na c KAMA JIBU JI GERESHO 1 USIULIZE SWALI LA 4.3b**	Kama ulipata hati au ulifuatilia hati ya jengo, taja kikwazo kikuu ulichokumbana nacho. Sheria na kanuni zake ni ngumu.....1 Taratibu zinahusisha taasisi nyingi...2 Huchukua muda mrefu.....3 Gharama kubwa za kupata hati.....4 Gharama kubwa za upimaji.....5 Huduma hupatikana mbali.....6 Kuombwa rushwa.....7
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		

NAMBA YA MWANAKAYA	4.3cb	4.3cc	4.4a]			
	Kama ulipata hati au ulifuatilia hati ya kiwanja, taja kikwazo kikuu ulichokumbana nacho. Sheria na kanuni zake ni ngumu.....1 Taratibu zinahusisha taasisi nyingi...2 Huchukua muda mrefu.....3 Gharama kubwa za kupata hati.....4 Gharama kubwa za upimaji.....5 Huduma hupatikana mbali.....6 Kuombwa rushwa.....7 Nyingine (taja).....8	Kama ulipata hati au ulifuatilia hati ya shamba, taja kikwazo kikuu ulichokumbana nacho. Sheria na kanuni zake ni ngumu.....1 Taratibu zinahusisha taasisi nyingi...2 Huchukua muda mrefu.....3 Gharama kubwa za kupata hati.....4 Gharama kubwa za upimaji.....5 Huduma hupatikana mbali.....6 Kuombwa rushwa.....7 Nyingine (taja).....8	Kama una hati ya kiwanja chenye jengo /hati miliki ya kimila/hati ya haki ya matumizi ya ardhi/leseni ya makazi, ulitumia muda wa Siku ngapi kuanzia upimaji hadi kuipata hati hiyo? SWALI 4.4, 4.5A na 4.5B LIULIZWE KWA MTU ALIYEJIBU GERESHO 1,2 na 3 KWENYE SWALI LA 4.1			
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
11						
12						
13						
14						
15						
16						

NAMBA YA MWANAKAYA	4.4aK				4.4a5				4.4b						4.5
	Kama una hati ya kiwanja /hati miliki ya kimila/hati ya haki ya matumizi ya ardhi/leseni ya makazi, ulitumia muda we Siku ngapi kuanzia upimaji hadi kuipata hati hiyo? SWALI 4.4, 4.5A na 4.5B LIULIZWE KWA MTU ALIYEJIBU GERESHO 1, 2 na 3 KWENYE SWALI LA 4.1				Kama una hati ya shamba/hati miliki ya kimila/hati ya haki ya matumizi ya ardhi/leseni ya makazi, ulitumia muda wa Siku ngapi kuanzia upimaji hadi kuipata hati hiyo? SWALI 4.4, 4.5A na 4.5B LIULIZWE KWA MTU ALIYEJIBU GERESHO 1, 2 na 3 KWENYE SWALI LA 4.1				Kama una hati, ulitumia gharama kiasi gani kuanzia upimaji hadi kuipata hati hiyo? **TZS** SWALI 4.4, 4.5A na 4.5B LIULIZWE KWA MTU ALIYEJIBU GERESHO 1,2 au 3 KWENYE SWALI LA 4.1						Sasa nitakuuliza kuhusu taasisi ulizopitia, muda (siku) na gharama zake kuanzia upimaji wa ardhi hadi upatikanaji wa hati
1															
2															
3															
4															
5															
6															
7															
8															
9															
10															
11															
12															
13															
14															
15															
16															

NAMBA YA MWANAKAYA	4.5a								4.5b								4.5c								4.5d
	Je, ulipitia (JINA LA TAASISI)?								Taja muda(siku) uliotumika kwa taasisi uliyotaja								Taja gharama ulizolipia kwa taasisi uliyotaja (SH.)								Taja gharama ulizotumia katika kufuatilia huduma katika taasissi uliyotaja
	Ofisi ya Serikali ya Kijiji/Mtaa.....A Ofisi ya kata/Shehia.....B Halimashauri ya Mji/wilaya/manispaa/jiji.C Mnajili wa nyaraka - Zanzibar .....D Wakala wa Taifa wa nyumba (THB).....E Wizara ya ARDHI/Mnajili wa Ardhi Zanzibar..F Kampuni Binafsi.....G Bodi ya uhaulishaji ardhi Zanzibar.....H Nyinginw taja .....J																									
	A	B	C	D	E	F	G	H	A	B	C	D	E	F	G	H	A	B	C	D	E	F	G	H	
1	1	2																							
2																									
3																									
4																									
5																									
6																									
7																									
8																									
9																									
10																									
11																									
12																									
13																									
14																									
15																									
16																									

NAMBA YA MWANAKAYA	4.6	4.7a
	Ikiwa hakuna vikwazo, ni mabadiliko gani yaliyofanyika kurahisisha upatikanaji au ufuatiliaji wa hati? Sheria na kanuni zake zimerahisishwa.....A Urasimu umepungua.....B Muda wa upatikanaji wa hati umepungua.....C Gharama za kupata hati zimepungua.....D Sijui.....E Huduma zimeongezwa karibu.....F **ULIZA SWALI 1a 4.6 IKIWA JIBU LA SWALI LA 4.3a NI GERESHO 2**	Je kuna vikwazo vyovyote vilivyokuruia kupimiwa au kuomba au kufatilia hati miliki? Ndiyo.....1 Hapana.....2 ►4.6 **ULIZA SWALI 1a 4.7 IKIWA JIBU LA SWALI LA 4.23 NI GERESHO 2**
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		

NAMBA YA MWANAKAYA	4.7b	4.8	4.9	4.10
	Kama hujapimiwa na kuomba hati miliki ya jengo/kiwanja/shamba taja kikwazo kikuu kilichokuzuia Sheria na kanuni zake ni ngumu..... 1 Taratibu zinahusisha taasisi nyingi ....2 Huchukua muda mrefu.....3 Gharama kubwa za kupata hati.....4 Mgogoro wa ardhi.....5 Hakuna umuhimu.....6 Kina harua ya Mhandaji wa Mtaa/Kijiji/Dhahia na inatosha.....7 Zipapata taarifa juu ya usajili.....8 Huduma kuwa mbali .....9 Nyengine taja.....10	Je, ulishawahi kutumia jengo/kiwanja/shamba kama dhamana ya mkopo kwenye taasisi za fedha Ndiyo...1 Hapana...2 ►4.11	Je ulifanikiwa kupata mkopo huo? Ndiyo...1 Hapana...2 ►4.12	Je, mkopo huo ulikuwa kiasi gani? (SH.) TSHS
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				

NAMBA YA MWANAKAYA	4.10a	4.11	4.12A
	Mkopo huo uliupata kutoka taasisi gani? ▶4.12 Benki (taja)_____.....1 Taasisi za fedha za biashara ndogo ndogo (mf. CEDA, PRIDE).....2 Vyama vya kuweka na kukopa,(SACCOS, VICOBA)..3 Vikundi vya jamii vya kifedha.....4 Mifuko ya mikopo ya maendeleo kwa vijana na wanawake.....5 Mifuko ya uwezeshaji wananchi kiuchumi.....6 Nyingine taja.....7	Taja sababu kuu ya kutotumia jengo/kiwanja/shamba kama dhamana ya mkopo Hakuna taasisi za fedha kwenye eneo langu.1 Taratibu za kukopa ni ngumu.....2 Riba ni kubwa.....3 Sina uwelewa wa mikopo.....4 Nitashindwa kulipa mkopo.....5 Sipendi kukopa.....6 Nyingine, (taja).....7 **ANGALIA SWALI LA 4.8 KAMA JIBU NI GERESHO 1 USIULIZE SWALI LA 4.11**	Je, jengo/kiwanja/shamba lako linapata huduma yeyote ya msingi kutoka Serikalini? Ndio_____.1 Hapna _____.2 **NENDA 4.13**
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			

NAMBA YA MWANAKAYA	4.12	4.13	4.13a	4.13K
	Jengo/kiwanja/shamba lako linapata huduma gani za msingi kutoka serikalini? Umeme.....A Maji safi.....B Maji taka.....C Mafunzo ya kutumia ardhi kupata mtaji.....D Miundombinu ya mawasiliano ya simu.....E Hakuna.....F CHAGUA YOTE YANAYOHUSIKA. JIBU ZAIDI YA MOJA LINAKUBALIKA	Je, Jengo lako linalipiwa kodi ya ardhi? Ndiyo...1 Hapana...2 ULIZA SWALI HILI IKIWA SWALI LA 12a KATIKA SEHEMU YA DEMOGRAFIA NI GERESHO 1	Je, Jengo lako linalipiwa kodi ya jengo? Ndiyo...4.14a Hapana...2 ►4.15a ULIZA SWALI HILI IKIWA SWALI LA GERESHO 1	Je, kiwanja chako kinalipiwa kodi ya ardhi? Ndiyo..1 ►4.14C Hapana.2 ►4.15b ULIZA SWALI HILI IKIWA SWALI LA 13a KATIKA SEHEMU YA DEMOGRAFIA NI GERESHO 1
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				

NAMBA YA MWANAKAYA	4.13c	4.14	4.14a	4.14b	4.14c
	Je, shamba lako linalipiwa kodi ya ardhi? Ndiyo...▶4.14d Hapana..2 ▶4.15c ULIZA SWALI HILI IWAPO SWALI LA 14a KATIKA SEHEMU YA DEMOGRAFIA NI GERESHO 1	ANGALIA SWALI LA 1.0 KAMA GERESHO 1 ULIZA 4.14A NA 4.14B: KAMA NI GERESHO 2 ULIZA 4.14B: KAMA NI GERESHO 3 ULIZA 4.14C	Ni kiasi gani cha kodi unalipa kwa mwaka? Jengo (SH.)	Ni kiasi gani cha kodi unalipa kwa mwaka? Ardhi: Kiwanja chenye jengo(SH.)	Ni kiasi gani cha kodi unalipa kwa mwaka? Ardhi: Kiwanja (TZS)
			TSHS	TSHS	
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					
11					
12					
13					
14					
15					
16					

NAMBA YA MWANAKAYA	4.14d	4.15a	4.15b	4.15c	4.16a
	Ni kiasi gani cha kodi unalipa kwa mwaka? Ardhi: Shamba (TZS)	Jengo unalomiliki lina thamani gani kwa bei ya sasa ya eneo lako?(SH.)	Kiwanja unachomiliki kina thamani gani kwa bei ya sasa ya eneo lako? (SH.)	Shamba unalomiliki lina thamani gani kwa bei ya sasa ya eneo lako? (SH.)	Jengo hili lilikuwa na thamani gani kipindi ulipoanza kulimiliki? Andika bei za kipindi hicho? (SH.)
	TSHS	TSHS	TSHS	TSHS	TSHS
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					
11					
12					
13					
14					
15					
16					

NAMBA YA MWANAKAYA	4.16b	4.16c
	Kiwanja hiki kilikuwa na thamani gani kipindi ulipoanza kukimiliki? Andika bei ze kipindi hicho? (SH.)	Shamba hili lilikuwa na thamani gani kipindi ulipoanza kulimiliki? Andika bei za kipindi hicho? (SH.)
	TSHS	TSHS
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		

NAMBA YA MWANAKAYA	de		
	5.1	5.2	5.3
	Je unaonaje kuhusu upatikanaji wa mikopo? Haiwezekani kukopa....1 Ngumu sana.....2 Mikopo inapatikana kwa urahisi.....3 Sipendi kukopa.....4 Sina maoni yoyote.....5	Je unaonaje kuhusu upatikanaji wa Hati miliki ya rasilimali yako nchini? Haiwezekani kupata hati miliki nchini.....1 Utaratibu wa kupata hati miliki ni mgumu.....2 Upatikanaji wa hati miliki ni rahisi.....3 Sipendi kuwa na Hati Miliki.....4 Sina taarifa yoyote kuhusu hati miliki.....5	Je unataarifa kuhusu kodi na kiasi unachotakiwa kulipa katika rasilimali yako? Haiwezekani kupata taarifa za kodi na kiasi kinacholipwa.....1 Utaratibu wa kupata taarifa na kulipa kodi ni mgumu.....2 Utaratibu wa kupata taarifa na kulipa kodi ni rahisi.....3 Sipendi kujua taarifa wala kiasi cha ulipaji wa kodi warasilimali.....4 Sina taarifa zozote kuhusu kodi ya rasilimali..5
1			
2	DE		
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			

NAMBA YA MWANAKAYA	5.4
	Je unaonaje kuhusu upatikanaji wa hati miliki za rasilimali nchini? Haiwezekani kupata hati miliki.....1 Utaratibu mgumu.....2 Utaratibu ni rahisi .....3 Zipendi kuwa na hati miliki .....4 Sina taarifa kuhusu hati miliki 5
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	
11	
12	
13	
14	
15	
16	

Dodoso la wadau

MPANGO WA KURASIMISHA RASILIMALI NA BIASHARA ZA WANYONGE TANZANIA (MKURABITA)

MKURABITA kwa kushirikiana na Ofisi ya Taifa ya Takwimu Tanzania Bara pamoja na Ofisi ya Takwimu Zanzibar wanafanya utafiti wa Sekta Isiyo Rasmi Nchini. Taarifa hizi zinakusanywa chini ya sheria ya Takwimu (Sheria Na. 1 ya 2015)

TAARIFA HIZI NI SIRI NA ZITATUMIKA KWA MADHUMUNI YA KITAKWIMU TU

MUONGOZO WA MAHOJIANO NA WADAU WA ARDHI

1. Jina la Mkoa: _____

2. Jina la Wilaya/Halmashauri _____

3. Jina la Kata/Shehia _____

5. Jina la Mtaa/Shehia/kijiji _____

6. Jina la Kitongoji _____

7. Jina la Taasisi _____

8. Jina la Muhojwa _____

9. Cheo cha Muhojiwa _____

10 Ukubwa wa eneo lake la Utawala

11 Muda wa kuanza mahojiano ..... SAA [ ][ ] DAKIKA [ ][ ]

12 Muda wa kumaliza mahojiano ..... SAA [ ][ ] DAKIKA [ ][ ]

13 Tarehe ya mahojiano ..... D D M M Y Y Y Y

MAHOJIANO NA WADAU WA ARDHI: WAKURUGENZI WA HALMASHAURI ZA MIJI NA MANISPAA, MAAFISA ARDHI, WAKUU WA IDARA ARDHI, WAKURUGENZI WA ARDHI NA WATENDAJI WA VIJIJI

SEHEMU YA 1: TAARIFA ZA RASILIMALI ARDHI ZILIZOPIMWA KWA KUTOLEWA HATI/KUSAJILIWA

1.1 Taja ukubwa wa eneo la Halmashauri ya Wilaya/Mji/Manispaa yako katika Km za mraba [ ][ ][ ][ ][ ]

1.2 Je kuna maeneo yaliyopimwa katika halmashauri ya Wilaya/Mji/Manispaa yako? [ ]

1. Ndiyo
2. Hapana ►4

1.3 Taja ukubwa wa eneo lililopimwa katika Halmashauri ya Wilaya/Mji/Manispaa yako katika km za mraba? [ ][ ][ ][ ][ ]

1.4 Hadi sasa, kuna rasilimali ardhi za viwanja na mashamba mangapi ambayo yamepimwa katika halmashauri ya Wilaya/Mji/Manispaa/Jiji lako?

1.4a. Viwanja [ ]
1.4b. Mashamba [ ]

1.5 Hadi sasa ni hati ngapi za viwanja na mashamba zimetolewa kwa wananchi katika halmashauri yako?

1.5a. Viwanja [ ]
1.5b. Mashamba [ ]

SEHEMU YA 2: TAASISI ZINAZOSHIRIKI KATIKA URASIMISHAJI ARDHI

2.1 Je kuna taasisi zinazoshirikiana na halmashauri yako katika shughuli za urasimishaji ardhi?

1 Ndiyo
2. Hapana ►2.2

2.1 Taja taasisi zinazoshiriki urasimishaji ardhi katika halmashauri yako?

2.1a _____

2.1b _____
2.1c _____
2.1d _____
2.1e _____

2.2 Je ni mikakati ipi inachukuliwa na taasisi yako katika kurasimisha ardhi?
1 Kutenga bajeti kwa ajili ya urasimishaji
2 Kuhamasisha wananchi kuchangia gharama za urasimishaji ☐
3 Kushirikisha kampuni binafsi za urasimishaji ardhi
4 Kushirikisha taasisi za fedha katika urasimishaji
5 Kushirikisha wadau wa maendeleo kwenye urasimishaji
6 Nyingine(taja) _____

3.3 Je ni sababu ipi kuu inayozuia wananchi kupimiwa maeneo yao?
1 Ufinyu wa bajeti ya halmashauri
2 Migogoro ya ardhi
3 Ukosefu wa elimu juu ya umuhimu wa kupima maeneo yao ☐
4 Ukosefu wa wataalamu wa sekta ya ardhi
5 Ukosefu wa vifaa vya upimaji
6 Nyingine (taja) _____

3.4 Je kuna migogoro ya ardhi katika eneo lako?
1 Ndiyo ☐
2. Hapana ►END

3.5 Tangu mwaka 2005 kuna migogoro mingapi imesharipotiwa katika eneo lako

IDADI ☐☐☐☐☐☐☐☐☐

3.6 Migogoro hiyo inahusisha maeneo yapi
1 Migogoro ya mipaka ya kijiji na kijiji ☐
2 Wafugaji na wakulima ☐
3 Wawekezaji na wananchi ☐
4 Wananchi kwa wananchi ☐
5 Maeneo ya hifadhi za taifa na vijiji ☐
6 Nyingine taja ☐

3.7 Ni migogoro mingapi imetatuliwa kati ya hiyo

IDADI ☐☐☐☐☐☐☐☐☐

3.7 Jitihada gani zimefanyika katika kutatua migogoro ya ardhi

_____

_____

_____

_____

Asante sana kwa ushirikiano wako.

MAHOJIANO NA WADAU WA ARDHI: MAKATIBU WAKUU WIZARA ZA KISEKTA TANZANIA BARA NA ZANZIBAR

Sehemu ya 1: Mkakati/Zoezi la kurasimisha Ardhi

1.1 Je kuna hati milki za ardhi ngapi zimetolewa Tanzania bara/Zanzibar kuanzia mwaka 2005 hadi sasa?

Idadi

1.2 Je! ni maboresho gani yamefanyika kurahisisha urasimishaji ardhi Tanzania Bara/Zanzibar kipindi cha kuanzia 2005 hadi sasa?

1.2.1 Sheria na kanuni za umilikishaji wa ardhi?

_____

_____

_____

1.2.2 Miundo ya kitaasisi kurahisisha umilikishaji wa ardhi?

_____

_____

_____

1.2.3 Gharama za kupima na kupata hati?

_____

_____

_____

1.2.4 Muda wa kupima na kupata hati?

_____

_____

_____

_____

1.2.5 Nyingine, taja

_____

_____

_____

1.3 Je ni maboresho gani zaidi unashauri yafanyike ili kuongeza kasi ya Urasimishaji ardhi nchini?

_____

_____

_____

_____

1.4 Wizara ina mkakati gani kupunguza umiliki usio rasmi wa ardhi nchini?(***KATIBU MKUU WIZARA YA ARDHI BARA NA ZNZ***

_____

_____

_____

_____

Asante sana kwa ushirikiano wako.

MAHOJIANO NA WADAU WA ARDHI: VIONGOZI WA KISIASA,WADAU WENGINE AMBAO SIO MAAFISA WA SERIKALI (WABUNGE, WAWAKILISHI NA DIWANI)

1 Nini kifanyike ili kuongeza kasi ya kurasimisha ardhi ya wananchi iliyopo kwenye mfumo usio rasmi?

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Asante sana kwa ushirikiano wako.

MPANGO WA KURASIMISHA RASILIMALI NA BIASHARA ZA WANYONGE TANZANIA (MKURABITA)

MKURABITA kwa kushirikiana na Ofisi ya Taifa ya Takwimu Tanzania Bara pamoja na Ofisi ya Takwimu Zanzibar wanafanya utafiti wa Sekta Isiyo Rasmi Nchini. Taarifa hizi zinakusanywa chini ya sheria ya Takwimu (Sheria Na. 1 ya 2015)

TAARIFA HIZI NI SIRI NA ZITATUMIKA KWA MADHUMUNI YA KITAKWIMU TU

MUONGOZO WA MAHOJIANO NA WADAU WA BIASHARA

1. Jina la Mkoa: _____ ☐☐

2. Jina la Wilaya/Halmashauri _____ ☐☐

3. Jina la Kata/Shehia _____ ☐☐☐

5. Jina la Mtaa/Shehia/kijiji _____ ☐☐

6. Jina la Kitongoji _____ ☐☐

7. Jina la Taasisi _____

8. Jina la Muhojwa _____

9. Cheo cha Muhojiwa _____

10 Ukubwa wa eneo lake la Utawala

11 Muda wa kuanza mahojiano ..... SAA ☐☐ DAKIKA ☐☐

12 Muda wa kumaliza mahojiano ..... SAA ☐☐ DAKIKA ☐☐

13 Tarehe ya mahojiano ..... D D M M Y Y Y Y ☐☐☐☐☐☐☐☐

MAHOJIANO NA WADAU WA SHUGHULI ZA KIUCHUMI: MAAFISA BIASHARA

1 **Hadi sasa, kuna biashara/shughuli za kiuchumi ngapi zilizosajiliwa na kupata leseni katika eneo lako?** ***(AFISA BIASHARA)***

IDADI [ ][ ][ ][ ][ ][ ]

2 **Ni taasisi zipi zinahusika katika urasimishaji/usajili wa biashara/shughuli za kiuchumi?** ***AFISA BIASHARA***

(MDADISI WEKA KWENYE KISANDUKU GERESHO "1" KAMA INAHUSIKA NA "2" KAMA HAIHUSIKI)

1 Ofisi ya Serikali ya kijiji/Mtaa [ ]
2 Ofisi ya kata/Shehia [ ]
3 Halimashauri ya Mji, Wilaya, Manispaa na Jiji [ ]
4 Wizara ya Viwanda na Biashara [ ]
5 Wizara ya Afya [ ]
6 Wizara ya Mambo ya ndani [ ]
7 Wizara ya Fedha [ ]
8 Wizara ya Kilimo [ ]
9 EPZ [ ]
10 PBRA/BRELA [ ]
11 TRA/ZRB [ ]
12 TIC/ZIPA [ ]
13 BENKI [ ]
14 TFDA/ZFDA [ ]
15 OSHA [ ]
16 EWURA/ZURA [ ]
17 RITA [ ]
18 NIDA [ ]
19 Ofisi za Wanasheria [ ]
20 Kampuni Binafsi [ ]
21 Nyingine taja _____ [ ]

3 **Kwa wastani inachukua muda gani kupata leseni ya kuanzisha biashara/shughuli za kiuchumi?**

[ ]

4 **Kwa kuwa bado kuna biashara ambazo hazijarasimishwa/kusajiliwa, unafikiri ni sababu zipi zinazuia wananchi kurasimisha biashara zao?** *Afisa Biashara*

1 Sheria au sera siyo rafiki
2 Urasimishaji unchukua muda mrefu
3 Ukosefu wa elimu juu ya urasimisha [ ]

4 Gharama kubwa zaurasimishaji
5 Wananchi kutoona umuhimu wa urasimishaji
7 Nyingine taja

5 Kwa maoni yako nini kifanyike ili shughuli zisizo rasmi katika eneo lako ziweze kurasimishwa? Taja mikakati *(MKURUGENZI)*

1 Kuweka sheria au sera rafiki zinazohusiana na urasimishaji
2 Kupunguza urasimu katika hatua za kurasimisha
3 Kutoa Elimu juu ya umuhimu wa urasimishaji
4 Kupunguza Viwango vya tozo katika usajili
5 Nyingine taja

6 Je, kuna taasisi za Serikali au binafsi ambazo zinashirikiana na Halmashauri katika kutoa elimu na kutekeleza shughuli za urasimishaji/usajili wa biashara?

1 Ndiyo
2 Hapana ►8

7 Taja taasisi za Serikali au binafsi ambazo zinashirikiana na Halmashauri katika kutoa elimu na kutekeleza shughuli za urasimishaji/usajili wa biashara

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

8 Je kuna maeneo maalum yametengwa kwa ajili ya uendeshaji wa shughuli za kiuchumi mf. biashara, viwanda nk? (Mkurugenzi wa Halmashauri/Manispaa/Mkurugenzi wa Biashara, Mkurugenzi wa Mipangomiji). Kama hakuna mdadisi uliza kwa nini hakuna?

1 Ndiyo ►10
2 Hapana

9 Sababu gani zilizosababisha maeneo maalum kutotengwa kwa ajili ya uendeshaji wa shughuli za biashara, viwanda nk?

1 Gharama kubwa za kulipa fidia
2 Ukosefu wa maeneo
3 Ukosefu wa wataalamu wa mipango miji
4 Nyingine (Taja)

10 Je maeneo hayo yana miundombinu itakayorahisisha biashara/shughuli za kiuchumi kufanyika vizuri? ***(MKURUGENZI)***
(MDADISI WEKA GERESHO "1" KAMA INAHUSIKA NA "2" KAMA HAIHUSIKI)

1 Ndiyo
2 Hapana ►12

11 Je ni miundombinu gani imewekwa kwenye maeneo hayo?
(MDADISI WEKA KWENYE KISANDUKU GERESHO "1" KAMA INAHUSIKA NA "2" KAMA HAIHUSIKI)

A Umeme
B Maji safi
C Maji taka
D Mafunzo ya kutumia ardhi kupata mtaji
E Miundombinu ya mawasiliano ya simu
F Barabara
G Miundombinu ya Gesi

12 Kuna mabadiliko yoyote ya kisheria/sera/miongozo yaliyofanyika ili kurahisisha shughuli za urasimishaji kwa sekta isiyo rasmi. Kama yapo yataje ***(MKURUGENZI)***

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Asante sana kwa ushirikiano wako.

MAHOJIANO NA WADAU WA SHUGHULI ZA KIUCHUMI: KATIBU MKUU WIZARA YA BIASHARA BARA NA ZANZIBAR MKURUGENZI BRELA NA BPRA.

1 Je hadi sasa kuna Majina ya biashara/Kampuni mangapi zimesajiliwa nchini kuanzia mwaka 2005 hadi sasa? *MKURUGENZI BRELA, BPRA*

Idadi | | | | | | |

2 Kwa kuwa kuna biashara/shughuli za kiuchumi ambazo zinaendeshwa nje ya mfumo rasmi nchini, je ni maboresho gani unashauri yafanyike katika mfumo unaotumika sasa? *KATIBU MKUU, WAKURUGENZI BPRA, BRELA*

_____

_____

_____

3 Katika kipindi cha miaka kumi kuanzia 2005, maboresho gani yamefanyika katika usajili wa majina ya biashara;-
KATIBU MKUU, WAKURUGENZI BPRA, BRELA

3a. Sheria na Kanuni za umiliki na uendeshaji wa biashara/shughuli za kiuchumi nchini?

_____

_____

_____

3b. Kwenye miundo ya kitaasisi kurahisisha umiliki na uendeshaji wa biashara/shughuli za kiuchumi nchini?

_____

_____

_____

_____

3c. Gharama za umiliki na uendeshaji wa biashara/ shughuli za kiuchumi nchini?

_____

_____

_____

_____

4 Maboresho ya Sheria na kitaasisi yameleta ufanisi gani katika usajili wa biashara/shughuli za kiuchumi nchini?

_____

_____

_____

_____

Asante sana kwa ushirikiano wako.

MAHOJIANO NA WADAU WA BIASHARA: KATIBU MKUU WIZARA YA BIASHARA BARA NA ZANZIBAR MKURUGENZI BREAL NA BPRA.

1 **Katika kipindi cha kuanzia mwaka 2005, serikali imefanya maboresho gani kurahisisha urasimishaji biashara nchini?-**

a. Sera, Sheria na Kanuni za umiliki na uendeshaji wa biashara/shughuli za kiuchumi nchini?

_____

_____

_____

_____

b. Kwenye miundo ya kitaasisi kurahisisha umiliki na uendeshaji wa biashara/shughuli za kiuchumi nchini?

_____

_____

_____

_____

c. Gharama za umiliki na uendeshaji wa biashara/ shughuli za kiuchumi nchini?

_____

_____

_____

_____

2 **Kwa kiwango gani maboresho ya Sera, Sheria, miundo ya kitaasisi na gharama yameleta ufanisi katika umiliki na uendeshaji wa biashara/shughuli za kiuchumi nchini?**

_____

_____

_____

3 **Kwa kuwa kuna biashara/shughuli za kiuchumi ambazo zinaendeshwa nje ya mfumo rasmi nchini, je ni maboresho gani unashauri yafanyike katika mfumo unaotumika sasa?**

_____

_____

_____

_____

4 **Wizara ina mkakati gani kupunguza umiliki usio rasmi wa biashara/shughuli za kiuchiumi nchini?**

_____

_____

_____

Asante sana kwa ushirikiano wako.

MAHOJIANO NA WADAU WA BIASHARA: VIONGOZI WA KISIASA,WADAU WENGINE AMBAO SIO MAAFISA WA SERIKALI(WABUNGE, WAWAKILISHI, MEYA/WENYEVITI WA HALMASHAURI, MADIWANI,)

1 Nini maoni yako juu ya uwepo wa umiliki na uendeshaji usio rasmi wa biashara/shughuli za kiuchumi nchini?

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Asante sana kwa ushirikiano wako.

B. Orodha ya timu ya watafiti

B.1. Orodha ya ISS team

NA.	JINA	TAASISI	NAFASI KATIKA TIMU
1	Mujungu Masyenene	MKURABITA	Mwenyekiti
2	Bakari Kombo	Ofisi ya Mtakwimu Mkuu, Zanzibar	Mjumbe
3	Bw. Goodluck Kambindu	OWK – Sera, Bunge, Kazi, Vijana na Walemavu	Mjumbe
4	Faraji Hassan Mbulalina	OR – TAMISEMI	Mjumbe
5	Francis Mjuni	MKURABITA	Mjumbe
6	Harvey Kombe	MKURABITA	Mjumbe
7	Hashim Njowele	Ofisi ya Taifa ya Takwimu	Mjumbe
8	Japhet Werema	MKURABITA	Mjumbe
9	Julieth Msuya	Ofisi ya Taifa ya Takwimu	Mjumbe
10	Lameck Sangulla	Wizara ya Viwanda na Biashara	Mjumbe
11	Makame Pandu	MKURABITA	Mjumbe
12	Martin Kimario	Ofisi ya Taifa ya Takwimu	Mjumbe
13	Melchior Mukandala	Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi	Mjumbe
14	Rainer Kiama	Ofisi ya Taifa ya Takwimu	Mjumbe
15	Sabina Raphael Daima	Ofisi ya Mtakwimu Mkuu, Zanzibar	Mjumbe
16	Stephano G. Cosmas	Ofisi ya Taifa ya Takwimu	Mjumbe
17	Talib Khatibu Shaban	Wizara ya Ardhi, Maji, Nishati na Mazingira, , Zanzibar	Mjumbe
18	Zuwena Abdalla	Wizara ya Biashara, Viwanda na Masoko, Zanzibar	Mjumbe
19	Jane Lyimo	MKURABITA	Katibu/Mratibu

B.2. Orodha ya timu ya Wasimamizi (RSM)

Na.	RSM	MKOA WA KAZI	Na.	RSM	MKOA WA KAZI
1.	Leokadia Mtei	Arusha	19.	Israel Mwakapalala	Njombe
2.	Albert Kapala	Dar Es Salaam	20.	Said M. Said	Pemba
3.	Marium Edimund	Dar Es Salaam	21.	Said S. Hamad	Pemba
4.	Reginald Kessy	Dar Es Salaam	22.	Kalisto Lugome	Pwani
5.	Iddy Muruke	Dodoma	23.	Adam S.Ramadhan	Rukwa
6.	Khalid Msabaha	Geita	24.	Mwantumu Athman	Ruvuma
7.	Peter Millinga	Iringa	25.	Evarist Tairo	Shinyanga
8.	Fabian J. Fundi	Kagera	26.	Nestory S. Mazinza	Simiyu
9.	Gideon Mokiwa	Katavi	27.	Naing'oya Kipuyo	Singida
10.	Moses Kahero	Kigoma	28.	Dotto .I. Alley	Songwe
11.	Albert Kulwa	Kilimanjaro	29.	Alfred Gewe	Tabora
12.	Lufingo J. Mateo	Lindi	30.	Tonny Mwanjota	Tanga
13.	Juma Shabani	Manyara	31.	Amina M. Denge	Unguja
14.	Ramadhani R. Mbega	Mara	32.	Halima A. Mohammed	Unguja
15.	Theresia.A.Lyimo	Mbeya	33.	Ramadhan K. Ramadhan	Unguja
16.	Charles Mtabo	Morogoro			
17.	Tamali William	Mtwara			
18.	Goodluck Lyimo	Mwanza			

B.3. Orodha ya timu ya Wadadisi

No.	JINA LA MDADISI	MKOA
1	Stephano J Tarimo	Dar Es Salaam
2	Elibariki Ndanshau	Dar Es Salaam
3	Issa R. Mohamed	Dar Es Salaam
4	Vupoki Ngajilo	Dar Es Salaam
5	Loyce C. Matogola	Dar Es Salaam
6	Wesa Steven	Dar Es Salaam
7	Edger H Bihanda	Dar Es Salaam
8	Selemani Hassan	Dar Es Salaam
9	Rosetha V Gange	Dar Es Salaam
10	Daghurbeth Kayombo	Dar Es Salaam
11	Hamis C. Sozigwa	Dar Es Salaam
12	Emmanuel D. Mlilo	Singida
13	Boniface Haule	Singida
14	Upendo Sostine	Morogoro
15	Fenelata Nguruwe	Morogoro
16	Goodluck Munisi	Morogoro
17	Emanuel Chifunda	Morogoro
18	Sesilia Makunja	Morogoro
19	Zawadi J. Hamimu	Pwani
20	Imani Mwakinga	Pwani
21	Ally Likusi	Pwani
22	Lusano Ndwela	Lindi
23	Albert Feni	Lindi
24	Deogratius G Kakomekome	Lindi
25	Asajile Mwakasege	Mtwara
26	Paschal S. Thobias	Mtwara
27	Domina Magawa	Mtwara
28	Musoma .J.Musoma	Mbeya
29	Moza .A.Chitela	Mbeya
30	Baraka .M.Mwakilima	Mbeya
31	Paul Mwaisemba	Mbeya
32	Elimringi Mafole	Mbeya
33	Samwel W.Mwasandube	Songwe
34	Keneth Mweniungu	Songwe
35	Amos Herbeth	Tanga

No.	JINA LA MDADISI	MKOA
36	Ibrahim Mussa	Tanga
37	Hassan Bakari	Tanga
38	Hussein S. Mgamba	Tanga
39	Karimmaster John	Tanga
40	Mpoki Mwaikambo	Shinyanga
41	Robert N Mlazi	Shinyanga
42	Joyce Ikowelo	Shinyanga
43	Aloyce Misayo	Tabora
44	Redenta L. Sigalla	Tabora
45	Fundi Kassim	Tabora
46	Francis Bukwimba	Tabora
47	Reginald S Chami	Kilimanjaro
48	Roseline Kimaro	Kilimanjaro
49	Shabani B. Kahona	Kilimanjaro
50	Fenias Ruhotora	Kigoma
51	Nasib Kibakuli	Kigoma
52	Bahati Joshua	Manyara
53	Emmanuel Dionice	Manyara
54	Benson Bungwe Mwaise	Manyara
55	Shaib J. Shabani	Manyara
56	Edmund Salaho	Manyara
57	Sada A Nihuka	Ruvuma
58	Othman S Athuman	Ruvuma
59	Antony R Haule	Ruvuma
60	Mtende Ally	Ruvuma
61	Ayubu M Loakaki	Arusha
62	Rotiken S. Massey	Arusha
63	Memus D. Olesokoi	Arusha
64	Saitoti Leyan Koika	Arusha
65	Lilian Aloyce Chuwa	Arusha
66	Ramadhan N Rashid	Katavi
67	Thomas Antony	Katavi
68	Saumu H. Mohamed	Dodoma
69	Zawadi O.Machupa	Dodoma
70	Barak Mhini	Dodoma

No.	JINA LA MDADISI	MKOA
71	Wignus G.Mwangosi	Dodoma
72	Proches Mtey	Dodoma
73	Ezekia Mwangoka	Rukwa
74	Cledo Kafumu	Rukwa
75	Edes Merano	Rukwa
76	Christian Kizya	Rukwa
77	Rahim Mwele	Mwanza
78	Maximilian L. Rite	Mwanza
79	Heri Humphrey Ngowo	Mwanza
80	Lenard C.K .Nago	Mwanza
81	Fatuma Jume	Iringa
82	Alili A. Nzema	Iringa
83	Beatus G.Katema	Kagera
84	Augustine Robert	Kagera
85	Philemon Kwehabula	Kagera
86	Godfrey Mbaga	Kagera
87	Tumaini Valentine	Kagera
88	Remigius M. Mtewele	Njombe
89	Edmund Mgimba	Njombe
90	Lidia K. Mwageni	Njombe
91	Asela Itanisa	Geita
92	Sarah Michael	Geita
93	Revocatus Protus	Geita
94	Likowala R. Msuku	Mara
95	Deusdedith M. Byaro	Mara
96	Adventina P. Bernard	Mara
97	Paul Salasala	Simiyu
98	Ramadhan Herman	Simiyu
99	Ramadhan Hussein	Simiyu
100	Katarina Y. Yakoub	Unguja
101	Rauhiya J. Salum	Unguja
102	Salum M. Juma	Unguja
103	Omar M. Bakari	Unguja
104	Juma M. Tamimu	Pemba
105	Rahma M. Mussa	Pemba

C. Majedwali mbali mbali

Kiambatisho Na. C1: Mgawanyo wa wamiliki (idadi/asilimia) wa shughuli za kiuchumi kwa Mkoa na aina ya shughuli, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Mkoa	Idadi ya Wamiliki	Jumla	Shughuli za Kiuchumi (ISIC) (asilimia)																				
			A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U
Tanzania Bara																							
Dodoma	**346,058**	**100.0**	0.0	0.3	5.7	0.0	0.0	2.7	19.0	1.9	9.2	0.0	0.0	0.5	0.3	0.5	0.0	0.0	0.0	0.5	4.6	0.0	0.0
Arusha	**367,618**	**100.0**	52.5	0.4	0.8	0.0	0.0	2.8	26.7	2.6	4.8	0.2	0.4	0.2	5.6	0.2	0.0	0.4	0.2	0.4	1.8	0.0	0.0
Kilimanjaro	**191,363**	**100.0**	17.4	0.0	10.7	0.6	0.0	9.6	53.4	3.9	1.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.6	2.2	0.6	0.0
Tanga	**534,304**	**100.0**	60.8	0.1	4.0	0.0	0.0	2.5	19.9	3.5	4.0	0.1	0.6	0.0	0.4	0.0	0.3	0.0	0.3	0.7	2.6	0.1	0.0
Morogoro	**296,909**	**100.0**	25.6	1.6	4.9	0.0	0.0	2.3	28.5	2.6	10.4	0.0	0.3	0.0	0.6	0.0	0.3	0.6	0.0	0.0	21.7	0.6	0.0
Pwani	**186,524**	**100.0**	28.4	2.8	2.4	0.5	0.9	3.3	20.9	1.9	7.6	0.0	0.0	0.0	0.5	0.0	0.0	0.5	0.5	1.4	28.4	0.0	0.0
Dar es Salaam	**954,026**	**100.0**	4.7	0.4	4.5	0.5	0.5	3.1	39.2	2.8	28.4	0.2	0.9	0.4	2.7	0.3	0.2	0.4	0.3	1.3	8.4	1.1	0.0
Lindi	**51,487**	**100.0**	5.7	0.0	5.7	0.0	0.0	5.7	73.6	1.9	7.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Mtwara	**391,120**	**100.0**	78.3	0.0	5.4	0.0	0.0	4.2	6.8	1.2	1.8	0.0	0.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.6	0.9	0.6	0.0
Ruvuma	**292,219**	**100.0**	79.1	3.8	4.7	0.0	0.0	1.8	6.2	1.8	1.8	0.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.6	0.0	0.0	0.0	0.0
Iringa	**115,151**	**100.0**	4.2	0.0	3.4	0.8	0.0	2.5	63.6	0.8	3.4	0.0	0.8	0.8	1.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.8	14.4	2.5	0.0
Mbeya	**586,585**	**100.0**	52.6	0.3	1.5	0.0	0.0	4.5	30.6	2.9	1.6	0.0	0.1	0.1	0.3	0.0	0.0	0.3	0.1	0.1	4.9	0.0	0.0
Singida	**297,463**	**100.0**	55.9	1.6	6.7	0.0	0.0	1.9	23.6	0.6	6.4	0.0	0.3	0.0	0.6	0.0	0.0	0.0	0.3	0.6	1.3	0.0	0.0
Tabora	**185,155**	**100.0**	47.4	0.0	8.0	0.0	0.6	1.1	29.7	0.6	8.6	0.6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.6	2.3	0.6	0.0
Rukwa	**244,418**	**100.0**	52.8	0.0	2.0	0.0	0.0	3.0	27.8	0.4	2.8	0.0	0.2	0.0	1.5	0.0	0.0	0.0	0.7	0.2	8.3	0.2	0.0
Kigoma	**612,784**	**100.0**	79.1	0.0	8.8	0.0	0.0	0.3	10.3	0.0	1.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.5	0.0	0.0
Shinyanga	**334,963**	**100.0**	66.9	2.4	4.1	0.0	0.2	1.8	13.6	2.0	2.6	0.2	0.0	0.0	0.0	0.4	0.6	2.6	0.6	0.0	1.0	0.8	0.0
Kagera	**234,270**	**100.0**	28.3	0.4	8.1	0.0	0.0	5.4	43.5	4.9	0.9	0.9	0.0	0.0	1.8	0.0	0.0	0.4	0.9	0.9	3.6	0.0	0.0
Mwanza	**488,713**	**100.0**	40.4	1.2	5.7	0.2	0.0	5.1	34.0	3.7	4.3	0.0	0.0	0.0	2.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	2.9	0.0	0.0
Mara	**111,798**	**100.0**	39.8	1.1	2.3	1.1	0.0	2.3	30.7	3.4	4.5	0.0	0.0	1.1	0.0	1.1	0.0	0.0	0.0	0.0	8.0	4.5	0.0
Manyara	**306,118**	**100.0**	88.9	0.3	1.3	0.0	0.0	1.0	1.8	1.3	2.8	0.0	0.0	0.3	0.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	2.0	0.0	0.0

Njombe	**48,334**	**100.0**	29.3	0.0	10.7	0.0	0.0	2.7	36.0	1.3	9.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.3	0.0	0.0	9.3	0.0	0.0
Katavi	**97,160**	**100.0**	38.0	2.1	4.7	0.0	0.0	0.5	36.5	2.1	3.6	0.5	1.0	0.5	0.5	0.0	0.0	0.5	0.5	0.0	8.3	0.5	0.0
Simiyu	**314,844**	**100.0**	89.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.5	5.7	1.1	1.1	0.3	0.0	0.0	0.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.9	0.0	0.0
Geita	**433,764**	**100.0**	67.7	6.0	0.0	0.0	0.0	2.0	6.8	2.0	3.5	0.0	0.0	0.5	0.3	0.0	0.0	0.3	0.3	0.3	8.8	1.8	0.0
Songwe	**235,099**	**100.0**	50.8	1.6	2.4	0.0	0.0	3.6	1.2	2.4	28.4	0.4	0.8	0.0	1.2	0.0	0.0	0.0	0.4	0.0	4.8	2.0	0.0
Jumla	**8,258,247**	**100.0**	**50.7**	**1.0**	**4.3**	**0.1**	**0.1**	**2.8**	**23.2**	**2.1**	**7.3**	**0.1**	**0.3**	**0.2**	**1.0**	**0.1**	**0.1**	**0.3**	**0.2**	**0.4**	**5.2**	**0.5**	**0.0**
Zanzibar																							
Kaskazini Unguja	**32,539**	**100.0**	34.8	0.0	16.3	0.0	0.0	6.5	29.3	2.2	6.5	1.1	1.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	2.2	0.0	0.0
Kusini Unguja	**26,922**	**100.0**	65.0	0.0	2.5	0.0	0.0	10.0	17.5	2.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	2.5	0.0	0.0
Mjini Magharibi	**108,491**	**100.0**	15.1	0.0	6.1	1.4	0.0	6.6	59.0	1.9	5.2	0.0	0.0	0.0	0.5	0.0	0.9	0.5	0.0	0.0	2.8	0.0	0.0
Kaskazini Pemba	**42,401**	**100.0**	62.8	0.9	13.3	0.0	0.9	5.3	12.4	1.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.9	0.9	0.0	0.9	0.0	0.0
Kusini Pemba	**29,205**	**100.0**	22.0	3.4	15.3	1.7	1.7	23.7	25.4	1.7	3.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Jumla	**239,558**	**100.0**	**50.2**	**1.0**	**4.4**	**0.1**	**0.1**	**3.0**	**23.6**	**2.1**	**7.2**	**0.1**	**0.3**	**0.2**	**1.0**	**0.1**	**0.1**	**0.3**	**0.2**	**0.4**	**5.1**	**0.5**	**0.0**

Ufafanuzi wa Shughuli za kiuchumi

A. Kilimo, Misitu na Uvuvi
B. Uchimbaji wa Madini Mawe na Mchanga
C. Uzalishaji wa Bidhaa
D. Umeme, Gesi, Gesimvuke na Viyoyozi
E. Ugavi wa maji, Uzoaji wa maji taka, Uratibu wa taka na Shughuli za urekebishaji
F. Ujenzi
G. Biashara za Jumla na Rejareja;Ukarabati magari na pikipiki
H. Usafirishaji na kuhifadhi
I. Huduma za Malazi na Huduma za Chakula
J. Habari na mawasiliano
K. Huduma za kifedha na Bima
L. Shughuli za mali isiyohamishika kwenye ardhi
M. Shughuli za kitaalamu, Kisayansi na Kiufundi
N. Shughuli za utawala na huduma za usaidizi
O. Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii
P. Elimu
Q. Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii
R. Sanaa na Burudani
S. Shughuli za huduma nyingine
T. Shughuli za kaya kama muajiri, uzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya
U Shughuli za mashirika na Jumuia za Kimataifa

Kiambatisho Na. C2: Mgawanyiko wa Shughuli za kiuchughumi (Idadi/Asilimia) kwa aina shughuli, Eneo na Kipindi cha kuanza, Tanzania2018

Shughuli ya kiuchumi	Idadi ya shughuli	Mijini								Idadi ya shughuli	Vijijini							
		Kipindi cha kuanza (asilimia)									Kipindi cha kuanza (asilimia)							
		Jumla	Kabla ya 1990	1990 - 1994	1995 - 2000	2001 - 2005	2006 - 2010	2011 - 2015	2016 - 2018		Jumla	Kabla ya 1990	1990 - 1994	1995 - 2000	2001 - 2005	2006 - 2010	2011 - 2015	2016 - 2018
Shughuli za kilimo cha mazao, uvuvi, ufugaji na mazao ya misitu	634,787	100.0	17.9	6.5	16.2	10.9	9.2	22.1	17.1	3,628,086	100.0	23.7	8.3	17.5	11.0	12.2	18.2	9.0
Shughuli za uchimbaji madini mawe na mchanga	38,496	100.0	4.5	5.6	7.5	9.5	11.1	31.9	29.8	46,462	100.0	3.4	4.4	14.3	18.5	13.3	34.1	12.0
Shughuli za utengenezaji wa bidhaa	159,026	100.0	10.6	2.6	11.2	11.1	15.6	25.6	23.3	216,073	100.0	9.1	1.9	14.1	10.4	15.4	29.1	20.0
Umeme gesimvuke na viyoyozi	9,322	100.0	0.0	0.0	21.3	28.9	9.8	10.7	29.3	2,471	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	43.5	56.5
Ugavi wa majiuzoaji wa taka uratibu wa taka na shughuli za urekebishaji	8,048	100.0	0.0	0.0	19.8	6.2	0.0	40.5	33.6	884	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0
Ujenzi	133,388	100.0	4.2	7.8	11.8	10.0	29.3	24.1	12.8	121,758	100.0	11.8	3.2	17.9	13.8	14.4	29.6	9.3
Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki	1,157,959	100.0	2.6	2.1	7.6	6.6	13.8	29.7	37.7	850,743	100.0	3.7	2.4	8.7	7.7	13.3	28.4	35.8
Usafirishaji na Uhifadhi	111,108	100.0	0.9	3.9	3.0	9.5	9.8	39.4	33.5	70,519	100.0	1.1	0.0	6.2	2.9	8.0	45.9	35.9
Shughuli za huduma za malazi na huduma ya chakula	412,385	100.0	1.3	0.9	5.4	5.2	11.0	25.1	51.1	201,623	100.0	3.9	2.7	10.1	10.3	16.1	27.9	28.9
Habari na mawasiliano	6,577	100.0	0.0	0.0	0.0	13.9	13.1	41.1	32.0	4,082	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0
Shughuli za huduma za kifedha na Bima	13,976	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	6.5	23.4	70.1	7,291	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	25.1	34.2	40.7
Shughuli za mali ardhi	8,896	100.0	0.0	0.0	20.5	0.0	10.2	31.4	37.9	3,860	100.0	0.0	0.0	19.0	0.0	0.0	61.1	19.9
Shughuli za kitaalamu kisayansi na kiufundi	63,205	100.0	6.4	3.5	17.8	13.8	20.7	24.3	13.5	20,544	100.0	13.8	0.0	4.7	14.9	20.6	33.4	12.6
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	5,417	100.0	0.0	0.0	23.4	0.0	16.8	13.5	46.2	2,560	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	36.7	36.7	26.5
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	5,459	100.0	0.0	0.0	12.4	9.4	0.0	17.6	60.6	1,871	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	36.3	27.4	36.3
Elimu	9,052	100.0	0.0	0.0	0.0	12.0	14.2	39.1	34.6	13,972	100.0	9.7	0.0	4.9	13.7	35.9	19.5	16.4
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	8,138	100.0	9.8	11.2	0.0	42.0	0.0	25.8	11.2	9,815	100.0	0.0	6.9	8.8	27.6	17.1	24.4	15.1
Sanaa Burudani	21,302	100.0	3.8	4.3	10.1	13.2	20.7	17.3	30.6	14,026	100.0	0.0	5.3	7.5	10.5	28.7	18.3	29.7
Shughuli za huduma nyingine	241,076	100.0	1.8	3.6	10.6	7.0	13.4	26.9	36.8	191,410	100.0	4.9	3.7	9.3	9.8	15.4	26.3	30.6
Shughuli za kaya kama muajiriuzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	32,341	100.0	2.8	0.0	8.1	3.4	18.3	28.7	38.7	9,794	100.0	0.0	10.0	0.0	13.0	11.0	29.4	36.7
Jumla	**3,079,958**	**100.0**	**6.0**	**3.3**	**9.8**	**8.1**	**13.1**	**27.0**	**32.6**	**5,417,846**	**100.0**	**17.5**	**6.4**	**15.1**	**10.4**	**12.9**	**21.9**	**15.8**

Kiambatisho Na. C3: idadi ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi, Wastani Wa Kipato cha Mmiliki (Shilingi) na Mgawanyo wa Kipato(shilingi million) kwa Aina ya Shughuli, Eneo na Sekta, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Shughuli ya Kiuchumi	Wastani wa Kipato kwa Mmiliki (Shilingi)	Idadi ya Wamiliki	Kipato kwa Mijini na Vijijini (Shilingi milioni)			Kipato Mijini (Shilingi milioni)			Kipato Vijijini (Shilingi milioni)		
			Jumla	Rasmi	Isiyo Rasmi	Jumla	Rasmi	Isiyo Rasmi	Jumla	Rasmi	Isiyo Rasmi
Tanzania											
Shughuli za kilimo cha mazao uvuvi ufugaji na mazo ya misitu	240,851	4,262,873	1,026,719	70,672	956,047	236,419	19,825	216,595	790,300	50,847	739,452
Shughuli za uchimbaji madini mawe na mchanga	6,321,892	84,958	537,095	507,484	29,611	499,069	494,439	4,631	38,026	13,046	24,980
Shughuli za utengenezaji wa bidhaa	191,645	375,100	71,886	18,853	53,033	34,950	4,833	30,117	36,936	14,021	22,916
Umeme gesi mvuke na viyoyozi	443,545	11,793	5,231	3,837	1,394	4,537	3,837	700	693	0	693
Ugavi wa majiuzoaji wa taka uratibu wa taka na shughuli za urekebishaji	560,782	8,932	5,009	1,585	3,424	3,683	1,585	2,098	1,326	0	1,326
Ujenzi	309,303	255,146	78,918	14,437	64,480	49,752	14,327	35,425	29,166	110	29,055
Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki	551,015	2,008,703	1,106,825	695,861	410,964	878,932	633,089	245,843	227,893	62,772	165,121
Usafirishaji na Uhifadhi	429,746	181,628	78,054	51,664	26,390	53,944	36,048	17,896	24,110	15,616	8,494
Shughuli za huduma za malazi na huduma ya chakula	2,490,534	614,008	1,529,208	44,666	1,484,542	1,487,518	38,576	1,448,942	41,690	6,090	35,601
Habari na mawasiliano	139,349	10,659	1,485	494	991	1,151	494	658	334	0	334
Shughuli za huduma za kifedha na Bima	149,601	21,267	3,182	1,392	1,789	2,184	972	1,212	997	420	577
Shughuli za mali ardhi	86,765	12,756	1,107	0	1,107	786	0	786	321	0	321
Shughuli za kitaalamu kisayansi na kiufundi	222,222	83,749	18,611	1,810	16,801	15,795	1,370	14,425	2,816	440	2,376
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	416,441	7,977	3,322	2,541	781	3,136	2,541	595	186	0	186
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	156,157	7,329	1,144	0	1,144	832	0	832	312	0	312
Elimu	333,312	23,024	7,674	1,025	6,650	1,714	637	1,077	5,960	388	5,572
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	140,443	17,953	2,521	1,291	1,231	1,246	576	669	1,276	714	562
Sanaa Burudani	424,499	35,328	14,997	5,250	9,747	9,349	4,552	4,797	5,647	698	4,950
Shughuli za huduma nyingine	381,718	432,486	165,088	66,311	98,776	111,537	44,341	67,196	53,551	21,971	31,580
Shughuli za kaya kama muajiriuzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	431,437	42,136	18,179	13,256	4,923	16,626	13,256	3,369	1,553	0	1,553
Shughuli za mashirika na jumuia za kimataifa		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jumla	**550,290**	**8,497,805**	**4,676,254**	**1,502,430**	**3,173,824**	**3,413,159**	**1,315,297**	**2,097,862**	**1,263,095**	**187,133**	**1,075,962**
Tanzania Bara											
Shughuli za kilimo cha mazao uvuvi ufugaji na mazo ya misitu	236,423	4,184,603	989,335	58,047	931,288	219,293	14,660	204,634	770,042	43,388	726,654
Shughuli za uchimbaji madini mawe na mchanga	6,382,612	83,593	533,542	507,484	26,058	499,069	494,439	4,631	34,472	13,046	21,427
Shughuli za utengenezaji wa bidhaa	178,761	352,385	62,993	16,134	46,859	27,659	2,113	25,546	35,334	14,021	21,313
Umeme gesimvuke na viyoyozi	500,732	9,763	4,889	3,837	1,051	4,236	3,837	399	652	0	652
Ugavi wa majiuzoaji wa taka uratibu wa taka na shughuli za urekebishaji	576,509	8,061	4,647	1,585	3,062	3,321	1,585	1,736	1,326	0	1,326
Ujenzi	283,160	233,986	66,255	14,437	51,818	41,849	14,327	27,522	24,406	110	24,296
Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki	439,471	1,917,795	842,816	444,443	398,373	619,503	383,643	235,860	223,313	60,800	162,513
Usafirishaji na Uhifadhi	430,201	176,955	76,126	49,782	26,345	53,405	35,554	17,851	22,721	14,228	8,494
Shughuli za huduma za malazi na huduma ya chakula	2,523,834	605,267	1,527,593	44,034	1,483,559	1,485,994	37,945	1,448,050	41,599	6,090	35,509
Habari na mawasiliano	140,703	10,305	1,450	494	956	1,151	494	658	298	0	298
Shughuli za huduma za kifedha na Bima	143,677	20,913	3,005	1,215	1,789	2,184	972	1,212	820	243	577
Shughuli za mali ardhi	86,765	12,756	1,107	0	1,107	786	0	786	321	0	321
Shughuli za kitaalamu kisayansi na kiufundi	221,437	83,237	18,432	1,810	16,621	15,616	1,370	14,246	2,816	440	2,376

Shughuli ya Kiuchumi	Wastani wa Kipato kwa Mmiliki (Shilingi)	Idadi ya Wamiliki	Kipato kwa Mijini na Vijijini (Shilingi milioni)			Kipato Mijini (Shilingi milioni)			Kipato Vijijini (Shilingi milioni)		
			Jumla	Rasmi	Isiyo Rasmi	Jumla	Rasmi	Isiyo Rasmi	Jumla	Rasmi	Isiyo Rasmi
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi	416,441	7,977	3,322	2,541	781	3,136	2,541	595	186	0	186
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	139,697	6,306	881	0	881	591	0	591	289	0	289
Elimu	351,551	21,642	7,608	974	6,634	1,673	611	1,062	5,936	363	5,572
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	142,871	17,578	2,511	1,291	1,221	1,246	576	669	1,266	714	552
Sanaa Burudani	424,499	35,328	14,997	5,250	9,747	9,349	4,552	4,797	5,647	698	4,950
Shughuli za huduma nyingine	383,732	427,660	164,107	65,956	98,151	110,692	43,985	66,707	53,415	21,971	31,444
Shughuli za kaya kama muajiriuzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya	431,437	42,136	18,179	13,256	4,923	16,626	13,256	3,369	1,553	0	1,553
Shughuli za mashirika na jumuia za kimataifa		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jumla	**525,995**	**8,258,247**	**4,343,795**	**1,232,572**	**3,111,223**	**3,117,381**	**1,056,461**	**2,060,920**	**1,226,414**	**176,111**	**1,050,303**
Zanzibar				0	0	0	0	0	0	0	0
Shughuli za kilimo cha mazao uvuvi ufugaji na mazo ya misitu	477,621	78,270	37,383	12,625	24,758	17,126	5,165	11,961	20,257	7,460	12,798
Shughuli za uchimbaji madini mawe na mchanga	2,603,359	1,365	3,554	0	3,554	0	0	0	3,554	0	3,554
Shughuli za utengenezaji wa bidhaa	391,506	22,715	8,893	2,719	6,174	7,291	2,719	4,571	1,602	0	1,602
Umeme gesimvuke na viyoyozi	168,512	2,030	342	0	342	301	0	301	41	0	41
Ugavi wa majiuzoaji wa taka uratibu wa taka na shughuli za urekebishaji	415,703	870	362	0	362	362	0	362	0	0	0
Ujenzi	598,400	21,160	12,662	0	12,662	7,902	0	7,902	4,760	0	4,760
Biashara za jumla na rejareja;ukarabati magari na pikipiki	2,904,137	90,908	264,009	251,418	12,592	259,429	249,446	9,983	4,580	1,972	2,608
Usafirishaji na Uhifadhi	412,496	4,673	1,928	1,883	45	539	494	45	1,389	1,389	0
Shughuli za huduma za malazi na huduma ya chakula	184,717	8,741	1,615	631	983	1,523	631	892	91	0	91
Habari na mawasiliano	99,912	354	35	0	35	0	0	0	35	0	35
Shughuli za huduma za kifedha na Bima	499,559	354	177	177	0	0	0	0	177	177	0
Shughuli za mali ardhi		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Shughuli za kitaalamu kisayansi na kiufundi	349,829	512	179	0	179	179	0	179	0	0	0
Shughuli za utawala na huduma za usaidizi		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Utawala wa umma na ulinzi;na huduma za lazima za usalama wa jamii	257,626	1,023	264	0	264	241	0	241	23	0	23
Elimu	47,687	1,382	66	50	16	41	26	16	25	25	0
Huduma za afya ya binadamu na kazi za uhifadhi jamii	26,628	375	10	0	10	0	0	0	10	0	10
Sanaa Burudani		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Shughuli za huduma nyingine	203,294	4,826	981	356	626	845	356	489	136	0	136
Shughuli za kaya kama muajiriuzalishaji wa bidhaa na huduma mchanganyiko kwa ajili ya matumizi ya kaya		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Shughuli za mashirika na jumuia za kimataifa		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jumla	**1,387,803**	**239,558**	**332,459**	**269,859**	**62,601**	**295,778**	**258,836**	**36,942**	**36,681**	**11,022**	**25,659**

Kiambatisho Na. C4: Idadi ya Wamiliki wa Shughuli za Kiuchumi kwa Sekta na Mkoa na Mgawanyo (asilimia) wa Wamiliki kwa Sekta, Mkoa na kundi la kipato, Tanzania 2018

		Kundi la kipato(Shilingi kwa mwezi)							
Mkoa/Sekta	Jumla ya wamiliki	Jumla	Chini ya 100,000	100,000 - 300,000	300,001 - 500,000	500,001 - 700,000	700,001 - 900,000	900,001 - 1,100,000	Zaidi ya 1,100,000
Sekta Rasmi na Isiyo Rasmi									
Tanzania Bara									
Dodoma	346,058	100.0	59.0	30.2	5.2	1.6	1.1	0.5	2.4
Arusha	367,618	100.0	51.1	34.7	6.4	2.6	1.6	0.6	3.0
Kilimanjaro	191,363	100.0	16.3	39.9	18.0	11.8	5.1	0.0	9.0
Tanga	534,304	100.0	64.2	30.4	3.3	1.1	0.3	0.1	0.6
Morogoro	296,909	100.0	53.1	30.1	7.4	1.9	1.0	0.6	5.8
Pwani	186,524	100.0	37.9	31.8	12.8	5.2	1.9	0.9	9.5
Dar es Salaam	954,026	100.0	39.9	36.5	9.6	4.8	2.1	1.2	5.9
Lindi	51,487	100.0	56.6	24.5	5.7	3.8	3.8	0.0	5.7
Mtwara	391,120	100.0	51.2	30.7	8.3	2.4	1.5	2.1	3.9
Ruvuma	292,219	100.0	51.6	31.6	7.4	2.4	2.1	0.9	4.1
Iringa	115,151	100.0	41.5	50.8	5.9	0.0	0.0	0.8	0.8
Mbeya	586,585	100.0	45.2	37.3	6.4	3.4	2.0	1.2	4.4
Singida	297,463	100.0	39.0	39.0	12.8	3.2	2.2	1.0	2.9
Tabora	185,155	100.0	49.1	36.6	5.1	2.9	1.1	0.6	4.6
Rukwa	244,418	100.0	69.6	24.1	2.6	0.4	0.9	0.4	2.0
Kigoma	612,784	100.0	74.1	21.9	1.3	0.5	0.3	0.8	1.3
Shinyanga	334,963	100.0	72.6	20.5	4.9	1.2	0.2	0.0	0.6
Kagera	234,270	100.0	55.6	37.7	1.3	0.9	0.0	0.9	3.6
Mwanza	488,713	100.0	50.6	33.2	5.9	4.1	1.8	1.0	3.3
Mara	111,798	100.0	44.3	25.0	9.1	9.1	0.0	2.3	10.2
Manyara	306,118	100.0	55.0	32.7	2.8	1.3	1.3	1.3	5.8
Njombe	48,334	100.0	44.0	34.7	9.3	4.0	1.3	0.0	6.7
Katavi	97,160	100.0	55.7	32.8	4.2	2.6	0.5	0.5	3.6
Simiyu	314,844	100.0	39.3	29.8	6.6	9.0	5.2	1.6	8.5

		Kundi la kipato(Shilingi kwa mwezi)							
Mkoa/Sekta	**Jumla ya wamiliki**	**Jumla**	**Chini ya 100,000**	**100,000 - 300,000**	**300,001 - 500,000**	**500,001 - 700,000**	**700,001 - 900,000**	**900,001 - 1,100,000**	**Zaidi ya 1,100,000**
Geita	433,764	100.0	67.7	21.1	4.5	2.5	1.5	0.8	2.0
Songwe	235,099	100.0	57.6	32.4	5.2	1.2	1.2	0.4	2.0
Zanzibar									
Kaskazini Unguja	32,539	100.0	38.4	34.7	10.6	6.0	2.1	1.0	7.2
Kusini Unguja	26,922	100.0	19.6	25.0	21.7	16.3	2.2	3.3	12.0
Mjini Magharibi	108,491	100.0	55.0	35.0	7.5	0.0	0.0	0.0	2.5
Kaskazini Pemba	42,401	100.0	50.5	27.4	7.1	5.7	2.8	0.5	6.1
Kusini Pemba	29,205	100.0	31.0	41.6	9.7	4.4	1.8	0.9	10.6
Jumla	**8,497,805**	**100.0**	**52.5**	**31.6**	**6.4**	**3.1**	**1.5**	**0.9**	**4.0**
Sekta Rasmi									
Tanzania Bara									
Dodoma	25,390	100.0	23.1	36.7	13.6	5.8	3.4	2.3	15.2
Arusha	30,818	100.0	14.8	55.6	14.8	3.7	3.7	3.7	3.7
Kilimanjaro	27,952	100.0	23.8	47.6	14.3	4.8	0.0	0.0	9.5
Tanga	20,778	100.0	7.7	23.1	23.1	3.8	7.7	0.0	34.6
Morogoro	22,100	100.0	25.0	50.0	14.3	7.1	0.0	0.0	3.6
Pwani	25,636	100.0	17.4	43.5	17.4	0.0	4.3	0.0	17.4
Dar es Salaam	113,900	100.0	17.2	34.5	17.2	6.9	3.4	0.0	20.7
Lindi	8,743	100.0	24.8	29.6	15.2	8.8	2.4	2.4	16.8
Mtwara	10,476	100.0	33.3	22.2	0.0	11.1	11.1	0.0	22.2
Ruvuma	24,136	100.0	22.2	22.2	11.1	11.1	0.0	22.2	11.1
Iringa	6,831	100.0	57.1	28.6	3.6	0.0	0.0	10.7	0.0
Mbeya	20,034	100.0	0.0	85.7	14.3	0.0	0.0	0.0	0.0
Singida	23,759	100.0	8.0	64.0	4.0	0.0	12.0	0.0	12.0
Tabora	19,045	100.0	20.0	32.0	12.0	8.0	12.0	0.0	16.0
Rukwa	5,845	100.0	0.0	44.4	11.1	5.6	11.1	0.0	27.8
Kigoma	21,555	100.0	18.2	54.5	27.3	0.0	0.0	0.0	0.0
Shinyanga	13,589	100.0	71.4	28.6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kagera	27,314	100.0	45.0	40.0	10.0	0.0	0.0	0.0	5.0
Mwanza	30,044	100.0	30.8	46.2	7.7	0.0	0.0	7.7	7.7

		Kundi la kipato(Shilingi kwa mwezi)							
Mkoa/Sekta	**Jumla ya wamiliki**	**Jumla**	**Chini ya 100,000**	**100,000 - 300,000**	**300,001 - 500,000**	**500,001 - 700,000**	**700,001 - 900,000**	**900,001 - 1,100,000**	**Zaidi ya 1,100,000**
Mara	19,056	100.0	10.0	30.0	20.0	10.0	3.3	3.3	23.3
Manyara	4,615	100.0	0.0	13.3	26.7	20.0	0.0	0.0	40.0
Njombe	10,311	100.0	66.7	33.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Katavi	9,615	100.0	18.7	50.0	12.5	6.2	6.2	0.0	6.2
Simiyu	6,882	100.0	21.1	47.4	5.3	10.5	0.0	0.0	15.8
Geita	9,784	100.0	12.5	12.5	0.0	25.0	12.5	0.0	37.5
Songwe	13,166	100.0	33.3	11.1	11.1	0.0	0.0	11.1	33.3
Zanzibar									
Kaskazini Unguja	6,720	100.0	14.3	50.0	28.6	0.0	0.0	0.0	7.1
Kusini Unguja	2,692	100.0	32.8	29.0	12.1	6.8	3.7	2.3	13.3
Mjini Magharibi	38,893	100.0	5.3	26.3	15.8	31.6	0.0	0.0	21.1
Kaskazini Pemba	4,503	100.0	50.0	25.0	25.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kusini Pemba	8,415	100.0	46.1	27.6	5.3	5.3	2.6	1.3	11.8
Jumla	**612,597**	100.0	**24.1**	**35.9**	**13.4**	**5.9**	**3.4**	**2.3**	**15.0**
Sekta Isiyo Rasmi									
Tanzania Bara									
Dodoma	320,668	100.0	14.8	55.6	14.8	3.7	3.7	3.7	3.7
Arusha	336,799	100.0	23.8	47.6	14.3	4.8	0.0	0.0	9.5
Kilimanjaro	163,411	100.0	7.7	23.1	23.1	3.8	7.7	0.0	34.6
Tanga	513,525	100.0	25.0	50.0	14.3	7.1	0.0	0.0	3.6
Morogoro	274,809	100.0	17.4	43.5	17.4	0.0	4.3	0.0	17.4
Pwani	160,888	100.0	17.2	34.5	17.2	6.9	3.4	0.0	20.7
Dar es Salaam	840,126	100.0	24.8	29.6	15.2	8.8	2.4	2.4	16.8
Lindi	42,744	100.0	33.3	22.2	0.0	11.1	11.1	0.0	22.2
Mtwara	380,643	100.0	22.2	22.2	11.1	11.1	0.0	22.2	11.1
Ruvuma	268,083	100.0	57.1	28.6	3.6	0.0	0.0	10.7	0.0
Iringa	108,320	100.0	0.0	85.7	14.3	0.0	0.0	0.0	0.0
Mbeya	566,552	100.0	8.0	64.0	4.0	0.0	12.0	0.0	12.0
Singida	273,704	100.0	20.0	32.0	12.0	8.0	12.0	0.0	16.0
Tabora	166,111	100.0	0.0	44.4	11.1	5.6	11.1	0.0	27.8
Rukwa	238,573	100.0	18.2	54.5	27.3	0.0	0.0	0.0	0.0

		Kundi la kipato(Shilingi kwa mwezi)							
Mkoa/Sekta	**Jumla ya wamiliki**	**Jumla**	**Chini ya 100,000**	**100,000 - 300,000**	**300,001 - 500,000**	**500,001 - 700,000**	**700,001 - 900,000**	**900,001 - 1,100,000**	**Zaidi ya 1,100,000**
Kigoma	591,228	100.0	71.4	28.6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Shinyanga	321,374	100.0	45.0	40.0	10.0	0.0	0.0	0.0	5.0
Kagera	206,956	100.0	30.8	46.2	7.7	0.0	0.0	7.7	7.7
Mwanza	458,669	100.0	10.0	30.0	20.0	10.0	3.3	3.3	23.3
Mara	92,741	100.0	0.0	13.3	26.7	20.0	0.0	0.0	40.0
Manyara	301,504	100.0	66.7	33.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Njombe	38,023	100.0	18.7	50.0	12.5	6.2	6.2	0.0	6.2
Katavi	87,546	100.0	21.1	47.4	5.3	10.5	0.0	0.0	15.8
Simiyu	307,963	100.0	12.5	12.5	0.0	25.0	12.5	0.0	37.5
Geita	423,980	100.0	33.3	11.1	11.1	0.0	0.0	11.1	33.3
Songwe	221,933	100.0	14.3	50.0	28.6	0.0	0.0	0.0	7.1
Zanzibar									
Kaskazini		100.0							
Unguja	25,819		32.8	29.0	12.1	6.8	3.7	2.3	13.3
Kusini Unguja	24,230	100.0	5.3	26.3	15.8	31.6	0.0	0.0	21.1
Mjini Magharibi	69,598	100.0	50.0	25.0	25.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kaskazini		100.0							
Pemba	37,898		46.1	27.6	5.3	5.3	2.6	1.3	11.8
Kusini Pemba	20,790	100.0	0.0	25.0	25.0	0.0	16.7	8.3	25.0
Jumla	**7,885,208**	**100.0**	**54.7**	**31.3**	**5.9**	**2.9**	**1.4**	**0.8**	**3.1**

Kiambatisho Na. C5: idadi ya wamiliki wa shughuli za Kiuchumi wenye Usajiri au Leseni na Asilimia ya Waliopitia Taasisi za kutoa Leseni kwa Mkoa na Taasisi za Leseni, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018.

Mkoa	Idadi ya Wenye Usajiri /Leseni	Taasisi za leseni																
		Ofisi ya serikali ya Kkijiji/Mtaa	kata/Shehia	Halimashauri	Viwanda na Biashara	Afya	Mambo ya Ndani	Wizara ya Fedha	Wizara Kilimo	PBRA/BRELA	TRA/ZRB	BENKI	TFDA/ZFDA	EWURA/ZURA	Wanasheria	Kampuni Binafsi	TBS/ZBS	Taasisi Nyingine
Tanzania Bara																		
Dodoma	25,390	70.4	66.7	66.7	0.0	11.1	0.0	0.0	0.0	3.7	88.9	11.1	7.4	0.0	3.7	0.0	0.0	11.1
Arusha	30,818	33.3	23.8	71.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	11.9	76.2	59.5	4.8	0.0	2.4	2.4	0.0	0.0
Kilimanjaro	27,952	38.5	15.4	80.8	3.8	3.8	0.0	0.0	0.0	7.7	38.5	7.7	3.8	0.0	0.0	0.0	7.7	3.8
Tanga	20,778	50.0	14.3	50.0	0.0	0.0	3.6	0.0	0.0	0.0	71.4	17.9	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Morogoro	22,100	39.1	21.7	39.1	0.0	13.0	0.0	0.0	0.0	4.3	69.6	17.4	4.3	0.0	0.0	0.0	0.0	8.7
Pwani	25,636	86.2	37.9	69.0	0.0	10.3	3.4	0.0	0.0	0.0	6.9	10.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Dar es Salaam	113,900	75.2	31.2	60.0	0.0	3.2	2.4	0.0	0.0	7.2	58.4	44.0	1.6	0.0	9.6	0.8	0.0	11.2
Lindi	8,743	33.3	11.1	100.0	11.1	33.3	11.1	0.0	0.0	0.0	88.9	66.7	22.2	11.1	0.0	0.0	0.0	0.0
Mtwara	10,476	66.7	55.6	66.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	11.1	66.7	11.1	0.0	0.0	0.0	0.0	11.1	0.0
Ruvuma	24,136	71.4	53.6	82.1	0.0	7.1	0.0	0.0	0.0	0.0	21.4	14.3	3.6	0.0	0.0	0.0	0.0	3.6
Iringa	6,831	71.4	28.6	85.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	42.9	42.9	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Mbeya	20,034	56.0	12.0	64.0	0.0	0.0	4.0	0.0	0.0	4.0	84.0	76.0	4.0	0.0	0.0	0.0	0.0	4.0
Singida	23,759	48.0	32.0	56.0	0.0	8.0	4.0	0.0	0.0	0.0	84.0	76.0	4.0	0.0	4.0	0.0	0.0	8.0
Tabora	19,045	50.0	50.0	55.6	5.6	5.6	0.0	0.0	0.0	0.0	50.0	5.6	0.0	5.6	0.0	0.0	0.0	33.3
Rukwa	5,845	45.5	54.5	81.8	9.1	9.1	9.1	9.1	0.0	9.1	18.2	27.3	18.2	0.0	0.0	0.0	0.0	9.1
Kigoma	21,555	71.4	50.0	57.1	42.9	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	21.4	57.1	21.4	0.0	14.3	0.0	0.0	0.0
Shinyanga	13,589	20.0	35.0	75.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	35.0	0.0	5.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0

Kagera	27,314	46.2	19.2	57.7	0.0	11.5	0.0	0.0	0.0	3.8	61.5	46.2	0.0	0.0	3.8	3.8	0.0	3.8
Mwanza	30,044	36.7	30.0	66.7	3.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	16.7	23.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Mara	19,056	20.0	26.7	86.7	0.0	6.7	6.7	0.0	0.0	20.0	66.7	73.3	6.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Manyara	4,615	33.3	16.7	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	50.0	16.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Njombe	10,311	43.7	0.0	62.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	25.0	31.2	25.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Katavi	9,615	15.8	10.5	68.4	0.0	0.0	26.3	0.0	0.0	0.0	57.9	57.9	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Simiyu	6,882	0.0	0.0	62.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	87.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Geita	9,784	33.3	11.1	44.5	0.0	22.2	0.0	0.0	0.0	11.1	44.5	33.3	0.0	0.0	11.1	0.0	0.0	33.3
Songwe	13,166	21.4	14.3	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	50.0	57.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Jumla	**551,374**	52.9	30.0	66.0	2.5	5.0	2.1	0.1	0.0	4.9	54.1	37.1	3.5	0.4	3.4	0.5	0.6	6.0
Zanzibar																		
Kaskazini Unguja	6,720	52.6	52.6	94.7	0.0	5.3	0.0	0.0	0.0	0.0	15.8	5.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kusini Unguja	2,692	50.0	75.0	75.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Mjini Magharibi	38,893	17.1	80.3	92.1	1.3	9.2	0.0	1.3	0.0	1.3	10.5	5.3	0.0	0.0	1.3	0.0	0.0	1.3
Kaskazini Pemba	4,503	16.7	58.3	66.7	0.0	0.0	8.3	0.0	8.3	0.0	16.7	50.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	8.3
Kusini Pemba	8,415	0.0	47.1	82.4	0.0	5.9	0.0	0.0	0.0	0.0	29.4	23.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	5.9
Jumla	**61,223**	20.1	70.8	88.4	0.8	7.2	0.6	0.8	0.6	0.8	13.7	10.8	0.0	0.0	0.8	0.0	0.0	2.3

Kiambatisho Na. C6: Mgawanyo(Idadi na Asilimia) wa Wamiliki wa Rasilimali kwa mkoa, aina ya rasilimali na jinsi, Tanzania, Tanzania Bara na Zanzibar, 2018

Mkoa	Wamiliki wa Majengo				Wamiliki wa Viwanja				Wamiliki wa Mashamba				Wamiliki wa Rasilimali walau moja			
		Asilimia				Asilimia				Asilimia				Asilimia		
	Idadi	Jumla	Me	Ke	Idadi	Jumla	Me	Ke	Idadi	Jumla	Me	Ke	Idadi	Jumla	Me	Ke
Tanzania Bara																
Dodoma	511,563	100.0	72.6	27.4	134,473	100.0	76.9	23.1	500,279	100.0	69.7	30.3	600,899	100.0	67.8	32.2
Arusha	364,683	100.0	74.0	26.0	78,513	100.0	80.4	19.6	228,202	100.0	74.9	25.1	413,111	100.0	72.5	27.5
Kilimanjaro	407,453	100.0	75.2	24.8	50,529	100.0	70.2	29.8	384,877	100.0	75.7	24.3	454,757	100.0	73.0	27.0
Tanga	411,117	100.0	75.5	24.5	70,498	100.0	75.8	24.2	385,886	100.0	72.5	27.5	478,647	100.0	71.9	28.1
Morogoro	498,692	100.0	68.4	31.6	196,018	100.0	66.2	33.8	446,805	100.0	63.7	36.3	664,922	100.0	61.1	38.9
Pwani	182,104	100.0	67.5	32.5	81,328	100.0	72.8	27.2	173,264	100.0	68.4	31.6	251,056	100.0	64.4	35.6
Dar es Salaam	517,562	100.0	63.2	36.8	318,009	100.0	55.6	44.4	242,379	100.0	62.8	37.2	830,103	100.0	59.7	40.3
Lindi	253,548	100.0	68.6	31.4	101,030	100.0	68.3	31.7	271,034	100.0	64.9	35.1	337,092	100.0	63.4	36.6
Mtwara	320,113	100.0	81.1	18.9	125,717	100.0	68.5	31.5	338,737	100.0	75.6	24.4	395,776	100.0	72.4	27.6
Ruvuma	326,699	100.0	85.2	14.8	68,960	100.0	73.8	26.3	338,767	100.0	80.4	19.6	387,901	100.0	79.3	20.7
Iringa	236,157	100.0	63.2	36.8	24,396	100.0	76.0	24.0	280,070	100.0	58.5	41.5	323,008	100.0	57.4	42.6
Mbeya	391,057	100.0	72.1	27.9	103,374	100.0	76.0	24.0	317,333	100.0	69.4	30.6	485,616	100.0	68.0	32.0
Singida	237,590	100.0	83.6	16.4	139,703	100.0	86.4	13.6	194,824	100.0	85.9	14.1	253,746	100.0	83.1	16.9
Tabora	416,863	100.0	73.6	26.4	101,571	100.0	64.6	35.4	304,712	100.0	79.5	20.5	489,867	100.0	71.3	28.7
Rukwa	178,531	100.0	75.3	24.7	62,698	100.0	75.4	24.6	164,716	100.0	81.0	19.0	223,164	100.0	74.8	25.2
Kigoma	426,485	100.0	65.3	34.7	98,538	100.0	71.9	28.1	426,485	100.0	63.9	36.1	511,166	100.0	63.3	36.7
Shinyanga	211,985	100.0	81.7	18.3	59,111	100.0	77.0	23.0	151,515	100.0	82.5	17.5	242,559	100.0	79.6	20.4
Kagera	578,847	100.0	78.6	21.4	98,751	100.0	70.2	29.8	587,251	100.0	75.3	24.7	697,558	100.0	72.9	27.1
Mwanza	475,694	100.0	77.5	22.5	159,232	100.0	74.2	25.8	433,633	100.0	67.7	32.3	675,986	100.0	69.5	30.5
Mara	289,658	100.0	75.0	25.0	94,012	100.0	74.3	25.7	285,846	100.0	74.2	25.8	376,047	100.0	74.0	26.0
Manyara	258,432	100.0	81.3	18.8	42,303	100.0	87.3	12.7	223,051	100.0	87.2	12.8	273,045	100.0	81.7	18.3
Njombe	185,602	100.0	68.4	31.6	58,001	100.0	77.8	22.2	187,535	100.0	67.4	32.6	217,180	100.0	66.2	33.8
Katavi	108,800	100.0	83.3	16.7	55,665	100.0	75.5	24.5	104,751	100.0	83.1	16.9	142,198	100.0	79.0	21.0
Simiyu	155,702	100.0	68.5	31.5	135,056	100.0	66.2	33.8	214,197	100.0	71.9	28.1	279,575	100.0	67.1	32.9
Geita	277,218	100.0	77.3	22.7	90,232	100.0	74.7	25.3	170,679	100.0	79.0	21.0	315,267	100.0	75.5	24.5
Songwe	254,847	100.0	77.5	22.5	63,006	100.0	83.6	16.4	253,907	100.0	76.7	23.3	292,463	100.0	75.6	24.4
Jumla	8,477,002	100.0	74.4	25.6	2,610,724	100.0	73.8	26.2	7,610,735	100.0	73.5	26.5	10,612,709	100.0	70.9	29.1
Zanzibar																

Mkoa	Wamiliki wa Majengo				Wamiliki wa Viwanja				Wamiliki wa Mashamba				Wamiliki wa Rasilimali walau moja			
		Asilimia				Asilimia				Asilimia				Asilimia		
Kaskazini Unguja	45,979	100.0	73.8	26.2	15,562	100.0	70.5	29.5	17,684	100.0	56.0	44.0	56,590	100.0	67.5	32.5
Kusini Unguja	20,191	100.0	86.7	13.3	8,750	100.0	76.9	23.1	3,365	100.0	100.0	0.0	24,903	100.0	83.8	16.2
Mijini Magharibi	98,768	100.0	79.3	20.7	41,963	100.0	72.0	28.0	23,029	100.0	73.3	26.7	131,520	100.0	76.7	23.3
Kaskazini Pemba	37,898	100.0	68.3	31.7	7,880	100.0	66.7	33.3	13,884	100.0	64.9	35.1	43,527	100.0	66.4	33.6
Kusini Pemba	31,680	100.0	81.3	18.8	3,465	100.0	85.7	14.3	5,940	100.0	83.3	16.7	35,145	100.0	78.9	21.1
Jumla	**234,516**	**100.0**	**77.9**	**22.1**	**77,620**	**100.0**	**74.4**	**25.6**	**63,902**	**100.0**	**75.5**	**24.5**	**291,685**	**100.0**	**74.7**	**25.3**

Kiambatanisho Na. C7: Mgwanyo wa Wamiliki wa Rasilimali Kiwanja kwa Idadi, Muda na Gharama Zilizotumika Kupata Hati ya Kiwanja Kwenye Taasisi Kimkoa, 2018.

Eneo	Ofisi ya Serikali ya kijiji/Mtaa			Ofisi ya kata/Shehia			Halimashauri ya Mji/wilaya/manispaa/jiji			Msajili wa nyaraka			Wakala wa Taifa wa nyumba (THB)			Wizara ya ARDHI/Msajili wa Ardhi Zanzibar			Kampuni Binafsi			Bodi ya Uhaulishaji ardhi Zanzibari		
	Idadi.	Siku	Gharama	dadi.	Siku	Gharama	Idadi.	Siku	Gharama	Idadi.	Siku	Gharama	Idadi	Siku	Gharama	Idadi	Siku	Gharama	Idadi	Siku	Gharama	Idadi	Siku	Gharama
Tanzania Bara																								
Dodoma	72.7	4	10,531	69.7	4	11,003	72.7	29	467,508	0	0	0	4.5	4	9,042	1.51	2	12,059	4.5	3	869,303	0	0	0
Arusha	62.2	4	9,589	46.7	3	9,695	66.7	22	435,471	0	0	0	20.0	5	8,065	0	0	0	13.3	5	845,887	0	0	0
Kilimanjaro	75.0	4	9,232	66.7	4	11,707	66.7	22	476,068	0	0	0	12.5	4	8,814	0	0	0	8.3	6	823,373	0	0	0
Tanga	50.0	4	15,910	60.0	4	7,089	60.0	11	649,708	0	0	0	50.0	5	8,663	0	0	0	30.0	6	894,629	0	0	0
Morogoro	38.9	5	7,876	55.6	4	8,284	66.7	6	488,790	0	0	0	61.1	4	8,525	0	0	0	33.3	3	701,583	0	0	0
Pwani	55.6	5	8,599	66.7	5	6,593	44.4	6	424,002	0	0	0	44.4	4	8,487	0	0	0	44.4	5	735,266	0	0	0
Dar Es Salaam	65.7	4	10,820	61.4	4	10,959	65.1	23	397,816	0	0	0	10.2	5	6,932	1.8	31	413,606	9.0	4	784,045	0	0	0
Lindi	0.0	-	-	33.3	5	7,107	66.7	2	595,883	0	0	0	33.3	3	9,831	33.3	3	57,526	33.3	2	866,791	0	0	0
Mtwara	64.3	4	6,374	50.0	5	7,342	57.1	5	507,783	0	0	0	57.1	5	6,600	0	0	0	64.3	4	664,839	0	0	0
Ruvuma	80.0	5	7,655	80.0	4	8,366	40.0	5	504,354	0	0	0	40.0	5	6,571	0	0	0	40.0	5	961,442	0	0	0
Iringa	33.3	4	10,420	66.7	4	12,883	60.0	20	402,579	0	0	0	6.7	5	7,538	0	0	0	13.3	4	656,376	0	0	0
Mbeya	42.9	3	19,220	50.0	4	7,403	57.1	4	613,360	0	0	0	50.0	5	7,942	0	0	0	35.7	4	820,168	0	0	0
Singida	22.2	4	5,490	55.6	5	7,797	77.8	8	552,069	0	0	0	77.8	5	8,548	0	0	0	33.3	5	758,727	0	0	0
Tabora	0.0	-	-	50.0	2	8,000	50.0	2	941,650	0	0	0	0.0	-	-	0	0	0	50.0	7	669,263	0	0	0
Rukwa	0.0	-	-	0.0	-	-	0.0	-		0	0	0	0.0	-	-	0	0	0	0	0		0	0	0
Kigoma	100.0	1	5,999	0.0	-	-	100.0	1	441,262	0	0	0	0.0	-	-	100	1	120,973	0.0	0		0	0	0
Shinyanga	33.3	4	7,008	66.7	6	4,983	66.7	8	707,598	0	0	0	66.7	5	11,947	0	0	0	33.3	5	924,084	0	0	0
Kagera	61.1	5	7,341	55.6	4	7,875	44.4	5	527,564	0	0	0	55.6	5	7,799	0	0	0	55.6	4	773,227	0	0	0
Mwanza	57.5	4	11,125	58.9	4	10,653	71.2	25	430,123	0	0	0	2.7	2	6,845	0	0	0	2.7	7	705,095	0	0	0
Mara	80.0	5	8,411	40.0	4	8,554	40.0	22	404,842	0	0	0	0.0	-	-	0	0	0	20.0	5	558,261	0	0	0
Manyara	64.7	4	7,502	76.5	5	7,260	35.3	4	496,644	0	0	0	47.1	4	8,420	0	0	0	64.7	5	678,894	0	0	0
Njombe	50.0	7	8,893	66.7	4	7,141	16.7	2	331,899	0	0	0	50.0	7	7,569	0	0	0	16.7	4	859,733	0	0	0
Katavi	63.6	5	8,582	27.3	3	6,274	45.5	13	638,575	0	0	0	36.4	5	6,980	0	0	0	45.5	4	622,919	0	0	0
Simiyu	50.0	3	10,272	50.0	2	6,706	50.0	4	922,962	0	0	0	0.0	-	-	0	0	0	50.0	2	761,730	0	0	0
Geita	33.3	7	9,731	66.7	3	8,973	66.7	3	956,301	0	0	0	100.0	4	5,561	0	0	0	33.3	7	592,974	0	0	0
Songwe	62.5	3	6,942	50.0	4	6,083	75.0	7	484,725	0	0	0	37.5	4	9,076	0	0	0	62.5	5	759,920	0	0	0
Jumla	**61.0**	**4**	**10,107**	**59.8**	**4**	**10,052**	**63.9**	**20**	**456,026**	**0**	**0**	**0**	**20.2**	**5**	**7,842**	**1.2**	**15**	**223,814**	**18.0**	**4**	**750,623**	**0**	**0**	**0**
Zanzibar									385,455															
Kaskazini Unguja	50.0	5	14,733	33.3	5	12,377	66.7	35	466,734	100.0	39	193,481	0.0	-	-	0.0	0	0	0.0	0	0	0	0	0
Kusini Unguja	66.7	4	10,839	100.0	3	11,947	66.7	41	601,317	100.0	24	244,778	0.0	3	7,580	0.0	0	0	0.0	0	0	0	0	0
Mjini Magharibi	50.0	4	7,787	30.0	5	5,642	60.0	4	477,320	10.0	2	8,686	40.0	-	-	60.0	5	8,785	0.0	0	0	30.0	3.7	8,659
Kaskazini Pemba	50.0	5	4,794	100.0	3	5,949	50.0	7	219,904	0.0	-	-	0.0	-	-	50.0	4	8,485	0.0	0	0	100.0	6.5	5,796
Kusini Pemba	50.0	5	9,537	50.0	6	14,266	25.0	10	493,514	100.0	45	210,997	0.0	3	7,580	0.0	0	0	0.0	0	0	0.0	0.0	-
Jumla	**52.8**	**4**	**9,696**	**50.1**	**4**	**10,016**	**55.9**	**19**	**385,455**	**55.3**	**33**	**200,060**	**17.1**	**-**	**-**	**28.7**	**5**	**8,750**	**0.0**	**0**	**0**	**19.1**	**4.6**	**7,716**

Kiambatanisho Na. C8: Mgwanyo wa Wamiliki wa Rasilimali Jengo kwa Idadi, Muda na gharama zilizotumika kupata hati ya Kiwanja kwenye Taasisi kimkoa, 2018.

Eneo		Serikali ya kijiji/Mtaa			Ofisi ya kata/Shehia			Mji/wilaya/manispaa/jiji			nyaraka - Zanzibar			Taifa wa nyumba (THB)			ARDHI/Msajili wa Ardhi Zanzibar			Kampuni Binafsi			Uhaulishaji ardhi Zanzibari			Ofisi Nyingine		
Mikoa	Idadi	Asilimia	Siku	Gharama	Asilimia	Siku	Gharama	Asilimia	Siku	Gharama	Asilimia	Siku	Gharama	Asilimia	Siku	Gharama	Asilimia	Siku	Gharama	Asilimia	Siku	Gharama	Asilimia	Siku	Gharama	Asilimia	Siku	Gharama
Dodoma	74290	57	3	9419	71	4	10839	68	25	479,557	0			6	4	11374	3	6	34154	6	5	761,028	0			3	90	70990
Arusha	69708	65	4	9527	55	4	10497	65	26	512,107	0			20	5	10119	0			18	5	728,724	0			0		
Kilimanjaro	111808	63	4	11710	58	3	11466	55	30	439,022	0			0			0			0			0			0		
Tanga	20036	48	4	7793	59	4	11483	59	23	562,520	0			63	8	29786	4	17	17296	30	5	790,815	0			4		
Morogoro	34591	39	6	9237	44	5	11316	67	24	649,739	0			25	5	11394	6	151	123292	42	5	867,423	0			0		
Pwani	4420	40	5	6528	80	4	12747	40	23	641,811	0			80	4	10751	0			40	4	688,218	0			0		
Dar Es Salaam	241468	63	4	9659	52	4	11514	56	27	462,630	0			20	5	12514	3	25	80246	25	5	737,705	0			0		
Lindi	6800	71	3	8726	57	3	12248	43	7	525,279	0			57	6	10835	0			43	5	673,208	0			0		
Mtwara	19789	47	4	7453	76	4	9602	65	14	614,279	6	3	65003	47	3	13405	12	16	39346	35	5	694,387	6	2	20512	0		
Ruvuma	18964	55	5	7957	55	5	10359	45	20	671,745	0			45	5	12597	0			55	4	713,874	0			0		
Iringa	33179	65	4	11651	62	3	11676	71	26	474,433	0			3	3	12096	0			3	2	658,420	0			0		
Mbeya	21636	56	4	8433	44	4	12607	70	15	571,758	0			59	5	11897	4	30	52706	30	5	668,884	0			0		
Singida	20908	55	4	7705	36	5	7885	59	20	578,644	0			50	4	10270	5	2	12538	45	4	765,681	0			0		
Tabora	27509	77	4	6888	69	4	8888	85	26	517,621	0			23	5	9683	0			42	4	778,374	0			0		
Rukwa	5845	82	4	20358	45	3	21638	64	28	520,965	0			27	4	12574	9	2	8005	27	3	696,856	0			0		
Kigoma	6159	50	5	3879	0			25	20	820,126	0			50	7	12552	0			50	5	665,939	0			0		
Shinyanga	3397	40	6	10062	60	5	11987	80	23	592,096	0			80	4	9250	0			40	4	723,078	0			0		
Kagera	25213	71	4	7148	42	5	9859	54	22	524,351	0			58	4	12501	4	7	1205606	42	5	678,845	0			0		
Mwanza	128187	64	4	10831	63	4	11246	54	32	429,952	0			2	3	10853	0			4	6	809,289	0			0		
Mara	22868	50	3	6074	39	3	10614	56	31	492,084	0			50	5	11225	0			44	5	768,678	0			6	7	60020
Manyara	41534	56	4	6708	52	5	11154	43	21	577,647	0			48	4	11225	0			54	4	762,642	0			0		
Njombe	5156	87	4	16135	25	4	10498	25	46	254,173	0			37	5	10366	12	30	261089	12	5	784,279	0			0		
Katavi	11639	35	4	7999	35	4	18207	61	14	505,152	0			39	5	14237	4	13	8501	48	5	805,518	0			0		
Simiyu	6882	50	4	6146	62	4	14071	38	18	542,103	0			50	4	12098	0			50	4	687,842	0			0		
Geita	16307	53	4	7372	47	6	11340	47	41	830,420	0			73	5	11680	0			60	4	787,912	0			0		
Songwe	15046	81	4	7386	50	5	13465	56	30	542,612	0			50	4	11649	0			37	4	796,396	0			0		
Tanzania Bara	**993338**	**61**	**4**	**9565**	**55**	**4**	**11232**	**58**	**26**	**500,636**	**0**	**3**	**65003**	**23**	**5**	**12719**	**2**	**32**	**130977**	**23**	**5**	**750,639**	**0**	**2**	**20512**	**0**	**80**	**206378**
Kaskazini Unguja	1768	80	4	10929	60	7	12303	60	57	440,318	100	21	135275	0			0			20	5	585,151	20	7	11385	0		
Kusini Unguja	4038	67	6	11621	33	5	8905	50	34	437,906	83	38	199635	17	7	5929	17	2	44806	17	4	638,850	17	5	14467	0		
Mjini Magharibi	11258	36	4	6656	50	4	11225	41	26	603,220	41	5	25966	50	4	13656	64	5	51050	64	4	795,948	68	4	32966	0		
Kaskazini Pemba	2627	57	4	11319	29	7	11959	57	31	425,031	100	29	161151	14	5	16871	14	7	43072	14	6	677,418	0			0		
Kusini Pemba	1980	50	2	11807	75	4	9695	25	21	489,680	100	25	300993	0			0			0			0			0		
Zanzibar	**21672**	**49**	**4**	**9603**	**47**	**4**	**10864**	**45**	**31**	**517,466**	**66**	**22**	**142887**	**31**	**5**	**13055**	**38**	**5**	**50167**	**40**	**4**	**769,705**	**40**	**4**	**30658**	**0**		
Tanzania	**1015009**	60	**4**	**9566**	55	**4**	**11225**	58	**26**	500,915	2	**20**	**137041**	23	**5**	**12729**	3	**24**	**107083**	23	**5**	751,331	1	**4**	**29461**	0	**80**	**206378**

Kiambatanisho Na. C9: Mgwanyo wa Wamiliki wa Rasilimali Shamba kwa Idadi, Muda na gharama zilizotumika kupata hati ya Shamba kimkoa, 2018.

Eneo	Idadi	Ofisi ya kata/Shehia			Mji/wilaya/manispaa/jiji			Nyaraka - Zanzibar			Taifa wa nyumba (THB)			ARDHI/Msajili wa Ardhi Zanzibar			Kampuni Binafsi			Uhaulishaji ardhi Zanzibari			Ofisi Nyingine		
Mikoa	Idadi	Asilimia	Siku	Gharama	Asilimia	Siku	Gharama	Asilimia	Siku	Gharama	Asilimia	Siku	Gharama	Asilimia)	Siku	Gharama	Asilimia	Siku	Gharama	Asilimia	Siku	Gharama	Asilimia	Siku	Gharama
Tanzania Bara																									
Dodoma	46078	59	3	12,085	59	4	11,875	369,050	27	185,179	0	0	0	0.0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Arusha	47695	80	4	9,570	52	4	9,300	473,115	30	133,801	0	0	0	7.7	6	8,393	0	0	0	11	4	188,769	0	0	0
Kilimanjaro	115033	62	4	10,342	60	4	11,110	416,001	30	180,456	0	0	0	0.0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	0
Tanga	3710	0	0	0	60	5	8,733	450,450	4	9,081	0	0	0	60.0	5	7,224	0	0	0	60	5	127,727	0	0	0
Morogoro	20178	48	5	6,899	48	3	7,217	602,844	4	8,070	0	0	0	52.4	4	7,496	0	0	0	43	5	149,460	0	0	0
Pwani	4420	60	3	5,039	60	6	6,022	623,848	6	8,322	0	0	0	60.0	5	8,141	0	0	0	40	4	145,118	0	0	0
Dar Es Salaam	72896	55	3	9,683	59	4	10,566	505,256	29	161,470	0	0	0	8.7	5	7,051	0	0	0	9	4	207,321	0	0	0
Lindi	1943	100	5	6,061	100	2	4,730	385,012	19	15,143	0	0	0	50.0	6	6,944	0	0	0	50	7	75,379	0	0	0
Mtwara	10476	67	4	7,732	33	3	7,992	548,059	11	23,172	0	0	0	33.3	3	8,988	0	0	0	56	5	131,273	0	0	0
Ruvuma	25860	70	4	7,322	70	4	7,607	549,661	10	17,333	0	0	0	46.7	5	7,619	0	0	0	40	4	174,300	0	0	0
Iringa	74165	58	4	8,104	53	5	7,338	510,248	11	138,226	0	0	0	46.1	4	7,722	0	0	0	42	5	166,113	0	0	0
Mbeya	11219	71	4	7,608	50	4	7,815	426,482	5	7,602	0	0	0	64.3	5	8,102	0	0	0	64	5	144,655	0	0	0
Singida	5702	17	5	7,887	33	2	5,820	597,221	4	7,912	0	0	0	50.0	4	6,442	0	0	0	67	6	122,441	0	0	0
Tabora	4232	25	4	4,268	50	2	6,608	540,484	14	40,896	0	0	0	25.0	4	7,049	0	0	0	50	3	277,279	0	0	0
Rukwa	1594	67	2	30,120	0	0	0	839,389	5	9,562	0	0	0	33.3	2	6,743	0	0	0	67	4	178,489	0	0	0
Kigoma	7698	40	3	6,325	40	5	7,655	432,371	4	6,658	0	0	0	40.0	7	6,749	0	0	0	60	6	144,747	0	0	0
Shinyanga	1359	0	0	0	50	7	7,734		0	0	0	0	0	50.0	7	8,112	0	0	0	100	6	99,951	0	0	0
Kagera	42022	50	4	7,897	50	4	7,858	503,385	5	7,308	0	0	0	57.5	5	7,018	0	0	0	55	5	148,213	0	0	0
Mwanza	66096	67	4	10,705	67	4	10,341	425,886	28	146,469	0	0	0	6.1	5	7,484	0	0	0	3	6	140,649	0	0	0
Mara	3811	100	5	8,419	67	5	5,681	664,658	5	7,819	0	0	0	66.7	4	7,557	0	0	0	33	2	372,516	0	0	0
Manyara	43072	57	4	7,262	46	4	7,534	610,563	6	16,090	0	0	0	48.2	4	7,785	0	0	0	50	4	182,106	0	0	0
Njombe	3222	40	5	10,169	60	3	7,044	609,436	5	7,601	0	0	0	60.0	4	6,656	0	0	0	80	3	295,101	0	0	0
Katavi	3036	50	5	6,122	33	7	6,717	477,061	5	8,086	0	0	0	50.0	3	9,200	0	0	0	17	2	271,385	0	0	0
Simiyu	860	100	2	10,456	0	0	0		0	0	0	0	0	0.0	0	0	0	0	0	100	5	161,799	0	0	0
Geita	5436	80	5	6,737	60	5	10,582	250,028	7	7,062	0	0	0	60.0	4	6,869	0	0	0	40	4	215,335	0	0	0
Songwe	14106	40	3	10,885	53	4	7,806	415,023	5	12,290	0	0	0	46.7	4	7,254	0	0	0	47	4	160,627	0	0	0
Tanzania Bara	**635921**	**60**	**4**	**9,309**	**56**	**4**	**9,380**	480,005	**20**	**114,672**	**0**	**0**	**0**	**24.6**	**4**	**7,534**	**0**	**0**	**0**	**24**	**5**	162,526	**0**	**0**	**0**
Kaskazini Unguja	1061	100	0	0	100	5	8,498	777,523	30	141,981	100	8	124,385	66.6	6	7,467	33	4	4,560	0	0		33	3	7,686
Kusini Unguja	673	0	3	12,994	50	1	14,838		0	0	100	40	299,188	0.0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	0
Mjini Magharibi	2047	75	0	0	25	6	8,915	423,608	2	6,773	0	0	0	75.0	5	7,531	100	4	6,765	0	0		0	0	0
Kaskazini Pemba	1501	33	4	11,311	67	5	15,158	499,483	23	244,166	100	21	214,236	0.0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	0
Kusini Pemba	1485	34	4	15,031	61	7	12,203	237,642	57	237,642	100	29	242,181	0.0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	0
Zanzibar	**6767**	**59**	**4**	**12,607**	**56**	**5**	**11,130**	509,383	**27**	**174,793**	**70**	**23**	**214,943**	**33.1**	**5**	**7,508**	**35**	**4**	**6,440**	**0**	**0**		**5**	**3**	**7,686**

Kiambatanisho Na. C10: Mgwanyo wa Wamiliki wa Rasilimali Jengo, Shamba na Kiwanja kwa Sekta Kimkoa, 2018.

Mikoa	Jengo				Shamba				Kiwanja			
	Idadi ya Wamiliki	Jumla	Sekta Rasmi (Asilimia)	Sekta Isiyo Rasmi (Asilimia)	Idadi ya Wamiliki	Jumla	Sekta Rasmi (Asilimia)	Sekta Isiyo Rasmi (Asilimia)	Idadi ya Wamiliki	Jumla	Sekta Rasmi (Asilimia)	Sekta Isiyo Rasmi (Asilimia)
Dodoma	511,563	100.0	14.5	85.5	500,279	100.0	9.2	90.8	134,473	100.0	46.2	53.8
Arusha	364,683	100.0	19.1	80.9	228,202	100.0	20.9	79.1	78,513	100.0	42.1	57.9
Kilimanjaro	407,453	100.0	27.4	72.6	384,877	100.0	29.9	70.1	50,529	100.0	51.1	48.9
Tanga	411,117	100.0	4.9	95.1	385,886	100.0	1.0	99.0	70,498	100.0	10.5	89.5
Morogoro	498,692	100.0	6.9	93.1	446,805	100.0	4.5	95.5	196,018	100.0	8.8	91.2
Pwani	182,104	100.0	2.4	97.6	173,264	100.0	2.6	97.4	81,328	100.0	9.8	90.2
Dar Es Salaam	517,562	100.0	46.7	53.3	242,379	100.0	30.1	69.9	318,009	100.0	47.6	52.4
Lindi	253,548	100.0	2.7	97.3	271,034	100.0	0.7	99.3	101,030	100.0	2.9	97.1
Mtwara	320,113	100.0	6.2	93.8	338,737	100.0	3.1	96.9	125,717	100.0	13.0	87.0
Ruvuma	326,699	100.0	5.8	94.2	338,767	100.0	7.6	92.4	68,960	100.0	6.3	93.8
Iringa	236,157	100.0	14.0	86.0	280,070	100.0	26.5	73.5	24,396	100.0	60.0	40.0
Mbeya	391,057	100.0	5.5	94.5	317,333	100.0	3.5	96.5	103,374	100.0	10.9	89.1
Singida	237,590	100.0	8.8	91.2	194,824	100.0	2.9	97.1	139,703	100.0	6.1	93.9
Tabora	416,863	100.0	6.6	93.4	304,712	100.0	1.4	98.6	101,571	100.0	2.1	97.9
Rukwa	178,531	100.0	3.3	96.7	164,716	100.0	1.0	99.0	62,698	100.0	0.0	100.0
Kigoma	426,485	100.0	1.4	98.6	426,485	100.0	1.8	98.2	98,538	100.0	1.6	98.4
Shinyanga	211,985	100.0	1.6	98.4	151,515	100.0	0.9	99.1	59,111	100.0	3.4	96.6
Kagera	578,847	100.0	4.4	95.6	587,251	100.0	7.2	92.8	98,751	100.0	19.1	80.9
Mwanza	475,694	100.0	26.9	73.1	433,633	100.0	15.2	84.8	159,232	100.0	45.9	54.1
Mara	289,658	100.0	7.9	92.1	285,846	100.0	1.3	98.7	94,012	100.0	6.8	93.2
Manyara	258,432	100.0	16.1	83.9	223,051	100.0	19.3	80.7	42,303	100.0	30.9	69.1
Njombe	185,602	100.0	2.8	97.2	187,535	100.0	1.7	98.3	58,001	100.0	6.7	93.3
Katavi	108,800	100.0	10.7	89.3	104,751	100.0	2.9	97.1	55,665	100.0	10.0	90.0
Simiyu	155,702	100.0	4.4	95.6	214,197	100.0	0.4	99.6	135,056	100.0	1.3	98.7
Geita	277,218	100.0	5.9	94.1	170,679	100.0	3.2	96.8	90,232	100.0	3.6	96.4
Songwe	254,847	100.0	5.9	94.1	253,907	100.0	5.6	94.4	63,006	100.0	11.9	88.1
Jumla	**8,477,002**	**100.0**	**11.7**	**88.3**	**7,610,735**	**100.0**	**8.4**	**91.6**	**2,610,724**	**100.0**	**19.2**	**80.8**
Kaskazini Unguja	45,979	100.0	3.8	96.2	17,684	100.0	6.0	94.0	15,562	100.0	13.6	86.4
Kusini Unguja	20,191	100.0	20.0	80.0	3,365	100.0	20.0	80.0	8,750	100.0	23.1	76.9
Mjini Magharibi	98,768	100.0	11.4	88.6	23,029	100.0	8.9	91.1	41,963	100.0	12.2	87.8
Kaskazini Pemba	37,898	100.0	6.9	93.1	13,884	100.0	10.8	89.2	7,880	100.0	9.5	90.5
Kusini Pemba	31,680	100.0	6.3	93.8	5,940	100.0	25.0	75.0	3,465	100.0	57.1	42.9
Jumla	**234,516**	**100.0**	**9.2**	**90.8**	**63,902**	**100.0**	**10.6**	**89.4**	**77,620**	**100.0**	**15.4**	**84.6**

Maeneo ya Utafiti

Na.	Mkoa	Wilaya	Kata/shehia	Kijiji /Mtaa
1	Arusha	Arusha	Mlangarini	Manyire
2	Arusha	Arusha	Moivo	Moivo
3	Arusha	Arusha	Oldonyosambu	Losinoni
4	Arusha	Arusha	Oljoro	Oljoro
5	Arusha	Arusha	Oltrumet	Ekenywa
6	Arusha	Arusha	Sokon II	Sekei
7	Arusha	Arusha Mjini	Baraa	Ofisini
8	Arusha	Arusha Mjini	Baraa	Sorenyi
9	Arusha	Arusha Mjini	Daraja 2	Darajani
10	Arusha	Arusha Mjini	Elerai	Sakina
11	Arusha	Arusha Mjini	Sokon I	Madukani
12	Arusha	Arusha Mjini	Sokon I	Olevolos
13	Arusha	Arusha Mjini	Sombetini	Osunyai
14	Arusha	Karatu	Baray	Jobaj
15	Arusha	Karatu	Baray	Mbuganyekundu
16	Arusha	Karatu	Kansay	Kambi ya Faru
17	Arusha	Karatu	Karatu	Karatu Mjini
18	Arusha	Longido	Kamwanga	Kitendeni
19	Arusha	Longido	Tingatinga	Tingatinga
20	Arusha	Meru	Kikatiti	Kikatiti
21	Arusha	Meru	Maroroni	Maroroni
22	Arusha	Meru	Nkoanrua	Nkoanrua
23	Arusha	Meru	Nkoaranga	Ngyani
24	Arusha	Meru	Poli	Ndatu
25	Arusha	Meru	Poli	Poli
26	Arusha	Monduli	Monduli Juu	Emairete
27	Arusha	Monduli	Mswakini	Mswakini Juu
28	Arusha	Ngorongoro	Alailelai	Alailelai
29	Arusha	Ngorongoro	Malambo	Malambo
30	Arusha	Ngorongoro	Samunge	Samunge
31	Dar es Salaam	Ilala	Buguruni	Malapa
32	Dar es Salaam	Ilala	Buguruni	Mnyamani
33	Dar es Salaam	Ilala	G/Mboto	Guluka kwalala

Na.	Mkoa	Wilaya	Kata/shehia	Kijiji /Mtaa
311	Mbeya	Kyela	Kyela	Ndandalo
312	Mbeya	Kyela	Mwaya	Masebe
313	Mbeya	Kyela	Mwaya	Ndola
314	Mbeya	Kyela	Ngana	Mwalisi
315	Mbeya	Mbarali	Chimala	Lyambogo
316	Mbeya	Mbarali	Igava	Igunda Muungano
317	Mbeya	Mbarali	Lugelele	Mapogoro B
318	Mbeya	Mbarali	Madibira	Mahango
319	Mbeya	Mbarali	Madibira	Mkunywa
320	Mbeya	Mbarali	Ruiwa	Ijumbi
321	Mbeya	Mbeya	Bonde la Songwe	Kasale Idiga
322	Mbeya	Mbeya	Iwindi	Iwindi
323	Mbeya	Mbeya	Iwindi	Mwampalala
324	Mbeya	Mbeya	Tembela	Simambwe
325	Mbeya	Mbeya	Utengule Usongwe	Mbalizi
326	Mbeya	Mbeya Jiji	Igawilo	Mwanyanje
327	Mbeya	Mbeya Jiji	Ilomba	Ituha
328	Mbeya	Mbeya Jiji	Itezi	Gombe Kaskazini
329	Mbeya	Mbeya Jiji	Iyela	Airport
330	Mbeya	Mbeya Jiji	Iyela	Iyela II
331	Mbeya	Mbeya Jiji	Iyunga	Inyala
332	Mbeya	Mbeya Jiji	Ruanda	Ilolo
333	Mbeya	Rungwe	Isongole	Ndaga
334	Mbeya	Rungwe	Kambasegela	Katela
335	Mbeya	Rungwe	Lufingo	Lugombo
336	Mbeya	Rungwe	Lufingo	Simike
337	Mbeya	Rungwe	Mpombo	Kasanga
338	Mjini Magharibi	Magharibi	Fuoni Kibondeni	Michenzani
339	Mjini Magharibi	Magharibi	Kiembesamaki	Kiembe Samaki
340	Mjini Magharibi	Magharibi	Mombasa	Mbuyu Mnene
341	Mjini Magharibi	Magharibi	Mtoni Kidatu	Matopeni
342	Mjini Magharibi	Magharibi	Mtoni Kidatu	Mnarani
343	Mjini Magharibi	Magharibi	Mwakaje	Mwachalale

34	Dar es Salaam	Ilala	Kariakoo	Kariakoo kaskazini
35	Dar es Salaam	Ilala	Kimanga	Kimanga
36	Dar es Salaam	Ilala	Kinyerezi	Bonyokwa
37	Dar es Salaam	Ilala	Kipawa	Karakata
38	Dar es Salaam	Ilala	Kitunda	Kitunda kati
39	Dar es Salaam	Ilala	Kitunda	Kitunda kati
40	Dar es Salaam	Ilala	Kivule	Kipunguni 'B'
41	Dar es Salaam	Ilala	Kiwalani	Kigilagila
42	Dar es Salaam	Ilala	Kiwalani	Yombo
43	Dar es Salaam	Ilala	Majohe	Kichangani
44	Dar es Salaam	Ilala	Majohe	Kichangani
45	Dar es Salaam	Ilala	Mchikichini	Ilala Kota
46	Dar es Salaam	Ilala	Tabata	Tabata kisiwani
47	Dar es Salaam	Ilala	Vingunguti	Kombo
48	Dar-es-salaam	Kinondoni	Bunju	Basihaya
49	Dar-es-salaam	Kinondoni	Bunju	Bunju A
50	Dar-es-salaam	Kinondoni	Goba	Kinzudi
51	Dar-es-salaam	Kinondoni	Hananasif	Hananasif
52	Dar-es-salaam	Kinondoni	Hananasif	Mkunguni A
53	Dar-es-salaam	Kinondoni	Hananasif	Mkunguni B
54	Dar-es-salaam	Kinondoni	Kawe	Ukwamani
55	Dar-es-salaam	Kinondoni	Kunduchi	Mtongani
56	Dar-es-salaam	Kinondoni	Kunduchi	Mtongani
57	Dar-es-salaam	Kinondoni	Kunduchi	Tegeta
58	Dar-es-salaam	Kinondoni	Mabibo	Jitegemee
59	Dar-es-salaam	Kinondoni	Mabwepande	Bunju B
60	Dar-es-salaam	Kinondoni	Makongo	Mlalakuwa
61	Dar-es-salaam	Kinondoni	Makuburi	Kajima
62	Dar-es-salaam	Kinondoni	Makuburi	Makoka
63	Dar-es-salaam	Kinondoni	Makumbusho	Kisiwani
64	Dar-es-salaam	Kinondoni	Makumbusho	Mchangani
65	Dar-es-salaam	Kinondoni	Makurumla	Kagera
66	Dar-es-salaam	Kinondoni	Makurumla	Kilimahewa
67	Dar-es-salaam	Kinondoni	Manzese	Mnazimmoja
68	Dar-es-salaam	Kinondoni	Manzese	Mwembeni
69	Dar-es-salaam	Kinondoni	Manzese	Uzuri

344	Mjini Magharibi	Magharibi	Mwanakwerekwe	Kwa Babu Jeshi
345	Mjini Magharibi	Magharibi	Mwanyanya	Kibweni
346	Mjini Magharibi	Magharibi	Pangawe	Jangamizini
347	Mjini Magharibi	Mjini	Kwaalinatu	Mchanga Mwingi
348	Mjini Magharibi	Mjini	Magomeni	Kwa Najim
349	Mjini Magharibi	Mjini	Nyerere	Misufini
350	Mjini Magharibi	Mjini	Vikokotoni	Mkamasini
351	Morogoro	Gairo	Gairo	Mkalama
352	Morogoro	Gairo	Idibo	Leshata
353	Morogoro	Kilombero	Idete	Idete
354	Morogoro	Kilombero	Ifakara	Viwanja sitini
355	Morogoro	Kilombero	Kidatu	Msolwa station
356	Morogoro	Kilombero	Mang'ula	Mang'ula B
357	Morogoro	Kilombero	Mang'ula	Msalise
358	Morogoro	Kilombero	Mang'ula	Mwaya
359	Morogoro	Kilombero	Mlimba	Viwanja sitini
360	Morogoro	Kilosa	Kidodi	Iwemba
361	Morogoro	Kilosa	Kimamba A	Kimamba A
362	Morogoro	Kilosa	Kitete	Mabwegere
363	Morogoro	Kilosa	Mamboya	Mtumbatu
364	Morogoro	Kilosa	Mamboya	Nyangala
365	Morogoro	Kilosa	Mikumi	Ihombwe
366	Morogoro	Kilosa	Mikumi	Mikumi
367	Morogoro	Morogoro	Kibogwa	Mambani
368	Morogoro	Morogoro	Selembala	Kiganila
369	Morogoro	Morogoro	Tununguo	Tununguo
370	Morogoro	Morogoro Manispaa	Bigwa	Misongeni 'A'
371	Morogoro	Morogoro Manispaa	Mafiga	Madox
372	Morogoro	Morogoro Manispaa	Mazimbu	Lugala
373	Morogoro	Morogoro Manispaa	Mji Mpya	Makaburi "B "
374	Morogoro	Morogoro Manispaa	Uwanja wa taifa	Ukutu
375	Morogoro	Mvomero	Bunduki	Kibigiri
376	Morogoro	Mvomero	Mvemero	Mvomero

70	Dar-es-salaam	Kinondoni	Mbezi juu	Mbezi mtoni
71	Dar-es-salaam	Kinondoni	Msasani	Bonde la Mpunga
72	Dar-es-salaam	Kinondoni	Ndugumbi	Kagera Mikoroshini
73	Dar-es-salaam	Kinondoni	Ndugumbi	Mpakani
74	Dar-es-salaam	Kinondoni	Saranga	Michungwani
75	Dar-es-salaam	Kinondoni	Sinza	Sinza E
76	Dar-es-salaam	Kinondoni	Tandale	Sokoni
77	Dar-es-salaam	Temeke	Azimio	Azimio kaskazini
78	Dar-es-salaam	Temeke	Azimio	Azimio kusini
79	Dar-es-salaam	Temeke	Azimio	Mbuyuni
80	Dar-es-salaam	Temeke	Chamazi	Magengeni
81	Dar-es-salaam	Temeke	Chang'ombe	Toroli
82	Dar-es-salaam	Temeke	Charambe	Rangi tatu
83	Dar-es-salaam	Temeke	Keko	Keko Magurumbasi B
84	Dar-es-salaam	Temeke	Kiburugwa	Kiburugwa No.3
85	Dar-es-salaam	Temeke	Kilakala	Kilakala
86	Dar-es-salaam	Temeke	Mbagala	Mangaya
87	Dar-es-salaam	Temeke	Mbagala kuu	Makuka
88	Dar-es-salaam	Temeke	Mianzini	Majimatitu A
89	Dar-es-salaam	Temeke	Mtoni	Mtoni
90	Dar-es-salaam	Temeke	Mtoni	Sabasaba
91	Dar-es-salaam	Temeke	Sandali	Kimbunga
92	Dar-es-salaam	Temeke	Sandali	Mwembemnofu
93	Dar-es-salaam	Temeke	Somangila	Mwera
94	Dar-es-salaam	Temeke	Tandika	Kilimahewa
95	Dar-es-salaam	Temeke	Tandika	Mabatini
96	Dar-es-salaam	Temeke	Tandika	Maguruwe
97	Dar-es-salaam	Temeke	Tandika	Maguruwe
98	Dar-es-salaam	Temeke	Temeke	Temeke
99	Dar-es-salaam	Temeke	Vijibweni	Vijibweni
100	Dar-es-salaam	Temeke	Yombo vituka	Sigara
101	Dodoma	Bahi	Lamaiti	Lukali
102	Dodoma	Bahi	Makanda	Makanda
103	Dodoma	Bahi	Mtitaa	Mtitaa
104	Dodoma	Bahi	Zanka	Mayamaya
105	Dodoma	Chamwino	Haneti	Kwahemu

377	Morogoro	Mvomero	Mvemero	Wami Dakawa
378	Morogoro	Mvomero	Sungaji	Mbogo
379	Morogoro	Ulanga	Chirombola	Mzelezi
380	Morogoro	Ulanga	Iragua	Kidugalo
381	Mtwara	Masasi	Chiungutwa	Mipande
382	Mtwara	Masasi	Chiungutwa	Mpeta
383	Mtwara	Masasi	Mchauru	Nangomwa
384	Mtwara	Mtwara Manispaa	Ufukoni	Matopeni
385	Mtwara	Mtwara Vijijini	Mahurunga	Mahurunga
386	Mtwara	Mtwara Vijijini	Muungano	Majengo
387	Mtwara	Mtwara Vijijini	Nanyamba	Nanyamba
388	Mtwara	Mtwara Vijijini	Naumbu	Imekuwa
389	Mtwara	Nanyumbu	Nandete	Nakole
390	Mtwara	Nanyumbu	Napacho	Nakopi
391	Mtwara	Newala	Mdimbampelempele	Ngalu
392	Mtwara	Newala	Nanguruwe	Mtawe
393	Mtwara	Tandahimba	Lukokoda	Ghanajuu
394	Mtwara	Tandahimba	Mihuta	Namedi
395	Mtwara	Tandahimba	Tandahimba	Matogoro
396	Mwanza	Ilemela Manispaa	Bugogwa	Igombe 'A'
397	Mwanza	Ilemela Manispaa	Bugogwa	Shibula
398	Mwanza	Ilemela Manispaa	Ilemela	Kabambo
399	Mwanza	Ilemela Manispaa	Ilemela	Nsumba
400	Mwanza	Ilemela Manispaa	Pasiansi	Pasiansi Mashariki 'B'
401	Mwanza	Kwimba	Ilula	Ilula
402	Mwanza	Kwimba	Iseni	Nyashana
403	Mwanza	Kwimba	Nkalalo	Mwaging'hi
404	Mwanza	Magu	Kahangara	Bugabu
405	Mwanza	Magu	Kahangara	Kahangara
406	Mwanza	Magu	Kongolo	Kongolo
407	Mwanza	Misungwi	Buhingo	Kabale
408	Mwanza	Misungwi	Misasi	Inonelwa
409	Mwanza	Misungwi	Misungwi	Misungwi

106	Dodoma	Chamwino	Iringa Mvumi Zamani	Ikombolingo
107	Dodoma	Chamwino	Mlowa Bwawani	Mlowa Bwawani
108	Dodoma	Chamwino	Mvumi Mission	Mvumi Mission
109	Dodoma	Chemba	Dalai	Dalai
110	Dodoma	Chemba	Lalta	Wairo
111	Dodoma	Chemba	Makorongo	Babayu
112	Dodoma	Dodoma Mjini	Dodoma Makulu	Dodoma Makulu
113	Dodoma	Dodoma Mjini	Ipagala	Swaswa
114	Dodoma	Dodoma Mjini	Kikuyu-Kusini	Maghorofani
115	Dodoma	Dodoma Mjini	Majengo	Fatina
116	Dodoma	Dodoma Mjini	Mtumba	Mtumba
117	Dodoma	Dodoma Mjini	Zuzu	Chididimo
118	Dodoma	Kondoa	Bolisa	Bolisa
119	Dodoma	Kondoa	Itaswi	Kisaki
120	Dodoma	Kondoa	Kalamba	Loo
121	Dodoma	Kondoa	Kikore	Kikore
122	Dodoma	Kondoa	Kondoa Mjini	Mnarani
123	Dodoma	Kongwa	Chamkoroma	Tubugwe kibaoni
124	Dodoma	Kongwa	Hogoro	Nyerere
125	Dodoma	Kongwa	Njoge	Hembahemba
126	Dodoma	Kongwa	Sagara	Msingisa
127	Dodoma	Mpwapwa	Berege	Berege
128	Dodoma	Mpwapwa	Kibakwe	Kibakwe
129	Dodoma	Mpwapwa	Rudi	Mtamba
130	Dodoma	Mpwapwa	Wotta	Mwanawotta
131	Geita	Bukombe	Igulwa	Igulwa
132	Geita	Bukombe	Ng'anzo	Kakoyoyo
133	Geita	Bukombe	Uyovu	Kanembwa
134	Geita	Chato	Bwanga	Kalembela
135	Geita	Chato	Nyamirembe	Nyamirembe
136	Geita	Geita	Bugalama	Lwenge
137	Geita	Geita	Bung'wangoko	Mshinde
138	Geita	Geita	Busanda	Msasa
139	Geita	Geita	Kalangalala	Msalala Road
140	Geita	Geita	Katoro	Katoro

410	Mwanza	Nyamagana Manispaa	Mbugani	Mabatini Kaskazini
411	Mwanza	Nyamagana Manispaa	Mbugani	Mbugani "B"
412	Mwanza	Nyamagana Manispaa	Mbugani	Nyerere "B"
413	Mwanza	Nyamagana Manispaa	Mkolani	Mkolani 'C'
414	Mwanza	Nyamagana Manispaa	Pamba	Miembeni "B"
415	Mwanza	Sengerema	Chifunfu	Chifunfu
416	Mwanza	Sengerema	Chifunfu	Lukumbi
417	Mwanza	Sengerema	Kalebezo	Nyashana
418	Mwanza	Sengerema	Katwe	Kahunda
419	Mwanza	Sengerema	Katwe	Mwangika
420	Mwanza	Sengerema	Mwabaluhi	Kanyamwanza
421	Mwanza	Sengerema	Nyanzenda	Nyanzenda
422	Mwanza	Ukerewe	Bukanda	Hamuyebe
423	Mwanza	Ukerewe	Bukongo	Bukongo
424	Mwanza	Ukerewe	Namagondo	Namagondo
425	Mwanza	Ukerewe	Nansio	Mdoe
426	Njombe	Ludewa	Ludende	Maholong'wa
427	Njombe	Ludewa	Manda	Nsungu
428	Njombe	Ludewa	Milo	Mapogolo
429	Njombe	Makambako Mji	Mjimwema	Mjimwema "B"
430	Njombe	Makambako Mji	Mlowa	Idofi
431	Njombe	Makete	Mlondwe	Mbela
432	Njombe	Makete	Tandala	Usagatikwa
433	Njombe	Njombe	Igongolo	Ibiki
434	Njombe	Njombe	Mtwango	Itunduma
435	Njombe	Njombe Mji	Ihanga	Ihanga
436	Njombe	Njombe Mji	Mjimwema	Mjimwema
437	Njombe	Njombe Mji	Ramadhani	Kibena Kati
438	Njombe	Wang'ing'ombe	Igwachanya	Chalowe
439	Njombe	Wang'ing'ombe	Igwachanya	Mtapa
440	Njombe	Wang'ing'ombe	Mdandu	Mdandu
441	Njombe	Wang'ing'ombe	Saja	Ikulimambo
442	Pwani	Bagamoyo	Kerege	Mapinga

141	Geita	Geita	Lwamgasa	Lwamgasa
142	Geita	Geita	Nyakagomba	Isima
143	Geita	Geita	Nyarugusu	Nyarugusu
144	Geita	Mbogwe	Bukandwe	Bukandwe
145	Geita	Nyang'hwale	Kharumwa	Kharumwa
146	Iringa	Iringa	Itunundu	Itunundu
147	Iringa	Iringa	Lumuli	Isupilo
148	Iringa	Iringa	Nzihi	Magubike
149	Iringa	Iringa	Wasa	Ikungwe
150	Iringa	Iringa Manispaa	Mkwawa	Don Bosco
151	Iringa	Iringa Manispaa	Mkwawa	Lukosi
152	Iringa	Kilolo	Image	Iyai
153	Iringa	Kilolo	Mtitu	Lulanzi
154	Iringa	Kilolo	Ukumbi	Winome
155	Iringa	Mafinga Mji	Kinyanambo	Upendo
156	Iringa	Mufindi	Idunda	Mkangwe
157	Iringa	Mufindi	Igombavu	Igombavanu
158	Iringa	Mufindi	Igowole	Nzivi
159	Iringa	Mufindi	Makungu	Makungu
160	Kagera	Biharamulo	Nyakahura	Ngararambe
161	Kagera	Biharamulo	Runazi	Migango
162	Kagera	Biharamulo	Ruziba	Rugondo
163	Kagera	Bukoba	Butulage	Rugaze
164	Kagera	Bukoba	Karabagaine	Itahwa
165	Kagera	Bukoba	Katoma	Kashenge
166	Kagera	Bukoba	Kyamulaile	Omukihisi
167	Kagera	Bukoba Manispaa	Hamugembe	Kashabo
168	Kagera	Bukoba Manispaa	Rwamishenye	National(NHC)
169	Kagera	Karagwe	Bugene	Bugene
170	Kagera	Karagwe	Kituntu	Katwe
171	Kagera	Karagwe	Nyabiyonza	Bukangara
172	Kagera	Karagwe	Nyakakika	Nyakakika
173	Kagera	Karagwe	Rugu	Ruhita
174	Kagera	Kyerwa	Kyerwa	Kagenyi
175	Kagera	Kyerwa	Nyakatuntu	Rukili

443	Pwani	Bagamoyo	Magomeni	Makurunge
444	Pwani	Bagamoyo	Mandera	Makole
445	Pwani	Bagamoyo	Miono	Kikaro
446	Pwani	Kibaha	Kikongo	Kikongo
447	Pwani	Kibaha Mji	Maili Moja	Maili Moja
448	Pwani	Kibaha Mji	Picha ya Ndege	Muharakani
449	Pwani	Kisarawe	Cholesamvula	Yombo Lukinga
450	Pwani	Kisarawe	Kisarawe	Kisarawe
451	Pwani	Mkuranga	Kisiju	Sotele
452	Pwani	Mkuranga	Mwalusembe	Mwalusembe
453	Pwani	Rufiji	Kibiti	Kingwira
454	Pwani	Rufiji	Mchukwi	Mchukwi A
455	Pwani	Rufiji	Mwaseni	Mloka
456	Pwani	Rufiji	Umwe	Umwe Kati
457	Rukwa	Kalambo	Katazi	Katazi
458	Rukwa	Kalambo	Kisumba	Kisumba kati
459	Rukwa	Kalambo	Mkowe	Mkowe
460	Rukwa	Kalambo	Mwazye	Msoma
461	Rukwa	Nkasi	Kipili	Kipili
462	Rukwa	Nkasi	Kipili	Mkinga
463	Rukwa	Nkasi	Mtenga	Paramawe
464	Rukwa	Nkasi	Nkomolo	Mlungusi
465	Rukwa	Nkasi	Wampembe	Kizumbi
466	Rukwa	Sumbawanga	Ilemba	Ilemba B
467	Rukwa	Sumbawanga	Ilemba	Sakalilo
468	Rukwa	Sumbawanga	Kaengesa	Kaengesa "B"
469	Rukwa	Sumbawanga	Kaoze	Kiandaigonda
470	Rukwa	Sumbawanga	Laela	Mtindilo
471	Rukwa	Sumbawanga	Miangalua	Miangalua
472	Rukwa	Sumbawanga	Mpui	Mpui B
473	Rukwa	Sumbawanga Manispaa	Chanji	Msua
474	Rukwa	Sumbawanga Manispaa	Izia	Mbugani
475	Rukwa	Sumbawanga Manispaa	Old Sumbawanga	Edeni "A"
476	Rukwa	Sumbawanga Manispaa	Pito	Pito

176	Kagera	Kyerwa	Rutunguru	Chababara
177	Kagera	Kyerwa	Songambele	Migina
178	Kagera	Missenyi	Buyango	Kakono
179	Kagera	Missenyi	Mabale	Nyankele
180	Kagera	Muleba	Izigo	Itoju
181	Kagera	Muleba	Kabirizi	Kashanda
182	Kagera	Muleba	Kimwani	Kyota
183	Kagera	Muleba	Kyebitembe	Kisana
184	Kagera	Muleba	Muleba	Muleba
185	Kagera	Muleba	Ngenge	Ngenge
186	Kagera	Ngara	Bugarama	Nyarulama
187	Kagera	Ngara	Bugarama	Rwinyana
188	Kagera	Ngara	Muganza	Mukalinzi
189	Kagera	Ngara	Murusagamba	Murusagamba
190	Kaskazini Pemba	Micheweni	Konde	Chanjaani
191	Kaskazini Pemba	Micheweni	Konde	Upembani
192	Kaskazini Pemba	Micheweni	Sizini	Sizini
193	Kaskazini Pemba	Wete	Kiuyu Kigongoni	Fimbo
194	Kaskazini Pemba	Wete	Piki	Piki
195	Kaskazini Pemba	Wete	Utaani	Mkwajuni
196	Kaskazini Unguja	Kaskazini A	Chutama	Chutama
197	Kaskazini Unguja	Kaskazini A	Kikobweni	Kikobweni
198	Kaskazini Unguja	Kaskazini A	Mkokotoni	Mzambarauni
199	Kaskazini Unguja	Kaskazini A	Nungwi	Kiungani
200	Kaskazini Unguja	Kaskazini B	Donge Mchangani	Donge Mchangani
201	Kaskazini Unguja	Kaskazini B	Misufini	Mabuzini
202	Katavi	Mlele	Itenka	Itenka "B"
203	Katavi	Mlele	Kasansa	Igalukilo
204	Katavi	Mlele	Magamba	Magamba
205	Katavi	Mlele	Majimoto	Majimoto
206	Katavi	Mlele	Mamba	Kabunde
207	Katavi	Mlele	Nsenkwa	Mtakuja
208	Katavi	Mpanda	Kabungu	Kamsanga
209	Katavi	Mpanda	Kabungu	Mnyagala
210	Katavi	Mpanda	Kapalamsenga	Itunya

477	Rukwa	Sumbawanga Manispaa	Senga	Senga
478	Ruvuma	Mbinga	Kambarage	Malindindo
479	Ruvuma	Mbinga	Kilimani	Nzopai
480	Ruvuma	Mbinga	Mkako	Lihale
481	Ruvuma	Mbinga	Utiri	Mtama
482	Ruvuma	Mbinga	Utiri	Utiri
483	Ruvuma	Namtumbo	Msindo	Lumecha
484	Ruvuma	Namtumbo	Namabengo	Utwango
485	Ruvuma	Nyasa	Chiwanda	Mtupale
486	Ruvuma	Nyasa	Kilosa	Nangombo
487	Ruvuma	Songea	Gumbiro	Ngadinda
488	Ruvuma	Songea	Mpitimbi	Mpitimbi"A"
489	Ruvuma	Songea	Wino	Matetereka
490	Ruvuma	Songea Manispaa	Bombambili	Sokoine
491	Ruvuma	Songea Manispaa	Majengo	Matuli
492	Ruvuma	Songea Manispaa	Mletele	Liumbu
493	Ruvuma	Songea Manispaa	Mwengemshindo	LuwilaKati
494	Ruvuma	Tunduru	Mchoteka	Mkolola
495	Ruvuma	Tunduru	Muhuwesi	Majimaji
496	Ruvuma	Tunduru	Nakayaya	Kangomba
497	Ruvuma	Tunduru	Nandembo	Majala
498	Ruvuma	Tunduru	Tuwemacho	Tuwemacho
499	Shinyanga	Kahama	Bugarama	Ilogi
500	Shinyanga	Kahama	Igwamanoni	Luhaga
501	Shinyanga	Kahama	Lunguya	Lunguya
502	Shinyanga	Kahama	Mega	Mbizi
503	Shinyanga	Kahama	Mpunze	Bulima
504	Shinyanga	Kahama	Segese	Segese
505	Shinyanga	Kahama	Ulewe	Itega
506	Shinyanga	Kahama Mji	Kagongwa	Kagongwa
507	Shinyanga	Kahama Mji	Mhungula	Mhungula
508	Shinyanga	Kahama Mji	Nyihogo	Mayila
509	Shinyanga	Kahama Mji	Zongomera	Seeke

211	Katavi	Mpanda Mji	Kakese	Mwamkulu
212	Katavi	Mpanda Mji	Kawajense	Majengo Mapya
213	Katavi	Mpanda Mji	Makanyagio	Kachoma
214	Katavi	Mpanda Mji	Makanyagio	Makanyagio
215	Katavi	Mpanda Mji	Nsemulwa	Migazini
216	Kigoma	Buhigwe	Mwayaya	Kibwigwa
217	Kigoma	Buhigwe	Rusaba	Kinazi
218	Kigoma	Kakonko	Muhange	Rubale
219	Kigoma	Kasulu	Asantenyerere	Asante Nyerere
220	Kigoma	Kasulu	Muzye	Muzye
221	Kigoma	Kasulu	Rusesa	Rusesa
222	Kigoma	Kasulu Mji	Murufiti	Murufiti
223	Kigoma	Kibondo	Busunzu	Kisogwe
224	Kigoma	Kibondo	Kumsenga	Kibuye
225	Kigoma	Kigoma	Bitale	Bubango
226	Kigoma	Kigoma	Matendo	Pamila
227	Kigoma	Kigoma Manispaa	Mwanga Kaskazini	Ujenzi
228	Kigoma	Uvinza	Ilagala	Mwakizega
229	Kigoma	Uvinza	Nguruka	Nyangabo
230	Kigoma	Uvinza	Sunuka	Sunuka
231	Kilimanjaro	Hai	Masama Kati	Mroma
232	Kilimanjaro	Hai	Masama Kusini	Kware
233	Kilimanjaro	Moshi	Kibosho Magharibi	Manushi ndoo
234	Kilimanjaro	Moshi	Kimochi	Shia
235	Kilimanjaro	Moshi	Kindi	Kindi
236	Kilimanjaro	Moshi	Mabogini	Muungano
237	Kilimanjaro	Moshi	Marangu magharibi	Komela
238	Kilimanjaro	Moshi	Marangu magharibi	Nduweni
239	Kilimanjaro	Moshi Manispaa	Pasua	Majengo mapya
240	Kilimanjaro	Moshi Manispaa	Rau	Sabasaba
241	Kilimanjaro	Mwanga	Lang'ata	Kagongo
242	Kilimanjaro	Mwanga	Lembeni	Lembeni
243	Kilimanjaro	Mwanga	Shighatini	Lambo
244	Kilimanjaro	Rombo	Kisale Msaranga	Mahorosha

510	Shinyanga	Kishapu	Bubiki	Nyasamba
511	Shinyanga	Kishapu	Bunambiyu	Ngwanghili
512	Shinyanga	Kishapu	Shagihilu	Shagililu
513	Shinyanga	Shinyanga Manispaa	Kitangili	Songambele
514	Shinyanga	Shinyanga Manispaa	Kizumbi	Mwamashele
515	Shinyanga	Shinyanga Manispaa	Ndala	Mlepa
516	Shinyanga	Sinyanga	Iselamagazi	Mwamakaranga
517	Shinyanga	Sinyanga	Itwangi	Butini
518	Shinyanga	Sinyanga	Lyabukande	Lyabukande
519	Shinyanga	Sinyanga	Lyamidati	Kizungu
520	Simiyu	Bariadi	Ikungulyabashashi	Ikungulyabashashi
521	Simiyu	Bariadi	Matongo	Matongo
522	Simiyu	Bariadi	Mwaumatondo	Mwashagata
523	Simiyu	Bariadi	Sapiwi	Mwandama
524	Simiyu	Busega	Kabita	Bukabile
525	Simiyu	Busega	Kabita	Nyamikoma
526	Simiyu	Busega	Mwamanyili	Bulima
527	Simiyu	Itilima	Lagangabilili	Isengwa
528	Simiyu	Itilima	Lugulu	Ikungulipu
529	Simiyu	Itilima	Nyamalapa	Bunamhala Mbugani
530	Simiyu	Maswa	Busilili	Bushitala
531	Simiyu	Maswa	Kadoto	Malekano
532	Simiyu	Maswa	Nyabubinza	Mwanhegele
533	Simiyu	Meatu	Itinje	Itinje
534	Simiyu	Meatu	Mwanhuzi	Mshikamano
535	Simiyu	Meatu	Mwanyahina	Mwagwila
536	Singida	Ikungi	Ihanja	Ihanja
537	Singida	Ikungi	Mtunduru	Masweya
538	Singida	Ikungi	Muhintiri	Muhintiri
539	Singida	Iramba	Kiomboi	Old Kiomboi
540	Singida	Iramba	Mgongo	Kizonzo
541	Singida	Iramba	Ndulungu	Mwanduigembe
542	Singida	Iramba	Shelui	Nselembwe
543	Singida	Manyoni	Kintinku	Kintinku

245	Kilimanjaro	Rombo	Nanjara reha	Urauri
246	Kilimanjaro	Rombo	Olele	Kilema
247	Kilimanjaro	Same	Makanya	Makanya
248	Kilimanjaro	Same	Maore	Maore
249	Kilimanjaro	Same	Vunta	Papa
250	Kilimanjaro	Siha	Gararagua	Magadini
251	Kusini Pemba	Chake Chake	Pujini	Pujini
252	Kusini Pemba	Chake Chake	Tibirinzi	Muharitani
253	Kusini Pemba	Chake Chake	Tibirinzi	Pondeani
254	Kusini Pemba	Mkoani	Muambe	Chaleni
255	Kusini Unguja	Kati	Kiboje Mkwajuni	Mkwajuni
256	Kusini Unguja	Kusini	Jambiani Kikadini	Miuli
257	Lindi	Kilwa	Mandawa	Hotelitatu
258	Lindi	Kilwa	Mandawa	Kiwawa
259	Lindi	Kilwa	Masoko	Masoko
260	Lindi	Lindi	Mandwanga	Mikongi
261	Lindi	Lindi	Nahukahuka	Nahukahuka
262	Lindi	Lindi	Nangaru	Muungano
263	Lindi	Lindi	Sudi	Mtegu
264	Lindi	Lindi Manispaa	Mtanda	Nanembo
265	Lindi	Liwale	Likongowele	Kuchocholokana
266	Lindi	Nachingwea	Chiola	Chiola
267	Lindi	Nachingwea	Kiparamnero	Nambalapala
268	Lindi	Ruangwa	Makanjiro	Chilangalile
269	Lindi	Ruangwa	Malolo	Michenga"B"
270	Lindi	Ruangwa	Nachingwea	Kilimanihewa
271	Lindi	Ruangwa	Namichiga	Namichiga"B"
272	Manyara	Babati	Arri	Arri
273	Manyara	Babati	Ayasanda	Endanachan
274	Manyara	Babati	Gallapo	Hallu
275	Manyara	Babati	Kiru	Kirusix
276	Manyara	Babati	Ufana	Ufana
277	Manyara	Babati Mji	Bagara	Negamsi
278	Manyara	Hanang	Dirma	Dirma
279	Manyara	Hanang	Ganana	Qedangonyi

544	Singida	Manyoni	Makutopora	Mbwasa
545	Singida	Mkalama	Nduguti	Nduguti
546	Singida	Singida	Ilongero	Mwahango
547	Singida	Singida	Ntonge	Mkimbii
548	Singida	Singida Mjini	Mandewa	Mandewa
549	Singida	Singida Mjini	Mtipa	Manga
550	Songwe	Chunya	Galula	Galula
551	Songwe	Chunya	Mkwajuni	Mkwajuni
552	Songwe	Chunya	Totowe	Namambo
553	Songwe	Ileje	Itale	Itale
554	Songwe	Ileje	Mlale	Mlale
555	Songwe	Mbozi	Halungu	Sasenga
556	Songwe	Mbozi	Igamba	Mbozi
557	Songwe	Mbozi	Itaka	Hamwelo
558	Songwe	Mbozi	Nanyala	Lusungo
559	Songwe	Mbozi	Wasa	Isalalo
560	Songwe	Mbozi Mji Mdogo	Mlowo	Mlowo
561	Songwe	Momba	Kapele	Kapele
562	Songwe	Momba	Nzoka	Ipatikana
563	Songwe	Momba	Nzoka	Nzoka
564	Songwe	Tunduma Mji	Tunduma	Majengo Mapya
565	Tabora	Igunga	Igoweko	Buhekela
566	Tabora	Igunga	Mwamashimba	Jogohya
567	Tabora	Igunga	Nkinga	Nkinga
568	Tabora	Igunga	Nkinga	Nkinga
569	Tabora	Kaliua	Igagala	Mtakuja Magharibi
570	Tabora	Kaliua	Sasu	King'wangoko
571	Tabora	Kaliua	Seleli	Bulela
572	Tabora	Nzega	Igusule	Ilalo
573	Tabora	Nzega	Itobo	Itobo
574	Tabora	Nzega	Karitu	Bulunde
575	Tabora	Nzega	Nzega Mjini	Nyasa Mapya
576	Tabora	Nzega	Nzega Ndogo	Zogolo
577	Tabora	Nzega	Sigili	Iboja
578	Tabora	Sikonge	Mole	Mole

280	Manyara	Hanang	Gehandu	Gehandu
281	Manyara	Hanang	Lalaji	Diroda
282	Manyara	Kiteto	Lengatei	Lengatei
283	Manyara	Kiteto	Loolera	Lembapuri
284	Manyara	Kiteto	Olboroti	Kiperesa
285	Manyara	Kiteto	Partimbo	Ilera
286	Manyara	Mbulu	Bargish	Laghandamur
287	Manyara	Mbulu	Daudi	Moringa
288	Manyara	Mbulu	Maretadu	Qamtananat
289	Manyara	Mbulu	Uhuru	Uhuru
290	Manyara	Simanjiro	Endonyongijape	Lolmorijoi
291	Manyara	Simanjiro	Msitu wa Tembo	Msitu wa tembo
292	Manyara	Simanjiro	Terrat	Engonongoi
293	Mara	Bunda	Kasuguti	Ragata
294	Mara	Bunda	Namhula	Karukekere
295	Mara	Butiama	Muriaza	Muriaza
296	Mara	Butiama	Nyegina	Mkirira
297	Mara	Musoma	Makojo	Chimati
298	Mara	Musoma	Murangi	Mabuimerafuru
299	Mara	Musoma Manispaa	Iringo	Iringo 'C'
300	Mara	Musoma Manispaa	Mukendo	Mukendo
301	Mara	Rorya	Mirare	Ryagobo
302	Mara	Rorya	Rabour	Oliyo
303	Mara	Serengeti	Kisangura	Kisangura
304	Mara	Tarime	Kibasuka	Nyakunguru
305	Mara	Tarime	Nyamisangura	Mwangaza
306	Mara	Tarime	Susuni	Matamankwe
307	Mara	Tarime	Turwa	Tagota
308	Mbeya	Chunya	Lupatingatinga	Lupa
309	Mbeya	Chunya	Mamba	Mamba
310	Mbeya	Kyela	Kyela	Kalumbulu

579	Tabora	Sikonge	Pangale	Usesule
580	Tabora	Tabora Manispaa	Isevya	Kazima
581	Tabora	Tabora Manispaa	Mbugani	Kamna
582	Tabora	Tabora Manispaa	Tumbi	Tumbi
583	Tabora	Urambo	Muungano	Kalemela 'A'
584	Tabora	Urambo	Urambo	Urambo kusini
585	Tabora	Uyui	Kigwa	Kigwa "B"
586	Tabora	Uyui	Mabama	Mbiti
587	Tabora	Uyui	Tura	Tura
588	Tabora	Uyui	Ufulumwa	Bulima
589	Tanga	Handeni	Kabuku ndani	Msilwa
590	Tanga	Handeni	Kiva	Zavuza
591	Tanga	Handeni	Mgambo	Komsanga
592	Tanga	Handeni	Mkata	Manga
593	Tanga	Handeni Mji	Malezi	Kwedinguzu
594	Tanga	Kilindi	Jaila	Sangeni
595	Tanga	Kilindi	Kimbe	Vunila
596	Tanga	Kilindi	Songe	Songe
597	Tanga	Korogwe	Magoma	Makangara
598	Tanga	Korogwe	Mswaha	Mswaha Majengo
599	Tanga	Korogwe	Mswaha	Tabora
600	Tanga	Korogwe Mjini	Kilole	Manzese
601	Tanga	Lushoto	Gare	Boheloi
602	Tanga	Lushoto	Kilole	Kilole
603	Tanga	Lushoto	Kwekanga	Kigumbe
604	Tanga	Lushoto	Kwemashai	Kilangwi
605	Tanga	Lushoto	Malibwi	Malibwi
606	Tanga	Lushoto	Mngaro	Mng'aro
607	Tanga	Lushoto	Ngwelo	Kihutu
608	Tanga	Lushoto	Soni	Soni
609	Tanga	Mkinga	Moa	Zingibari
610	Tanga	Mkinga	Parungu Kasera	Mzingi Mwagogo
611	Tanga	Muheza	Kicheba	Kwalubuye
612	Tanga	Muheza	Lusanga	Lusanga B
613	Tanga	Muheza	Mlingoni	Kibaoni
614	Tanga	Muheza	Ngomeni	Umba

		615	Tanga	Pangani	Tungamaa	Langoni
		616	Tanga	Tanga	Duga	Duga Dampo
		617	Tanga	Tanga	Duga	Magomeni B
		618	Tanga	Tanga	Majengo	Chunda Reli
		619	Tanga	Tanga	Marungu	Marunngu
		620	Tanga	Tanga	Ngamiani Kati	Swahili

A. Thamani ya rasilimali

Date	NCPI September 2015=100	NCPI Jan 2005=100	NCPI IN DECIMAL	Property Value	Purchasing power	Value of money eroded by inflation	Real value of money at particular year
Jan-05	40.68	100.0	1.00	34,134,500,000,000	34,134,500,000,000	-	34,134,500,000,000
Feb-05	40.60	99.8	1.00		34,198,844,672,327	(64,344,672,327)	34,070,155,327,673
Mac-05	40.61	99.8	1.00		34,194,019,667,157	(59,519,667,157)	34,074,980,332,843
Apr-05	40.91	100.6	1.01		33,938,869,144,394	195,630,855,606	34,330,130,855,606
Mei-05	41.28	101.5	1.01		33,641,573,554,382	492,926,445,618	34,627,426,445,619
Jun-05	41.26	101.4	1.01		33,651,608,955,996	482,891,044,004	34,617,391,044,004
Jul-05	41.04	100.9	1.01		33,834,533,737,798	299,966,262,202	34,434,466,262,202
Ago-05	41.47	101.9	1.02		33,482,531,429,591	651,968,570,409	34,786,468,570,409
Sep-05	41.41	101.8	1.02		33,533,463,100,190	601,036,899,810	34,735,536,899,810
Okt-05	41.98	103.2	1.03		33,078,342,329,985	1,056,157,670,015	35,190,657,670,015
Nov-05	42.25	103.9	1.04		32,864,258,333,067	1,270,241,666,933	35,404,741,666,933
Dec-05	42.97	105.6	1.06		32,316,063,887,460	1,818,436,112,540	35,952,936,112,540
Jan-06	43.41	106.7	1.07		31,990,723,440,296	2,143,776,559,704	36,278,276,559,704
Feb-06	43.77	107.6	1.08		31,726,254,048,223	2,408,245,951,777	36,542,745,951,777
Mac-06	44.11	108.4	1.08		31,479,421,036,263	2,655,078,963,737	36,789,578,963,737
Apr-06	44.53	109.5	1.09		31,186,740,640,493	2,947,759,359,507	37,082,259,359,507
Mei-06	45.29	111.3	1.11		30,660,179,089,713	3,474,320,910,287	37,608,820,910,287
Jun-06	44.96	110.5	1.11		30,887,478,969,947	3,247,021,030,053	37,381,521,030,053
Jul-06	43.66	107.3	1.07		31,804,668,991,548	2,329,831,008,452	36,464,331,008,452
Ago-06	43.74	107.5	1.08		31,745,066,157,983	2,389,433,842,017	36,523,933,842,017
Sep-06	43.81	107.7	1.08		31,694,916,707,124	2,439,583,292,876	36,574,083,292,876
Okt-06	44.50	109.4	1.09		31,207,302,603,938	2,927,197,396,062	37,061,697,396,062
Nov-06	44.87	110.3	1.10		30,945,456,434,111	3,189,043,565,889	37,323,543,565,889
Dec-06	45.83	112.7	1.13		30,298,352,042,658	3,836,147,957,342	37,970,647,957,342
Jan-07	46.45	114.2	1.14		29,896,457,910,921	4,238,042,089,080	38,372,542,089,080
Feb-07	46.96	115.4	1.15		29,569,601,592,652	4,564,898,407,348	38,699,398,407,348
Mac-07	47.30	116.3	1.16		29,355,639,207,756	4,778,860,792,244	38,913,360,792,244
Apr-07	47.27	116.2	1.16		29,376,896,006,603	4,757,603,993,397	38,892,103,993,397
Mei-07	47.54	116.9	1.17		29,207,698,621,396	4,926,801,378,604	39,061,301,378,604
Jun-07	47.58	117.0	1.17		29,186,685,888,575	4,947,814,111,425	39,082,314,111,425

Date	NCPI September 2015=100	NCPI Jan 2005=100	NCPI IN DECIMAL	Property Value	Purchasing power	Value of money eroded by inflation	Real value of money at particular year
Jul-07	47.61	117.0	1.17		29,165,703,368,166	4,968,796,631,834	39,103,296,631,834
Ago-07	47.17	115.9	1.16		29,440,851,513,149	4,693,648,486,851	38,828,148,486,851
Sep-07	47.44	116.6	1.17		29,270,918,748,282	4,863,581,251,718	38,998,081,251,718
Okt-07	47.64	117.1	1.17		29,144,750,995,057	4,989,749,004,943	39,124,249,004,943
Nov-07	48.16	118.4	1.18		28,834,039,363,979	5,300,460,636,021	39,434,960,636,021
Dec-07	48.76	119.9	1.20		28,476,208,606,534	5,658,291,393,466	39,792,791,393,466
Jan-08	50.45	124.0	1.24		27,523,401,211,071	6,611,098,788,929	40,745,598,788,929
Feb-08	51.14	125.7	1.26		27,154,948,718,286	6,979,551,281,714	41,114,051,281,714
Mac-08	51.58	126.8	1.27		26,920,698,994,770	7,213,801,005,230	41,348,301,005,230
Apr-08	51.85	127.5	1.27		26,778,543,488,527	7,355,956,511,473	41,490,456,511,473
Mei-08	51.89	127.6	1.28		26,760,879,541,635	7,373,620,458,365	41,508,120,458,365
Jun-08	51.99	127.8	1.28		26,708,027,244,976	7,426,472,755,024	41,560,972,755,024
Jul-08	52.13	128.1	1.28		26,637,881,408,483	7,496,618,591,517	41,631,118,591,517
Ago-08	51.79	127.3	1.27		26,813,941,431,011	7,320,558,568,989	41,455,058,568,989
Sep-08	52.95	130.2	1.30		26,224,624,036,923	7,909,875,963,078	42,044,375,963,078
Okt-08	53.26	130.9	1.31		26,072,939,193,521	8,061,560,806,479	42,196,060,806,479
Nov-08	54.08	132.9	1.33		25,676,894,547,544	8,457,605,452,456	42,592,105,452,456
Dec-08	55.35	136.1	1.36		25,089,358,927,099	9,045,141,072,901	43,179,641,072,901
Jan-09	56.95	140.0	1.40		24,380,705,159,326	9,753,794,840,674	43,888,294,840,674
Feb-09	57.94	142.4	1.42		23,964,267,396,817	10,170,232,603,183	44,304,732,603,183
Mac-09	58.29	143.3	1.43		23,822,368,399,953	10,312,131,600,048	44,446,631,600,048
Apr-09	58.08	142.8	1.43		23,906,595,984,160	10,227,904,015,840	44,362,404,015,840
Mei-09	57.78	142.0	1.42		24,034,060,062,274	10,100,439,937,726	44,234,939,937,726
Jun-09	57.54	141.4	1.41		24,134,142,406,377	10,000,357,593,623	44,134,857,593,623
Jul-09	57.81	142.1	1.42		24,019,830,304,985	10,114,669,695,015	44,249,169,695,015
Ago-09	58.05	142.7	1.43		23,920,691,854,433	10,213,808,145,567	44,348,308,145,567
Sep-09	59.35	145.9	1.46		23,396,478,307,450	10,738,021,692,550	44,872,521,692,550
Okt-09	60.00	147.5	1.47		23,142,894,115,869	10,991,605,884,131	45,126,105,884,131
Nov-09	60.82	149.5	1.50		22,830,328,297,760	11,304,171,702,240	45,438,671,702,240
Dec-09	62.12	152.7	1.53		22,352,337,953,234	11,782,162,046,766	45,916,662,046,766
Jan-10	63.15	155.2	1.55		21,988,885,303,588	12,145,614,696,412	46,280,114,696,412
Feb-10	63.53	156.2	1.56		21,858,563,246,293	12,275,936,753,707	46,410,436,753,707

Date	NCPI September 2015=100	NCPI Jan 2005=100	NCPI IN DECIMAL	Property Value	Purchasing power	Value of money eroded by inflation	Real value of money at particular year
Mac-10	63.56	156.2	1.56		21,846,792,345,245	12,287,707,654,756	46,422,207,654,756
Apr-10	63.53	156.2	1.56		21,858,563,246,293	12,275,936,753,707	46,410,436,753,707
Mei-10	62.36	153.3	1.53		22,266,461,792,052	11,868,038,207,948	46,002,538,207,948
Jun-10	61.68	151.6	1.52		22,513,592,333,584	11,620,907,666,416	45,755,407,666,416
Jul-10	61.44	151.0	1.51		22,601,389,072,490	11,533,110,927,510	45,667,610,927,510
Ago-10	61.88	152.1	1.52		22,438,879,084,690	11,695,620,915,310	45,830,120,915,310
Sep-10	62.02	152.5	1.52		22,389,345,135,275	11,745,154,864,725	45,879,654,864,725
Okt-10	61.96	152.3	1.52		22,412,564,053,684	11,721,935,946,316	45,856,435,946,316
Nov-10	62.14	152.8	1.53		22,344,967,434,990	11,789,532,565,010	45,924,032,565,010
Dec-10	63.07	155.0	1.55		22,016,146,370,038	12,118,353,629,962	46,252,853,629,962
Jan-11	64.56	158.7	1.59		21,507,299,467,669	12,627,200,532,331	46,761,700,532,331
Feb-11	66.00	162.2	1.62		21,040,339,145,890	13,094,160,854,110	47,228,660,854,110
Mac-11	66.94	164.5	1.65		20,744,469,573,362	13,390,030,426,638	47,524,530,426,638
Apr-11	67.66	166.3	1.66		20,523,549,800,328	13,610,950,199,672	47,745,450,199,672
Mei-11	68.15	167.5	1.68		20,375,440,968,556	13,759,059,031,444	47,893,559,031,444
Jun-11	68.71	168.9	1.69		20,209,127,205,277	13,925,372,794,723	48,059,872,794,723
Jul-11	69.78	171.5	1.72		19,900,684,689,505	14,233,815,310,495	48,368,315,310,495
Ago-11	70.75	173.9	1.74		19,626,460,467,857	14,508,039,532,143	48,642,539,532,143
Sep-11	72.44	178.1	1.78		19,169,159,936,033	14,965,340,063,967	49,099,840,063,967
Okt-11	73.06	179.6	1.80		19,006,684,774,893	15,127,815,225,107	49,262,315,225,107
Nov-11	74.06	182.1	1.82		18,749,692,218,262	15,384,807,781,738	49,519,307,781,738
Dec-11	75.54	185.7	1.86		18,382,954,400,638	15,751,545,599,362	49,886,045,599,362
Jan-12	77.30	190.0	1.90		17,962,969,963,909	16,171,530,036,091	50,306,030,036,091
Feb-12	78.80	193.7	1.94		17,621,945,333,538	16,512,554,666,462	50,647,054,666,462
Mac-12	79.63	195.7	1.96		17,439,106,557,069	16,695,393,442,931	50,829,893,442,931
Apr-12	80.28	197.4	1.97		17,295,891,421,010	16,838,608,578,990	50,973,108,578,990
Mei-12	80.58	198.1	1.98		17,233,036,425,177	16,901,463,574,823	51,035,963,574,823
Jun-12	80.66	198.3	1.98		17,214,868,101,391	16,919,631,898,609	51,054,131,898,609
Jul-12	80.75	198.5	1.98		17,197,283,367,138	16,937,216,632,862	51,071,716,632,862
Ago-12	81.30	199.9	2.00		17,079,755,345,439	17,054,744,654,561	51,189,244,654,561
Sep-12	82.23	202.1	2.02		16,887,372,971,954	17,247,127,028,046	51,381,627,028,046
Okt-12	82.48	202.7	2.03		16,836,274,107,698	17,298,225,892,302	51,432,725,892,302

Date	NCPI September 2015=100	NCPI Jan 2005=100	NCPI IN DECIMAL	Property Value	Purchasing power	Value of money eroded by inflation	Real value of money at particular year
Nov-12	83.03	204.1	2.04		16,724,788,087,092	17,409,711,912,908	51,544,211,912,908
Dec-12	84.64	208.1	2.08		16,405,233,690,236	17,729,266,309,764	51,863,766,309,764
Jan-13	85.75	210.8	2.11		16,193,851,115,941	17,940,648,884,059	52,075,148,884,059
Feb-13	86.97	213.8	2.14		15,966,656,745,222	18,167,843,254,778	52,302,343,254,778
Mac-13	87.40	214.9	2.15		15,887,112,100,818	18,247,387,899,182	52,381,887,899,182
Apr-13	87.82	215.9	2.16		15,812,281,986,415	18,322,218,013,585	52,456,718,013,585
Mei-13	87.30	214.6	2.15		15,906,102,401,498	18,228,397,598,503	52,362,897,598,503
Jun-13	86.83	213.4	2.13		15,992,825,138,178	18,141,674,861,822	52,276,174,861,822
Jul-13	86.83	213.5	2.13		15,991,640,970,954	18,142,859,029,046	52,277,359,029,046
Ago-13	86.79	213.3	2.13		16,000,063,061,674	18,134,436,938,326	52,268,936,938,326
Sep-13	87.21	214.4	2.14		15,923,188,654,637	18,211,311,345,364	52,345,811,345,364
Okt-13	87.69	215.6	2.16		15,835,196,333,895	18,299,303,666,105	52,433,803,666,105
Nov-13	88.21	216.8	2.17		15,741,974,721,334	18,392,525,278,666	52,527,025,278,666
Dec-13	89.35	219.7	2.20		15,540,344,017,155	18,594,155,982,846	52,728,655,982,846
Jan-14	90.92	223.5	2.24		15,272,175,468,994	18,862,324,531,006	52,996,824,531,006
Feb-14	92.17	226.6	2.27		15,065,047,818,773	19,069,452,181,227	53,203,952,181,227
Mac-14	92.71	227.9	2.28		14,977,556,268,460	19,156,943,731,540	53,291,443,731,540
Apr-14	93.34	229.5	2.29		14,876,641,285,897	19,257,858,714,103	53,392,358,714,103
Mei-14	92.96	228.5	2.29		14,937,503,096,176	19,196,996,903,825	53,331,496,903,825
Jun-14	92.40	227.1	2.27		15,028,668,995,599	19,105,831,004,401	53,240,331,004,401
Jul-14	92.51	227.4	2.27		15,010,262,868,274	19,124,237,131,727	53,258,737,131,727
Ago-14	92.61	227.6	2.28		14,994,749,563,310	19,139,750,436,691	53,274,250,436,691
Sep-14	92.99	228.6	2.29		14,933,314,571,155	19,201,185,428,845	53,335,685,428,845
Okt-14	92.84	228.2	2.28		14,956,320,318,147	19,178,179,681,854	53,312,679,681,854
Nov-14	93.37	229.5	2.30		14,872,606,732,931	19,261,893,267,069	53,396,393,267,069
Dec-14	93.60	230.1	2.30		14,835,552,169,172	19,298,947,830,828	53,433,447,830,828
Jan-15	94.54	232.4	2.32		14,688,214,979,035	19,446,285,020,965	53,580,785,020,965
Feb-15	96.03	236.1	2.36		14,460,672,566,837	19,673,827,433,163	53,808,327,433,163
Mac-15	96.68	237.7	2.38		14,363,102,616,328	19,771,397,383,672	53,905,897,383,672
Apr-15	97.50	239.7	2.40		14,242,115,707,895	19,892,384,292,105	54,026,884,292,105
Mei-15	97.91	240.7	2.41		14,182,759,185,345	19,951,740,814,655	54,086,240,814,655
Jun-15	98.07	241.1	2.41		14,159,426,946,589	19,975,073,053,411	54,109,573,053,411

Date	NCPI September 2015=100	NCPI Jan 2005=100	NCPI IN DECIMAL	Property Value	Purchasing power	Value of money eroded by inflation	Real value of money at particular year
Jul-15	98.48	242.1	2.42		14,100,929,390,599	20,033,570,609,401	54,168,070,609,401
Ago-15	98.49	242.1	2.42		14,098,559,649,340	20,035,940,350,660	54,170,440,350,660
Sep-15	98.64	242.5	2.42		14,077,482,128,876	20,057,017,871,124	54,191,517,871,124
Okt-15	98.72	242.7	2.43		14,066,017,519,890	20,068,482,480,110	54,202,982,480,110
Nov-15	99.54	244.7	2.45		13,950,192,967,627	20,184,307,032,373	54,318,807,032,373
Dec-15	100.00	245.8	2.46		13,885,981,145,794	20,248,518,854,206	54,383,018,854,206
Jan-16	100.71	247.6	2.48		13,788,085,737,061	20,346,414,262,940	54,480,914,262,940
Feb-16	101.44	249.4	2.49		13,688,321,683,936	20,446,178,316,064	54,580,678,316,064
Mac-16	101.93	250.6	2.51		13,623,717,796,508	20,510,782,203,492	54,645,282,203,492
Apr-16	102.46	251.9	2.52		13,552,722,952,018	20,581,777,047,983	54,716,277,047,983
Mei-16	103.00	253.2	2.53		13,481,532,460,807	20,652,967,539,193	54,787,467,539,193
Jun-16	103.47	254.3	2.54		13,420,945,253,118	20,713,554,746,882	54,848,054,746,882
Jul-16	103.50	254.4	2.54		13,416,589,786,750	20,717,910,213,250	54,852,410,213,250
Ago-16	103.28	253.9	2.54		13,445,277,769,474	20,689,222,230,526	54,823,722,230,526
Sep-16	103.05	253.3	2.53		13,474,803,299,354	20,659,696,700,646	54,794,196,700,646
Okt-16	103.17	253.6	2.54		13,458,976,184,281	20,675,523,815,719	54,810,023,815,719
Nov-16	104.32	256.4	2.56		13,311,212,465,104	20,823,287,534,896	54,957,787,534,896
Dec-16	105.04	258.2	2.58		13,219,374,500,408	20,915,125,499,592	55,049,625,499,592
Jan-17	105.92	260.4	2.60		13,110,487,907,897	21,024,012,092,103	55,158,512,092,103
Feb-17	106.97	263.0	2.63		12,980,860,333,813	21,153,639,666,187	55,288,139,666,187
Mac-17	108.44	266.6	2.67		12,804,934,894,343	21,329,565,105,657	55,464,065,105,657
Apr-17	109.04	268.0	2.68		12,735,064,804,509	21,399,435,195,491	55,533,935,195,491
Mei-17	109.26	268.6	2.69		12,709,186,230,830	21,425,313,769,170	55,559,813,769,170
Jun-17	109.10	268.2	2.68		12,727,821,543,956	21,406,678,456,045	55,541,178,456,045
Jul-17	108.85	267.6	2.68		12,757,537,100,160	21,376,962,899,840	55,511,462,899,840
Ago-17	108.46	266.6	2.67		12,802,526,980,001	21,331,973,019,999	55,466,473,019,999
Sep-17	108.48	266.7	2.67		12,800,040,434,712	21,334,459,565,288	55,468,959,565,288
Okt-17	108.41	266.5	2.66		12,809,192,842,365	21,325,307,157,635	55,459,807,157,635
Nov-17	108.94	267.8	2.68		12,746,629,180,528	21,387,870,819,472	55,522,370,819,472
Dec-17	109.21	268.5	2.68		12,714,903,044,159	21,419,596,955,841	55,554,096,955,841
Jan-18	110.13	270.7	2.71		12,608,929,573,942	21,525,570,426,058	55,660,070,426,058
Feb-18	111.33	273.7	2.74		12,472,346,258,963	21,662,153,741,037	55,796,653,741,037

Date	NCPI September 2015=100	NCPI Jan 2005=100	NCPI IN DECIMAL	Property Value	Purchasing power	Value of money eroded by inflation	Real value of money at particular year
Mac-18	112.70	277.0	2.77		12,321,542,773,389	21,812,957,226,611	55,947,457,226,611

B. Krish Grid: Namna ya kuchagua shughuli ya kiuchumi na rasilimali ya kuhoji

TARAKIMU YA MWISHO YA NAMBA YA DODOSO LA KAYA	IDADI YA SHUGHULI/RASILIMALI ZINAZOSTAHILI							
	1	2	3	4	5	6	7	8
0	1	2	2	4	3	6	5	4
1	1	1	3	1	4	1	6	5
2	1	2	1	2	5	2	7	6
3	1	1	2	3	1	3	1	7
4	1	2	3	4	2	4	2	8
5	1	1	1	1	3	5	3	1
6	1	2	2	2	4	6	4	2
7	1	1	3	3	5	1	5	3
8	1	2	1	4	1	2	6	4
9	1	1	2	1	2	3	7	5

MAELEZO JINSI YA KUTUMIA KRISH GRID:

- mdadisi tumia jedwali hili endapo mhojiwa ana shughuli ya kiuchumi/rasilimali zaidi ya moja katika mkoa wa mahojiano au zote zipo nje ya mkoa wa mahojiano ili kupata shughuli/rasilimali moja ya kuhoji
- angalia tarakimu ya mwisho ya namba ya dodoso la kaya unayohoji kutoka katika fomu ya kuorodheshea kaya. hii ndio namba ya safu mlalo unayopaswa kuifuata.
- angalia idadi ya shughuli/rasilimali za mwanakaya zilizopo ndani ya mkoa wa mahojiano au nje ya mkoa. hii ni safu wima ambayo unatakiwa kwenda.
- fuata safu mlalo na safuwima hizo mpaka kwenye kisanduku zinapokutana na zungushia namba ya mstari kwenye hicho kisanduku. hii ndio namba ya mstari ya shughuli/rasilimali iliyochaguliwa kwa mahojiano
- kwa mfano: kama namba ya dodoso la kaya ni ‘716’ na mhojiwa ana ishughuli/rasilimali tatu. kwa kuwa tarakimu ya mwisho katika namba ya dodoso la kaya ni '6' nenda safumlalo ya '6' na kwa kuwa kuna shuguli/rasilimali '3' nenda safuwima ya '3'. fuata safumlalo na safuwima hizo na angalia namba iliyopo kwenye kisanduku ambapo safu hizo zinakutana ('2') na zungushia hiyo namba. sasa nenda kwenye orodha ya shughuli/rasilimali na chukua shughuli/rasilimali namba 2 kwa ajili ya mahojiano